

കേരള സർക്കാർ

കേരള ദേവസ്വം ഭരണ പരിഷ്ക്കാര കമ്മീഷൻ റിപ്പോർട്ട്

1984

കെ. പി. ശങ്കരൻ നായർ
അന്വേഷണ കമ്മീഷൻ
തിരുവനന്തപുരം

353.95483

വില: രൂ. ~~62.00~~ 30-00

എറണാകുളം ഗവൺമെന്റ് പ്രസ്സിൽനിന്നും ഗവൺമെന്റ് പ്രസ്സുകളുടെ സൂപ്രണ്ടിനാൽ അച്ചടിപ്പിക്കപ്പെട്ടത്
1984

കേരള ദേവസ്വം ഭരണ പരിഷ്ക്കാര കമ്മീഷൻ റിപ്പോർട്ട്

1984

13151

കെ. പി. ശങ്കരൻ നായർ
അന്വേഷണ കമ്മീഷൻ
തിരുവനന്തപുരം

©
കേരള സർക്കാർ
1984

3/296—i

353.95483

വിഷയാനുക്രമണിക

			പേജ്
അദ്ധ്യായം	1.	ആമുഖം—കമ്മീഷന്റെ രൂപീകരണം	.. 1
അദ്ധ്യായം	2.	മുൻ കമ്മീഷനുകളും റിപ്പോർട്ടുകളും	.. 8
അദ്ധ്യായം	3.	ക്ഷേത്രങ്ങളും ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളും	.. 13
അദ്ധ്യായം	4.	തിരുവിതാംകൂറിലെ ദേവസ്വങ്ങൾ	.. 15
അദ്ധ്യായം	5.	കൊച്ചിയിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ	.. 22
അദ്ധ്യായം	6.	മലബാർ ദേവസ്വങ്ങൾ	.. 25
അദ്ധ്യായം	7.	ആശ്രമങ്ങൾ, മഠങ്ങൾ	.. 31
അദ്ധ്യായം	8.	ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങൾ	.. 34
അദ്ധ്യായം	9.	മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾ:	
		(1) ഗുരുവായൂർ ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം	.. 36
		(2) കൂടൽമാണിക്യം ക്ഷേത്രം	.. 44
		(3) ചോറ്റാനിക്കര ക്ഷേത്രം	.. 46
		(4) ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രം	.. 49
		(5) ശബരിമല അയ്യപ്പ ക്ഷേത്രം	.. 54
അദ്ധ്യായം	10.	നിയമങ്ങളുടെ ഏകീകരണം	.. 58
അദ്ധ്യായം	11.	ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം	.. 65
അദ്ധ്യായം	12.	ദേവസ്വം ഭരണവും ഗവൺമെന്റ് നിയന്ത്രണവും	.. 81
അദ്ധ്യായം	13.	തന്ത്രിമാർ—പൂജാരികൾ	.. 88
അദ്ധ്യായം	14.	ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരും ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരും	.. 97
അദ്ധ്യായം	15.	പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാരും കാരാൺമ ജീവനക്കാരും	.. 112
അദ്ധ്യായം	16.	ക്ഷേത്രത്തിലെ നിത്യനിദാനങ്ങളും ഉൽസവങ്ങളും	.. 117
അദ്ധ്യായം	17.	തിരുവാഭരണങ്ങൾ—ഭരണി പാത്രങ്ങൾ	.. 123
അദ്ധ്യായം	18.	ക്ഷേത്ര കലകൾ—സാംസ്ക്കാരിക പ്രവർത്തനങ്ങൾ	.. 126
അദ്ധ്യായം	19.	ദേവസ്വങ്ങളും മതേതര പ്രവർത്തനങ്ങളും	.. 131
അദ്ധ്യായം	20.	തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന് നൽകിവരുന്ന വാർഷിക ഗ്രാന്റ്	.. 134
അദ്ധ്യായം	21.	ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമങ്ങളും ഹിന്ദു ദേവാലയങ്ങളും	.. 139

പേജ്

അദ്ധ്യായം 22. ദേവസ്വം ഭൂമികളുടെ സംരക്ഷണം .. 147

അദ്ധ്യായം 23. സാമ്പത്തിക സംവിധാനം .. 151

അദ്ധ്യായം 24. ഭരണ ചെലവുകളുടെ പുനഃസംവിധാനം —വരുമാന വർദ്ധന പരിപാടികളും .. 157

അദ്ധ്യായം 25. ഇടക്കാല ഭരണ സംവിധാനം .. 161

അദ്ധ്യായം 26. പലവക വിഷയങ്ങളും .. 164

അദ്ധ്യായം 27. ശുപാർശകളുടെ സംക്ഷേപം .. 173

അദ്ധ്യായം 28. ഗവൺമെൻറിന്റെ കർത്തവ്യം .. 192

അനുബന്ധങ്ങൾ

1. ഹൈന്ദവ സംഘടനകളും കേരളാ ഗവർണ്ണർക്ക് സമർപ്പിച്ച നിവേദനം .. 197

2. കമ്മീഷനെ നിയമിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഗവൺമെൻറ് ഉത്തരവ് .. 198

3. കമ്മീഷന്റെ ചോദ്യാവലി .. 199

4. ഉത്തരങ്ങളയച്ചവരും തെളിവു നൽകിയവരും .. 204

5. കമ്മീഷൻ സന്ദർശിച്ച ക്ഷേത്രങ്ങളും മറ്റു സ്ഥാപനങ്ങളും .. 218

6. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം വിളംബരം .. 220

7. തിരുവിതാംകൂറിലെ ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾ .. 223

8. തിരുവിതാംകൂറിലെ പി. ഡി. ദേവസ്വങ്ങൾ .. 235

9. തിരുവിതാംകൂറിലെ ഊരാൺമ ദേവസ്വങ്ങൾ .. 236

10. കൊച്ചിയിലെ ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾ .. 240

11. കൊച്ചിയിലെ ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങൾ .. 244

12. മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ .. 246

13. ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങൾ .. 274

14. ആശ്രമങ്ങൾ—മഠങ്ങൾ—മത ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾ .. 274

15. കേരള ഊരാൺമ ദേവസ്വം ബോർഡ് ഭരണം നടത്തുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങൾ .. 275

16. തന്ത്രിമാരുടെ ലിസ്റ്റ് .. 277

17. ഹിന്ദുമത സംഘടനകൾ—ക്ഷേത്രാരാധക സംഘടനകൾ .. 279

18. ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന് എ.ഡി. 1554-ൽ കാശിമഠ സംസ്ഥാനാധിപതി ആയ ഉപേന്ദ്രതീർത്ഥ സ്വാമിയാർ പുറപ്പെടുവിച്ച ആജ്ഞാപത്രിക .. 279

പേജ്

19. നിത്യനിദാന സാധനങ്ങളുടെ വിലക്കയറ്റം .. 281

20. ബഡ്ജറ്റുകാലം—താരതമ്യപഠനം .. 282

21. തമിഴ്നാട്ടിലെ ക്ഷേത്ര ഭരണ സംവിധാനം .. 283

22. ശ്രീശങ്കര ഭഗവത്പാദാചാര്യ പരമ്പരാഗത പരമ പൂജനീയ ശ്രീ കാഞ്ചി കാമകോടി പീഠാധിപതി, ജഗദ്ഗുരു ശ്രീ ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികളുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ .. 283

23. പരമപൂജനീയ ശൃംഗേരി മഠാധിപതി, ജഗദ്ഗുരു ശ്രീ ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികളുടെ അഭിപ്രായം .. 285

24. കാശിമഠ സംസ്ഥാനാധിപതി പരമപൂജനീയ സുധീന്ദ്ര തീർത്ഥ സ്വാമിയുടെ അഭിപ്രായം .. 286

25. പൂജനീയ രംഗനാഥാനന്ദ സ്വാമിയുടെ അഭിപ്രായം .. 287

26. മലബാറിലെ ദേവസ്വം ഭരണ സംവിധാനത്തിന്റെ സാമ്പത്തികനില .. 290

27. (എ) ആരാധക രജിസ്റ്റർ—മാതൃക .. 291

(ബി) ആരാധക രജിസ്റ്ററിൽ പേര് ചേർക്കാനുള്ള അപേക്ഷ .. 292

28. ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ കരടുരേഖ .. 293

29. സ്ഥിതിവിവര കണക്കുകൾ ശേഖരിക്കാൻ കമ്മീഷൻ പുറപ്പെടുവിച്ച മാതൃകാഫാറം .. 308

30. ആന്ധ്രാപ്രദേശിലെ ഹിന്ദു ധർമ്മസ്ഥാപന നിയമത്തിന്റെ പ്രവർത്തനം .. 310

റിപ്പോർട്ട്

അദ്ധ്യായം 1

ആമുഖം

ഹൈന്ദവ സംഘടനകളുടെ നിവേദനം

1. കേരള സംസ്ഥാന രൂപീകരണത്തെ തുടർന്ന് ഈ പ്രദേശത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഹിന്ദുമത–ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും കാലോചിതമായ ഭരണത്തിന് ഏകീകൃത നിയമം ഉണ്ടാക്കുന്നതിനെപ്പറ്റി ഗവൺമെൻറ് പരിഗണിച്ചു വരികയായിരുന്നു. ഈ വിഷയത്തിൽ പല നടപടികളും ഇതിനുമുൻപ് സ്വീകരിക്കുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ അവയൊന്നും ഫലപ്രാപ്തിയിൽ എത്തിയിരുന്നില്ല. 1982 ഡിസംബറിൽ, കേരളത്തിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട ഹിന്ദുമത സംഘടനകൾ, തിരുവനന്തപുരത്ത് യോഗംചേർന്ന്, ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി സഗൗരവം ചർച്ച നടത്തുകയും, പൂജനീയ ശ്രീൻമയാനന്ദസ്വാമിജിയുടെ നേതൃത്വത്തിലുള്ള ഒരു നിവേദകസംഘം ഗവർണ്ണരെ കണ്ട് നിവേദനം സമർപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. നിവേദനത്തിൻറെ ചുരുക്കം അനുബന്ധം (1). ഈ പശ്ചാത്തലത്തിൽ സുപ്രധാനമായ ഈ വിഷയം വീണ്ടും ഗവൺമെൻറിൻറെ സത്വര ശ്രദ്ധക്ക് വിഷയമായി.

കമ്മീഷൻറെ രൂപീകരണം

2. ദേവസ്വം ഭരണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റി സമഗ്രമായ അന്വേഷണം നടത്തി, റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കുന്നതിന് എന്നെ ഏകാംഗ കമ്മീഷനായി നിയമിച്ചുകൊണ്ട് 1983 ജനുവരി 18–ാം തീയതി ഗവൺമെൻറ് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചു. ഉത്തരവിൻറെ ശരി തർജ്ജമ അനുബന്ധം 2 ആയി ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ പ്രദേശങ്ങളിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, ഹിന്ദുമത–ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും, ഭരണത്തിന് ഉണ്ടാക്കേണ്ട ഏകീകൃത നിയമത്തിൻറെ കരട് രൂപം എന്തായിരിക്കണമെന്ന് ശുപാർശ ചെയ്യുന്നതോടൊപ്പം, ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന് കാലോചിതമായി വരുത്തേണ്ട പരിഷ്ക്കാരങ്ങളെപ്പറ്റിയും, അന്വേഷണം നടത്തി ശുപാർശകൾ സമർപ്പിക്കാനാണ് കമ്മീഷനെ ചുമതലപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്. ആറു മാസത്തിനകം റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കണമെന്ന് ഗവൺമെൻറ് ഉത്തരവിൽ നിർദ്ദേശിച്ചിരുന്നു.

കമ്മീഷൻറെ പ്രാരംഭ നടപടികൾ.

3. 1983 ജനുവരി 20–ാം തീയതി കമ്മീഷൻറെ ചുമതലകൾ ഞാൻ ഏറ്റെടുത്തു. ദേവസ്വം വകുപ്പിൻറെ ചുമതല വഹിച്ചിരുന്ന മന്ത്രി ശ്രീ കെ. ജി. ആർ. കർത്താ, സ്പെഷ്യൽ സെക്രട്ടറി ശ്രീ. യു. മഹാബല റാവു, ഐ. എ. എസ്. എന്നിവരുമായി ഞാൻ പ്രാരംഭ ചർച്ചകൾ നടത്തുകയും, കമ്മീഷൻറെ പ്രവർത്തനത്തിന് അനുപേക്ഷണീയമായ ആഫീസ് സംവിധാനത്തിൻറെ നിർദ്ദേശങ്ങൾ സമർപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. തിരുവനന്തപുരത്ത് സൗകര്യപ്രദമായ ഒരു ആഫീസും, സെക്രട്ടറി, സ്റ്റെനോഗ്രാഫർ, ക്ലാർക്ക്, പ്യൂൺ, ഡ്രൈവർ എന്നിവരുൾപ്പെട്ട സ്റ്റാഫുമാണ് ഞാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടിരുന്നത്. അവിചാരിതമായി ഗവൺമെൻറിന് നേരിടേണ്ടിവന്ന സാമ്പത്തിക പ്രതിസന്ധി കാരണം, എൻറെ ആവശ്യങ്ങൾ അനുവദിച്ചു നടപ്പാക്കുന്നതിന് കാലതാമസം നേരിട്ടു. സാമ്പത്തിക വർഷത്തിൻറെ അവസാനഘട്ടത്തിൽ സംജാതമായ ഈ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ തരണം ചെയ്യാൻ ഏപ്രിൽ മാസംവരെ കാത്തിരിക്കേണ്ടിവന്നു.

അതുവരെയുള്ള മൂന്നു മാസത്തിനകം, എന്റെ അന്വേഷണിത്തിനു വിഷയ മാക്കേണ്ട പ്രശ്നങ്ങളുടെ വിശദാംശങ്ങളെപ്പറ്റി, പ്രസക്തമായ രേഖകളും ഫയലുകളും പരിശോധിച്ച് ഞാൻ തീരുമാനമെടുക്കുകയും; കമ്മീഷൻ പുറപ്പെടുവിക്കേണ്ട ''പ്രശ്നാവലി'' തയ്യാറാക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ അക്ഷരത്തിലും അർത്ഥത്തിലും ''ഏകാംഗ''മായിട്ടാണ് കമ്മീഷൻ പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുള്ളത്.

ഗവൺമെന്റ് തീരുമാനം വിമർശിക്കപ്പെടുന്നു

4. ദേവസ്വങ്ങളുടെയും ഹിന്ദുമത-ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും പ്രവർത്തനത്തിൽ, സമീപകാലത്ത് സജീവമായ താല്പര്യം പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്ന ഒന്നോ രണ്ടോ സംഘടനകളും, ഏകാംഗകമ്മീഷനെ നിയമിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഗവൺമെന്റ് തീരുമാനത്തിന്റെ ഔചിത്യത്തെപ്പറ്റി പരസ്യമായ വിമർശനം നടത്തുകയുണ്ടായി. ഒരു പുതിയ അന്വേഷണവും പഠനവും അപ്രസക്തമാണെന്നും; തീരുമാനം നീട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാൻ മാത്രമേ അത് ഉപകരിക്കുകയുള്ളെന്നും, ഗവൺമെന്റിന്റെ പക്കലുള്ള ''കുട്ടികൃഷ്ണ മേനോൻ കമ്മീഷൻ റിപ്പോർട്ട്'', ഹിന്ദു സംഘടനകളുടെ പ്രതിനിധികളുമായി ചർച്ചചെയ്ത്, സമുചിതമായി നടപ്പാക്കുകയാണ് വേണ്ടതെന്നുമാണ് അവർ ആവശ്യപ്പെട്ടത്. ഈ അഭിപ്രായം തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ പ്രസിഡണ്ടും മെമ്പറൻമാരും ആവർത്തിക്കുകയുണ്ടായി. 1962-ലെ കമ്മീഷൻ റിപ്പോർട്ട് നടപ്പിലാക്കാൻ പ്രായോഗികമായ ബുദ്ധിമുട്ടുകളുണ്ടായിരുന്നു. അവയെപ്പറ്റി അടുത്ത അദ്ധ്യായത്തിൽ ഞാൻ പ്രതിപാദിയ്ക്കുന്നുണ്ട്. കമ്മീഷന്റെ ചുമതലകളും ഞാൻ ഏറെറടുത്ത സ്ഥിതിക്ക്, ഉത്തരവാദിത്വമുള്ള കേന്ദ്രങ്ങളിൽ നിന്നും ഉണ്ടാകുന്ന വിമർശനങ്ങളെ എനിക്ക് അവഗണിക്കാവുന്നതല്ലല്ലോ.

എന്റെ സമീപനം

5. ഗവൺമെന്റ് തീരുമാനത്തിന്റെ പിന്നിലുള്ള ഉത്തമ വിശ്വാസത്തെ ചോദ്യം ചെയ്ത സംഘടനകളുടെ നേതാക്കൻമാരുമായി, കാലം കളയാതെ ഞാൻ നേരിട്ട് സമ്പർക്കം പുലർത്തുകയും, അവരുടെ തെറ്റായ ധാരണകളും മാറാനാവശ്യമായ ചർച്ചകളും നടത്തുകയും ചെയ്തു. അതിന്റെ ഫലമായി; ഒരു പുതിയ അന്വേഷണത്തിന്റെയും പഠനത്തിന്റെയും ആവശ്യകതയെപ്പറ്റിയും പ്രസക്തിയെപ്പറ്റിയും അവരെ ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്താൻ എനിക്ക് സാധിച്ചു. മത വിശ്വാസികളും ഉൾപ്പെട്ട ''കരുണാകരൻ മന്ത്രിസഭയ്ക്ക്'' ഈ വിഷയത്തിലുള്ള ആത്മാർത്ഥമായ താല്പര്യത്തെപറ്റി അവരോട് ഞാൻ വിശദീകരിക്കുകയും ചെയ്തു. എന്റെ സമീപനത്തിൽ സംതൃപ്തരായ സംഘടനാ നേതാക്കൻമാർ എനിക്ക് പരിപൂർണ്ണ സഹകരണം വാഗ്ദാനം ചെയ്തു. ഈ സന്ദർഭത്തിൽതന്നെ, ഹിന്ദുമത ആചാര്യൻമാരിൽ പലരുമായി ഞാൻ ബന്ധപ്പെടുകയും അവരുടെ ആശിസ്സും സഹകരണവും അഭ്യർത്ഥിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. അവരിൽ നിന്നെല്ലാം നല്ല പ്രതികരണമാണ് ലഭിച്ചത്. അങ്ങനെ, സഹകരണാത്മകമായ ഒരു അന്തരീക്ഷം സൃഷ്ടിച്ചുകൊണ്ട് ഞാൻ പ്രവർത്തനം സമാരംഭിച്ചു

കമ്മീഷന്റെ പ്രശ്നാവലി

6. എന്റെ ആഫീസ് സജ്ജമാക്കുന്നതിനു മുമ്പ്തന്നെ, പൊതുജനാഭിപ്രായം അറിയുന്നതിനുവേണ്ടി സമഗ്രമായ ഒരു ''പ്രശ്നാവലി'' ഞാൻ തയ്യാറാക്കി. ദേവസ്വങ്ങളുടെയും ഹിന്ദുമത ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും

ധർമ്മാർത്ഥദാനങ്ങളുടെയും, ഭരണ സംവിധാനത്തെപ്പറ്റി മുമ്പ് നടന്നിട്ടുള്ള അന്വേഷണങ്ങളുടെ റിപ്പോർട്ടുകളും; നിയമനിർമ്മാണരംഗത്തും ഭരണതലത്തിലും നടപ്പായിട്ടുള്ള പരിവർത്തനങ്ങളും, മറ്റും ശ്രദ്ധാപൂർവം പഠിച്ചശേഷമാണ് ഞാൻ ''പ്രശ്നാവലി'' തയ്യാറാക്കിയത്. ''പ്രശ്നാവലി'' അനുബന്ധം 3 ആയി ചേർത്തിരിക്കുന്നു. പ്രശ്നാവലി സർക്കാർ അച്ചുകൂടത്തിൽ അച്ചടിച്ചു കിട്ടാൻ കുറെ കാലതാമസം നേരിട്ടു. 1983 മാർച്ച് 22-ാം തീയതി വിശേഷാൽ ഗസറ്റായി ''പ്രശ്നാവലി'' പ്രസിദ്ധം ചെയ്തു. ''പ്രശ്നാവലിയുടെ'' പ്രതികരം, ഈ അന്വേഷണത്തിൽ താല്പര്യം ഉണ്ടാകുമെന്ന് പ്രതീക്ഷിക്കാവുന്ന വ്യക്തികൾക്കും സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും, സംഘടനകൾക്കും അയച്ചുകൊടുത്തു. അങ്ങനെയുള്ള വ്യക്തികളുടെ മേൽവിലാസം യഥാസമയം എത്തിച്ചുതരുന്നതിനു പല സംഘടനകളും സ്വയം മുന്നോട്ട് വന്നിട്ടുണ്ട്. ഹിന്ദു മന്ത്രിമാരുടെയുള്ള എല്ലാ ഹിന്ദു എം. എൽ. എ. മാർക്കും എം. പി. മാർക്കും പ്രശ്നാവലി അയച്ചുകൊടുക്കുകയുണ്ടായി. ചോദ്യങ്ങൾ ഇംഗ്ലീഷിലും മലയാളത്തിലും രേഖപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. 1983 മേയ് 30-ാം തീയതിക്കകം ഉത്തരങ്ങൾ അയച്ചു തരണമെന്ന് ''പ്രശ്നാവലിയിൽ'' വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരുന്നെങ്കിലും, പ്രധാനപ്പെട്ട പല സംഘടനകളും ആവശ്യപ്പെട്ടതനുസരിച്ച്, ഈ കാലാവധി 1983 ജൂൺ 30 വരെ ദീർഘിപ്പിക്കുകയും; അതിനുശേഷവും കിട്ടിയിട്ടുള്ള ഉത്തരങ്ങൾ സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

പ്രശ്നാവലിയുടെ ഉത്തരങ്ങളും അഭിപ്രായങ്ങളും

7. എന്റെ പ്രതീക്ഷാനുസരണം ''പ്രശ്നാവലി''ക്ക് ഉത്തരങ്ങൾ ലഭിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് ഖേദപൂർവ്വം അറിയിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഉത്തരങ്ങൾ അയച്ചവരുടെ ലിസ്റ്റ് അനുബന്ധം 4-ൽ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ഉത്തരങ്ങൾ അയച്ചവരിൽ, പൂജനീയരായ മഠാധിപതികളും; ഹിന്ദുമത ആചാര്യൻമാരും; തന്ത്രി പ്രമുഖരും; ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങളിൽ ബന്ധപ്പെട്ട് സജീവമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നവരും; ഹിന്ദുമത സംഘടനകളുടെ പ്രതിനിധികളും ഉൾപ്പെടുന്നു. പരമപൂജനീയ കാഞ്ചികാമകോടി പീഠാധിപതി, ജഗദ്ഗുരു ശ്രീ ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികളും; ശൃംഗേരി മഠാധിപതി ശ്രീ ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികളും; കാശി സംസ്ഥാന മഠാധിപതി സുധീന്ദ്രതീർത്ഥ സ്വാമികളും; ശ്രീ പത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിലെ ''പുഷ്പാഞ്ജലി സ്വാമിയാർ'' എന്ന സ്ഥാനം അലങ്കരിക്കുന്ന നടുവിൽ മഠം മൂപ്പിൽ സ്ഥാനത്തെ രണ്ടാംമുറ സ്വാമിയാരായ പരമേശ്വര ഭാരതികളും അവരുടെ വിലയേറിയ ഉപദേശങ്ങളും അഭിപ്രായങ്ങളും അയച്ചുതന്ന് എനിക്ക് ഉത്തേജനം നൽകുകയുണ്ടായി. കേരളത്തിന്റെ നാനാഭാഗത്തുമുള്ള മതവിശ്വാസികളും ആരാധകരും ഉത്തരങ്ങൾ അയച്ചവരിൽ ഉൾപ്പെടുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ, ഒരൊറ്റ എം. എൽ. എ. യോ എം. പി. യോ ''പ്രശ്നാവലി''ക്ക് ഉത്തരം അയക്കുകയോ അഭിപ്രായം പറയുകയോ ചെയ്തിട്ടില്ല എന്നുള്ളതു് അർത്ഥവത്തായി ഞാൻ കരുതുന്നു. കൊച്ചിയിലേയും, മലബാറിലെയും ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം നടത്തുന്ന ബോർഡുകളും; ഗുരുവായൂർ; കൂടൽമാണിക്യം; ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണാധികാരികളും; ഗൗഡസാരസ്വത ദേവസ്വങ്ങളെ നിയന്ത്രിക്കുന്ന ദേവസ്വംബോർഡും; കേരള ഈഴവ ദേവസ്വം ബോർഡ്; കേരള യോഗക്ഷേമ സഭ; കേരള ക്ഷേത്ര സംരക്ഷണസമിതി വിശ്വഹിന്ദു പരിഷത്ത്; തന്ത്രവിദ്യാപീഠം; കേരള ബ്രാഹ്മണ സഭ തുടങ്ങിയ സംഘടനകളും എന്റെ അഭ്യർത്ഥന സ്വീകരിച്ച് അവരുടെ അഭിപ്രായങ്ങളും പ്രസക്തമായ സ്ഥിതി വിവരക്കണക്കുകളും യഥാകാലം നൽകി

സഹകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ; തിരുവിതാംകൂറിലെ ആയിരത്തിൽപരം ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ നിയമാധിഷ്ഠിത ഭരണാധികാരികളായ തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വംബോർഡ്, തികച്ചും വ്യത്യസ്തമായ നിലപാടാണ് സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളത്, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ് പ്രസിഡന്റോ, മെമ്പർൻമാരോ; ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റ് മേലധികാരികളോ അവരുടെ അഭിപ്രായങ്ങളം അയച്ചുതന്നിട്ടില്ല. അവരുടെ ഈ ബാലിശമായ മനോഭാവം, തിരുവിതാംകൂറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന്, നിയമാധിഷ്ഠിതമായി അവരിൽ നിക്ഷിപ്തമായിരിക്കുന്ന വിശ്വാസത്തിനും ഉത്തരവാദിത്വത്തിനും അശേഷം യോജിച്ചതല്ലെന്ന് ചൂണ്ടികാണിക്കാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തെ ദേവസ്വങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച് എനിക്ക് പ്രത്യേകമായി സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള അറിവും; തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ''നിയമോപദേഷ്ടാവായി'' പത്തു കൊല്ലത്തോളം സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചതിൽ നിന്നുള്ള അനുഭവജ്ഞാനവും ഈ അന്വേഷണത്തിൽ എനിക്ക് സഹായകമായിരുന്നു.

കമ്മീഷന്റെ ആഫീസ്

8. ഗവൺമെന്റിന്റെ സാമ്പത്തിക പ്രതിസന്ധി നീങ്ങിയപ്പോൾ, കമ്മീഷന്റെ ആഫീസ്, പരിമിതമായ സൗകര്യങ്ങളോടെ, രൂപീകരിക്കാനുള്ള സാഹചര്യങ്ങളം ലഭിച്ചു. 1983 മേയ് മാസം 1–ാം തീയതി മുതൽ കമ്മീഷന്റെ ആഫീസ്, വെള്ളയമ്പലം ഗോവിന്ദമംഗലം റോഡിലുള്ള വാടക കെട്ടിടത്തിൽ പ്രവർത്തനം ആരംഭിച്ചു. കോഴിക്കോട് ആസ്ഥാനമായിട്ടുള്ള ഹിന്ദുമത–ധർമ്മാർത്ഥ ദാനകമ്മീഷണറുടെ ആഫീസിലെ ജൂനിയർ സൂപ്രണ്ടായ സി. രാമദാസും, ഗവൺമെന്റ് സെക്രട്ടറിയേറ്റിലെ സെക്ഷനാഫീസർ, കെ. രാഘവനും കമ്മീഷന്റെ ആഫീസിലേക്ക് നിയോഗിക്കപ്പെടുകയും, അവർ യഥാസമയം ജോലിയിൽ പ്രവേശിക്കുകയും ചെയ്തു, കമ്മീഷന്റെ ''സെക്രട്ടറി''യായി ശ്രീ. രാഘവനും; ''പേഴ്സണൽ അസിസ്റ്റന്റായി'' ശ്രീ. രാമദാസും, സ്തുത്യർഹമായ സേവനമാണ് അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ളത്. കമ്മീഷന്റെ ആഫീസിലേക്ക് ഒരു ''സ്റ്റെനോ ടൈപ്പിസ്റ്റിനെ'' കൂടെ നിയമിക്കുന്നതിന് ചെലവ് ചുരുക്കൽ നയം തടസ്സങ്ങം സൃഷ്ടിച്ചു. ആ ജോലികൂടെ സൻമനോഭാവത്തോടെ നിർവഹിച്ചിട്ടുള്ളത് രാഘവനും രാമദാസുമാണ്. സർക്കാർ സർവീസിൽ തുടരുന്ന അവരുടെ അന്യാദൃശ്യമായ സേവന സന്നദ്ധതയെ ഗവൺമെന്റ് പ്രത്യേകമായി പരിഗണിക്കുമെന്നും, പ്രോൽസാഹിപ്പിക്കുമെന്നും ഞാൻ പ്രത്യാശിക്കുന്നു. ആഫീസ് പൂണമായി സേവനം അനുഷ്ഠിച്ച ബാഹുലേയനും; മലയാളം ടൈപ്പിസ്റ്റായി 1983 നവംബറിൽ നിയോഗിക്കപ്പെട്ട ശ്രീമതി എം. ലളിതയും എനിക്ക് സഹായകരമായിരുന്നു. കേരളത്തിന്റെ ഉത്തര ജില്ലകളിലും, കർണ്ണാടകം–തമിഴ്നാട് സംസ്ഥാനങ്ങളിലും ഞാൻ വളരെയധികം സഞ്ചരിക്കേണ്ടി വന്നിട്ടുണ്ട്. സവിശേഷതകം ഉംക്കൊള്ളുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളും ക്ഷേത്രങ്ങളും നേരിട്ട് കാണുന്നതിനും, അവയുടെ പ്രവർത്തനരീതി മനസ്സിലാക്കുന്നതിനും; ക്ഷേത്ര വിശ്വാസികളുടെ തെളിവും നിവേദനങ്ങളും സ്വീകരിക്കുന്നതിനും വിപുലമായ ഈ സഞ്ചാര പരിപാടികം ഉപകരിച്ചു. ഈ യാത്രകംക്ക് ഒരു സർക്കാർ വാഹനം അനുവദിക്കണമെന്നുള്ള എന്റെ ആവശ്യം അനുവദിക്കപ്പെട്ടില്ല. ''പെനി ചെലവാക്കാൻ പിശുക്കു കാണിക്കുന്നവർ; പവൻ ധൂർത്തടിക്കുന്നത'' കാണുമ്പോം, അതെപ്പറ്റി മൗനം ദീക്ഷിക്കാൻ സാധിക്കുകയില്ല. എന്റെ സ്വന്തം വാഹനത്തിലാണ് മിക്കവാറും സ്ഥലങ്ങം ഞാൻ സന്ദർശിച്ചത്. ഈ യാത്രകളിൽ ഏകാഗ്രതയോടെ സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചത് എന്റെ

ഡ്രൈവർ ശ്രീധരനായിരുന്നു. ആഫീസ് സൗകര്യങ്ങളുടെ അപര്യാപ്തത ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും, ഗവൺമെൻറ് എന്നെ ഏൽപ്പിച്ച ഭാരമേറിയ ജോലി, അർപ്പണ മനോഭാവത്തോടെ നിറവേറ്റുന്നതിന് എന്നെ പ്രേരിപ്പിച്ചത്; വനസ്യ വകുപ്പിനോടൊപ്പം ദേവസ്വം വകുപ്പിൻെറ ചുമതലകൂടെ വഹിക്കുന്ന സ്പെഷ്യൽ സെക്രട്ടറി ശ്രീ. യു. മഹാബലറാവുവിൻെറ അനുനയം നിറഞ്ഞ പ്രോൽസാഹനം ഒന്ന് മാത്രമാണ്. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ നേരിടുന്ന ദുരവസ്ഥ മാറ്റുന്നതിന്, ഫലപ്രദമായ ഒരു ഭരണ സംവിധാനം ഉണ്ടാകണമെന്ന്, ''പരശുരാമക്ഷേത്ര''മായ ഉടുപ്പിയിൽ ജനിച്ചുവളർന്ന മഹാബലറാവു മറ്റാരെക്കാളും ആഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായിട്ടുണ്ട്. തികഞ്ഞ ഈശ്വരവിശ്വാസവും മതബോധവുമുള്ള അദ്ദേഹത്തിൻെറ പൂർണ്ണമായ സഹകരണം എനിക്ക് ആദ്യവസാനം ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്.

കമ്മീഷൻെറ തെളിവെടുപ്പ്

9. പ്രശ്നാവലിക്കുള്ള ഉത്തരങ്ങൾ ലഭിച്ചതിനെ തുടർന്ന് പ്രധാനപ്പെട്ട കേന്ദ്രങ്ങൾ സന്ദർശിച്ച്, തല്പരകക്ഷികളിൽ നിന്നും തെളിവെടുക്കുന്നതിനും, നിവേദനങ്ങൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനും, വിശദമായ പരിപാടി തയ്യാറാക്കുകയും, പത്രങ്ങളിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. അന്വേഷണത്തിൻെറ രണ്ടാം ഘട്ടമായി കരുതാവുന്ന ഈ പരിപാടി, ഞാൻ സമാരംഭിച്ചത് 1983 ആഗസ്റ്റ് 18-ാം തീയതി, പരമപൂജനീയ, കാശി സംസ്ഥാൻ മഠാധിപതി സുധീന്ദ്രതീർത്ഥ സ്വാമികളെ സന്ദർശിച്ചു കൊണ്ടാണ്. ഗൗഡസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണരുടെ ആദ്ധ്യാത്മികാചാര്യനും, മഠാധിപതിയുമായ സ്വാമികൾ, ചാതുർമാസ്യവ്രതാനുഷ്ഠാനത്തിനായി, ആലപ്പുഴ അനന്തനാരായണപുരം ക്ഷേത്രത്തിൽ താമസിക്കുകയായിരുന്നു. എൻെറ അഭ്യർത്ഥന അനുസരിച്ച്; പ്രത്യേക സന്ദർശനവും ചർച്ചയും നടത്താൻ സന്ദർഭം ലഭിച്ചു. ഗൗഡസാരസ്വത ദേവസ്വം ബോർഡിൻെറ പ്രതിനിധികളുടെ സാന്നിധ്യത്തിൽ, സ്വാമികൾ, എൻെറ ചോദ്യങ്ങൾക്കെല്ലാം വ്യക്തമായ മറുപടി നൽകി. തത്വപരമായ വിഷയങ്ങളിൽ, സ്വാമികൾ തയ്യാറാക്കിതന്ന പ്രസ്താവനയുടെ മലയാള പരിഭാഷ അനുബന്ധം 24 ആയിചേർത്തിട്ടുണ്ട്.

1983 സെപ്റ്റംബർ മാസം മുതൽ ഡിസംബർ അവസാനംവരെയുള്ള കാലഘട്ടത്തിൽ, കേരളത്തിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങളും മതസ്ഥാപനങ്ങളും സന്ദർശിച്ച്, പൊതുജനങ്ങളുമായി നേരിട്ട് ചർച്ചകൾ നടത്തുന്നതിനും അവരുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ രേഖപ്പെടുത്തുന്നതിനും സാധിച്ചു. ഈ പരിപാടി എൻെറ പ്രതീക്ഷയിൽ കവിഞ്ഞ് സഹകരണാത്മകവും ഫലപ്രദവുമായിരുന്നു. മുൻകൂട്ടി നിശ്ചയിച്ചു പരസ്യപ്പെടുത്തിയ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ വന്ന് എന്നെ സന്ദർശിച്ച് തെളിവ് നൽകിയ ആരാധകരുടേയും, സംഘടനാ പ്രതിനിധികളുടേയും; ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികളുടേയും പേരുകൾ അനുബന്ധം 4-ൽ ചേർത്തിരിക്കുന്നു. ക്ഷേത്ര ഭരണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സ്ഥാനികളായ വിശിഷ്ട വ്യക്തികളേയും, തന്ത്രിപ്രമുഖരേയും, മഠാധിപതികളേയും ഞാൻ നേരിട്ടുകണ്ട് അവരുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ രേഖപെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഇവരിൽ, തിരുവിതാംകൂറിലെ ബാലരാമവർമ്മ മഹാരാജ; കോഴിക്കോട് സാമൂതിരി വലിയരാജ; ചിറയ്ക്കൽ വലിയരാജ; കൊല്ലങ്കോട് വേണുഗോപാലവർമ്മരാജ; നടുവിൽമഠം മൂപ്പിൽ സ്വാമിയാർ; രങ്കനാഥാനന്ദ സ്വാമിജി; പേനാസ് പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട് തുടങ്ങിയ മഹാത്മാക്കൾ ഉൾപ്പെടുന്നു. എൻെറ അന്വേഷണത്തിൽ

ഉത്ഭവിക്കുന്ന സങ്കീർണങ്ങളായ എല്ലാ പ്രശ്നങ്ങളെപറ്റിയും ഗൗരവപൂർവ്വം പരിഗണിച്ച് ഇവരെല്ലാം നൽകിയ സുചിന്തിതമായ അഭിപ്രായങ്ങളും നിർദ്ദേശങ്ങളുമാണ് ഈ റിപ്പോർട്ട് തയ്യാറാക്കാൻ എന്നെ സഹായിച്ചിട്ടുള്ളത്. നമ്മുടെ ആരാധനാലയങ്ങളുടേയും, മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും അർത്ഥവത്തായ നിലനിൽപിനും, അഭ്യുദയത്തിനും, ആത്മാർത്ഥമായി ആഗ്രഹിക്കുകയും; ക്ഷേത്രഭരണത്തിൽ കടന്നുകൂടിയിട്ടുള്ള അനാശാസ്യ പ്രവണതകളും സ്വാധീനങ്ങളും അവസാനിപ്പിച്ച്, സംശുദ്ധമായ ക്ഷേത്രഭരണം പുനഃസ്ഥാപിക്കാൻ പ്രതിജ്ഞാബദ്ധരായി സംഘടിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുള്ള ഹിന്ദുധർമ്മവിശ്വാസികളും, ആരാധകരും, എന്റെ ചുമതലകൾ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം നിർവഹിക്കാൻ എന്നെ പ്രോൽസാഹിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. നിഷ്ക്രിയത്വവും, ഛിദ്രവാസനകളും, ഏകപക്ഷീയമായ സഹവർത്തിത്വവും കൊണ്ട്, ദശാബ്ദങ്ങളായി നഷ്ടപ്പെടാനിടയായ ആദ്ധ്യാത്മിക അവകാശങ്ങളും സ്വത്തുക്കളും വീണ്ടെടുക്കാനുള്ള ആഗ്രഹവും ആവേശവും ഞാൻ സന്ദർശിച്ച കേന്ദ്രങ്ങളിലെല്ലാം പ്രകടമായിരുന്നു. പണ്ടെങ്ങും ഇല്ലാതിരുന്ന ഈ ഉണർവ് പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കപ്പെടേണ്ടതാണെന്ന് പ്രാരംഭത്തിൽ തന്നെ ഞാൻ ചൂണ്ടികാണിക്കുന്നു.

അയൽ നാട്ടിൽ

10. കേരളത്തിന്റെ അയൽ നാടുകളായ കർണ്ണാടകത്തിലെ കൊല്ലൂർ ശ്രീ. മൂകാമ്പിക ക്ഷേത്രവും, മാതൃകാപരമായ ''ധർമ്മസ്ഥല'' ദേവസ്ഥാനവും; തമിഴ്നാട്ടിലെ കന്യാകുമാരി, ശുചീന്ദ്രം, പളനി, തൃച്ചെന്തൂർ, തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളും ഞാൻ സന്ദർശിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവിടത്തെ ഭരണ സംവിധാനം മനസ്സിലാക്കാൻ ഈ സന്ദർഭങ്ങൾ സഹായിച്ചു. മനുഷ്യരാശിയുടെ ആദ്ധ്യാത്മിക പുരോഗതിക്കും, ഭൗതികസുഖത്തിനും ഒന്നുപോലെ ശ്രദ്ധിച്ച്, അച്ചടക്കത്തോടെ പ്രവർത്തനം നടത്തുന്ന ഒരു മഹാസ്ഥാപനമാണ് ''ധർമ്മസ്ഥല'' യിൽ എനിക്ക് കാണാൻ സാധിച്ചത്. അതേപറ്റി മറെറാരധ്യായത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നുണ്ട്.

സ്ഥിതിവിവര കണക്കുകൾ

11. ക്ഷേത്രങ്ങളെയും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളെയും സംബന്ധിച്ചുള്ള പ്രസക്തമായ വിവരങ്ങൾ ശേഖരിക്കേണ്ടതുണ്ട്, എന്റെ അന്വേഷണത്തിന്റെ സമ്പൂർണതക്ക് ആവശ്യമാണെന്ന് ഞാൻ കരുതി. ലഭ്യമായ രേഖകൾ പരിശോധിച്ചതിൽ, വിദേശീയക്ഷേത്രങ്ങൾ ഉൾപ്പടെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളും; പരമ്പരാഗതമാമായ ശ്രീ. രാമകൃഷ്ണമഠം തുടങ്ങിയ മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും ചേർത്ത്, അയ്യായിരത്തോളം ഹിന്ദുമതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾ മാത്രമേ കേരളത്തിൽ ഇന്ന് അവശേഷിക്കുന്നുള്ളു. മുൻ തിരുവിതാംകൂർ രാജ്യത്തുമാത്രം 1820-ൽ 21658 ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നതായും, 1931-ലെ സെൻസസ് കണക്കിൽ ഇത് 9250 ആയി കുറഞ്ഞതായും തിരുവിതാംകൂർ സ്റ്റേറ്റുമാനുവലിൽ ആധികാരികമായി പറയുന്നു. 1956-ലെ സംസ്ഥാന പുനഃസംഘടനയെത്തുടർന്ന് അഞ്ഞൂറോളം ക്ഷേത്രങ്ങൾ തമിഴ്നാടിന്റെ ഭാഗമായ കന്യാകുമാരി ജില്ലയിൽ ചേർന്നിട്ടുണ്ട്. 1983-ലെ കണക്കനുസരിച്ച്, അവശിഷ്ട തിരുവിതാംകൂറിൽ കേവലം ആയിരത്തഞ്ഞൂറ് ക്ഷേത്രങ്ങൾ മാത്രമേ കാണുന്നുള്ളു. അരനൂറ്റാണ്ടിനുള്ളിൽ, തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തുമാത്രം, ഏതാണ്ട് ഏഴായിരത്തിൽപരം ക്ഷേത്രങ്ങൾ അപ്രത്യക്ഷമായി കഴിഞ്ഞു. കൊച്ചിയിലേയും മലബാറിലേയും പഴയ കണക്കുകൾ ലഭ്യമല്ല. അവിടെയും ഇതുതന്നെ സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് ന്യായമായി അനുമാനിക്കാം. മത വിശ്വാസികളെ ഞെട്ടിപ്പിക്കുന്ന ഈ അധഃപതനം, ടിപ്പു

സുൽത്താന്റെ ആക്രമണം കൊണ്ടോ, നാടുവാഴികളുടെ മൽസരം കൊണ്ടോ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതല്ല. മതപരമായ അച്ചടക്കവും, ക്ഷേത്ര വിശ്വാസവും, സാമൂഹിക-രാഷ്ട്രീയ കാരണങ്ങളാൽ താറുമാറായിപ്പോയതിന്റെ പരിണത ഫലമായിട്ടാണ് ഹിന്ദുക്ഷേത്രങ്ങളും നശിക്കാനിടയായിട്ടുള്ളതെന്ന് എനിക്ക് പറയാൻ സാധിക്കും. 1811 മുതൽ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള ഭരണ മാറ്റങ്ങളും, നിയമ നിർമ്മാണങ്ങളും, ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങളുടെ നേർക്കുള്ള നഗ്നമായ കയ്യേറ്റത്തിന് വഴിതെളിച്ചു. അക്കാലത്തൊന്നും വിശാലമനസ്ക്കരായ ഹൈന്ദവർ സംഘടിതരായി പ്രതിഷേധിക്കാനൊരുങ്ങിയില്ല.

12. നിലവിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടേയും, ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും സ്ഥിതി വിവരങ്ങൾ ശേഖരിക്കാനുള്ള മാതൃകാഫാറം തയ്യാറാക്കി അച്ചടിപ്പിച്ച് തിരുവിതാംകൂറിലേയും കൊച്ചിയിലേയും മലബാറിലേയും ക്ഷേത്ര ഭരണം നടത്തുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്ക് ഞാൻ നേരിട്ടയച്ചുകൊടുത്തു. (ഫാറത്തിന്റെ മാതൃക അനുബന്ധം 29 ആണ്.)

1983 ജൂലായിലാണ് ഫാറങ്ങളയച്ചത്. പ്രധാനപ്പെട്ട ഇരുപത് വിവരങ്ങൾ മാത്രമാണ് ആവശ്യപ്പെട്ടിരുന്നത്. തിരുവിതാംകൂറിലേയും മലബാറിലേയും ഭരണാധികാരികൾ ഈ വിഷയത്തിൽ കുറ്റകരമായ അനാസ്ഥയും അലംഭാവവുമാണ് കാണിച്ചിട്ടുള്ളതെന്ന് പറയാതെ തരമില്ല. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ കീഴിലുള്ള പതിനേഴ് ദേവസ്വം ഗ്രൂപ്പുകളിൽ നിന്നും കേവലം.....34.6.....ഫാറങ്ങൾ മാത്രമാണ് പൂരിപ്പിച്ച് കിട്ടിയിട്ടുള്ളത്. മലബാറിലാകട്ടെ, രണ്ടായിരത്തിൽപരം ഫാറങ്ങൾ അയച്ചതിൽ.....139.....എണ്ണംമാത്രമേ പൂരിപ്പിച്ചു കിട്ടിയിട്ടുള്ളൂ. ഗവൺമെൻറിന്റെ കീഴിലുള്ള ഹിന്ദുമത-ധർമ്മാർത്ഥദാന ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറാണ് മലബാറിലെ ക്ഷേത്രഭരണം നടത്തുന്നത്. കോഴിക്കോട് ആസ്ഥാനമായി ഒരു കമ്മീഷണറും; ഡെപ്യൂട്ടികമ്മീഷണർ; അസിസ്റ്റൻറ് കമ്മീഷണർമാർ തുടങ്ങിയ വിപുലമായ സ്റ്റാഫും ഇവിടെ പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ട്. മലബാറിലെ അർദ്ധപട്ടിണിയിൽ കഴിയുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങൾപോലും അവയുടെ വരവിന്റെ ഒരു അംശം ഈ മേലുദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ശമ്പളത്തിനായി നൽകിവരുന്നു. മലബാറിലെ എന്റെ പര്യടന വേളയിൽ, ഈ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിന്റെ പ്രവർത്തനത്തെപ്പറ്റി കഴംപുള്ള വിമർശനങ്ങളും ആക്ഷേപങ്ങളും കേൾക്കാനിടയായി. ഉയർന്ന ചില ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരെപ്പറ്റി ഗുരുതരമായ ആരോപണങ്ങളും ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവയെപ്പറ്റി കൂടുതൽ പ്രതിപാദിക്കാൻ ഞാൻ തുനിയുന്നില്ല. എന്നാൽ മലബാറിലെയും, തിരുവിതാംകൂറിലെയും ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭാവിഭരണ സംവിധാനം രൂപപെടുത്താനുള്ള എന്റെ ചുമതല, ശരിയായി നിർവഹിക്കാനാവശ്യമായ സഹകരണം നൽകാതിരുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർ, ക്ഷേത്രഭരണം നടത്താൻ തികച്ചും അനർഹരാണെന്ന് ഞാൻ ഖണ്ഡിതമായി പറയുന്നു. അവരെപ്പറ്റി ഭാവി ഭരണകർത്താക്കൾ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്.

13. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഉടമാവകാശം; നിത്യനിദാനങ്ങൾ; ജീവനക്കാരുടെ സേവന-വേതന വ്യവസ്ഥകൾ, തുടങ്ങിയ കാര്യങ്ങളിലെല്ലാം ഐകരൂപ്യമില്ലാത്ത അവസ്ഥാവിശേഷമാണ് കേരളത്തിൽ നിലവിലുള്ളത്. ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെയും ഭരണ സംവിധാനത്തിന്റെയും പ്രായോഗികതയെപ്പറ്റി തീരുമാനിക്കുന്നതിന്, ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച് സ്ഥിതി വിവരകണക്കുകൾ അനുപേക്ഷണീയമായിരുന്നു. പ്രാഥമികമായ ഈ ഉത്തരവാദിത്വത്തിൽ നിന്നുമാണ് ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർ ഒഴിഞ്ഞുമാറിയിട്ടുള്ളത്. സ്ഥിതി വിവരകണക്കുകളെ ആശ്രയിച്ചുള്ള നിഗമനങ്ങളും

ശുപാർശകളും നൽകാൻ എനിക്ക് സാധിക്കുന്നില്ല. ഭാവിയിൽ സ്ഥിരമായ ഭരണ സംവിധാനം രൂപം കൊള്ളുന്നതിന് മുൻപായി ഈ കുറവ് പരിഹരിക്കേണ്ടതാണെന്നുമാത്രം തൽക്കാലം ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

അധ്യായം 2

മുൻ കമ്മീഷനുകളും റിപ്പോർട്ടുകളും

1. ഹിന്ദുമത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണ പരിഷ്ക്കാരം സംബന്ധിച്ച്, അന്വേഷണം നടത്തി റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കുന്നതിന് കേന്ദ്ര ഗവൺമെൻറും സംസ്ഥാനഗവൺമെൻറും പല കമ്മീഷനുകളേയും നിയമിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവയിൽ പ്രാധാന്യം അർഹിക്കുന്ന കമ്മീഷനുകളെപ്പറ്റി പ്രതിപാദിക്കുന്നത് പ്രസക്തമായിരിക്കുമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. ഇങ്ങനെയുള്ള കമ്മീഷനുകളുടെ റിപ്പോർട്ടുകൾ പരിശോധിച്ച് തീരുമാനങ്ങൾ എടുക്കുന്നതിന് പകരം, പുതിയ ഒരു കമ്മീഷനെ നിയമിച്ചത് അപ്രസക്തവും അനാവശ്യവുമാണെന്നുള്ള വിമർശനത്തെപ്പറ്റിയും പരിശോധിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷൻ

2. ഇന്ത്യയിലാകമാനമുള്ള ഹിന്ദുമത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ പ്രവർത്തനത്തെപ്പറ്റി വിശദമായ അന്വേഷണം നടത്തി റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കുന്നതിന്, 1960 മാർച്ച് 1-ാം തീയതി, കേന്ദ്രഗവൺമെൻറ് ഒരു കമ്മീഷനെ നിയമിച്ചു. ഈ കമ്മീഷൻറെ അദ്ധ്യക്ഷൻ, തിരുവിതാംകൂർ ദിവാനായിരുന്ന സർ സി. പി. രാമസ്വാമി അയ്യരാണ്. ഈ കമ്മീഷനിൽ ഇന്ത്യയിലെ പ്രഗത്ഭരായ നിയമ പണ്ഡിതൻമാരും, ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ പ്രതിനിധികളും അംഗങ്ങളായിരുന്നു. ബുദ്ധമതം, ജൈനമതം ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാവിധേഗം ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളെപ്പറ്റിയും, ഈ ഉന്നതാധികാര കമ്മീഷൻ വിശദമായ പഠനം നടത്തിയിട്ടുണ്ട്. മറ്റു സംസ്ഥാനങ്ങളോടൊപ്പം കമ്മീഷൻ, കേരളവും സന്ദർശിച്ച് തെളിവെടുത്തിട്ടുണ്ട്.

കമ്മീഷൻറെ ശുപാർശകളടങ്ങിയ റിപ്പോർട്ട് 1962 മേയ് 31-ാം തീയതി കേന്ദ്രഗവൺമെൻറിന് സമർപ്പിച്ചതായിട്ടാണ് കാണുന്നത്.

കമ്മീഷൻറെ ശുപാർശകൾ

3. ഏതാണ്ട് ഇതേ സന്ദർഭത്തിലാണ് 1960-ലെ ''റിലീജിയസ് ട്രസ്റ്റ് ബിൽ'' രണ്ടാം ലോകസഭയിൽ അവതരിപ്പിക്കപ്പെട്ടത്. ഇന്ത്യയിലെ എല്ലാവിധ മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ബാധകമായ, നിയമനിർമ്മാണമാണ് ഈ ബില്ലുകൊണ്ട് ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നത്. ഇരുസഭകളുടേയും കമ്മിറ്റികൾ, ബില്ല് പരിശോധിച്ച് പൂർത്തിയാകുന്നതിന് മുൻപ് ലോകസഭ പിരിച്ചുവിടപ്പെട്ടു. അതോടെ ഈ ബില്ലും ''ലാപ്സാ'' കാൻ ഇടയായി. അതിനുശേഷം മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ നിയമനിർമ്മാണരംഗത്ത് കേന്ദ്രഗവൺമെൻറ് ശ്രദ്ധിച്ചിട്ടുള്ളതായി കാണുന്നില്ല. ഈ പശ്ചാത്തലത്തിലാണ് രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷൻറെ റിപ്പോർട്ട് കേന്ദ്രഗവൺമെൻറ് പരിഗണിക്കേണ്ടിവന്നത്. ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണം സംബന്ധിച്ച് അതെവരെ നിയമം നിർമ്മിച്ചിട്ടില്ലാത്ത ആസ്സാം, പശ്ചിമബംഗാൾ; ഉത്തരപ്രദേശ്, എന്നീ സംസ്ഥാനങ്ങൾ; മറ്റ് സംസ്ഥാനങ്ങളെപ്പോലെ

നിയമനിർമ്മാണം നടത്തേണ്ടതാണെന്നുള്ളതാണ് ഈ കമ്മീഷന്റെ ഒന്നാമത്തെ ശുപാർശ. സംസ്ഥാനതലത്തിൽ നടപ്പാക്കേണ്ട നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകളെപ്പറ്റി ഈ റിപ്പോർട്ടിൽ മാർഗനിർദ്ദേശം നൽകിയിട്ടുണ്ട്. മഠങ്ങൾ; ക്ഷേത്രങ്ങൾ: ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾ തുടങ്ങിയവയുടെ ദൈനംദിന ഭരണം; ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ സേവന–വേതനവ്യവസ്ഥകൾ; ട്രസ്റ്റിമാരുടെ അധികാരങ്ങളും ചുമതലകളും; കേന്ദ്രഭരണ സംവിധാനം, എന്നിങ്ങനെ എല്ലാ വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റിയും വ്യക്തമായ ശുപാർശകളാണ് രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷൻ നൽകിയിരുന്നത്. ഈ ബൃഹത്തായ റിപ്പോർട്ടിൻമേൽ, കേന്ദ്രഗവൺമെൻറ് പ്രായോഗികമായ എന്തെങ്കിലും തീരുമാനം എടുത്തതായി കാണുന്നില്ല. എന്തുതന്നെയായാലും ഒരു കാര്യം സംശയാതീതമാണ്. മതസ്ഥാപനങ്ങളെയും ആരാധനാലയങ്ങളെയും സംബന്ധിച്ച് നിയമനിർമ്മാണം നടത്താനുള്ള പൂർണമായ അധികാരം സംസ്ഥാനങ്ങൾക്കുണ്ട്. ഭരണഘടനയിലെ ഏഴാം പട്ടികയിൽ ''കൺകറൻറ്'' ലിസ്റ്റിലാണ് ഈ വിഷയം ചേർത്തിട്ടുള്ളത്. ഭരണഘടനയിലെ മൗലികാവകാശങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന 25, 26; എന്നീ വകുപ്പുകൾക്ക് വിധേയമായിട്ടുമാത്രമേ നിയമനിർമ്മാണം നടത്താൻ പാടുള്ളൂ. ഗവൺമെൻറുകളുടെ മതേതര സ്വഭാവം പരിഗണിച്ച്, പ്രത്യേക മത വിഭാഗത്തെ ബാധിക്കുന്ന നിയമങ്ങൾ നിർമ്മിക്കാൻ അധികാരമില്ലെന്നുള്ള വാദം നിരർത്ഥകമാണ്. മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ നടത്തിപ്പിലും ഭരണത്തിലും ഇടപെടുന്നതിനും, നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിനും, മതേതര ഗവൺമെൻറുകൾക്ക് അർഹതയില്ല എന്നുള്ള അഭിപ്രായം പലരും ഉന്നയിക്കുകയുണ്ടായി. നിയമം നിർമ്മിക്കുന്നതും, ഭരണത്തിൽ ഇടപെടുന്നതും രണ്ടാണ്. അതാത് സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ചരിത്രപരമായ പശ്ചാത്തലവും; ആചാരപദ്ധതികളും മറ്റും പരിശോധിച്ച്; അവയുടെ സൽഭരണത്തിന് വേണ്ട നിയമം നിർമ്മിക്കുകയാണ് ആശാസ്യമായിട്ടുള്ളത്. അക്കാര്യം രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷനും വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഇന്ത്യയിലെ പ്രഗത്ഭരായ വ്യക്തികൾ ഉൾപ്പെട്ട ഈ കമ്മീഷൻ, രാജ്യവ്യാപകമായി അന്വേഷണം നടത്തിയശേഷം തയ്യാറാക്കിയ റിപ്പോർട്ട്, എന്റെ കൃത്യ നിർവഹണത്തിൽ മാർഗദർശകമായിരുന്നു.

കുട്ടികൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷൻ

4. രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷന്റെ അഖിലേന്ത്യാതലത്തിലുള്ള അന്വേഷണം നടന്നുവരവെതന്നെ, കേരളത്തിലെ ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണസംവിധാനം തയ്യാറാക്കുന്നതിനു കേരളാ ഗവൺമെൻറ് ഒരു കമ്മീഷനെ നിയമിച്ചു. മദിരാശിയിൽ അഡ്വക്കേറ്റ് ജനറലായിരുന്ന ശ്രീ. കെ. കുട്ടികൃഷ്ണമേനോൻ ചെയർമാനായിട്ടുള്ള ഈ കമ്മീഷനിൽ വേറെ ആറു പേർകൂടെ അംഗങ്ങളായിരുന്നു. അവരെല്ലാംതന്നെ ഓരോ രംഗങ്ങളിൽ വ്യക്തിമുദ്ര പതിപ്പിച്ച പ്രഗത്ഭൻമാരാണ്. 1961 ആഗസ്റ്റ് 12-ാം തീയതിയാണ് കമ്മീഷനെ നിയമിച്ചത്. വിശദമായ പഠനത്തിനും തെളിവെടുപ്പിനും ശേഷം, നാലര എട്ട് ശുപാർശകൾ അടങ്ങുന്ന റിപ്പോർട്ട് 1963 ജനുവരി 27-ാം തീയതി ഗവൺമെൻറിനു സമർപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

ഗവൺമെൻറിന്റെ പ്രതികരണ–വിമർശനങ്ങൾ

5. കുട്ടികൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷന്റെ റിപ്പോർട്ടും ഉള്ളടക്കങ്ങളും മറ്റ് പ്രസക്തമായ രേഖകളോടൊപ്പം ഞാൻ സശ്രദ്ധം പരിശോധിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഏകീകൃതനിയമം ഉണ്ടാക്കുന്നത് സംബന്ധിച്ചും, പുതിയ ഭരണസംവിധാനത്തിന്റെ വിശദാംശങ്ങളെപ്പറ്റിയും ഈ കമ്മീഷൻ സമർപ്പിച്ച സമഗ്രവും

വ്യക്തവുമായ ശുപാർശകൾ യഥാവിധി നടപ്പിലാക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ ഗവൺമെൻറ് യാതൊരു നടപടിയും സ്വീകരിച്ചിട്ടില്ല. ഈ അനാസ്ഥക്ക് പിന്നിലുള്ളത്, രാഷ്ട്രീയ കാരണങ്ങളാണെന്നും; കുട്ടിക്കൃഷ്ണമേനോൻ റിപ്പോർട്ട് അട്ടത്ത് കെട്ടിവച്ചിട്ട്, പുതിയ കമ്മീഷനെ നിയമിച്ചിരിക്കുന്നത് അസ്ഥാനത്താണെന്നും ചില ഹൈന്ദവസംഘടനകൾ വിമർശിക്കാനിടയായിട്ടുണ്ട്. കാരണം എന്തുതന്നെ ആയാലും, ഗവൺമെൻറ് പ്രദർശിപ്പിച്ച അനാസ്ഥ യാതൊരു തരത്തിലും ന്യായീകരിക്കാവുന്നതല്ല. ഖജനാവിലെ പണവും, പ്രഗത്ഭരായ വ്യക്തികളുടെ വിലപ്പെട്ട പ്രയത്നവും പാഴാക്കികളയുക എന്നത് ഗവൺമെൻറിനു ഭൂഷണമല്ല. എന്നാൽ, ഈ പ്രശ്നത്തിൻെറ മറ്റൊരു വശംകൂടി ഈ സന്ദർഭത്തിൽ മനസ്സിലാക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഈ രാജ്യത്തെ പ്രശസ്തരായ ഹിന്ദുക്കളെല്ലാം സജീവമായി സഹകരിച്ച്, പരിസമാപ്തിയിലെത്തിച്ച ഒരു അന്വേഷണത്തിൻെറ ശുപാർശകൾ, യഥാകാലം ഗവൺമെൻറിനെക്കൊണ്ട് നടപ്പാക്കിക്കുവാൻ ഒരൊറ്റ ഹിന്ദുസംഘടനപോലും മുന്നോട്ടുവന്നില്ലെന്നുള്ള ഖേദകരമായ സത്യം അവശേഷിക്കുന്നു. 1963-ലും ഈ രാജ്യത്ത് ഹിന്ദുസംഘടനകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. മതനേതാക്കൻമാരും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇതുപതുകൊല്ലത്തെ ദീർഘമായ മൗനത്തിനുശേഷം, സമീപകാലത്താണ് ഗവൺമെൻറിനെ ഉണർത്താനായി ഈ സംഘടനകൾ മുമ്പോട്ട് വന്നത്. ''ഒരിക്കലും ചെയ്യാതിരിക്കുന്നതിൽ ഭേദം, താമസിച്ചെങ്കിലും ചെയ്യുന്നതാണ്.'' ഹിന്ദുമതാചാര്യൻമാരും, സംഘടനാനേതാക്കൻമാരും കൂട്ടായ പരിചിന്തനത്തിനുശേഷം, ഗവർണ്ണർക്ക് 1982 ഡിസമ്പറിൽ സമർപ്പിച്ച നിവേദനങ്ങളിൽ ''കുട്ടിക്കൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷൻെറ'' ശുപാർശകൾ നടപ്പാക്കണമെന്നല്ല ആവശ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. ''ദേവസ്വം ഭരണം, രാഷ്ട്രീയത്തിൽനിന്നും മോചിപ്പിക്കുക; ദേവസ്വങ്ങളുടെ വാർഷികാശനം വർദ്ധിപ്പിക്കുക'' തുടങ്ങിയ ആവശ്യങ്ങളാണ് നിവേദനങ്ങളിൽ ഉന്നയിച്ചിരിക്കുന്നത്. സംഘടിതമായ ഈ നവോത്ഥാനത്തിനുനേരെ കണ്ണടക്കുവാൻ ഗവൺമെൻറിനു സാധിച്ചില്ല. എന്നാൽ, കഴിഞ്ഞ ഇരുപതുകൊല്ലങ്ങൾക്കകം നിയമനിർമ്മാണരംഗത്തും, ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണതലത്തിലും, ഉണ്ടായിട്ടുള്ള പരിവർത്തനങ്ങളെ പരിശോധിക്കാതെ; 1963-ൽ സമർപ്പിച്ച റിപ്പോർട്ടിലെ ശുപാർശകൾ നടപ്പാക്കാൻ തുനിയുന്നത്, പ്രത്യക്ഷത്തിൽ അപ്രായോഗികവും അനാശാസ്യവുമാണെന്ന് ഗവൺമെൻറിനു ബോദ്ധ്യമായി. ഈ സാഹചര്യത്തിൽ, പുതിയ ഒരു കമ്മീഷനെ നിയമിച്ച്, നിലവിലുള്ള സാഹചര്യങ്ങളും വസ്തുതകളും തിട്ടപ്പെടുത്തി, ഉചിതമായ തീരുമാനം എടുക്കുകയാണ് വേണ്ടതെന്നു ഗവൺമെൻറിനു തോന്നിയതിൽ അസ്വാഭാവികതയില്ല. ഇരുപതുകൊല്ലത്തിനിടക്ക് ഭരണം നടത്തിയ പല ഗവൺമെൻറുകളും ശ്രദ്ധിക്കാതിരുന്ന വിഷയം, ഇപ്പോഴത്തെ ഗവൺമെൻറും അവഗണിച്ചേക്കുമെന്ന് സംശയിക്കുന്നത് ശരിയല്ല. നല്ല കാര്യങ്ങൾ നടപ്പാക്കിക്കുന്നതിനുള്ള ആത്മാർത്ഥമായ ആഗ്രഹവും, സംഘടിത ശക്തിയും മതവിശ്വാസികളായ ഹിന്ദുക്കളിൽ അവശേഷിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ, ഒരു ഗവൺമെൻറിനും ഈ വിഷയത്തിൽ അനാസ്ഥ കാണിക്കാൻ സാധിക്കുകയില്ല. കാത്തിരുന്നു കാണേണ്ടതിനെപ്പറ്റി കൂടുതൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നില്ല.

മേനോൻ കമ്മീഷൻെറ ചില ശുപാർശകൾ

6. കുട്ടിക്കൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷൻെറ ശുപാർശകളിലെ ചില സവിശേഷതകളെപ്പറ്റി ചുരുക്കത്തിൽ പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ക്ഷേത്രങ്ങളുടേയും, മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണം, സ്വയം ഭരണാധികാരമുള്ള ''കേന്ദ്രബോർഡിൽ'' നിക്ഷിപ്തമായിരിക്കണമെന്നുള്ളതാണ്

കമ്മീഷന്റെ പ്രധാനപ്പെട്ട ശുപാർശ. ഈ ബോർഡിന്റെ ഘടനയെപ്പറ്റിയും കമ്മീഷന്റെ അഭിപ്രായം വ്യക്തമായി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ദേവസ്വം വകുപ്പിന്റെ ചുമതല വഹിക്കുന്ന മന്ത്രിയെയാണ്, ബോർഡ് പ്രസിഡൻറായി കമ്മീഷൻ നിർദ്ദേശിക്കുന്നത്. അദ്ദേഹത്തെ കൂടാതെയുള്ള നാല് മെമ്പർമാരെ ഗവർണ്ണറോ; അദ്ദേഹം അഹിന്ദുവാണെങ്കിൽ ഹൈക്കോടതിയിലെ സീനിയർ ഹിന്ദു ജഡ്ജിയോ നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ഈ ശുപാർശയുടെ ഗുണദോഷങ്ങളെപ്പറ്റി ഇവിടെ പരിശോധിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ; കുട്ടിക്കൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷന്റെ ശുപാർശകൾ നടപ്പാക്കാത്തതിൽ ധർമ്മരോഷം പ്രകടിപ്പിക്കുന്നവർക്ക് കാതലായ ഈ ശുപാർശപോലും സ്വീകാര്യമാകാനിടയില്ല. ഈ ശുപാർശ സ്വീകരിക്കുന്ന പക്ഷം, ദേവസ്വം ഭരണത്തിന്റെ തലപ്പത്തിരിക്കുന്നത്; ഏതെങ്കിലും രാഷ്ട്രീയപാർട്ടിയിലെ മന്ത്രി ആയിരിക്കും. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ദൈനംദിന ഭരണത്തിൽ സഹായിക്കുന്നതിനു പ്രാദേശികമായി ''ഉപദേശകസമിതി'' കൾ രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണെന്നും, ഇവരിൽ ഏതാനും പേരെ, മേലധികാരികൾ നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യേണ്ടതാണെന്നും, കമ്മീഷൻ ശുപാർശ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ഇതിന്റെ വിശദാംശങ്ങളൊന്നും റിപ്പോർട്ടിൽ കാണുന്നില്ല. റിപ്പോർട്ട് തയ്യാറാക്കിയ കാലത്ത് നിലവിലിരുന്ന നിയമങ്ങളുടെയും, സാഹചര്യങ്ങളുടെയും അടിസ്ഥാനത്തിലാണ്, പല ശുപാർശകളും വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. ഇരുപത് കൊല്ലത്തിനിടക്കുള്ള മാറ്റങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് ഇവയിൽ പലതും പുനഃപരിശോധിക്കേണ്ടതായിവരും. ഇങ്ങനെയൊക്കെയാണെങ്കിലും, ബൃഹത്തായ കുട്ടിക്കൃഷ്ണമേനോൻ റിപ്പോർട്ടിലെ ചർച്ചകൾ ഞാൻ മാർഗ്ഗരേഖയായി സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്, അവ എനിക്ക് സഹായകരമായിരുന്നു.

കൃഷ്ണമൂർത്തി കമ്മീഷൻ

7. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ സാമ്പത്തികസ്ഥിതിയെപ്പറ്റിയും, ഭരണത്തെപ്പറ്റിയും അന്വേഷണം നടത്തി റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കുന്നതിനു 1973 സെപ്തമ്പറിൽ; റവന്യൂ ബോർഡ് ഒന്നാം മെമ്പറായിരുന്ന ഡോക്ടർ സി. ആർ. കൃഷ്ണമൂർത്തി, ഐ. എ. എസ്. നിയമിക്കപ്പെട്ടു. ഈ കമ്മീഷന്റെ നിയമനത്തിനു ഇടയാക്കിയ സാഹചര്യങ്ങൾ പ്രസക്തമാണ്. 1962 മുതൽ തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ സാമ്പത്തിക ഭാരം ക്രമേണ വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഗവൺമെൻറിന്റെ സഞ്ചിത നിധിയിൽനിന്നും കൊടുക്കാൻ ബാദ്ധ്യതപ്പെട്ടിരുന്ന വാർഷികാശനം വർദ്ധിപ്പിക്കണമെന്നു ദേവസ്വം ബോർഡ് ഗവൺമെൻറിനോട് പല തവണ അഭ്യർത്ഥിക്കുക ഉണ്ടായി എങ്കിലും ഫലപ്പെട്ടില്ല. ഗവൺമെൻറിന്റെ നിലപാട് ഒട്ടുംതന്നെ അനുകൂലമല്ലായിരുന്നു. ആണ്ടോടാണ്ട് ബോർഡിന്റെ ഭരണച്ചെലവ് വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയും, ''സർപ്ലസ് ഫണ്ട്'' തുടങ്ങിയ ആസ്തികളിൽ നിന്നെല്ലാം അനിയന്ത്രിതമായി പണം പിൻവലിച്ചും; ബാങ്കുകളിൽനിന്നും കടം എടുത്തും ഭരണം നടത്തേണ്ടതായി വരികയും ചെയ്തു. 1973 ആഗസ്റ്റ് മാസമായപ്പോഴേക്കും ബോർഡിനു രൂക്ഷമായ സാമ്പത്തിക പ്രതിസന്ധി നേരിടേണ്ടിവന്നു. ജീവനക്കാർക്ക് ശമ്പളം കൊടുക്കാൻപോലും നിവർത്തിയില്ലാതായി. ഈ സാഹചര്യങ്ങളെല്ലാം പരിഗണിച്ചാണ്, 1973 സെപ്തമ്പറിൽ അന്വേഷണ കമ്മീഷനെ നിയമിച്ചത്. പ്രഗത്ഭനായ ആ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ, വസ്തുനിഷ്ഠമായി നടത്തിയ അന്വേഷണത്തിന്റെ റിപ്പോർട്ട് 1974 ഏപ്രിൽ 20-ാം തീയതി ഗവൺമെൻറിനു സമർപ്പിച്ചു. ഏറ്റവും ചുരുങ്ങിയ സമയംകൊണ്ട്,

ഡോക്ടർ കൃഷ്ണമൂർത്തി കമ്മീഷൻ തയ്യാറാക്കിയ റിപ്പോർട്ട് തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലുള്ള ദേവസ്വങ്ങളുടെ യഥാർത്ഥ ചിത്രം വരച്ചുകാട്ടുന്നതോടൊപ്പം; ഭരണതലത്തിൽ നടമാടുന്ന വൈകല്യങ്ങളെപ്പറ്റി ശക്തമായ ഭാഷയിൽ വിമർശിക്കുകയും; പ്രതിവിധികളും നിർദ്ദേശിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. കേവലം ഒമ്പത് ശുപാർശകളാണ് കമ്മീഷൻ മുമ്പോട്ടുവച്ചത്. അവ ഭൃഢവും വ്യക്തവുമായിരുന്നു. നിർഭാഗ്യവശാൽ, ഈ റിപ്പോർട്ടും സെക്രട്ടേറിയറ്റിന്റെ ഏതോ കോണിൽ അവഗണിക്കപ്പെട്ട് കിടക്കാനാണ് ഇടയായത്.

ഭാസ്ക്കരൻ നായർ കമ്മീഷൻ

8. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിനെ സംബന്ധിച്ചുള്ള അന്വേഷണത്തെത്തുടർന്ന്, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ സാമ്പത്തിക സ്ഥിതിയെപ്പറ്റിയും ഭരണപരമായ നടപടിയെപ്പറ്റിയും അന്വേഷണം നടത്തി റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കാനായി 1974 ജൂണിൽ, റവന്യൂ ബോർഡ് മെമ്പറായിരുന്ന ശ്രീ. ജി. ഭാസ്ക്കരൻ നായർ, ഐ. എ. എസ്സിനെ നിയമിച്ചു. കൃഷ്ണമൂർത്തി കമ്മീഷനെപ്പോലെതന്നെ, ഭാസ്ക്കരൻനായർ കമ്മീഷനും വിശദമായ അന്വേഷണം നടത്തിയശേഷം ഒമ്പത് ശുപാർശകളടങ്ങിയ റിപ്പോർട്ട് 1974 ഡിസമ്പർ 15-ാം തീയതി ഗവൺമെൻറിനു സമർപ്പിച്ചു. കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ സാമ്പത്തികനയവും, ഭരണവും, കമ്മീഷന്റെ കർശനമായ വിമർശനങ്ങൾക്ക് വിധേയമായി. ഭരണതലത്തിലുള്ള വൈകല്യങ്ങൾ ദൂരീകരിക്കുന്നതിനാവശ്യമായ നിർദ്ദേശങ്ങളാണ് കമ്മീഷൻ നൽകിയിരുന്നത്. പക്ഷേ ഗവൺമെൻറ് ഭാഗത്തുനിന്നും യാതൊരു നടപടിയും സ്വീകരിക്കുകയുണ്ടായില്ല. അങ്ങനെ മറ്റൊരു കമ്മീഷൻ റിപ്പോർട്ടുകൂടി അവഗണനയുടെ നിഗൂഢതയിൽ മറയാനിടയായി.

ഗവൺമെൻറിന്റെ ഉദ്ദേശശുദ്ധി

9. തിരുവിതാംകൂറിലെയും കൊച്ചിയിലേയും മലബാറിലേയും ദേവസ്വം ഭരണത്തെ സംബന്ധിച്ച്, പരിമിതമായ വിഷയങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കിയുള്ള അന്വേഷണങ്ങളും റിപ്പോർട്ടുകളും വേറെയും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ഇവയിൽ ഏറിയകൂറും ദേവസ്വം ജീവനക്കാരുടെ സേവന-വേതന വ്യവസ്ഥകളെ സംബന്ധിച്ചുള്ളവയായിരുന്നു. ഈ റിപ്പോർട്ടുകളിലെ ശുപാർശകളും, അതാത് പ്രദേശത്തെ ഭരണാധികാരികളും, ഭാഗികമായി മാത്രമേ നടപ്പാക്കിയിട്ടുള്ളു. ചുരുക്കത്തിൽ; ദേവസ്വം ഭരണരംഗം സംശുദ്ധമാക്കാനും മെച്ചപ്പെടുത്താനുമുള്ള നടപടികളും ഇന്നേവരെ ഫലപ്രാപ്തിയിൽ എത്തിയിട്ടില്ലെന്നുള്ള യാഥാർത്ഥ്യം അവശേഷിക്കുന്നു. ഈ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, ഗവൺമെൻറിന്റെ ഉത്തമവിശ്വാസത്തെ ആരെങ്കിലും ചോദ്യം ചെയ്യുന്നതു കുറ്റപ്പെടുത്താൻ സാധിക്കുന്നില്ല. ഇപ്പോഴത്തെ കമ്മീഷന്റെ പ്രസക്തിയും പ്രാധാന്യവും സ്വാഭാവികമായി വർദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. അക്കാരണം കൊണ്ടുതന്നെ എന്നിൽ നിക്ഷിപ്തമായിരിക്കുന്ന ഉത്തരവാദിത്വവും കർത്തവ്യവും ഭാരമേറിയതാണെന്നു ഞാൻ മനസ്സിലാക്കുന്നു. പ്രശ്നങ്ങളും പ്രതിബന്ധങ്ങളും പരിഗണിച്ച്; ക്ഷേത്രസങ്കല്പത്തിൽ വിശ്വസിക്കുന്ന ഹൈന്ദവജനതക്ക് സ്വീകാര്യവും പ്രായോഗികവുമായ റിപ്പോർട്ട് തയ്യാറാക്കി, ഗവൺമെൻറിനു സമർപ്പിക്കാൻ ഞാൻ പ്രതിജ്ഞാബദ്ധമായി പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടേ. കമ്മീഷൻ റിപ്പോർട്ടുകളുടെ നേർക്ക് മുൻഗവൺമെൻറുകളും

പ്രദർശിപ്പിച്ച ഗർഹണീയമായ അവഗണന എന്നെ നിരുത്സാഹപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ല. അതിനു രണ്ട് കാരണങ്ങളാണ് ഉണ്ട്. ഒന്നാമത്; മതവിശ്വാസികളുടേതായ ഇപ്പോഴത്തെ മന്ത്രിസഭ, ഈ വിഷയത്തിൽ യഥാർത്ഥ്യബോധവും സമചിത്തതയും പ്രദർശിപ്പിക്കുമെന്ന് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. രണ്ടാമത്, ഹിന്ദുമതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും സംസ്കാരത്തിനും അനുയോജ്യമായി ജീവിക്കണമെന്നും, അതിനു സഹായകമായ സാമൂഹിക പരിവർത്തനം നടപ്പാക്കണമെന്നും, ദൃഢപ്രതിജ്ഞ എടുത്ത് കർമ്മനിരതരായ ഹൈന്ദവരുടെ സഹകരണവും പിന്തുണയും കേരളത്തിലുടനീളം എനിക്ക് ലഭിക്കാനിടയായിട്ടുണ്ട്. ശുഭാപ്തിവിശ്വാസത്തോടെയാണ് ഞാൻ മുന്നോട്ട് പോയിട്ടുള്ളത്.

അദ്ധ്യായം 3

ക്ഷേത്രങ്ങളും ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളും

ക്ഷേത്രസങ്കല്പം

1. ഹിന്ദുക്കളുടെ ആത്മീയവും ഭൗതികവുമായ ജീവിത സരണിയിൽ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കുള്ള സുപ്രധാനമായ സ്ഥാനത്തെപ്പറ്റി ചുരുക്കത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചുകൊള്ളട്ടെ—വേദോപനിഷത്തുകളനുസരിച്ച്, മോക്ഷപ്രാപ്തിക്കായി, കർമ്മ–ഭക്തി–ജ്ഞാന മാർഗ്ഗങ്ങൾ വിധിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെങ്കിലും; ബഹുഭൂരിപക്ഷം വരുന്ന സാധാരണ മനുഷ്യനു സ്വീകാര്യമായിട്ടുള്ളത് ''ഭക്തി'' മാർഗ്ഗമാണ്. പരമാത്മ സ്വരൂപനായ ഈശ്വരനെ, സാകാരമായി പൂജിക്കുന്ന സഗുണോപാസനയാണ് സർവ്വ സാധാരണമായിട്ടുള്ളത്. വിഗ്രഹാരാധനയെപ്പറ്റി ഇതരമതസ്ഥർ ഉന്നയിച്ചിരുന്ന വിമർശനങ്ങൾക്ക്, സ്വാമി വിവേകാനന്ദൻ ശക്തമായ ഭാഷയിൽ മറുപടി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ''ലോകമെങ്ങും പലതരത്തിലുള്ള പ്രതിമാരൂപങ്ങളെ മനുഷ്യർ വിശ്വാസപൂർവ്വം ആരാധിക്കാറുണ്ട്. ക്രൈസ്തവരും, മഹമ്മദീയരും; ജൂതരും എല്ലാം ഇതിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. ഏറ്റവും നല്ല മാതൃക, മനുഷ്യരൂപത്തിലുള്ള വിഗ്രഹാരാധന ആണെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. ''അദ്വൈതമത പ്രവാചകനായ ജഗദ്ഗുരു ശങ്കരാചാര്യർ തുടങ്ങിയ യോഗിവര്യൻമാരും വിഗ്രഹാരാധനയെ നിരുത്സാഹപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ല. എ. ഡി. നാലാം ശതകത്തിനുശേഷം മാത്രമാണ് പൗരാണിക ദേവതകളും ക്ഷേത്രങ്ങളും പ്രചാരത്തിൽ വന്നിട്ടുള്ളതെന്ന് കാണാം. പത്താം നൂറ്റാണ്ടിലെ മുസ്ലീം ആക്രമണങ്ങൾക്ക് ഇരയായി നിരവധി മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾ വടക്കെ ഇന്ത്യയിൽ നശിക്കാനിടയായിട്ടുണ്ട്. തെക്കേ ഇന്ത്യയിലെ മുസ്ലീം ഭരണാധികാരികളായിരുന്ന ഹൈദരാലിയും ടിപ്പു സുൽത്താനും, വടക്കെ ഇന്ത്യയിലെ മുസ്ലീം രാജാക്കൻമാരെപ്പോലെ മത ഭ്രാന്തരായിരുന്നില്ല. ചിദമ്പരം, കാഞ്ചീപുരം, മധുര, ശ്രീരംഗം, ഗുരുവായൂർ, അനന്തശയനം തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾ അഭംഗുരം നിലനിൽക്കാനിടയായ സാഹചര്യം ഇതായിരുന്നു. ഗുരുവായൂർ, മണപ്പുള്ളിക്കാവ് (പാലക്കാട്); തിരുകാച്ചാംകുറുശ്ശി (കൊല്ലങ്കോട്) തുടങ്ങി മലബാറിലെ അനവധി ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക്, ടിപ്പു സുൽത്താൻ ധാരാളം വസ്തുക്കൾ ''കരം ഒഴിവായി'' പതിച്ചു കൊടുത്തിട്ടുണ്ട്. സ്വതന്ത്ര ഭാരതത്തിലെ ഭരണകർത്താക്കളുടെ നിയമനിർമ്മാണം മൂലം, ഈ ഭൂമികൾക്കരം പതിയാനും നഷ്ടപ്പെടാനും ഇടയായത് വിരോധാഭാസമായി തോന്നുന്നു.

ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പ്രസക്തി

2. പുരാതനകാലം മുതൽക്ക് ക്ഷേത്രങ്ങളും ആരാധനാലയങ്ങളും മാത്രമായിരുന്നില്ല. സംഗീതം, നൃത്തം, ശില്പകല തുടങ്ങിയ ലളിതകലകളിൽ പരിശീലനവും പ്രോത്സാഹനവും നൽകാനുള്ള വേദിയായി ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംരക്ഷിക്കുന്നതിന്, ഹിന്ദുഭരണാധികാരികളും പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നതായി ചരിത്രം തെളിയിക്കുന്നു. ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ആഘോഷിക്കാറുള്ള ഉത്സവാദി വിശേഷങ്ങൾക്ക്, പൗരാണിക കഥകളെ അവലംബിച്ചുള്ള കലാപരിപാടികളാണ് അവതരിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരുന്നത്. കൂത്ത്, പാഠകം, തുള്ളൽ, കൂടിയാട്ടം, കഥകളി, തെയ്യം തുടങ്ങിയ പ്രാചീന കേരളത്തിലെ കലകളെല്ലാം ജനിച്ചതും വളർന്നതും പ്രചരിച്ചതും ഹിന്ദു ദേവാലയങ്ങളിലൂടെയാണ്.

വേദശാസ്ത്ര പുരാണങ്ങളുടെ പഠനത്തിനും, മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ സൗകര്യങ്ങളും ഏർപ്പെടുത്തപ്പെട്ടിരുന്നു. ഭക്തജനങ്ങളായ ബ്രാഹ്മണർക്ക് സൗജന്യമായ അന്നദാനം നടത്തുന്നതിനുള്ള ഊട്ടുപുരകളും, അഗ്രഹാരങ്ങളും, ഒരുകാലത്ത് ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ അവിഭാജ്യഘടകങ്ങളായി നില നിന്നിരുന്നു. ഇതിലെല്ലാം ഉപരിയായി; ക്ഷേത്രം സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ദേശങ്ങളിൽ ഉത്ഭവിക്കുന്ന സാമൂഹിക പ്രശ്നങ്ങളും, തർക്കങ്ങളും, സത്യസന്ധമായും രമ്യമായും പരിഹരിക്കാനുള്ള വേദിയായും ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളാണ് പ്രയോജനപ്പെട്ടിരുന്നത്. ചുരുക്കത്തിൽ, ഹിന്ദു ദേവാലയങ്ങളും, ആരാധകരുടെ ജീവൽ പ്രശ്നങ്ങളെല്ലാംതന്നെ ഫലവത്തായി കൈകാര്യം ചെയ്തുവന്ന ഒരു കാലഘട്ടം ഉണ്ടായിരുന്നതായി കാണാൻ സാധിക്കും.

ക്ഷേത്രസ്ഥാപനം

3. പഴയ കാലത്ത് ക്ഷേത്രം ഇല്ലാത്ത ഒരു ഗ്രാമംപോലും കേരളത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഗോകർണ്ണം മുതൽ കന്യാകുമാരി വരെ നീണ്ടു കിടക്കുന്ന കേരളം സൃഷ്ടിച്ച പരശുരാമൻ; കേരള ജനതയ്ക്ക് ആരാധന നടത്താനായി 108 ശിവാലയങ്ങളും 108 ദുർഗ്ഗാലയങ്ങളും സ്ഥാപിച്ചതായിട്ടാണ് വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്നത്. ദേശത്തിനും ദേശവാസികൾക്കും, ആദ്ധ്യാത്മികവും ഭൗതികവുമായ പുരോഗതി ഉണ്ടാക്കണമെന്നുള്ള ഉന്നതാദർശത്തോടെ, നാടുവാഴികളും, ഇടപ്രഭുക്കൻമാരും, നമ്പൂതിരിജന്മിമാരും, നായർ മാടമ്പിമാരും സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്; കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ബാഹുല്യാധിക്യവുമെന്ന് ചരിത്രരേഖകൾ പറയുന്നു. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഐശ്വര്യപൂർണ്ണമായ പരിപാലനത്തിനായി വിലപിടിപ്പുള്ള സ്ഥാവര ജംഗമസ്വത്തുക്കളും സ്ഥാപകർ നൽകിയിരുന്നു. ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങൾ ആചാര വിധിപ്രകാരം നടത്തുന്നതിന്, പ്രാപ്തരായ പുരോഹിതന്മാരെയും ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരെയും, പ്രത്യേകം അഭ്യസിപ്പിച്ച് നിയോഗിക്കുന്നതിനും ആ കാലഘട്ടത്തിൽ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. സമീപകാലം വരെ, ക്ഷേത്ര ജീവനം പരമ്പരാഗതമായ അവകാശമായിട്ടാണ് കരുതപ്പെട്ടിരുന്നത്. മതേതര ഭരണം തുടങ്ങിയതോടെ ക്ഷേത്രഭരണങ്ങളും മറ്റ് തൊഴിലുകളെപ്പോലെ തരം താഴ്ത്തപ്പെട്ടു.

കേരള മാതൃക

4. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ശില്പകല, തച്ചുശാസ്ത്രം, ആചാര പദ്ധതികളും, പൂജാവിധികളും എന്നിവയെല്ലാം ഇന്ത്യയിലെ ഇതര ഭാഗങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ച് വ്യത്യസ്തങ്ങളാണ്. 1937-ൽ തലസ്ഥാന നഗരിയിലെ ശ്രീ പത്മനാഭ സ്വാമി ക്ഷേത്രം സന്ദർശിച്ച രാഷ്ട്രപിതാവ് ഗാന്ധിജി; നമ്മുടെ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ അനിതര സാധാരണമായ ശുചിതത്തെയും, അന്യൂനമായ പ്രശാന്തിയെയും, അർത്ഥഗർഭമായ ക്രമീകരണ

വിധാനങ്ങളെയും മുക്തകണ്ഠം പ്രകീർത്തിക്കുകയുണ്ടായി. ഈ പ്രശസ്യക്ക് ഇന്നും നമുക്ക് അർഹതയുണ്ടെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നില്ല. എന്നാൽ പോലും, കേരളക്കരയിലെ പൗരാണിക ക്ഷേത്രങ്ങളെല്ലാം തന്നെ, ഈശ്വരാരാധനയിലൂടെ മനശ്ശാന്തി ലഭിക്കുന്നതിന് ആഗ്രഹിക്കുന്ന ആരാധകർക്ക് ഇന്നും അഭയകേന്ദ്രങ്ങളായി നില കൊള്ളുന്നുണ്ട്.

ആരാധനാമൂർത്തികൾ

5. ആരാധനാമൂർത്തികളുടെ വൈവിധ്യത്തിലും കേരളം പല സവിശേഷതകളും ഉൾക്കൊള്ളുന്നുണ്ട്. മഹാവിഷ്ണു; ശിവൻ; ഭഗവതി; ഗണപതി; സുബ്രഹ്മണ്യൻ; ശാസ്താവ് എന്നിങ്ങനെ പുരാണ ഇതിഹാസങ്ങളിലെ ദേവി ദേവൻമാർക്കെല്ലാം കേരളത്തിൽ ക്ഷേത്രങ്ങളുണ്ട്. ഓരോ ക്ഷേത്രത്തെയും കേന്ദ്രീകരിച്ച്, ഐതിഹ്യങ്ങളും പ്രചാരത്തിലുണ്ട്. തിരുവല്ലത്തും, തിരുനാവായും ബ്രഹ്മാവിന്റെ പ്രതിഷ്ഠയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു. ശ്രീരാമലക്ഷ്മണൻമാർ; ഭരതൻ, ശത്രുഘ്നൻ, ഹനുമാൻ തുടങ്ങിയ ദേവൻമാരുടെ ആരാധനാലയങ്ങളും, വിരളമായി കാണുന്നുണ്ട്. വയനാട്ടിലെ പുല്പള്ളിയിൽ സീതാദേവിയെയും ലവ–കുശൻമാരെയും പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്നു. സർപ്പദൈവങ്ങളെയും നാഗയക്ഷികളെയും ആവാഹിച്ച് ആരാധിക്കുന്ന കേന്ദ്രങ്ങളാണ് മണ്ണാറശാല; പാമ്പുംമേക്കാട്, വെട്ടിക്കോട് തുടങ്ങിയ ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങൾ. വളരെ പഴക്കമുള്ള ബുദ്ധവിഗ്രഹങ്ങളാണ് കരുനാഗപ്പള്ളിയിലും മാവേലിക്കരയിലും കാണുന്നത്. എല്ലാംകൊണ്ടും പല സവിശേഷതകളും ഐതിഹ്യങ്ങളും നിറഞ്ഞു നിൽക്കുന്നവയാണ് കേരളത്തിലെ ഹൈന്ദവ ക്ഷേത്രങ്ങളെന്ന് പറയാൻ സാധിക്കും.

അദ്ധ്യായം 4

തിരുവിതാംകൂറിലെ ദേവസ്വങ്ങൾ

ആധുനിക തിരുവിതാംകൂർ

1. 1956 നവമ്പറിലെ സംസ്ഥാന പുനർവിഭജനംവരെ അറിയപ്പെട്ടിരുന്ന ''തിരുവിതാംകൂർ'' സംസ്ഥാനം, തെക്ക് കന്യാകുമാരി മുതൽ വടക്ക് പറവൂർ വരെയും, കിഴക്ക് ചെങ്കോട്ട വരെയും വിസ്തൃതിയുള്ളതായിരുന്നു. സ്വാതന്ത്ര്യലബ്ധിയെത്തുടർന്നുണ്ടായ നാട്ടുരാജ്യ സംയോജനംവരെ, തിരുവിതാംകൂർ ഭരിച്ചിരുന്നത് ക്ഷത്രിയരായ വഞ്ചീരാജവംശമാണ്. പ്രഗത്ഭ ഭരണാധികാരിയായിരുന്ന വീരമാർത്താണ്ഡവർമ്മ മഹാരാജാവാണ് ആധുനിക തിരുവിതാംകൂർ രൂപീകരിച്ചത്. പെറിയ നാടുവാഴികളുമായി പടവെട്ടിപ്പിടിച്ച് വിപുലീകരിച്ച രാജ്യം, മഹാരാജാവ് കുലദൈവമായ ശ്രീപത്മനാഭനു 1750–ൽ ''തൃപ്പടിദാനം'' ചെയ്തു. പരിപാവനമായ ഈ ചടങ്ങിനുശേഷം ''ശ്രീപത്മനാഭ ദാസ''നായിട്ടാണ് മഹാരാജാവ് ഭരണം തുടർന്നത്. രാജ്യാതൃത്തിയിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ചുരുക്കം ചിലതൊഴിച്ച് ബാക്കിയുള്ളവ ''ഊരാളൻമാരുടെ'' ഉടമസ്ഥതയിലും ഭരണത്തിലുമായിരുന്നു. എന്നാൽ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചും മഹാരാജാവിന് ''മേൽക്കോയ്മ'' അവകാശം സിദ്ധിച്ചിരുന്നു.

ക്ഷേത്രം ഉടമകം

2. ചരിത്ര രേഖകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ തിരുവിതാംകൂറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളെ മൂന്നായി തരംതിരിക്കാം.

(1) മഹാരാജാക്കൻമാർ നേരിട്ട് സ്ഥാപിച്ച് സംരക്ഷിച്ചുവരുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങൾ. ഇവ വളരെ ചുരുക്കമാണ്. നെയ്യാറ്റിൻകര കൃഷ്ണൻ കോവിൽ; കൊല്ലത്ത് ആനന്ദവല്ലീശ്വരം; തിരുവനന്തപുരത്തുള്ള ചില ക്ഷേത്രങ്ങൾ; കന്യാകുമാരി ജില്ലയിലെ തൃപ്പരപ്പ്, വടശേരി എന്നിവ ഇക്കൂട്ടത്തിലുള്ളവയാണ്.

(2) യുദ്ധത്തിൽ പിടിച്ചെടുത്ത പ്രദേശങ്ങളിലെ ചില ക്ഷേത്രങ്ങൾ നെടുമങ്ങാട്, കൊട്ടാരക്കര, കൊല്ലം, കായംകുളം, അമ്പലപ്പുഴ, തെക്കുംകൂർ, ആലങ്ങാട് എന്നീ പ്രദേശങ്ങളിലുണ്ടായിരുന്നവയാണ് ഇവ.

(3) ഇടപ്രഭുക്കൻമാരുടെയും, മാടമ്പിമാരുടെയും, ജന്മിമാരുടെയും ഉടമാവകാശത്തിലുള്ള ''ഊരാണ്മ'' ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഇവ രാജ്യത്തിന്റെ നാനാ ഭാഗത്തുമായിട്ടാണ് സ്ഥിതി ചെയ്തിരുന്നത്. വിപുലമായ ഭൂസ്വത്തും ആദായവും ഉള്ള ആയിരക്കണക്കിന് ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഈ വിഭാഗത്തിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. ഇക്കൂട്ടത്തിൽ ഈഴവർക്കും, ഗൗഡസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണർക്കും, ഉടമാവകാശമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളും ഉണ്ട്. ബഹുഭൂരിപക്ഷം ഊരാളൻമാരും ''പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റി''മാരായിട്ടാണ് ക്ഷേത്രഭരണം നടത്തിവന്നത്.

കേണൽ മൺറോയുടെ കയ്യേറ്റം

3. വീരപരാക്രമിയായ മാർത്താണ്ഡവർമ്മയെയും, ധർമ്മരാജാവായ രാമവർമ്മയെയും, തുടർന്ന് രാജ്യഭരണം ഏറ്റത് ഗൗരിലക്ഷ്മിഭായി മഹാറാണിയായിരുന്നു. അതോടുകൂടി എല്ലാ ദുർബലൃങ്ങളും ഭരണതലത്തിൽ നിഴലിക്കാൻ തുടങ്ങി. മഹാറാണിയുടെ അഭ്യർത്ഥന അനുസരിച്ച് അന്ന് റസിഡണ്ടായിരുന്ന കേണൽ മൺറൊ, ദിവാൻപദം കൂടെ സ്വീകരിച്ചു. അങ്ങനെ; ധീരദേശാഭിമാനി വേലുത്തമ്പിദളവ പ്രവചിച്ചിരുന്ന അടിമത്തം ''ശ്രീ വാഴും കോടിനെ'' ഗ്രസിക്കാനിടയായി. ദിവാന്റെ ഉപദേശങ്ങളും, റസിഡണ്ടിന്റെ നിർദ്ദേശങ്ങളും, അതേപടി അനുസരിക്കുകമാത്രമെ ദുർബലയായ മഹാറാണിക്ക് കരണീയമായിരുന്നുള്ളു. രാജ്യത്തിന്റെ റവന്യൂ വർദ്ധിപ്പിക്കുക എന്ന ലക്ഷ്യത്തോടെ; ദുർഭരണം ആരോപിച്ചു കൊണ്ട്; സർക്കാരിന് യാതൊരുവിധമായ ഉടമാവകാശവും ഇല്ലാതിരുന്ന 348 മേജർ ക്ഷേത്രങ്ങളും 1,128 മൈനർ ക്ഷേത്രങ്ങളും 1811-ൽ ഏറ്റെടുക്കുന്നതിന് ദിവാൻ–റസിഡൻറ് മഹാറാണിയെ ഉപദേശിച്ചു. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളും അവയുടെ വില തീരാത്ത സ്ഥാവരജംഗമ സ്വത്തുക്കളും ഏറ്റെടുത്തുകൊണ്ട്; മതവിശ്വാസിയെങ്കിലും അബലയായ മഹാറാണി ''സന്നത്'' പുറപ്പെടുവിച്ചു. തിരുവിതാംകൂറിലെ അതിപുരാതനമായ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ''ശനിദശ'' ഇതോടെയാണ് ആരംഭിച്ചത്. ആദ്യത്തെ ഏതാനും വർഷം, ഈ ദേവസ്വങ്ങളുടെ ആദായത്തിന് പ്രത്യേകം കണക്ക് വച്ചിരുന്നെങ്കിലും, പ്രായേണ അതെല്ലാം ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു. സർക്കാരിന്റെ റവന്യൂ ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിന്റെ അധീനതയിലായിരുന്നു ദേവസ്വം ഭരണം തുടർന്നു വന്നത്. ദേവസ്വം വസ്തുക്കളിലെ ആദായവും, സർക്കാരിന്റെ ''പണ്ടാരപ്പാട്ടം'' ഭൂമികളിൽ നിന്നുള്ള ആദായവും ഒന്നായി ചേർത്ത് കൈകാര്യം ചെയ്തു വരികയും, ഏറെത്താമസിയാതെ ദേവസ്വം ഭൂമികൾ ഏതൊക്കെയാണെന്നുപോലും തിരിച്ചറിയാൻ വയ്യാത്ത സാഹചര്യം ഉണ്ടാകുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ, ദേവസ്വങ്ങളുടെ ദൈനംദിന ഭരണച്ചെലവുകളെല്ലാം സർക്കാരാണ് നിർവഹിച്ചു വന്നത്. 1811-ൽ ഈ ക്ഷേത്രങ്ങൾ സർക്കാർ

ഏറ്റെടുക്കുമ്പോഴും, അവയുടെ വസ്തുക്കളിലെ വാർഷികാദായം, പതിനാറു ലക്ഷം പറ നെല്ലും, അമ്പത്തിമൂവായിരം രൂപയും ആയിരുന്നു. ഇതു കൂടാതെ ''സഞ്ചായം'' ഇനത്തിൽ എഴുപതിനായിരം പറ നെല്ലും; ''കാണിക്ക'' ഇനത്തിൽ നാല്പത്തിമൂവായിരം രൂപയും വരവുണ്ടായിരുന്നതായി സർക്കാർ രേഖകളിൽ കാണുന്നുണ്ട്. അതിവിസ്തൃതമായ ''ചേരിക്കൽ'' വനഭൂമികളിൽ നിന്നുള്ള ആദായം ഇതിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ല. ഈ വരുമാനങ്ങളെല്ലാം ആണ്ടോടാണ്ട് വർദ്ധിച്ചുവന്നിരുന്നു എന്നുള്ള വസ്തുതയും അവശേഷിക്കുന്നു. സർക്കാർ ഏറ്റെടുത്ത ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണത്തിനായി, ആണ്ടുതോറും രണ്ടേമുക്കാൽ ലക്ഷം രൂപ മാത്രമേ സർക്കാർ ചെലവാക്കിയിരുന്നുള്ളൂ. സർക്കാർ ഏറ്റെടുത്ത ക്ഷേത്രങ്ങളെ ''എഴുതിത്തീരുവ'' (ഷെഡ്യൂൾഡ്) ദേവസ്വങ്ങളെന്നാണ് വിവക്ഷിച്ചുവരുന്നത്. 1903-ലെ തിരുവിതാംകൂർ ഹിന്ദുമത-ധർമ്മസ്ഥാപന നിയമപ്രകാരം, ദുർഭരണത്തിന്റെ പേരിൽ ഏതാനും ക്ഷേത്രങ്ങൾകൂടി സർക്കാർ ഏറ്റെടുക്കുകയുണ്ടായി. ഈ നടപടി നിയമാധിഷ്ഠിതമായിരുന്നു. ഇവയ്ക്ക് പ്രത്യേകം കണക്ക് സൂക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇപ്രകാരം ഏറ്റെടുത്ത 116 ക്ഷേത്രങ്ങളെ ''പി.ഡി'' (പേർസണൽ ഡിപ്പോസിറ്റ്) ക്ഷേത്രങ്ങളെന്നാണ് തരം തിരിച്ചിരുന്നത്. ഇതു കൂടാതെ; തിരുവിതാംകൂറിനകത്തും പുറത്തുമുള്ള പല ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഭരണവും സ്വത്തുക്കളും സർക്കാരിൽ വന്നുചേർന്നിട്ടുണ്ട്. എരുമേലി, പശ്ചിമ, പട്ടാഴി, പെരുമനം (കൊച്ചി), കാക്കൂർ (മദ്രാസ്) തുടങ്ങിയവ ഇക്കൂട്ടത്തിൽ പെടുന്നു.

സെറ്റിൽമെന്റ് വിളംബരം

4. അഹിന്ദുവായ ദിവാൻ-റസിഡണ്ടിന്റെ ദുരുദ്ദേശപരമായ നടപടികളും, ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് അപരിഹാര്യമായ നശനഷ്ടങ്ങൾക്ക് ഇടയാക്കി. ദേവസ്വം ഭൂമികളും തുച്ഛമായ പാട്ടത്തിനേടു നടന്നുവന്ന, അഹിന്ദുക്കളും ഉൾപ്പെടെയുള്ള കുടിയാൻമാർക്ക് ഗണ്യമായ നേട്ടങ്ങളും ഉണ്ടായി. ദേവസ്വം വസ്തുക്കളും പണ്ടാരപ്പാട്ട വസ്തുക്കളായി റവന്യൂ റിക്കാർഡുകളിൽ രേഖപ്പെടുത്തപ്പെട്ടു. 1873-ൽ ആദ്യമായി ഈ നടപടി ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെട്ടെങ്കിലും, ദേവസ്വം ഭൂമികളും തരം തിരിക്കാനുള്ള ശ്രമം, അപ്രായോഗികതയുടെ പേരിൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടുകയാണ് ഉണ്ടായത്. 1906-ലെ സെറ്റിൽമെന്റ് വിളംബരത്തിന്റെ ഫലമായി, ''പണ്ടാരപ്പാട്ട'' വസ്തുക്കളെക്കൈപ്പറ്റിയും, ''നെൽക്കരം'' നിർത്തലാക്കി, ''പണക്കരം'' ഏർപ്പെടുത്തി. തിരുവിതാംകൂർ ഹൈക്കോടതിയിലെ പല കേസുകളിലും, ഗവൺമെന്റ് നടപടിയുടെ സാധുതയെപ്പറ്റി പരിശോധിക്കേണ്ടതായി വന്നു. എല്ലാ കേസുകളിലും; ഗവൺമെന്റ് ഏറ്റെടുത്ത ദേവസ്വങ്ങളുടെ സ്വത്തുക്കളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, ഗവൺമെന്റിന് ''ട്രസ്റ്റി'' യുടെ സ്ഥാനമാണ് ഉള്ളതെന്നും; ദേവസ്വം സ്വത്തുക്കളുടെ കണക്കുകൾ പ്രത്യേകം തിട്ടപ്പെടുത്തി, ഗുണഭോക്താക്കളായ ഹിന്ദുക്കളെ ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്താൻ ബാധ്യസ്ഥമാണെന്നും, അർത്ഥശങ്കയ്ക്കിടയില്ലാതെ പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ട്.

രാമചന്ദ്രറാവു കമ്മീഷൻ

5. കോടതി വിധിയുടെ വെളിച്ചത്തിൽ, ഗവൺമെന്റിന് മൗനം തുടരാൻ സാധിച്ചില്ല. ദേവസ്വം കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി പഠിച്ച് റിപ്പോർട്ടു സമർപ്പിക്കാനായി, ഹൈക്കോടതി ജഡ്ജി കെ. രാമചന്ദ്രറാവുവിനെ ഏകാംഗ കമ്മീഷനായി, 1907-ൽ നിയമിച്ചു. വിശദമായ പഠനത്തിനു ശേഷം

1908-ൽ റാവു കമ്മീഷൻ, റിപ്പോർട്ടു തയ്യാറാക്കി സമർപ്പിച്ചു. ഗവൺമെൻറ് ഏറ്റെടുത്ത ദേവസ്വങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, ഒരു ട്രസ്റ്റിയുടെ ചുമതലകളും ബാധ്യതകളും ഗവൺമെൻറിൽ നിലനിന്നു വരുന്നതായും, ദേവസ്വം വസ്തുക്കളെ ''പണ്ടാരപ്പാട്ട'' മായി ഇനം മാറ്റിയ നടപടി തെറ്റാണെന്നും, ലഭ്യമായ രേഖകളിൽനിന്നും, ദേവസ്വം വസ്തുക്കളിലെ ആദായത്തിൽ, എല്ലാ ചെലവുകളും കഴിച്ച് ആണ്ടിൽ രണ്ടുലക്ഷം രൂപയിൽ കുറയാതെ നീക്കിയിരിപ്പ് കാണണമെന്നും; 1811 മുതൽ 1908 വരെയുള്ള കാലത്തേയ്ക്ക് രണ്ടുകോടി രൂപയോളം ഗവൺമെൻറിനു ലാഭം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നും ഈ റിപ്പോർട്ടിൽ വ്യക്തമായി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അരപ്പണ പലിശ കണക്കാക്കിയാലും ഈ തുകയ്ക്ക് ആണ്ടിൽ 12 ലക്ഷം രൂപ പലിശ കിട്ടേണ്ടതാണ്. ഹിന്ദുക്കളുടെ ആരാധനാലയങ്ങളും സ്വത്തുക്കളും ഏറ്റെടുത്തതുവഴി, സർക്കാർ സമ്പാദിച്ച മുതൽ, തിരുവിതാംകൂറിലെ അഹിന്ദുക്കൾക്കുകൂടി ചെലവാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള കാര്യം സ്പഷ്ടമാണല്ലോ. പ്രത്യക്ഷത്തിലുള്ള ഈ അനീതിയ്ക്കെതിരായി ഈ രാജ്യത്തെ ഹിന്ദു ജനത ഒരു ചെറുവിരൽ പോലും അനക്കാതിരുന്നത്; ഒരു പക്ഷേ അവരുടെ ദൗർബല്യമായി മറ്റു സമുദായങ്ങളം വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കാം. യഥാർത്ഥത്തിൽ പ്രജാക്ഷേമൈകതല്പരനായ മഹാരാജാവിനോടുള്ള അചഞ്ചലമായ ഭക്തികൊണ്ടുമാത്രമാണ്, ഈ വിഷയത്തിൽ ഹിന്ദുക്കൾ സംയമനം പാലിച്ചത്. ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് ന്യായമായി അവകാശപ്പെട്ട ആദായം, ആണ്ടോടാണ്ട് ലഭിക്കുന്നതിനുള്ള വ്യവസ്ഥകം; അടുത്ത സെറ്റിൽമെൻറ് നടക്കുമ്പോൾ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതാണെന്നും; ദേവസ്വങ്ങളുടെ സുസ്ഥിരമായ ഭരണവും പരിപാലനവും, എക്കാലവും നടത്താനുള്ള ബാധ്യത ഗവൺമെൻറ് ഏറ്റെടുത്തിരിക്കുന്നുവെന്നും 1912-ൽ ഔപചാരികമായി പ്രഖ്യാപിക്കപ്പെട്ടു. ചരിത്രപരവും നിയമാധിഷ്ഠിതവുമായ ഈ ബാധ്യത, തിരുവിതാംകൂർ ഗവൺമെൻറും പിൻഗാമി-ഗവൺമെൻറുകളും യഥാവിധി നിറവേറ്റിയിട്ടുണ്ടോയെന്ന് മറ്റൊരധ്യായത്തിൽ പരിശോധിക്കാം.

ദേവസ്വം വിഭജന കമ്മീഷൻ

6. ഗവൺമെൻറിൻെറ പ്രഖ്യാപനത്തിന് ശേഷവും, തുടർന്ന അനാസ്ഥ ഒരു വിഭാഗം ജനങ്ങളെ അസന്തുഷ്ടരാക്കി. അവരുടെ ശക്തമായ നിവേദന ഫലമായി, 1920-ൽ ഒരു ഉന്നതാധികാര കമ്മീഷനെ നിയമിക്കാൻ ഗവൺമെൻറു നിർബന്ധിതമായി. ഉദ്യോഗസ്ഥാനുദ്യോഗസ്ഥൻമാരുംപ്പെട്ട കമ്മീഷൻ, രാജ്യവ്യാപകമായ തെളിവെടുപ്പിനും അന്വേഷണത്തിനും ശേഷം 1922-ൽ അവരുടെ റിപ്പോർട്ടു സമർപ്പിച്ചു. ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണം, റവന്യൂ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിൽനിന്നും ഉടനടി വിഭജിച്ച് സ്വതന്ത്രമാക്കണമെന്ന് കമ്മീഷൻ ഏകകണ്ഠമായി ശുപാർശചെയ്തു. 1811-ലും അതിനുശേഷവും, ഏറ്റെടുത്തിട്ടുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ തൃപ്തികരമായ സംരക്ഷണവും പരിപാലനവും ''ആചന്ദ്രതാരം'' നടത്താനുള്ള ബാധ്യത ഗവൺമെൻറിൽ തുടരുമെന്നും കമ്മീഷൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. ദേവസ്വം സ്വത്തുക്കളിലെ ആദായത്തെ സംബന്ധിച്ച്, ഒരു ട്രസ്റ്റിയുടെ ചുമതലയുള്ള ഗവൺമെൻറിൻെറ റവന്യൂ വരുമാനത്തിൽ സ്ഥിരബാധ്യത സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള ജസ്റ്റിസ് പി. കെ. നാരായണപിള്ളയുടെ അഭിപ്രായത്തോടെ കമ്മീഷനിലെ മറ്റംഗങ്ങം യോജിച്ചില്ല. ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി, അന്ന് മദ്രാസിൽ അഡ്വക്കേറ്റ് ജനറലായിരുന്ന സി. പി. രാമസ്വാമി അയ്യരുടെ വിദഗ്ധാഭിപ്രായം ഗവൺമെൻറ് ആരാഞ്ഞു. ജസ്റ്റിസ് നാരായണപിള്ളയുടെ അഭിപ്രായത്തെ സർ. സി. പി. ശരിവച്ചു. 1811-ൽ ഏറ്റെടുത്ത ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് കിട്ടിവന്ന ആദായവും. അന്ന് സർക്കാരിൻെറ ഭൂമികളിൽ

നിന്നും കിട്ടിവന്ന മൊത്തം വരുമാനവും തമ്മിലുള്ള അനുപാതം കണക്കാക്കി; അതേ അനുപാതത്തിലുള്ള തുക, സർക്കാരിന്റെ ഫണ്ടിൽനിന്നും ദേവസ്വം ഫണ്ടിലേക്ക് ആണ്ടുതോറും കൊടുക്കേണ്ടതാണെന്നും അദ്ദേഹം നിർദ്ദേശിച്ചു. സർ സി. പി. യുടെ അഭിപ്രായങ്ങളെല്ലാം അതേപടി ഗവൺമെന്റ് സ്വീകരിക്കേണ്ടിവന്നു. തൽഫലമായി, നാടുവാണിരുന്ന ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ മഹാരാജാവ്, ചരിത്ര പ്രസിദ്ധമായ ''ദേവസ്വം വിളംബരം'' 1922 ഏപ്രിൽ 22–ാം തീയതി പുറപ്പെടുവിച്ചു. (വിളംബരം അനുബന്ധം 6–ൽ ആണ്)

ദേവസ്വം വിളംബരം—കാർഷിക വിപ്ലവം

7. ദേവസ്വം വിളംബരം അനുസരിച്ച് ''ദേവസ്വം ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റ്'' രൂപീകരിക്കപ്പെട്ടു. ഈ ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിന്റെ ചെലവുകൾ പൊതുഖജനാവിൽ നിന്നുമാണ് വഹിച്ചിരുന്നത്. കൂടാതെ, സർക്കാരിന്റെ ''ആയക്കെട്ട്''—സഞ്ചായം റവന്യൂ വരുമാനങ്ങളുടെ 40 ശതമാനത്തിൽ കുറയാത്ത തുക, ആണ്ടുതോറും ദേവസ്വം ഫണ്ടിലേക്ക് നൽകണമെന്നും വിളംബരത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരുന്നു. ദേവസ്വങ്ങളുടെ വിലതീരാത്ത ഭൂസ്വത്തുക്കൾ, ഗവൺമെന്റ് കൈവശപ്പെടുത്തിയതിന് പരിഹാരമായി. മേല്പറഞ്ഞ ആനുകൂല്യങ്ങൾ ചെയ്യാൻ ഗവൺമെന്റ് തയ്യാറായതോടൊപ്പം; ദേവസ്വം ഭൂമികളുടെ കൈവശക്കുടിയാൻമാരായ പ്രജകൾക്ക്, ജാതിമത ഭേദമില്ലാതെ, സ്ഥിരാവകാശം നൽകുന്നതിനാണ് പ്രജാവത്സലനായ മഹാരാജാവ് തീരുമാനിച്ചത്. ''ധർമ്മോസ്മത്കുല ദൈവതം'' അതായിരുന്നു അന്നത്തെ ഭരണാധികാരിയുടെ പ്രത്യയശാസ്ത്രം. തിരുവിതാംകൂറിനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, ആദ്യത്തെ ''കാർഷിക വിപ്ലവം'' നടന്നത് 1922–ലെ ദേവസ്വം വിളംബരത്തിലൂടെയാണ്. പക്ഷെ, അതു നടപ്പിലാക്കിയ നാടുവാഴിയെ അന്നാരും അനുമോദിച്ചതായി ചരിത്രം പറയുന്നില്ല. വിളംബരത്തിന്റെ ഫലമായി, ലക്ഷക്കണക്കിന് ഏക്കർ വിസ്തൃതിയുള്ള ഭൂമി നഷ്ടപ്പെട്ട ഹിന്ദുദേവതമാരോ, അവരുടെ ഊരാളൻമാരോ പ്രതിഷേധിച്ചുമില്ല. അരനൂറ്റാണ്ടിനുശേഷം, മറ്റൊരു പ്രത്യയശാസ്ത്രത്തിന്റെ പേരിൽ 1970 ജനുവരി 1–ാം തീയതി നടപ്പാക്കിയ ''കേരള ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമം'' ഭാരതത്തിനാകെ മാർഗ്ഗദർശനം നൽകുന്ന ''മാഗ്നാകാർട്ട''യാണെന്ന് പ്രശംസിച്ചുകൊണ്ട് അനുമോദനങ്ങൾ സ്വീകരിക്കുന്ന ഭരണാധികാരികളും, അവരെ വാഴ്ത്തുന്ന ബഹുജനങ്ങളും, ചരിത്രത്തിന്റെ പഴയ താളുകൾ മറിച്ചു നോക്കിയിട്ടില്ല. 1970-ലെ നിയമത്തിലൂടെ ഏറ്റവും അധികം ത്യാഗം സഹിക്കേണ്ടിവന്നതു, മിച്ചഭൂമി നഷ്ടപ്പെട്ട ചുരുക്കം ചില ജൻമിമാരോ; പാട്ടഭൂമി നഷ്ടപ്പെട്ട ഭൂ ഉടമകളോ ആയിരുന്നില്ല. ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെ പതിനായിരക്കണക്കിന് ഏക്കർ വിസ്തൃതിയുള്ള ഭൂമികൾ നഷ്ടപ്പെട്ട കേരളത്തിലെ ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങളാണ്; ഈ നിയമത്തിന്റെയും നിർദ്ദയമായ ആക്രമണത്തിന് ഇരയായത്.

ദേവസ്വങ്ങൾക്കുള്ള നഷ്ടപരിഹാരം

8. തിരുവിതാംകൂറിൽ 1946-ൽ നടപ്പിലാക്കിയ ഭൂനികുതി പരിഷ്ക്കാരത്തെ തുടർന്ന്, ദേവസ്വങ്ങളുടെ വാർഷികാശനം പുനർനിർണ്ണയം ചെയ്തു. 1922-ലെ ദേവസ്വം വിളംബരത്തിന് പുറപ്പെടുവിച്ച ഭേദഗതിയിൽ, ഈ തുക 25 ലക്ഷം രൂപയായി നിജപ്പെടുത്തി. 1948-ലെ ഇടക്കാല ഭരണഘടനാ നിയമപ്രകാരം, ദേവസ്വം ഭരണം, പൂർണ്ണമായും മഹാരാജാവിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നു. ദേവസ്വങ്ങൾക്കു കൊടുക്കാൻ ഉറപ്പുചെയ്തിരുന്ന വാർഷികാശനം, കാലോചിതമായി വർദ്ധിപ്പിക്കണമെന്നുള്ള ഹിന്ദുജനതയുടെ നിവേദനം, കേന്ദ്ര സംസ്ഥാന ഗവൺമെന്റുകൾ

നീതിപൂർവം പരിഗണിക്കുകയും; ഈ തുക 51 ലക്ഷം രൂപയായി നിജപ്പെടുത്തി ഗവൺമെൻറിൻെറ സഞ്ചിതനിധിയിൽ ഒരു ''ചാർജായി'' അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ തീരുമാനങ്ങൾക്ക് 1948-ലെ ദേവസ്വം വിളംബരം നിയമപ്രാബല്യം നൽകി. വാർഷികാശനത്തിൽ 6 ലക്ഷം രൂപാ ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രത്തിനു മാത്രമായി വകകൊള്ളിച്ചിട്ടുണ്ട്.

സംസ്ഥാന പുനഃസംഘടന

9. 1949 മെയ്മാസത്തിൽ തിരുവിതാംകൂറിലെയും, കൊച്ചിയിലെയും മഹാരാജാക്കന്മാർ ചേർന്ന്, കേന്ദ്രഗവൺമെൻറിൻെറ മധ്യസ്ഥതയിൽ എഴുതി പിടിച്ച ''കവനൻറ്'' അനുസരിച്ച്, തിരുവിതാംകൂർ–കൊച്ചി സംയോജനം ഉണ്ടായി. അതേത്തുടർന്ന്, തിരുവിതാംകൂറിലെയും, കൊച്ചിയിലെയും ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന്, തിരു-കൊച്ചി ഹിന്ദുമത സ്ഥാപന നിയമം നടപ്പാക്കുകയും; നിയമാധിഷ്ഠിത ''ദേവസ്വം ബോർഡുകൾ'' രൂപീകരിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ നില തുടർന്നുവരവെയാണ്, 1956 നവമ്പറിൽ സംസ്ഥാന പുനഃസംഘടന നടപ്പാക്കിയത്. അതനുസരിച്ച്, തിരുവിതാംകൂറിൻെറ തെക്കേയറ്റത്തെ നാലു താലൂക്കുകളും, കീഴക്കേയറ്റത്തെ ചെങ്കോട്ട താലൂക്കും തമിഴ്നാടിൻെറ ഭാഗമായിത്തീർന്നു. സ്വഭാവികമായി; തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വങ്ങളുടെ വാർഷികാശനവും; മിച്ച നിധിയും (സർപ്ലസ് ഫണ്ട്) പുനർനിർണ്ണയം ചെയ്യേണ്ടിവന്നു. അവശിഷ്ട തിരുവിതാംകൂറിലെ ദേവസ്വങ്ങളുടെ വിഹിതം, നാല്പത്തിയാറര ലക്ഷം രൂപയായും; മിച്ച നിധി തിരുവിതാംകൂർ—തമിഴ്നാട് ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് 37.50—13.50 ശതമാനം, അനുപാതമായിട്ടും നിശ്ചയിച്ചു. ഇതനുസരിച്ചുള്ള ഭേദഗതികൾ ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടനയിലും വരുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഇപ്പോൾ ഭരണഘടനയിലെ 290 എ. വകുപ്പിലാണ് ഈ വ്യവസ്ഥകൾ ചേർത്തിരിക്കുന്നത്. സംസ്ഥാന പുനഃസംഘടനയെത്തുടർന്ന്, തിരുവതാംകൂറിലെ ''ഷെഡ്യൂൾഡ്'' ദേവസ്വങ്ങളുടെ എണ്ണം 979 ആയി ചുരുങ്ങി. 449 ദേവസ്വങ്ങൾ, ''കന്യാകുമാരി'' ബോർഡിൻെറ ഭരണത്തിലേക്ക് മാറ്റപ്പെട്ടു.

ദേവസ്വം ബോർഡ് രൂപീകരണം

10. 1949–ലെ ''ആർഡിനൻസ്'' പ്രകാരമാണ് തിരു—കൊച്ചി ഹിന്ദുമത സ്ഥാപന നിയമം 1950 ലെ 15–ാം ആക്ടായി നടപ്പിലാക്കിയത്. ഇതനുസരിച്ച്, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിലെ ഒരംഗത്തെ തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവും, ഒരംഗത്തെ മന്ത്രിസഭയിലെ ഹിന്ദുമന്ത്രിമാരും, മൂന്നാമതൊരംഗത്തെ നിയമസഭയിലെ ഹിന്ദുസാമാജികരുമാണ് തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടത്. ബോർഡംഗങ്ങൾ ''ഹിന്ദുമത അനുയായി''കളായിരിക്കണമെന്നു മാത്രമേ നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിട്ടുള്ളൂ. ബോർഡംഗങ്ങളുടെ കാലാവധി നാലു കൊല്ലമാണ്. ബോർഡിൻെറ രൂപീകരണത്തിൽ, ഗവൺമെൻറിന് പൂർണ്ണമായ ഭാഗഭാഗിത്വവും നിയന്ത്രണവും ഉണ്ടെങ്കിലും; രൂപീകരണത്തിനുശേഷം ബോർഡ് തികച്ചും സ്വയംഭരണാധികാരമുള്ള സ്ഥാപനമായിത്തീരുന്നു. ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണപരമായ ചുമതല ദേവസ്വം കമ്മീഷണറിലാണ് നിക്ഷിപ്തമാക്കിയിട്ടുള്ളത്. തിരുവിതാംകൂറിലെ ഒന്നാമത്തെ ബോർഡിൽ പ്രസിഡണ്ടായിരുന്നത്, നായർ സമുദായ നേതാവായ മന്നത്തു പത്മനാഭനായിരുന്നു. ഈഴവരുടെ നേതാവായ ആർ. ശങ്കറും; റിട്ടയർഡ് ഹൈക്കോടതി ജഡ്ജിയായ ആർ. ശങ്കരനാരായണ അയ്യരും ഈ ബോർഡിൽ അംഗങ്ങളായിരുന്നു. 1956-ലെ കേരള സംസ്ഥാനപ്പിറവിയോടെ, ബോർഡിൻെറ ഘടനയിൽ പ്രകടമായ മാറ്റങ്ങൾ കടന്നു കൂടി. 1958–ൽ കാലാവധി തീർന്ന ബോർഡിനെത്തുടർന്ന് രൂപീകരിച്ച

ബോർഡിൽ റിട്ടയർഡ് റവന്യൂബോർഡ് മെമ്പർ ശ്രീ. എ. എസ്. ദാമോദര നാശാൻ പ്രസിഡണ്ടായും മഹാരാജാവിന്റെ പ്രതിനിധി ശ്രീ. ആർ. വാസുദേവപുതുവാൾ മെമ്പറായും നിയമിക്കപ്പെട്ടെങ്കിലും, ഹിന്ദു എം. എൽ. എ. മാരുടെ പ്രതിനിധിയായി തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടത് കമ്മ്യൂണിസ്റ്റുകാരനായ ശ്രീ കെ. ജി. നാരായണനായിരുന്നു.

ദേവസ്വം ബോർഡും രാഷ്ട്രീയവും

11. 1962-നുശേഷം രൂപീകൃതമായ ബോർഡുകളിൽ മഹാരാജാവിന്റെ ഒരു പ്രതിനിധി ഒഴികെയുള്ള രണ്ടുപേരും രാഷ്ട്രീയ പാർട്ടികളുടെ പ്രതിനിധികളായിരുന്നു. 1974-ലെ നിയമ ഭേദഗതിയെത്തുടർന്ന്, തിരുവിതാംകൂറിലെയും കൊച്ചിയിലേയും മഹാരാജാക്കൻമാർക്ക് ദേവസ്വം ഭരണത്തിൽ അവശേഷിച്ചിരുന്ന നാമമാത്രമായ അവകാശവും നിർത്തലാക്കപ്പെട്ടു. അതോടുകൂടി ദേവസ്വം ഭരണം പൂർണ്ണമായും രാഷ്ട്രീയ പാർട്ടികളുടെ പ്രതിനിധികളെ സ്വായത്തമാക്കി. കഴിഞ്ഞ ഇരുപതു കൊല്ലമായി നിലനിന്നു വരുന്ന ഭരണ സംവിധാനം, ദേവസ്വങ്ങളുടെ സ്ഥായിയായ നിലനിലപിനെത്തന്നെ സാരമായി ബാധിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് പറയാതെ തരമില്ല. ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ നിയമോപദേഷ്ടാവായി ഞാൻ കുറെക്കാലം സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. പത്തുകൊല്ലത്തെ എന്റെ അനുഭവജ്ഞാനത്തിൽ നിന്നും പലർക്കും അസുഖകരമായി തോന്നാവുന്ന ഒരു യാഥാർത്ഥ്യം ഖണ്ഡിതമായി പറയാൻ സാധിക്കും. രാഷ്ട്രീയഭാഗ്യാന്വേഷികളുടെ ആവിർഭാവത്തോടെ, അമ്പലം മുതൽ ബോർഡാഫീസുവരെയുള്ള ദൈനംദിന ഭരണം രാഷ്ട്രീയത്തിന്റെ അതിപ്രസരമേറ്റു വളരെയേറെ അധഃപതിക്കാനിടയായി.

ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ നിയമവ്യവസ്ഥകളനുസരിച്ചുള്ള ''നിർബന്ധിത ചുമതലകളും'' പോലും മതേതരപ്രവർത്തനങ്ങളും നടപ്പാക്കുന്നതിനായി അവഗണിക്കപ്പെട്ടു. ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ നിത്യനിദാനങ്ങളും, കീഴ്വഴക്കങ്ങളനുസരിച്ച് നിർവഹിക്കാതെ വന്നു. ബോർഡ് ഭരണാധികാരികളും ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ പൂജകളേക്കാളും താലപ്പൊലിയും അഭിനിവേശവും, സ്വീകരണയോഗങ്ങളിലും ശിലാസ്ഥാപനങ്ങളിലുമായിരുന്നു. 1950-ൽ ബോർഡിന്റെ ആരംഭകാലത്ത്, ചെലവു കഴിച്ച് 18 ലക്ഷം രൂപയിലധികം മിച്ചം വയ്ക്കാനും; ''മിച്ചനിധി'' പുഷ്ടിപ്പെടുത്താനും സാധിച്ചു. സംസ്ഥാന പുനഃസംഘടനയെത്തുടർന്ന് ഭരണ വിസ്തൃതി ചുരുങ്ങി. അഞ്ഞൂറോളം ക്ഷേത്രങ്ങളും കന്യാകുമാരി ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലായി. ഭൂനിയമങ്ങളുടെ ഫലമായി ദേവസ്വം വസ്തുക്കളെ സംബന്ധിച്ചുള്ള ഭരണവും വേണ്ടെന്നു വന്നു. പുതിയതായി ഒരു ക്ഷേത്രവും സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടുമില്ല. ഇങ്ങനെയൊക്കെയാണെങ്കിലും, ഭരണച്ചെലവ് ആണ്ടുതോറും വർദ്ധിക്കുകയാണ് ഉണ്ടായത്. 1956 മുതൽ 1982 വരെയുള്ള കാലഘട്ടത്തിലെ ശമ്പളച്ചെലവിന്റെ കുതിച്ചുകയറ്റവും; ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ നിത്യനിദാനപൂജാദികർമ്മങ്ങൾക്കും വിശേഷാലടിയന്തിരങ്ങൾക്കും ചെലവാക്കിയിട്ടുള്ള തുകയും, കാണിക്കുന്ന സ്റ്റേറ്റുമെൻറ് അനുബന്ധം 20 ആയി ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ പതിവുകർമ്മങ്ങൾക്കായി 30 ലക്ഷം രൂപ മാത്രം ചെലവാക്കുമ്പോൾ, ഈ പതിവുകർമ്മം നടത്തുന്ന ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്കും, മേൽഭരണക്കാർക്കും, ശമ്പളം കൊടുക്കാൻ 309 ലക്ഷം രൂപയാണ് ചെലവാക്കുന്നത്. പൂജാസാധനങ്ങളുടെ വിലകൾ കുത്തനെ ഉയർന്നിട്ടും, പതിവിന് നീക്കിവച്ചിട്ടുള്ള തുക, നിശ്ചലമായി തുടർന്നു. ദേവീദേവൻമാർക്ക് റേഷൻ കാർഡുണ്ടായിരുന്നിട്ടും, ''നറുക്കിലനിവേദ്യം'' കൊണ്ട് തൃപ്തിപ്പെടേണ്ടതായിട്ടാണ് വന്നത്. ഈ കാലഘട്ടത്തിലെ മറ്റൊരു തോന്ന്യാസം ''സർപ്ലസ് ഫണ്ട്''

ദുരുപയോഗപ്പെടുത്തി ശൂന്യമാക്കിയതാണ്. മതേതരപരിപാടികളായ കോളേജുകളും സ്കൂളുകളും സ്ഥാപിക്കാനും, ട്രസ്റ്റ് ബസ്സുകൾ വാങ്ങാനും മറ്റും നിയമവ്യവസ്ഥകൾ ലംഘിച്ചുകൊണ്ടാണ്; ''സർപ്പസ് ഫണ്ട്'' ധൂർത്തടിച്ചത്. അധികം വിസ്തരിച്ചിട്ടു കാര്യമില്ല. അടുത്ത കാലത്ത് ഭരണം പുനരുദ്ധരിക്കാനുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങൾ സമർപ്പിക്കാനായി, തിരുവിതാംകൂർ ബോർഡ് ഒരു വിദഗ്ധകമ്മിറ്റിയെ നിയമിച്ചിരുന്നു. ഈ കമ്മിറ്റി സമർപ്പിച്ച റിപ്പോർട്ടിന്റെ ആമുഖം ഇങ്ങനെയാണ്. ''ഇനിയും അധഃപതിക്കാനിടമില്ലാത്തവിധം ഭരണതലമാകെ അധഃപതിച്ചിരിക്കുകയാണ്''. അവരുടെ ഈ നിഗമനം സോദാഹരണം സമർത്ഥിച്ചിട്ടുണ്ട്.

പ്രൈവറ്റ്–വിഭാഗീയ ക്ഷേത്രങ്ങൾ

12. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളും, മത–ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളും കൂടാതെ; ഊരാളൻമാരുടെയും, ''കരക്കാരുടെയും'' ഭരണത്തിലുള്ള അനവധി ക്ഷേത്രങ്ങളും മതസ്ഥാപനങ്ങളും തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തുണ്ട്. ഇവയുടെ ശരിയായ കണക്കുകൾ ലഭ്യമല്ല. ഏതാണ്ട് അഞ്ഞൂറിൽപരം ക്ഷേത്രങ്ങൾ മാത്രം ഈ വിഭാഗത്തിലുണ്ട്. ഇവയിൽ പലതിനും ദേവസ്വം ബോർഡ് ഗ്രാന്റ് നൽകിവരുന്നു. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും സ്ഥാപനങ്ങളുടെയുംമേൽ, ബോർഡിന് പരിമിതമായ നിയന്ത്രണാധികാരങ്ങളുണ്ട്. ദുർഭരണം ഒഴിവാക്കാനും, ഭരണം ഏറ്റെടുക്കാനും, നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

ഗൗഡസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണർ, ഈഴവർ, വണികവൈശ്യർ തുടങ്ങിയ സമുദായങ്ങളുടെ വക വിഭാഗീയക്ഷേത്രങ്ങളും തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്ത് സുലഭമാണ്. പ്രൈവറ്റ് ഉടമയിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, തിരുവനന്തപുരം സിറ്റിയിലെ ആറ്റുകാൽ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം സമീപകാലത്ത്, ഇന്ത്യയിലെ നാനാഭാഗത്തുനിന്നും ലക്ഷക്കണക്കിന് ആരാധകരെ ആകർഷിച്ചുവരുന്നു. ''ആറ്റുകാൽ പൊങ്കാല'' ഉത്സവം പല സവിശേഷതകളും ഉൾക്കൊള്ളുന്നുണ്ട്. അരുവിക്കര ശിവക്ഷേത്രം; മണ്ണടി ഭഗവതിക്ഷേത്രം; കല്പടി ''തെക്കൻഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രം''; വെട്ടിക്കാട്ടെയും, മണ്ണാറശാലയിലെയും നാഗരാജക്ഷേത്രങ്ങൾ; ഓച്ചിറ പരബ്രഹ്മ സന്നിധാനം; പുല്ലുകുളങ്ങര ധർമ്മശാസ്താക്ഷേത്രം; മാവേലിക്കര ധന്വന്തരീ ക്ഷേത്രം; കോട്ടയം പള്ളിയറക്കാവ് ക്ഷേത്രം; കുമാരനല്ലൂർ കാർത്ത്യായനി ക്ഷേത്രം; ആലപ്പുഴ അനന്തനാരായണപുരം ക്ഷേത്രം തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾ ചരിത്രപരമായ പ്രാധാന്യവും, അനന്യമായ ആകർഷണശക്തിയും നിലനിർത്തുന്നവയാണ്. ഊരാളൻമാരോ, പ്രാദേശികഭരണ സമിതികളോ ആണ് ഇവയുടെ ഭരണം നടത്തുന്നത്. ഇവയിൽ പല ക്ഷേത്രങ്ങളും നേരിട്ട് സന്ദർശിച്ചതിൽ നിന്നും ഈ വസ്തുതകളെല്ലാം എനിക്ക് ബോധ്യമായിട്ടുണ്ട്.

അദ്ധ്യായം 5

കൊച്ചിയിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ

പഴയ ചരിത്രം

1. മുൻകൊച്ചി രാജ്യത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങളെല്ലാം തന്നെ ജൻമി കുടുംബങ്ങളോ, ഗ്രാമജനതയോ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. പ്രധാനപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഒന്നിലധികം ആളുകൾ ഉൾപ്പെട്ട ''ഭരണയോഗങ്ങൾ'' രൂപീകരിച്ചിരുന്നു. തൃശ്ശൂർ പട്ടണമദ്ധ്യത്തിലുള്ള ശ്രീവടക്കുന്നാഥൻ ക്ഷേത്രം

തൃശ്ശൂർ നമ്പൂതിരിയോഗം തെരഞ്ഞെടുക്കുന്ന ''യോഗാതിരിപ്പാടാണ്'' ഭരിച്ചുവന്നത്. മഹാരാജാവിന് ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച് ''മേൽക്കോയ്മ'' അധികാരം മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. 1762-ൽ സാമൂതിരിപ്പാടുമായുള്ള യുദ്ധം ജയിച്ചതിനെ തുടർന്ന്, യുദ്ധകാലത്ത് കൂറുമാറിയ മാടമ്പിമാരുടെ ക്ഷേത്രങ്ങളും സ്വത്തുക്കളും മഹാരാജാവ് കണ്ടുകെട്ടി. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ, ഊരാളൻമാരിൽ പലരും, അവരുടെ ക്ഷേത്രങ്ങളും സ്വമേധയാ, സർക്കാരിലേക്ക് വിട്ടുകൊടുത്തു. ഇങ്ങനെ സർക്കാരധീനതയിൽ വന്ന ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക്, ഒരു സംയോജിത ഭരണസംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തിയിരുന്നില്ല. താണ നിലവാരത്തിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരാണ് ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം നടത്തി വന്നത്. സ്വാഭാവികമായി, ക്ഷേത്രസ്വത്തുക്കളം അപഹരിക്കുന്നതിനും ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങളം അവഗണിക്കുന്നതിനും ഇടയായി. ആരാധകരുടെ ശക്തിയായ പ്രതിഷേധം, അന്ന് കൊച്ചിയിലേയും ദിവാൻപദം ഏറ്റെടുത്തിരുന്ന കേണൽ മൺറോയുടെ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെട്ടു. യഥാർത്ഥത്തിൽ തിരുവിതാംകൂറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചുണ്ടായിരുന്ന സാഹചര്യങ്ങളല്ല കൊച്ചിയിൽ സംജാതമായത്. കൊച്ചിയിലെ ക്ഷേത്രഭരണം വളരെയേറെ അധഃപതിച്ചു കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

മൺറോ ഇടപെടുന്നു

2. ഈ ദുസ്ഥിതി ഒഴിവാക്കാനായി, ദേവസ്വം വസ്തുക്കളെല്ലാം സർക്കാർ ഭൂമികളായി വകമാറാനും, അതിന്റെ ഫലമായി ദേവസ്വം ഭരണത്തിനാവശ്യമായ തുക സർക്കാർ റവന്യൂവിൽ നിന്നും ചെലവാക്കാനുമാണ് കേണൽ മൺറോ തീരുമാനിച്ചത്. ഈ തീരുമാനത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, പ്രായോഗിക പദ്ധതി തയ്യാറാക്കുന്നതിന് 1812-ൽ ഒരു കമ്മിറ്റിയെ നിയമിക്കുകയും അവരുടെ, റിപ്പോർട്ടിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ 179 ക്ഷേത്രങ്ങളം ''സർക്കാർ ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങളായും''; വേറെ 61 ക്ഷേത്രങ്ങളം ''ഗ്രാന്റ് ക്ഷേത്രങ്ങളായും'' തീരുമാനിക്കപ്പെടുകയുണ്ടായി. 1904-ലെ ഭൂനികുതി നിർണ്ണയം വരെ, പറയത്തക്ക മാറ്റങ്ങളൊന്നും കൂടാതെ ദേവസ്വം ഭരണം നടന്നുവന്നു. ദേവസ്വങ്ങളുടേയും ഊട്ടുപുരകളുടേയും ''സൂപ്രണ്ട്'' എന്നൊരു ഉദ്യോഗസ്ഥനാണ് ഭരണമേൽനോട്ടം വഹിച്ചിരുന്നത്.

ദേവസ്വം വിളംബരം

3. 1910-ലെ ദേവസ്വം വിളംബരം അനുസരിച്ചാണ് കൊച്ചി ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് വ്യക്തമായ ഭരണസംവിധാനം നിലവിൽ വന്നത്. ഇതനുസരിച്ച് ''സർക്കാർ ഗ്രാന്റ്'' ക്ഷേത്രങ്ങളും ''സർക്കാർ ഭരണ'' ക്ഷേത്രങ്ങളും സംയോജിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. ഇവയുടെ ഭരണത്തിനായി ഒരു ദേവസ്വം ഫണ്ടും, പതിവ് പരിഷ്കാരവും ഏർപ്പെടുത്തി. 1916-ലെ ദേവഗതി വിളംബര പ്രകാരം ഈ ദേവസ്വങ്ങളെ ''ഗ്രൂപ്പ് ദേവസ്വങ്ങളെന്ന്'' വിവക്ഷിക്കാൻ തീരുമാനിച്ചു. ഇപ്രകാരമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ എണ്ണം, നിലവിലുള്ള കണക്കനുസരിച്ച് 365 ആണ്. ഇത് കൂടാതെ, 1906-ലെ കൊച്ചി ഹിന്ദുമത സ്ഥാപന നിയമപ്രകാരം ഏറ്റെടുത്ത 30 പി. ഡി. ദേവസ്വങ്ങളും, ചിറ്റൂർ വേദപാഠശാല; ചൊവ്വന്നൂർ സഭാമഠം; നാട്ടുകാൽ സത്രം എന്നീ സ്ഥാപനങ്ങളും ഏകീകൃത ഭരണത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നു. 1949-ൽ ദേവസ്വം ബോർഡ് രൂപീകരിച്ചപ്പോഴം, മേൽപ്പറഞ്ഞ ക്ഷേത്രങ്ങളും ഹിന്ദുമത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും അവയുടെ സ്വത്തുക്കളോടുകൂടി ബോർഡിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കപ്പെട്ടു. എന്നാൽ തൃപ്പൂണിത്തുറ ശ്രീപൂർണ്ണത്രയീശ ക്ഷേത്രത്തിലേയും, പഴയന്നൂർ ശ്രീ ഭഗവതി ക്ഷേത്രത്തിലേയും, നിത്യനിദാനാദി അടിയന്തിരങ്ങൾ ക്രമീകരിക്കാനുള്ള അധികാരം കൊച്ചി മഹാരാജാവിനായിരിക്കുമെന്ന്

വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ബോർഡിന്റെ ഘടനയും രൂപീകരണവും സംവിധാനവുമെല്ലാം തിരുവിതാംകൂറിലേതു പോലെയാണ്. രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം കൊച്ചി ബോർഡിലും കടന്നുകൂടിയതോടെ, ദേവസ്വം ഭരണം കുറെയൊക്കെ അധഃപതിക്കാനിടയായിട്ടുണ്ടെങ്കിലും; തിരുവിതാംകൂർ നിലവാരത്തിലേക്ക് താണിട്ടില്ലെന്നാണ് എനിക്ക് ബോധ്യമായത്.

ഊരാൺമക്ഷേത്രങ്ങൾ

4. ഊരാളൻമാരുടെ നേരിട്ടുള്ള ഭരണത്തിൽ തുടരുന്ന 246 ക്ഷേത്രങ്ങൾ കൊച്ചിയിൽ ഉള്ളതായിട്ട് രേഖകളിൽ കാണുന്നു. ഇവ കൂടാതെ, അപ്രധാനങ്ങളായ വിഭാഗീയ ക്ഷേത്രങ്ങൾ കുറെയൊക്കെ കണ്ടേക്കാം. അവയുടെ ശരിയായ കണക്ക് ലഭിച്ചിട്ടില്ല. ബോർഡിന്റെ ''ഗ്രാൻറ്'' ലഭിക്കുന്ന ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളെ ''വഴിപാട്'' ദേവസ്വങ്ങളെന്നും പറയാറുണ്ട്. ഈ ദേവസ്വങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച്, തിരുവിതാംകൂർ നിയമത്തിലുള്ളതിൽ ഉപരിയായി, നിയന്ത്രണ വ്യവസ്ഥകൾ കൊച്ചി നിയമത്തിൽ ഏർപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. ഇതിന്റെ ഭരണഘടനാപരമായ സാധുത സംശയാസ്പദമാണ്.

ദേവസ്വം ഭൂമികൾ

5. 1812-ൽ സർക്കാർ ഏറ്റെടുത്ത ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ വകയായി 25,000 ഏക്കർ നിലം-പുരയിടങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു. തിരുവിതാംകൂറിൽ സംഭവിച്ചതുപോലെ തന്നെ, ഈ ഭൂമികളിൽ നിന്നും കിട്ടിവന്ന വരുമാനങ്ങൾ സർക്കാരിന്റെ റവന്യൂ വരുമാനങ്ങളുമായി ലയിക്കാനിടയായി. 1812-ന് ശേഷം ഏറ്റെടുത്ത വേങ്ങനല്ലൂർ; താന്നിക്കുടം തുടങ്ങിയ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ആസ്തികൾക്കും ആദായങ്ങൾക്കും പ്രത്യേകം കണക്ക് സൂക്ഷിച്ചിരുന്നു. എതാണ്ട് 20,000 ഏക്കർ ഭൂമിയാണ് ഈ ദേവസ്വങ്ങൾക്കുണ്ടായിരുന്നത്. ''എഴുതിത്തീരുവ'' ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ചെലവുകൾ സർക്കാർ ഖജനാവിൽ നിന്നും വഹിച്ചിരുന്നു. 1812-നു ശേഷം ഏറ്റെടുത്ത ദേവസ്വങ്ങളുടെ ചെലവുകൾ അതാതു ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽ നിന്നുമാണ് വഹിച്ചിരുന്നത്. രണ്ടുവിഭാഗങ്ങളിലുമുള്ള ദേവസ്വങ്ങൾക്കുണ്ടായിരുന്ന 45,000 ഏക്കർ ഭൂമിയിൽ നിന്നും, 285,000 പറ നെല്ലും; 1,45,000 രൂപയും വാർഷിക പാട്ടം കിട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. തിരുവിതാംകൂറിലെപ്പോലെതന്നെ; വെറും പാട്ട വ്യവസ്ഥയിൽ ഈ വസ്തുക്കൾ അനുഭവിച്ചു വന്നവരിൽ അഹിന്ദുക്കളും ഉണ്ട്. കേവലം നാമമാത്രമായ ''വിത്തിരട്ടിപ്പാട്ട''മാണ് ബഹുഭൂരിഭാഗം നിലങ്ങൾക്കും നിജപ്പെടുത്തിയിരുന്നത്. ഒരു പറ നിലത്തിന് രണ്ടുപറ നെല്ല് കണക്കാക്കിയിട്ടുള്ള ഈ പാട്ടം, സാധാരണ നാട്ടുനടപ്പനുസരിച്ചുള്ള പാട്ടത്തേക്കാൾ തുലോം കുറവായിരുന്നു.

ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് നൽകുന്ന നഷ്ടപരിഹാരം

6. 1904-ലെ ഭൂനികുതി നിർണ്ണയമനുസരിച്ച് ഈ വസ്തുക്കളുടെ നെൽപ്പാട്ടം പണമായി രൂപാന്തരപ്പെടുത്തി. ഒരു പറ നെല്ലിന് കേവലം നാലണ, ഏഴ് പൈസയായിരുന്നു വിനിമയ നിരക്ക്. അക്കാലത്ത് ഈ വിനിമയ നിരക്ക് നിശ്ചയിച്ചതിൽ അപാകത ഇല്ലായിരുന്നെങ്കിലും, ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണച്ചുമതല സർക്കാർ സ്വയം ഉപേക്ഷിച്ച് 1949 മുതൽ ദേവസ്വം ബോർഡിനെ ഏൽപ്പിച്ച സാഹചര്യത്തിലും; നെല്ലിന്റെ വിലയിലുണ്ടായ പ്രകടമായ വർദ്ധനവിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലും; എൺപത് കൊല്ലം മുൻപ് നിജപ്പെടുത്തിയ വിനിമയ നിരക്കുതന്നെ സ്വീകരിച്ച്, ''വാർഷികാശനം'' തിട്ടപ്പെടുത്തുന്നത് പ്രഥമദൃഷ്ട്യാ നീതിക്കും നിയമത്തിനും നിരക്കാത്തതാണ്. 1969-ലെ ഭേദഗതികളനുസരിച്ച് നിലവി

ലുള്ള പാട്ടമെല്ലാം വീണ്ടും വെട്ടിക്കുറച്ച് ''മര്യാദപാട്ടം'' നിശ്ചയിച്ച പ്പോൾ, അറുപത്തഞ്ചുകൊല്ലം നിശ്ശബ്ദമായി സഹിച്ചുവന്ന അനീതി യുടെ എരിതീയിൽ എണ്ണ ഒഴിക്കുകയാണ് ഉണ്ടായതെന്ന് പറയാതെ തര മില്ല. ഒരു പറ നെല്ലിന്റെ സ്ഥാനത്ത് ഇന്ന് വാർഷികാശനമെന്ന പേരിൽ നൽകിവരുന്ന പിച്ചക്കാശുകൊണ്ട് ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ നിത്യനിദാന ങ്ങളുടെ പത്തിൽ ഒരംശംപോലും നടത്താൻ സാധ്യമല്ല. ദേവൻമാർക്ക് റേഷൻ കാർഡ് കൊടുത്തിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള സമാധാനം, ക്രൂരമായ വിനോദ മാണ്.

വേറെയും നഷ്ടങ്ങൾ

7. ''വെറും പാട്ട'' വസ്തുക്കൾ കൂടാതെ; കാണം, അടിമ, കാരായ്മ ഇനങ്ങളിലായി, പാട്ട–മിച്ചവാരം വ്യവസ്ഥയിൽ കുടിയാൻമാർ അനുഭ വിച്ചു വന്ന വസ്തുക്കളിലെ ആദായവും, ജൻമി കുടിയാൻ നിയമഭേദഗതി കളെ തുടർന്ന്, ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് നഷ്ടപ്പെട്ടു. കൊച്ചി ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്ത് 2,200 ഏക്കറും, മലബാർ പ്രദേശത്ത് 12,000 ഏക്കറും ഭൂമികൾ ഉണ്ടായിരുന്നതും ഭൂനിയമങ്ങളുടെ ആഘാതത്തിന്നിര യായി. ചുരുക്കത്തിൽ, ഏതാണ്ട് അറുപതിനായിരം ഏക്കർ ഭൂമിയുടെ ഉടമാവകാശവും ആദായവുമാണ് സർക്കാർ നിയമങ്ങളിലൂടെ കൊച്ചിയിലെ ''ബോർഡ് രേന്ന'' ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് മാത്രമായി നഷ്ടപ്പെട്ടത്. നാലര ലക്ഷം പറ നെല്ലും, രണ്ടു ലക്ഷത്തോളം രൂപയും വാർഷിക വരുമാനം ലഭി ച്ചിരുന്നതിന് പകരം വാർഷികാശനമായി സർക്കാർ നൽകുന്നത് കേവലം നാലരലക്ഷം രൂപ മാത്രമാണ്. വാർഷികാശനത്തെപ്പറ്റിയുള്ള എന്റെ ശുപാർശകൾ മറ്റൊരധ്യായത്തിൽ സവിസ്തരം പ്രതിപാദിക്കുന്നുണ്ട്.

93

അധ്യായം 6

മലബാർ ദേവസ്വങ്ങൾ

ഭരണക്രമം

1. തിരുവിതാംകൂറിൽനിന്നും കൊച്ചിയിൽ നിന്നും തികച്ചും വ്യത്യ സ്തമായ ഉടമാവകാശവും ഭരണക്രമവുമാണ് മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം നിലവിലുള്ളത്. മലബാറിലെ മിക്കവാറും എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളും അവയുടെ സ്ഥാപക ഉടമകളായ ഊരാളൻമാരുടേയോ സമൂഹ ത്തിന്റെയോ ഭരണത്തിലാണ്—സംസ്ഥാന പുനഃസംഘടന വരെ, മദ്രാസ് പ്രവിശ്യയുടെ ഭാഗമായിരുന്ന മലബാറിലെ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് ബാധകമായി രുന്നത് മദ്രാസിലെ നിയമങ്ങളായിരുന്നു. സംസ്ഥാന പുനഃസംഘട നയെത്തുടർന്ന്, കാസർകോട് ഉൾപ്പെടെയുള്ള മലബാർ പ്രദേശം കേരള ത്തിന്റെ ഭാഗമായിത്തീർന്നു. 1951–ലെ ഹിന്ദുമത–ധർമ്മസ്ഥാപന നിയമ മാണ് മദ്രാസിൽ നടപ്പാക്കിയിരുന്നത്. ഈ നിയമം 1954–ൽ ഭേദഗതി ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ഇതനുസരിച്ച് മലബാറിലുള്ള എല്ലാ ഹിന്ദു പൊതു ആരാധനാലയങ്ങളുടേയും, ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടേയും ധർമ്മാർത്ഥദാന ങ്ങളുടേയും, മേൽനോട്ടവും നിയന്ത്രണവും നടത്തുന്നത്, ഹിന്ദുമത ധർമ്മാർത്ഥദാന കമ്മീഷണറുടെ ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റാണ്. ഗവൺമെന്റിന്റെ ഒരു ഭാഗമായി ഈ ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റ്, പ്രവർത്തനം നടത്തുന്നു. കമ്മീഷണ രേയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീഴിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരേയും നിയമിക്കു ന്നത് ഗവൺമെന്റാണ്. മലബാറിൽ 864 ചെറിയ ക്ഷേത്രങ്ങളും 1,218 വലിയ ക്ഷേത്രങ്ങളും, 14 ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും, ഏതാനും മഠങ്ങളും ഉള്ള

തായിട്ടാണ് കാണുന്നത്, കമ്മീഷണറുടെ കീഴിൽ സാമാന്യം വിപുലമായ ഒരു ഭരണസംവിധാനമാണ് നിലവിലുള്ളത്. ഈ ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിനു വേണ്ടിവരുന്ന ഫണ്ട്, വാർഷിക ബഡ്ജറ്റിൽ വക കൊള്ളിച്ച് ഗവൺമെന്റ് നൽകിവരുന്നു.

എൻഡോമെന്റ് ഭരണം

2. 1951-ലെ ഹിന്ദുധർമ്മാർത്ഥദാന നിയമമനുസരിച്ച്, കമ്മീഷണർക്കും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീഴിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും, മലബാർ പ്രദേശത്തുള്ള എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളുടേയും, മതസ്ഥാപനങ്ങളുടേയും, ധർമ്മാർത്ഥദാനങ്ങളുടേയും ഭരണം നിയന്ത്രിക്കുന്നതിന് വിപുലമായ അധികാരങ്ങളാണ് നൽകിയിട്ടുള്ളത്. ഈ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ കണക്കുകൾ ആഡിറ്റ് ചെയ്യുന്നത് ''ലോക്കൽ ഫണ്ട്'' എക്സാമിനറാണ്, ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടുകൾ പരിശോധിച്ച്, ഭരണപരമായ ക്രമക്കേടുകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ട്രസ്റ്റിയുടെ മേൽ ''സർചാർജ്'' ചുമത്തി, തുക വസൂലാക്കാൻ നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥകൾ ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഭരണവൈകല്യം ഉണ്ടായാൽ, ട്രസ്റ്റിയെ നീക്കാനും, ബദൽ ഭരണസംവിധാനം നടപ്പാക്കാനും ഫലപ്രദമായ വ്യവസ്ഥകളാണ് ചേർത്തിട്ടുള്ളത്. പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാർക്ക് പകരം, തക്കതായ കാരണം ഉള്ളപക്ഷം, എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസറേയോ, യോഗ്യതയുള്ള വ്യക്തിയേയോ, ഒന്നിലധികം പേരുള്ള ട്രസ്റ്റി ബോർഡിനേയോ നിയമിച്ച് ഭരണം തുടരാനുള്ള വ്യവസ്ഥകളും നിയമം ഉൾക്കൊള്ളുന്നുണ്ട്. ഇങ്ങനെ നിയമിക്കപ്പെടുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ശമ്പളം തുടങ്ങിയ ചെലവുകൾ, ബന്ധപ്പെട്ട സ്ഥാപനമാണ് വഹിക്കേണ്ടത്. കമ്മീഷണറുടെ മേൽഭരണ ചെലവിലേക്ക്, ഇരുപതിനായിരം രൂപയിൽ കുറയാതെ വാർഷിക വരുമാനമുള്ള സ്ഥാപനങ്ങൾ, വരുമാനത്തിന്റെ അഞ്ച് ശതമാനത്തിൽ അധികരിക്കാത്ത തുക നൽകേണ്ടതാണ്. ഇതു കൂടാതെ ആയിരം രൂപയിൽ കവിഞ്ഞ് വാർഷിക വരുമാനം ഉള്ള സ്ഥാപനങ്ങൾ, ആഡിറ്റ് ഫീസായി, ഒന്നര ശതമാനം തുകയും നൽകിയിരിക്കണം. കമ്മീഷണറുടെ അധികാരാതിർത്തിയെ മേഖലകളായി തിരിച്ച് ഓരോ മേഖലയിലുമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണകാര്യങ്ങൾ നിയന്ത്രിക്കുന്നതിന് ''ഏരിയാ കമ്മിറ്റി''കൾ രൂപീകരിക്കാനും നിയമത്തിൽ പ്രത്യേക വ്യവസ്ഥകളുണ്ട്. കഴിഞ്ഞ 27 വർഷമായി മലബാർ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം, മുൻപറഞ്ഞ രീതിയിലാണ് നടന്നു വരുന്നത്.

എന്റെ അന്വേഷണവും തെളിവെടുപ്പും

Repeats

3. നിയമങ്ങളുടെ ഏകീകരണത്തെപ്പറ്റിയും, കാലോചിതമായ ഭരണപരിഷ്കാരങ്ങളെപ്പറ്റിയും പഠിച്ച് ശുപാർശകൾ സമർപ്പിക്കാനുള്ള എന്റെ ചുമതല; ശരിയായി നിർവഹിക്കുന്നതിന്, കേരളത്തിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട എല്ലാ കേന്ദ്രങ്ങളും സന്ദർശിച്ച് ക്ഷേത്രങ്ങളുടേയും മറ്റും ഭരണക്രമങ്ങൾ ഞാൻ മനസ്സിലാക്കുകയുണ്ടായി. മലബാർ പ്രദേശത്തെ പാലക്കാട്, കോഴിക്കോട്, മലപ്പുറം, കണ്ണൂർ, വയനാട് എന്നീ ജില്ലകളിൽ സാമാന്യം വിപുലമായ സഞ്ചാരപരിപാടിയിലൂടെ പ്രധാനപ്പെട്ട സ്ഥാപനങ്ങൾ സന്ദർശിക്കുന്നതിനും തൽപരകക്ഷികളിൽ നിന്നും തെളിവ് എടുക്കുന്നതിനും ഞാൻ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ പരിപാടി ഫലപ്രദമായി നടപ്പാക്കുന്നതിന്, ധർമ്മാർത്ഥദാന കമ്മീഷണറായ ശ്രീ. കെ. ദാമോദരൻ, വേണ്ട ക്രമീകരണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തി എന്നെ സഹായിക്കുകയുണ്ടായി. മലബാറിൽ നിലവിലുള്ള ഭരണ സംവിധാനത്തെപ്പറ്റി പ്രശ്നാവലിയിൽ ചേർത്തിരുന്ന ചോദ്യങ്ങൾക്ക് മറുപടി അയച്ചവരുടേയും; എന്റെ മുമ്പാകെ

ഹാജരായി തെളിവ് നൽകിയവരുടേയും നിവേദനങ്ങൾ സമർപ്പിച്ചവരുടേയും അഭിപ്രായങ്ങൾ ഈ സന്ദർഭത്തിൽ സമഗ്രമായി പരിശോധിക്കാമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു.

സ്ഥാനികളുടെ അഭിപ്രായം

4. പഴയകാലത്ത് രാജാധികാരവും ഊരാണ്മാവകാശവും ഉണ്ടായിരുന്ന പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാരായ കോഴിക്കോട് സാമൂതിരിരാജ; ചിറയ്ക്കൽ കോവിലകം വലിയരാജ; കൊല്ലങ്കോട് വേണുഗോപാലവർമ്മരാജ: മഞ്ചേരി കോവിലകം തിരുമുൽപ്പാട് തുടങ്ങിയവരേയും, തന്ത്രവും ഊരാണ്മയുമുള്ള വൈദികപ്രേഷ്ഠൻമാരെയും നേരിട്ടുകണ്ട് ചർച്ചകൾ നടത്തുന്നതിനും അവരുടെ ആത്മാർത്ഥമായ അഭിപ്രായങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കുന്നതിനും ഞാൻ പരമാവധി ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ട്. മുൻപറഞ്ഞ സ്ഥാനികളിൽ പലരും ഒന്നിലധികം ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാരാണ്. സാമൂതിരി രാജവംശത്തിലെ കോട്ടയ്ക്കൽ വലിയ തമ്പുരാട്ടിയുടെ ഭരണത്തിൽ തിരൂർ, കോഴിക്കോട്, പാലക്കാട് താലൂക്കുകളിലായി ഒമ്പത് ക്ഷേത്രങ്ങളാണ് ഉള്ളത്. ഈ ഒമ്പത് ക്ഷേത്രങ്ങളും അതിപുരാതനവും ഐതിഹ്യപരമായി പ്രശസ്തവുമാണ്. വലിയ തമ്പുരാട്ടിക്കുവേണ്ടി എന്റെ മുമ്പാകെ ഹാജരായ ശ്രീ. കെ. സി. വി. രാജ ഇപ്രകാരമാണ് പറഞ്ഞത്. ''ഒമ്പത് ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഭരണമേൽനോട്ടം എൻഡോവ്മെന്റ് കമ്മീഷണർക്കാണ്. അതുകൊണ്ട് യാതൊരുവിധമായ പ്രയോജനവും ലഭിക്കുന്നില്ല. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭൂമികളെല്ലാം ഭൂനിയമങ്ങൾ നടപ്പായതോടെ നഷ്ടപ്പെട്ടു. ഇരുപതിനായിരം രൂപ മാത്രമാണ് വാർഷികാശനം കിട്ടുന്നത്. ക്ഷേത്രജീവനക്കാർക്ക് തുച്ഛമായ ശമ്പളം മാത്രമെ കൊടുക്കുന്നുള്ളു. സമീപസ്ഥരായ ആരാധകരുടെ സഹായസഹകരണംകൊണ്ടുമാത്രം, രണ്ടുനേരം പൂജ നടത്താൻ സാധിക്കുന്നു.'' കശ്യപമഹർഷിയാൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടതായി കരുതുന്ന പുരാണപ്രസിദ്ധമായ കാച്ചാംകുറിശ്ശി ക്ഷേത്രം ഉൾപ്പെടെ, പത്ത് ദേവസ്വങ്ങൾ കൊല്ലങ്കോട് രാജാവിന്റെ ഭരണത്തിലുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കുകളിൽ ചിലത് താഴെ ചേർക്കുന്നു.

''മലബാറിലെ എൻഡോവ്മെന്റ് ബോർഡും അവരുടെ തത്പരീക്ഷയില്ലാത്ത നിയന്ത്രണങ്ങളും ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് വളരെയധികം ദോഷം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. പണാപഹരണം നടത്തിയ കാച്ചാങ്കുറിശ്ശി ദേവസ്വം മാനേജരെ സസ്പെൻറ് ചെയ്തത്, വിജിലൻസ് കേസുവരെ ആയിട്ടുണ്ട്. വാർഷികാശനം വാങ്ങി, ജീവനക്കാർക്ക് ശമ്പളം കൈടുക്കാൻപോലും കൂട്ടാക്കാത്ത, ഈ മാനേജർ കാരണം ജീവനക്കാർ പണിമുടക്കി; അമ്പലം അടച്ചിടേണ്ടിവന്നു. തിരുവാഭരണങ്ങൾ ഇയാൾ പണയപ്പെടുത്തി. ഇയാളുടെ ക്രമക്കേടുകൾ യഥാകാലം കണ്ടുപിടിക്കാനോ നടപടി സ്വീകരിക്കാനോ ഡെപ്യൂട്ടി കമ്മീഷണറോ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരോ ശ്രദ്ധിച്ചില്ല. ഈ മാനേജർക്ക് പകരം, മുമ്പ് മാനേജരായിരുന്ന, പാകതയും പരിചയവുമുള്ള ഒരാളെ ഞാൻ നിയമിച്ചു. ഇയാൾക്ക് പ്രായം കൂടുതലാണെന്നുപറഞ്ഞ് നിയമനം അംഗീകരിച്ചില്ല. അക്കാരണംകൊണ്ട് 1983-ലെ വാർഷികാശനം വാങ്ങിക്കാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ല. നിയമവ്യവസ്ഥകൾ ദുർവ്യാഖ്യാനം ചെയ്തും, അസ്ഥാനത്ത് പ്രയോഗിച്ചും, അധികാരദുർവിനിയോഗം നടത്തിയും, ക്ഷേത്രഭരണം തടസ്സപ്പെടുത്തുകയാണ് ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർ ചെയ്യുന്നത്.'' വടക്കെ മലബാറിൽ 38 ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഊരാണ്മ ട്രസ്റ്റിയായ ചിറയ്ക്കൽ വലിയരാജായുടെ അഭിപ്രായത്തിലും മലബാറിൽ നിലവിലുള്ള ദേവസ്വം നിയമവും, അത്

നടപ്പിലാക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരും ക്ഷേത്രത്തിൽപ്പര്യങ്ങളും സംരക്ഷിക്കുന്നില്ല. തന്ത്രിമാരായ പൂമുള്ളിമന നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട് പന്തലക്കോട് ശങ്കരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട് തുടങ്ങിയ വൈദിക ശ്രേഷ്ഠൻമാരുടെയും അഭിപ്രായം മറിച്ചായിരുന്നില്ല.

മലബാറിലെ ഭരണം വിമർശിക്കപ്പെടുന്നു

5. പ്രശ്നാവലിക്ക് ഉത്തരം അയച്ചവരിലും നേരിട്ട് തെളിവ് നൽകിയവരിലും, ബഹുഭൂരിപക്ഷംപേരും മലബാറിലെ എൻഡോവ്മെൻറ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിനെപ്പറ്റി പൊതുവായും; ചില ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരെപ്പറ്റി പ്രത്യേകമായും ശക്തമായ ഭാഷയിൽ വിമർശിക്കുകയുണ്ടായി. സർവശ്രീ വി. ജി. ശ്രീധരൻ; കെ. വി. ജനാർദ്ദനൻ; സി. പ്രഭാകരൻ; കെ. ദേവരാജൻ (ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം ശിവക്ഷേത്രം ഭരണസമിതി—കോഴിക്കോട്); പ്രൊഫസർ വി. ജി. കെ. നായർ (കോഴിക്കോട്); തറമ്മൽ കൃഷ്ണൻ (കോഴിക്കോട്); അഡ്വക്കേറ്റ് കെ. വി. ഗോപാലൻ അടിയോടി (തലശ്ശേരി); എം. പി. കൃഷ്ണൻനായർ (റിട്ടയേഡ് ഡെപ്യൂട്ടി കളക്ടർ, തലശ്ശേരി); കുപ്പത്തോട് ബാലകൃഷ്ണൻനായർ (പുൽപ്പള്ളി); പി. എം. നാരായണൻ (പറശ്ശിനിക്കടവ്); അഡ്വക്കേറ്റ് ബാലകൃഷ്ണൻ നമ്പീശൻ (തളിപ്പറമ്പ്); കെ. വി. ജനാർദ്ദനൻ (തളിപ്പറമ്പ്); അഡ്വക്കേറ്റ് നാരായണൻ നായർ (പ്രസിഡൻറ്, എൻ. എസ്. എസ്. യൂണിയൻ, തളിപ്പറമ്പ്); കെ. ശങ്കരറാവു (മഥൂർ); അഡ്വക്കേറ്റ് ഐ. വി. ഭട്ട് (കാസർകോട്); കെ. വിശ്വനാഥക്കമ്മത്ത് (മഞ്ചേശ്വരം); വി. എസ്. മണി അയ്യർ (ജനറൽ സെക്രട്ടറി—കേരള ബ്രാഹ്മണസഭ—കൽപ്പാത്തി); ടി. എൻ. വെങ്കടേശ്വരൻ (കൊടുവായൂർ); എൻ. പി. ചൂഡാമണി (പാലക്കാട്); ശ്രീമതി ഗൗരി ശ്രീധരൻ, അഡ്വക്കേറ്റ് (പാലക്കാട്); എം. വി. ജി. നമ്പ്യാർ (പാലക്കാട്); സി. പി. ജനാർദ്ദനൻ (അങ്ങാടിപ്പുറം); ശ്രീമതി എം. ദേവകിയമ്മ (ശുകപുരം); പി. മാധവൻനായർ (പ്രസിഡൻറ്, എൻ. എസ്. എസ്. യൂണിയൻ, തിരൂർ); ഒ. കെ. എസ്. മേനോൻ (തൃക്കണ്ടിയൂർ); വേലായുധൻ നായർ (കാടാമ്പുഴ); തുടങ്ങിയവരെല്ലാം വ്യക്തമായ ദൃഷ്ടാന്തങ്ങളും ഉദ്ധരിച്ചുകൊണ്ട്, നിലിലുള്ള ഭരണ സംവിധാനത്തിൻെറ അപാകതകളെപ്പറ്റി വിമർശിക്കുകയുണ്ടായി. ഗവൺമെൻറ് നിയമിക്കുന്ന കുറെ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും, കമ്മീഷണർ നിയമിക്കുന്ന ഏതാനും എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസറൻമാർക്കും, ശമ്പളവും സഞ്ചാരപ്പടിയും കൊടുക്കാൻമാത്രം മലബാറിലെ സ്വയംപര്യാപ്തമായ ക്ഷേത്രങ്ങളെ ചൂഷണം ചെയ്യുകയാണെന്ന് ഇവരെല്ലാം ആരോപിച്ചു. ക്ഷേത്രസങ്കൽപ്പത്തിലും വിഗ്രഹാരാധനയിലും വിശ്വാസമില്ലാത്തവരാണ് ഈ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിലെ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരിൽ ഭൂരിഭാഗമെന്നും ഇവർക്ക് ആക്ഷേപമുണ്ട്. പബ്ലിക് സർവീസ് കമ്മീഷൻ നിയമനം കിട്ടിയ ഒരു അസിസ്റ്റൻറ് കമ്മീഷണർ; താൻ ക്ഷേത്രവിശ്വാസിയല്ലെന്ന് എന്നോട് പരസ്യമായി പ്രസ്താവിച്ചു.

പൗരാണിക ക്ഷേത്രങ്ങൾ

6. എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണർ, പ്രാകൃതയും ഭരണ പരിചയവും സാത്വികഗുണവുമുള്ള ശ്രീ. കെ. ദാമോദരനാണ്. അദ്ദേഹം എൻെറ പ്രശ്നാവലിക്ക് വിശദമായ ഉത്തരങ്ങളയക്കുകയും, എൻെറ അന്വേഷണത്തിന് സഹായകമായ നിലപാട് സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും അദ്ദേഹം നടപ്പാക്കേണ്ട നിയമത്തിൻെറ അപര്യാപ്തതകൊണ്ടും, ചുമതലപ്പെട്ട ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ അനാസ്ഥകൊണ്ടും ക്ഷേത്രഭരണം പല പ്രകാരത്തിലും വഴിമുട്ടിനിൽക്കുകയാണെന്ന് എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായി.

പ്രസിദ്ധിയാർജ്ജിച്ചിട്ടുള്ള കാടാമ്പുഴ ദേവീക്ഷേത്രം; തളിപ്പറമ്പ് ശിവ ക്ഷേത്രം; അങ്ങാടിപ്പുറം തിരുമാന്ധാംകുന്ന് ദേവീക്ഷേത്രം; ലോകനാർ കാവ് ക്ഷേത്രം; കൊയിലാണ്ടി പിഷാരകാവ്; തിരുനാവായ വൈരങ്കോട് ക്ഷേത്രം; തലശ്ശേരി തിരുവങ്ങാട് ക്ഷേത്രം; കണ്ണൂർ ചന്ദ്രഗിരി ശാസ്താ ക്ഷേത്രം; കല്ലേക്കുളങ്ങര ഏഴുമൂർ ഹേമാംബിക ക്ഷേത്രം; വടക്കന്തറ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം; മണപ്പുള്ളിക്കാവ് ദേവീക്ഷേത്രം; തിരൂർ തൃക്കണ്ടിയൂർ ക്ഷേത്രം; പട്ടാമ്പി ഗുരുവായൂരപ്പൻ ക്ഷേത്രം; തിരുനെല്ലി വിഷ്ണുക്ഷേത്രം; മഞ്ചേരി സുബ്രഹ്മണ്യക്ഷേത്രം തുടങ്ങിയവയുടെ ഭരണം നടത്തുന്നത് കമ്മീഷണർ നിയമിച്ചിട്ടുള്ള മാനേജരോ, എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസറോ; ''ഫിറ്റ് പേഴ്സണോ'' ആണ്. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളെല്ലാം സ്വയംപര്യാപ്തങ്ങളാണെന്ന് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഇവയുടെ ദൈനംദിന ഭരണത്തിൽ സമീപസ്ഥരായ ആരാധകരുടെ സജീവമായ സഹകരണവും; ഏറെക്കുറെ അടുക്കും ചിട്ടയും കാണുവാൻ സാധിച്ചു. തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തെ അപേക്ഷിച്ച്, മലബാറിലെ ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് ലഭിക്കുന്ന വേതനം തുലോം കുറവാണെങ്കിലും നിത്യനിദാനം തുടങ്ങിയ ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങളിൽ ജീവനക്കാരും എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസറൻമാരും പരസ്പരം സഹകരിച്ചും അവരുടെ സേവനത്തിൽ അന്തർലീനമായ പാവന ബാദ്ധ്യതകളും ഗ്രഹിച്ചും ജോലിചെയ്തു വരുന്നതായിട്ടാണ് ഞാൻ നേരിൽ കണ്ടത്. സ്വാഭാവികമായി ഈ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളെല്ലാം നാടിനുനാടു കൂടുതൽ ആരാധകരെ ആകർഷിക്കുകയും തദ്വാരാ, ക്ഷേത്രവും അതിനു ചുറ്റുമുള്ള ദേശവും അഭിവൃദ്ധിപ്പെട്ടുവരികയും ചെയ്യുന്നു. സ്വയംപര്യാപ്തമല്ലാത്ത ഭൂരിഭാഗം ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, കമ്മീഷണറുടെ ഭരണം അശേഷം തൃപ്തികരമല്ല. ആ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ വരുമാനം ശമ്പളച്ചെലവിനായിട്ടാണ് വിനിയോഗിക്കുന്നത്.

രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം

7. ഭരണപരമായ ക്രമക്കേടുകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ഭരണക്രമം (സ്കീം) ഏർപ്പെടുത്തി, ട്രസ്റ്റിബോർഡ് രൂപീകരിച്ച് പ്രവർത്തിക്കുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളും നിരവധിയുണ്ട്. ട്രസ്റ്റികളെ നിയമിക്കുന്നതിൽ രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം കടന്നുകൂടിയിട്ടുണ്ടെന്നും അതിന്റെ ദോഷങ്ങളും പ്രകടമാണെന്നും ആരാധകരായ പലരും പ്രസ്താവിച്ചു.

''വെളുക്കാൻ തേച്ചത് പാണ്ടായതു''പോലെ, സൽഭരണത്തിനുവേണ്ടി കമ്മീഷണർ സ്വീകരിച്ച നടപടികളും ലക്ഷ്യം തെറ്റിപ്പോകാനും ഇടയായിട്ടുണ്ട്. എന്റെ അന്വേഷണഫലമായി ലഭിച്ച വസ്തുതകളുടെ വെളിച്ചത്തിൽ; മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണ നിയന്ത്രണത്തിന് ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള 1951-ലെ ഹിന്ദുമത-ധർമ്മാർത്ഥദാന നിയമം തികച്ചും അപര്യാപ്തമാണെന്നും; നിയമവ്യവസ്ഥകളും നടപ്പാക്കാൻ ചുമതലപ്പെട്ട മേലുദ്യോഗസ്ഥൻമാരിൽ പലരും ക്ഷേത്ര സങ്കല്പത്തിന്റെ സവിശേഷതകളും മനസ്സിലാക്കിയിട്ടില്ലെന്നും; അവരുടെ കടമകളും ശരിയായി നിർവഹിക്കുന്നില്ലെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഏകീകൃത നിയമവും ഭരണസംവിധാനവും നിലവിൽ വരുമ്പോൾ, ഈ കുറവുകളും പരിഹൃതമാകുമെന്ന് ഞാൻ പ്രത്യാശിക്കുന്നു.

നാടുണരുന്നു

8. ദാരിദ്ര്യരേഖക്ക് താഴെ കഴിയുന്ന മലബാറിലെ 90 ശതമാനം ക്ഷേത്രങ്ങളും അവയുടെ ''ഊരാണ്മാവകാശ''മെന്ന മിഥ്യാപദവിയും പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിയെന്ന സ്ഥാനപ്പേരും താങ്ങി നട്ടംതിരിയുന്ന ഹിന്ദുമത വിശ്വാസികളെയും എനിക്കു കാണാൻ സാധിച്ചു. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളെല്ലാം ഒരുകാലത്ത് സമ്പൽസമൃദ്ധിയിൽ കഴിഞ്ഞവയാണ്. തന്ത്ര-മന്ത്ര-പൂജാദികളാലും,

നിത്യനിദാനങ്ങളാലും, ചൈതന്യം നിലനിന്നിരുന്ന ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ആരാധനാമൂർത്തികളും, ആ പ്രദേശങ്ങളുംക്കെല്ലാം അയേവും ഐശ്വര്യവും പ്രദാനം ചെയ്തിരുന്ന ഒരു കാലഘട്ടം ഉണ്ടായിരുന്നു. സാമൂഹിക-രാഷ്ട്രീയ പരിവർത്തനങ്ങളുടെ വേലിയേറ്റത്തിൽ ആ പ്രതാപമെല്ലാം ഒലിച്ചുപോയി. വിശാലമനസ്കരായ വിശ്വാസികളാരും അതിനെതിരായി അന്ന് അണിനിരന്നില്ല. സമ്പന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളും ഈ കാലഘട്ടത്തെ അതിജീവിച്ചും കൂടുതൽ സമ്പന്നമായിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ദരിദ്രദേവാലയങ്ങളും കൂടുതൽ ദരിദ്രമായിട്ടേയുള്ളു. ഇവയുടെ പുനരുദ്ധാരണത്തിന് മലബാറിലെ എൻഡോവ്മെൻറ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ് ആസൂത്രിതമായ യാതൊരു നടപടിയും സ്വീകരിച്ചിട്ടില്ല. ഹൈന്ദവരിൽ അന്തർലീനമായിരുന്ന മതബോധവും സംസ്കാരവും തട്ടിയുണർത്തുന്നതിനും, പരമ്പരാഗതമായ വിശ്വാസപ്രമാണങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ കർമ്മനിരതമാക്കുന്നതിനും സമീപകാലത്ത് പല സംഘടനകളും മുന്നോട്ടുവന്നിട്ടുള്ളത് ശുഭസൂചകമായിട്ടാണ് ഞാൻ കാണുന്നത്. നിർഭാഗ്യവശാൽ, രാഷ്ട്രീയലക്ഷ്യം മുന്നിൽ കണ്ടുകൊണ്ട് പ്രവർത്തിക്കുന്ന ചിലരും ഈ സംഘടനകളുമായി ബന്ധപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. അക്കാരണം കൊണ്ടുമാത്രം; ഹിന്ദുക്കളുടെ മൗലികാവകാശമായ ആരാധനാലയങ്ങളുടെ നിലനിൽപ്പും സംരക്ഷണവും ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതിന് പ്രവർത്തിക്കുന്നവരെ വിമർശിക്കുന്നത് ശരിയാണെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നില്ല. ക്ഷേത്രാരാധനയിലും സഗുണോപാസനയിലും വിശ്വസിച്ചുകൊണ്ട്, അച്ചടക്കത്തോടെ നടപ്പാക്കുന്ന പരിപാടികളും, മലബാറിലെ മങ്ങിക്കിടക്കുന്ന മൂർത്തികളെ ഉണർത്തുന്നതിന് സഹായകമായിട്ടുണ്ട്. നിത്യപൂജക്കുപോലും വഴികാണാതിരുന്ന പല ക്ഷേത്രങ്ങളും ആരാധകർ സ്വയം രൂപീകരിച്ച സംരക്ഷണ-സേവന സമിതികളുടെ നിസ്വാർത്ഥപരിശ്രമംകൊണ്ടും നവോത്ഥാനം ചെയ്തുവരികയാണ്. പാലക്കാട് പട്ടണത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ശങ്തിസ്വരൂപിണിയുടെ മണപ്പിള്ളികാവും, തിരൂരിലെ ഐതിഹ്യം തുളുമ്പുന്ന കാടാമ്പുഴയും, അങ്ങാടിപ്പുറത്തെ ഇടത്തുപുറവും, പട്ടാമ്പി പട്ടണമദ്ധ്യത്തിലുള്ള ഗുരുവായൂരപ്പൻ ക്ഷേത്രവും ഈ നവോത്ഥാനത്തിന്റെ പ്രത്യക്ഷമാതൃകകളായി നിലകൊള്ളുന്നു.

മണപ്പുള്ളിക്കാവിലെ എ. ആർ. അയ്യനും അങ്ങാടിപ്പുറത്തെ സി. പി. ജനാർദ്ദനനും കാടാമ്പുഴയിലെ വേലായുധൻ നായരും പട്ടാമ്പിയിലെ പി. വി. നെടുങ്ങാടിയും ഈ ഉയർത്തെഴുന്നേൽപ്പിന് നേതൃത്വം നൽകുന്ന നിസ്വാർത്ഥരിൽ ചിലർ മാത്രമാണ്. ഭക്തിയോഗവും കർമ്മയോഗവും ഒന്നിച്ചിണക്കി സേവനം അനുഷ്ഠിക്കുന്ന ഇവരെപ്പോലെയുള്ള പ്രവർത്തകർക്ക് പലപ്പോഴും എൻഡോവ്മെൻറ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ് തടസ്സങ്ങൾ സൃഷ്ടിക്കുന്നതായിട്ട് എനിക്കറിയാൻ സാധിച്ചു. ''കേരള ഹൈന്ദവ ദേവസ്വം ബോർഡിനെ'' ക്ഷേത്രം ഭരിക്കുന്നതിൽ പരിപാടി, മലബാറിൽ നടപ്പാക്കാൻ തുനിഞ്ഞപ്പോൾ ഉന്നയിക്കപ്പെട്ട നിയമതടസ്സങ്ങളെപ്പറ്റിയും മലബാർ നിയമം നടപ്പാക്കുന്ന രീതിയെപ്പറ്റിയും ആ സംഘടനയുടെ പ്രസിഡണ്ടും കേന്ദ്രതൊഴിൽമന്ത്രിയുമായ ശ്രീ. ഡി. നാരായണൻ പോട്ടി (അഡ്വക്കേറ്റ്) എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമാക്കിത്തന്നു. ഇപ്പറഞ്ഞ സാഹചര്യങ്ങളുടെയും എനിക്ക് ലഭിച്ച വസ്തുതകളുടെയും തെളിവുകളുടെയും അടിസ്ഥാനത്തിൽ ശ്രദ്ധാപൂർവം പഠിച്ചശേഷം, മലബാറിനെ സംബന്ധിച്ച് പുതിയ ഭരണസംവിധാനം സ്വീകരിക്കേണ്ട നടപടികളും ഞാൻ താഴെ ചേർക്കുന്നു:

ശുപാർശകൾ

9. (1) കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണത്തിന്, ഏകീകൃത നിയമം ഉണ്ടാക്കുന്നതോടെ, മലബാറിൽ നിലവിലുള്ള ദേവസ്വം നിയമം റദ്ദാക്കണം.

(2) മലബാറിലെ എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണർ ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരെയും നിലവിലുള്ള വേതനവ്യവസ്ഥകൾക്ക് ന്യൂനതവരാത്തവിധം, അർഹമായ സ്ഥാനങ്ങൾ നൽകി, പുനഃസംവിധാനം ചെയ്യണം.

(3) മലബാർ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, മാനേജർമാരായും എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസറൻമാരായും സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചുവരുന്നവർക്ക് തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിൽ തത്തുല്യമായ സേവനം അനുഷ്ഠിക്കുന്നവർക്ക് ലഭിച്ചുവരുന്ന വേതനവുമായി പൊരുത്തപ്പെടുത്തിയുള്ള ശമ്പള പരിഷ്കരണം ഏർപ്പെടുത്തണം.

(4) മലബാറിലെ ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് ജീവിതാവശ്യങ്ങൾ നിറവേറ്റുന്നതിനാവശ്യമായ ''ഏറ്റവും കുറഞ്ഞ വേതനം'' നിജപ്പെടുത്തണം. ''വഴിപാട് കൂറ്'' ലഭിച്ചുവരുന്ന ജീവനക്കാർക്ക്, അവരുടെ മൊത്തം ആദായം കണക്കാക്കി, ശമ്പള നിരക്കുകൾ നിജപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്.

(5) മലബാറിലെ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും വസ്തുനിഷ്ഠമായ സർവേ നടത്തി, അവയ്ക്ക് നഷ്ടപ്പെട്ട വനഭൂമി ഉൾപ്പെടെയുള്ള വസ്തുക്കളുടെ കണക്ക് തയ്യാറാക്കണം. (ഈ വിഷയത്തിലുള്ള കൂടുതൽ ശുപാർശകൾ പിന്നീടുള്ള ഒരദ്ധ്യായത്തിൽ ചേർക്കുന്നുണ്ട്.)

(6) ജീർണ്ണോദ്ധാരണം ആവശ്യമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സ്ഥിതിവിവരങ്ങൾ ശേഖരിച്ച്, മരാമത്തുപണികളുടെയും നവീകരണ ക്രിയകളുടെയും രൂപരേഖ തയ്യാറാക്കി, മുൻഗണനാക്രമം നിശ്ചയിച്ച്, പ്രാവർത്തികമാക്കണം. ഇതിലേക്കാവശ്യമുള്ള ഫണ്ട്, പൊതുജനസംഭാവനകൾ കൊണ്ടും ''പൊതുനൻമ ഫണ്ടി''ൽ നിന്നും ബാങ്കുവായ്പകളെടുത്തും സമാഹരിക്കണം.

(7) സമ്മേധയാ ഭരണം ഒഴിയാൻ തയ്യാറുള്ള, പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാരുടെ അവകാശങ്ങൾ അവസാനിപ്പിച്ച്, അവരുടെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ പുതിയ ഭരണ സംവിധാനത്തിൻെറ കീഴിൽ കൊണ്ടുവരണം.

(8) ഭരണപരമായ അനാസ്ഥയോ ക്രമക്കേടോ കാണുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റി സ്ഥാനം നിയമപ്രകാരം അവസാനിപ്പിക്കണം.

(9) ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പതിവായി ദർശനം നടത്തുന്ന 'ആരാധകരുടെ' രജിസ്റ്ററുകൾ ഓരോ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും നിശ്ചിത ഫാറത്തിൽ തയ്യാറാക്കി സൂക്ഷിക്കണം. പ്രധാനപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ച്, ആരാധകരുടെ ''ക്ഷേത്ര സമിതികൾ'' രൂപീകരിച്ച്, അവരെക്കൂടെ ക്ഷേത്രഭരണ കാര്യങ്ങളിൽ തല്പരരാക്കി; നിത്യനിദാനങ്ങൾ ആരാധകരുടെ വഴിപാടായി കഴിയുന്നിടത്തോളം നടത്താനുള്ള സംവിധാനം ഉണ്ടാക്കണം.

(10) മലബാറിലെ ചരിത്ര പ്രാധാന്യമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഐതിഹ്യം ഉൾപ്പെടെയുള്ള പശ്ചാത്തലവും അനുവേ കഥകളും വിശദീകരിക്കുന്ന ലഘു ഗ്രന്ഥങ്ങൾ തയ്യാറാക്കി പ്രസിദ്ധീകരിക്കണം.

അദ്ധ്യായം 7

ആശ്രമങ്ങൾ, മഠങ്ങൾ

1. ഹിന്ദുമത തത്വങ്ങൾ പഠിപ്പിക്കുന്നതിനും, പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിനും, ഹിന്ദുമതാചാര്യൻമാർ, ശിഷ്യൻമാരുമായി താമസിച്ചുവരുന്ന മഠങ്ങളും ആശ്രമങ്ങളും ഇന്ത്യയിൽ അനവധിയുണ്ട്. ഭാരതത്തിൻെറ അദ്വിതീയമായ ആദ്ധ്യാത്മിക സിദ്ധാന്തങ്ങളും, സംസ്കാരവും, നിലനിർ

ത്തുന്നതിൽ ഈ സംഘടനകളും ഗണ്യമായ പങ്കു വഹിക്കുന്നു. യോഗിവര്യൻമാരാൽ, സംഘടിക്കപ്പെട്ട ഈ മഠങ്ങളും, ആശ്രമങ്ങളും ഇല്ലായിരുന്നെങ്കിൽ, സാമൂഹിക പരിവർത്തനങ്ങളുടെ ഒഴുക്കിൽപ്പെട്ട് ആർഷ ഭാരതത്തിന്റെ വിലപ്പെട്ട പാരമ്പര്യവും, അദ്വൈത മതസിദ്ധാന്തവും എല്ലാം ഇതിനകം നഷ്ടപ്പെട്ടു പോകുമായിരുന്നു. അന്യമതാനുയായികളായ പാശ്ചാത്യരെ പോലും, നിരന്തരം ആകർഷിക്കുകയും മാനസാന്തരപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തുവരുന്ന ശക്തി കേന്ദ്രങ്ങളായി, ജഗദ്ഗുരു ശങ്കര ഭഗവത്പാദർ സ്ഥാപിച്ച മഠങ്ങളും പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്നു. എട്ടാം നൂറ്റാണ്ടിൽ, ഭാരതത്തിന്റെ നാലുദിക്കിലും ആചാര്യസ്വാമികൾ മഠങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ചു. വടക്ക് ബദരീനാഥും, പടിഞ്ഞാറ് ദ്വാരകയും, കിഴക്ക് പുരി ജഗന്നാഥും, തെക്ക് ശൃംഗേരിയുമാണ് അന്നു സ്ഥാപിച്ചത്. പിൽക്കാലത്ത് ശൃംഗേരിമഠം വിഭജിക്കപ്പെട്ടു. അവയിൽ പ്രാമുഖ്യം അർഹിക്കുന്നത്, കാഞ്ചികാമകോടിമഠത്തിനാണ്. കേരളത്തിലെ പരമ്പരാഗത മഠങ്ങളെല്ലാം സ്ഥാപിച്ചത് ശങ്കരശിഷ്യൻമാരാണ്. പശ്ചിമ ബംഗാളിലെ ബേലൂർ ആസ്ഥാനമായി രജിസ്റ്റർ ചെയ്തിട്ടുള്ള ശ്രീ വിവേകാനന്ദട്രസ്റ്റാണ് കേരളത്തിലെ ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠങ്ങളുടെ ഭരണം നിയന്ത്രിക്കുന്നത്. തിരുവനന്തപുരത്ത് നെട്ടയത്തും; തിരുവല്ലായിലും, കാലടിയിലും, തൃശൂർ പുറനാട്ടുകരയും, കല്ലായിയിലും പ്രധാന മഠങ്ങൾ പ്രവർത്തനം നടത്തുന്നു. കായംകുളത്ത് ബ്രഹ്മാനന്ദസ്വാമി സ്ഥാപിച്ച ആശ്രമവും, ഒറ്റപ്പാലത്തുള്ള ആശ്രമവും പ്രാധാന്യം അർഹിക്കുന്നവയാണ്. വിദ്യാഭ്യാസം, ആതുരശുശ്രൂഷ, മതബോധനം, മതപ്രചരണം, പ്രസിദ്ധീകരണം, തുടങ്ങിയ ആദ്ധ്യാത്മികവും ഭൗതീകവുമായ പരിപാടികളാണ്; ഈ സ്ഥാപനങ്ങൾ നടപ്പാക്കിവരുന്നത്. വേദോപനിഷത്തുക്കൾ വ്യാഖ്യാനിച്ച്, അവയുടെ അന്തസ്സത്തയെ ആധുനിക ലോകത്തിന് സംഭാവന ചെയ്തത് ശൃംഗേരി-ശാരദാ മഠങ്ങളിലെ വിദ്യാരണ്യസ്വാമിയായിരുന്നു. പൊതുവേ പറഞ്ഞാൽ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠങ്ങളെല്ലാം സ്ഥാപകാചാര്യന്റെ ഉന്നതാദർശങ്ങൾക്ക് അനുയോജ്യമായിട്ടാണ് ഇന്നും പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്നത്. ഞാൻ ഏറെറടുത്തിരിക്കുന്ന സങ്കീർണമായ അന്വേഷണത്തിൽ, ഈ മഠങ്ങളുടെ ചുമതല വഹിക്കുന്ന ആചാര്യൻമാരെല്ലാവരും, ഉദാരമായ സഹകരണം നൽകിയ വസ്തുത ഇവിടെ രേഖപ്പെടുത്തുന്നു. ഭാരതത്തിന്റെ അമൂല്യ സംസ്കാര-സിദ്ധാന്തങ്ങളുടെ പരമോന്നത പ്രവാചകനായ ശ്രീ. രങ്കനാഥാനന്ദസ്വാമിജിയെ നേരിൽകണ്ട്, അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിലയേറിയ അഭിപ്രായങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കാനും എനിക്കു സാധിച്ചിട്ടുണ്ട്.

2. രാമകൃഷ്ണമഠങ്ങളെപ്പോലെ, പാരമ്പര്യം പുലർത്തുന്ന മഹാ സ്ഥാപനമാണ്, പരമപൂജനീയ ശ്രീനാരായണഗുരുദേവൻ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള ''വർക്കല ശിവഗിരിമഠം''– ഇതിനകം അന്താരാഷ്ട്രപ്രശസ്തിനേടിക്കഴിഞ്ഞ ഈ സ്ഥാപനം മാതൃകാപരമായി പ്രവർത്തനം നടത്തിവരുന്നു. ആലുവായിലുള്ള അദ്വൈതാശ്രമവും ഈ മാവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതാണ്. സ്വതന്ത്രമായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന ആശ്രമങ്ങളും കേരളത്തിൽ അനവധിയുണ്ട്. ഭാരത സാധുസമാജത്തിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൽ കോട്ടയത്തിനടുത്ത് സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള ''ആതുരാശ്രമവും''; തിരുവനന്തപുരം ചെങ്കോട്ടുകോണത്ത് സ്വാമി സത്യാനന്ദസരസ്വതിയുടെ ആധിപത്യത്തിലുള്ള ആശ്രമവും; തിരുവനന്തപുരത്ത് പട്ടണമദ്ധ്യത്തിലുള്ള ''അദ്വൈതാശ്രമവും''; ജ്ഞാനാനന്ദസ്വാമി സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള പാലക്കാട്ടെ ആശ്രമവും; സദാനന്ദപുരത്തുള്ള ''സദാനന്ദാശ്രമവും''; മാവേലിക്കരയിലെ ''ശുഭാനന്ദാശ്രമവും'' ഹിന്ദുമതതത്വങ്ങളുടെ പ്രചരണ രംഗത്ത് സ്തുത്യർഹമായ സേവനം അനുഷ്ഠിക്കുന്നു. ഭൗതികമായ പല പരിപാടികളും ഈ മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ചുമതലയിൽ നടപ്പാക്കിയിട്ടുണ്ട്.

3. ആദിശങ്കരശിഷ്യൻമാരാൽ തൃശ്ശൂർ സ്ഥാപിച്ചിരുന്ന സ്വാമിയാർ മഠങ്ങളിൽ, തെക്കെ മഠവും, വടക്കെ മഠവും, നടുവിൽ മഠവും, ഇന്ന് നാമമാത്രമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്തിവരുന്നു. വടക്കേമഠത്തിൽ, ഇന്നും ഏതാനും കുട്ടികൾക്ക് ഋഗ്വേദാഭ്യസനം നൽകുന്നുണ്ട്. തൻമൂർ തൃക്കൈക്കാട്ടുമഠം; തിരുനക്കര തിരുവാർപ്പുമഠം ഇവയെല്ലാം പ്രധാനപ്പെട്ട മഠങ്ങളാണ്. ഇടനീർമഠത്തിന്, ഇന്നും ഏതാനും വസ്തുക്കൾ കൈവശം ഉള്ളതിനാൽ ഒരു വിധം ഭംഗിയായി പ്രവർത്തനം നടത്താൻ സാധിക്കുന്നുണ്ട്. മറ്റു മഠങ്ങളുടെ ഭൂമികളെല്ലാം കേരളഭൂനിയമത്തിന്റെ ആഘാതമേറ്റ് നഷ്ടപ്പെട്ടുപോയി. സാമ്പത്തികമായ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ ഈ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ നിലനിൽപിനെത്തന്നെ ഭാരമായി ബാധിച്ചിട്ടുണ്ട്. ''നടുവിലെമഠം'' അധിപതിയും, വൈദിക ശ്രേഷ്ഠനുമായ ''പുഷ്പാഞ്ജലി സ്വാമിയാർക്ക്'' ശ്രീ പത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിൽ പരമ്പരാഗതമായ സ്ഥാനവും, ചുമതലയും, അവകാശങ്ങളും ഉണ്ട്: രണ്ടാം മുറസ്വാമിയാർ, പരമപൂജനീയ, പരമേശ്വര ഭാരതികളെയും; മൂന്നാം മുറയായി അവരോധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന പരമപൂജനീയ, അഷ്ടമൂർത്തിഭാരതികളെയും, തിരുവനന്തപുരത്ത് വച്ച് ഞാൻ നേരിട്ട് കണ്ട് പ്രധാനപ്പെട്ട ചില കാര്യങ്ങളിൽ അവരുടെ ഉപദേശം തേടുകയുണ്ടായി. ആധ്യാത്മിക ചിന്തയിലും, അനുഷ്ഠാനങ്ങളിലും മുഴുകി കഴിയുന്ന ഈ ആചാര്യൻമാർക്ക്, അർഹമായ സ്ഥാനബഹുമാനങ്ങൾ നൽകുന്നതിനും, പരമ്പരാഗതമായ ആചാരമുറകൾ പാലിക്കുന്നതിനും, ശ്രീ പത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ ഭരണാധികാരികൾ ശ്രദ്ധിക്കുന്നില്ലെന്ന് എനിക്കു ബോധ്യമായി. കാലം മാറിയതനുസരിച്ച്, സ്വാഭാവികമായി വർദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള ചെലവുകൾ നിറവേറ്റുന്നതിന്, ഈ വൈദികശ്രേഷ്ഠൻമാർക്ക്, ആവശ്യമായ സൗകര്യങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്. ഈ വിഷയത്തിൽ യാതൊരു വിധമായ അലംഭാവവും ഉണ്ടാകരുതെന്ന് ശ്രീ പത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രം ഭരണാധികാരികളെ ഞാൻ ഓർമ്മപ്പെടുത്തുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലുള്ള പതിനാലു ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, ''സ്വാമിയാർ'' ക്കുള്ള പരമ്പരാഗത സ്ഥാനവും അവകാശങ്ങളും യഥാവിധി അംഗീകരിച്ച് നൽകാൻ ദേവസ്വം ബോർഡ് തയ്യാറായിട്ടില്ലെന്ന് എനിക്ക് മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിച്ചു. ഈ നിലപാട് എത്രയും വേഗം മാറ്റേണ്ടതും ''സ്വാമിയാരുടെ'' അവകാശങ്ങളെല്ലാം യഥാവിധി അനുവദിക്കേണ്ടതുമാണ്.

4. മേൽ വിവരിച്ച മഠങ്ങളെകൂടാതെ, കേരളത്തിൽ കുടിയേറിപാർത്ത തമിഴ് ബ്രാഹ്മണരും, മറ്റ് ദേശക്കാരും സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള ''സമൂഹമഠങ്ങളും'' നിലവിലുണ്ട്. തിരുവിതാംകൂറിലും കൊച്ചിയിലുമാണ് ബ്രാഹ്മണസമൂഹമഠങ്ങൾ പ്രവർത്തിച്ചിരുന്നത്. ഇവയുടെ പ്രവർത്തനത്തിന് വ്യവസ്ഥാപിത സ്വഭാവമോ ഐക്യരൂപ്യമോ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ആരംഭകാലത്ത് ഉണ്ടായിരുന്ന ഭൂസ്വത്തുക്കൾ നഷ്ടപ്പെട്ടതോടെ, ഇവയുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളും നിശ്ചലമായിരിക്കുകയാണ്. സമീപകാലത്ത് ആരംഭിച്ചിട്ടുള്ള ''കേരള ബ്രാഹ്മണമഹാസഭ'', ബ്രാഹ്മണരുടെ സാമൂഹികമായ ഉന്നമനത്തിനു വേണ്ടി വ്യവസ്ഥാപിതമായി പ്രവർത്തനം നടത്തിവരുന്നുണ്ട്. കോഴിക്കോട് പട്ടണമധ്യത്തിൽ നൂറ്റാണ്ടുകളായി നിലനിന്നുവരുന്ന ''വൈരാഗിമഠം'', പല സവിശേഷതകളും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ഒരു മതസ്ഥാപനമാണ്. ഇവയോടനുബന്ധിച്ചുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഹിന്ദുമത വിശ്വാസികൾക്ക് പൊതു ആരാധനയ്ക്കായി ഉപകരിക്കുന്നു.

5. മഠങ്ങളുടെയും ആശ്രമങ്ങളുടെയും, ഉദ്ദേശ ലക്ഷ്യങ്ങളും പ്രവർത്തനശൈലിയും പരിപാടികളും ക്ഷേത്രങ്ങളുടെതിൽനിന്നും വ്യത്യസ്തമാണല്ലോ. സഗുണോപാസനയിൽ വിശ്വസിക്കുന്ന ബഹുഭൂരിഭാഗം ജന

ങ്ങൾക്കും അഭയം നൽകുന്നത് ക്ഷേത്രങ്ങളാണെങ്കിലും, മനുഷ്യസമൂഹത്തിന്റെ ആദ്ധ്യാത്മിക പുരോഗതിയ്ക്കും, സാംസ്ക്കാരിക ഉന്നമനത്തിനും, സഹായകരമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്തുന്നത് മഠങ്ങളും, ആശ്രമങ്ങളുമാണ്. ഈ മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ശരിയായ സ്ഥിതി വിവരങ്ങൾ ശേഖരിച്ച്, അവയുടെ ആദർശനിഷ്ഠവും ഫലപ്രദവുമായ പുനസംവിധാനത്തിന് സഹായിക്കേണ്ടതാണ്. ഇത് ഏകീകൃത ഭരണക്രമം നടപ്പാകുമ്പോൾ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട ഒരു വിഷയമാണ്. വ്യത്യസ്തവും, വ്യവസ്ഥാപിതവുമായ പ്രവർത്തന രീതികൾ സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ള ഈ സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് ആഭ്യന്തര ഭരണ സ്വാതന്ത്ര്യം നൽകുന്നതിൽ യാതൊരു അപാകതയുമില്ല. എന്നാൽ, ഈ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയെല്ലാം ഗുണഭോക്താക്കളായ ഹിന്ദുജനതയ്ക്ക്, ഇവയുടെ പ്രവർത്തനം പ്രയോജനകരമാക്കുന്നതിനും, ഇവയുടെ ഫണ്ടുകൾ ദുരുപയോഗപ്പെടാതെ കരുതുന്നതിനും, വേണ്ട പരിമിതമായ വ്യവസ്ഥകൾ ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്. മഠങ്ങൾ-ആശ്രമങ്ങൾ തുടങ്ങിയ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ മേൽ; മതേതര ഗവൺമെന്റിന് യാതൊരു വിധമായ നിയന്ത്രണവും പാടില്ലെന്ന്, മഠാധിപതികളും സന്യാസി ശ്രേഷ്ഠൻമാരും ശക്തിപൂർവ്വം വാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവരുടെ അഭിപ്രായത്തെ ഞാൻ ബഹുമാനപൂർവ്വം അംഗീകരിക്കുന്നു. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണത്തിന്, മതേതര ഗവൺമെന്റിന്റെ സ്വാധീനം ഇല്ലാത്ത ഒരു സംവിധാനം ഉണ്ടാകുന്നപക്ഷം; ആ പുതിയ വ്യവസ്ഥിതിയുമായി സഹകരിച്ച് പോകുന്നതിന്, നമ്മുടെ ആശ്രമങ്ങൾക്കും മഠങ്ങൾക്കും ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടാകുകയില്ലെന്ന് ഞാൻ പ്രത്യാശിക്കുന്നു. ആദ്ധ്യാത്മിക രംഗത്തെ പരസ്പര പൂരകങ്ങളായ, രണ്ടു ഘടകങ്ങളാണല്ലൊ, ക്ഷേത്രങ്ങളും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും.

അദ്ധ്യായം 8

ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങൾ

1. ഗൗഡസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണരുടെ വിഭാഗീയ ക്ഷേത്രങ്ങൾ കേരളത്തിൽ മുപ്പത്തിരണ്ടെണ്ണം ഉണ്ട്. 13-ാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആരംഭം മുതൽ, കൊങ്കണി ഭാഷ സംസാരിക്കുന്ന ഗൗഡസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണർ, കൊച്ചി രാജ്യത്ത് വന്ന് താമസിക്കാൻ തുടങ്ങി. 16-ാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ പറങ്കികളുടെ വിധ്വംസന പ്രവർത്തനങ്ങൾ കാരണം, ഗോവയിൽ നിന്നും ഈ ജനവിഭാഗം ഒന്നടങ്കമായി കേരളത്തിലെ വ്യാപാര പ്രാധാന്യമുള്ള കേന്ദ്രങ്ങളിലെല്ലാം കുടിയേറിപ്പാർത്തു. അവരുടേതായ ജാത്യാചാരങ്ങളും, ഭാഷയും, മതവിശ്വാസങ്ങളും ഗൗഡസാരസ്വതർ പുലർത്തിവന്നു. കുടിയേറിപാർത്ത പ്രദേശങ്ങളിലെല്ലാം, സ്വപ്രയത്നംകൊണ്ടും സ്വന്തം മൂലധനംകൊണ്ടും അവർ ക്ഷേത്രങ്ങൾ നിർമ്മിച്ചു. വ്യാപാര രംഗത്ത് അവർ വഹിച്ച പങ്കിനെകുറിച്ച, നാടുവാഴികളുടെ സഹായവും പ്രോത്സാഹനവും അവർക്ക് ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആലപ്പുഴ പട്ടണത്തിലുള്ള അനന്തനാരായണപുരം ക്ഷേത്രം പണിയുന്നതിന്, തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവ് കരം ഒഴിവായി 50 ഏക്കർ ഭൂമിയും, കെട്ടിടസാമഗ്രികളും ഇനാമായി നൽകിയിട്ടുണ്ട്. കൊല്ലം തിരുമല, തുറവൂർ, പള്ളുരുത്തി, എറണാകുളം, മഞ്ചേശ്വരം എന്നിവിടങ്ങളിലെ ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങൾ, പ്രധാനപ്പെട്ടവയാണ്. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കെല്ലാം ആയിരക്കണക്കിന് ഏക്കർ കൃഷിഭൂമികളുണ്ടായിരുന്നു. ഭൂപരിഷ്കരണനിയമം നടപ്പായതോടെ, ഭൂസ്വത്തിന്റെ

ബഹുഭൂരിഭാഗവും നാമമാത്രമായ വാർഷികാശനത്തിനായി അടിയറ വയ്ക്കേണ്ടതായിട്ടാണ് വന്നത്. പ്രതികൂല സാഹചര്യങ്ങളെ അതിജീവിച്ചും, ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളെല്ലാം ചൈതന്യധാമങ്ങളായി ഇന്നും നിലനിൽക്കുന്നുണ്ട്. ഇതിനാവശ്യമായ ധനാഗമമാർഗ്ഗങ്ങൾക്ക്, ഗൗഡസാരസ്വത സമുദായത്തെ മാത്രമേ അവർ ആശ്രയിക്കാറുള്ളു എന്നത്; അവരുടെ ആത്മാഭിമാനത്തെക്കാളേറെ, അചഞ്ചലമായ മതബോധത്തെയും ഈശ്വര വിശ്വാസത്തെയുമാണ് കാണിക്കുന്നത്.

2. ആരാധനാക്രമം, പൂജാദിവൈദികകർമ്മങ്ങൾ ഇവയ്ക്കെല്ലാം ഗൗഡസാരസ്വതർക്ക്, മറ്റ് ഹിന്ദുക്കളിൽനിന്നും വിഭിന്നമായ വിശ്വാസങ്ങളും ക്രിയാമാർഗ്ഗങ്ങളുമാണ് ഉള്ളത്. സാമൂഹികമായ ചടങ്ങുകളെല്ലാം ക്ഷേത്രവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടാണ് അവർ നടത്തിവരുന്നതെന്നുള്ളത് അവരുടെ സാമുദായികമായ കെട്ടുറപ്പിന് സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു. മതപാഠശാലകൾ, ആതുരശാലകൾ, വിവാഹസദ്യാലയങ്ങൾ, വിദ്യാലയങ്ങൾ തുടങ്ങിയ സ്ഥാപനങ്ങളും ദേവസ്വങ്ങളുടെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ വ്യവസ്ഥാപിതമായും ചിട്ടയായും പ്രവർത്തനം നടത്തുന്നുണ്ട്. സമുദായത്തിന്റെ സർവ്വതോൻമുഖമായ ഉന്നമനത്തിനും, സാൻമാർഗ്ഗികമായ നിലവാരം പുലർത്തുന്നതിനും, ഗൗഡസാരസ്വതക്ഷേത്രങ്ങൾ സജീവമായ പങ്കാണ് വഹിക്കുന്നത്.

3. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം തികച്ചും ജനാധിപത്യപരമാണ്. ''മഹാജനം'' എന്ന് വിശേഷിപ്പിക്കുന്ന സമുദായാംഗങ്ങളായ ആരാധകരാണ്, ക്ഷേത്രഭരണം നിർവ്വഹിക്കാനുള്ള സമിതിയെ തെരഞ്ഞെടുക്കുന്നത്. ഓരോ ക്ഷേത്രത്തിനും ഇങ്ങനെ രൂപീകരിക്കപ്പെടുന്ന ഭരണ സമിതികളുണ്ട്. അടുത്തകാലത്ത് ''കേരള ഗൗഡസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണ ദേവസ്വം ബോർഡ്'' എന്നൊരു കേന്ദ്ര സംഘടന രജിസ്റ്റർ ചെയിതിട്ടുണ്ട്. മതപരമായ സംരംഭങ്ങൾക്കെല്ലാം അദ്ധ്യാത്മികമായ നേതൃത്വം നൽകുന്നതും നിയന്ത്രിക്കുന്നതും, മതഗുരുവായ, പരമപൂജനീയ, കാശിമഠാധിപതി സുധീന്ദ്രതീർത്ഥ സ്വാമികളാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുശാസനങ്ങൾ അക്ഷരംപ്രതി അനുഷ്ഠിച്ചുവരുന്നതിനാൽ, ഈ വിഭാഗീയക്ഷേത്രങ്ങളും സ്ഥാപനങ്ങളും ഐശ്വര്യപൂർണ്ണമായി നിലനിൽക്കുന്നു.

4. എന്റെ അന്വേഷണത്തിന്റെ രണ്ടാം ഘട്ടമായ ''തെളിവെടുപ്പ്'' പരിപാടി ഞാൻ സമാരംഭിച്ചത്, ആലപ്പുഴ അനന്തനാരായണപുരം ക്ഷേത്രത്തിലാണ്. അതിന് പ്രത്യേക കാരണം ഉണ്ട്. ആ സന്ദർഭത്തിൽ, ''ചാതുർമാസ്യവ്രതാനുഷ്ഠാനത്തിനായി'', പരമപൂജനീയ സുധീന്ദ്രതീർത്ഥ സ്വാമികൾ ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ താമസിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ആദ്ധ്യാത്മിക രംഗത്ത് മാതൃകാപരമായ അച്ചടക്കം പുലർത്തുന്ന ഒരു സമുദായത്തിന്റെ ആത്മീയഗുരുവിനെ, നേരിട്ട് കണ്ട്, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രദ്ധേയമായ അഭിപ്രായങ്ങൾ രേഖപ്പെടുത്തണമെന്ന് എനിക്ക് തോന്നി. എന്റെ അഭ്യർത്ഥന അനുസരിച്ച് 1983 ആഗസ്റ്റ് 18-ാം തീയതി എനിക്ക് പ്രത്യേകമായി അനുവദിച്ച അഭിമുഖസന്ദർശനത്തിൽ; ഞാൻ ഉന്നയിച്ച വിഷയങ്ങൾക്കെല്ലാം , സ്വാമിജി സന്തോഷപൂർവ്വം മറുപടി പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹം തയ്യാറാക്കിതന്ന സ്റ്റേറ്റുമെൻറിന്റെ പ്രധാനഭാഗം അനുബന്ധം ആയി ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. മതേതരത്വം പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുള്ള ഗവൺമെൻറുകൾക്ക്, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണകാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി നിയമനിർമ്മാണം നടത്താനോ ഇടപെടാനോ അധികാരമില്ലെന്ന് സ്വാമിജി തറപ്പിച്ചു പറയുകയുണ്ടായി. വിഭാഗീയ വിശ്വാസങ്ങളും,

ആചാരങ്ങളും, ആരാധനാക്രമങ്ങളും പുലർത്തുന്നതും; ഓരോ ക്ഷേത്രവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ''ഉപദേശകരാൽ'' തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന സമിതികളാൽ ഭരണം നടത്തുന്നതുമായ തങ്ങളുടെ സ്ഥാപനങ്ങളും; ഗവൺമെൻറ് വിഭാവനം ചെയ്യുന്ന ഏകീകൃത നിയമത്തിൻെറ പരിധിയിൽ ഉൾപ്പെടത്തരുതെന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിൻെറ അഭിപ്രായം. കേരളത്തിലെ ''സാർവ്വജനീന'' ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഏകീകൃതനിയമവും ഭരണവും ആശാസ്യമാണെന്നും അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. അതെപ്പറ്റിയെല്ലാം ഇനിയൊരദ്ധ്യായത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നുണ്ട്.

5. ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പലതും ഞാൻ സന്ദർശിക്കുകയും അവിടത്തെ ഭരണക്രമവും, ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളും, മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്തു. ജി. എസ്. ബി. ദേവസ്വം ബോർഡ് ഭാരവാഹികളുമായി ഞാൻ സുദീർഘ ചർച്ചകൾ നടത്തുകയും, അവരുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ രേഖപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. മാതൃകാപരമായ ഒരു ഭരണസംവിധാനമാണ് ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് നിലവിലുള്ളതെന്നു പറയാൻ ഞാൻ മടിക്കുന്നില്ല. മാധ്വാചാര്യപരമ്പരയിൽപ്പെട്ട ആചാര്യൻമാരാൽ നയിക്കപ്പെടുകയും, ദ്വൈതസിദ്ധാന്തത്തിൽ വിശ്വസിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു ഭാഷാ ന്യൂനപക്ഷം, അവരുടെ ആചാരക്രമങ്ങൾക്കനുസരണമായി നടത്തിവരുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സ്വയംഭരണത്തിൽ കഴിവതും ഇടപെടാതിരിക്കയാണ് വേണ്ടതെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ദൈനംദിന ഭരണം, ഏകീകൃത നിയമത്തിൻെറ പരിധിയിൽനിന്നും ഒഴിവാക്കേണ്ടതാണ്.

അദ്ധ്യായം 9

മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾ

ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നത്, അഖിലേന്ത്യാതലത്തിൽ പ്രശസ്തി ആർജ്ജിച്ചിട്ടുള്ളതോ, പ്രത്യേക നിയമസംവിധാനവും ഭരണക്രമവും നിലവിലുള്ളതോ ആയ ക്ഷേത്രങ്ങളെപ്പറ്റിയാണ്. ഇവകൂടാതെയും പല സവിശേഷതകളും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾ പലതും ഉണ്ട്.

1. ഗുരുവായൂർ ശ്രീകൃഷ്ണക്ഷേത്രം

1. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, അഖിലേന്ത്യാതലത്തിൽ ഏറ്റവും പ്രശസ്തി ആർജ്ജിച്ചിട്ടുള്ള മഹാക്ഷേത്രമാണ്, ഗുരുവായൂർ ശ്രീകൃഷ്ണക്ഷേത്രം. എല്ലാ ദിവസങ്ങളിലും, രാപ്പകൽ ഭേദമില്ലാതെ, ആയിരക്കണക്കിന് ആരാധകരെയാണ് ഈ ക്ഷേത്രം ആകർഷിക്കുന്നത്. നാൾക്കുനാൾ ഈ ആകർഷണശക്തി വർദ്ധിച്ചുവരുന്നതേയുള്ളു. അതിനുള്ള പ്രധാന കാരണം, നിത്യനിദാന പൂജകളെല്ലാം നടത്തുന്നതിൽ, മറെറാരു ക്ഷേത്രത്തിലും കാണാൻ കഴിയാത്ത ശ്രദ്ധയും നിഷ്കർഷയും, സമൃദ്ധിയും, തദ്വാരാ സംജാതമാകുന്ന സാന്നിദ്ധ്യശക്തിയുമാണ്. ഗുരുവായൂർ മതിലകം, സാക്ഷാൽ ഭൂലോക വൈകുണ്ഠമായിട്ടാണ് പരിലസിക്കുന്നത്. അൽപബുദ്ധികളായ അയോർത്ഥികൾക്കും, ആത്മജ്ഞാനികളായ ആചാര്യൻമാർക്കും, നാസ്തികരെന്ന് നടിക്കുന്ന രാഷ്ട്രീയക്കാർക്കും, ഒന്നുപോലെ ഇഷ്ടഫലദായകനായി, വിഗ്രഹരൂപത്തിൽ പരിലസിക്കുന്ന കേന്ദ്രപിയനായ ഗുരുവായൂരപ്പൻെറ ദർശനത്തിനായി എത്തുന്നവരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ധാരാളം അഹിന്ദുക്കളും ഉൾപ്പെടുന്നു.

ഇവിടത്തെ ഒരു പ്രത്യേകത കിഴക്കെനടയിലുള്ള പൊതുനിരത്തിൽ നിന്നാലും, ഭഗവാന്റെ ''ദിവ്യകൈശോരരൂപം'' കണ്ടുതൊഴാൻ സാധിക്കുമെന്നുള്ളതാണ്.

2. ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഐതിഹ്യവും അനുപമമാണ്. സാക്ഷാൽ ബ്രഹ്മദേവന്റെ തേവാരത്തിനായി മഹാവിഷ്ണുതന്നെ സമ്മാനിച്ച വിഗ്രഹം, പിൽക്കാലത്ത് ദ്വാരകയിലെ വാസുദേവനും ദേവകിയ്ക്കും കിട്ടി. കൃഷ്ണാവതാരകാലത്ത്, ഭഗവാന്റെയും ആരാധനയ്ക്ക് ഈ വിഗ്രഹം പാത്രമായി. പ്രളയകാലത്ത് ഈ പരിപാവന വിഗ്രഹം, കൃഷ്ണഭക്തനായ ഉദ്ധവനു ഭഗവാൻ തന്നെ സമ്മാനിച്ചു. അപ്പോഴും ഭഗവാൻ നൽകിയ ആജ്ഞ അനുസരിച്ച്, വിഗ്രഹം, ദേവഗുരുവും വായുവും ചേർന്ന് കണ്ടുപിടിച്ച ''ഗുരുപവന''പുരത്ത് പ്രതിഷ്ഠിക്കയാണ് ഉണ്ടായതെന്നു വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്നു. ഈ മതിൽക്കകത്തെ അനിതരസാധാരണമായ പൂജകളെല്ലാം, ചിട്ടപ്പെടുത്തി നിശ്ചയിച്ചത് ജഗദ്ഗുരു ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികളാണ്. ഇന്നും അവയെല്ലാം ലോപംകൂടാതെ അനുഷ്ഠിക്കപ്പെടുന്നുണ്ട്. ''മന്ത്രാധീനംതുദൈവതം'' എന്ന ആപ്തവാക്യം അക്ഷരത്തിലും അർത്ഥത്തിലും ഗുരുവായൂരമ്പലത്തിൽ പാലിക്കപ്പെടുന്നു. തന്ത്രവിധിയനുസരിച്ചുള്ള പൂജാദികർമ്മം നടത്താൻ, പ്രാപ്തിയും പാണ്ഡിത്യവുമുള്ള ''ഓതിക്കോൻമാരും'', ''മേശാന്തിയു''മാണ് ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ നിത്യനിദാനങ്ങളും വിശേഷാലടിയന്തിരങ്ങളും അഭംഗുരം നടത്തുന്നത്. ഭഗവാന്റെ തേജോമയ വിഗ്രഹത്തിൽ സ്പർശിക്കുന്നതിന്, തന്ത്രിക്കും, ഓതിക്കോൻമാർക്കും, മേശാന്തിയ്ക്കും മാത്രമേ അർഹതയുള്ളു: കേതാവതാരങ്ങളായ വിലപമംഗലത്തിന്റെയും, മേൽപ്പത്തൂരിന്റെയും, പൂന്താനത്തിന്റെയും, കുറൂരമ്മയുടെയും, മഞ്ജുളയുടെയും; അടുത്തകാലത്ത് അന്തരിച്ച ശങ്കരൻ എമ്പ്രാന്തിരിയുടെയും അനുഭവങ്ങൾ ചരിത്രസത്യങ്ങളാണ്.

3. ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഉടമാവകാശം, കോഴിക്കോട് സാമൂതിരിരാജാവിനും, മല്ലിശേരി നമ്പൂതിരിയ്ക്കും കൂട്ടായിട്ടായിരുന്നു. ഇവർ തമ്മിലുള്ള അധികാരത്തർക്കം കോടതിയിൽ എത്തിയതിന്റെ ഫലമായി; 1930-ൽ ക്ഷേത്രഭരണത്തിന് ഒരു ''പദ്ധതി'' തയ്യാറാക്കി നടപ്പാക്കേണ്ടിവന്നു. കോടതി നിശ്ചയിച്ച വ്യവസ്ഥകളൊക്കെ ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും, ഭരണവൈകല്യം വർദ്ധിച്ചു വന്നതേയുള്ളു. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ പ്രാധാന്യത്തെ കരുതി; പ്രത്യേക നിയമനിർമ്മാണംവഴി, 1971-ൽ ഗവൺമെന്റ് ഭരണം ഏറ്റെടുത്തു. ഈ നിയമത്തിന്റെ സാധുതയെ ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെട്ടതിനെ തുടർന്ന്, ഭരണഘടനാ വിരുദ്ധമായി പ്രഖ്യാപിച്ചുകൊണ്ട് കേരള ഹൈക്കോടതി ഈ നിയമം റദ്ദാക്കി. അന്ന് ചീഫ് ജസ്റ്റീസായിരുന്ന, ജസ്റ്റീസ് ബാലകൃഷ്ണൻ ഏറാടി ഉൾപ്പെട്ട അഞ്ചംഗ ബഞ്ചിന്റെ ഏകകണ്ഠമായ തീർപ്പിൽ, മതസ്ഥാപനങ്ങളും നടത്താനുള്ള മൗലികാവകാശത്തിന്റെ വ്യാപ്തിയെപ്പറ്റിയും, മതസ്ഥാപനങ്ങളിൻമേൽ ഗവൺമെന്റിനു ഉണ്ടായിരിക്കാവുന്ന നിയന്ത്രണത്തെപ്പറ്റിയും. സവിസ്തരം പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. മതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചുള്ള നിയമനിർമ്മാണം നടത്തുമ്പോഴും, സുപ്രധാനമായ ഈ ഹൈക്കോടതി വിധി മാർഗ്ഗദർശകമായിരിക്കേണ്ടതാണ്.

4. ഹൈക്കോടതിവിധിയുടെ വെളിച്ചത്തിൽ, 1971-ലെ നിയമം റദ്ദാക്കിക്കൊണ്ട് ഗവൺമെന്റ് 1979-ൽ പുതിയ നിയമം നിർമ്മിച്ചു. ഹിന്ദുമതത്തിൽ വിശ്വസിക്കുന്നു എന്നുള്ളതുകൊണ്ടുമാത്രം ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണം നടത്താനുള്ള അർഹത ആർക്കും

സിദ്ധിക്കുകയില്ലെന്നും, പ്രത്യുത; ഹിന്ദുമത തത്വങ്ങളിലും, ക്ഷേത്ര സങ്കല്പത്തിലും വിഗ്രഹാരാധനയിലും, വിശ്വസിക്കുന്നവർ മാത്രമേ ക്ഷേത്രഭരണത്തിന് യോഗ്യരാവുന്നുള്ളുഎന്നും, ഹൈക്കോടതിയുടെ വിധി ന്യായത്തിൽ ഖണ്ഡിതമായി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. കോടതി അനുശാസിക്കുന്ന നിർദ്ദേശകതത്വങ്ങൾ, 1979-ലെ നിയമത്തിൽ സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളതായി കാണാമെങ്കിലും; നിയമം നടപ്പാക്കിയതിൽ അവ പാലിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് എനിക്ക് അഭിപ്രായമില്ല. ഇപ്പോഴത്തെ ഭരണസമിതിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷൻ സാമൂതിരിരാജാവാണ്. പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിയായിരുന്ന മല്ലിശ്ശേരി നമ്പൂതിരിയും, ദേവസ്വം തന്ത്രി ചേന്നാസ് നമ്പൂതിരിപ്പാടും, ഗവൺമെൻറ് നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യുന്ന ആറുപേരും ഉൾപ്പെട്ടതാണ് ''ഭരണ സമിതി''. ഈ സമിതിയുടെ എക്സ് ഒഫിഷ്യോ സെക്രട്ടറി, ഗവൺമെൻറ് നിശ്ചയിക്കുന്ന ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥനാണ്. ''അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ'' എന്ന സ്ഥാനപേരുള്ള ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥനാണ് ക്ഷേത്രത്തിൻറെ ദൈനംദിന ഭരണം നടത്തുന്നത്. ഭരണസമിതിയിൽ, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും ഉൾപെടുന്നു.

5. ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വത്തിൻറെ നിലവിലുള്ള ഭരണ സംവിധാനം മാറേറണ്ടതുണ്ടോ എന്നും; കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഏകീകൃത നിയമം നിർമ്മിക്കുന്ന പക്ഷം, അതിൻറെ പരിധിയിൽനിന്നും ഏതെങ്കിലും ക്ഷേത്രത്തെ ഒഴിവാക്കേണ്ടതുണ്ടോ എന്നുമുള്ള ചോദ്യങ്ങൾ എൻറെ പ്രശ്നാവലിയിൽ ചേർത്തിരുന്നു. പ്രശ്നാവലിക്ക് മറുപടി അയച്ചവരിലും; തെളിവ് നൽകിയവരിലും, ബഹുഭൂരിഭാഗവും, ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഭരണം ഏകീകൃത നിയമത്തിൻറെ പരിധിയിൽ കൊണ്ടുവരേണ്ടതാണെന്നും, നിലവിലുള്ള നിയമവ്യവസ്ഥകൾ അപര്യാപ്തമാണെന്നും; അതനുസരിച്ച് ഏർപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന ഭരണ സംവിധാനം തൃപ്തികരമല്ലെന്നുമാണ് അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. പ്രധാനപ്പെട്ട അഭിപ്രായങ്ങളുടെ സംക്ഷിപ്തരൂപം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

ആഞ്ഞം മാധവൻ നമ്പൂതിരി, ഗുരുവായൂർ.

''ഇന്നത്തെ ഭരണ സംവിധാനം വളരെ മാറേറണ്ടതുണ്ട്. രാഷ്ട്രീയ പരിഗണനമാത്രം നോക്കുന്ന സമ്പ്രദായം അവസാനിപ്പിക്കണം—ശ്രീ ഗുരുവായൂരപ്പൻറെ മഹാപ്രഭുത്വം നിലനിർത്തുകയാണ് വേണ്ടത്''.

പി. എം. എൻ. മേനോൻ, ഗുരുവായൂർ.

''ഇന്നത്തെ ഭരണ സംവിധാനം മാറണം. രാഷ്ട്രീയപാർട്ടിക്കാരെ ഒഴിവാക്കണം''.

അഡ്വക്കേറ്റ് എസ്. പി. നായർ, ഗുരുവായൂർ.

''ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഭരണത്തിൽ അഴിമതിയും സ്വജനപക്ഷപാതവും നടമാടുകയാണ്. നിലവിലുള്ള രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം ഒഴിവാക്കണം''.

റവ. ആർ. ബാലകൃഷ്ണ അയ്യർ, റിട്ടയാർഡ് ഡിസ്ട്രിക്ട് ജഡ്ജി, തൃശ്ശൂർ.

''നിലവിലുള്ള ഭരണ സംവിധാനം മാറേറണ്ടതാണ്''.

കെ. മഞ്ചുക്കുട്ടി മേനോൻ, റിട്ടയാർഡ് ലാ സെക്രട്ടറി, എറണാകുളം.

''ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഭരണത്തിൽ, ഗവൺമെൻറിന് യാതൊരു നിയന്ത്രണവും പാടില്ല''.

പി. ആർ. രാജഗോപാൽ, അഡ്വക്കേറ്റ്, പൊൻകുന്നം.

''എല്ലാ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളും കേന്ദ്രീകൃത ഭരണത്തിന്റെ കീഴിൽ വന്നാൽ ദേവസ്വങ്ങളുടെ സാമ്പത്തിക ബുദ്ധിമുട്ട് കുറയ്ക്കാൻ സാധിക്കും''.

കെ. രാമൻപിള്ള, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, ഭാരതീയ ജനതാപാർട്ടി.

''ഇന്നുള്ള ഭരണസമിതി പിരിച്ചുവിടണം—ഏകീകൃത ഭരണത്തിൽ കൊണ്ടുവരണം''.

സ്വാമി ഗണാനന്ദ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മഠം, കാലടി.

''ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രത്തിന് പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാരുംപ്പെട്ട പ്രത്യേക ഭരണസമിതി ആവശ്യമാണ്. എന്നാൽ അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററെ നോമിനേറ്റ് ചെയ്യുന്ന രീതി മാറണം''.

പി. എൻ. സുകുമാരൻ നായർ, ആലുവ.

''ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രഭരണം മാറേണ്ടതുണ്ട്. അഴിമതിയാണ് അവിടെയും നടമാടുന്നത്''.

കെ. ആർ. നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, ഊരാണ്മ ദേവസ്വംബോർഡ്.

''സർക്കാരിന്റെയും രാഷ്ട്രീയ പാർട്ടികളുടെയും യാതൊരു നിയന്ത്രണവും ഉണ്ടാകാത്ത വിധം ഒരു പുതിയ സംവിധാനം ആവശ്യമാണ്''.

സ്വാമി ജ്ഞെത്രാനന്ദ; ശ്രീരാമകൃഷ്ണാശ്രമം, തിരുവല്ല.

''ഇപ്പോഴത്തെ ഭരണ സംവിധാനം മാറേണ്ടതാവശ്യമാണ്''.

എൻ. വി. കൃഷ്ണവാര്യർ, കൊല്ലം.

''രാഷ്ട്രീയപാർട്ടിക്കാരുടെ സ്വാധീനത്തിൽ നിന്നും ക്ഷേത്രഭരണത്തെ മോചിപ്പിക്കണം''.

വി. പത്മനാഭൻ നായർ, അഡ്വക്കേറ്റ്, പറവൂർ.

''ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വംഭരണവും ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ പരിധിയിൽ കൊണ്ടുവരേണ്ടതാണ്''

സ്വാമി ദുർഗ്ഗാദാസ്, മീനച്ചിൽ.

''ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഭരണവും ഏകീകൃത ഭരണത്തിന്റെ കീഴിൽ കൊണ്ടുവരണം''.

എ. പാറുക്കുട്ടി അമ്മ, തിരുവനന്തപുരം.

''ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ അപാരമായ നടവരവും മറ്റും ഹിന്ദുജനതയ്ക്ക് ഉപകാരപ്രദമായ കാര്യങ്ങൾക്കായി ഉപയോഗിക്കണം''.

പുതുമന ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, അമ്പലപ്പുഴ.

''ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രവും കേരള ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിൻ കീഴിലാക്കണം—പ്രത്യേക നിയമം ആവശ്യമല്ല''.

സ്വാമി പ്രേമാനന്ദഭാരതി, സദാനന്ദപുരം.

''ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വംഭരണം, കേരള ദേവസ്വം ഭരണസംവിധാനത്തിൽ കൊണ്ടുവരണം''.

കെ. ബി. വാര്യർ, ഐ. എ. എസ്. (റിട്ടയേർഡ്), ഗുരുവായൂർ.

''ഭരണസമിതിയുടെ രൂപീകരണത്തിന് നിലവിലുള്ള വ്യവസ്ഥകളും മാറേണ്ടതാണ്. ഭരണതലത്തിൽ രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം ഉണ്ടാകാൻ പാടില്ല''.

ഇവരെകൂടാതെ; പി. ഗംഗാധരൻ നായർ (റിട്ടയേർഡ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, തിരുവനന്തപുരം); എം. കെ. കൃഷ്ണൻ നായർ (ദേവസ്വം മാനേജർ, പുല്ലുകുളങ്ങര), കെ. സി. കുഞ്ഞുരാമൻ വൈദ്യൻ (മാവേലിക്കര), ആറ്റുവാശേരി നാണു ജോൽസ്യൻ (കൊട്ടാരക്കര); സ്വാമി ഗോലോകാനന്ദ (തിരുവനന്തപുരം), കിടങ്ങൂർ വി. പി. നമ്പൂതിരി, എസ്. ശങ്കരവാര്യർ (സെക്രട്ടറി, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡ്), തറമ്മൽ കൃഷ്ണൻ (കോഴിക്കോട്); എ. എൻ. പി. നായർ (ചെട്ടികുളങ്ങര) തുടങ്ങിയവരും, ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനത്തിന്റെ പരിധിയിൽ കൊണ്ടുവരണമെന്നാണ് അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്.

6. ആലക്കോട് പി. ആർ. രാമവർമ്മരാജയുടെയും മറ്റു ചിലരുടെയും അഭിപ്രായത്തിൽ ഗുരുവായൂർ, ശബരിമല, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി എന്നീ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ പ്രത്യേക ഭരണ വ്യവസ്ഥകളും ഏർപ്പെടുത്തിയാൽ മതിയാകും. എന്നാൽ കെ. ദാമോദരൻ (എൻഡോമെന്റ് കമ്മീഷണർ, കോഴിക്കോട്); കെ. വി. വിട്ടപ്പ്രഭു (എറണാകുളം); പി. എസ്. രാമൻ പിള്ള (തിരുവനന്തപുരം); എൻ. ഭാസ്കരൻ നായർ (ചങ്ങനാശ്ശേരി); കെ. പി. വാസുദേവൻ നായർ (നെടുങ്കുന്നം) തുടങ്ങിയ വ്യക്തികളും; എന്നെ സന്ദർശിച്ച് തെളിവ് നൽകിയ ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം എംപ്ലോയീസ് അസോസിയേഷൻ ഭാരവാഹികളും; ഇന്നത്തെ ഭരണ സംവിധാനം മാറ്റേണ്ടതില്ലെന്നും; ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ പരിധിയിൽ നിന്നും ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വത്തെ ഒഴിവാക്കേണ്ടതാണെന്നും പറയുന്നു. ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ട് മറ്റ് ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് ഉപയോഗിക്കരുതെന്നുള്ള ശക്തമായ അഭിപ്രായമാണ് അസോസിയേഷൻ ജനറൽ സെക്രട്ടറി ശ്രീ. കെ. വി. മുരളീധരൻ പ്രകടിപ്പിച്ചത്. അതേസമയം ഗുരുവായൂർവച്ച് എന്റെ മുൻപാകെ നിവേദനങ്ങളും തെളിവും നൽകിയ സ്ഥലവാസികളും, ആരാധകരുമായ, പി. വി. രവീന്ദ്രനാഥക്കുറുപ്പ്, എം. പ്രഭാകരൻ, എ. കെ. ശിവരാമൻ (ബ്രാഹ്മണ സമൂഹം); പി. ഗോപാലകൃഷ്ണൻ (ശ്രീ. വിവേകാനന്ദ ആദർശ സമിതി); പി. കെ. സത്യൻ; കെ. വി. ഹരിദാസ്; സി. ഉണ്ണികൃഷ്ണൻ; പി. നരേന്ദ്രൻ; വി. കെ. ശശികുമാർ; പി. സി. രാധാകൃഷ്ണനുണ്ണി; പി. കെ. കൃഷ്ണകുമാർ; കെ. കുട്ടികൃഷ്ണൻ എന്നിവരെല്ലാം ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഭരണസമിതിയുടെ രൂപീകരണത്തെയും പ്രവർത്തനത്തെയും യുക്തിപൂർവം വിമർശിക്കുകയുണ്ടായി.

7. ക്ഷേത്രവുമായി അദ്യേബന്ധം ഉള്ള തന്ത്രി, ശ്രീ. പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടിനെയും, ഓതിക്കോൻമാരായ കക്കാട്ടുമനയ്ക്കൽ ശ്രീ. നാരായണൻ നമ്പൂതിരിയെയും, മുന്നൂലംമനയ്ക്കൽ ശ്രീ. ഭവാൻ നമ്പൂതിരിയെയും ഞാൻ നേരിട്ട് കണ്ട് ചർച്ചകളും നടത്തുകയുണ്ടായി. തന്ത്രിയുടെ അഭിപ്രായം, ഏകീകൃത നിയമം നടപ്പാക്കുന്നത് ആശാസ്യമാണെന്നാണ്— എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും നിയമം ബാധകമാക്കണമെന്നും, ക്ഷേത്രഭരണത്തിൽ യാതൊരുവിധത്തിലും രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം കടന്നുവരാൻ പാടില്ലെന്നും; ഗുരുവായൂരിനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം നിത്യനിദാനങ്ങളെല്ലാം യഥാവിധി നടക്കുന്നുണ്ടെന്നും അദ്ദേഹം പ്രസ്താവിച്ചു. ഓതിക്കോൻമാർക്ക് അർഹമായ പരിഗണനയും, സൗകര്യങ്ങളും, വേതനങ്ങളും ലഭിക്കുന്നില്ലെന്ന്

പരാതിയുണ്ട്. വളരെ വർഷങ്ങൾക്കുമുൻപ് നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന ദക്ഷിണ നിരക്കുകൾ ഇന്നും അതേപടി തുടരുകയാണ്. ഏകീകൃത ഭരണസംവിധാനത്തിൽ ഈ മഹാക്ഷേത്രവും ഉൾപ്പെടുത്തണമെന്നാണ് അവരും അഭിപ്രായപ്പെട്ടത്. പരാതികളുണ്ടെങ്കിൽപോലും, ദേവചൈതന്യം നിലനിർത്തുന്നതിനാവശ്യമായ ''സുകൃതഹോമം'' എല്ലാവർഷവും, ഓതിക്കോൻമാർ നേരിട്ട് പണം ചെലവാക്കി നടത്താറുണ്ടെന്നും അവർ എന്നോട് പറഞ്ഞു.

8. ഈ അന്വേഷണ കമ്മീഷന്റെ നേർക്ക് ഇപ്പോഴത്തെ ഭരണസമിതി സ്വീകരിച്ച നിലപാട് തികച്ചും ഭാവനാശൂന്യമാണ്; നിരർത്ഥകമാണ്. ഈ അന്വേഷണത്തിൽ തെളിവ് നൽകേണ്ടതില്ലെന്നും; ഇപ്പോഴത്തെ ഭരണസംവിധാനം തുടരേണ്ടതാണെന്നും അവർ തീരുമാനിച്ചതായി അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ എന്നെ അറിയിച്ചു. ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണാധികാരികളെന്നുള്ള ഉത്തരവാദിത്വത്തിൽനിന്നും അവർ ഒഴിഞ്ഞുമാറിയത് ശരിയായില്ലെന്ന് പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ ശ്രീ. എം. കെ. വെള്ളോടിയും, ലയിസൺ ആഫീസർ ശ്രീ. ബാലകൃഷ്ണൻ നായരും, ബന്ധപ്പെട്ട എല്ലാ വിഷയങ്ങളും ചർച്ച ചെയ്യുന്നതിനും, പ്രസക്തമായ എല്ലാ വിവരങ്ങളും രേഖകളും തരുന്നതിനും പരമാവധി സഹകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവരുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ; ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ സവിശേഷതകളും പരിഗണിച്ച്, ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ പരിധിയിൽനിന്നും ഒഴിവാക്കേണ്ടതാണ്. എന്നാൽ, രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം ഇല്ലാത്തതും യഥാർത്ഥ ആരാധകരുടെ പ്രാതിനിധ്യം ഉള്ളതുമായ ഭരണസമിതി രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണെന്നും; നിലവിലുള്ള നിയമത്തിലെ അപാകതകളും പരിഹരിക്കേണ്ടതാണെന്നും ഇവർ രണ്ടുപേരും പറയുകയുണ്ടായി.

9. മേൽ വിവരിച്ച അഭിപ്രായങ്ങളും ബന്ധപ്പെട്ട രേഖകളും തെളിവുകളും ഞാൻ ഗൗരവപൂർവം പരിശോധിച്ചിട്ടുണ്ട്. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രത്തിന് അനുപമമായ സ്ഥാനമാണ് ഉള്ളത്. മഹാക്ഷേത്രം എന്നുള്ളതിൽ കവിഞ്ഞ്, ഈ ആരാധനാലയം അഖിലേന്ത്യാ പ്രാധാന്യമുള്ള ഒരു തീർത്ഥാടന കേന്ദ്രമായി വളർന്നിരിക്കുന്നു. തന്ത്രിമുഖ്യൻ പറഞ്ഞതുപോലെ, നിത്യനിദാനങ്ങളും വിശേഷാൽ പൂജകളുമെല്ലാം പരമാവധി ശ്രദ്ധയോടും തന്ത്രവിധിപ്രകാരവും നടന്നുവരുന്നുണ്ടെന്നേ എനിക്കും ബോധ്യമുണ്ട്. ഗുരുവായൂരപ്പന്റെ ആകർഷണശക്തി രാജ്യാന്തരങ്ങളിൽപോലും വ്യാപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനുള്ള കാരണവും അതുതന്നെയാണ്. എന്നാൽ, കേരളത്തിലെ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ഏകീകൃത നിയമവും, ഭരണ സംവിധാനവും ഉണ്ടാകുമ്പോൾ ഈ മഹാക്ഷേത്രം അതിന്റെ പരിധിയിൽനിന്നും ഒഴിച്ച് നിർത്തണമെന്ന് എനിക്ക് അഭിപ്രായമില്ല. കേരളം ഒട്ടാകെയുള്ള ആരാധനാലയങ്ങളുടെ അർത്ഥവത്തായ നിലനിൽപ്പിനും, ഗുരുവായൂർ ശ്രീലകത്ത് വിളങ്ങുന്ന ആ പരബ്രഹ്മ ചൈതന്യത്തിന്റെ അനുഗ്രഹവും സഹകരണവും അനുപേക്ഷണീയമാണ്. പ്രത്യേക പരിഗണനകൾ അർഹിക്കുന്ന അപൂർവം ചില ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക്, അവയുടെ സവിശേഷതകളും പാരമ്പര്യവും പരിഗണിച്ച്, ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ പരിരക്ഷാ വ്യവസ്ഥകൾ ഏർപ്പെടുത്തിയാൽ മതിയാകുമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു.

10. ഏകീകൃത നിയമവും, അതനുസരിച്ചുള്ള ഭരണ സംവിധാനവും നടപ്പാക്കുന്നതിന് ഗവൺമെന്റ് അന്തിമമായി തീരുമാനിച്ചാൽത്തന്നെ, സ്വാഭാവികമായ താമസം അനിവാര്യമാണ്. ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, നിലവിലുള്ള ഭരണക്രമത്തിൽ കടന്നുകൂടിയിട്ടുള്ള അപാകതകളും, ഉടനടി പരിഹരിക്കേണ്ടവയാണെന്ന് എനിക്ക് വ്യക്തമായി

ബോധ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്ന ''ഇടക്കാല ഭരണ സംവിധാനം'' (കേരള ബോർഡ്) രൂപീകരിക്കുന്നതോടെ, താഴെ പറയുന്ന കാര്യങ്ങളും പ്രത്യേകമായി പരിഗണിച്ച് സമുചിതമായ നടപടികളും സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണ്. ഗുരുവായൂർ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ പ്രശസ്തിയും, ചൈതന്യവത്തായ ഭരണവും സംരക്ഷിക്കുന്നതിന് ഈ നടപടികളും ആവശ്യമാണ്.

(1) ഭരണസമിതിയുടെ രൂപീകരണത്തിൽ, ഹൈക്കോടതി 1979-ൽ നൽകിയിട്ടുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങളും തത്വത്തിൽ പാലിച്ചിട്ടില്ല—രാഷ്ട്രീയ പരിഗണനകളും സ്വാധീനവും ഭരണസമിതിയുടെ രൂപീകരണത്തിൽ കടന്നുകൂടിയിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള ആരോപണം ആരും നിഷേധിച്ചിട്ടില്ല. സമീപ കാലത്ത് ഭരണസമിതി സ്വീകരിച്ച ചില തീരുമാനങ്ങളും, കേന്ദ്രജനപ്രശദ്ധയെ ആകർഷിക്കാനും, ശക്തമായ പ്രതിഷേധം ഉയരാനും ഇടയായിയിട്ടുണ്ട്. എല്ലാ സാഹചര്യങ്ങളും കണക്കിലെടുത്ത്; ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഭരണസമിതി ഉടനടി പിരിച്ചുവിടുകയും തൽസ്ഥാനത്ത് ഒരു ''ക്ഷേത്രോപദേശക സമിതി'' രൂപീകരിക്കയും ചെയ്യണമെന്ന് ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു. ഈ സമിതിയിൽ സാമൂതിരി രാജ; മല്ലിശ്ശേരി നമ്പൂതിരി; തന്ത്രി എന്നിവരെ കൂടാതെ ആറ് അനുദ്യോഗികാംഗങ്ങളെ കൂടെ താഴെ പറയുന്ന രീതിയിൽ നോമിനേറ്റ് ചെയ്യണമെന്നും ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു. ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രവുമായി ആഭിമുഖ്യവും, ആദ്ധ്യാത്മികമായ സേവന പാരമ്പര്യവും ഉള്ളവരും, കേരളത്തിൽ സ്ഥിരതാമസക്കാരുമായിട്ടുള്ള പന്ത്രണ്ടുപേരുടെ ''പാനൽ'' സമർപ്പിക്കുന്നതിന്, ഒരു വിദഗ്ദ്ധ കമ്മിറ്റിയെ ചുമതലപ്പെടുത്തണം. ഈ കമ്മിറ്റിയിലെ അംഗങ്ങളും, ശ്രീ ഗുരുവായൂരപ്പൻ സങ്കീർത്തന ട്രസ്റ്റ് ചെയർമാൻ, കാലടി ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മഠാധിപതി, കോഴിക്കോട് സാമൂതിരി രാജ എന്നിവരായിരിക്കണം. ഈ കമ്മറ്റി സമർപ്പിക്കുന്ന പാനലിൽനിന്നും ആറുപേരെ, ''ഇടക്കാല കേരള ബോർഡ്'' നോമിനേറ്റ് ചെയ്യാവുന്നതാണ്. സമിതി അംഗങ്ങളും 45 വയസ്സിൽ കുറയാതെ പ്രായം ഉള്ളവരായിരിക്കണം. ഒരാളെങ്കിലും നിയമ ബിരുദധാരിയും, ഒരാളെങ്കിലും ഹരിജന വിഭാഗത്തിൽപ്പെട്ടതും ആയിരിക്കാൻ പ്രശദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. പാകതയും, ഈശ്വരവിശ്വാസവും, ഉള്ള ഒരു സീനിയർ ഹിന്ദു ഉദ്യോഗസ്ഥനെ അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററായി നിയമിക്കാവുന്നതാണ്. ഇപ്പോഴത്തെ അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ ഈ പദവിക്ക് അർഹനാണെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു.

(2) പ്രത്യക്ഷത്തിൽ ആർഭാടപരമോ, മതേതരമോ, ആരാധകർക്ക്, പ്രയോജനകരമല്ലാത്തതോ ആയിട്ടുള്ള ഒരു പരിപാടികൾക്കും ദേവസ്വം ഫണ്ട് ഉപയോഗിക്കാൻ പാടില്ല.

(3) ദിനംപ്രതി വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന ആരാധകത്തിരക്ക് കണക്കിലെടുത്ത്, സാധാരണ ആരാധകർക്ക് വിശ്രമിക്കാനും, മലമൂത്ര വിസർജ്ജനം ചെയ്യാനും സൗകര്യപ്രദമായ ''ഡോർമിറ്ററി'' (അനേകം കിടക്കകൾ നിരത്തി വിരിക്കാൻ സൗകര്യം ഉള്ള) സംവിധാനത്തിലുള്ള സത്രങ്ങൾ നിർമ്മിക്കണം. നാമമാത്രമായ വാടകയ്ക്ക് ഈ താമസസൗകര്യം ആരാധകർക്ക് ലഭ്യമാക്കണം.

(4) ക്ഷേത്ര സങ്കേതത്തിന്റെ നാലതിർത്തികളും വ്യക്തമായി നിർണ്ണയിച്ച്, യാചകർ, പകർച്ചവ്യാധിയുള്ളവർ, നടന്നു വില്പനക്കാർ, തുടങ്ങിയവരുടെ പ്രവേശനം കർശനമായി നിരോധിക്കണം.

(5) നാലമ്പലത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്ന ആരാധകർക്ക് ''കൃ'' സമ്പദായം കർശനമായി ഏർപ്പെടുത്തുന്നതോടൊപ്പം; ശ്രീകോവിൽ സോപാനത്തിന്റെ മുന്നിലും, മുഖമണ്ഡപത്തിന്റെ മുന്നിലും കൂപ്പുകൈകളുമായി എത്തുന്ന ആരാധകരെ, ഒരു നിമിഷംപോലും ദർശനം നടത്താൻ സമ്മതിക്കാതെ; ''കടക്കൂ'' ''നടക്കൂ'' എന്നിങ്ങനെ വാതോരാതെ അട്ടഹസിച്ച് അലോസരപ്പെടുത്തുന്ന ക്രൂരമായ വിനോദം അവസാനിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. ഇപ്പറഞ്ഞ രണ്ടു സ്ഥാനങ്ങളിലും, പാകതയും ഭയഭക്തി വിശ്വാസവുമുള്ള, കാവൽക്കാരെ പ്രത്യേകം തെരഞ്ഞെടുത്ത് നിയോഗിക്കണം.

(6) ലക്ഷക്കണക്കിന് രൂപ കെട്ടിടക്കരമായും മറ്റും ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വത്തിൽനിന്നും ടൗൺഷിപ്പ് ഭരണം ഈടാക്കിവരുന്നു. ഗുരുവായൂർ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഐശ്വര്യപൂർണ്ണമായ നിലനിൽപ്പിനെ ആശ്രയിച്ചാണ്, ടൗൺഷിപ്പിന്റെ ധനാഗമമാർഗ്ഗങ്ങൾ വർദ്ധിച്ചുവരുന്നതെന്ന വസ്തുതയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ; ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം വക വ്യാപാരശാലകൾ ഒഴികെയുള്ള എല്ലാ കെട്ടിടങ്ങളെയും, നികുതിയിൽനിന്നും ഒഴിവാക്കി വിജ്ഞാപനം ചെയ്യണം.

(7) ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ട് ഉപയോഗിച്ച് നിർമ്മിച്ച വിശ്രമമന്ദിരങ്ങളും മറ്റും, മതേതര സ്വഭാവമുള്ള ഏജൻസികൾക്ക് ഭരണത്തിന് വിട്ടുകൊടുക്കാൻ പാടില്ല. ഈ സ്ഥാപനങ്ങൾ നടത്തുന്നതിനുള്ള കഴിവുകേടും ക്രമക്കേടുകളും പരിഹരിച്ച്, ആരാധകരോട് വിധേയത്വവും അർപ്പണമനോഭാവവും ഉള്ള ജോലിക്കാരെ നിയമിച്ച് ചിട്ടയായി നടത്തേണ്ടതാണ്.

(8) സന്ദർശകരെയും ആരാധകരെയും വഹിച്ചുകൊണ്ട് ക്ഷേത്രസങ്കേതങ്ങളിൽ എത്തുന്ന വാഹനങ്ങൾക്ക്, തരാതരമനുസരിച്ച് മിതമായ നികുതി ഏർപ്പെടുത്തി വസൂലാക്കാൻ ദേവസ്വത്തിനെ അധികാരപ്പെടുത്തണം.

(9) ക്ഷേത്രത്തിലെ പ്രധാന പുരോഹിതൻമാരായ ഓതിക്കോൻമാർക്കും ശാന്തിക്കാർക്കും, ജോലിസമയത്ത് അവശ്യം വേണ്ട വിശ്രമത്തിന് മതിൽക്കകത്ത്; ആചാരവിരുദ്ധമല്ലാത്ത സൗകര്യങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തികൊടുക്കണം.

(10) ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രത്തിൽ നടന്നുവരുന്ന ''നമസ്ക്കാര'' സദ്യയിൽ ഹരിജനങ്ങൾക്കും പങ്കെടുക്കാൻ അനുവദിക്കണമെന്നുള്ള ആവശ്യവുമായി ശ്രീ. കല്ലറ സുകുമാരന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ നടന്ന പ്രകടനങ്ങളും മറ്റും ജനശ്രദ്ധയെ ആകർഷിക്കുകയുണ്ടായല്ലോ. ഈ വിഷയം സമീപകാലത്ത്, രമ്യമായും ന്യായമായും പരിഹരിക്കപ്പെട്ടത് ആശ്വാസപ്രദമാണ്. ദേവസ്വം ഊട്ടുപുരയിൽ നടക്കുന്ന ''നമസ്ക്കാര സദ്യ'' യിലോ, ''അന്നദാന'' ത്തിലോ, പങ്കെടുക്കുന്നതിന് പകർച്ചവ്യാധികളില്ലാത്ത എല്ലാ ഹിന്ദുക്കളെയും അനുവദിക്കാവുന്നതാണ്. ഉച്ചപൂജയോടൊപ്പം നാലമ്പലത്തിനകത്തെ വാതിൽ മാടത്തിൽ, നാമമാത്രമായി നടന്നുവരുന്ന ''നമസ്ക്കാരം'' തന്ത്രവിധിപ്രകാരമുള്ള ചടങ്ങാണ്. ഈ ആചാരം യാതൊരു കാരണവശാലും ഭേദഗതി ചെയ്യാൻ പാടില്ലെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

12. അടിയന്തിരമായി ചെയ്യേണ്ട ചുരുക്കം ചില കാര്യങ്ങൾ മാത്രമാണ് ഇവിടെ പറഞ്ഞത്. ഏകീകൃത നിയമം നടപ്പാകുന്നതോടെ ബൃഹത്തായ പല നടപടികളും, ഗുരുവായൂർ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ സ്വീകരിക്കേണ്ടിവരും. അതിന്റെ ഏകദേശരൂപം ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ കരട് രേഖയിൽ ഞാൻ ചേർക്കുന്നുണ്ട്.

2. കൂടൽ മാണിക്യം ക്ഷേത്രം

1. വളരെ വിരളമായ ഭരതന്റെ പ്രതിഷ്ഠയുള്ള മഹാക്ഷേത്രമാണ് കൊച്ചിയിൽ ഇരിങ്ങാലക്കുടയുള്ള ''കൂടൽ മാണിക്യം''. 1765-ലും 1805-ലും തിരുവിതാംകൂറിലെയും കൊച്ചിയിലെയും മഹാരാജാക്കൻമാർ എഴുതി പിടിപ്പിച്ച ഉടമ്പടികളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ; ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ആദ്ധ്യാത്മിക നേതൃത്വം, തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവ് നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യുന്ന ''തച്ചുടയക്കൈമൾ''ക്ക് സിദ്ധിച്ചു. പാരമ്പര്യവും, ആഢ്യത്വവുമുള്ള നായർ തറവാടുകളിൽനിന്നാണ് ''കയ്മളെ'' തെരഞ്ഞെടുത്ത് വാഴിക്കാറുണ്ടായിരുന്നത്. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ആത്മീയാധികാരം ലഭിക്കുന്നതോടെ, ''തച്ചുടയക്കൈമൾക്ക്'' ബ്രാഹ്മണ്യം ലഭിക്കുന്നു എന്നാണ് സങ്കൽപ്പം, കയ്മളുടെ ദുർമരണം കാരണം, ബ്രിട്ടീഷ് മേൽക്കോയ്മ ഇടപെടേണ്ടതായി വരികയും; 1917-ൽ ഉണ്ടാക്കിയ വ്യവസ്ഥകളനുസരിച്ച് മഹാരാജാക്കൻമാർ വിളംബരങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിക്കുകയും ചെയ്തു. കയ്മളുടെ നേതൃത്വം നിലനിർത്തപ്പെട്ടെങ്കിലും കൊച്ചിയിലെ വിളംബരത്തിൽ, കയ്മളുടെ അവകാശാധികാരങ്ങളും ചുമതലകളും വ്യക്തമായി വ്യവസ്ഥചെയ്യപ്പെട്ടിരുന്നു. ഈ സംവിധാനവും കുറ്റമറ്റതല്ലായിരുന്നെന്ന് കാലം തെളിയിച്ചു. ഭരണപരമായ ക്രമക്കേടുകൾ വീണ്ടും പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു.

2. ~~1917~~ 1971-ൽ കേരള നിയമസഭ പാസ്സാക്കിയ ''കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വം നിയമത്തിന്റെ'' അടിസ്ഥാനത്തിലാണ് ഇപ്പോഴും ഭരണം നടന്നു വരുന്നത്. ഈ നിയമമനുസരിച്ച്, കൂടൽമാണിക്യം ക്ഷേത്രവും, അതിന്റെ കീഴ്ക്ഷേത്രങ്ങളായ പന്ത്രണ്ട് ക്ഷേത്രങ്ങളും, അവയുടെ സ്വത്തുക്കളും, ഗവൺമെൻറ് രൂപീകരിക്കുന്ന ഒരു ഭരണ സമിതിയിൽ നിക്ഷിപ്തമാണ്. 1976-ലെ ദേഗതി നിയമപ്രകാരം, ഈ ഭരണസമിതിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷൻ തൃശ്ശൂർ ജില്ലാ കളക്ടറോ, അദ്ദേഹം അഹിന്ദുവാണെങ്കിൽ ഡെപ്യൂട്ടി കളക്ടർ പദവിയിലുള്ള ഒരു ഹിന്ദു ഉദ്യോഗസ്ഥനോ ആയിരിക്കും, തച്ചുടയക്കൈമളും, ദേവസ്വം ജീവനക്കാരുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും ഗവൺമെൻറ് നിയമിക്കുന്ന ഒരു ''അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററും'' (എക്സ് ഒഫിഷ്യോ), ഹിന്ദു മതാനുയായികളായ നാലുപേരും ചേർന്നതാണ് ഭരണ സമിതി.

3. 1982-ലെ ഭരണ റിപ്പോർട്ടനുസരിച്ച്, ക്ഷേത്രത്തിന്റെ വരവ്, നാലുലക്ഷത്തി ഇരുപത്താറായിരം രൂപയും ചെലവ് നാലുലക്ഷത്തി അറുപത്തൊൻപതിനായിരം രൂപയുമാണ്. മുൻകൊല്ലത്തെ അപേക്ഷിച്ച് വരുമാനം കുറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് തന്നാണ്ടിൽ നടപ്പാക്കിയ വേതന പരിഷ്ക്കരണം, ചെലവ് കൂടാനും ഇടയാക്കി. ഈ ക്ഷേത്രം സന്ദർശിച്ച് ഞാൻ തൽപരകക്ഷികളിൽനിന്നും തെളിവുകളും നിവേദനങ്ങളും സ്വീകരിക്കുകയുണ്ടായി. അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററുടെ ചുമതല വഹിക്കുന്ന ശ്രീ. രാജഗോപാലന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ, ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണം സ്തംഭനാവസ്ഥയിൽ എത്തിയിരിക്കുകയാണ്. അതിനുള്ള കാരണങ്ങളും അദ്ദേഹം വിശദീകരിച്ചു. അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററുടെ ആഫീസും മറ്റും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന പതിനൊന്നേക്കർ വരുന്ന ''കൊട്ടിലാക്കൻ'' പറമ്പിനെ സംബന്ധിച്ച്, തച്ചുടയക്കൈമളും ദേവസ്വവുമായി വ്യവഹാരം ആരംഭിച്ചിട്ട് പതിനൊന്നു വർഷമായി. ദേവസ്വത്തിന് അനുകൂലമായി രണ്ട് കോടതികളിലും വിധിച്ചെങ്കിലും; ഹൈക്കോടതി കൈമൾക്ക് അനുകൂലമായിട്ടാണ് വിധിച്ചത്. വസ്തുവിലെ ആദായം റിസീവറെന്ന നിലക്ക് എടുത്തുകൊള്ളാൻ ഹൈക്കോടതി കൈമളെ അനുവദിച്ചു. ഈ തീരുമാനത്തിന് എതിരായി സുപ്രീംകോടതിയിൽ അപ്പീൽ ഫയലാക്കിയിട്ടുണ്ട്. കൊട്ടിലാക്കൻ പറമ്പിലെ മരങ്ങളും കൈമളും മുറിച്ച് വിറ്റുവരിക

യാണ്. കീഴ്വഴക്കങ്ങളും, ആചാരങ്ങളും ലംഘിച്ചുകൊണ്ട്, കൈമ്മൾ വിവാഹബന്ധത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടു കഴികയാണെന്നും; ദേവസ്വം ഭരണ സമിതി യോഗങ്ങളിൽ പങ്കെടുക്കാറില്ലെന്നും, ക്ഷേത്ര ദർശനം പോലും നടത്താറില്ലെന്നും എനിക്കറിയാൻ സാധിച്ചു.

4. എന്റെ മുൻപിൽ തെളിവ് നൽകിയ ഭരണസമിതി അംഗങ്ങളായ അമ്മനാട്ട് രാധാകൃഷ്ണനും; ആരാധകനായ പൊന്തൻകണ്ടത്ത് നാരായണൻ കുട്ടി മേനോനും, തച്ചുടയക്കൈമളുടെ നടപടികളെ നിശിതമായി വിമർശിക്കുകയുണ്ടായി. അവരുടെ യുക്തിസഹജമായ അഭിപ്രായത്തിൽ ''തച്ചുടയക്കൈമൾ'' കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വം ഭരണ സമിതിയിൽ അംഗമായിരിക്കാൻ യാതൊരു തരത്തിലും അർഹനല്ല; മതപരമായ സ്ഥാനം വഹിക്കാനും അദ്ദേഹം അർഹനല്ല—ദേവസ്വത്തിന്റെ അവകാശ താൽപര്യങ്ങൾക്ക് എതിരായി വ്യവഹാരപ്പെട്ടും, ദേവസ്വം ഭൂമികയ അനധികൃതമായി കയ്യടക്കിയും, ക്ഷേത്രാചാരങ്ങളെ അവഗണിച്ചും കഴിയുന്ന തച്ചുടയക്കൈമളെ; നിയമപ്രകാരം അയോഗ്യതകൽപ്പിച്ച്, എത്രയും വേഗം പുറന്തള്ളണമെന്ന് എന്റെ മുൻപാകെ തെളിവ് നൽകിയവർ ഏകകണ്ഠമായി ആവശ്യപ്പെട്ടു. ദേവസ്വം വക ''പെരുവ്വല്ലിപ്പാടം'' ബംഗ്ലാവും പതിനൊന്നേക്കർ സ്ഥലവും കാടു പിടിച്ചു കിടക്കുന്ന ദയനീയ സ്ഥിതി ഞാൻ നേരിൽ കണ്ടു. ദേവസ്വം ആഫീസും ഒരു കോടിയോളം രൂപ വില പിടിപ്പുള്ള തിരുവാഭരണങ്ങളും സൂക്ഷിക്കുന്ന അറയും സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന പറമ്പും; ഈ കെട്ടിടത്തിന്റെ ചില മുറികളും കൈമ്മളുടെ കൈവശത്തിൽ തുടരാനിടയാകുന്നത് അപകടകരമാണെന്നും ഞാൻ കരുതുന്നു. ചരിത്ര പ്രധാനമായ ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഇന്നത്തെ അവസ്ഥ അശേഷം തൃപ്തികരമല്ല.

5. ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ നിലവിലുള്ള ഭരണസംവിധാനം മാറേണ്ടതുണ്ടോ എന്നും; ഏകീകൃതദേവസ്വം നിയമം ഉണ്ടാകുന്ന പക്ഷം, ഈ ക്ഷേത്രവും അതിന്റെ പരിധിയിൽ കൊണ്ടുവരേണ്ടതാണോ എന്നും ''പ്രശ്നാവലിയിൽ'' ചേർത്തിരിക്കുന്ന ചോദ്യങ്ങൾക്ക് മറുപടി അയച്ച വരിൽ; രണ്ടോ മൂന്നോ പേരൊഴികെയുള്ളവരെല്ലാം നിലവിലുള്ള ഭരണ സംവിധാനവും; കൈമ്മൾ വാഴ്ചയും എത്രയും വേഗം അവസാനിപ്പിക്കണമെന്ന് വ്യക്തമായി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വത്തിന് പ്രത്യേക നിയമം ആവശ്യമില്ലെന്നാണ് മിക്കവാറും എല്ലാവരും പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഈ അഭിപ്രായങ്ങളുടെയും എനിക്ക് ലഭിച്ച തെളിവുകളുടെയും അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ''തച്ചുടയക്കൈമൾ സ്ഥാനം'' എത്രയും നേരത്തെ നിയമപ്രകാരം നിർത്തലാക്കണമെന്ന് ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു. പാരമ്പര്യവും പരിശുദ്ധിയും നിലനിർത്തേണ്ട ആ സ്ഥാനം വഹിക്കാൻ, ഇപ്പോഴത്തെ കൈമ്മൾ തികച്ചും അയോഗ്യനാണെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. കൈമ്മൾ സ്ഥാനം നിർത്തലാക്കുന്നതോടൊപ്പം, ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണവും ഫണ്ടുകളും കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കണം.

6. ക്ഷേത്രഭരണത്തിലും അപാകതകളും പലതും കാണുന്നുണ്ട്. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരിൽ പലരും ''കാരാണ്മ'' അവകാശമുള്ളവരാണ്. പഴയകാലത്ത് ഈ ജീവനക്കാർക്ക് അനുഭവത്തിനായി ക്ഷേത്രപരിസരത്തും, അകലെയും, ധാരാളം ഭൂമികളും വിട്ടുകൊടുത്തിരുന്നു. ഈ ഭൂമികളെല്ലാം അവർ പാട്ടമായിട്ടും മറ്റും അന്യാധീനപ്പെടുത്തുകയും, ഭൂപരിഷ്കരണ നിയമം നടപ്പായതോടെ ഭൂമിയും ആദായവും നഷ്ടപ്പെടുകയും

ചെയ്തു. 1981-ലെ ''സർവീസിനാം നിർത്തലാക്കൽ നിയമം'' കാരാണ്മ ജീവനക്കാർക്ക്, ക്ഷേത്രങ്ങളുമായി നൂറ്റാണ്ടുകളായി നിലനിന്നു വന്ന ആദ്ധ്യാത്മിക ബന്ധങ്ങളുടെയും ബാധ്യതകളുടെയും നാരായവേരറുത്തു. കൂടൽമാണിക്യം ക്ഷേത്രത്തിലെ കാരാണ്മ ജീവനക്കാരായ മാല കഴകക്കാരും, ശാന്തിക്കാരും, പരമ്പരാഗതമായ ചുമതലകളും നിർവഹിക്കുന്നതിൽ തികഞ്ഞ അനാസ്ഥയാണ് കാണിക്കുന്നത്. ഇത് നേരിട്ട് കണ്ട് ബോധ്യപ്പെടാൻ എനിക്ക് സാധിച്ചു. അവർക്ക് മറ്റുള്ളവരെപ്പോലെ ശമ്പളം കിട്ടുന്നില്ലെന്നു അവർ പരാതിപ്പെട്ടു. ഇതിൽ കഴമ്പൊന്നുമില്ല. സുഭിക്ഷമായ ജീവിതത്തിനാവശ്യമായ ആദായം കിട്ടുന്ന ഭൂമികളും താമസ സൗകര്യങ്ങളും അവർക്ക് നൽകിയിരുന്നു. ഇതെല്ലാം സേച്ഛാപരമായി അന്യാധീനപ്പെടുത്തിയിട്ട്, ശമ്പളക്കുറവിനെപ്പറ്റി പരാതിപ്പെടുന്നതിൽ അർത്ഥമില്ല. ഈ വിഭാഗത്തിൽപ്പെട്ടവരധികവും ആദായകരമായ മറ്റു തൊഴിലുകളിൽ ഏർപ്പെട്ടുകഴിയുകയാണെന്നും; അമ്പലത്തിലെ ജോലിക്ക് അർഹതയില്ലാത്ത ''പകരക്കാരെ'' അയച്ചു നാമമാത്രമായ സേവനം അനുഷ്ഠിക്കയാണെന്നും എനിക്ക് മനസ്സിലായി. ഈ സാഹചര്യങ്ങളും ഗൗരവപൂർവം പരിഗണിച്ച്, ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിലെ നിത്യനിദാനങ്ങളും നിഷ്ഠയായി നടത്താനുള്ള സ്ഥിരം സംവിധാനം ഉണ്ടാക്കേണ്ടതാണ്. പൂജാദി കാര്യങ്ങളിൽ അചഞ്ചലമായ ശ്രദ്ധയും, ആചാര നിഷ്ഠയും, ആസ്തിക്യ ബോധവുമുള്ള ജീവനക്കാരെ ലഭ്യമാക്കാനുള്ള സത്വര നടപടികളും സ്വീകരിക്കണമെന്നും ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു.

7. ചരിത്ര പ്രധാനമായ ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ കലാപരമായ കൂത്തമ്പലവും, ദാരുശിൽപ്പങ്ങളും, വിലപ്പെട്ട തിരുവാരേണങ്ങളും ശ്രദ്ധാപൂർവം സംരക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്. ക്ഷേത്ര ചുമയങ്ങൾക്ക് അടിയന്തിരമായി അറ്റകുറ്റപ്പണികളും ചെയ്യേണ്ടതുണ്ട്. ദേവസ്വം ഭരണത്തിന് ഒരു പുതിയ സംവിധാനം ഉണ്ടാക്കുമ്പോൾ ഈ വിഷയം മുൻഗണന നൽകി ശ്രദ്ധിക്കപ്പെടണമെന്നും ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു.

3. ചോറ്റാനിക്കര ക്ഷേത്രം

1. മുൻ കൊച്ചി രാജ്യത്തെ ഏറ്റവും പ്രശസ്തി ആർജ്ജിച്ച പുരാതനമായ ചോറ്റാനിക്കര ദേവീക്ഷേത്രം പല സവിശേഷതകളും നിറഞ്ഞു നിൽക്കുന്ന ദേവാലയമാണ്. ഈ ക്ഷേത്രത്തെ സംബന്ധിച്ച് ഐതിഹ്യപരമായി പല കഥകളും പ്രചരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ബ്രാഹ്മണാധിപത്യം നിലനിന്നിരുന്ന കാലഘട്ടത്തിൽ, കേരളം ഭരിച്ചിരുന്ന 64 ഗ്രാമക്കാർ രണ്ട് ചേരികളായി തിരിഞ്ഞ് ''ശുകപുര''മെന്നും ''പന്നിയൂർ'' എന്നും സംഘടനാ നാമങ്ങൾ സ്വീകരിച്ചു. രണ്ടു കൂട്ടരും തമ്മിൽ തർക്കങ്ങൾ തുടർന്നുവന്നു. കുറെപ്പേർ ആലുവാപ്പുഴയ്ക്ക് തെക്കും കാഞ്ഞിരമുറ്റത്തിന് വടക്കുമായിട്ടാണ് താമസം ഉറപ്പിച്ചത്. ഈ പ്രദേശം അക്കാലത്ത് തൃപ്പൂണിത്തുറയിൽ ''ശ്രീ പൂർണ്ണത്രയീശനെ'' സാന്നിദ്ധ്യംകൊണ്ട് സംസ്കാരസമ്പന്നമായിരുന്നു. സദാസമയവും, വേദമന്ത്രോച്ചാരണങ്ങളാൽ മുഖരിതമായിരുന്ന ഈ സ്ഥലത്തിന് ''വേദനാട്'' എന്ന പേരും സിദ്ധിച്ചു. ഏഴരഗ്രാമക്കാരായ വേദപണ്ഡിതൻമാരുടെ തപസ്യാഫലമായി, സാക്ഷാൽ പരാശക്തി ''ജ്യോതിർമ്മയീരൂപത്തിൽ'' പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട് അവർക്ക് ദർശനം നൽകിയെന്നാണ് ഐതിഹ്യം. ''ജ്യോതിർമ്മയിക്കര'' യാണ് ''ചോറ്റാനിക്കര'' യായി രൂപാന്തരപ്പെട്ടതെന്ന് വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്നു. ദേവിയുടെ സാന്നിധ്യസ്ഥാനം കണ്ടുപിടിക്കാനിടയായത്, പിൽക്കാലത്ത് ചോറ്റാനിക്കര കുന്നിൽ പുല്ലറക്കാൻ പോയ പുലയി അരിവാൾ തേച്ചപ്പോൾ രക്തം കണ്ട് വെളിപാടുണ്ടായതോടെയാണ്. അരിവാൾ തേച്ച ശിലകിടന്ന

സ്ഥലമാണ് ''മൂലസ്ഥാനം'' മായ പവിഴമല്ലിത്തറ. ശ്രീ മൂലസ്ഥാനത്തു നിന്നും, പത്തിരുപതടി വടക്ക് കിഴക്കോട്ടുമാറി ശിലാവിഗ്രഹം കാണാനിടയായത്, എടാട്ടുനമ്പൂതിരിയും നാട്ടുപ്രമാണിമാരായ കയ്മളൻമാരും തമ്മിലുണ്ടായ തർക്കത്തെതുടർന്നാണെന്ന് പഴമക്കാർ പറയുന്നു. പ്രധാന ക്ഷേത്രത്തിൽ കിഴക്കോട്ട് ദർശനമായിക്കാണുന്ന ദേവിയുടെ സ്വയംഭൂ വിഗ്രഹം, മൂന്നടിയോളം ഉയരമുള്ള ഒരു രുദ്രാക്ഷശിലയാണ്. ഈ ശിലയിൽ അനവധി മുഴകളും തുളകളുമുണ്ട്. പ്രത്യേക ആകൃതിയൊന്നുമില്ല. ഇതോട് ചേർന്ന് ഒരു ചെറിയ കൃഷ്ണശിലയും കാണുന്നുണ്ട്. ഇത് ശ്രീനാരായണ വിഗ്രഹമാണെന്ന് കരുതപ്പെടുന്നു. ചോറ്റാനിക്കര മൂർത്തി ''ലക്ഷ്മിനാരായണ'' പ്രതിഷ്ഠയാണെന്ന് വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്നതും; ''അമ്മേ നാരായണ'' എന്ന് ഭക്ത ജനങ്ങൾ ജപിക്കുന്നതും ഈ അടിസ്ഥാനത്തിലാണ്. എന്നാൽ ഉഷപ്പൂജവരെ സ്വർണ്ണഗോളകയും തൂവെള്ളപുടവയുമണിഞ്ഞ് സരസ്വതിയായും; ഉച്ചപൂജയ്ക്ക് ചുവന്ന വേഷഭൂഷാദികളോടുകൂടിയ ഭദ്രകാളിയായും; സായം സന്ധ്യയ്ക്ക് നീലനിറത്തിലുള്ള ചേലചുറ്റിയ ദുർഗ്ഗാഭഗവതിയായും സങ്കൽപ്പിച്ചാണ് പൂജകൾ കഴിച്ചുവരുന്നത്.

2. എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളിലും കണ്ടു വരുന്ന പലതും ചോറ്റാനിക്കര ക്ഷേത്രത്തിൽ കാണാറില്ല. വിഗ്രഹങ്ങളിൽ അഭിഷേകം ചെയ്യുന്ന തീർത്ഥ ജലം വടക്കുഭാഗത്തുള്ള ഓവിൽ കൂടി ഒഴുകിപ്പോകുന്നത് എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെയും പതിവാണ്. എന്നാൽ ചോറ്റാനിക്കര ശ്രീകോവിലിൽ അഭിഷേകം ചെയ്യാറുള്ള ജലത്തിന്റെ ഒരു കണികപോലും ഓവിൽകൂടി പുറത്ത് പോകാറില്ല. വിഗ്രഹം ''സ്വയംഭൂ'' ആയതിനാൽ അഷ്ടബന്ധവുമില്ല. അഭിഷേക സമയത്ത് ശിലാവിഗ്രഹത്തിലെ വിള്ളലുകളിൽ നിന്നും പാട്ട, പഴുതാര തുടങ്ങിയവ പുറത്തേക്ക് വരാറുണ്ടെന്നും, പറയപ്പെടുന്നു. അഭിഷേകജലവും നിർമ്മാല്യസുമങ്ങളും ചോറ്റാനിക്കര ക്ഷേത്രത്തിൽനിന്നും രണ്ട് കിലോമീറ്റർ വടക്ക് കിഴക്കായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ''ഓണക്കൂർ കാവിലെ'' വനദുർഗ്ഗാ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ കുളത്തിൽ ചെന്നെത്തുന്നതായി പരക്കെ വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ട്.

3. കാലക്രമത്തിൽ ക്ഷേത്രം ഉടമയും പൂജാരിയുമായിരുന്ന അടാട്ടു നമ്പൂതിരിയുടെ അനന്തരാവകാശികളും അവരുടെ കർത്തവ്യം ശരിയായി നിറവേറ്റാതെ വന്നു. അക്കാലത്താണ് വടക്കെ മലബാറിൽനിന്നും ഭജനത്തിനായി അയനിക്കാട്ട് മനയ്ക്കലെ ഒരു വൈദികൻ ചോറ്റാനിക്കര എത്തിയത്. അയനിക്കാട്ടിന്റെ ഭജനത്തിലും ഉപാസനയിലും ദേവി സന്തുഷ്ടയായെന്നും, കൊല്ലവർഷം 1100 വരെ അദ്ദേഹം ഏരൂർ പുലിയന്നൂർ ഇല്ലക്കാരുടെ താന്ത്രിക വൃത്തിയോടെ ക്ഷേത്രഭരണം നടത്തിയതായും രേഖയുണ്ട്. 1100–ൽ അയനിക്കാട്ടില്ലം അന്യംനിന്നു. അതോടെ ചോറ്റാനിക്കര ക്ഷേത്രം കൊച്ചി സർക്കാരിന്റെ ഭരണത്തിലായി. കൊച്ചി രാജകുടുംബം, തങ്ങളുടെ ''ഭദേവത'' കളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ചോറ്റാനിക്കര അമ്മയെകൂടി കുടിയിരുത്തി പൂജിക്കുന്നുണ്ട്. സാത്വികനായ കൊച്ചി മഹാരാജാവാണ് ക്ഷേത്രത്തിന്റെ നവീകരണം നടത്തിയത്. നാലമ്പലം, മണ്ഡപം, സ്വർണ്ണധ്വജം, ആനക്കൊട്ടിൽ, ഭജനപ്പുരകളും ഇവയെല്ലാം ഉണ്ടാക്കിയത് ചൊവ്വരയിൽ തീപ്പെട്ട മഹാരാജാവായിരുന്നു.

4. ശ്രീകോവിലിന് വെളിയിൽ, നാലമ്പലത്തിനകത്ത്, പടിഞ്ഞാട്ട് ദർശനമായി, അസുലഭമായ ശാസ്താ പ്രതിഷ്ഠയുണ്ട്. പൂർണ്ണ; പുഷ്കല എന്ന രണ്ടു ഭാര്യമാരോടുകൂടിയുള്ള ശാസ്താ വിഗ്രഹം

അനുപമമാണ്. ഉച്ചപൂജയ്ക്ക് ദേവിയുടെ നട അടയ്ക്കുമ്പോഴും, ബാധാപീഡിതരായ ജനക്കാർ ശാസ്താ നടയിലെത്തി തുള്ളുകയും; സത്യം ചെയ്തു പ്രായശ്ചിത്തം ചൊല്ലുകയും ചെയ്യുന്നു. സാധാരണ ''ബാധ'' കളെല്ലാം ഇതോടെ വിട്ടുമാറുന്നു.

5. ശക്തി കേന്ദ്രമായ പ്രതിഷ്ഠ, മതിൽക്കു പുറത്തു കുളക്കരയിൽ പടിഞ്ഞാട്ടു ദർശനമായിട്ടുള്ള ''രൗദ്രഭദ്രകാളി'' യുടേതാണ്. ഇതാണ് സാക്ഷാൽ ''കീഴ്ക്കാവിലമ്മ''. കേരളക്കരയിൽ, പരശുരാമൻ പ്രതിഷ്ഠിച്ച 108 ദുർഗ്ഗാലയങ്ങളിൽ, ഈ ഉപദേവാലയം ഉൾപ്പെടുന്നു. ശാസ്താ നടയിൽ അടങ്ങാത്ത എല്ലാ ബാധകളും, കീഴ്ക്കാവിലമ്മയുടെ മുൻപിലെത്തി, കീഴടങ്ങി; ''ആണിയടിച്ചു'' ബന്ധിച്ചു വിമുക്തി നേടുന്നു. അപസ്മാരം, ഭ്രാന്തു തുടങ്ങിയ രോഗങ്ങളും ബാധിച്ചു, ആധുനിക വൈദ്യശാസ്ത്രത്തെ ആശ്രയിച്ചു പരാജയപ്പെട്ട അശരണർക്കെല്ലാം, അഭയവും അഭ്യുദയവും നൽകി അനുഗ്രഹിക്കുന്ന ഈ ശക്തിസ്വരൂപിണിയെ, ഹിന്ദുക്കളോടൊപ്പം അഹിന്ദുക്കളും വിശ്വാസപൂർവം ആരാധിച്ചു വരുന്നുണ്ട്.

6. കഴിഞ്ഞ രണ്ടു ദശകങ്ങളിലാണ്, ചോറ്റാനിക്കര ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ആകർഷണശക്തിയും പ്രശസ്തിയും വർദ്ധിച്ചത്. ആരാധകരുടെ സൗകര്യത്തിനായി കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡ് പരമാവധി ശ്രദ്ധചെലുത്തുന്നുണ്ട്. സമീപകാലത്ത് പണി തീർത്തിട്ടുള്ള വിശ്രമ മന്ദിരങ്ങളും ഇതിന് സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു.

7. കമ്മീഷന്റെ തെളിവെടുപ്പിൽ ബോധ്യമായ ചില വസ്തുതകളും കൂടി ഇവിടെ പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ കീഴിലുള്ള ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് ലഭിച്ചുവരുന്ന സേവന–വേതന വ്യവസ്ഥകളെക്കാളും മോശപ്പെട്ടവയാണ് ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിലെ ജീവനക്കാർക്ക് കിട്ടിവരുന്നത്. ഏഴര നാഴിക വെളുപ്പിനു തുടങ്ങുന്ന ജോലികളും രാത്രി ഏഴരനാഴിക ഇരുട്ടുന്നതുവരെ ദീർഘിച്ചുപോകുന്നു. വഴിപാടുകളുടെ ''കൂറ്'' (വിഹിതം) ശാന്തിക്കാർക്കും, ചില കഴകക്കാർക്കും ലഭിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും; പൊതുവേ നോക്കിയാൽ, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് ജീവിക്കാൻ പര്യാപ്തമായ വേതനം ഇനിയും നൽകുന്നില്ല. ഇങ്ങനെയാണെങ്കിലും ക്ഷേത്രാചരങ്ങളനുസരിച്ചും ഭയഭക്തിയോടും ചുമതലകളും നിറവേറ്റുന്ന ജീവനക്കാരെയാണ് ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ, എനിക്ക് കാണാൻ സാധിച്ചത്. അർപ്പണ മനോഭാവത്തോടെ ക്ഷേത്രത്തിലെ നിത്യ നിദാനങ്ങളും നിറവേറ്റുന്നവരുടെ അവശതകളും പരിഹരിക്കുന്നതിന് പുതിയ ഭരണ സംവിധാനം പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്.

8 ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ പ്രത്യേകതകൾക്കനുസരിച്ചുള്ള ആത്മീയ ചൈതന്യവും, അഭിവൃദ്ധിയും നില നിറുത്തുന്നതിന്, നിസ്വാർത്ഥമായ സേവനം അനുഷ്ഠിക്കുന്ന ഒരു സംഘടനയാണ് ''ചോറ്റാനിക്കര ഭഗവതി സേവാ സംഘം''. വ്യവസ്ഥാപിതമായി പ്രവർത്തനം നടത്തുന്ന ഈ സംഘടനയുടെ പ്രസിദ്ധങ്ങൾ മതബോധവും, നിസ്വാർത്ഥതയും. ഈശ്വരവിശ്വാസവും ഒത്തുചേർന്ന ഡാക്ടർ എസ്. കൃഷ്ണയ്യരാണ്. ഈ സംഘത്തിന് കഴിഞ്ഞ ഇരുപത്തിമൂന്ന് വർഷത്തെ ഫലപ്രദമായ പ്രവർത്തന പാരമ്പര്യമുണ്ട്. ദേവസ്വം ബോർഡും ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരും ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരും, സംഘത്തിന്റെ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ പൂർണ്ണമായി സഹകരിക്കാറുണ്ടെന്നും സന്തുഷ്ടരാണെന്നും എനിക്ക് മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിച്ചു. സംഘത്തിന്റെ ഘടനയിലും പ്രവർത്തനത്തിലും യതൊരു

രാഷ്ട്രീയവുമില്ലെന്ന് ഡാക്ടർ കൃഷ്ണയ്യർ പറഞ്ഞു. ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ സവിശേഷതകളും പ്രാധാന്യവും പരിഗണിച്ച് ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ പ്രത്യേകമായ പരിരക്ഷാ വ്യവസ്ഥകം ചേർക്കണമെന്നും എന്നെ സന്ദർശിച്ച് തെളിവ് നൽകിയ ആരാധകരും സംഘടനാപ്രതിനിധികളും, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരും ഏകകണ്ഠമായി ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഇതിനോട് ഞാൻ പരിപൂർണ്ണമായും യോജിക്കുന്നു. ക്ഷേത്ര കാര്യങ്ങളിൽ ആരാധകരുടെ അർപ്പണ മനോഭാവത്തോടുകൂടിയ സഹകരണവും പങ്കാളിത്തവും ഫലപ്രദമായി ഉപയോഗപ്പെടുത്താമെന്ന് ''ചോറ്റാനിക്കര ഭഗവതി സേവാ സംഘത്തിന്റെ'' പ്രവർത്തനം തെളിയിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിന് പ്രത്യേകമായ ''ക്ഷേത്രസമതി'' രൂപീകരിക്കുന്ന കാര്യം, പുതിയ ഭരണകർത്താക്കൾ പരിശോധിക്കണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

4. ശ്രീ പത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രം

1. ഇന്ത്യയിലെ പുരാണ പ്രസിദ്ധമായ 108 വിഷ്ണു ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, അഖിലേന്ത്യാ പ്രശസ്തി ആർജ്ജിച്ചിട്ടുള്ളതാണ് ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രം. കലിയുഗാരംഭത്തിൽ, വിഷ്ണു കേതനായ ദിവാകര മുനിയാണ് ഈ ക്ഷേത്രം സ്ഥാപിച്ചതെന്ന് ഐതിഹ്യം ഉണ്ടെങ്കിലും; കൃഷ്ണകേതനായ വിലമംഗലം സ്വാമിയാർ, ഗുരുവായൂർ മുതൽ ''അനന്തൻകാട്'' വരെ ഭഗവാനെ തേടി അലഞ്ഞുവന്നതിനെ തുടർന്ന്, ലഭിച്ച ദർശനമാണ് ശേഷശായിയായ മഹാവിഷ്ണുവിനെ പ്രതിഷ്ഠിക്കാൻ കാരണമാക്കിയതെന്ന് പരക്കെ വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്നു. തനിക്ക് പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട രൂപത്തിലുള്ള വിഗ്രഹം, പ്രതിഷ്ഠിച്ചശേഷം, ആ മഹാമുനി ഒരു ചിരട്ടയിലാണ് ഭഗവാന് നൈവേദ്യം അർപ്പിച്ചതെന്നും; അതിനുള്ള അരി കൈകൊണ്ട് തയ്യാറാക്കി കൊടുത്തത് അനന്തൻകാട്ടിലെ പുലയിയാണെന്നും ഐതിഹ്യം ഉണ്ട്, ഇന്നും ഭഗവാന് നൈവേദ്യം അർപ്പിക്കുന്നത്, സ്വർണ്ണത്തകിടിൽ പൊതിഞ്ഞ ചിരട്ടയുടെ ആകൃതിയിലുള്ള പാത്രത്തിലാണ്. അസുലഭമായ വിഗ്രഹപ്രതിഷ്ഠയിൽ, സന്തുഷ്ടനായ മഹാരാജാവ് സമുചിതമായ രീതിയിൽ ക്ഷേത്രം പണികഴിപ്പിച്ചു. അനന്തശായിയായ മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ അസാമാന്യവലുപ്പമുള്ള വിഗ്രഹം, ശ്രീകോവിലിന്റെ മൂന്നു വാതിലുകളിൽകൂടെ മാത്രമേ ദർശിക്കാൻ സാധിക്കയുള്ളു. ശിരസ്സ്, നാഭി, പാദം എന്നിങ്ങനെ മൂന്ന് സ്ഥാനത്തും പൂജകളെല്ലാം നടത്തുന്നുണ്ട്. ശ്രീകോവിലിൽ; വലതുകൈകൊണ്ട് ഭഗവാൻ അർച്ചന നടത്തുന്ന ശിവലിംഗവും; ശ്രീദേവി, ഭൂമിദേവി, സനകാദികം തുടങ്ങിയ പ്രതിഷ്ഠകളും കാണാൻ സാധിക്കും. മുഖമണ്ഡപം അസാമാന്യമായ വലിപ്പം ഉള്ള ''ഒറ്റക്കൽ'' കൊണ്ടുള്ളതാണ്.

2. അതിവിസ്തൃതമായ ക്ഷേത്രമതിൽക്കകത്ത് ഉപദേവൻമാരായ തിരുവാംപാടി കൃഷ്ണന്റെയും ധർമ്മശാസ്താവിന്റെയും ഹനുമാന്റെയും ഉപദേവാലയങ്ങളുണ്ട്. നാലമ്പലത്തിനകത്തുതന്നെ, ഒറ്റക്കൽ മണ്ഡപത്തിന്റെ തെക്കുഭാഗത്തായി; ''നരസിംഹ മൂർത്തിയുടെ'' പ്രതിഷ്ഠയുണ്ട്. ആയിരംകാൽ മണ്ഡപം, പഞ്ചപാണ്ഡവ മണ്ഡപം, നവഗ്രഹ മണ്ഡപം തുടങ്ങിയ ചരിത്രമയങ്ങളും, പുരോഭാഗത്ത് ക്ഷേത്രനിയന്ത്രണമാതൃകയിലുള്ള ഉത്തുംഗഗോപുരവും; പരന്നു കിടക്കുന്ന ''പത്മതീർത്ഥവും'' കാണാം. നാലമ്പലത്തിന് ചുറ്റും അതിവിശാലമായ നടപ്പന്തലുകളുണ്ട്. രാജവാഴ്ചക്കാലത്ത് ഈ നടപ്പന്തലുകളിൽ ദിവസം രണ്ട് നേരം ബ്രാഹ്മണ ഭോജനം നടത്തിവന്നിരുന്നു. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ മൂന്ന് ഭാഗത്തും ബ്രാഹ്മണർ തിങ്ങിപ്പാർക്കുന്ന ''ഗ്രാമ''ങ്ങളാണ് കാണാൻ സാധിക്കുന്നത്.

3. ശ്രീ കോവിലിനു് ചുറ്റും കരിങ്കല്ലിൽ കൊത്തിയിട്ടുള്ള രൂപങ്ങളും ചുവർ ചിത്രങ്ങളും, മൺമറഞ്ഞ ഒരു കാലഘട്ടത്തിന്റെ ചരിത്രവും ഇതിഹാസകഥകളും കലർന്ന അസുലഭ കലാസൃഷ്ടിയാണു്. ''ഒറ്റക്കൽ മണ്ഡപ''ത്തിൽ കാണുന്ന മണികളിൽ ഏറിയ ഭാഗവും സ്വർണ്ണ നിർമ്മിത മാണെന്നും; സ്വർണ്ണക്കലശങ്ങളും 1,008 ഉണ്ടെന്നും; രത്നഖചിതമായ നിവേദ്യപ്പാനയും അതുപോലുള്ള പട്ടുപരിവട്ടങ്ങളും അമൂല്യങ്ങളായ തിരുവാഭരണങ്ങളും ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ അക്ഷയ നിധികളാണെന്നും; ഇവയെല്ലാം നാലമ്പലത്തിനുള്ളിലുള്ള ഭണ്ഡാരങ്ങളിൽ സുരക്ഷിതമായി സൂക്ഷിച്ചിരിക്കയാണെന്നും; ഇപ്പോഴത്തെ ഭരണാധികാരിയായ, കേണൽ ജി. ത്രിവിക്രമൻ തമ്പി എന്നോടു് പറയുകയുണ്ടായി. ക്ഷേത്രവും ഭണ്ഡാരങ്ങളും സൂക്ഷിക്കുന്നതിനു് അറുപതോളം കാവൽക്കാരെ നിയോഗിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും, അദ്ദേഹം എന്നെ ധരിപ്പിച്ചു. അനന്യ സാധാരണമായ സമ്പത്തും, ആത്മീയ ചൈതന്യവും നിറഞ്ഞുനിൽക്കുന്ന ഈ മഹാക്ഷേത്രം; 1750 ജനുവരിമാസത്തിൽ തിരുവിതാംകൂർ രാജ്യത്തോടൊപ്പം, അന്നു നാടുവാണിരുന്ന ശ്രീ വീര മാർത്താണ്ഡവർമ്മമഹാരാജാവു്, ശ്രീ പത്മനാഭനു് ''തൃപ്പടിദാനം'' നൽകുകയാണു് ഉണ്ടായതു്.

4. വിലമംഗലം പരമ്പരയിൽ ഉൾപ്പെട്ട രണ്ടു് സ്വാമിമാരും, തന്ത്രിയും, പുരോഹിതൻമാരായ നാലു് ''നമ്പി''മാരും, നാലുപതോളം കീഴ് ശാന്തിക്കാരുമാണു് ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിലെ വൈദികകർമ്മങ്ങളും നിത്യനിദാനങ്ങളും നടത്തുന്നതിനു് ചുമതലപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. ഭഗവാനു് രാവിലെയുള്ള ''പഷുപാഞ്ജലി'' നടത്തുന്നതു് ''സ്വാമിയാരാണു്'', ആറുമാസക്കാലം തൃശൂർ ''നടുവിൽമഠ'' സ്വാമിയാരും, ആറുമാസം ''മുഞ്ചിറമഠം'' സ്വാമിയാരും ഈ വിശേഷാൽ പൂജ നടത്തുന്നു. ശ്രീ പത്മനാഭന്റെ മേൽശാന്തിമാരെയും, നരസിംഹമൂർത്തിയുടെയും, തിരുവമ്പാടി കൃഷ്ണന്റെയും, മേൽശാന്തിമാരേയും ''പെരിയനമ്പി''–മാരെന്നാണു് പറയാറുള്ളതു്: ഇവർ വടക്കെ മലബാറിലും മംഗലാപുരത്തും ഉള്ള തുളുബ്രാഹ്മണരാണു്. ഇവർക്കെല്ലാം ശുദ്ധവൃത്തികളോടു് തമസിക്കുന്നതിനു്, പത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിനു് സമീപത്തുള്ള ''മിത്രാനന്ദപുരം'' ക്ഷേത്ര സങ്കേതത്തിൽ പ്രത്യേക മഠങ്ങളുണ്ടു്.

5. ഇടക്കാലത്തു് ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണം ''എട്ടരയോഗം'' എന്നറിയപ്പെടുന്ന ഒരു സമിതി കയ്യടക്കിയിരുന്നെങ്കിലും 18-ാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആരംഭത്തോടുകൂടി, ഭരണം പൂർണ്ണമായും മഹാരാജാവിൽ നിക്ഷിപ്തമായി. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ വകയായി അതിവിസ്തൃതമായ ഭൂമികളുണ്ടായിരുന്നു. ഈ ഭൂമികയും ''ശ്രീ പണ്ടാരവക'' എന്നാണു് തരം തിരിച്ചിരുന്നത്. ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമങ്ങളുടെ ആവിർഭാവത്തോടെ, ഈ ഭൂമികളും മറ്റു് ദേവസ്വം ഭൂമികളെപ്പോലെ, ക്ഷേത്രത്തിനു് നഷ്ടപ്പെട്ടു. 1948-ലെ ഇടക്കാല ഭരണഘടനാ നിയമപ്രകാരം, ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിനായി ആറു ലക്ഷം രൂപ വക കൊള്ളിച്ചിരുന്നത് ഇന്നും അതേപടി തുടരുന്നു. ഭരണഘടന പ്രകാരം തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിനു് നൽകിവരുന്ന വാർഷിക വിഹിതത്തോടു് ചേർത്താണു് ഈ തുക നൽകുന്നത്. ഇതു് കൂടാതെ 1970-ലെ നിയമപ്രകാരം നഷ്ടപ്പെട്ട 35,000 ഏക്കർ പാട്ടഭൂമിയിലെ ആദായത്തിനുപകരം തുച്ഛമായ ''വാർഷികാശനം'' മാത്രമേ ക്ഷേത്രത്തിനു് കിട്ടുന്നുള്ളു. ക്ഷേത്രംവക കെട്ടിടങ്ങളുടെ വാടകയിനത്തിൽ സാമാന്യം നല്ല തുക വരവുണ്ടു്. എന്നാൽ വിനോദസഞ്ചാരികളെയും ആരാധകരെയും ഒന്നുപോലെ ആകർഷിക്കുന്ന ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ ''നടവരവു്'' വളരെ കുറവാണു്.

6. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിയായ ശ്രീ. ബാലരാമവർമ്മ മഹാരാജാവിനെ, ഞാൻ കവടിയാർ കൊട്ടാരത്തിൽ ചെന്ന് കണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിലയേറിയ അഭിപ്രായങ്ങളും ശേഖരിക്കുകയുണ്ടായി. ചരിത്രപരവും ഐതിഹ്യപരവുമായ പ്രത്യേകതകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിന്റെ വ്യക്തിത്വം നിലനിർത്തണമെന്നും, ഇന്നത്തെ ഭരണ രീതിതന്നെ തുടരണമെന്നും, മുൻപ് ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച് അന്വേഷണം നടത്തിയ സി. പി. രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷനും, കുട്ടികൃഷ്ണ മേനോൻ കമ്മീഷനും തന്റെ വാദഗതി അംഗീകരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. പരമസാത്വികനും, ക്ഷത്രീയ തേജസ്വിയുമായ അദ്ദേഹത്തോട്, ഞാൻ ബഹുമാനപുരസ്സരം ചോദിച്ച ഒരു ചോദ്യത്തിന് ഹൃദയം തുറന്നു പറഞ്ഞ മറുപടി ഇതായിരുന്നു. ''ശ്രീ പത്മനാഭൻ എന്റെ കുലദൈവമാണ്—മൂന്ന് തലമുറയിൽപ്പെട്ട എന്റെ കുടുംബാംഗങ്ങളെല്ലാം ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങളിൽ ഭയഭക്തിവിശ്വാസം പുലർത്തുന്നവരാണ്. അത് അവരുടെ ജന്മസിദ്ധമായ വാസനകൊണ്ടും ശിക്ഷണം കൊണ്ടും ഉണ്ടായതാണ്....''മഹാരാജാവിന്റെ അഭിപ്രായങ്ങളും, അവകാശങ്ങളും, അവ അർഹിക്കുന്ന ഗൗരവത്തോടെ ഞാൻ പരിഗണിക്കുന്നു. എന്റെ സന്ദർശന സമയത്ത് ക്ഷേത്രം ഭരണാധികാരി കേണൽ തമ്പിയും, പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയും ഹാജരുണ്ടായിരുന്നു. പുരാതന കാലം മുതൽ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള പൂജാവിധികളും വൈദികകർമ്മങ്ങളും, സാമ്പത്തികമായ ബുദ്ധിമുട്ടുകളുണ്ടെങ്കിൽപോലും, നിഷ്ഠയായി നടത്തിവരുന്നുണ്ടെന്ന് ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർ അവകാശപ്പെട്ടു. 1950-ലെ ഹിന്ദുമത ധർമ്മസ്ഥാപന നിയമം അനുസരിച്ചാണ് ശ്രീ. പത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണം നടത്തേണ്ടത്. നിയമ വ്യവസ്ഥ അനുസരിച്ചുള്ള ''ഉപദേശകസമിതി'' ഇന്നുവരെ രൂപീകരിച്ചിട്ടില്ല. ക്ഷേത്രാചാരങ്ങളനുസരിച്ച്, ഭരണം നടത്താൻ ഉപദേശകസമിതി രൂപീകരിച്ചാൽ ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടാകുമെന്നാണ് മഹാരാജാവിന്റെ അഭിപ്രായം. രാഷ്ട്രീയമായ ഇടപെടലുണ്ടാകുമെന്നും അദ്ദേഹം ഭയപ്പെടുന്നു.

7. എന്റെ പ്രശ്നാവലിയിൽ ഈ ക്ഷേത്രത്തിനെ സംബന്ധിച്ച് ചേർത്തിരുന്ന ചോദ്യത്തിന് ലഭിച്ച ഉത്തരങ്ങളിൽ പ്രധാനപ്പെട്ടവ താഴെ ചേർക്കുന്നു.

പരമപൂജനീയശൃംഗേരിമഠാധിപതി, ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികൾ.

''ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രം, തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൽ ഏറെക്കുറെ ഭംഗിയായി നടക്കുന്നതിനാൽ മാറ്റം ആവശ്യമില്ല.''

സ്വാമി മൈത്രാനന്ദ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മഠം.

''മഹാരാജാവിന് വല്ല കാരണവശാലും സാധ്യമല്ലെങ്കിൽ മാത്രമെ നിലവിലുള്ള സംവിധാനത്തിന് മാറ്റം വേണ്ടതുള്ളു.''

എം. എൻ. കെ. നായർ, കാലടി.

''ഈ ക്ഷേത്രവും കേരളാ ബോർഡിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൽ കൊണ്ടുവരണം.''

സ്വാമി ദുർഗ്ഗാദാസ്, മീനച്ചൽ.

''ഏകീകൃതഭരണത്തിൻ കീഴിൽ കൊണ്ടുവരണം.''

കെ. മഞ്ചുക്കുട്ടി മേനോൻ, എറണാകുളം.

''ശ്രീപത്മനാഭന്റെ ആരാധകർ തെരഞ്ഞെടുക്കുന്ന ഒരു കമ്മിറ്റിയിൽ ഭരണം നിക്ഷിപ്തമാക്കണം.''

കെ. ജി. കെ. നായർ, വർക്കല.

''ഏകീകൃത സംവിധാനവുമായി പൊരുത്തപ്പെട്ട ഭരണമായിരിക്കണം.''

സ്വാമി ഗണാനന്ദ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണാശ്രമം, കാലടി.

''ശ്രീ പത്മനാഭ സ്വാമിക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണവും ഹിന്ദു ആരാധകരുടെ പങ്കാളിത്തം ഉള്ളതായിരിക്കണം. രാജകുടുംബത്തിനുള്ള പരമ്പരാഗത അവകാശങ്ങളും സംരക്ഷിക്കുകയും വേണം.''

പി. ആർ. രാജഗോപാൽ, പൊൻകുന്നം.

''ഏകീകൃത ഭരണ സമ്പ്രദായവുമായി യോജിച്ച് പോകുന്നതാണ് നല്ലത്.''

പ്രൊഫസർ പി. ആർ. നായർ, തവന്നൂർ.

''ശ്രീപത്മനാഭ സ്വാമിക്ഷേത്രം ഒരു ദേശീയ സ്ഥാപനമായി സംരക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്.''

എസ്. ശങ്കരവാര്യർ, സെക്രട്ടറി, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡ്.

''ഏകീകൃത ഭരണത്തിൽ കൊണ്ടുവരണം—എന്നാൽ മഹാരാജാവിന്റെ അവകാശങ്ങളും സംരക്ഷിക്കുകയും വേണം.''

കെ. ദാമോദരൻ, എൻഡൊമെന്റ് കമ്മീഷണർ, കോഴിക്കോട്.

''ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ സവിശേഷതകളും നിലനിർത്തണം—ക്ഷേത്ര സ്വത്തും വരുമാനവും ദുർവിനിയോഗം ചെയ്യുന്നുണ്ടോ എന്നു പരിശോധിക്കണം.''

പി. ആർ. രാമവർമ്മരാജ, ആലക്കോട്.

''ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ പ്രാധാന്യവും വ്യക്തിത്വവും പ്രത്യേകം നിലനിർത്തണം.''

എ. കെ. കൃഷ്ണൻ നായർ, കീരിക്കാട്.

''ഇന്നത്തെ മഹാരാജാവിന്റെ കാലം വരെ നിലവിലുള്ള ഭരണം മാറ്റേണ്ടതില്ല.''

ആഞ്ഞം മാധവൻ നമ്പൂതിരി, ഗരുഡവായൂർ.

''ശ്രീ പത്മനാഭ ദാസൻമാരായ രാജകുടുംബാംഗങ്ങൾക്ക് പങ്കാളിത്വവും നേതൃത്വവുമുള്ള ഭരണ സംവിധാനം തുടരണം.''

സ്വാമി പ്രേമാനന്ദഭാരതി, സദാനന്ദപുരം.

''നിയമപരമായ തടസ്സമില്ലെങ്കിൽ ഈ ക്ഷേത്രവും ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ പരിധിയിൽ കൊണ്ടുവരണം.''

കെ. വി. പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, തിരൂർ,

''നിലവിലുള്ള ക്ഷേത്രദർശന നിയന്ത്രണം ശരിയല്ല—ഈശ്വരന് മുൻപിൽ എല്ലാവരും തുല്യരാണ്.''

വി. ആർ. കൃഷ്ണൻ നായർ, തിരുവനന്തപുരം.

''ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണം പുതിയഭരണ സംവിധാനത്തിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിലായിരിക്കണം.''

പുതുമന ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, അമ്പലപ്പുഴ.

''മഹാരാജാവിന്റെ കാലത്തോളം ഇന്നത്തെ ഭരണം തുടരേണ്ടതും, അതിനുശേഷം ഈ ക്ഷേത്രവും ഏകീകൃത ഭരണത്തിൽ കൊണ്ടുവരേണ്ടതുമാണ്.''

8. ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളെയും ക്ഷേത്രങ്ങളെയും സംബന്ധിച്ച് 1960–62 കാലഘട്ടത്തിൽ അന്വേഷണം നടത്തിയ, സി. പി. രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷന്റെയും കുട്ടികൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷന്റെയും ശുപാർശകളെപ്പറ്റി മഹാരാജാവ് ധരിച്ചിട്ടുള്ളത് ശരിയല്ലെന്ന് പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷൻ റിപ്പോർട്ടിൽ, ഇന്ത്യയിലെ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളെപ്പറ്റി പ്രത്യേകം പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രത്തെപ്പറ്റി യാതൊന്നും പരാമർശിച്ചിട്ടില്ല. ഈ ക്ഷേത്രത്തെ സംബന്ധിച്ച് പ്രത്യേകമായ ശുപാർശകളില്ല. പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റി ഭരണം തുടരാൻ അനുവദിക്കാമെങ്കിലും; ദേവസ്വങ്ങളുടെ പൊതുഭരണത്തിന് ചുമതലപ്പെട്ടവരുടെ മേൽ നിയന്ത്രണം ആവശ്യമാണെന്ന് കമ്മീഷന്റെ 38-ാമത് ശുപാർശയിൽ പറയുന്നുണ്ട്. കുട്ടികൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷന്റെ ശുപാർശകളിൽ 33-ാമത്തേത് ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രത്തെ സംബന്ധിച്ചാണ്. ശ്രീബാലരാമവർമ്മ മഹാരാജാവിന്റെ ഊരാൺമസ്ഥാനം നിയമപ്രകാരം അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതിനാൽ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അവകാശങ്ങൾ അവസാനിപ്പിക്കരുതെന്ന് പറയുന്നതോടൊപ്പം; 1950-ലെ നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്ന ''ഉപദേശകസമിതി'' ഉടനെതന്നെ രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണെന്നും; ക്ഷേത്രഭരണം ശരിയായി നടത്തുന്നതിന് ഈ സംവിധാനം ആവശ്യമാണെന്നും; ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ കണക്കുകളും മറ്റും കൃത്യമായി സൂക്ഷിക്കുകയും ആഡിറ്റ് ചെയ്യുകയും വേണ്ടതാണെന്നും ശുപാർശ ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

9. എനിക്ക് ലഭ്യമായ അഭിപ്രായങ്ങളും തെളിവുകളും ഞാൻ സശ്രദ്ധം പരിഗണിക്കുകയുണ്ടായി. ഈ ക്ഷേത്രത്തെ സംബന്ധിച്ച ഭരണ റിപ്പോർട്ടും, പ്രസക്തമായ വിവരങ്ങളും തരണമെന്ന് എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസറോട് ഞാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടിരുന്നു. എന്തുകാരണവശാലോ അതൊന്നും കമ്മീഷന് നൽകിയിട്ടില്ല. ഈ നിലപാട് തികച്ചും തെറ്റാണെന്ന് പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ശ്രീപത്മനാഭദാസനായ മഹാരാജാവിന്റെ അഭിമതം അനുസരിച്ച്, ശ്രീപത്മനാഭ ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായി അദ്ദേഹത്തിനും രാജകുടുംബാംഗങ്ങൾക്കും സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള എല്ലാ അവകാശങ്ങളും സ്ഥാനമാനങ്ങളും, വ്യക്തമായി തിട്ടപ്പെടുത്തി സംരക്ഷിക്കണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ ഇതിനുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ പ്രത്യേകമായി ചേർക്കേണ്ടതാണ്. അതോടൊപ്പം ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ ഭരണക്രമത്തിൽ അഴിച്ചുപണി ആവശ്യമാണെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ദൈനംദിനഭരണം നടത്താനുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥനെ നിശ്ചയിക്കാനുള്ള അധികാരം മഹാരാജാവിന് ഉണ്ടായിരിക്കണം. എന്നാൽ; ക്ഷേത്ര സങ്കല്പത്തിലും വിഗ്രഹാരാധനയിലും പരിപൂർണ്ണവിശ്വാസമുണ്ടെന്ന് പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യുന്ന ഗവൺമെന്റ് സെക്രട്ടറിയുടെ പദവിയിലുള്ള ഒരാളെയാണ് ഈ സ്ഥാനത്തേക്ക് നിയമിക്കേണ്ടത്. ഗവൺമെന്റ് നൽകുന്ന ഒരു പാനലിൽനിന്നും

മഹാരാജാവിന് നിയമനം നടത്താവുന്നതാണ്. നിയമന കാലാവധി മൂന്നുകൊല്ലമായി നിജപ്പെടുത്തണം—ക്ഷേത്രത്തിലെ ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങൾക്ക് വിഘാതമുണ്ടാകാത്ത രീതിയിൽ, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെയും മറ്റുദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും, സേവന-വേതന വ്യവസ്ഥകളും പുനഃസംവിധാനം ചെയ്യേണ്ടതാണ്. സർവോപരി; ആരാധകരുടെ പ്രാതിനിധ്യം ഉള്ള ഒരു ''ക്ഷേത്രസമിതി''രൂപീകരിക്കുകയും,ഈ സമിതിയുടെ ഉപദേശങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ക്ഷേത്രഭരണം ക്രമീകരിച്ച് നടത്തുകയും വേണ്ടതാണ്. ഈ ഉപദേശകസമിതിയിൽ അഞ്ചംഗങ്ങളും ഉണ്ടായാൽ മതിയാകും. കേരളത്തിലെ ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണത്തിനു രൂപീകൃതമാകുന്ന ''കേന്ദ്രസമിതി'' നൽകുന്ന പാനലിൽനിന്നും, അഞ്ചുപേരെ തെരഞ്ഞെടുക്കുന്നതിന് മഹാരാജാവിന് അധികാരം ഉണ്ടായിരിക്കും. ഇവരിൽ ഒരാൾ ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ പ്രതിനിധിയും, ഒരാൾ തന്ത്രിമാരുടെ പ്രതിനിധിയും, ഒരാൾ രാജകുടുംബാംഗങ്ങളുടെ പ്രതിനിധിയും ആയിരിക്കാൻ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. ക്ഷേത്രജീവനക്കാർക്ക് ഉണ്ടാകാവുന്ന പ്രശ്നങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നതിനുള്ള വ്യവസ്ഥാപിത സംവിധാനം ഉണ്ടാകുന്നതോടൊപ്പം; അവരുടെ സംഘടനകൾക്ക് യാതൊരുവിധമായ രാഷ്ട്രീയബന്ധവും ഉണ്ടാകാൻ പാടില്ലാത്തതും, ക്ഷേത്രോചിതമല്ലാത്ത യാതൊരു പ്രവർത്തനങ്ങളിലും ഏർപ്പെടരുതാത്തതും ആകുന്നു. ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായ കണക്കുകളുടെ ''ആഡിറ്റ്'' ഏകീകൃത ദേവസ്വം ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ, പ്രത്യേകം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്ന രീതിയിലായിരിക്കണം നടത്തേണ്ടത്—അത് കൃത്യമായി നടത്തുവാനുള്ള ചുമതലയും കണക്കുകളിൽ കാണുന്ന ക്രമക്കേടുകൾക്ക് ബന്ധപ്പെട്ടവരുടെ മേൽ നിയമപ്രകാരം നടപടി സ്വീകരിക്കാനുള്ള അധികാരവും, ഏകീകൃത നിയമത്തെ തുടർന്ന് രൂപീകരിക്കപ്പെടുന്ന ''കേന്ദ്രസമിതി''ക്ക് ആയിരിക്കണം.

5. ശബരിമല അയ്യപ്പക്ഷേത്രം

1. കേരളത്തിൽ ഏറ്റവും കൂടുതൽ നടവരവുള്ള രണ്ട് ക്ഷേത്രങ്ങൾ, ഗുരുവായൂരും ശബരിമലയും ആണ്. ശബരിമല അയ്യപ്പക്ഷേത്രം തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലാണ്. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ മൊത്തം വരവിൽ, ഏതാണ്ട് 65 ശതമാനത്തോളം ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിൽ നിന്നാണ് ലഭിക്കുന്നത്. രാജ്യാന്തരങ്ങളിൽനിന്നു പോലും, ഇവിടെ ആരാധകരെത്തുന്നു. ദക്ഷിണ ഭാരതത്തിലെ, ആന്ധ്രാ, കർണ്ണാടക, തമിഴ്നാട് സംസ്ഥാനങ്ങളിൽനിന്നും, വ്രതാനുഷ്ടാനത്തോടെ, അയ്യപ്പസ്വാമിയേയും, ''മകരജ്യോതി''യെയും ദർശിക്കാനെത്തുന്ന തീർത്ഥാടകരുടെ എണ്ണം ആണ്ടുതോറും അഭൂതപൂർവമായി വർദ്ധിച്ചു വരുന്നു. അതനുസരിച്ച് ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ നടവരവും കുതിച്ചുകയറുന്നുണ്ട്. ഈ അദ്ധ്യായം ഞാൻ എഴുതുമ്പോഴും ശബരിമലയിലെ ''മകരവിളക്ക്'' അടിയന്തിരം നടന്നുവരികയാണ്. ഈ വർഷത്തെ നടവരവ്; സ്വർണ്ണം—വെള്ളി തുടങ്ങിയ സാധനങ്ങളും കൂടാതെ മൂന്നരകോടി രൂപ കവിയുമെന്നാണ് പത്രറിപ്പോർട്ടുകളും സൂചിപ്പിക്കുന്നത്. ആരാധകരുടെ ഭക്തി വിശ്വാസങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചുള്ള ഈ വരുമാന വർദ്ധനവിന്റെ പ്രധാന കാരണം, ഭരണാധികാരികളുടെ കച്ചവടമനോഭാവമാണെന്ന് പറയേണ്ടിവന്നതിൽ ഖേദം ഉണ്ട്. കലിയുഗവരദനായി കരുതപ്പെടുന്ന അയ്യപ്പസ്വാമിയുടെ ദിവ്യദർശനത്തിനും; ''മകരജ്യോതി'' എന്ന അത്ഭുതപ്രതിഭാസം പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു കാണുന്നതിനും എത്തുന്ന ആയിരമായിരം ആരാധകരെ അക്ഷരാർത്ഥത്തിൽ ചൂഷണം ചെയ്തു വരുന്നു.

2. ശബരിമലയിലെ ആരാധനാമൂർത്തിയായ ''അയ്യപ്പൻ'' യഥാർത്ഥത്തിൽ ആരാണെന്നുള്ളത് വിവാദവിഷയമാണ്. പാലാഴി മഥനത്തോടനുബന്ധിച്ച് വിഷ്ണുമായയിൽ പരമശിവനുണ്ടായ പുത്രനാണെന്നു ഒരു ഐതിഹ്യം പറയുന്നു. അയ്യപ്പൻ ബുദ്ധനാണെന്നുള്ള വാദവും നിലവിലുണ്ട്. ''മലദൈവങ്ങളുടെ'' പട്ടികയിലും അയ്യപ്പൻ സ്ഥാനം പിടിച്ചിട്ടുള്ളതായി കാണാം. ഇതിൽ നിന്നെല്ലാം ഭിന്നമായി; പരക്കെ വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്നത്; ശബരിമലയിൽ വാണരുളുന്നത്; അദ്വൈതമൂർത്തിയായ ''ധർമ്മശാസ്താവിന്റെ'' പൂർണ്ണാവതാരമാണെന്നാണ്. സഹ്യപർവത സാനുക്കളിൽ ഇന്ന് കാണുന്ന നാല് അയ്യപ്പപ്രതിഷ്ഠകളും, നാല് ആശ്രമ ധർമ്മങ്ങളെ പ്രദ്യോതിപ്പിക്കുന്നു. കുളത്തുപ്പുഴയിൽ ബ്രഹ്മചാരിയായും, ആര്യങ്കാവിൽ വാനപ്രസ്ഥനായും; അച്ചൻകോവിലിൽ ഗൃഹസ്ഥാശ്രമിയായും, ശബരിമലയിൽ തപോധനനായ സന്യാസിയായുമായിട്ടാണ് ശാസ്താവിനെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ളത്. ജ്ഞാനമുദ്രയോടെ യോഗനിഷ്ഠയിൽ ആസനസ്ഥനായിരിക്കുന്ന പ്രതിഷ്ഠ ആരെയും ഹഠാൽ ആകർഷിക്കുന്നു. കൊല്ലവർഷം മുന്നൂറാമാണ്ടിനോടടുപ്പിച്ചാണ് ''അയ്യപ്പന്റെ'' അവതാരമെന്ന് ചരിത്രരേഖകളും മറ്റും പരിശോധിച്ചാൽ കാണാം. പന്തളം രാജാവിന്റെ വളർത്തുപുത്രനായി, തിരുഅവതാരം ചെയ്ത അയ്യപ്പനെപ്പറ്റിയാണ് ഞാൻ സൂചിപ്പിക്കുന്നത്.

3. വനമധ്യത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ക്ഷേത്രം മൂന്ന് പ്രാവശ്യം അഗ്നിക്കിരയായിട്ടുണ്ട്. 1950-ൽ, ഏതോ മതഭ്രാന്തൻമാർ, ക്ഷേത്രവും പ്രതിഷ്ഠയും തീവച്ച് നശിപ്പിക്കാനുള്ള ശ്രമം നടത്തി. ഈ കുബുദ്ധികൃത്യം ഭഗവൽ വിഗ്രഹം തല്ലിയുടച്ചു. ഈ അത്യാഹിതം ഹിന്ദുമതവിശ്വാസികളെ വേദനിപ്പിച്ചെങ്കിലും, അവർ അനിതരസാധാരണമായ ആത്മനിയന്ത്രണം പാലിക്കുകയാണ് ഉണ്ടായത്. ഹൈന്ദവജനതയുടെ മതസഹിഷ്ണതക്കും, വിശാലവീക്ഷണത്തിനും മാറ്റ് കൂട്ടിയ ഈ സംഭവം, അവരുടെ ബലഹീനതയായിട്ടാണ് വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെട്ടതെന്ന് പിന്നീടുള്ള ചില സംഭവങ്ങളം തെളിയിച്ചു. അതെന്തുമാകട്ടെ; ദേവസ്വം ബോർഡ് പ്രസിഡൻറായിരുന്ന ശ്രീ. പി. ജി. നാരായണനുണ്ണിത്താന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ, ക്ഷേത്രം പുതുക്കി പണിയുകയും, പഞ്ചലോഹത്തിൽ നിർമ്മിച്ച അയ്യപ്പന്റെ ചൈതന്യപൂർണ്ണമായ വിഗ്രഹം, തന്ത്രവിധിപ്രകാരം പ്രതിഷ്ഠിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ ഘട്ടത്തിൽ, തച്ചുശാസ്ത്രം അനുസരിച്ച്, തിരുമുറ്റത്തിന്റെ വിസ്താരം വർദ്ധിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. അത്യാഹിതങ്ങളെല്ലാം അതിജീവിച്ചും, ആദ്ധ്യാത്മികതത്വങ്ങളുടെ പ്രതീകങ്ങളായി ഇന്നും വിളങ്ങുന്നത്, അയ്യപ്പസന്നിധാനത്തിലേക്ക് നമ്മെ നയിക്കുന്ന ''സത്യമായ പതിനെട്ടുപടികളാണ്''. അഷ്ടാദശപുരാണങ്ങളെയാണ് ഈ പടികളം സൂചിപ്പിക്കുന്നതെന്നും, അതല്ല, മനുഷ്യശരീരത്തിലെ സുഷുമ്നനാഡി മാർഗ്ഗത്തിലെ ഷഡ്ചക്രങ്ങളെയും ഓരോ ചക്രത്തിനുമുള്ള മുമ്മൂന്നു പടികളെയുമാണ് പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്നതെന്നും, പലതരത്തിൽ വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെടുന്നുണ്ട്. കോടാനുകോടി നാളികേരം ഉടച്ചിട്ടും, അയ്യപ്പകോടികം ചവുട്ടിക്കയറിയിട്ടും, പറയത്തക്ക ലയമൊന്നുമില്ലാതെ, അക്ഷയശക്തിയോടെ നിലകൊള്ളുന്ന ഈ പ്രവേശനകവാടം മറ്റെങ്ങുമില്ലാത്ത ദൃശ്യമാണ്.

4. 1950-ലെ പുനഃപ്രതിഷ്ഠക്ക് ശേഷമാണ്, അയ്യപ്പന്റെ ആകർഷണശക്തി നാനാഭാഗത്തേക്കും പ്രസരിച്ചത്. മകരസംക്രമസന്ധ്യയിൽ, വിഗ്രഹത്തിൽ അണിയിച്ചൊരുക്കാനുള്ള ''തിരുവാഭരണങ്ങളം'' പന്തളം കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നും, ഭക്തി നിർഭരമായ ഘോഷയാത്രയായിട്ടാണ് കൊണ്ടുവരുന്നത്. ശബരിമല തീർത്ഥാടനം സംബന്ധിച്ച്

ചില സവിശേഷതകളുണ്ട്. സാധാരണ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ദർശനം നടത്തുന്നതിനു പ്രത്യേക വ്രതാനുഷ്ഠാനങ്ങളൊന്നും ഇല്ലല്ലോ. ശബരിമല ദർശനം, വ്രതനിഷ്ഠയുള്ള ഒരു തീർത്ഥാടനമാണ്. നാല്പത്തിയൊന്നു ദിവസത്തെ വ്രതാനുഷ്ഠാനത്തോടെയും; പ്രത്യേകവേഷം ധരിച്ചും; അർത്ഥഗർഭമായ ''ഇരുമുടിക്കെട്ട്'' ശിരസിൽ താങ്ങിയും, ഉച്ചത്തിൽ ശരണം വിളിച്ചും, മല ചവിട്ടിയാണ്, കാനനമദ്ധ്യത്തിൽ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന സന്നിധാനത്തിലെത്തി ഭഗവൽ ദർശനം നടത്തേണ്ടത്. പണ്ടത്തേതിൽനിന്നും ഇതിനെല്ലാം മാറ്റങ്ങളും വന്നിട്ടുണ്ട്. ഇന്ന് പമ്പാതീരംവരെ വാഹനത്തിൽ ചെന്നെത്താൻ സാധിക്കും. പമ്പകടന്ന് നാലഞ്ചു കിലോമീറ്റർ ദൂരം പൂങ്കാവനത്തിൽ കൂടെ നടന്നാൽ; വലിയ കഷ്ടതകളൊന്നും കൂടാതെ ശബരിമല എത്തി ദർശനം നടത്തിപ്പോരാനുള്ള സൗകര്യം ഉണ്ട്. കാലത്തിനൊത്ത മാറ്റങ്ങളും ആധുനിക സൗകര്യങ്ങളും പമ്പവരെ പടർന്നു പിടിച്ചു കഴിഞ്ഞു. അതിനപ്പുറമുള്ള ''പൂങ്കാവനത്തിന്റെ'' അഭൗമമായ പ്രകൃതി ഭംഗിയും, ശാന്തിയും ഇന്നത്തെപ്പോലെയെങ്കിലും നിലനിർത്താൻ ഭരണാധികാരികളും പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. കാടും മേടും കയറി, കല്ലും മുള്ളും ചവുട്ടി, ശരണം വിളിച്ചുകൊണ്ടുള്ള തീർത്ഥാടനത്തിന്റെ അവാച്യമായ അനുഭൂതികളാണ്, ശബരിമല ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ആകർഷണശക്തി നാൾക്കുനാൾ വർദ്ധിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത്. ഈ തീർത്ഥാടനത്തിൽ അന്തർവേഹിച്ചിട്ടുള്ള വിരക്തിയും ഭക്തിയും ലഘൂകരിക്കുന്ന പരിവർത്തനങ്ങളൊന്നും പമ്പയ്ക്കപ്പുറം നടപ്പാക്കരുതെന്ന് ഞാൻ ശക്തിയായി അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

5. ശബരിമല തീർത്ഥാടനം ഏതാണ്ട് ഉത്തരേന്ത്യയിലെ ''കുംഭമേള''യെപ്പോലെ പ്രശസ്തമായിട്ടുണ്ട്. കേരളത്തിനു പുറത്തുനിന്നും, മലബാർ–കൊച്ചി പ്രദേശങ്ങളിൽനിന്നും വരുന്ന അയ്യപ്പ ഭക്തൻമാർ, താരതമ്യേന, വ്രതാചരണത്തിൽ മറ്റുള്ളവരെക്കാൾ മുന്നിട്ട് നിൽക്കുന്നു. ശബരിമല നടവരവിന്റെ മുക്കാൽ പങ്കും കേരളത്തിനു പുറമേനിന്ന് വരുന്ന തീർത്ഥാടകരാണ് നൽകുന്നതെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിശയോക്തി ആകയില്ല. ഇതൊക്കെയായിട്ടും, ശബരിമല തീർത്ഥാടകരുടെ പ്രാഥമികാവശ്യങ്ങൾ നിർവഹിക്കാനുള്ള സൗകര്യങ്ങൾ ഇന്നും അപര്യാപ്തമാണ്. മണ്ഡലം–മകരവിളക്ക് കാലത്ത് ശുദ്ധജല വിതരണം; മലമൂത്രവിസർജ്ജനസൗകര്യം; പമ്പാസരസ്സിലെ മലിനീകരണ നിവാരണം; എന്നീ അതിപ്രധാനമായ പരിപാടികൾ ഫലപ്രദമായി നടപ്പാക്കുന്നതിനു, ഇതേവരെ ദേവസ്വം ബോർഡിനു സാധിച്ചിട്ടില്ല. ശബരിമല നടവരവിന്റെ മുക്കാൽപങ്കും ശബളച്ചെലവിനാണ് നീക്കിവയ്ക്കുന്നത്. ശേഷിക്കുന്ന കാൽപങ്ക്, ശരിയായ ആസൂത്രണം ഇല്ലാതെയും; സാങ്കേതികപരിചയം ഇല്ലാത്ത ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ചുമതലയിലും അവരുടെ മനോധർമ്മംപോലെ ചെലവഴിക്കുന്നു. ഗവൺമെൻറിന്റെ പരിപൂർണ്ണമായ സഹകരണം അഖിലേന്ത്യാ പ്രശസ്തമായ ഈ തീർത്ഥാടനകേന്ദ്രത്തിന്റെ വികസനപ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് അനുപേക്ഷണീയമാണ്. നാനാജാതി മതസ്ഥരും ഭയഭക്തിയോടെ ഈ തീർത്ഥാടനത്തിൽ പങ്കെടുക്കാറുണ്ട്. ശബരിമല അടിയന്തിരങ്ങൾക്ക് ഗവൺമെൻറിന്റെ സഹകരണം പ്രാവർത്തികമാക്കാൻ, ഒരു ഉയർന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥനെ ''കോ-ഓർഡിനേറ്ററായി'' നിയമിച്ചിട്ടുള്ളത് കൊണ്ടായില്ല. തീർത്ഥാടകരുടെ സൗകര്യങ്ങൾ പര്യാപ്തമാക്കുന്നതിനു, ഗവൺമെൻറ് തലത്തിൽ ആസൂത്രണം ചെയ്ത ''സംയോജിത വികസന പരിപാടികൾ'' ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികളുടെ സഹകരണത്തോടെ നടപ്പാക്കുകയാണ് വേണ്ടത്. ഇതിനാവശ്യമുള്ള തുക ഗവൺമെൻറിന്റെ വാർഷിക ബഡ്ജറ്റിൽ വകകൊള്ളിക്കണമെന്നും ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു.

6. ശബരിമല വികസനപരിപാടികളും ആസൂത്രണം ചെയ്തു നടപ്പാക്കുക എന്ന ലക്ഷ്യത്തോടെ, സമീപകാലത്ത്, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ്, ഒരു പുതിയ ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റ് രൂപീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. റിട്ടയർഡ് ചീഫ് എഞ്ചിനീയർ ശ്രീ. കെ. മാധവൻ നായരായിരുന്നു ഈ ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിന്റെ ആദ്യത്തെ മേധാവി. ഏതാണ്ട് മൂന്നരക്കോടി രൂപ ചെലവ് വരുന്ന ഒരു പഞ്ചവത്സരപദ്ധതി അദ്ദേഹം ആസൂത്രണം ചെയ്തു, രേഖകളെല്ലാം തയ്യാറാക്കി. ഈ ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിലേക്ക് നിയമിച്ച ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ശമ്പളച്ചെലവിനുമാത്രം ആണ്ടിൽ അഞ്ചരലക്ഷം രൂപയാണ് ചെലവായിരുന്നത്. രണ്ടുവർഷത്തോളം കുറെസാധനസാമഗ്രികളും വാങ്ങിച്ചു ശേഖരിച്ചതിൽ കവിഞ്ഞൊന്നും ചെയ്യാൻ സാധിച്ചില്ല. ''പ്രോജക്ട് ചീഫ് എഞ്ചിനീയർ'' സ്വയം പിരിയേണ്ടിവന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിൻഗാമി ആയി വന്ന ശ്രീ. പി. സുബ്രഹ്മണ്യയ്യർ, മതബോധവും, അർപ്പണമനോഭാവവും ഉള്ള ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥനായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വതസിദ്ധമായ അന്തശക്തിയുടെ ഫലമായി, ചുരുങ്ങിയ കാലയളവിൽ, ഇന്ന് നാം കാണുന്ന ''ശരംകുത്തി സന്നിധാനം'' നടപ്പന്തൽ ഏറ്റവും കമനീയമായി പണി തീർക്കാൻ സാധിച്ചത് ഒരു നേട്ടമാണ്. കഴിഞ്ഞ പത്തുകൊല്ലത്തിനകം, ശബരിമല സന്നിധാനത്തിൽ നടപ്പാക്കിയിട്ടുള്ള പ്രയോജനകരമായ പരിപാടി, ഇത് മാത്രമാണെന്നു പറഞ്ഞാൽ തെറ്റില്ല. തീർത്ഥാടകർക്ക് ആശ്വാസം പകരുന്ന ഈ നിർമ്മാണം പൂർത്തിയായതോടെ, സുബ്രഹ്മണ്യ അയ്യരും പിരിഞ്ഞുപോയി.

7. ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തെ സംബന്ധിച്ച് പ്രമാദമായ ഒരു വ്യവഹാരം ഉണ്ടായിരുന്നു. ചേർത്തലയുള്ള ചീരപ്പൻചിറ രത്നമ്മ ചാന്നാട്ടി വാദിയായി, ദേവസ്വം ബോർഡിനെ പ്രതിയാക്കി കൊടുത്ത കേസിൽ; ശബരിമല ക്ഷേത്രത്തിലെ ''വെടി വഴിപാടിനെ'' സംബന്ധിച്ച് അവർ അവകാശവാദങ്ങം ഉന്നയിച്ചു. അയ്യപ്പൻ ബാല്യകാലത്ത് ആയുധാഭ്യാസം ചെയ്യാൻ താമസിച്ചിരുന്നത് ചീരപ്പൻ ചിറയായിരുന്നെന്നും മറ്റുമുള്ള കെട്ടുകഥകളെ ആസ്പദമാക്കി ബോധിപ്പിച്ചിരുന്ന കേസ്, സുപ്രീംകോടതിയിൽ തള്ളിയതോടെ അവസാനിച്ചു.

8. ഭരണപരമായ ചില കാര്യങ്ങളും കൂടെ പരാമർശിക്കേണ്ടതുണ്ട്. കോടിക്കണക്കിനു രൂപ വരവുള്ള ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണച്ചുമതല ഇന്നും താഴെക്കിടയിലുള്ള ഒരു അസിസ്റ്റന്റ് കമ്മീഷണറാണ് വഹിക്കുന്നത്. ഈ സ്ഥാനം വഹിച്ചിരുന്ന പലരും പണാപഹരണത്തിനും, ക്രമക്കേടുകൾക്കും വിധേയരായി നടപടികളും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ഇതിനകം, ലക്ഷക്കണക്കിനു രൂപ ദേവസ്വം ബോർഡിനു പിരിഞ്ഞു കിട്ടേണ്ടതായിട്ടാണിരിക്കുന്നത്. നാടകുനാടം പ്രാധാന്യം വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ സവിശേഷതകളും, പ്രത്യേക സാഹചര്യങ്ങളും വസ്തുനിഷ്ഠമായി പരിഗണിച്ചശേഷം ഞാൻ താഴെ ചേർക്കുന്ന ശുപാർശകൾ ചെയ്യുന്നു:—

(1) ഏകീകൃത ഭരണസംവിധാനത്തിന്റെ മുന്നോടിയായി ''ഇടക്കാല ഭരണസംവിധാനം'' നടപ്പാക്കുമ്പോൾ; ശബരിമലക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണച്ചുമതല വഹിക്കുന്നതിനു, അഡീഷണൽ സെക്രട്ടറിയുടെ പദവിയിൽ കുറയാതുള്ള ഒരു ഗവൺമെന്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥനെ, ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ വ്യവസ്ഥയിൽ; ''അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററായി'' നിയമിക്കേണ്ടതാണ്. ക്ഷേത്ര സങ്കല്പത്തിലും വിഗ്രഹാരാധനയിലും വിശ്വസിക്കുന്നതായി പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യാൻ തയ്യാറുള്ള ആളെ മാത്രമേ നിയമിക്കാൻ പാടുള്ളൂ.

(2) ശബരിമല വികസനപരിപാടികൾ ദീർഘദൃഷ്ടിയോടെ ആസൂത്രണം ചെയ്തു നടപ്പാക്കുന്നതിന് ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികളും ബന്ധപ്പെട്ട ഗവൺമെൻറ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറുകളുടെ പ്രതിനിധികളും ഉൾപ്പെട്ട ഒരു ''വിദഗ്ദ്ധസമിതി'' രൂപീകരിക്കണം. ഈ സമിതിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷൻ ഇന്നത്തെ ''ചീഫ് കോ-ഓർഡിനേറ്ററായി''രുന്നാൽ ഇതേവരെയുള്ള അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഭരണപരിചയം പ്രയോജനപ്പെടുത്താൻ സാധിക്കും. ഈ സമിതിയിൽ തന്ത്രിമാരുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും; അഖിലഭാരത അയ്യപ്പ സേവാസംഘത്തിൻെറ ഒരു പ്രതിനിധിയും ഉണ്ടായിരിക്കണം. സമിതി തയ്യാറാക്കുന്ന പരിപാടികൾ, സത്വരമായി നടപ്പാക്കുന്നതിനുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥ സംവിധാനവും മൂലധനവും രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണ്. പൊതുജനങ്ങളിൽനിന്നും സംഭാവനകൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിന് കേരള ഹൈക്കോടതി നൽകിയിട്ടുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങൾ അതേപടി പാലിക്കണം.

(3) പമ്പ–ശബരിമല വികസനപരിപാടികൾക്ക് അനുപേക്ഷണീയമായ വനഭൂമി, കാലതാമസം കൂടാതെ, ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൾക്ക് ലഭ്യമാക്കാനുള്ള നടപടികൾ ഗവൺമെൻറ് സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണ്.

(4) അയ്യപ്പൻെറ ''പൂങ്കാവനമായി'' അതിപുരാതനകാലം മുതൽ അംഗീകരിച്ച് ആചരിച്ചുവരുന്ന വനങ്ങളുടെ അതിർത്തികൾ നിർണ്ണയിച്ച് പ്രഖ്യാപിക്കണം. ഈ വനഭൂമിയിൽ ഏതെങ്കിലും തരത്തിലുള്ള പ്രവേശനം അനുവദിക്കാൻ പാടില്ല.

(5) ഏകീകൃതനിയമത്തിൽ, ശബരിമല മഹാക്ഷേത്രത്തിൻെറ ഭരണം സംബന്ധിച്ച് പ്രത്യേക വ്യവസ്ഥകൾ ഏർപ്പെടുത്തണം. ഈ ക്ഷേത്രത്തിനു മാത്രമായി ആരാധകരുടെ പ്രാതിനിദ്ധ്യം ഉള്ള ഒരു ''ക്ഷേത്രസമിതി'' രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണ്. ഈ സമിതിയിൽ ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും; അയ്യപ്പസേവാസംഘത്തിൻെറ ഒരു പ്രതിനിധിയും; തന്ത്രിസമാജത്തിൻെറ ഒരു പ്രതിനിധിയും ഉൾപ്പെടെ ഒമ്പത് അംഗങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നത് അഭിലഷണീയമായിരിക്കും.

അദ്ധ്യായം 10

നിയമങ്ങളുടെ ഏകീകരണം

1. ഈ കമ്മീഷൻെറ അന്വേഷണ വിഷയങ്ങൾ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളത് ഗവൺമെൻറാണ്. ഒന്നാമതായി ചേർത്തിട്ടുള്ളത്; തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ പ്രദേശങ്ങളിലുള്ള ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഭരണത്തിന് കാലോചിതമായി ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട നിയമത്തിൻെറ രൂപരേഖ എന്തായിരിക്കണമെന്നുള്ളതാണ്. നിലവിലുള്ള നിയമങ്ങൾ ഏകീകരിക്കണമെന്ന് ഏറിയകാലമായി ഗവൺമെൻറ് ആലോചിച്ചുവരികയായിരുന്നു. ഞാൻ പുറപ്പെടുവിച്ച ''പ്രശ്നാവലിയിൽ'' ഒന്നാമതായി ചേർത്തിരിക്കുന്നത് ഈ ചോദ്യമാണ്. പ്രശ്നാവലിക്ക് ഉത്തരങ്ങളയച്ചവരും എൻെറ മുൻപാകെ തെളിവും നിവേദനങ്ങളും നൽകിയവരും ഞാൻ നേരിട്ടുകണ്ടു ചർച്ച നടത്തിയവരും ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി വ്യക്തമായ അഭിപ്രായങ്ങളാണ് പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഈ അഭിപ്രായങ്ങളും തെളിവുകളും പരിശോധിക്കുന്നതിന് മുൻപ് മറ്റു ചില പ്രാരംഭവാദങ്ങളെപ്പറ്റി പ്രതിപാദിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

2. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണം നിയന്ത്രിക്കുന്നതിന് നിയമനിർമ്മാണം നടത്താൻ, മതേതരത്വം പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുള്ള ഗവൺമെൻറിന് അവകാശമില്ലെന്ന് മതാചാര്യൻമാർ പലരും അഭിപ്രായപ്പെടുകയുണ്ടായി. ക്രിസ്ത്യാനികളുടെയും മറ്റും ആരാധനാലയങ്ങളെ നിയന്ത്രിക്കാൻ നിയമം നിർമ്മിക്കാത്ത ഗവൺമെൻറ്, ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങളെയും, മഠങ്ങളെയും നിയന്ത്രിക്കാൻ ഒരുമ്പെടുന്നത്, ധാർമ്മികമായും നിയമപരമായും ശരിയല്ലെന്ന് പലരും വാദിച്ചു. പ്രഥമദൃഷ്ട്യാ ഇത് ശരിയാണ്. ക്രിസ്ത്യൻ ദേവാലയങ്ങളുടെ ഭരണപരമായ നിയന്ത്രണത്തിന് ഇതേവരെ പ്രത്യേക നിയമമൊന്നും ഉണ്ടാക്കിയിട്ടില്ല. സാധാരണ നിയമങ്ങൾ മാത്രമേ അവയ്ക്ക് ബാധകമായിട്ടുള്ളൂ. എന്നാൽ ക്രിസ്ത്യാനികളുടെ ആരാധനാലയങ്ങളും മതസ്ഥാപനങ്ങളും വ്യവസ്ഥാപിതമായ രീതിയിൽ; അവരുടെ മതാധിപൻമാരുടെ നിയന്ത്രണത്തിലാണ് നടന്നു വരുന്നത്. ക്രിസ്ത്യാനികളുടെ ''പാരീഷ്'' (ഇടവക) ഭരണസമ്പ്രദായം മാതൃകാപരമാണ്; അനുകരണീയവുമാണ്. ഈ കാലഘട്ടത്തിലും ക്രിസ്ത്യാനികൾ ഏറെക്കുറെ മതപരമായ അച്ചടക്കം നിലനിർത്തുന്നുണ്ടെന്നാണ് എൻെറ അഭിപ്രായം. മുസ്ലീങ്ങളുടെ ആരാധനാലയങ്ങളുടെ സ്വത്തിനെ സംബന്ധിച്ച ഭരണത്തിന് ''കേരളവക്ഫ് നിയമം'' നിലവിലുണ്ട്. എല്ലാവിധ മതസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ബാധകമായ ''റിലീജിയസ് ട്രസ്റ്റ് നിയമം'' നിർമ്മിക്കാനായിരുന്നു, 1960-ൽ കേന്ദ്രഗവൺമെൻറ് തയ്യാറായത്. ആ ശ്രമം പിന്നീട് ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു. നിയമനിർമ്മാണം നമ്മുടെ ഭരണഘടന പ്രകാരം, ഗവൺമെൻറിൻെറ അവകാശമാണ്. മതേതര ഗവൺമെൻറുകൾക്ക്, മതപരമായ വിഷയങ്ങളെ ബാധിക്കുന്ന നിയമം നിർമ്മിക്കാനുള്ള അധികാരം, ഭരണഘടനയിലെ 25 മുതൽ 28 വരെ വകുപ്പുകളിലെ വ്യവസ്ഥകൾക്ക് വിധേയമായിട്ടാണ് സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഏഴാം പട്ടികയിലെ ''കൺകറൻറ്'' ലിസ്റ്റിൽ ഈ വിഷയങ്ങൾ ചേർത്തിരിക്കുന്നു. നിയമനിർമ്മാണ രംഗത്ത് സംസ്ഥാന ഗവൺമെൻറിനുള്ള അധികാരത്തെ ചോദ്യം ചെയ്തിട്ട് കാര്യമില്ല. ഇന്ത്യയിലെ ഇതര സംസ്ഥാനങ്ങളിലെല്ലാംതന്നെ; ഹിന്ദുമതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന് നിയമങ്ങൾ നിർമ്മിക്കുകയും നടപ്പാക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. 1962-ൽ ശ്രീ. സി. പി. രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷൻ സമർപ്പിച്ച റിപ്പോർട്ടിലെ ഒന്നാമത്തെ ശുപാർശയും അത് തന്നെയായിരുന്നു. മതപരമായ ആചാരങ്ങൾക്കും സവിശേഷതകൾക്കും വിശ്വാസപ്രമാണങ്ങൾക്കും അനുയോജ്യമായ നിയമം നിർമ്മിക്കാനും മതേതര പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിയന്ത്രിക്കാനും ഗവൺമെൻറിന് അധികാരം ഉണ്ട്. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം ''ഊരാളൻമാരുടെ'' അനിയന്ത്രിതമായ സ്വേച്ഛാനുസരണം നടന്നുവന്ന കാലഘട്ടത്തിലേക്ക് തിരിഞ്ഞു നോക്കുമ്പോൾ അനഭിലഷണീയമായ പല നടപടികളും കാണാൻ കഴിയും. മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ദുസ്ഥിതിയ്ക്കുള്ള പ്രധാന കാരണവും ഇതാണ്. തിരുവിതാംകൂറിലെയും കൊച്ചിയിലെയും ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് വളരെക്കാലമായി നിയമാധിഷ്ഠിത ഭരണമാണ് നിലവിലുള്ളത്. സമീപകാലംവരെ അത് ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് അഭിവൃദ്ധികരവുമായിരുന്നു. ചുരുക്കത്തിൽ; ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും വ്യവസ്ഥാപിതമായ സൽഭരണത്തിനുതകുന്ന നിയമം, നിർമ്മിക്കുന്നതിൽ യാതൊരപാകതയും ഞാൻ കാണുന്നില്ല.

3. നിലവിലുള്ള നിയമങ്ങളുടെ കാലോചിതമായ പരിഷ്ക്കരണവും ഏകീകരണവുമാണ് ഗവൺമെൻറിൻെറ ലക്ഷ്യം. കേരള സംസ്ഥാനം രൂപീകരിച്ചിട്ട് ഇരുപത്തേഴ് വർഷം പിന്നിട്ടു. സംസ്ഥാന പുനഃസംഘടനാകാലത്ത് നിലവിലുണ്ടായിരുന്ന നിയമങ്ങളിൽ, ചുരുക്കം ചില

തൊഴിച്ച്, മറ്റുള്ളതെല്ലാം ഏകീകരിച്ച് നടപ്പാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഭരണഘടനയിലെ 44-ാം വകുപ്പിൽ; ഏകീകൃത നിയമനിർമ്മാണം സംസ്ഥാനങ്ങൾക്കുള്ള നിർദ്ദേശക തത്വമായി ചേർത്തിരിക്കുകയാണ്. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, ഹിന്ദുമത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ബാധകമായിട്ട്, നാലു നിയമങ്ങളാണ് നിലവിലുള്ളത്. തിരുവിതാംകൂറിലെയും കൊച്ചിയിലേയും സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് ബാധകമായ; 1950–ലെ തിരുവിതാംകൂർ–കൊച്ചി ഹിന്ദുമതസ്ഥാപന നിയമവും; മലബാറിലെ സ്ഥാപനങ്ങളെ നിയന്ത്രിക്കുന്ന 1951–ലെ ''മദ്രാസ് ഹിന്ദുമത–ധർമ്മസ്ഥാപന നിയമവും''; ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഭരണത്തിനുള്ള 1979-ലെ ''ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം നിയമവും''; ഇരിങ്ങാലക്കുട ''കൂടൽമാണിക്യം'' ക്ഷേത്രത്തിന് ബാധകമായ 1971-ലെ ''കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വം നിയമവും'' ആണ് ഇപ്പോഴും പ്രാബല്യത്തിലിരിക്കുന്ന നിയമങ്ങൾ. ''ശ്രീപത്മനാസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിന്'' ബാധകമായ നിയമ വ്യവസ്ഥകൾ, തിരു–കൊച്ചി നിയമത്തിൽ പ്രത്യേകമായി ചേർത്തിരിക്കുകയാണ്. ഭരണഘടനയിലെ നിർദ്ദേശക തത്വങ്ങളുടെ വെളിച്ചത്തിലും, മുൻപറഞ്ഞ നിയമങ്ങൾക്ക് പകരം; ഒരു ഏകീകൃത നിയമം നിർമ്മിക്കുന്നതിനെപ്പറ്റിയാണ് ഗവൺമെൻറ് പരിഗണിച്ചു വരുന്നത്. എൻെറ അന്വേഷണത്തിൽ അന്തർഭവിച്ചിരിക്കുന്ന പ്രധാന വിഷയവും അതാണ്. അതിൽ അസ്വഭാവികതയോ, അധർമ്മമോ ഉള്ളതായി ഞാൻ കരുതുന്നില്ല.

4. അപ്രായോഗികമല്ലെങ്കിൽ, കേരളം ഒട്ടാകെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ധർമ്മാർത്ഥാനങ്ങൾക്കും ബാധകമായ ''ഏകീകൃത നിയമം'' ഉണ്ടാക്കേണ്ടതാ ആവശ്യവും ആശാസ്യവുമാണെന്ന പ്രശ്നാവലിക്ക് മറുപടി അയച്ചവരിലും നേരിട്ട് തെളിവ് നൽകിയവരിലും ബഹുഭൂരിപക്ഷം പേരും അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. നാലഞ്ചുപേർ മാത്രമേ ഏകീകൃത നിയമം ആവശ്യമില്ലെന്ന് പറയുന്നുള്ളു. ഈ വിഷയത്തിൽ ലഭിച്ചിട്ടുള്ള സുപ്രധാനമായ അഭിപ്രായങ്ങൾ താഴെ ചേർക്കുന്നു:

പരമപൂജനീയ: ശൃംഗേരിമഠാധിപതി ശ്രീ. ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികൾ:

''കേരളത്തിലെ എല്ലാ ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും സംയോജിത ഭരണം പ്രായോഗികമാക്കുന്നതിന് ഏകീകൃത നിയമം ആവശ്യമാണ്.''

പരമപൂജനീയ കാശീമഠസംസ്ഥാനാധിപതി: സുധീന്ദ്രതീർത്ഥ സ്വാമികൾ:

''എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ബാധകമായി ഏകീകൃത നിയമം ഉണ്ടാക്കുന്നപക്ഷം ഗൗഡസാരസ്വതക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സ്വയംഭരണാവകാശവും ആചാരവിശ്വാസങ്ങളും സംരക്ഷിക്കത്തക്കവണ്ണമുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ ചേർത്തിരിക്കണം. ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ആധ്യാത്മികവും ഭരണപരവുമായ കാര്യങ്ങളെല്ലാം നിയന്ത്രിക്കാനുള്ള അധികാരം കാശി സംസ്ഥാന മഠാധിപതിക്കാണ്.''

ശ്രീ. കെ. സി. മാറോൺരാജ: സാമൂതിരിപ്പാട്, കോഴിക്കോട്.

''കേരളത്തിലെ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് ഒരു ഏകീകൃത നിയമം ഉണ്ടാകുന്നത് ആശാസ്യമാണ്.''

ശ്രീ. കിടങ്ങൂർ ഗോപാലകൃഷ്ണപിള്ള, ഇന്ത്യൻ ഹൈക്കമ്മീഷണർ, സിങ്കപ്പൂർ

''കേരളത്തിലെ ദേവസ്വംബോർഡ് ഭരണക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഏകീകൃത നിയമവും ഏകീകൃത ഭരണവും ആവശ്യമാണ്. ഊരാണ്മക്ഷേത്രങ്ങളും കാലക്രമത്തിൽ ഈ നിയമത്തിൻെറ പരിധിയിൽ കൊണ്ടുവരാവുന്നതാണ്.''

സ്വാമി ഗോലോകാനന്ദ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, തിരുവനന്തപുരം.

''കേരളം ഒറ്റ സംസ്ഥാനമായി നിലവിൽവന്ന സ്ഥിതിക്ക് ഹിന്ദു ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ധർമ്മാർത്ഥദാനങ്ങൾക്കും ഏകീകൃത നിയമം ആവശ്യമാണ്.''

അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. പി. ആർ. രാജഗോപാൽ, പൊൻകുന്നം.

''കേരളം ഒട്ടാകെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ബാധകമായ ഏകീകൃത നിയമം നിർമ്മിക്കുന്നത് ആശാസ്യമാണ്.''

ശ്രീ. കെ. ജി. കെ. നായർ, വിശ്വഹിന്ദു പരിഷത്ത്, വർക്കല

''സംയോഗശക്തമായ ഒരു ഹിന്ദു ജനതയെ വാർത്തെടുക്കാൻ, കേരളത്തിലെ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, ഏകീകൃത നിയമവും, ഏകീകൃത ഭരണവും ഉണ്ടാകേണ്ടതേ ആവശ്യമാണ്.''

ശ്രീ. എൻ. പത്മനാഭപിള്ള, ഡയറക്ടർ, നായർ സർവ്വീസ് സൊസൈറ്റി, പുനലൂർ

''കേരളത്തിലെ ദേവസ്വം ഭരണത്തിലും ഐകരൂപ്യം ഉണ്ടാകണം. ഏകീകൃത നിയമം ആവശ്യമാണ്.''

സ്വാമി ഗീതാനന്ദ; ശിവഗിരിമഠം പ്രസിഡണ്ട്, വർക്കല

''കേരളത്തിലെ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് ഒരു നിയമത്തിന്റെ ആവശ്യമേയുള്ളൂ. ഭരണ സംവിധാനവും ഏകീകരിക്കേണ്ടതാണ്''.

സ്വാമി ജ്ഞാനാനന്ദ; ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, തിരുവല്ല.

''ഐക്യരൂപ്യം ഉള്ള ആരാധനാക്രമം നിൽനിൽക്കുന്നതിനാൽ ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിനും ഏകീകൃത നിയമം ഉണ്ടാകണം''.

പ്രൊഫസർ പി. ആർ. നായർ, തവന്നൂർ.

''1860 മുതൽ നടപ്പിലിരിക്കുന്ന നിയമ വ്യവസ്ഥകളുണ്ട്. അവയെല്ലാം കാലോചിതമായി ഏകോപിപ്പിക്കേണ്ടതു് അടിയന്തിരാവശ്യമാണ്''.

ശ്രീ. പി. കേരളവർമ്മ രാജ, പ്രസിഡണ്ട്, കേരള ക്ഷേത്ര സംരക്ഷണസമിതി, കോഴിക്കോട്.

''കേരള സംസ്ഥാനം രൂപീകരിച്ചപ്പോഴേ മുതൽ നിയമങ്ങളും ഭരണവും ഏകീകരിക്കണമെന്ന് ഹൈന്ദവ ജനത ആവശ്യപ്പെടുന്നു. ഇനിയെങ്കിലും ഇത് നടപ്പാക്കണം''.

ശ്രീ. എസ്. ശങ്കരവാര്യർ, സെക്രട്ടറി, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡ്.

''ഹിന്ദുമത–ധർമ്മാർത്ഥദാന നിയമത്തിന്റെ മാതൃകയിൽ, ഉചിതമായ ഭേദഗതികളോടെ ഏകീകൃത നിയമം നിർമ്മിക്കണം''.

ശ്രീ. കെ. പി. വാസുദേവൻനായർ, നെടുങ്കുന്നം.

''കേരളത്തിലെ ദേവസ്വങ്ങൾക്കും മതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ബാധകമായ ഏകീകൃതനിയമം നിർമ്മിക്കണം''.

സ്വാമി പരമേശ്വരാനന്ദഭാരതി, കന്യാകുമാരി

''അതാത് പ്രാദേശികാചാരങ്ങളും, സമ്പ്രദായങ്ങളും, ഹിന്ദു സമൂഹത്തിന്റെ പൊതുവായ ഉദ്ദേശലക്ഷ്യങ്ങൾക്ക് വിധേയമാക്കി ഏകീകൃത നിയമം നിർമ്മിക്കാവുന്നതാണ്''.

ശ്രീ. പി. ആർ. രാമവർമ്മരാജ, ആലക്കോട്.

''ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളെയും, ക്ഷേത്രങ്ങളെയും വിനാശത്തിൽ നിന്നും രക്ഷിക്കുന്നതിന് ഏകീകൃതനിയമവും, രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനവു മില്ലാത്ത, സംയോജിത ഭരണവും ആവശ്യമാണ്''.

ശ്രീ. ആഞ്ജം മാധവൻ നമ്പൂതിരി, ഗുരുവായൂർ.

''ഏകീകൃത നിയമവും ഏകീകൃത ദേവസ്വം ഭരണവും ആവശ്യമാണ്''.

ശ്രീ. കെ. ദാമോദരൻ, കമ്മീഷണർ; ഹിന്ദുമത-ധർമ്മാർത്ഥദാന ഡിപ്പാർട്ട് മെൻറ്.

''ഇന്നത്തെ സാഹചര്യത്തിൽ ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം അപ്രായോ ഗികമാണ്. നിയമതടസ്സമില്ലെങ്കിൽ, മദ്രാസ് നിയമത്തിൻെറ മാതൃക യിൽ ഒരു നിയമം ഉണ്ടാക്കുന്നതാണ് നല്ലത്''.

ശ്രീ. വി. പി. കരുണാകരൻ നായർ, കുടമാളൂർ.

''കേരളത്തിലെ ഹിന്ദുക്കൾ ഈശ്വര വിശ്വാസത്തിലും ആരാധനയിലും ഐക്യരൂപ്യം ഉള്ളവരാണ്. ഏകീകൃത നിയമം ആവശ്യമാണ്''.

ശ്രീ. കെ. വി. ജനാർദ്ദനൻ, സെക്രട്ടറി, ശ്രീകണ്ഠേശ്വരക്ഷേത്രം, കോഴി ക്കോട്.

''കേരളത്തിലെ എല്ലാ ദേവസ്വങ്ങളുടെയും ഭരണം ഒരു ഏകീകൃത നിയമത്തിൻെറ പരിധിയിൽ കൊണ്ടുവരണം''.

ശ്രീ. വി. ആർ. കൃഷ്ണൻനായർ, തിരുവനന്തപുരം.

''കേരളത്തിൻെറ നിലവിലുള്ള ദേവസ്വം നിയമങ്ങൾ ഏകീകരിക്കണം. ഇപ്പോഴത്തെ ഭരണ സംവിധാനങ്ങളും അടിമുടി മാറേണ്ടതാണ്''.

ശ്രീ. പുതുമന ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, അമ്പലപ്പുഴ.

''നിത്യനിദാനങ്ങൾ, മാസവിശേഷങ്ങൾ, ഉത്സവങ്ങൾ, ദേവ പ്രതിഷ്ഠാ-നവീകരണാദി അസാധാരണ കർമ്മങ്ങൾ, ഇവയ്ക്കെല്ലാം പ്രായോ ഗിക തലത്തിൽ, ശാസ്ത്രാധിഷ്ഠിതമായ ഐക്യരൂപ്യം ഉള്ളതിനാൽ, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണത്തിനും ഏകീകൃത നിയമവും സംവിധാനവും ഉണ്ടാ കുന്നത് ഉത്തമമാണ്''.

സ്വാമി പ്രേമാനന്ദഭാരതി, സദാനന്ദപുരം.

''കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും മതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ബാധ കമായ ഏകീകൃത നിയമനിർമ്മാണം പ്രായോഗികവും ആശാസ്യവുമാണ്''.

ശ്രീ. കെ. വി. പരമേശ്വരൻനമ്പൂരി, തന്ത്രി, തിരൂർ.

''ഉദ്ദേശം, ലക്ഷ്യം, അനുഷ്ഠാനം എന്നീ കാര്യങ്ങളിൽ കേരളത്തിലെ ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങൾ തുല്യത പുലർത്തുന്നു. അവയ്ക്ക് ഏകീകൃത നിയമവും ഭരണവും അത്യന്താപേക്ഷിതമാണ്''.

ശ്രീ. സി. എൻ. മേനോൻ, കോഴിക്കോട്.

''കേരളത്തിലെ ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന് ഏകീകൃതനിയമം അത്യാ വശ്യമാണ്''.

ശ്രീ. സി. എം. കൃഷ്ണനുണ്ണി (പ്രസിഡണ്ട്, ഭാരതീയജനത യുവമോർച്ച); ശ്രീ. തറമ്മൽ കൃഷ്ണൻ (കോഴിക്കോട്), അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. കെ. വി ജി. അടിയോടി (തലശ്ശേരി), ചിറക്കൽ കോവിലകം കേരള വർമ്മ വലിയ രാജ; ശ്രീ. പി. എം. നാരായണൻ (പറശ്ശനിക്കടവ്) അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. കെ. നാരായണൻ നമ്പ്യാർ (തളിപ്പറമ്പ്), ശ്രീ. റ്റി. നാരായണൻ നായർ (സെക്രട്ടറി, മലബാർ ടെമ്പിൾ എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസേർസ് അസോസിയേഷൻ) ശ്രീ. കെ. ശങ്കര റാവു (പ്രസിഡണ്ട് മഥൂർ ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്) ശ്രീ. കെ. മഞ്ചുകുട്ടിമേനോൻ (റിട്ടയാർഡ് ലാ സെക്രട്ടറി, എറണാകുളം) ഡാക്ടർ എസ്. കൃഷ്ണയ്യർ (ചോറ്റാനിക്കര); കെ. ബി. വാര്യർ (ഗുരുവായൂർ); ശ്രീ. ചേന്നാസ് പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട് (തന്ത്രി, ഗുരുവായൂർ) സ്വാമി ഗഭീരാനന്ദ (പുറനാട്ടുകര); വി. വി. മൂസ്സത് (ആറൻമുള); ശ്രീമതി സി. മായമ്മ (പ്രസിഡണ്ട്, അഖില കേരള പൗർണ്ണമി സംഘം, ചെങ്ങന്നൂർ) ശ്രീ. ഡി. നാരായണൻപോറ്റി (പ്രസിഡണ്ട്, കേരള ഊരാണ്മ ദേവസ്വം ബോർഡ്) സ്വാമി നിത്യാനന്ദ സരസ്വതി (ശിവാനന്ദാശ്രമം, പാലക്കാട്) ശ്രീ. വി. എസ്. മണിഅയ്യർ (സെക്രട്ടറി, കേരള ബ്രാഹ്മണ സഭ, കലപ്പാത്തി) അഡ്വക്കേറ്റ് ഗൗരി ശ്രീധരൻ (പാലക്കാട്) വേണുഗോപാലവർമ്മരാജ (കൊല്ലങ്കോട്) പ്രൊഫസർ പി. ചന്ദ്രശേഖരപിള്ള (പാലക്കാട്) റ്റി. എൻ. ഭരതൻ തിരുമുൽപ്പാട് (നിലമ്പൂർ) കെ. സി. വി. രാജാ (കോട്ടയ്ക്കൽ) എം. ദേവകി അമ്മ (ഇടപ്പാളം) പി. ജി. നെടുങ്ങാടി (പട്ടാമ്പി) അഡ്വക്കേറ്റ് കെ. അയ്യപ്പൻ പിള്ള (തിരുവനന്തപുരം) സി. വി. നാരായണൻ ഭട്ടതിരി (കുമാരനല്ലൂർ) കടിയക്കോലില്ലത്ത് വാസുദേവൻ നമ്പൂതിരി (തന്ത്രി, കുമാരനല്ലൂർ), എൻ. രാമൻ വൈദ്യൻ (തന്ത്രി, വയ്ക്കം), അഡ്വക്കേറ്റ് കെ. ഭാർഗ്ഗവൻ (ഓച്ചിറ) കെ. പാറുക്കുട്ടിയമ്മ (പട്ടം), എം. കെ. കൃഷ്ണൻ നായർ (കീരിക്കാട്), ശ്രീ. കൃഷ്ണൻകുട്ടി സ്വാമി (ചവറ) തുടങ്ങിയവരെല്ലാം ഏകീകൃത നിയമം ആശാസ്യമെന്നു മാത്രമല്ല, ആവശ്യമാണെന്നു കൂടി വ്യക്തമായി അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. സി. എൻ. നാരായണപിള്ള (മാവേലിക്കര), ശ്രീ. എൻ. പി. കൃഷ്ണൻനായർ (തലശ്ശേരി), ശ്രീ. ആർ. ശ്രീധരവാര്യർ (മാവേലിക്കര) എന്നിങ്ങനെ ചുരുക്കം ചിലർ ''ഏകീകരണം'' അപ്രായോഗികമാണെന്നു പറയുന്നു.

7. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ, കുട്ടികൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷൻ 1962-ൽ നൽകിയ റിപ്പോർട്ടിന്റെ പ്രസക്ത ഭാഗം പരിശോധിക്കുന്നത് സഹായകരമായിരിക്കും. കുട്ടികൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷന്റെ അന്വേഷണ വിഷയങ്ങളിൽ, പ്രഥമവും പ്രധാനവുമായത്, ദേവസ്വം നിയമങ്ങളുടെയും ഭരണത്തിന്റെയും ഏകീകരണമായിരുന്നു. ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി മേനോൻ കമ്മീഷൻ, മതസ്ഥാപനങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പ്രശസ്ത വ്യക്തികളിൽ നിന്നും തെളിവുകൾ ശേഖരിക്കുകയും അതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഖണ്ഡിതമായ അഭിപ്രായം രേഖപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. കേരളത്തിലെ പൊതു ആരാധനാലയങ്ങൾക്കും, മത-ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ബാധകമായ ഏകീകൃതനിയമവും ഏകീകൃത ഭരണസംവിധാനവും എത്രയും വേഗം നടപ്പാക്കേണ്ടതാണെന്നും; ഗുരുവായൂർ തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണത്തിനു പ്രത്യേക നിയമം ആവശ്യമില്ലെന്നും ദേശീയ പ്രാധാന്യവും സവിശേഷതകളും ഉള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഏകീകൃത നിയമത്തിൽതന്നെ പ്രത്യേക വ്യവസ്ഥകൾ ഏർപ്പെടുത്തിയാൽ മതിയെന്നുമാണ് മേനോൻ കമ്മീഷൻ ഏകകണ്ഠമായി ശുപാർശ ചെയ്തിരുന്നത്. ഈ ശുപാർശയ്ക്ക് നിദാനമായ അഭിപ്രായങ്ങൾ പ്രകടിപ്പിച്ചവരിൽ ദേവസ്വം

ബോർഡ് ഭരണാധികാരികളായിരുന്ന ശ്രീ. എ. എസ്. ദാമോദരൻ ആശാൻ, ശ്രീ. പി. ജി. നാരായണനുണ്ണിത്താൻ, ഇളമനകൃഷ്ണമേനോൻ, ശ്രീ. രാമ വർമ്മരാജ, എന്നിവരും ന്യായാധിപൻമാരായിരുന്ന പുത്തേഴത്ത് രാമൻ മേനോൻ, എസ്. ഗോവിന്ദമേനോൻ, പി. എസ്. കേശവൻ നമ്പൂതിരി തുടങ്ങിയവരും; ഉദ്യോഗസ്ഥ പ്രമുഖരായിരുന്ന പ്രാക്കുളം രാമൻപിള്ള, ഡാക്ടർ റാവി. എം. എ. പൈ; ശ്രീ. ശങ്കരനാരായണ ശർമ്മ, ഡാക്ടർ കെ. എൻ. പിഷാരടി, പ്രൊഫസർ ബാലരാമ പണിക്കർ, ഡാക്ടർ പി. കെ. നാരായണ പിള്ള, ശ്രീ. പി. കെ. ഡീവർ മുതലായവരും, മതാചാര്യൻമാരായ സ്വാമി ഈശ്വരാനന്ദ, സ്വാമി പ്രേമാനന്ദഭാരതി, സ്വാമി നാരായണതീർത്ഥർ, സ്വാമി ജ്ഞാനാനന്ദ സരസ്വതി എന്നിവരും ഉൾപ്പെടുന്നു. ഈ വസ്തുതകളുംകൂടി പരിഗണിച്ചാണ് എന്റെ ശുപാർശകൂടി സമർപ്പിക്കുന്നത്.

8. കേരളത്തിലെ പൊതു ആരാധനാലയങ്ങളായ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ധർമ്മാർത്ഥ ദാനങ്ങളുടെയും ഭരണത്തിന് ഏകീകൃത നിയമം തയ്യാറാക്കി എത്രയുംവേഗം നടപ്പാക്കണമെന്ന് ഞാൻ ശുപാർശചെയ്യുന്നു. ഏകീകൃത നിയമം നടപ്പാക്കുമ്പോഴും; നിലവിലുള്ള ദേവസ്വം നിയമങ്ങളെല്ലാം റദ്ദാക്കേണ്ടതാണ്. ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ സ്വഭാവം എന്തായിരിക്കണം; നിയമ പരിധിയിൽനിന്നും ഗുരുവായൂർ, കൂടൽമാണിക്യം, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി തുടങ്ങിയ ക്ഷേത്രങ്ങളെ ഒഴിവാക്കേണ്ടതുണ്ടോ എന്നിങ്ങനെയുള്ള വിശദാംശങ്ങളെപ്പറ്റി ഇനി പരിശോധിക്കാം. ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ ''കരടുരേഖ'' തയ്യാറാക്കി സമർപ്പിക്കണമെന്നും ഗവൺമെന്റ് ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. എന്റെ അന്വേഷണത്തിൽ ലഭിച്ചിട്ടുള്ള തെളിവുകളുടെയും അഭിപ്രായങ്ങളുടെയും, എന്റെ പഠനത്തിന്റെയും അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഞാൻ വിഭാവനചെയ്യുന്ന ''ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ'' കരട് രൂപം അനുബന്ധം 28 ആയി ചേർത്തിരിക്കുന്നു. അക്കാരണത്താൽ ഇതെപ്പറ്റിയുള്ള വിശദാംശങ്ങൾ ഇവിടെ പ്രതിപാദിക്കുന്നില്ല. നിയമത്തിന്റെ പൂർണ്ണരൂപം തയ്യാറാക്കുമ്പോൾ; സമുചിതമായ ഭേദഗതികൾ വരുത്തുന്നതിന്; ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണചുമതല വഹിക്കുന്ന ''ഇടക്കാല സംവിധാനം'' ശ്രദ്ധിച്ചാൽ മതിയാകുന്നതാണ്. ''ഇടക്കാല ഭരണ സംവിധാന''ത്തെപ്പറ്റി അടുത്തൊരദ്ധ്യായത്തിൽ പറയുന്നുണ്ട്.

9. ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ പരിധിയിൽ നിന്നും വിഭാഗീയ ക്ഷേത്രങ്ങളെയും ദേശീയ പ്രാധാന്യം ഉള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെയും ഒഴിവാക്കണമെന്ന് പലരും അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ആചാരപരമായും മറ്റും പ്രത്യേകതകൾ നിലനിർത്തുകയും, വ്യവസ്ഥാപിതമായ രീതിയിൽ ഭരണം നടത്തുകയും ചെയ്യുന്ന ആരാധനാലയങ്ങൾക്ക്; അവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ആരാധകരുടെ വിശ്വാസപ്രമാണങ്ങളും പൂജാവിധികളും തടസ്സപ്പെടരുതെന്നുള്ള ആകാംക്ഷ തികച്ചും സ്വാഭാവികമാണ്. ക്രമസമാധാനം, സദാചാരം, സാമൂഹിക നന്മ ഇവയ്ക്ക് അനുയോജ്യമായി ഭരണം നടത്തുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളുടെ, ആഭ്യന്തര കാര്യങ്ങളിൽ ഇടപെടേണ്ട ആവശ്യമില്ലെന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം. സൽഭരണത്തെ ലാക്കാക്കി നിർമ്മിക്കുന്ന നിയമങ്ങൾ, അത്തരം സ്ഥാപനങ്ങളുടെ കാര്യത്തിൽ, പ്രായേണ അപ്രസക്തമായിരിക്കും. ഏകീകൃത നിയമത്തിന് അവസാന രൂപംകൊടുക്കുമ്പോൾ ഈ വിഷയം പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കപ്പെടണം.

അദ്ധ്യായം 11

ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം

1. നിലവിലുള്ള ഭരണസംവിധാനത്തെപ്പറ്റി സംക്ഷിപ്തമായി സൂചിപ്പിക്കാം, തിരുവിതാംകൂറിലെ ''എഴുതിത്തീരുവ'' (ഷെഡ്യൂൾഡ്) ക്ഷേത്രങ്ങളും, ''പി. ഡി.'' (പേർസണൽ ഡിപ്പോസിറ്റ്) ക്ഷേത്രങ്ങളും ഭരിക്കുന്നത് സ്വയംഭരണാധികാരമുള്ള നിയമാധിഷ്ഠിത ദേവസ്വം ബോർഡാണ്. 1950-ലെ 15–ാം ആക്ടിൽ രണ്ടാം പട്ടികയിൽ ചേർത്തിരിക്കുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ; തമിഴ്നാട് സംസ്ഥാനരൂപീകരണത്തെതുടർന്ന് കന്യാകുമാരി ജില്ലയിൽ ചേർന്നവ ഒഴികെയുള്ള 977 ക്ഷേത്രങ്ങളെയാണ് ''എഴുതിത്തീരുവ'' ക്ഷേത്രങ്ങളായി വിവക്ഷിക്കുന്നത്. ഇത് കൂടാതെ ഭരണം നടത്താനായി ദേവസ്വംബോർഡ് നിയമപ്രകാരം ഏറ്റെടുത്ത ക്ഷേത്രങ്ങളും, പി. ഡി. ക്ഷേത്രങ്ങളും ബോർഡ് ഭരണത്തിലുണ്ട്. സൗകര്യത്തിനായി, ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളെ ''ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾ'' എന്നാണ് ഇനി പറയുന്നത്. കൊച്ചി പ്രദേശത്ത്; 1919-ലെ ദേവസ്വം വിളംബരം അനുസരിച്ച്, സർക്കാർ നിയന്ത്രണത്തിലായ ക്ഷേത്രങ്ങൾ, ഇപ്പോൾ കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലാണ്. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളെയും ''ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങളെന്നു, വിവക്ഷിക്കാം''. 1950-ലെ ഹിന്ദുമത-ധർമ്മ സ്ഥാപന നിയമമനുസരിച്ചാണ്, ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം നടത്തുന്നത്. തിരുവിതാംകൂറിലും കൊച്ചിയിലുമുള്ള നിരവധി ''ഊരാണ്മ''ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മത–ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണം. പ്രായേണ സ്വതന്ത്രമാണ്. എന്നാൽ, ദുർഭരണത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ നിയമാനുസൃതമുള്ള നടപടികളിലൂടെ, ഭരണം ഏറ്റെടുക്കുന്നതിന് നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥകളുണ്ട്.

2. മലബാർ പ്രദേശത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങളെല്ലാംതന്നെ ''പ്രൈവറ്റ് ഉടമയിലുള്ള ''ഊരാണ്മ'' ക്ഷേത്രങ്ങളാണ്. അവയുടെ ഭരണം നിയന്ത്രിക്കുന്നത്, കോഴിക്കോട് ആസ്ഥാനമായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഹിന്ദുമത-ധർമ്മാർത്ഥദാന കമ്മീഷണറും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റുമാണ്. 1954-ൽ ഭേദഗതി ചെയ്യപ്പെട്ട, 1951–ലെ മദ്രാസ് ഹിന്ദുമത-ധർമ്മാർത്ഥദാന നിയമമനുസരിച്ചാണ് ഭരണം നടത്തുന്നത്. ഗുരുവായൂർ ശ്രീകൃഷ്ണക്ഷേത്രവും കീഴേടങ്ങളും പ്രത്യേക നിയമപ്രകാരം രൂപീകരിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു ''ബോർഡ്'' ഭരണം നടത്തുന്നു. ദൈനംദിന ഭരണച്ചുമതല ഗവൺമെന്റ് നിയമിക്കുന്ന ''അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ''ക്കാണ്. കൂടൽമാണിക്യം ക്ഷേത്രത്തിനും പ്രത്യേക ഭരണ സംവിധാനം ഉണ്ട്. ഗവൺമെന്റ് രൂപീകരിക്കുന്ന ബോർഡും ഗവൺമെന്റ് നിയമിക്കുന്ന ''അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററും'' ആണ് ഈ ക്ഷേത്രം ഭരിക്കുന്നത്.

3. വ്യത്യസ്ത നിയമങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലുള്ള ഭരണക്രമവും ഭരണാധികാരികളുമാണ് കേരളത്തിലെ ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണം നടത്തുന്നതെന്ന് പ്രസ്താവിച്ചല്ലോ. മുൻ അദ്ധ്യായത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ച രീതിയിൽ; നിയമങ്ങളുടെ ഏകീകരണം, നടപ്പാക്കുന്നതോടെ, ഭരണ സംവിധാനത്തിലും ഐക്യരൂപ്യം ഉണ്ടാകുന്നത് ആശാസ്യമാണ്. ഏകീകൃത നിയമ വ്യവസ്ഥകൾ നടപ്പാക്കാനുള്ള ഭരണ സംവിധാനത്തെപ്പറ്റിയാണ് ഇനി തീരുമാനിക്കേണ്ടത്. എന്റെ അന്വേഷണപരിധിയിൽ ഉൾപ്പെടുന്ന മർമ്മപ്രധാനമായ വിഷയവും ഇതു തന്നെയാണ്. നിയമങ്ങളുടെ അപര്യാപ്തതയേക്കാം; നിയമം നടപ്പാക്കാനുള്ള ഭരണ സംവിധാനത്തെപ്പറ്റിയാണ്, ഹൈന്ദവ ജനത, സംഘടിതമായി ശബ്ദം ഉയർത്തിയിരിക്കുന്നത്. ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ സമൂലമായ പരിവർത്തനമാണ് അവർ

ആവശ്യപ്പെടുന്നതെന്ന്; ഗവർണ്ണർക്കും മറ്റും നൽകിയ നിവേദനങ്ങളും പരിശോധിച്ചാൽ കാണാൻ സാധിക്കും. ഈ വിഷയം, അതർഹിക്കുന്ന പ്രാധാന്യത്തോടെ ഞാൻ പരിശോധിക്കുകയും, ലഭ്യമായ തെളിവുകളുടെ വെളിച്ചത്തിൽ ഗൗരവപൂർവ്വം പഠിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. പ്രശ്നാവലിക്ക് മറുപടി അയച്ചവരും തെളിവും നിവേദനങ്ങളും നൽകിയവരും ഈ വിഷയത്തിൽ ഏകാഭിപ്രായക്കാരല്ല. എല്ലാ രേഖകളും പരിശോധിച്ചാൽ പ്രധാനമായി മൂന്ന് അഭിപ്രായഗതികളാണ് ഉന്നയിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. അവയെപ്പറ്റി സമഗ്രമായി പ്രതിപാദിക്കാം.

4. ആദ്യമായി ന്യൂനപക്ഷ ചിന്താഗതിയാകട്ടെ–ഏകീകൃത നിയമം നടപ്പാക്കുന്ന പക്ഷം; കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ഇപ്പോഴും മലബാറിൽ നിലവിലിരിക്കുന്ന രീതിയിലുള്ള ഭരണസംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തണമെന്നാണ്, മലബാറിലെ എൻഡോമെൻറ് കമ്മീഷണർ ഉൾപ്പെടെ കുറച്ചുപേർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. ഗവൺമെൻറ് നിയന്ത്രണത്തിലുള്ള ഒരു ''ദേവസ്വം ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറാണ്'' ഇവർ വിഭാവനചെയ്യുന്നതെന്ന് ഇവരുടെ അഭിപ്രായങ്ങളും പരിശോധിച്ചാൽ കാണാം. ഭരണപരമായ കാര്യക്ഷമതക്ക്, ഒരു ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ് മേധാവിയുടെ നിയന്ത്രണത്തിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥ സംവിധാനമായിരിക്കും സഹായകമെന്ന് ഇവർ വാദിക്കുന്നു. ഇവരുടെ അഭിപ്രായങ്ങളിലെ പ്രസക്ത ഭാഗങ്ങളും ഇനി നോക്കാം. ശ്രീ. കെ. ദാമോദരൻ, എൻഡോമെൻറ് കമ്മീഷണർ, കോഴിക്കോട്.

''നിലവിലുള്ള തിരു-കൊച്ചി നിയമത്തിലും, മലബാർ നിയമത്തിലും ആവശ്യമായ ഭേദഗതികളും വരുത്തി ഭരണം കാര്യക്ഷമമാക്കിയാൽ മതിയാവുന്നതാണ്. എന്നാൽ, ഒരു ഏകീകൃത നിയമം കൊണ്ടുവരുന്നത് ഉചിതമായിരിക്കുമെന്ന് അഭിപ്രായമുള്ള പക്ഷം; 1959–ലെ മദ്രാസ് നിയമത്തിൻെറ അടിസ്ഥാനത്തിൽ നിയമം നിർമ്മിക്കാവുന്നതാണ്. ഒരു പൊതു ഭരണസമിതിക്ക് പകരം, ഈ സംവിധാനത്തിൽ ഒരു സർക്കാർ വകുപ്പായിരിക്കും ഉണ്ടായിരിക്കുക. ഈ വകുപ്പിൻെറ ചുമതലയിൽ ക്ഷേത്രഭരണം നടത്തണം. ക്ഷേത്രഭരണത്തിൽ സഹായിക്കുന്നതിന് പ്രത്യേകം സമിതികൾ രൂപീകരിക്കാവുന്നതാണ്.''

കമ്മീഷണറുടെ അഭിപ്രായത്തെ, അദ്ദേഹത്തിൻെറ സഹപ്രവർത്തകരായിരുന്ന് പെൻഷൻപറ്റിയ ശ്രീ. എൻ. ദിവാകരനും (കോഴിക്കോട്) ശ്രീ. കെ. കുട്ടിക്കൃഷ്ണമേനോനും (പാലക്കാട്) പിന്താങ്ങുന്നു. പ്രശ്നാവലിക്ക് ഉത്തരമയച്ചവരിൽ വടക്കുന്നറ എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ ശ്രീ. അശോകൻ മാത്രമേ ഈ അഭിപ്രായം പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളു. കൊയിലാണ്ടി പിഷാരക്കാവ് ട്രസ്റ്റി ബോർഡ് ചെയർമാൻ ശ്രീ. എം. മാധവൻ നായർ; അതെ ദേവസ്വം എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ ശ്രീ. കെ. സോമൻ; കാടാംപുഴ ദേവസ്വം മാനേജർ ശ്രീ. കുട്ടിശങ്കരമേനോൻ; ശ്രീ. കെ. സി. ഏട്ടൻ രാജ എന്നിവരും ''ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ്'' ഭരണത്തിനനുകൂലമാണ്. ഒരു പക്ഷേ, മലബാറിലെ ഭരണ സംവിധാനവുമായി അവർക്കുള്ള പ്രത്യേക ബന്ധം കൊണ്ടായിരിക്കാം ഈ അഭിപ്രായം പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളത്.

5. മേൽപ്പറഞ്ഞ ന്യൂനപക്ഷ അഭിപ്രായത്തിൻെറ, ഗുണദോഷങ്ങളെപ്പറ്റി പരാമർശിക്കുമ്പോൾ, പ്രസക്തവും പ്രധാനവുമായ ഒരു വസ്തുത പറയേണ്ടതുണ്ട്. ഇരുപത്തിമൂന്ന് വർഷം മുമ്പ്, അഖിലേന്ത്യാതലത്തിൽ സി. പി. രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷൻ നടത്തിയ അന്വേഷണത്തിൽ, ഈ വിഷയം പരിഗണിക്കപ്പെട്ടതായി കാണുന്നു. ആ കമ്മീഷന് ലഭിച്ച അഭിപ്രായങ്ങളിൽ ബഹുഭൂരിഭാഗവും ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന്

സ്വയം ഭരണാധികാരമുള്ള ഒരു ''ബോർഡ്'' രൂപീകരിക്കുന്നതിനോടാണ് യോജിച്ചത്. എന്നാൽ, മദിരാശി സംസ്ഥാനത്തിലെ അനുഭവങ്ങളുടെ വെളിച്ചത്തിലും, ഇതര സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ പ്രഗൽഭരായ ചില ഭരണാധികാരികളുടെ അഭിപ്രായത്തെ ആദരിച്ചും ഒന്നിലധികം അംഗങ്ങളുള്ള ''ബോർഡി''നേക്കാൾ, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ദൈനംദിനഭരണം, ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ ചുമതലയിൽ വിടുന്നത്, കാര്യക്ഷമമായിരിക്കുമെന്ന നിഗമനത്തിലാണ് കമ്മീഷൻ എത്തിച്ചേർന്നത്. എന്നാൽ; ഈ സംവിധാനം; ദേവസ്വം വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ ഇഷ്ടാനിഷ്ടങ്ങൾക്കും നിയന്ത്രണത്തിലും വിധേയമാകുമെന്നുള്ള ഒട്ടേറെ പരാതികൾ ലഭിച്ചതായും കമ്മീഷൻ പറയുന്നുണ്ട്. ഈ ദൂഷ്യം ഗവൺമെൻറ് നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്ത് രൂപീകരിക്കുന്ന ''ബോർഡിനും'' ഉണ്ടാകാമല്ലോ: കമ്മീഷന്റെ അഭിപ്രായമാണ്. ബീഹാർ, ഗുജറാത്ത്, പഞ്ചാബ് എന്നീ സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ പരീക്ഷണങ്ങളുടെ വെളിച്ചത്തിലാണ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ് ഭരണത്തെ അനുകൂലിച്ചു കൊണ്ട്, രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷൻ തീരുമാനം എടുത്തത്. 1951-ലെ മദ്രാസ് നിയമത്തിൽ, ബോർഡിനു പകരം കമ്മീഷണറെ വ്യവസ്ഥ ചെയ്ത; 1927 മുതൽക്കുള്ള ബോർഡിന്റെ ഭരണം തൃപ്തികരമല്ലാഞ്ഞിട്ടാണെന്നും ഈ കമ്മീഷൻ പറയുന്നുണ്ട്. ഈ വാദം നിരർത്ഥകമാണ്. 1951-ലെ നിയമം അനുസരിച്ച് നടപ്പാക്കിയ ''ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ്'' ഭരണം പരാജയപ്പെട്ടെന്നും; മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിൽ അനുദ്യോഗിക-ഭാഗഭാഗിത്വം ആവശ്യമാണെന്നും, നിയമ നിർമ്മാതാക്കൾക്ക് ബോധ്യമായതിന്റെ ഫലമായിട്ട്; 1959-ൽ ഭേദഗതി ചെയ്ത് നടപ്പാക്കിയ നിയമത്തിൽ; ദേവസ്വം വകുപ്പുമന്ത്രി അദ്ധ്യക്ഷനായി, ഒരു പതിനഞ്ചംഗ ഉപദേശകസമിതി രൂപീകരിക്കണമെന്നുള്ള വ്യവസ്ഥകൂടി ചേർത്തു. കഴിഞ്ഞ 25 വർഷമായി ഈ പരീക്ഷണം ഫലപ്രദമായി തുടർന്നു വരുന്നുണ്ട്. നിർഭാഗ്യവശാൽ, ഈ വസ്തുത രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷന്റെ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെട്ടില്ല.

6. 1951-ലെ മദ്രാസ് നിയമത്തിലെ പല വ്യവസ്ഥകളും 1954-ൽ ''ലക്ഷ്മീന്ദ്രതീർത്ഥസ്വാമി'' യുടെ കേസിൽ സുപ്രീം കോടതി അസ്ഥിരപ്പെടുത്തുകയാണ് ഉണ്ടായത്. മതസ്വാതന്ത്ര്യം, ക്ഷേത്രഭരണം തുടങ്ങിയ വിഷയങ്ങളിൽ, നിയമനിർമ്മാണത്തിനുള്ള പരിധി നിശ്ചയിച്ചു കൊണ്ടുള്ള ഈ വിധി ശ്രദ്ധേയമാണ്. 1971-ലെ ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം നിയമത്തെ ചോദ്യം ചെയ്തുകൊണ്ട് തറമ്മൽ കൃഷ്ണൻ സമർപ്പിച്ച ഹർജിയിൽ, കേരള ഹൈക്കോടതിയിൽ അന്ന് ചീഫ് ജസ്റ്റിസായിരുന്ന, ജസ്റ്റിസ് ബാലകൃഷ്ണ ഏറാടി ഉൾപ്പെട്ട അഞ്ചംഗബഞ്ച് പ്രഖ്യാപിച്ച വിധി; ദേവസ്വം ഭരണത്തിൽ കൈകടത്താനുള്ള ഗവൺമെൻറിന്റെ പ്രവണതക്കെതിരായുള്ള താക്കീതായിരുന്നു. ''മതസ്വാതന്ത്ര്യം'' സംരക്ഷിക്കുന്ന ''മാഗ്നകാർട്ട''യാണ് ഈ വിധിയെന്ന് പറയാൻ സാധിക്കും. മുൻപറഞ്ഞ വിധിന്യായങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലും; അഭിപ്രായ പ്രകടനങ്ങളിലൂടെ പ്രകടമായ വികാര വിശ്വാസങ്ങളെ ബഹുമാനിച്ചും; ഗവൺമെൻറ് നിയന്ത്രണത്തിലുള്ള ''ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറു ഭരണം'' എന്ന ആശയത്തെ ഞാൻ നിരാകരിക്കുന്നു. മലബാറിലെ പരീക്ഷണം; ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഉന്നമനത്തിന് സഹായകരമായിരുന്നില്ലെന്നുള്ള വസ്തുത; എന്റെ അഭിപ്രായത്തെ സാധൂകരിക്കുന്നുണ്ട്.

7. രണ്ടാമത്തെ ആശയഗതി; കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടേയും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടേയും ഭരണത്തിന്, പ്രാദേശിക തലത്തിൽ, ''ബോർഡുകൾ'' രൂപീകരിക്കണമെന്നുള്ളതാണ്. തിരുവിതാംകൂറിലും

കൊച്ചിയിലും ഉള്ളതുപോലെ മലബാറിലും ഒരു ബോർഡ് രൂപീകരിക്കണമെന്നും ഈ മൂന്ന് ബോർഡുകളുടേയും ഭരണം സംയോജിപ്പിക്കുന്നതിന് ഒരു ''കേന്ദ്രസമിതി'' വേണമെന്നും ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. പ്രൊഫസർ പി. എസ്. അച്ചുതൻപിള്ള (തിരുവനന്തപുരം) ശ്രീ. എൻ. ഭാസ്കരൻ നായർ (എക്സ്-മിനിസ്റ്റർ) ശ്രീ. എസ്. എസ്. പിള്ള (മാവേലിക്കര) ശ്രീ. പി. കെ. ശങ്കരൻ നായർ (കോതകുളങ്ങര) അഡ്വക്കേറ്റ് കെ. അയ്യപ്പൻ പിള്ള (തിരുവനന്തപുരം) ശ്രീ. വി. ആർ. രാമകൃഷ്ണൻ (ദേവസ്വം ബോർഡ് മെമ്പർ, തൃശ്ശൂർ) എന്നിവർ മൂന്ന് ബോർഡുകളുടെ രൂപീകരണത്തെയാണ് പിന്താങ്ങുന്നത്. അഡ്വക്കേറ്റ് എം. എൻ. കെ. നായർ (കാലടി) ''വ്യത്യസ്ത സംവിധാനം നിലനിർത്തിക്കൊണ്ടുതന്നെ ഒരു കേന്ദ്രീകൃത ഫെഡറൽ സംവിധാനമായിരിക്കും തൽക്കാലം ആശാസ്യമായിരിക്കുന്നത്'' എന്ന് പറയുന്നു. പ്രാദേശിക ബോർഡുകൾക്കും മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, സന്യാസി മഠങ്ങൾക്കും മറ്റും പ്രാതിനിധ്യം ഉള്ള ഒരു ''കേന്ദ്രബോർഡ്'' വേണമെന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം. ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മഠങ്ങളിലെ ആചാര്യൻമാരായ ശ്രീ. ഗണാനന്ദസ്വാമിയും ശ്രീ. മൈത്രാനന്ദസ്വാമിയും ''പൊതുഭരണസമിതി'' എന്ന ആശയത്തോട് യോജിക്കുന്നില്ല. പൊതുസ്വഭാവമുള്ള സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് പ്രത്യേകം ഭരണസമിതികളും രൂപീകരിക്കുന്നതാണ് ആശാസ്യമെന്ന് അവർ പറയുന്നു.

8. ഏകീകൃത നിയമം നടപ്പാക്കുന്നത് പ്രായോഗികവും ആശാസ്യവും ആണെങ്കിൽ, ഭരണ സംവിധാനവും ഏകീകരിക്കേണ്ടതാണ്. ഏകീകൃത നിയമ വ്യവസ്ഥകൾ ഫലപ്രദമായി നടപ്പാക്കുന്നതിന്, പ്രാദേശിക തലത്തിലുള്ള ബോർഡുകൾക്കു പകരം, ''കേന്ദ്രബോർഡ്'' ഉണ്ടായിരിക്കുന്നത് അഭിലഷണീയമായിരിക്കും. പ്രാദേശികമായ താൽപര്യങ്ങളും പ്രത്യേകതകളും കണക്കിലെടുത്ത്, തീരുമാനങ്ങളിലെത്താൻ, പ്രാതിനിധ്യ സ്വഭാവമുള്ള ഒരു ''കേന്ദ്രബോർഡിന്'' ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടാകയില്ല. ഇക്കാരണങ്ങളാൽ പ്രാദേശിക ബോർഡുകൾ രൂപീകരിക്കണമെന്നുള്ള അഭിപ്രായത്തെയും ഞാൻ നിരാകരിക്കുന്നു.

9. ഈ അന്വേഷണത്തിൽ സഹകരിച്ചവരിൽ ബഹുഭൂരിപക്ഷം പേരും അവതരിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള ആശയമാണ് ഇനി പരിശോധിക്കേണ്ടത്. ഏകീകൃത നിയമത്തോടൊപ്പം, ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനവും നടപ്പാക്കണമെന്നും കേരളം ഒട്ടാകെയുള്ള ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണ നിയന്ത്രണത്തിന് ഒരു കേന്ദ്രസമിതി ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നുമാണ് ഇവരുടെ അഭിപ്രായം. ഈ കേന്ദ്രസമിതിയുടെ ഘടന, രൂപീകരണം, അധികാരം തുടങ്ങിയ വിശദാംശങ്ങളിൽ അഭിപ്രായ ഐക്യം കാണുന്നില്ല. മൗലികമായ ആശയം, ''കേന്ദ്ര ഭരണസമിതി'' ഉണ്ടായിരിക്കമെന്നുള്ളതാണ്. ഈ അഭിപ്രായത്തോട് ഞാനും പൂർണ്ണമായി യോജിക്കുന്നു. എല്ലാ വസ്തുതകളും കണക്കിലെടുത്ത് ഗൗരവപൂർവ്വം പഠിച്ചശേഷമാണ് ഈ തീരുമാനത്തിൽ എത്തിയിട്ടുള്ളത്.

10. ''കേന്ദ്രസമിതിയുടെ'' ഘടനയും രൂപീകരണവും ആദ്യം പരിഗണിക്കാം. താഴെ പറയുന്ന കാര്യങ്ങളിൽ 99 ശതമാനം പേരും ഏകാഭിപ്രായക്കാരാണ്:—

(1) തിരുവിതാംകൂറിലേയും കൊച്ചിയിലേയും ബോർഡുകളുടെ രൂപീകരണത്തിന് നിലവിലുള്ള സംവിധാനം അസ്വീകാര്യമാണ്. ''ഹിന്ദു എം. എൽ. എ. മാരും ഹിന്ദു മന്ത്രിമാരും'' ചേർന്ന് ദേവസ്വം ബോർഡ് ഉണ്ടാക്കുന്ന രീതി അവസാനിപ്പിക്കണം.

(2) ക്ഷേത്ര–മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിൽ, യാതൊരു വിധമായ രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനമോ; പരിഗണനയോ ഉണ്ടാവാൻ പാടില്ല.

(3) മതേതര ഗവൺമെൻറിന്, ക്ഷേത്ര–മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിൽ യാതൊരു നിയന്ത്രണവും ഉണ്ടായിരിക്കരുത്. ഈ നിയന്ത്രണം പരമാവധി പരിമിതപ്പെടുത്തണമെന്നാണ് ചിലരുടെ അഭിപ്രായം.

(4) ക്ഷേത്രങ്ങളുടേയും മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടേയും ഭരണം ഏത്രയും വേഗം; ക്ഷേത്രസങ്കൽപ്പത്തിലും, വിഗ്രഹാരാധനയിലും അടിയുറച്ച വിശ്വാസം പുലർത്തുന്നവരുടെ നിയന്ത്രണത്തിലാക്കണം.

(5) പ്രധാനപ്പെട്ട ഓരോ ക്ഷേത്രത്തേയും കേന്ദ്രീകരിച്ച്, ''ആരാധകരുടെ'' ഉപദേശക സമിതികൾ രൂപീകരിക്കണം.

(6) ജനാധിപത്യ രീതിയിലുള്ള തെരഞ്ഞെടുപ്പു വഴി; ആരാധകരുടെ പ്രതിനിധികളടങ്ങുന്ന ''കേന്ദ്രസമിതി'' രൂപീകരിക്കണം. ക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ചുള്ള ആരാധക സമിതികൾക്കും, കേന്ദ്രസമിതിക്കും ഇടക്ക്, പ്രാദേശിക ഘടകങ്ങൾ രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണ്.

(7) ''കേന്ദ്രസമിതിക്ക്'' പൊതുവായ നയരൂപീകരണം: പ്രധാനപ്പെട്ട ഭരണ കാര്യങ്ങൾ; ബഡ്ജറ്റ് എന്നിവയുടെ ചുമതലയും അധികാരവും ഉണ്ടായിരുന്നാൽ മതിയാവും. ''ഉപദേശക രൂപേണ''യുള്ള കേന്ദ്ര ഭരണമാണ് ആശാസ്യമായിട്ടുള്ളത്.

(8) ദൈനംദിന ഭരണച്ചുമതല, കേന്ദ്രസമിതി നിശ്ചയിക്കുന്നതും ഗവൺമെൻറിൽനിന്നും കടം എടുക്കുന്നതുമായ, ഒരു സീനിയർ ഉദ്യോഗസ്ഥനിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കണം. ഭരണം പരമാവധി വികേന്ദ്രീകരിക്കണം.

11. ക്ഷേത്രങ്ങളും, മതസ്ഥാപനങ്ങളും ''മണ്ഡലങ്ങളായി'' തിരിച്ച്, അവ ഓരോന്നും സ്വയം ഭരണശേഷിയുള്ള ഘടകങ്ങളായി പുനഃസംഘടിപ്പിച്ച്, ആരാധകരുടെ ''സമിതി''കളാൽ ഭരിക്കപ്പെടണമെന്നുള്ള ആശയം, പലരും പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. തിരുവിതാംകൂറിലേയും, കൊച്ചിയിലേയും മലബാറിലേയും ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ചരിത്രപരമായ പശ്ചാത്തലം നിലവിലുള്ള ഭരണക്രമം; ഉടമാവകാശം; ആസ്തിബാധ്യതകൾ തുടങ്ങിയവ പരിഗണിച്ചാൽ മുൻപറഞ്ഞ സംവിധാനം, തൽക്കാലം പ്രായോഗികമാക്കാൻ ബുദ്ധിമുട്ടായിരിക്കും. എന്നാൽ ക്ഷേത്രാരാധകരുടെ ആഭിമുഖ്യവും, സജീവുമായ സഹകരണവും, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭാവി ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നുള്ള കാര്യത്തിൽ, അഭിപ്രായ വ്യത്യാസത്തിന് അവകാശമില്ല. ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി പ്രശ്നാവലിയിൽ ഞാൻ വ്യക്തമായ ചോദ്യങ്ങൾ ചേർത്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അവയ്ക്ക് ലഭിച്ച മറുപടികളും, എന്നെ നേരിട്ട് കണ്ട് നൽകിയ അഭിപ്രായങ്ങളും, നിവേദനങ്ങളും, പൂർണ്ണമായി ഈ റിപ്പോർട്ടിൽ ചേർക്കാൻ ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ട്. അവയുടെ പ്രസക്ത ഭാഗങ്ങൾ മാത്രം താഴെ ചേർക്കുന്നു:—

പരമപൂജനിയ: കാഞ്ചികാമകോടിപീഠാധിപതി ജഗദ്ഗുരു: ശ്രീ. ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികൾ:

''ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ആരാധകരുടെ ഉപദേശക സമിതികൾ രൂപീകരിക്കുന്നത് ആശാസ്യമാണ്. ക്ഷേത്രഭരണത്തിൽ അന്തർഭവിക്കുന്ന ലൗകികകാര്യങ്ങളുടെ മേലന്വേഷണത്തിനും നിയന്ത്രണത്തിനും; നിയമാധിഷ്ഠിതവും സ്വയം ഭരണാധികാരമുള്ളതുമായ; കേന്ദ്രസമിതി രൂപീകരിക്കണം. മഠാധിപതികൾ നൽകുന്ന ''പാനലിൽ'' നിന്നും ഗവർണ്ണറും ഹൈക്കോടതിയിലെ ഏറ്റവും സീനിയറായ രണ്ട് ഹിന്ദു ജഡ്ജിമാരും അടങ്ങുന്ന ഒരു കമ്മിറ്റി

ഈ ''കേന്ദ്രസമിതി''യെ തെരഞ്ഞെടുക്കുന്നതായിരിക്കും നല്ലത്. ക്ഷേത്രങ്ങളും ആധ്യാത്മിക കാര്യങ്ങളുടേയും, നിത്യനിദാനാദി പൂജാക്രമങ്ങളുടേയും നിയന്ത്രണവും ഭരണവും; വേദ-ശാസ്ത്ര-ആഗമങ്ങളിലും തന്ത്രവിധികളിലും പാണ്ഡിത്യമുള്ള ഒരു ചെറിയ കമ്മിറ്റിയിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കേണ്ടതാണ്.''

പൂജനീയ രംഗനാഥാനന്ദസ്വാമിജി: ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം:

''ക്ഷേത്രഭരണം ആരാധകരുടെ ചുമതലയിലായിരിക്കണം. ഹിന്ദുമതതത്വങ്ങളിലുള്ള അചഞ്ചലമായ വിശ്വാസം പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യുന്നവരെ മാത്രമേ, ആരാധകരായി കാണാൻ പാടുള്ളു. കേന്ദ്രഭരണ സമിതിയിൽ മന്ത്രിമാരുടെ പ്രതിനിധികൾക്കും, ക്ഷേത്രവുമായി അടുത്ത ബന്ധം ഉള്ളവർക്കും, പ്രാതിനിധ്യം നൽകണം. കേന്ദ്രസമിതി അംഗങ്ങൾ മാമൂൽ പ്രിയൻമാരാകരുത്.''

ശ്രീ. പി. കേരളവർമ്മരാജ; പ്രസിഡണ്ട്, കേരള ക്ഷേത്ര സംരക്ഷണസമിതി:

''ആരാധകരുടെ ക്ഷേത്രസമിതികൾ രൂപീകരിക്കണം. ഇവയ്ക്ക് പൂർണ്ണമായ ഭരണാധികാരം നൽകണം. ക്ഷേത്രസമിതി അംഗങ്ങളും. മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് പ്രത്യേകം രൂപീകരിക്കുന്ന സമിതികളിലെ അംഗങ്ങളും ചേർന്ന്, 'ധർമ്മസഭയിലെ' അംഗങ്ങളെ തെരഞ്ഞെടുക്കണം. കേരളം മൊത്തം അൻപത് നിയോജകമണ്ഡലങ്ങളായി വിഭജിക്കുക. ഓരോ മണ്ഡലവും ഓരോ അംഗത്തെ 'ധർമ്മസഭ'യിലേക്ക് തെരഞ്ഞെടുക്കണം. ഇവരെ കൂടാതെ, കേന്ദ്രബോർഡ്, ഇരുപതിൽ കവിയാതെയുള്ളവരെ ധർമ്മസഭയിലേക്ക് നോമിനേറ്റ് ചെയ്യണം. തന്ത്രിമാർ മതപണ്ഡിതൻമാർ, തച്ചുശാസ്ത്ര വിദഗ്ദ്ധൻമാർ ജ്യോതിഷപണ്ഡിതർ, ക്ഷേത്രകലാകാരൻമാർ, ഹരിജനങ്ങൾ എന്നിവർക്ക് പ്രാതിനിധ്യം നൽകണം. 'ധർമ്മസഭാംഗങ്ങൾ' ചേർന്ന് അഞ്ചംഗങ്ങളുള്ള 'ധർമ്മസമിതി' (കേന്ദ്രബോർഡ്) രൂപീകരിക്കണം. 'ധർമ്മസമിതി' അംഗങ്ങൾ കീഴ്ഘടകങ്ങളിൽ അംഗങ്ങളാകരുത്.''

അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. കെ. ഭാർഗ്ഗവൻ, സെക്രട്ടറി, ഓച്ചിറ പരബ്രഹ്മക്ഷേത്ര ഭരണസമിതി

''പ്രാദേശികമായി, ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഉപദേശകസമിതികൾ രൂപീകരിക്കണം. ഇവരുടെ പ്രതിനിധികളെ ഉൾപ്പെടുത്തി കേന്ദ്രസമിതി രൂപീകരിക്കണം. ക്രിസ്ത്യാനികളുടെ 'ഇടവക' സമ്പ്രദായം അനുകരണീയമാണ്.''

പ്രൊഫസർ പി. ആർ. നായർ, തവന്നൂർ:

''ഓരോ ക്ഷേത്രത്തിനും, ആരാധകസംഘം. ബ്ലോക്ക് തലത്തിൽ ഉപരിഘടകം. ജില്ലാതലത്തിലും, സംസ്ഥാനതലത്തിലും യോജിപ്പിക്കുക. അവയുടെ കേന്ദ്രബോർഡ് രൂപീകരിക്കണം. എക്സിക്യൂട്ടീവ് അധികാരം ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിന് ബോർഡിന് നയരൂപീകരണം മാത്രം.''

അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. പി. ആർ. രാജഗോപാൽ, പൊൻകുന്നം:

''ഓരോ ക്ഷേത്രത്തിലെയും ആരാധകരുടെ സമ്മതിദായകലിസ്റ്റ് ഉണ്ടാക്കണം. ഓരോ ഗ്രാമത്തിലുള്ള ക്ഷേത്രഭരണം അവരുടെ നിയന്ത്രണത്തിലാക്കണം. ക്ഷേത്രഭരണസമിതി പ്രസിഡണ്ടുമാർ ഉൾപ്പെട്ട ജില്ലാ സമിതികൾ-ജില്ലാ പ്രസിഡണ്ടൻമാരുടെയും, മാധിപതികളുടെയും, ഒരു ഹിന്ദു പാർലമെൻറ്; അതിൽനിന്നും അഞ്ചുപേരടങ്ങുന്ന കേന്ദ്രബോർഡ് രൂപീകരിക്കണം.''

ശ്രീ. കെ. രാമൻപിള്ള, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, ഭാരതീയ ജനതാപാർട്ടി:

''ആരാധകരുടെ ക്ഷേത്രസമിതികളും, ക്ഷേത്രസമിതികളും തെരഞ്ഞെടുക്കുന്ന ദേവസ്വം പ്രതിനിധിസഭയും; ഈ പ്രതിനിധിസഭ നിർദ്ദേശിക്കുന്ന പാനലിൽനിന്നും, കേരള ഹൈക്കോടതിയിലെ ഏറ്റവും സീനിയറായ ഹിന്ദു ജഡ്ജി, നിശ്ചയിക്കുന്ന അഞ്ചംഗ കേന്ദ്രബോർഡും രൂപീകരിക്കണം.''

ശ്രീ. കെ. മഞ്ചുക്കുട്ടിമേനോൻ, റിട്ടയാർഡ് ലാ സെക്രട്ടറി, എറണാകുളം:

''ക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ചുള്ള ആരാധകസമിതികളും; അവർ തെരഞ്ഞെടുക്കുന്ന അഞ്ചംഗ കേന്ദ്രസമിതിയും രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണ്. ഘട്ടം ഘട്ടമായി ക്ഷേത്രഭരണം, ആരാധകസമിതികളിൽ പൂർണ്ണമായും നിക്ഷിപ്തമാക്കണം.''

ശ്രീ. കെ. ജി. കെ. നായർ, സെക്രട്ടറി, വിശ്വഹിന്ദു പരിഷത്ത്, വർക്കല:

''പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ച്, മണ്ഡലങ്ങളും രൂപീകരിക്കണം. ഓരോ മണ്ഡലത്തിലും ഓരോ സന്യാസിയുടെ നേതൃത്വത്തിലുള്ള അഞ്ചംഗസമിതികളും ഉണ്ടാക്കണം. ആരാധകരാണ് തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടത്. തിരുവിതാംകൂറിലേയും കൊച്ചിയിലേയും മലബാറിലേയും മണ്ഡലസമിതികളും, പ്രത്യേകമായി തിരിച്ച് കേന്ദ്രസമിതിയംഗങ്ങളെ തെരഞ്ഞെടുക്കണം.''

ശ്രീ. പി. എസ്. രാമൻപിള്ള, റിട്ടയാർഡ് അഡീഷണൽ ഗവൺമെൻറ് സെക്രട്ടറി, തിരുവനന്തപുരം:

''പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ആരാധകരുടെ ഉപദേശകസമിതികളും എൻ. എസ്. എസ്; എൻ. ഡി. പി; യോഗക്ഷേമസഭ; ഹരിജൻ ഫെഡറേഷൻ തുടങ്ങിയ ഹിന്ദുമതസംഘടനകളിൽനിന്നും മൂന്നുപേരുടെ വീതം പാനൽ വരുത്തി ഗവർണ്ണറുടെ വിവേചനാധികാരം ഉപയോഗിച്ച് അഞ്ചംഗ കേന്ദ്രബോർഡ് രൂപീകരിക്കണം.''

ശ്രീ. ടി. ആർ. ബാലകൃഷ്ണയ്യർ, റിട്ടയർഡ് ഡിസ്ട്രിക്ട് ജഡ്ജി, തൃശ്ശൂർ

''ഓരോ റവന്യൂ ജില്ലയിൽനിന്നും മൂന്നുപേരുടെ വീതം പാനൽ വരുത്തി; ഒരു ജില്ലക്ക് ഒരു പ്രതിനിധി വീതവും; ഗുരുവായൂർ, ശബരിമല, ചോറ്റാനിക്കര ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഓരോ പ്രതിനിധിയും ഉൾപ്പെട്ട കേന്ദ്രബോർഡ്, ഹൈക്കോടതിയുടെ ചുമതലയിൽ രൂപീകരിക്കണം.''

ശ്രീ. സി. കെ. നാരായണൻ നമ്പൂതിരി, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, നമ്പൂതിരിയോഗക്ഷേമസഭ, തിരുവല്ല:

''എല്ലാ ഹിന്ദുസമുദായങ്ങളുടേയും പ്രതിനിധികളെ ഉൾപ്പെടുത്തി അഞ്ചംഗങ്ങളുള്ള ബോർഡ് രൂപീകരിക്കണം.''

ശ്രീ. ടി. എൻ. ഭരതൻ, തിരുമുല്പാട്, നിലമ്പൂർ:

''ഹൈന്ദവ സംഘടനകളുടേയും, സന്യാസിമാരുടേയും, തന്ത്രിമാരുടേയും പ്രതിനിധികളും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ബോർഡ് രൂപീകരിക്കണം.''

ശ്രീ. പി. ആർ. രാമവർമ്മരാജ, ആലക്കോട്:

''പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ച് ആരാധകരുടെ ഉപദേശകസമിതികളും—രണ്ടാമതായി, ആരാധകസമിതികളിൽനിന്നും ഓരോ പ്രതിനിധികളും ഉൾപ്പെട്ട മണ്ഡലസമിതി—മണ്ഡലങ്ങളും; ഭൂമിശാസ്ത്രപരമായ

സാമീപ്യം; ഹിന്ദുക്കളുടെ സാന്ദ്രത; ക്ഷേത്രവരുമാനം എന്നിവ കണക്കിലെടുത്ത് രൂപീകരിക്കണം. മൂന്നാമത് 'മേഖലാസമിതികൾ'—ഓരോ മേഖലയിലുള്ള മണ്ഡലങ്ങളുടെ ഓരോ പ്രതിനിധികളും—ഇവരിൽനിന്നും 'ധർമ്മസമിതി' (കേന്ദ്രസമിതി) യിലേക്ക് 21 പേരെ നോമിനേറ്റ് ചെയ്യണം. വൈദികർ, തന്ത്രിമാർ, മതപണ്ഡിതൻമാർ, ക്ഷേത്രങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ടു പ്രവർത്തിക്കുന്ന സംഘടനകളുടെ പ്രതിനിധികൾ, ആശ്രമ–മഠാധിപതികൾ, ഹരിജനപ്രതിനിധികൾ എന്നിവരെയാണ് ധർമ്മസമിതിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തേണ്ടത്.''

സ്വാമി ഗോലോകാനന്ദ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, തിരുവനന്തപുരം

''ഹിന്ദുമതതത്വങ്ങളും, സംസ്ക്കാരവും സംരക്ഷിക്കാൻ താല്പര്യവും കഴിവും ഉള്ളവരുടെ ഒരു കേന്ദ്രസമിതി രൂപീകരിക്കുന്നത് ആവശ്യമാണ്. ക്ഷേത്രങ്ങൾ, മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾ, ഇവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് പ്രവർത്തിക്കുന്ന പണ്ഡിതൻമാരെയും, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമിഷൻ, ചിന്മയമിഷൻ, ശങ്കരപീഠം, അയ്യപ്പസേവാസംഘം, വിശ്വഹിന്ദു പരിഷത്ത്, എൻ. എസ്. എസ്., എസ്. എൻ. ഡി. പി. തുടങ്ങിയ സംഘടനകളുടെ പ്രതിനിധികളെയും, ജ്ഞാനാനന്ദസരസ്വതി, വിദ്യാനന്ദതീർത്ഥപാദർ തുടങ്ങിയ സന്യാസിവര്യൻമാരുടെയും ഉപദേശാനുസരണം ക്ഷേത്രഭരണം നടത്താനുള്ള സംവിധാനമാണ് ഉണ്ടാകേണ്ടത്. പ്രാദേശികതലത്തിൽ ആരാധകരുടെ ഭരണസമിതികൾ രൂപീകരിക്കണം.''

ശ്രീ. പി. മാധവൻ നായർ, പ്രസിഡൻറ്, എൻ. എസ്. എസ്. യൂണിയൻ, തൃക്കണ്ടിയൂർ:

''പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ച്, ആരാധകരുടെ സമിതികളും, അവർ തെരഞ്ഞെടുത്ത് രൂപീകരിക്കുന്ന ജില്ലാതല പ്രതിനിധിസഭകളും, ഉണ്ടാകണം. പ്രതിനിധിസഭയിലെ അംഗങ്ങൾ ചേർന്ന് കേന്ദ്രസമിതിയെ തെരഞ്ഞെടുക്കണം.''

ശ്രീ. പുതുമന ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, അമ്പലപ്പുഴ:

''കേന്ദ്രസമിതിയിലേക്ക്, എൻ. എസ്. എസ്., എസ്. എൻ. ഡി. പി., യോഗക്ഷേമസഭ, തന്ത്രിസമാജം, അധഃകൃതലീഗ് എന്നീ സംഘടനകളുടെ ഓരോ പ്രതിനിധികളെ, അതാത് സംഘടനകൾ നോമിനേറ്റ് ചെയ്ത് രൂപീകരിക്കണം.''

ശ്രീ. കെ. പി. വാസുദേവൻ നായർ, നെടുങ്കുന്നം

''ക്ഷേത്രദർശനം നടത്തുന്ന ആരാധകരുടെ സമ്മതിദാനത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ പ്രദേശങ്ങളിൽനിന്നും മൂന്നുപേരെ വീതം തെരഞ്ഞെടുത്ത് കേന്ദ്രഭരണസമിതി രൂപീകരിക്കണം.''

ശ്രീ. കിടങ്ങൂർ ഗോപാലകൃഷ്ണപിള്ള, ഇന്ത്യൻ ഹൈക്കമ്മീഷണർ, സിങ്കപ്പൂർ:

''വിഗ്രഹാരാധനയിൽ വിശ്വസിക്കുന്നവരുടെ പ്രതിനിധികൾ ആയിരിക്കണം കേന്ദ്രഭരണസമിതിയിൽ ഉണ്ടാകേണ്ടത്. അംഗീകൃത സാമൂഹിക–മതസംഘടനാ പ്രവർത്തകർക്കും, സന്യാസി മഠങ്ങൾക്കും ഈ സമിതിയിൽ പ്രാതിനിധ്യം കൊടുക്കണം. ഈ സമിതിയുടെ രൂപീകരണത്തിൽ യാതൊരു വിധമായ രാഷ്ട്രീയപരിഗണനയും ഉണ്ടാകരുത്.''

സ്വാമി പ്രേമാനന്ദ ഭാരതി, സദാനന്ദപുരം:

"വില്ലേജ് അടിസ്ഥാനത്തിൽ അഞ്ചംഗ ആരാധകസമിതികളെ തെരഞ്ഞെടുപ്പിലൂടെ രൂപീകരിക്കണം. അവയുടെ പ്രസിഡൻറുമാർ തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന അംഗങ്ങളെ ചേർന്നു താലൂക്ക് സമിതികളും, താലൂക്ക് സമിതി പ്രസിഡൻറുമാരാൽ തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന കേന്ദ്രബോർഡും രൂപീകരിക്കണം. ഗവൺമെൻറിനു യാതൊരു നിയന്ത്രണവും പാടില്ല."

ശ്രീ. തറമ്മൽ കൃഷ്ണൻ, കോഴിക്കോട്:

"ആരാധകരുടെ പ്രാദേശികസമിതികളെ ക്ഷേത്രത്തെ കേന്ദ്രീകരിച്ച് ഉണ്ടാക്കണം: കേന്ദ്രസമിതിയിലേക്കുള്ള പ്രതിനിധികളെ ഇവരാണ് തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടത്."

ശ്രീ. ആറ്റുവാശ്ശേരി നാണുജോത്സ്യൻ, കൊട്ടാരക്കര:

"അയ്യപ്പസേവാസംഘം, വിശ്വഹിന്ദു പരിഷത്ത് തുടങ്ങിയ അംഗീകൃത സംഘടനകളുടെ പ്രതിനിധികളും, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമിഷൻ പോലുള്ള മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ പ്രതിനിധികളും ചേർന്നുള്ള ഒരു പൊതുഭരണസമിതി ഉണ്ടാകണം."

ശ്രീ. പി. ഗംഗാധരൻ നായർ, റിട്ടയേർഡ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, തിരുവനന്തപുരം:

"കേന്ദ്രത്തിൽ ഉപദേശകാധികാരമുള്ള ഒരു സമിതി രൂപീകരിക്കണം. ഈശ്വരവിശ്വാസമുള്ള ഹിന്ദുക്കളുടെയും, സന്യാസിമഠങ്ങളുടെയും പ്രതിനിധികളെ ഉൾപ്പെട്തായിരിക്കണം."

ശ്രീ. ബി. മാധവൻ നായർ, മുൻപ്രസിഡൻറ്, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ്:

"കേരളാ ദേവസ്വം ബോർഡിൽ ഏഴ് അംഗങ്ങളെ ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഒരാളെ കേരള നിയമസഭയിലെ ഹിന്ദു സാമാജികരും, ഒരാളെ ഹിന്ദുമന്ത്രിമാരും, ഒരാളെ കേരള ഹൈക്കോടതിയിലെ ഹിന്ദു ജഡ്ജിമാരും തെരഞ്ഞെടുക്കണം. മറ്റു നാല് അംഗങ്ങളെ പ്രാദേശികതലത്തിൽ ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണത്തിനു രൂപീകരിക്കുന്ന സ്റ്റാറ്റ്യൂട്ടറി കമ്മിറ്റികളിലെ അംഗങ്ങളെ തെരഞ്ഞെടുക്കണം."

ശ്രീ. കെ. സി. കുഞ്ഞുരാമൻ വൈദ്യൻ, മാവേലിക്കര:

"ബോർഡ് ഭരണത്തിലും അല്ലാതെയും ഉള്ള മേജർ ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഓരോ പ്രതിനിധി വീതം ഉൾപ്പെട്ട നിയോജകമണ്ഡലങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കി; അതിൽനിന്നും തെരഞ്ഞെടുപ്പുവഴി ഒരു കേന്ദ്രകമ്മിറ്റി രൂപീകരിക്കണം."

ശ്രീ. എം. എൻ. കേശവൻ നായർ, റിട്ടയേർഡ് ഡെപ്യൂട്ടി ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, ചെങ്ങന്നൂർ:

"ഒരു പൊതുഭരണസമിതി ആവശ്യമാണ്. ക്ഷേത്രദർശനക്കാരുടെ തെരഞ്ഞെടുത്ത ഒരു പ്രതിനിധിയും, കേരളത്തിലെ സന്യാസിസംഘടനകളിലെ ഒരു പ്രതിനിധിയും, കേരള നിയമസഭയുടെ പ്രതിനിധികളേയും ചേർത്ത്, പതിനഞ്ച് അംഗങ്ങളെ ഉണ്ടായിരിക്കണം. എല്ലാ പ്രദേശങ്ങൾക്കും പ്രാതിനിധ്യം നൽകണം."

സർവ്വശ്രീ സ്വാമി പരമേശ്വരാനന്ദസരസ്വതി (കന്യാകുമാരി), എൻ. പത്മനാഭപിള്ള (പുനലൂർ), വി. വാസുദേവൻ ഭട്ടതിരി (തിരുവല്ല),

എം. കെ. കൃഷ്ണൻ നായർ (കീരിക്കാട്), കെ. വി. പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരി (തിരൂർ), വി. പി. കരുണാകരൻ നായർ (കുടമാളൂർ), ടി. എസ്. ശ്രീധരൻ നായർ (കോട്ടയം), വി. ആർ. കൃഷ്ണൻ നായർ (തിരുവനന്തപുരം), പി. പി. ജനാർദ്ദനൻപിള്ള (നൂറനാട്), പി. എൻ. സുകുമാരൻ നായർ (ഉദ്യോഗമണ്ഡൽ), എ. ആർ. അയ്യൻ (പാലക്കാട്), അഡ്വക്കേറ്റ് സി. കെ. പിള്ള (പാലക്കാട്), കെ. നാരായണൻ നായർ (ഗുരുവായൂർ), എൻ. ജനാർദ്ദനൻപിള്ള (ചവറ), ഇ. പി. അയ്യപ്പൻ നായർ (കോന്നി), ഇ. ശ്രീവല്ലഭൻ നായർ (തിരുവല്ല), ശ്രീമതി എം. ദേവകി അമ്മ (ഇടപ്പാളം), സർവശ്രീ എസ്. പി. നായർ (ഗുരുവായൂർ), എൻ. വി. കൃഷ്ണവാര്യർ (കൊല്ലം), കെ. ടി. രാമവർമ്മ (തൃപ്പൂണിത്തുറ), ഡോക്ടർ എസ്. കൃഷ്ണയ്യർ (ചോറ്റാനിക്കര), ശ്രീ. പി. എം. എൻ. മേനോൻ (ഗുരുവായൂർ), ശ്രീമതി സി. മായമ്മ (ചെങ്ങന്നൂർ), അഡ്വക്കേറ്റ് ഡി. നാരായണൻ പോറ്റി (എറണാകുളം), സ്വാമി നിത്യാനന്ദസരസ്വതി (പാലക്കാട്), സർവശ്രീ വി. എസ്. മണി അയ്യർ (കല്പാത്തി), വേണു ഗോപാലവർമ്മരാജ (കൊല്ലങ്കോട്), പൂമുള്ളിമനയ്ക്കൽ നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട് (ആലത്തൂർ), സി. പി. ജനാർദ്ദനൻ (അങ്ങാടിപ്പുറം), വി. എം. പത്മനാഭൻ (അങ്ങാടിപ്പുറം), കാടാംപുഴ വേലായുധൻ നായർ (തിരൂർ), കെ. സി. വി. രാജ (കോട്ടയ്ക്കൽ), വി. മാധവമേനോൻ (പട്ടാമ്പി), പി. ജി. പുതുവാൾ (പട്ടാമ്പി), പി. ജി. നെടുങ്ങാടി (പട്ടാമ്പി), കെ. വാസുദേവൻ (പട്ടാമ്പി), കാഞ്ഞിരക്കോട്ടില്ലത്ത് ശങ്കരൻ നമ്പൂതിരി (കുമാരനല്ലൂർ), എൻ. രാമൻവൈദ്യൻ (വയ്ക്കം), കെ. ശേഖരൻ (വയ്ക്കം), കുപ്പത്തോട് ബാലകൃഷ്ണൻ നായർ (മീനങ്ങാടി), ഡോക്ടർ രാഘവൻ (തിരുനെല്ലി), ശ്രീ. അമ്പാട്ട് രാമകൃഷ്ണമേനോൻ (പുറനാട്ടുകര), ശ്രീമതി ജാനകിയമ്മ എൻ. പി. പിള്ള (മാവേലിക്കര), അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീമതി ഗൗരി ശ്രീധരൻ (പാലക്കാട്) തുടങ്ങിയവരെല്ലാം, ഏതാണ്ട് മുൻ വിവരിച്ച രീതിയിലുള്ള ഭരണസംവിധാനമാണ് വിഭാവനം ചെയ്യുന്നത്. സഗുണോപാസനയിൽ വിശ്വസിക്കുന്നു എന്ന് പ്രതിജ്ഞ എടുക്കുന്നവർക്ക് മാത്രമേ, ക്ഷേത്രഭരണവുമായി ബന്ധപ്പെടാൻ അർഹതയുള്ളു എന്നാണ് ഇവരെല്ലാം ഖണ്ഡിതമായി അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്.

12. ദേവസ്വം ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറുകളും, ദേവസ്വം ബോർഡുകളും, സർക്കാർ നിയന്ത്രണവും വരുന്നതിനു മുമ്പുള്ള ദേവസ്വം ഭരണത്തെപ്പറ്റിയും ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ചിന്തിക്കേണ്ടതുണ്ട്. പുരാതനകാലത്ത്, ക്ഷേത്രങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ളത്, നാടുവാഴികളോ, ഇടപ്രഭുക്കൻമാരോ; ജന്മികുടുംബങ്ങളോ; ഗ്രാമസമൂഹങ്ങളോ ആയിരുന്നു. ദേശവാസികളുടെ ആദ്ധ്യാത്മികപുരോഗതിക്കും, നൻമയ്ക്കും വേണ്ടിയാണ് ഈ ക്ഷേത്രങ്ങൾ നിലകൊണ്ടിരുന്നത്. അവയുടെ അഭംഗുരമായ നിലനില്പിനു ആവശ്യമായ സ്വത്തുക്കളും സ്ഥാപകർ ദാനം ചെയ്തിരുന്നു. ക്ഷേത്രവുമായി അഭേദ്യബന്ധവും, വിശ്വാസവും ഉള്ളവരാണ് അന്ന് ക്ഷേത്രഭരണം നടത്തിവന്നിരുന്നത്. ചുരുക്കം ചില ''ഊരാളൻമാരുടെ'' സ്വാർത്ഥപരമായ നടപടികളും, ക്ഷേത്രതാല്പര്യങ്ങൾക്ക് ഹാനികരമായി ഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, പൊതുവെ പറഞ്ഞാൽ, പഴയ കാലഘട്ടം ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സുവർണ്ണകാലമായിരുന്നു. സർക്കാർ നിയന്ത്രണവും ഭരണവും വന്നതുകൊണ്ട്, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ നില മെച്ചപ്പെട്ടതായി കാണുന്നില്ല. ഇക്കാരണംകൊണ്ടുതന്നെ, നിലവിലുള്ള ഭരണസംവിധാനം മാറ്റേണ്ടതാണെന്ന് അനുമാനിക്കാം. പരമപൂജനീയരായ മതാചാര്യൻമാരും, പ്രഗത്ഭരായ മതവിശ്വാസികളും, ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങളിൽ സജീവതാല്പര്യം പുലർത്തുന്ന സംഘടനകളും, കേന്ദ്രജനങ്ങളും ഏകസ്വരത്തിൽ ആവശ്യപ്പെടുന്നത്, മൗലീകമായ

പരിവർത്തനമാണ്. ശ്രേഷ്ഠമായ ഹിന്ദുമതതത്വങ്ങളിലും, സഗുണോപാസനയിലും വിശ്വസിക്കുന്നവരുടെ പ്രതിനിധികളായിരിക്കണം, ക്ഷേത്രഭരണം നിയന്ത്രിക്കേണ്ടതെന്ന് അവർ ആവശ്യപ്പെടുന്നത് സ്വാഭാവികം മാത്രമാണ്. ഈ വസ്തുതകളെല്ലാം ഗൗരവപൂർവം പരിചിന്തനം ചെയ്ത ശേഷം, ''ക്ഷേത്രാരാധകരുടെ'' ആഭിമുഖ്യവും ഭാഗഭാഗിത്വവുമുള്ള ഒരു ഭരണസംവിധാനം എത്രയും വേഗം രൂപീകരിക്കണമെന്ന് ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു. ഏകീകൃത നിയമം തയ്യാറാവുമ്പോഴും, ഇതനുസരിച്ചുള്ള വ്യവസ്ഥകളും, നിയമത്തിൽ ചേർക്കേണ്ടതാണ്.

13. മേൽപ്രതിപാദിച്ച പരിവർത്തനം, പ്രായോഗികമായി നടപ്പാക്കുന്നതിനുള്ള വിശദാംശങ്ങളും ആരുംതന്നെ നൽകിയിട്ടില്ല. ഈ ഘട്ടത്തിൽ, അവ തീരുമാനിക്കപ്പെടണമെന്നില്ലെങ്കിലും; സുപ്രധാനമായ ഈ വിഷയത്തിൽ, അന്തർഭവിക്കുന്ന, അടിസ്ഥാനപരമായ ചില കാര്യങ്ങളും പ്രതിപാദിക്കണമെന്ന് ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അവ അനുക്രമമായി ഇനി പറയാം.

''ആരാധകന്റെ'' നിർവചനം

(1) ഹിന്ദുമതത്തിൽ ജനിച്ചവരെയെല്ലാം, ''ആരാധകരായി'' കണക്കാക്കുന്നത് ശരിയല്ല. നാസ്തികരും, യുക്തിവാദികളും; വേദാന്തികളും ''ആരാധക''രാകയില്ല. ഈ പദത്തിന് ലളിതവും സ്വാഭാവികവും, പ്രായോഗികവുമായ ഒരു നിർവചനം കണ്ടെത്തേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. സഗുണോപാസനയിലും, വിഗ്രഹാരാധനയിലും, വിശ്വസിക്കുന്ന ഹിന്ദുക്കളെ, ''ആരാധകരായി'' കണക്കാക്കുന്നതിൽ അപാകതയില്ല. ക്ഷേത്രങ്ങളും നിലനിൽക്കുന്നത് തന്നെ, ആരാധകരെ ആശ്രയിച്ചും, ആരാധകരെ ആശ്വസിപ്പിക്കാനുമാണെന്നാണ് ഞാൻ കരുതുന്നത്. ഈശ്വരാരാധന നടത്തുന്നതിന് ക്ഷേത്രത്തിൽ പോകണമെന്ന് നിർബന്ധം ഉണ്ടോ? തീർച്ചയായും ഇല്ല. ഈശ്വരനെ വീട്ടിലിരുന്നും ധ്യാനിക്കാം. മനസ്സിലും ധ്യാനിക്കാം. എന്നാൽ; പൊതു ആരാധനയ്ക്കുള്ള വേദി ''ക്ഷേത്രമാണ്''. ഓരോ ദേശത്തെയും കേന്ദ്രജനങ്ങളോടൊപ്പം, ക്ഷേത്ര ദർശനം നടത്തുന്നവരെ മാത്രമേ, ക്ഷേത്രഭരണവുമായി ബന്ധപ്പെടുത്തേണ്ടതുള്ളു, എന്നാണ് എന്റെ സുചിന്തിതമായ അഭിപ്രായം. ഒരു വ്യക്തിയുടെ താമസസ്ഥലത്തിനടുത്തുള്ള ഏതെങ്കിലും ക്ഷേത്രത്തിൽ, ദർശനം നടത്തുന്നവരെ ''ആരാധകരുടെ'' പട്ടികയിൽ ചേർക്കാവുന്നതാണ്, എനിക്ക് കിട്ടിയ അഭിപ്രായങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ; ''വോട്ടവകാശം'' ഉള്ള ആരാധകന്റെ യോഗ്യതകളും കൂടി പ്രതിപാദിക്കാം. ഇരുപത്തൊന്ന് വയസ്സ് പൂർത്തിയായവരും; സ്ഥിരബുദ്ധിയുള്ളവരും; മാസത്തിൽ ഒരു ദിവസമെങ്കിലും ക്ഷേത്ര ദർശനം നടത്തുന്നവരും; അവരുടെ ''ജൻമനക്ഷത്ര'' ദിവസമെങ്കിലും, ക്ഷേത്രത്തിൽ, കഴിവനുസരിച്ചുള്ള ''വഴിപാട്'' നടത്തുന്നവരും, നിശ്ചിത ഫാറത്തിലുള്ള പ്രതിജ്ഞ എടുക്കുന്നവരും; ''ആരാധകരായി'' രജിസ്റ്റർ ചെയ്യപ്പെടാൻ അർഹരാണ്. പ്രധാനപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ചായിരിക്കണം ''ആരാധക രജിസ്റ്റർ'' തയ്യാറാക്കി സൂക്ഷിക്കേണ്ടത്. ഒരു പ്രധാന ക്ഷേത്രത്തോട് സാമീപ്യമുള്ള ചെറിയ ക്ഷേത്രങ്ങളെകൂടെ ചേർത്ത്; അടിസ്ഥാനഘടകം രൂപീകരിക്കാവുന്നതാണ്. ''ആരാധകരജിസ്റ്ററിന്റെ'' മാതൃക അനുബന്ധം 27 ആയി ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ഈ രജിസ്റ്റർ, ക്ഷേത്രം ഭരണാധികാരി (എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസർ) സൂക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്. ഒന്നിലധികം രജിസ്റ്ററുകളിൽ ഒരാൾക്ക് പേര് ചേർക്കാൻ അവകാശമില്ല. പേര് രജിസ്റ്റർ ചെയ്യാനുള്ള അപേക്ഷയുടെ മാതൃക അനുബന്ധം 27 ആണ്.

ക്ഷേത്രസമതി

(2) പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ച് ''ക്ഷേത്രസമതികൾ'' അഥവാ, ''ദേവസ്വം സമതികൾ'' രൂപീകരിക്കാവുന്നതാണ്. ആരാധക രജിസ്റ്ററിലുള്ളവരാണ്, ഈ സമതി രൂപീകരിക്കേണ്ടത്. ഒരു പ്രധാന ക്ഷേത്രത്തിനെ കേന്ദ്രീകരിച്ചുള്ള അടിസ്ഥാന ഘടകത്തിൽ (ക്ഷേത്രഗണത്തിൽ) ഏതാണ്ട് ഏഴുമുതൽ പത്തുവരെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഉണ്ടായെന്ന് വരും. കൃത്യമായ ''അതിർത്തിനിർണ്ണയം'' ഇപ്പോൾ സാധ്യമല്ല. ഒരു ''ക്ഷേത്രസമതിയിൽ'' പത്തിൽ കുറയാതെ അംഗങ്ങളുണ്ടായിരിക്കാവുന്നതാണ്, 25 വയസ്സിൽ കുറയാതെ പ്രായം; സ്ഥിരബുദ്ധി; ക്ഷേത്രവുമായി ബന്ധപ്പെടലാവണമോ, കരാറുകളോ ഇല്ലാതിരിക്കുക; ക്രിമിനൽ ശിക്ഷയിൽ ഉൾപ്പെടാതിരിക്കുക; ഇവയെല്ലാം സമിതി അംഗത്വത്തിനുള്ള യോഗ്യതയായി അംഗീകരിക്കണം. പുതിയ ഭരണ സംവിധാനം നടപ്പാക്കാൻ സാധിക്കുന്നത് തന്നെ, നമ്മുടെ ക്ഷേത്രഭരണത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഒരു പരിവർത്തനമായിരിക്കും. ഏത് പരിവർത്തനവും, പരീക്ഷണഘട്ടം അതിജീവിക്കുന്നവരെ; അവധാനപൂർവ്വം കൈകാര്യം ചെയ്യണം. ഇത്രയും ഞാൻ പറഞ്ഞതിന്റെ ഉദ്ദേശം, ''ക്ഷേത്രസമതികളുടെ'' അധികാരാവകാശങ്ങൾ നിർവചിക്കേണ്ടതിനാലാണ്. ഈ വിഷയത്തിൽ അഭിപ്രായൈക്യം കാണുന്നില്ല. എല്ലാ അഭിപ്രായങ്ങളും ഞാൻ ഗൗരവപൂർവ്വം പരിഗണിച്ചിട്ടുണ്ട്. വസ്തുതകളുടെയും, അനുഭവങ്ങളുടെയും, സാധ്യതകളുടെയും വെളിച്ചത്തിൽ: തൽക്കാലം ''ക്ഷേത്രസമതികൾ'' ഉപദേശകരൂപേണ പ്രവർത്തിച്ചാൽ മതിയെന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം. സമിതിയുടെ പരിധിയിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ദൈനംദിനഭരണം ശരിയായി നിർവഹിക്കുന്നതിനു; ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ചുമതല വഹിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥനെയും, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരേയും, സഹായ സഹകരണങ്ങൾ നൽകി, നേർവഴിക്ക് നയിക്കുകയായിരിക്കട്ടെ ''ക്ഷേത്രസമതിയുടെ'' പ്രധാന കർത്തവ്യം. ഈ പരീക്ഷണം വിജയിക്കുമെന്ന് ബോധ്യമാകുമ്പോൾ, ''ക്ഷേത്രസമതികളുടെ'' അധികാരങ്ങളും ചുമതലകളും പുനരാവിഷ്കരിക്കാവുന്നതാണ്. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണ ചുമതല വഹിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻ, ''ക്ഷേത്ര സമതിയിൽ'' ''എക്സ്-ഒഫിഷ്യോ'' അംഗമായിരിക്കും. ഊരാണ്മ-പ്രൈവറ് ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, ''ക്ഷേത്രസമതികളിൽ'' ഊരാളന്റേയോ ഉടമസ്ഥന്റെയോ പ്രതിനിധിയ്ക്ക് സ്ഥാനം നീക്കിവയ്ക്കണം. പ്രധാന ക്ഷേത്രവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ''തന്ത്രിയെ''യും ഈ സമതിയുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ പങ്കെടുപ്പിക്കുന്നത് ആശാസ്യമാണ്. തെരഞ്ഞെടുപ്പ്, കാലാവധി, തുടങ്ങിയ വിശദാംശങ്ങൾ, ഏകീകൃത നിയമം തയ്യാറാക്കുമ്പോൾ വ്യവസ്ഥചെയ്താൽ മതിയാകും.

പ്രത്യേകം ക്ഷേത്രസമതികൾ

(3) ''ഗുരുവായൂർ''; ''ശബരിമല''; ''ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി'', എന്നീ മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾ; അഖിലേന്ത്യാ പ്രശസ്തി ആർജ്ജിച്ചിട്ടുള്ള മഹാക്ഷേത്രങ്ങളാണ്. ഈ തീർഥാടനകേന്ദ്രങ്ങൾക്ക് പ്രത്യേക പരിഗണന ആവശ്യമാണെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. ഇവയ്ക്ക് പ്രത്യേകം ''ക്ഷേത്രസമതികൾ'' രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണ്. ഈ സമതികളിലെ അംഗങ്ങളെ; കേന്ദ്രഭരണത്തിന്റെ ചുമതല വഹിക്കുന്ന ''ധർമ്മസമതി'' നോമിനേറ്റ് ചെയ്താൽ മതിയാകും. ക്ഷേത്രം സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന പ്രദേശത്തെ; ക്ഷേത്രാഭിമുഖ്യമുള്ള മത സംഘടനകളുടെ പ്രതിനിധികളും; ക്ഷേത്രത്തിലെ തന്ത്രിമാരും, പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാരും; ഈ പ്രത്യേക ക്ഷേത്രസമിതികളിൽ അംഗങ്ങളായിരിക്കാൻ വ്യവസ്ഥകൾ ഏർപ്പെടുത്തണം. ഇത് സംബന്ധമായ വിശദാംശങ്ങൾ ഞാൻ അന്യത്ര ചേർത്തിട്ടുണ്ട്.

ക്ഷേത്ര മണ്ഡലങ്ങൾ

(4) തിരുവിതാംകൂർ-കൊച്ചി-മലബാർ പ്രദേശങ്ങളെ ഭരണപരമായ സൗകര്യം കൂടി കണക്കാക്കി, ''ദേവസ്വം മണ്ഡലങ്ങളായി'' വിഭജിക്കേണ്ടതാണ്. തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്ത് ഇപ്പോഴത്തെ 17 ''ദേവസ്വം ഗ്രൂപ്പുകൾ'' ആണുള്ളതു്. കൊച്ചിയിലാകട്ടെ 3 ഗ്രൂപ്പുകളേയുള്ളു. മലബാർ പ്രദേശത്ത്, 3 അസിസ്റ്റൻറ് കമ്മീഷണർമാരും ഒരു ഡെപ്യൂട്ടി കമ്മീഷണറുമാണ്; 20 താലൂക്കുകളിലായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന രണ്ടായിരത്തിൽപരം ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ മേൽനോട്ടം വഹിക്കുന്നതു്. ഏകീകൃത ഭരണം നടപ്പാവുമ്പോഴേക്കും, കേരളമൊട്ടാകെയുള്ള നാലായിരത്തോളം ക്ഷേത്രങ്ങളെ ''മണ്ഡലങ്ങളായി'' പുനഃസംവിധാനം ചെയ്യേണ്ടതായിവരും. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭൂമി ശാസ്ത്രപരമായ സാമീപ്യം, പ്രാധാന്യം, നടവരവ് ഇവയെല്ലാം പ്രത്യേകം പരിഗണിച്ച ശേഷമാണല്ലോ ''ക്ഷേത്രസമിതികൾ'' രൂപീകരിക്കുന്നതു്. ഇങ്ങനെയുള്ള ക്ഷേത്രസമിതികൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ഉപരിഘടകമാണ് ''മണ്ഡലങ്ങൾ''. കേരളത്തിൽ 59 താലൂക്കുകളാണ് ഇപ്പോഴുള്ളതു്. താലൂക്ക് അടിസ്ഥാനത്തിൽ ''ദേവസ്വം മണ്ഡലങ്ങൾ'' വിഭജിക്കുന്നതു് പ്രായോഗികമാണെന്നു് എനിക്കു് തോന്നുന്നു. ഓരോ ദേവസ്വം മണ്ഡലത്തിലും എട്ടോ, പത്തോ ക്ഷേത്രസമിതികൾ ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കും. മണ്ഡലങ്ങൾ ക്കോരോന്നിനും പ്രത്യേകം ''മണ്ഡലസമിതികൾ'' രൂപീകരിക്കണം ഓരോ മണ്ഡലത്തിലും ഉൾപ്പെടുന്ന ''ക്ഷേത്ര സമതികളിലെ'' അംഗങ്ങളാണ്. ''മണ്ഡലസമിതി അംഗങ്ങളെ'' തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടതു്. ക്ഷേത്ര സമിതി അംഗങ്ങൾ, മണ്ഡലസമിതി അംഗങ്ങളാകാൻ പാടില്ല. ഓരോ മണ്ഡല സമിതിയിലും ഏഴോ, ഒൻപതോ അംഗങ്ങൾ ആകാവുന്നതാണ്. ഇവരുടെ പ്രായം, യോഗ്യത തുടങ്ങിയവയെല്ലാം ''ക്ഷേത്രസമിതി അംഗങ്ങൾക്ക്'' നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളതുപോലെയായിരിക്കും.. മണ്ഡലസമിതിയുടെ പ്രവർത്തനരംഗങ്ങളും, അധികാരാവകാശങ്ങളും, ഏകീകൃത നിയമം തയ്യാറാക്കുമ്പോൾ നിജപ്പെടുത്തി വ്യവസ്ഥ ചെയ്യാവുന്നതാണ്.

ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം നിലവിൽ വരുന്നതോടെ, കേരളം ഒട്ടാകെയുള്ള പ്രദേശങ്ങളെ, ദക്ഷിണ-മധ്യ-ഉത്തര ''മേഖല'' കളായി വിഭജിക്കണം. ഭരണപരമായ വികേന്ദ്രീകരണത്തിനും കാര്യക്ഷമതയ്ക്കും ഇതാവശ്യമാണ്. ദക്ഷിണ മേഖലയിൽ, തിരുവനന്തപുരം, കൊല്ലം, പത്തനംതിട്ട, ആലപ്പുഴ എന്നീ റവന്യൂ ജില്ലകളും; മധ്യമേഖലയിൽ, കോട്ടയം, ഇടുക്കി, എറണാകുളം, തൃശ്ശൂർ, പാലക്കാട് എന്നീ ജില്ലകളും; ഉത്തരമേഖലയിൽ, മലപ്പുറം, കോഴിക്കോട്, കണ്ണൂർ, വയനാട് ജില്ലകളും ഉൾപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്.

ദേവസ്വം ധർമ്മസഭ

(5) ''ദേവസ്വം മണ്ഡലസമിതി അംഗങ്ങൾ'' ആണ് ദേവസ്വം ധർമ്മസഭ രൂപീകരിക്കേണ്ടതു്. ഓരോ ദേവസ്വം മണ്ഡലത്തിനും ഓരോ പ്രതിനിധിയെ വീതം തെരഞ്ഞെടുത്ത്, ദേവസ്വം ധർമ്മസഭയിലേക്ക് അയക്കാവുന്നതാണ്. ''ക്ഷേത്രസമിതിയിലേയോ'' ദേവസ്വം ''മണ്ഡലസമിതിയിലേയോ'' അംഗങ്ങൾ, ''ധർമ്മസഭയിൽ'' അംഗങ്ങളാകാൻ പാടില്ല. ക്ഷേത്ര സമിതികളിലോ, മണ്ഡലസമിതികളിലോ ഉൾപ്പെടാത്തവരും, 35 വയസ്സിൽ കുറയാതെ പ്രായമുള്ളവരുമായ ''ആരാധകരെ'' യാണ് ധർമ്മസഭയിലേക്ക് തെരഞ്ഞെടുത്ത് അയക്കേണ്ടതു്. മറ്റുയോഗ്യതകൾ മുൻപ് സൂചിപ്പിച്ചതുപോലെ വ്യവസ്ഥചെയ്താൽ മതിയാകും. 59 മണ്ഡലങ്ങളിൽ നിന്നും തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന 59 പ്രതിനിധികളെ കൂടാതെ 10 പേരെകൂടി, കേന്ദ്ര ഭരണം നടത്തുന്ന ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതിക്ക്''

നോമിനേറ്റ് ചെയ്യാൻ അധികാരമുണ്ടായിരിക്കും. ഗുരുവായൂർ, ശബരിമല, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ പ്രത്യേക ''ക്ഷേത്രസമതികം'' രണ്ടു പേരെ വീതം ധർമ്മസഭയിലേക്ക് നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യേണ്ടതുമാണ്. ''ധർമ്മസഭ'' നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യുന്ന 10 പേരിൽ, കേരളത്തിലെ പരമ്പരാഗതമഠങ്ങളുടെ രണ്ടുപ്രതിനിധികളും, തന്ത്രിസമാജത്തിന്റെ ഒരു പ്രതിനിധിയും, തച്ചുശാസ്ത്രജ്ഞൻമാരുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും, ജ്യോതി ശാസ്ത്രജ്ഞൻമാരുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും, ക്ഷേത്ര കലാകാരൻമാരുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും, ഹരിജന സംഘടനകളുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും, അംഗീകൃത ക്ഷേത്ര സംഘടനകളുടെ രണ്ട് പ്രതിനിധികളും ഉൾപ്പെടുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും. ഇങ്ങനെ രൂപീകരിക്കപ്പെടുന്ന ''ധർമ്മസഭയിൽ'' മൊത്തം 75 അംഗങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതാണ്. ദേവസ്വം ധർമ്മസഭയുടെ പ്രവർത്തനമണ്ഡലം, അധികാരപരിധി തുടങ്ങിയവയെല്ലാം ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യാവുന്നതാണ്.

ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതി

(6) ഈ സമിതി ആയിരിക്കും, ഭാവിയിലെ ''കേന്ദ്രദേവസ്വം ബോർഡ്'' കേരളത്തിലെ എല്ലാ ഹിന്ദുമത ക്ഷേത്രങ്ങളും, മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും, ധർമ്മാർത്ഥദാനങ്ങളും, ഹിന്ദുമത തത്വങ്ങൾക്ക് അനുയോജ്യമായി, വ്യവസ്ഥാപിതമായ രീതിയിൽ ഭരിക്കുന്നതിനും, നിയന്ത്രിക്കുന്നതിനുമുള്ള പരമാധികാര സ്ഥാപനം, നിയമാധിഷ്ഠിതമായി രൂപീകരിക്കപ്പെടുന്ന ''കേരള ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതി'' ആയിരിക്കും. ഈ സമിതിയിൽ 7 അംഗങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നാൽ മതിയെന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം. ഓരോ ദേവസ്വം ''മേഖല''യിലും സ്ഥിരതാമസമുള്ള ''ആരാധകരിൽ'' നിന്നും ഓരോ അംഗത്തെ, ''ധർമ്മസഭാംഗങ്ങൾ'' തെരഞ്ഞെടുക്കണം. ഓരോ ധർമ്മസഭാംഗത്തിനും മൂന്ന് പേർക്ക് വോട്ട് ചെയ്യാവുന്നതാണ്. നാല് പേരെ സംസ്ഥാന ഗവർണ്ണറോ; അദ്ദേഹം അഹിന്ദു ആണെങ്കിൽ സംസ്ഥാന ചീഫ് ജസ്റ്റീസോ; അദ്ദേഹവും അഹിന്ദു ആണെങ്കിൽ എറ്റവും സീനിയറായ ഹിന്ദുജഡ്ജിയോ നാമ നിർദ്ദേശം ചെയ്ത് നിയമിക്കണം. ''ധർമ്മസമിതി'' രൂപീകരിക്കുന്ന ഒരു ''വിദഗ്ദ്ധസമിതി നൽകുന്ന എട്ടംഗ പാനലിൽ നിന്നുമാണ് നാലുപേരെ നിയമിക്കേണ്ടത്. ''വിദഗ്ദ്ധ സമിതിയിൽ'' കേരളത്തിലെ പരമ്പരാഗത മഠങ്ങളായ, വർക്കല ശിവഗിരി മഠത്തിന്റെയും, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠത്തിന്റെയും ഓരോ പ്രതിനിധികളും; കേരള ഹൈക്കോടതിയിൽ നിന്നും പെൻഷൻ പറ്റിയ ഒരു ഹിന്ദുജഡ്ജിയും അംഗങ്ങളായിരിക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും. ഇവർ സമർപ്പിക്കുന്ന പാനലിൽ; നിയമപണ്ഡിതൻമാരും, മതപണ്ഡിതൻമാരും, ക്ഷേത്രാഭിമുഖ്യമുള്ള സംഘടനകളുടെ പ്രതിനിധികളും, ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങളിൽ താൽപര്യം ഉള്ള വനിതാ സംഘടനകളുടെ പ്രതിനിധികളും, ഹരിജന സംഘടനാപ്രതിനിധികളും ഉണ്ടായിരിക്കണം. പ്രാദേശികമായ പ്രാതിനിധ്യവും ഉറപ്പ് വരുത്തേണ്ടതാണ്. മുൻപ് പറഞ്ഞ സമിതികളിലെങ്കിലും അംഗത്വമില്ലാത്ത, ''ആരാധകർക്ക്'' മാത്രമേ, ''ധർമ്മസമിതി'' അംഗത്വത്തിന് അർഹതയുള്ളൂ. ധർമ്മസമിതി അംഗങ്ങളുടെ പ്രായപരിധി 45-നും 70-നും മദ്ധ്യേ ആയിരിക്കണം. പ്രധാനപ്പെട്ട ഭരണ കാര്യങ്ങളിൽ ഒഴികെ ഭരണപരമായി ''ധർമ്മസമിതി'' ഇടപെടാൻ പാടില്ല. നയരൂപീകരണം, ബഡ്ജറ്റ്, ആഡിറ്റ് ഈ വിഷയങ്ങളിൽ ധർമ്മസമിതിക്ക് അധികാരം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യാവുന്നതാണ്. വിശദാംശങ്ങളെപ്പറ്റി ഇവിടെ പ്രതിപാദിക്കണമെന്ന് ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല.

(7). ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചുള്ള ഭരണ സംവിധാനത്തിന്റെ ഏകദേശരൂപമാണ് മുകളിൽ വിവരിച്ചിട്ടുള്ളത്. കേരളത്തിൽ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ളതും, പ്രവർത്തനം നടത്തുന്നതുമായ, പല മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും, ആശ്രമങ്ങളും, മഠങ്ങളുമുണ്ട്. ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മിഷന്റെ നിയന്ത്രണത്തിലുള്ള മഠങ്ങൾ, പരമ്പരാഗത സ്ഥാപനങ്ങളാണ്. പശ്ചിമബംഗാളിലെ ''ബേലൂർമഠം'' കേന്ദ്രമായി സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള ''ശ്രീ വിവേകാനന്ദ ട്രസ്റ്റ്'' ആണ് ഈ മഠങ്ങളെ നിയന്ത്രിക്കുന്നത്. ശ്രീനാരായണ ഗുരുദേവൻ, ജൻമം കൊടുത്ത ''ശ്രീനാരായണധർമ്മസംഘം ട്രസ്റ്റും'', വർക്കല ശിവഗിരിയിൽ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള ''ശ്രീ ശാരദാമഠവും'' പരമ്പരാഗത വിഭാഗത്തിൽ ഉൾപ്പെടുന്ന മതസ്ഥാപനമാണ്. കേരളത്തിൽ വേറെയും അനവധി മഠങ്ങളും, ആശ്രമങ്ങളും, ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും ഉണ്ട്. അവയുടെ പൂർണ്ണരൂപം ലഭിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിലും, കിട്ടിയ വിവരങ്ങൾ അനുബന്ധം 14 ആയി ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ഈ മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളെല്ലാം, വ്യവസ്ഥാപിതമായും അവയുടെ ഉന്നത ആദർശലക്ഷ്യങ്ങൾക്ക് അനുയോജ്യമായും പ്രവർത്തനം നടത്തി വരികയാണെന്ന് എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായി. ഇവയുടെ ആഭ്യന്തര ഭരണ രംഗത്ത് തൽക്കാലം നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതായിട്ടില്ല. ഈ സാഹചര്യത്തിൽ ഈ മതസ്ഥാപനങ്ങളെ കേന്ദ്രമാക്കി ''ഉപദേശകസമിതികൾ'' രൂപീകരിക്കേണ്ടതായിട്ടില്ല. എന്നാൽ ''ദേവസ്വം ധർമ്മസഭയിൽ'' ഈ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും പ്രാതിനിധ്യം നൽകേണ്ടതാണ്. തെരഞ്ഞെടുപ്പുവഴി അത് സാധിക്കാതെ വന്നാലും, ''ധർമ്മസമിതിയുടെ'' നാമനിർദ്ദേശത്തിലൂടെ പ്രാതിനിധ്യം വ്യവസ്ഥചെയ്യാവുന്നതാണ്. ഈ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ വരവുചെലവു കണക്കുകൾ യഥാവിധി തയ്യാറാക്കി, ആഡിറ്റ് ചെയ്ത് പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്ന കാര്യത്തിൽ വീഴ്ചകൾ ഉണ്ടാകുന്നപക്ഷം, സമുചിതമായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിന് ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ ഫലപ്രദമായ വ്യവസ്ഥകൾ ചേർക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും.

(8) ''ശിവഗിരിമഠം'' പ്രസിദ്ധമാണ്, ശ്രീ. ഗീതാനന്ദസ്വാമിയെ ഞാൻ സന്ദർശിച്ചപ്പോൾ, ഈ അന്വേഷണത്തിൽ ഉത്ഭവിക്കുന്ന എല്ലാ വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റിയും, ചർച്ചകൾ നടത്തുവാൻ സാധിച്ചു. പ്രസക്തമായ കാര്യങ്ങളിൽ നിന്നെല്ലാം ഭിന്നമായ, ഒരു നിർദ്ദേശം കൂടി സ്വാമിജി നൽകുകയുണ്ടായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കുകൾതന്നെ താഴെ ചേർക്കുന്നു:—

''മതസഹിഷ്ണതയ്ക്ക് കേരളം മുന്നിട്ട് നിൽക്കുകയാണ്. ഈ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, മതപരമായ കാര്യങ്ങളിൽ ഉപദേശം തരുന്നതിനും; മതങ്ങൾ തമ്മിൽ ഉണ്ടായേക്കാവുന്ന പ്രശ്നങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നതിനും; എല്ലാ മതത്തിലേയും ആചാര്യൻമാരെ ഉൾപ്പെടുത്തി ഒരു ഉന്നത ഉപദേശകസമിതി, രൂപീകരിക്കുന്നത് നന്നായിരിക്കും. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ, ഇന്നുകാണുന്ന മതകലഹവും, മതവിദ്വേഷവും ഒഴിവാക്കി കിട്ടുമെന്നാണ് എന്റെ വിശ്വാസം. ഇങ്ങനെയുള്ള ഒരു പ്രവർത്തനം ദേശീയോൽഗ്രഥനത്തിന് കേരളം കൊടുക്കുന്ന ഒരു വിലപ്പെട്ട സംഭാവനയായിരിക്കും. മത-ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭാവി ഭരണ ശൈലിക്ക് രൂപം കൊടുക്കുമ്പോൾ, എന്റെ ഈ അഭിപ്രായം കൂടി, ശങ്കരൻനായർ പരിഗണിക്കണം''. സമീപകാലത്ത് കേരളത്തിൽ വളർന്നു വരുന്ന, അനാരോഗ്യകരമായ ചില പ്രവണതകളുടെ നേർക്ക് വിരൽ ചൂണ്ടിക്കൊണ്ടുള്ള, ഈ നിർദ്ദേശം, അങ്ങേയറ്റം ബഹുമാനത്തോടെ ഞാൻ സ്വീകരിക്കുന്നു. ''ഒരു ജാതി ഒരു മതം—ഒരു ദൈവം—മനുഷ്യൻ'' എന്നുള്ള വിശ്വോത്തരമായ മുദ്രാവാക്യം സംഭാവന നൽകിയ ഗുരുദേവന്റെ ശിഷ്യപരമ്പരയിൽ ഉൾപ്പെട്ട, ത്യാഗധനനായ ഗീതാനന്ദ

സ്വാമിയുടെ നിർദ്ദേശം, അക്ഷരത്തിലും അർത്ഥത്തിലും പ്രായോഗികമാക്കാൻ, ഭാവി ഭരണ സംവിധാനത്തിന്റെ നേതൃത്വം വഹിക്കുന്നവർ മുൻകൈയെടുക്കണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

ദൈനംദിന ഭരണം

(9) തിരുവിതാംകൂറിലെയും കൊച്ചിയിലെയും ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ''ചീഫ് എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ'' ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ ആണ്. മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ നിയന്ത്രണാധികാരം, ഹിന്ദുമത-ധർമ്മസ്ഥാപന കമ്മീഷണറിൽ നിക്ഷിപ്തമായിരിക്കുന്നു. കൂടൽ മാണിക്യം, ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന് അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ മാരുണ്ട്. ഏകീകൃത നിയമവും, ഭരണ സംവിധാനവും രൂപപ്പെടുമ്പോഴും, ഗുരുവായൂർ, ശബരിമല, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി എന്നീ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ദൈനംദിന ഭരണ ചുമതല, നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥചെയ്യുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കായിരിക്കണം. കേരളത്തിലെ ശേഷിക്കുന്ന എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, ദൈനംദിനഭരണം ഗവൺമെൻറിൽ നിന്നും കടമെടുക്കുന്ന ഒരു സീനിയർ ഉദ്യോഗസ്ഥനിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കേണ്ടതാണ്. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ തസ്തികയെ ''കേരള മത-ധർമ്മസ്ഥാപന കമ്മീഷണർ'' എന്നോ ''കേരള ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ'' എന്നോ വിവക്ഷിക്കുന്നതിൽ തെറ്റില്ല. ഇന്ത്യൻ അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റീവ് സർവ്വീസിലുള്ള ഒരു സീനിയർ ഉദ്യോഗസ്ഥനെയാണ് ഈ അന്വേഷണത്തിൽപങ്കെടുത്ത ബഹുഭൂരിഭാഗം പേർക്കും സ്വീകാര്യമായി കണ്ടത്. ''കേരള ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതി''യുടെ ''എക്സ് ഒഫിഷ്യോ സെക്രട്ടറിയും'' ഇദ്ദേഹമായിരിക്കണം. ദേവസ്വം കമ്മീഷണറുടെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീഴിൽ പ്രവർത്തിക്കേണ്ട ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും സംവിധാനത്തെപ്പറ്റി ഇനിയൊരദ്ധ്യായത്തിൽ ഞാൻ പ്രതിപാദിക്കുന്നുണ്ട്. ഇതിന്റെയെല്ലാം വിശദാംശങ്ങൾ, ഏകീകൃത നിയമം തയ്യാറാക്കുമ്പോൾ ശ്രദ്ധിച്ചാൽ മതിയായിരിക്കും.

14. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണത്തിൽ സദുദ്ദേശപരമായ പരിവർത്തനങ്ങളും, സമൂലമായ മാറ്റങ്ങളും ഉണ്ടാക്കാൻ പര്യാപ്തമാണെന്ന് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങളാണ് മുകളിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ളത്. എന്റെ പ്രശ്നാവലിക്ക് ഉത്തരം അയച്ചവരും, എന്നെ നേരിട്ട് കണ്ട് താല്പര്യപൂർവ്വം ചർച്ചകൾ നടത്തിയവരും, തെളിവ് നൽകിയവരും, സർവ്വോപരി, സംപൂജ്യരായ മതാചാര്യൻമാരും ഉന്നയിച്ച വിലയേറിയ അഭിപ്രായങ്ങളുടെ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വമായ പഠനത്തിനു ശേഷമാണ്, എന്റെ നിർദ്ദേശങ്ങൾ തയ്യാറാക്കിയിട്ടുള്ളതെന്നുകൂടി പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. സ്ഥായിയായ മാറ്റങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ഭരണ സംവിധാനം നടപ്പാക്കുമ്പോൾ, സ്വാഭാവികമായി ചില പ്രതിബന്ധങ്ങളും, പാകപ്പിഴകളും പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടെന്നു വരാം. വിശിഷ്യാ പലതരത്തിലുള്ള ഉടമാവകാശങ്ങളും, നിയമ വ്യവസ്ഥകളും, ഭരണ ക്രമങ്ങളും, വർഷങ്ങളായി നിലനിന്നുവരുന്ന രംഗങ്ങളിൽ ഉണ്ടാകുന്ന പരിവർത്തനങ്ങൾ, പ്രായോഗിക തലത്തിൽ കാര്യക്ഷമമാക്കാൻ കുറച്ചുകാലം കാത്തിരിക്കേണ്ടി വന്നേക്കാം. അത് എന്തായാലും, നമ്മുടെ ആരാധനാലയങ്ങൾ കൂടുതൽ അർത്ഥവത്തായും, ചൈതന്യവത്തായും ഉയർത്തെഴുന്നേൽക്കുന്നതിനും, ഈശ്വരവിശ്വാസത്തിലൂടെ അഭയം കണ്ടെത്തുന്നതിനുള്ള കേന്ദ്രങ്ങളായി അഭംഗുരം നിലനിൽക്കുന്നതിനും, ഞാൻ ശുപാർശചെയ്യുന്ന ഭരണ സംവിധാനം സഹായിക്കുമെന്ന് ഞാൻ പ്രത്യാശിക്കുന്നു.

അദ്ധ്യായം 12

ദേവസ്വം ഭരണവും ഗവൺമെൻറ് നിയന്ത്രണവും

1. അന്വേഷണ കമ്മീഷനെ നിയമിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഗവൺമെൻറ് ഉത്തരവിൽ ചേർത്തിരിക്കുന്ന വിഷയങ്ങളിൽ, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഹിന്ദു-മത-ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണത്തിൽ ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട ഗവൺമെൻറ് നിയന്ത്രണത്തിൻെറ പ്രവർത്തനരീതി എന്തായിരിക്കണം എന്നുള്ളതും ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഹിന്ദു-മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിൽ ഗവൺമെൻറിന് നിയന്ത്രണം ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നുള്ള മുൻവിധി ഈ വിഷത്തിൽ നിഴലിക്കുന്നു. നിലവിലുള്ള സംവിധാനങ്ങളിൽ, തിരുവിതാംകൂറിലെയും, കൊച്ചിയിലേയും, ദേവസ്വം ബോർഡുകളുടെ ഭരണം ഗവൺമെൻറിൻെറ നിയന്ത്രണത്തിലല്ല നടക്കുന്നത്. ബോർഡുകൾ ''സൃഷ്ടിക്കാനുള്ള'' അധികാരം പൂർണ്ണമായും ഗവൺമെൻറിനുണ്ട്. എന്നാൽ ബോർഡ് രൂപീകരിച്ചു കഴിഞ്ഞാൽ തികച്ചും സ്വയം ഭരണാധികാരം ഉള്ള സ്ഥാപനങ്ങളായി പ്രവർത്തിക്കാനാണ് നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. മലബാർ ദേവസ്വങ്ങളേയും, ഗുരുവായൂർ, കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വങ്ങളേയു സംബന്ധിച്ച്, ഫലപ്രദമായ നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഗവൺമെൻറിൽ തുടരുന്നുണ്ട്. ഏകീകൃത നിയമം നടപ്പാകുമ്പോൾ, ഈ രംഗത്ത് മാറ്റങ്ങൾ ആവശ്യമുണ്ടെന്ന് ഗവൺമെൻറ് കരുതുന്നുണ്ടെങ്കിൽ തെറ്റില്ല. ഈ വിഷയം എൻെറ അന്വേഷണത്തിൽ സഹായ സഹകരണങ്ങളും നൽകിയ മതാചാര്യൻമാരുടെയും, ആരാധകരുടെയും സവിശേഷമായ ശ്രദ്ധക്ഷ പാത്രമായിട്ടുണ്ട്. അവരുടെ അഭിപ്രായങ്ങളിൽ ചിലത് ചുവടെ ചേർക്കുന്നു.

2. പരമപൂജനീയ കാശിമഠ സംസ്ഥാനാധിപതി സുധീന്ദ്രതീർത്ഥ സ്വാമികൾ ഇങ്ങനെ പറയുന്നു.

''മതപരമായ കാര്യങ്ങളിൽ ഇടപെടുന്നതിന് മതേതര ഗവൺമെൻറിന് പരിമിതമായ അധികാരം മാത്രമേയുള്ളു. എല്ലാ മതങ്ങളെയും ഒന്നുപോലെ ബഹുമാനിക്കുന്ന ഗവൺമെൻറ്, ക്രൈസ്തവൻ, മുസ്ലീം ദേവാലയങ്ങളെ സ്വതന്ത്രമായി വിട്ടിട്ട് ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങളെ നിയന്ത്രിക്കാൻ ഒരുമ്പെടരുത്.''

പരമപൂജനീയ കാഞ്ചികാമകോടി പീഠാധിപതി ജഗദ്ഗുരു ശ്രീ. ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികൾ.

''കണക്കുകൾ ആഡിറ്റ് ചെയ്യുന്നതിനും ദേവസ്വങ്ങളുടെ സ്ഥാവര ജംഗമ സ്വത്തുക്കൾ ദുരുപയോഗപ്പെടുത്താതെ കരുതുന്നതിനുമുള്ള അധികാരം മാത്രമേ ഗവൺമെൻറിന് ഉണ്ടായിരിക്കാൻ പാടുള്ളു.''

പരമപൂജനീയ ശൃംഗേരി മഠാധിപതി ജഗത്ഗുരു ശ്രീ. ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികൾ.

''മതേതര ഗവൺമെൻറിൻെറ രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിൽ യാതൊരു പങ്കും വഹിക്കാൻ പാടില്ല.''

പൂജനീയ, രാംഗനാഥാനന്ദസ്വാമികൾ.

''മതേതര ഗവൺമെൻറിന് ക്ഷേത്രങ്ങളെയും മതസ്ഥാപനങ്ങളെയും നിയന്ത്രിക്കാൻ പരിമിതമായ അധികാരം മാത്രമാണുള്ളത്. ദുർഭരണം ഒഴിവാക്കാനും ഫണ്ടുകളുടെ ദുരുപയോഗം തടയാനും ഉള്ള അധികാരം ഗവൺമെൻറിന് സ്വായത്തം ആക്കാവുന്നതാണ്.''

ശ്രീവീരേന്ദ്ര ഹെഗ്ഡെ, ധർമ്മാധികാരി, ധർമ്മസ്ഥല (കർണ്ണാടകം).

''ക്ഷേത്ര ഭരണ രംഗത്ത് മതേതര ഗവൺമെൻറുകളും ഇടപെടാൻ പാടില്ലെന്നാണ് എൻറെ സുദൃഢമായ അഭിപ്രായം. എൻറെ നിയന്ത്രണത്തിലുള്ള ഈ സ്ഥാപനം ഗവൺമെൻറ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറുകളേക്കാളും ഫലപ്രദവും ആശ്വാസദായകവുമായ സേവനമാണ് സാമൂഹിക രംഗങ്ങളിൽ അനുഷ്ഠിച്ചുവരുന്നത്, മതവിശ്വാസികളുടെ ആദ്ധ്യാത്മിക ഉന്നമനത്തോടൊപ്പം, അവരുടെ ഭൗതിക സുഖസൗകര്യാദികളും ലഭ്യമാക്കുന്നതിനുള്ള പ്രവർത്തനമാണ് ശ്രീ മഞ്ജുനാഥസ്വാമിയുടെ ഈ ദേവസ്ഥാനം നടത്തിവരുന്നത്.''

ശ്രീ. കിടങ്ങൂർ ഗോപാലകൃഷ്ണപിള്ള, ഇന്ത്യൻ ഹൈക്കമ്മീഷണർ. സിങ്കപ്പൂർ.

''ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മത-ധർമ്മ-സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണപരമായ കാര്യങ്ങളിൽ കേന്ദ്രബോർഡിന് പരമാധികാരം ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഭൂർഭരണം ഉണ്ടായാൽ അന്വേഷണ കമ്മീഷനെ നിയമിച്ച് റിപ്പോർട്ടുവരുത്തി മേൽ നടപടികളും സ്വീകരിക്കാനും, ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഫണ്ട് ശരിയായി ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്നുവെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്താനും, വരവ് ചെലവ് കണക്കുകളും പരിശോധിക്കാനുമുള്ള അധികാരം ഗവൺമെൻറിൽ നിലനിർത്തുന്നത് ആശാസ്യമാണ്.''

സ്വാമി ഗണാനന്ദ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, കാലടി,

''സാധാരണ നിയമത്തിനും നീതിയ്ക്കും അനുസൃതമായ നിയന്ത്രണാധികാരം മാത്രം ഗവൺമെൻറിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കാവുന്നതാണ്. കൃസ്ത്യാനികൾക്കും, മുസ്ലിമങ്ങൾക്കും അവരുടെ മതസ്ഥാപനങ്ങൾ ഭരിക്കാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം തുടരുമ്പോൾ, ഹിന്ദുക്കളുടെ മാത്രം മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിൽ ഇടപെടാൻ മതേതര ഗവൺമെൻറ് തയ്യാറാകുന്നത്.''

പ്രൊഫസ്സർ പി. എസ്. അച്യുതൻ പിള്ള, തിരുവനന്തപുരം.

''തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ പ്രദേശങ്ങൾക്ക് സ്വതന്ത്രമായി സ്വയം ഭരണാവകാശമുള്ള ബോർഡുകൾ രൂപീകരിക്കുകയും, അവയെ സംയോജിപ്പിച്ച് ദേവസ്വം വകുപ്പുമന്ത്രി അദ്ധ്യക്ഷനായുള്ള കേരളാ ദേവസ്വം കോർപ്പറേഷൻ ഉണ്ടാക്കുകയും വേണം.''

ശ്രീ. പി. കേരളവർമ്മരാജാ, പ്രസിഡൻറ്, കേരള ക്ഷേത്ര സംരക്ഷണ സമിതി.

''ഏകീകൃത നിയമത്തിൻെറ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഗവൺമെൻറിന് ദേവസ്വം ഭരണത്തിൽ യാതൊരു നിയന്ത്രണവും വ്യവസ്ഥചെയ്യാൻ പാടില്ല. സാധാരണ നിയമങ്ങൾ അനുസരിച്ച് ഗവൺമെൻറിനുള്ള അധികാരങ്ങൾ മതിയാകുന്നതാണ്.''

അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. കെ. അയ്യപ്പൻ പിള്ള, തിരുവനന്തപുരം.

''ഭരണ ഘടന പ്രകാരം മതേതരത്വം പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുള്ള ഗവൺമെൻറുകൾക്ക് ഹിന്ദു-മത-ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിൽ ഇടപെടാൻ അധികാരമില്ല. കേരളത്തിൽ, ദേവസ്വങ്ങളെ പ്രത്യക്ഷത്തിൽ ബാധിക്കുന്ന പല നിയമങ്ങളും സമീപകാലത്ത് നടപ്പാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഇത് അനധികൃതവും ആക്ഷേപാർഹവുമാണ്.''

സ്വാമി മൈത്രാനന്ദ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, പുറനാട്ടുകര, തൃശ്ശൂർ.

''ഒരു മതേതര ഗവൺമെന്റ് ഒരു മതക്കാരുടെ മാത്രം ആരാധനാ സ്ഥലങ്ങളെ നോക്കി രക്ഷിച്ചു നടത്തുകയോ? അത് ശരിയല്ലാ. പക്ഷപാത പരമായി ഒരു മതത്തിന്റെ മാത്രം സ്ഥാപനങ്ങളിൽ കൈവയ്ക്കുന്നത് മതേതര ഭരണകൂടത്തിന് ചേർന്നതല്ല.''

അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. പി. ആർ. രാജഗോപാൽ, പൊൻകുന്നം.

''കേന്ദ്ര ബോർഡിന്റെ സെക്രട്ടറി ഹിന്ദുമത വിശ്വാസിയും ഭരണ പരിചയവും ഉള്ള ഒരു ഐ. എ. എസ്. ഉദ്യോഗസ്ഥനായിരിക്കണം. അഴിമതി ആരോപണം ഉണ്ടായാൽ കണക്കുകൾ പരിശോധിക്കാനും, നടപടി നടത്താനും ഗവൺമെന്റിന് സ്വാതന്ത്ര്യം ആകാവുന്നതാണ്.''

ശ്രീ. വി. ആർ. കൃഷ്ണൻ നായർ, റിട്ടയേർഡ് അസിസ്റ്റന്റ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, തിരുവനന്തപുരം.

''ബഡ്ജറ്റ് പാസാക്കുക, കണക്കുകൾ പരിശോധിക്കുക തുടങ്ങിയ കാര്യങ്ങളിൽ ഗവൺമെന്റിന് പരിപൂർണ്ണമായ നിയന്ത്രണവും അധികാരവും വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം.''

ശ്രീ. കെ. വി. നാരായണൻ, എറണാകുളം.

''കേന്ദ്ര ബോർഡ് സ്വയം ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളെപ്പോലെ ഗവൺമെന്റിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൽ ഭരണം നടത്തണം.''

അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. എം. എൻ. കെ. നായർ, കാലടി.

''ദേവസ്വങ്ങളുടെ നിർവാഹക ഭരണകൂടം ഗവൺമെന്റിൽനിന്നും നിയോഗിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു ഐ. എ. എസ് ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ ചുമതലയിൽ പ്രവർത്തിക്കണം. അക്കൗണ്ടന്റ് ജനറലിന്റെ ഓഡിറ്റ് നിയന്ത്രണവും, ഓഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ട് പരിശോധിച്ച് നടപടി സ്വീകരിക്കാൻ ഗവൺമെന്റിന് അധികാരവും വ്യവസ്ഥ ചെയ്യാവുന്നതാണ്.''

ശ്രീ. എം. കെ. കൃഷ്ണൻ നായർ, കീരിക്കാട്.

''കേന്ദ്ര ഭരണസമിതി ദുർഭരണം നടത്തുന്നുവെന്ന് ദേവസ്വം കമ്മീഷണറുടെ (ഗവൺമെന്റിന്റെ പ്രതിനിധിയായ ഐ. എ. എസ്. ഉദ്യോഗസ്ഥൻ) റിപ്പോർട്ടു കിട്ടിയാൽ, ഭരണ സമിതി പിരിച്ചുവിട്ട് പുതിയ ഭരണ സമിതിയെ തെരഞ്ഞെടുത്തയക്കാൻ നിർദ്ദേശം കൊടുക്കാനുള്ള അധികാരം ഗവൺമെന്റിൽ നിക്ഷിപ്തമായിരിക്കണം.''

ശ്രീ. കെ. ദാമോദരൻ, എൻഡോവ്മെന്റ് കമ്മീഷണർ, കോഴിക്കോട്.

''ഗവൺമെന്റ്, ഒരു ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റ് മുഖാന്തിരം നിയന്ത്രണം നടപ്പാക്കണം. ഇന്ന് നിലവിലുള്ള തമിഴ്നാട്, കർണ്ണാടക, ആന്ധ്രപ്രദേശ്, നിയമങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ഗവൺമെന്റിനുള്ള നിയന്ത്രണങ്ങളും ഏർപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്.''

പ്രൊഫസ്സർ, പി. ആർ. നായർ, തവനൂർ.

''ഗവൺമെന്റിനു്, മത കാര്യങ്ങളിൽ നയരൂപീകരണം പാടില്ല. ഭരണ കാര്യങ്ങളിൽ അഴിമതി വരാതെയും ചുവപ്പുനാട ഏർപ്പെടുത്താതെയും ഇരിക്കത്തക്കവിധം ഗവൺമെന്റിനു് മേലധികാരം ഉണ്ടായിരിക്കണം.''

സ്വാമി പരമേശ്വരാനന്ദ ഭാരതി, കന്യാകുമാരി.

''മറ്റു മതങ്ങളോടുള്ളതിൽ കവിഞ്ഞ് ഒരു നിയന്ത്രണവും ഗവൺമെൻറിന് പാടില്ല.''

ശ്രീ. പി. ആർ. രാമവർമ്മരാജ, ആലക്കോട്.

''ഇന്ന് ക്രിസ്ത്യൻ–മുസ്ലീം മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ മേൽ ഗവൺമെൻറിനുള്ള, അധികാരങ്ങളും, ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചും നിലനിർത്താവുന്നതാണ്.''

ശ്രീ. പുതുമന ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, അമ്പലപ്പുഴ.

''കേന്ദ്രസമിതിയുടെ മേൽ ഗവൺമെൻറിന് യാതൊരു അധികാരവും നിയന്ത്രണവും ഉണ്ടായിരിക്കാൻ പാടില്ല.''

ശ്രീ. വി. വാസുദേവൻ ഭട്ടതിരി, തന്ത്രി, തിരുവല്ല.

''കേന്ദ്ര സമിതി തെറ്റുചെയ്താൽ ഇടപെടാനുള്ള അധികാരം ഗവൺമെൻറിന് ഉണ്ടായിരിക്കണം.''

ശ്രീ. കെ. വി. പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, തിരൂർ

''മതസ്ഥാപനങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അവ പരമാധികാര ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളും ആയിരിക്കണം. ആരാധനാനുഷ്ഠാനങ്ങളും വഴി ഹിന്ദുക്കളിൽ ഈശ്വര വിശ്വാസവും ഭക്തിയും, സദാചാര തൽപരതയും നിലനിർത്തുക എന്നതായിരിക്കണം അവയുടെ കടമ. അവ രാഷ്ട്രീയ കൈകടത്തലുകൊണ്ട് വിധേയമാകരുത്.''

ശ്രീ. ചേന്നാസ് പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, തന്ത്രി, ഗുരുവായൂർ.

''പുതിയ ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ ഒൻപത് പേരടങ്ങുന്ന ഒരു കേന്ദ്ര ഭരണ സമിതിയെ ഗവർണ്ണർ നിയമിക്കുന്നത് ആശാസ്യമാണ്. ഈ സമിതിയിൽ പ്രധാനപ്പെട്ട ഒന്നോ രണ്ടോ തന്ത്രിമാർക്ക് പ്രാതിനിധ്യം കൊടുക്കണം. ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങളിലും വിഗ്രഹാരാധനയിലും വിശ്വാസമുള്ളവരും, പാണ്ഡിത്യമുള്ളവരും പ്രായവും പക്വതയുമുള്ളവരും ആയിരിക്കണം കേന്ദ്ര സമിതി അംഗങ്ങളായി നിയമിക്കപ്പെടുന്നത്. രാഷ്ട്രീയ പാർട്ടികളുടെ നോമിനികൾ ഭരണ കർത്താക്കളായി വരാൻ പാടില്ല. കേന്ദ്ര സമിതിയുടെ ഭരണകാലത്ത് ഉണ്ടാകുന്ന ക്രമക്കേടുകൾക്ക് അവരുടെ മേൽ നടപടികളെടുക്കാൻ വ്യവസ്ഥ ഉണ്ടായിരിക്കണം.''

ശ്രീ. കെ. പി. വാസുദേവൻ നായർ, നെടുങ്കുന്നം.

''ദേവസ്വം ഫണ്ടുകളുടെ ശരിയായ വിനിയോഗം ഉറപ്പു വരുത്താനുള്ള ആഡിറ്റ് സമ്പ്രദായം ഗവൺമെൻറിൻെറ ചുമതലയിൽ ഏർപ്പെടുത്തണം. ഭരണതലത്തിൽ ഉണ്ടായേക്കാവുന്ന അഴിമതികളെപ്പറ്റി അപ്പോഴപ്പോൾ അന്വേഷണം നടത്താൻ ദേവസ്വം വകുപ്പുമന്ത്രിയുടെ ചുമതലയിൽ സംവിധാനമുണ്ടാക്കണം.''

സ്വാമി പരമേശ്വരാനന്ദ ഭാരതി, സദാനന്ദപുരം.

''ഗവൺമെൻറിന് യാതൊരു നിയന്ത്രണവും പാടില്ല.''

ശ്രീമതി സി. മായമ്മ, പ്രസിഡൻറ്, അഖിലകേരള പൗർണ്ണമി സംഘം, ചെങ്ങന്നൂർ.

''ദേവസ്വം ഫണ്ടിൻമേൽ ഗവൺമെൻറിന് യാതൊരു നിയന്ത്രണവും പാടില്ല. ദേവസ്വം കണക്കുകൾ ആഡിറ്റ് ചെയ്യുന്നതിനും ഭരണപരമായ

ക്രമക്കേടുകൾ ഉണ്ടായാൽ നിയമപരമായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കാനും ഉള്ള അധികാരം ഗവൺമെൻറിനുണ്ടായിരിക്കട്ടെ.''

ശ്രീ. വേണുഗോപാലവർമ്മരാജ, കൊല്ലങ്കോട്

''ആഡിറ്റ് ഒഴികെയുള്ള കാര്യങ്ങളിൽ ഗവൺമെൻറിന് യാതൊരു നിയന്ത്രണവും പാടില്ല.''

ശ്രീ. കെ. സി. മാരാേൺരാജ, സാമൂതിരിപ്പാട്, കോഴിക്കോട്.

''ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ ഒരു കേന്ദ്ര ബോർഡ് രൂപീകരിക്കണം. ഇത് ഒരു നയരൂപീകരണ ഉപദേശകസമിതിയായി പ്രവർത്തിച്ചാൽ മതി. രാഷ്ട്രീയ ബന്ധമില്ലാത്ത ഹിന്ദുമത സംഘടനകളിൽനിന്നും ഭക്തജനങ്ങളുടെ പാനൽ വരുത്തി ഗവർണ്ണർ നോമിനേറ്റ് ചെയ്യുന്നതായിരിക്കും നല്ലത്. ദേവസ്വം ഭരണത്തിൽ പൂർണ്ണമായും രാഷ്ട്രീയം ഒഴിവാക്കണം.''

പ്രൊഫസർ പി. ചന്ദ്രശേഖര പിള്ള, പാലക്കാട്.

''ബഡ്ജറ്റ് പാസാക്കുക, കണക്കുകൾ ആഡിറ്റ് ചെയ്യുക എന്നീ വിഷയങ്ങളിൽ മാത്രം ഗവൺമെൻറിന് നിയന്ത്രണാധികാരങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കണം.''

ശ്രീമതി എം. ദേവകിയമ്മ, ശുകപുരം, ഇടപ്പാൾ.

''ക്ഷേത്രഭരണത്തിൽ ഗവൺമെൻറ് യാതൊരു തലത്തിലും കൈകടത്താൻ പാടില്ല.''

ശ്രീ. സി. പി. ജനാർദ്ദനൻ, അങ്ങാടിപ്പുറം.

''ഭാവി ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ രാഷ്ട്രീയസ്വാധീനമോ, ഗവൺമെൻറ് നിയന്ത്രണമോ ഉണ്ടാകരുത്.''

ശ്രീ. റ്റി. എൻ. ഭരതൻ തിരുമുൽപ്പാട്, നിലമ്പൂർ.

''ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ദൈനംദിനഭരണം വിഗ്രഹാരാധനയിൽ വിശ്വസിക്കുന്ന, ഭരണ പരിചയമുള്ള ഒരു സീനിയർ ഉദ്യോഗസ്ഥനെ ഗവൺമെൻറിൽനിന്നും ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ വ്യവസ്ഥയിൽ നിയമിച്ച് നിർവഹിക്കണം. ആ ഉദ്യോഗസ്ഥൻറെ മേൽ കേന്ദ്ര സമിതിക്ക് നിയന്ത്രണാധികാരം ഉണ്ടായിരിക്കണം. കണക്കുകളുടെ ആഡിറ്റ് മാത്രം ഗവൺമെൻറ് നിയന്ത്രണത്തിൽ നടത്താവുന്നതാണ്.''

ഡോക്ടർ സി. എം. ശിവദാസ്, പട്ടാമ്പി

''ഗവൺമെൻറിന് യാതൊരു നിയന്ത്രണവും പാടില്ല. ക്രൈസ്ത്യാനികൾക്കും മുസ്ലിമുകൾക്കും അവരുടെ ആരാധനാലയങ്ങൾ നടത്താനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം ഉള്ളതുപോലെ ഹിന്ദുക്കൾക്കും അവരുടെ മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾ നടത്താനുള്ള അവകാശമുണ്ട്.''

ശ്രീ. കെ. പി. രത്നാകരൻ, വൈസ്പ്രസിഡൻറ്, എസ്.ആർ.പി. തലശ്ശേരി.

''ക്ഷേത്രഭരണ കാര്യങ്ങളിൽ രാഷ്ട്രീയമായി സ്വാധീനമോ ഗവൺമെൻറിൻെറ നിയന്ത്രണമോ പാടില്ലെന്നാണ് എൻെറ അഭിപ്രായം. ഗവൺമെൻറിന് ഹിന്ദു ദേവാലയങ്ങളോട് അനുഭാവമുള്ളതായി എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല.''

ശ്രീ. പി. ബാലപ്പൻ നായർ, ആറൻമുള

''ഏകീകൃത ഭരണത്തിൽ ആഡിറ്റർ നിയന്ത്രണം ഒഴികെയുള്ള അധികാരം ഒന്നും ഗവൺമെൻറിനു പാടില്ല.''

3. ഭാവിഭരണസംവിധാനത്തിൽ, ഗവൺമെൻറിന് പരിമിതവും നിയമാധിഷ്ഠിതവുമായ നിയന്ത്രണം മാത്രം ഉണ്ടായിരുന്നാൽ മതിയെന്നും ദേവസ്വം ഫണ്ട് വിനിയോഗം, കണക്കുകളുടെ ആഡിറ്റ്, ഭരണപരമായ അഴിമതികൃത്യങ്ങൾക്കെതിരെയുള്ള ജാഗ്രത എന്നീ വിഷയങ്ങളിൽ ഗവൺമെൻറിന് ഭാഗഭാഗിത്വവും നിയന്ത്രണാധികാരവും വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നതിൽ അപാകത ഇല്ലെന്നുമാണ്, പ്രശ്നാവലിക്ക് മറുപടി അയച്ചവരിലും എൻറെ മുമ്പാകെ തെളിവു നൽകിയവരിലും തൊണ്ണൂറ്റി ഒൻപത് ശതമാനം പേരും അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. നിലവിലുള്ള ഭരണ സംവിധാനങ്ങളുടെ ഗുണദോഷങ്ങളെപ്പറ്റി ഞാൻ വസ്തുനിഷ്ഠമായും വിശദമായും പരിശോധിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഗവൺമെൻറ് നിയന്ത്രണത്തിലുള്ള ഭരണം നടക്കുന്ന രംഗങ്ങളിൽ പൊന്തി വന്നിട്ടുള്ള അനാശാസ്യ പ്രവണതകളും, അതിനെതിരായി മത വിശ്വാസികൾക്ക് ഉണ്ടായിട്ടുള്ള വികാരങ്ങളും ശ്രദ്ധേയമാണ്. ഹിന്ദു ദേവാലയങ്ങളുടെ മൗലീകാവകാശങ്ങൾ സംരക്ഷിക്കുന്നതിൽ പോലും ഗവൺമെൻറിന് താല്പര്യമില്ലെന്നും, മതപരമായ വിഷയങ്ങളിൽ ഗവൺമെൻറിൻെറ നയം വിവേചനാപരമാണെന്നുമുള്ള ആരോപണം പാടേ അടിസ്ഥാനരഹിതമാണെന്ന് തോന്നുന്നില്ല. ഈ ആരോപണങ്ങൾക്ക് നിദാനമായത്, ഇന്ന് അധികാരത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന ഗവൺമെൻറിൻെറ നയ പരിപാടികൾ മാത്രമാണെന്ന് ഞാൻ പറയുന്നില്ല. മുൻ ഗവൺമെൻറുകൾ നടപ്പാക്കിയിട്ടുള്ള ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമങ്ങളും, സർവ്വീസിനാം (നിർത്തലാക്കൽ) നിയമവും, ഏറ്റവും അധികം ക്ഷതമേൽപ്പിച്ചത് ഹിന്ദു ദേവാലയങ്ങളെയാണ്. ''ചൂടുവെള്ളത്തിൽ ചാടിയ പൂച്ച തണുത്ത വെള്ളം കണ്ടാലും അറയ്ക്കും'' എന്നുള്ള പഴഞ്ചൊല്ല് അർത്ഥമില്ലാത്തതല്ല. ഇന്നത്തെ ഗവൺമെൻറിൻെറ സമീപകാലത്തെ ചില നടപടികളും മത വിശ്വാസികളുടെ അഭ്യൂഹങ്ങൾക്ക് ആക്കം കൂട്ടുന്നുണ്ട്. ഈ പശ്ചാത്തലത്തിലാണ്, ഗവൺമെൻറ് നിയന്ത്രണത്തിൻെറ വ്യാപ്തിയും സ്വഭാവവും തീരുമാനിക്കേണ്ടത്.

4. സർ സി. പി. രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷൻ 1962-ൽ കേന്ദ്ര ഗവൺമെൻറിന് സമർപ്പിച്ച റിപ്പോർട്ടിലും ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ ഗവൺമെൻറിന് ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട നിയന്ത്രണത്തെപ്പറ്റി പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. കമ്മീഷനിലെ അംഗങ്ങളുടെ ഭൂരിപക്ഷാഭിപ്രായം, സ്വയം ഭരണാധികാരമുള്ള ഒരു കേന്ദ്രബോർഡ് രൂപീകരിക്കുന്നതിന് അനുകൂലമായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും ഗവൺമെൻറിൻെറ നിയന്ത്രണാധികാരത്തെപ്പറ്റിയുള്ള അവരുടെ അഭിപ്രായം വളരെ ശ്രദ്ധേയമാണ്. അതിൻെറ സംക്ഷിപ്ത രൂപം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

(അധ്യായം 11—ഖണ്ഡിക 15)

''ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിൽ ഗവൺമെൻറ് ഇടപെടുന്നതിലും കക്ഷിരാഷ്ട്രീയത്തിൻെറ സ്വാധീനവും സമ്മർദ്ദവും ചെലുത്തുന്നതിലും ശക്തിയായ പ്രതിഷേധം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണ രംഗത്ത്, രാഷ്ട്രീയം കടത്തിവിടുന്നത് വിനാശകരമായേക്കുമെന്ന് ബഹുഭൂരിഭാഗം സാക്ഷികളും ആശങ്ക പ്രകടിപ്പിച്ചു. രാഷ്ട്രീയം ഒഴിവാക്കണം എന്നുതന്നെ മിക്കവാറും എല്ലാവരും വാദിച്ചു. ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിൽ, രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം ഉണ്ടായേക്കുമെന്നുള്ള

സംശയത്തിന് പോലും ഇട നൽകരുതെന്നാണ് ഞങ്ങളുടെ ശക്തമായ അഭിപ്രായം. ഗവൺമെൻറിന് നിലനിർത്താവുന്ന നിയന്ത്രണത്തെപ്പറ്റി ദ്വാരകാപീഠത്തിലെ ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികളും നൽകിയ അഭിപ്രായത്തോട് ഞങ്ങളുടെ മുൻപാകെ തെളിവ് നൽകിയ പ്രഗത്ഭരായ പല വ്യക്തികളും യോജിച്ച്, ദുർഭരണം ഉണ്ടായാൽ അതിനെതിരായുള്ള പ്രതിവിധികളും സ്വീകരിക്കാനുള്ള അധികാരം ഗവൺമെൻറിൽ നിക്ഷിപ്തമായിരിക്കണമെന്നതാണ് സ്വാമികളും അഭിപ്രായപ്പെട്ടത്. ഗവൺമെൻറ് നിയന്ത്രണത്തിന് എതിരായി മൊഴി തന്നവരുടെ പ്രതിഷേധം, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ദൈനംദിന ഭരണത്തിലും ആഭ്യന്തര ഭരണത്തിലും ഗവൺമെൻറ് ഇടപെടുന്നതിലാണ്. ഈ സാക്ഷികളുടെ ഭയാശങ്കകളും അസ്ഥാനത്തല്ല. അവ ദൂരീകരിക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായ നടപടികളും സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണ്.'' കുട്ടികൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷൻ, ഏതാണ്ട് ഇതേ സന്ദർഭത്തിൽ സമർപ്പിച്ച റിപ്പോർട്ടിലും 44-ാ മതായി ചേർത്തിരിക്കുന്ന ശുപാർശ ഇതേ രീതിയിലുള്ളതായിരുന്നു. ഹിന്ദുമത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണപരമായ പരമാധികാരം ഒരു കേന്ദ്രബോർഡിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കണമെന്നും യാതൊരു വിധമായ രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനമോ സമ്മർദ്ദമോ ഈ ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ ഉണ്ടാകരുതെന്നും മേനോൻ കമ്മീഷൻ അസന്നിഗ്ധമായി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

5. മേൽ വിവരിച്ച വസ്തുതകളും രേഖകളും ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം പരിഗണിച്ചതിൻെറ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ഞാൻ രൂപീകരിച്ചിട്ടുള്ള ശുപാർശകൾ താഴെ ചേർക്കുന്നു:—

(1) ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഹിന്ദുമത ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭാവി ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ ഗവൺമെൻറിൻെറ നിയന്ത്രണം പരമാവധി പരിമിതമായിരിക്കണം. കണക്കുകളുടെ ആഡിറ്റ് നടത്തുന്നതിനുള്ള അധികാരവും ചുമതലയും കേരള അക്കൗണ്ടൻറ് ജനറൽ നിയോഗിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥനിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കുന്നതാണ്, ആശാസ്യമായിട്ടുള്ളത്. ആ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ, ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ വ്യവസ്ഥയിൽ, ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതിയുടെ'' (കേന്ദ്രബോർഡ്) നേരിട്ടുള്ള നിയന്ത്രണത്തിൽ ചുമതലകൾ നിർവ്വഹിക്കണം.

(2) ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടിൽ വ്യക്തമാകുന്ന ഗുരുതരമായ ക്രമക്കേടുകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലോ, ഭരണപരമായ ക്രമക്കേടുകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലോ, ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതിയുടെ'' മേൽ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിന് ഗവൺമെൻറിന് അധികാരം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യാവുന്നതാണ്. ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതി''ക്കെതിരായി ഉന്നയിക്കപ്പെടുന്ന ആരോപണങ്ങളെപ്പറ്റി പ്രാഥമിക പരിശോധന നടത്തുന്നതിന് അഡ്വക്കേറ്റ് ജനറലിനെ അധികാരപ്പെടുത്തുകയും അദ്ദേഹത്തിൻെറ അഭിപ്രായപ്രകാരം മേൽ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുകയുമാണ് വേണ്ടത്. വിശദമായ അന്വേഷണവും അന്തിമമായ തീരുമാനവും കേരള ഹൈക്കോടതിയുടെ അധികാര പരിധിയിലാക്കുന്നതാണ് അഭികാമ്യമായിരിക്കും. ഇതിൽ കവിഞ്ഞ നിയന്ത്രണമോ അധികാരമോ ഗവൺമെൻറ് സ്വായത്തമാക്കരുതെന്നാണ് എൻെറ സുചിന്തിതമായ അഭിപ്രായം.

6. സുപ്രധാനമായ ഒരു വിഷയംകൂടെ ഇതോടൊപ്പം പരിഗണിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിക്കുന്ന പല കാര്യങ്ങളിലും; ഗവൺമെൻറിൻെറ സന്ദർഭോചിതവും ഫലപ്രദവുമായ സഹായ സഹകരണങ്ങളും അനുപേക്ഷണീയമാണ്. ഈ വിഷയത്തിൽ ധാർമ്മികമായും നിയമപരമായും ഗവൺമെൻറിന് ബാദ്ധ്യതയുണ്ട്. പ്രശസ്ത തീർത്ഥാടന

കേന്ദ്രങ്ങളായ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ (ഉദാഹരണം ഗുരുവായൂർ, ശബരിമല, ചോറ്റാനിക്കര, വൈക്കം, കൊട്ടിയൂർ) ഉത്സവകാലത്തുള്ള ആരാധക തിരക്കിനു് അനുയോജ്യമായ ക്രമീകരണങ്ങളും സൗകര്യങ്ങളും ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതു് ഗവൺമെൻറിൻെറ കർത്തവ്യമാണു്. ശബരിമല ക്ഷേത്രത്തെ സംബന്ധിച്ചു്, ദേവസ്വം വകുപ്പിൻെറ ചുമതല വഹിക്കുന്ന സീനിയർ ഉദ്യോഗസ്ഥനെ ഗവൺമെൻറു് കോ-ഓർഡിനേറ്ററായി നിയമിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള കാര്യം ഞാൻ വിസ്മരിക്കുന്നില്ല. കഴിഞ്ഞ മൂന്നു് വർഷങ്ങളായി, ഗവൺമെൻറു് കോ-ഓർഡിനേറ്ററുടെ നിയന്ത്രണത്തിൽ വിവിധ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറുകളും, ശബരിമലയിൽ അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ള സേവനം മാതൃകാപരമാണു്. ഇതുപോലെതന്നെ, ക്ഷേത്ര സാങ്കേത ഭൂമികളിലെ കയ്യേറ്റങ്ങളും ഒഴിപ്പിക്കാനും ഉത്സവാദിവിശേഷാൽ സന്ദർഭങ്ങളിൽ ക്രമസമാധാനം നിലനിർത്താനും ശുചീകരണപ്രവർത്തനങ്ങളും നടത്താനും ഫലപ്രദമായ നടപടികളും സ്വീകരിക്കാനുള്ള സ്ഥിരം സംവിധാനം ഗവൺമെൻറു് എത്രയും വേഗം ഉണ്ടാക്കണമെന്നു് ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു.

അദ്ധ്യായം 13

തന്ത്രിമാർ—പൂജാരികൾ

1. നമ്മുടെ ക്ഷേത്രങ്ങളും മറ്റു മതക്കാരുടെ ആരാധനാലയങ്ങളുമായി സ്ഥായിയായ അന്തരമുണ്ടു്. മുസ്ലിം, ക്രിസ്ത്യൻ ദേവാലയങ്ങളും പ്രാർത്ഥനാശാലകളാണു്. ഹിന്ദുക്ഷേത്രമാകട്ടെ, മനുഷ്യ ഗാത്രത്തെയാണു് പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്നതു്. ശ്രീകോവിൽ, ബലിക്കല്ലുകളും, വിളക്കുമാടം, പഞ്ചപ്രാകാരങ്ങളും തുടങ്ങിയവ മനുഷ്യൻെറ വിവിധ അവയവങ്ങളെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ഏറ്റവും പ്രധാനപ്പെട്ട സ്ഥാനത്താണു് ചൈതന്യസ്വരൂപമായ ദേവവിഗ്രഹം പ്രതിഷ്ഠിക്കപ്പെടുന്നതു്. തന്ത്രവിധിപ്രകാരം പ്രതിഷ്ഠ നടത്തുന്ന ആചാര്യനിൽ കുടികൊള്ളുന്ന ആദ്ധ്യാത്മിക ചൈതന്യം ദേവവിഗ്രഹത്തിലേക്കു് പകരുന്നു. പിന്നീടു് നടക്കുന്ന നിത്യനിദാന പൂജകളാലും യജ്ഞാദികർമ്മങ്ങളാലും ഈ ചൈതന്യശക്തി വളർത്തുകയും നിലനിർത്തുകയും ചെയ്യുന്നതു് ക്ഷേത്രത്തിലെ പൂജാരി ആണു്. ആചാര്യനായ തന്ത്രിയും പുരോഹിതനായ പൂജാരിയും, ക്ഷേത്ര സങ്കല്പത്തിൽ, ഗുരുശിഷ്യൻമാരെപ്പോലെയാണു് നിലകൊള്ളുന്നതു്. ക്ഷേത്രാഭിവൃദ്ധിക്കു്, നിദാനമായ ഘടകങ്ങളിൽ, പരമപ്രധാനമായതു് പൂജാദി കൈകാര്യം വഹിക്കുന്ന വൈദികൻെറ മഹത്വം തന്നെയാണെന്നു് സ്മൃതികൾ വിധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. പൂജാദികാര്യങ്ങളിൽ അചഞ്ചലമായ ശ്രദ്ധ, ആചാരനിഷ്ഠ, ഈശ്വരാർപ്പണബുദ്ധി, സത്യശുദ്ധി, ആസ്തികൃബോധം എന്നീ വിശിഷ്ട ഗുണങ്ങൾ ഉള്ളവരാണു് പൂജകർ നടത്തേണ്ടതു്. ഇത്രയും പറഞ്ഞതിൽനിന്നു് ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, വിഗ്രഹാരാധനകളുടെയും ഫലപ്രദമായ നിലനിൽപ്പു്, തന്ത്രിയേയും പൂജാരിയേയും ആശ്രയിച്ചാണിരിക്കുന്നതെന്നു് വ്യക്തമാകുമല്ലോ.

2. പരശുരാമനാൽ ഉദ്ധരിക്കപ്പെട്ട കേരളത്തിൽ; ഗോകർണ്ണം മുതൽ കന്യാകുമാരി വരെയുള്ള പുണ്യഭൂമിയിൽ; പവിത്രത പുലരാനായി 108 ദുർഗ്ഗാലയങ്ങളും 108 ശിവാലയങ്ങളും ആ മുനിവര്യൻ സ്ഥാപിച്ചതായും ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ തന്ത്രാധികാരം തരണല്ലൂർ തുടങ്ങിയ 12 ബ്രാഹ്മണ കുടുംബങ്ങൾക്കു് നൽകിയതായും ഐതിഹ്യം പറയുന്നു.

കാലക്രമത്തിൽ ക്ഷേത്രങ്ങളും ആരാധനാമൂർത്തികളും വർദ്ധിച്ചു. തന്ത്രി മാരുടെ ശിഷ്യപരമ്പരകളും വളർന്നുവന്നു. 1427-ൽ സാമൂതിരി രാജാവിന്റെ വിദ്വത്സദസ്സിലെ പതിനെട്ടര കവികളിൽ ഒരാളായിരുന്ന ചേന്നാസ്സു മനയ്ക്കൽ നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട് ''തന്ത്രസമുച്ചയം'' എന്ന ഗ്രന്ഥം രചിച്ചതോടെ, ആധുനിക തന്ത്രപദ്ധതിക്ക് വ്യവസ്ഥാപിത രൂപം ഉണ്ടായി. ശങ്കര ഭഗവദ്പാദർ, വിലമംഗലം സ്വാമിയാർ തുടങ്ങിയ ആചാര്യൻമാർ കൽപ്പിച്ചിരുന്ന തന്ത്ര വിധികളെ ആശ്രയിച്ചാണ് ചേന്നാസ്സിന്റെ ഗ്രന്ഥം തയ്യാറാക്കിയത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രൻ ശങ്കരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട് രചിച്ച ''ശേഷസമുച്ചയം'' എന്ന അനുബന്ധ ഗ്രന്ഥവും, തിരുവല്ലാ കുഴിക്കാട്ട് ഭട്ടതിരിപ്പാടിന്റെ ''കുഴിക്കാട്ട് പച്ചയും'' കൂടെ ആയപ്പോഴേ, കേരളക്കരയിലെ എല്ലാ ആരാധനാമൂർത്തി കൾക്കും യോജിച്ച തന്ത്രവിധികളും ആധികാരികമായി നിജപ്പെടുത്തപ്പെട്ടു.

3. കേരളത്തിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട തന്ത്രികുടുംബങ്ങളുടെ ലിസ്റ്റ് അനുബന്ധം 16 ആയി ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ഇതിൽ പ്രത്യേക പദവിയും, പ്രാധാന്യവും ഉള്ളവരാണ്; തരണനല്ലൂർ, ചേന്നാസ്സ്, ഏർക്കര, അണ്ടലാടി, പുലിയന്നൂർ, കാട്ടുമാടം, താഴമൺ, കുഴിക്കാട്, കടിയക്കോൽ, പറമ്പൂർ, മറ്റപ്പള്ളി, പുതുമന എന്നീ കുടുംബക്കാർ, ഇവരിൽ പലർക്കും ഒന്നിലധികം ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ തന്ത്രാധികാരം സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. ''ഓതിക്കോൻമാർക്കും'' തന്ത്രിമാരെപ്പോലെയുള്ള സ്ഥാനമാണുള്ളത്. ഗുരുവായൂർ മഹാക്ഷേത്രത്തിലെ ഓതിക്കോൻമാർ നാലു പേരാണ്. ഇവരിൽ കക്കാട്ടു മനയ്ക്കൽ നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടും മുന്നൂലം മനയ്ക്കൽ ഭവൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടും എന്നെ സന്ദർശിച്ച് തെളിവ് നൽകിയിട്ടുണ്ട്. നവകം, പന്തീരടി എന്നീ നിത്യനിദാനങ്ങളും പുണ്യാഹശുദ്ധിയും നടത്തുന്നത് ഓതിക്കോൻമാരാണ്.

4. ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം തന്ത്രി, ചേന്നാസ്സ് പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടിന്റെ അഭിപ്രായം ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പ്രസക്തമാണ്. അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ പറയുന്നു. ''ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം കടന്നു കൂടാൻ ഇടയാകരുത്. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന് രൂപീകരിക്കുന്ന കേന്ദ്രസമിതിയിൽ തന്ത്രിമാർക്ക് അർഹമായ പ്രാതിനിധ്യം നൽകണം. ക്ഷേത്ര കാര്യങ്ങളിൽ പാണ്ഡിത്യവും ഈശ്വര വിശ്വാസവും പാകതയും ഉള്ളവരായിരിക്കണം ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിന്റെ ചുമതല വഹിക്കുന്നത്''. സർവ്വശ്രീ. സി. എൻ. മേനോക്കി (കോഴിക്കോട്) സാമൂതിരി വലിയ രാജ (കോഴിക്കോട്), പി. രാമചന്ദ്രൻ (കേരളാ ക്ഷേത്ര സംരക്ഷണസമിതി), പി. ആർ. രാമവർമ്മരാജ (ആലക്കോട്), കെ. ശങ്കരറാവു (കാസർകോട്), ഡോക്ടർ എസ്. കൃഷ്ണയ്യർ (ചോറ്റാനിക്കര), ആഞ്ഞം മാധവൻ നമ്പൂതിരി (ഗുരുവായൂർ), ഡി. നാരായണൻ പോറ്റി (പ്രസിഡൻറ്, കേരള ഊരാൺമദേവസ്വം ബോർഡ്) സി. മായമ്മ (പ്രസിഡൻറ്, അഖില കേരള പൗർണ്ണമി സംഘം), സ്വാമി ഗീതാനന്ദ (പ്രസിഡൻറ്, ശിവഗിരിമഠം) അഡ്വക്കേറ്റ് ഗൗരീ ശ്രീധരൻ (പാലക്കാട്), എ. ആർ. അയ്യൻ (യാക്കര), ടി. എൻ. ഭരതൻ തിരുമുൽപ്പാട് (നിലമ്പൂർ) സി. പി. ജനാർദ്ദനൻ (അങ്ങാടിപ്പുറം) അഡ്വക്കേറ്റ് വി. ശങ്കരരാജ (എറണാകുളം) വി. പി. നമ്പൂതിരി (കീടങ്ങൂർ), എം. ദേവകിയമ്മ (ഇടപ്പാൾ), പി. വി. നെടുങ്ങാടി (പട്ടാമ്പി), സ്വാമി ഗണാനന്ദ (ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, കാലടി) ആർ. നാണു ജ്യോത്സ്യൻ (ആറ്റുവാശ്ശേരി), തറമ്മൽ കൃഷ്ണൻ (കോഴിക്കോട്) സ്വാമി ജ്ഞൈതാനന്ദൻ (ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, തിരുവല്ല), സി. പി. ശിവരാജ് (അമ്പലമേട്), ആർ. വിശ്വനാഥൻ (എറണാകുളം),

അഡ്വക്കേറ്റ് പി. ആർ. രാജഗോപാൽ (പൊൻകുന്നം), അഡ്വക്കേറ്റ് കെ. അയ്യപ്പൻ പിള്ള (തിരുവനന്തപുരം), ശ്രീ. കെ. സി. കുഞ്ഞുരാമൻ വൈദ്യൻ (മാവേലിക്കര) തുടങ്ങിയവരെല്ലാം, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭാവി ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ, തന്ത്രിമാർക്ക് അർഹമായ പ്രാതിനിധ്യവും പങ്കാളിത്തവും നൽകേണ്ടതാണെന്ന് വ്യക്തമായി അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഈ അന്വേഷണത്തിൽ തെളിവ് നൽകിയ തന്ത്രിമാരായ സർവ്വശ്രീ. പുതുമന ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി, കുഴിക്കാട്ട് വാസുദേവൻ ഭട്ടതിരി, കൈപ്പുഴയില്ലത്ത് ദിവാകരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, പന്തലക്കോടത്ത് ശങ്കരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, പുല്ലാംവഴി ദേവൻ നാരായണൻ നമ്പൂതിരി, കഴഞ്ചിക്കര പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരി, പൂമുള്ളിമന നാരായണൻ നമ്പൂതിരി തുടങ്ങിയ തന്ത്രിപ്രമുഖരും തന്ത്രിമാർക്ക് മാന്യമായ സ്ഥാനവും അംഗീകാരവും, വേതനവും സേവന സൗകര്യങ്ങളും ഉറപ്പു വരുത്തണമെന്ന് വാദിച്ചു.

5. ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ നിത്യപൂജകളും സാധാരണ അടിയന്തിരങ്ങളും നടത്താനുള്ള ചുമതലകൊം ശാന്തിക്കാർക്കാണ്. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പ്രാധാന്യമനുസരിച്ച് ശാന്തിക്കാരുടെ എണ്ണവും തരവും വ്യത്യസ്ഥമായിരിക്കും. പൂജകൊം നടത്തുന്നവരെ ''മേൽശാന്തിമാരെന്നും'' നൈവേദ്യം തയ്യാറാക്കുക, ശ്രീബലിബിംബം എഴുന്നെള്ളിക്കുക തുടങ്ങിയ ചടങ്ങുകൊം നിർവ്വഹിക്കുന്നവരെ ''കീഴ്ശാന്തിമാരെന്നും'' പറയുന്നു. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സവിശേഷതകൊംക്കും ഐതിഹ്യപരമായ പശ്ചാത്തലത്തിനും അനുയോജ്യമായി, ശാന്തി നടത്തുന്നതിന്, മലയാള ബ്രാഹ്മണരും തമിഴ് (തുളു) ബ്രാഹ്മണരും നിയോഗിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങൊം, ശിവഗിരിമഠം, പറശ്ശിനിക്കടവ് മുത്തപ്പൻ ക്ഷേത്രം, തുടങ്ങിയ വിഭാഗീയ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെയും; ശാക്തേയ കാവുകളിലെയും പൂജാരികൊം ഇവരിൽ നിന്നെല്ലാം വ്യത്യസ്ഥരാണ്. പൂജാവിധികൊംക്കും പ്രകടമായ അന്തരമുണ്ട്. കണ്ണൂർ ജില്ലയിലെ ചരിത്ര പ്രസിദ്ധമായ ''പറശ്ശിനിക്കടവ് മുത്തപ്പനേറ'' ക്ഷേത്രത്തിൽ, ഊരാളനേറ പ്രതിനിധിയും പിന്നോക്ക സമുദായക്കാരനുമായ ''മടയൻ'' ആണ്, പൂജ കഴിക്കുന്നത്. നൈവേദ്യമാണെങ്കിൽ, മദ്യവും കാട്ടിറച്ചിയും, മത്സ്യവും—കേരളത്തിന് പുറത്ത് നിന്നു പോലും ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ വന്നു ചേരുന്ന വിശ്വാസികൊംക്ക്, ദിവസേന ശരാശരി നാലായിരം രൂപ ചിലവാക്കി, സൗജന്യ ഭക്ഷണവും താമസസൗകര്യവും നൽകുന്ന പതിവ് ഊരാൺമക്കാർ ഇന്നും തുടർന്നു വരുന്നു. ചിറയ്ക്കൽ വലിയ രാജാവിന് അവകാശപ്പെട്ട ''കളരിവാതുക്കൽ ക്ഷേത്രത്തിലും'' ''മാടായിക്കാവിലും'' ''പിടാരൻ''മാരാണ് പൂജകൊം നടത്തുന്നത്. പ്രസിദ്ധമായ തിരുവിതാംകൂറിലെ ''പനയന്നാർക്കാവ് ക്ഷേത്രത്തിൽ'' ''അടികളും'' ''ആദിശ്ശൻമാരും'' പൂജകൊം നടത്തുന്നു. സ്കന്ദപുരാണത്തിൽ പരാമർശിക്കപ്പെടുന്നതും അതിപുരാതനവുമായ, കാസർകോട്, മഥൂർ ''ശ്രീ മനോന്തേശ്വരവിനായക ക്ഷേത്രത്തിലെ'' ആചാരങ്ങളും പൂജാവിധികളും കേരളത്തിലെ മറ്റു ക്ഷേത്രങ്ങളുടേതിൽനിന്നും വിഭിന്നമാണ്. പാലക്കാട് കൽപ്പാത്തി തുടങ്ങിയ തമിഴ് ബ്രഹ്മണ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ''ആഗമവിധിപ്രകാരം'' ഉള്ള പൂജകൊം നടക്കുന്നു.

6. ബഹുഭൂരിപക്ഷം വരുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ പൂജകളെല്ലാം, ''തന്ത്രസമുച്ചയത്തെ'' ആസ്പദമാക്കിയാണ് നടത്തിവരുന്നത്. ഒരോ ദേവതയ്ക്കും അനുയോജ്യമായ തന്ത്രവും മന്ത്രവും പൂജയും പഠിച്ചവരാണ് പൂജാരികളായി സേവനം അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടത്. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ചൈതന്യവത്തായ നിലനിൽപ് പൂജകളെ ആശ്രയിച്ചാണ് ഇരിക്കുന്നത്. അതി പ്രധാനമായ ഈ വിഷയം ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൊം വേണ്ടവിധം ബോദ്ധ്യപ്പെടുകയോ, ശ്രദ്ധിക്കുകയോ ഉണ്ടായിട്ടില്ല.

7. സാമൂഹിക–സാംസ്കാരിക രംഗങ്ങളിൽ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള പരിവർത്തനങ്ങളുടെ ഫലമായി ''ശാന്തിപ്പണി'' ചെയ്യാൻ താല്പര്യമുള്ളവർ നാടുംനാടും ചുറ്റുങ്ങിവരുകയാണ്. തന്ത്രപൂജാവിധികളും ശരിയായി അഭ്യസിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള സ്ഥാപനങ്ങളും കേരളത്തിൽ വിരളമായിട്ടേ കാണുന്നുള്ളു. കുന്നംകുളത്തിന് സമീപം, ചൊവ്വന്നൂരുള്ള ''തന്ത്രവിദ്യാപീഠം'' ഞാൻ സന്ദർശിക്കുകയുണ്ടായി. ഗുരുകുല സമ്പ്രദായത്തിൽ, 13 കുട്ടികളും ഇവിടെ താമസിച്ച്, വേദവും തന്ത്രസമുച്ചയവും ശേഷസമുച്ചയവും. കുഴിക്കാട്ട് പച്ചയും പഠിക്കുന്നു. ആറ് കൊല്ലമാണ് പഠനകാലം. ചേന്നാസ് നമ്പൂതിരിപ്പാട് പ്രസിഡൻറായുള്ള ഈ സ്ഥാപനം 11 വർഷമായി, മാതൃകാപരമായ പ്രവർത്തനം നടത്തുന്നുണ്ട്. കേന്ദ്രഗവൺമെൻറിൽനിന്നും വാർഷിക ഗ്രാൻറായി ലഭിക്കുന്ന 32,000 രൂപയും ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വത്തിൽനിന്നും നൽകിവരുന്ന 3,000 രൂപായും കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിൽനിന്നും ലഭിക്കുന്ന 2,400 രൂപായും കൊണ്ട് അരിഷ്ടിച്ചാണ് മഹത്തായ ഈ സ്ഥാപനം നിലനിൽക്കുന്നത്. മതേതര വിദ്യാഭ്യാസരംഗത്ത്, കോളേജുകളും സ്കൂളുകളും നടത്തുന്ന തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിൽനിന്നും. ഈ ആദ്ധ്യാത്മ വിദ്യാലയത്തിന് യാതൊരു വിധമായ സഹായമോ, പ്രോത്സാഹനമോ ലഭിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് പ്രധാന അദ്ധ്യാപകൻ എന്നോടു പറയുകയുണ്ടായി.

8. തൃശ്ശൂർ പട്ടണത്തിൽ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന അതിപുരാതനമായ ബ്രഹ്മസ്വം മഠങ്ങളിൽ, ''വടക്കേമഠം'', വേദപഠന വിഷയത്തിൽ ഇന്നും കുറെയൊക്കെ ശ്രദ്ധിക്കുന്നുണ്ട്. ഇവിടെ താമസിക്കുന്ന കുട്ടികളെ ഋഗ്വേദം പഠിപ്പിച്ചു വരുന്നു. തിരുനാവായിലുള്ള ''ഓത്തനാർ മഠത്തിലും'' ഋഗ്വേദാഭ്യാസനം നൽകിവരുന്നതായിട്ടാണ് അറിയാൻ കഴിഞ്ഞത്. കാഞ്ചി കാമകോടി പീഠത്തിൽനിന്നും ലഭിക്കുന്ന സഹായം കൊണ്ട് ഇരിങ്ങാലക്കുടയിൽ, ഒരു തന്ത്രവിദ്യാപീഠം നടത്തിവരുന്നുണ്ട്. ഇവിടെ ഏതാനും കുട്ടികൾക്ക് വേദാഭ്യസനവും തന്ത്ര–പൂജാ പരിശീലനവും നൽകുന്നതായിട്ടറിഞ്ഞു. പുറനാട്ടുകര സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള ''സംസ്കൃത വിദ്യാപീഠം''; കേരള സർക്കാരിന്റെ ഗ്രാൻറ് ലഭിച്ചുപോരുന്ന വർക്കല ശിവഗിരിയിലെ ''ബ്രഹ്മവിദ്യാപീഠം'' തുടങ്ങിയ സ്ഥാപനങ്ങളും ഈ രംഗത്ത് ഫലപ്രദമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ട്. ഗൗഡസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണർക്ക് വേണ്ടി, പരമപൂജനീയ സുധീന്ദ്രതീർത്ഥ സ്വാമികളുടെ നിയന്ത്രണത്തിൽ, മട്ടാഞ്ചേരിയിൽ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള വേദപാഠശാലയും. 1971–ൽ കാസർകോട് ''മഥൂർ സിദ്ധിവിനായകസംഘം'' സ്ഥാപിച്ച് നടത്തിവരുന്ന വേദപാഠശാലയും വേദവും തന്ത്രപൂജാദികളും ചിട്ടയായി പഠിപ്പിച്ച് പൂജാരികളുടെ ഒരു പുതിയ ശൃംഖല വാർത്തെടുക്കാൻ പരിശ്രമിക്കുകയാണ്.

9. ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മിഷന്റെയും ശ്രീനാരായണ ഗുരുകുലത്തിന്റെയും ആദർശനിഷ്ഠമായ പ്രവർത്തനഫലമായി, തന്ത്രപൂജാദികാര്യങ്ങളിൽ ''അബ്രാഹ്മണർക്കും'' പരിശീലനം നൽകുന്ന സ്ഥാപനങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഈ പരിവർത്തനത്തിന് സ്വാഭാവികമായി, യാഥാസ്ഥിതികരുടെ എതിർപ്പ് നേരിടേണ്ടിവരുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ചുമതലയിൽ, തിരുവല്ലായിൽ ഒരു വേദപാഠശാല സ്ഥാപിച്ച് ഏതാനും അബ്രാഹ്മണ വിദ്യാർത്ഥികളെ പൂജയും, ശാന്തിയും പഠിപ്പിക്കുകയുണ്ടായി. ഇവർക്കെല്ലാം പേരിനോട് ചേർത്ത ''ശർമ്മ'' സ്ഥാനവും നൽകി. ഹ്രസ്വകാല പരിശീലനം പൂർത്തിയാക്കിയ ശേഷം, ഇവരെ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ശാന്തിക്കാരായി നിയമിച്ചു. ആരാധകരുടെ സംഘടിതമായ എതിർപ്പ് കാരണം ഇവർക്കെല്ലാം ശാന്തി ജോലി ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതായിട്ടാണ് വന്നത്.

ഏറെ താമസിയാതെ, അന്തേവാസികളുടെ അസൻമാർഗീക നടപടികളെ തുടർന്ന് തിരുവല്ലായിലെ ''വേദപാഠശാല'' നിർത്തലാക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പ്രസക്തമായ ഒരു വസ്തുത കൂടി പറയേണ്ടതുണ്ട്. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ രൂപീകരണത്തെത്തുടർന്ന്; ശാസ്താംകോട്ടയിൽ ഒരു ''സമ്പൂർണ്ണ വൈദിക–ഗുരുകുലം'' സ്ഥാപിക്കുന്നതിന് തീരുമാനിക്കുകയും, ഈ ആവശ്യത്തിനു ഗവൺമെൻറിൽനിന്നും 35 ഏക്കർ ഭൂമി സ്ഥിരം കുത്തക പാട്ട വ്യവസ്ഥയിൽ സമ്പാദിക്കുകയുമുണ്ടായി. ബോർഡ് ഭരണം ഈശ്വര വിശ്വാസികളല്ലാത്തവരുടെ കൈകളിൽ വന്നു ചേർന്നതോടെ, പ്രകൃതി സുന്ദരമായ ഈ ഭൂമിയിൽ ഒരു ഒന്നാം ഗ്രേഡ് സയൻസ്–ആർട്സ് കോളേജാണ് സ്ഥാപിച്ചത്. സമീപസ്ഥവും ചരിത്രപ്രസിദ്ധവുമായ ധർമ്മശാസ്ത ക്ഷേത്ര സങ്കേതത്തെ അശുദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതിനും രാഷ്ട്രീയ സംഘട്ടനങ്ങൾക്കും ഈ കലാലയം അടുത്ത കാലത്ത് കുപ്രസിദ്ധി നേടിയിട്ടുണ്ട്. വേദ പഠനവും ഗുരുകുലവുമെല്ലാം മങ്ങിയ ഫയലുകളിൽ മാത്രം അവശേഷിക്കുന്നു.

10. ഈ വസ്തുതകളുടെയെല്ലാം വെളിച്ചത്തിൽ അതി പ്രധാനമായ ഒരു പ്രശ്നം പരിശോധിക്കേണ്ടതായുണ്ട്. തന്ത്ര–മന്ത്രങ്ങൾ പഠിക്കുന്നതിനും പ്രായോഗികമായി അനുഷ്ഠിക്കുന്നതിനും അബ്രാഹ്മണർക്ക് അർഹതയുണ്ടോ എന്നുള്ളത് വിവാദപരമായ ഒരു പ്രശ്നമാണ്. ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി തെളിവെടുപ്പു വേളയിൽ ആദ്ധ്യാത്മികാചാര്യന്മാരുടെയും തന്ത്രി പ്രമുഖൻമാരുടെയും അഭിപ്രായങ്ങൾ ഞാൻ പ്രത്യേകം ആരായുകയുണ്ടായി. ചൊവ്വന്നൂർ തന്ത്ര വിദ്യാപീഠത്തിലെ വേദാധ്യാപകനായ, തിരുനാവായ, കൽപുഴയില്ലത്ത് ദിവാകരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടിന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ; തന്ത്ര പഠനം ബ്രാഹ്മണകുലത്തിൽ ജനിച്ചിട്ടുള്ളവർക്കുമാത്രം വിധിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. ''നടുവിൽ മഠംമൂപ്പിൽ'' സ്ഥാനത്തെ രണ്ടാം മുറ സ്വാമിയാർ, പരമ പൂജനീയ, പരമേശ്വര ഭാരതികളെ ഞാൻ നേരിട്ട് സന്ദർശിച്ചപ്പോഴും അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെയാണ് പറഞ്ഞത്. ''ബ്രഹ്മസൂത്രം ശങ്കരഭാഷ്യ പ്രകാരം, ശൂദ്രാദി ജാതികൾക്ക് വേദാദ്ധ്യായനത്തിനും വൈദീക കർമ്മത്തിനും അധികാരമില്ലെന്ന് സിദ്ധാന്തിച്ചിട്ടുണ്ട്. താന്ത്രികത്തിൽ ഷോഡശ ക്രിയകളും ഉൾപ്പെടുന്നു. ഷോഡശക്രിയാ–സംസ്ക്കാരം ഇല്ലാത്ത ഒരാൾക്ക് മറ്റൊരാളിൽ ആ സംസ്ക്കാരം ഉണ്ടാക്കി തീർക്കാൻ സാദ്ധ്യമല്ല. തീയിന് മറ്റൊരു പദാർത്ഥത്തിൽ തണുപ്പുണ്ടാക്കി തീർക്കാൻ സാധിക്കുകയില്ലല്ലോ. താന്ത്രികാദി കർമ്മങ്ങൾക്ക് ജാതിബ്രാഹ്മണനു മാത്രമേ അധികാരമുള്ളു.'' പരമപൂജനീയ ശൃംഗേരി മഠാധിപതി, ശ്രീ ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികളുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ, ശരിയായ പരിശീലനം സിദ്ധിച്ചവരെ, പാണ്ഡിത്യവും പാകതയും തികഞ്ഞ വിദഗ്ധസമിതിയുടെ പരീക്ഷണത്തിനു വിധേയമായി മാത്രം ക്ഷേത്ര പുരോഹിതൻമാരായി നിയമിക്കാവുന്നതാണ്. അവർക്ക് അർഹമായ മാന്യതയും ആകർഷികമായ വേതനവും നൽകണം''. ''പരമപൂജനീയ കാഞ്ചി കാമകോടി പീഠാധിപതി ശ്രീ ശങ്കരാചാര്യസ്വാമികളും നൽകിയിട്ടുള്ള നിർദ്ദേശം താഴെ ചേർക്കുന്നു''.

''ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ മതപരമായ ചടങ്ങുകളും സമ്പ്രദായങ്ങളും നിർവഹിക്കുന്നതിനും നിയന്ത്രിക്കുന്നതിനും ആഗമ-വേദ-ശാസ്ത്ര-തന്ത്രങ്ങളിൽ പാണ്ഡിത്യമുള്ളവരുടെ ഒരു വിദഗ്ധ സമതി രൂപീകരിക്കണം.''

ഭാരതത്തിന്റെ ആദ്ധ്യാത്മിക ജ്യോതിസ്സായ രംഗനാഥാനന്ദ സ്വാമിജിയെ ഞാൻ നേരിട്ട് സന്ദർശിച്ച അവസരത്തിൽ, ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിലയേറിയ ഉപദേശം ആരായുകയുണ്ടായി. അതിന്റെ പൂർണ്ണരൂപം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

''പൂജാരീകളായും തന്ത്രിമാരായും പരിശീലിക്കപ്പെടുന്നതിനെ, സമൂഹത്തിന്റെ എല്ലാ ശ്രേണികളിലുമുള്ള ഹിന്ദുക്കൾക്കും അവകാശമുണ്ട്. അവരുടെ പരിപാവനമായ ചുമതലകളും നിർവഹിക്കാനാവശ്യമായ സംസ്ക്കാരങ്ങളും അതായത്—ശുചിത്വം, ഭക്തി, അഭിരുചി തുടങ്ങിയവ—പരിശീലനകാലത്ത് അവർ സ്വായത്തമാക്കണം. ഐത്തത്തിന്റെയും ജാതിയുടെയും അടിസ്ഥാനത്തിൽ വിവേചനം കൽപിക്കുന്ന സ്മൃതികളെല്ലാം അപ്രയുക്തമായി കഴിഞ്ഞു. നമ്മുടെ ഭരണഘടനാ വ്യവസ്ഥകൾക്കും ഇവ വിരുദ്ധമാണ്. ക്ഷേത്ര പുരോഹിതൻമാരുടെ പരിശീലനം വളരെ കുറഞ്ഞ പ്രായത്തിൽ ആരംഭിക്കണം. സാമാന്യ വിദ്യാഭ്യാസവുമായി സംയോജിപ്പിച്ച് ഈ പരിശീലനം പൂർത്തിയാക്കണം. വ്യക്തമായ പാഠ്യപദ്ധതി ഉണ്ടായിരിക്കണം. പ്രവേശനത്തിന്, സംസ്കൃതത്തിലുള്ള അഭിരുചി ഉൾപ്പെടെയുള്ള യോഗ്യതകൾ നിശ്ചയിക്കണം. പരിശീലനം ''ഗുരുകുലസമ്പ്രദാ'' യത്തിലായിരിക്കണം. ഹൈന്ദവ സാമൂഹ്യ ചിന്താഗതിയുടെ പരമമായ ലക്ഷ്യം. എല്ലാ സ്ത്രീ പുരുഷൻമാരെയും ''ബ്രഹ്മനാത്വ'' പദത്തിലേക്ക് (ബ്രഹ്മപദത്തിലേക്ക്) നയിക്കുക ആയിരിക്കണമെന്ന് സ്വാമി വിവേകാനന്ദൻ പറയുന്നു.

മനുഷ്യന്റെ ധാർമ്മികവും ആത്മീകവുമായ സമുന്നത വികാസത്തെയാണ് ഈ ചിന്താഗതി പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്നത്. എല്ലാ മതത്തിലും, വർഗ്ഗത്തിലും ഉൾപ്പെട്ടവർ ഈ ലക്ഷ്യം കൈവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഭഗവാൻ ബുദ്ധൻ ''ധർമ്മപാദ''ത്തിലെ ''ബ്രഹ്മനവക'' അദ്ധ്യായത്തിൽ ഇതു തന്നെയാണ് പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത്. ''ധർമ്മാചാര്യൻമാർ'' എന്ന് വിവക്ഷിക്കാവുന്ന തന്ത്രിമാരുടെയും പൂജാരികളുടെയും ഉന്നതശ്രേണി രൂപീകരിക്കുന്നതിനും ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൾ ഉപരിപഠനകേന്ദ്രം ആരംഭിക്കണം. ഈ കേന്ദ്രത്തിൽ സംസ്കൃത ബിരുദധാരികളെ തെരഞ്ഞെടുത്ത് രണ്ടുവർഷത്തെ പരിശീലനം നൽകണം. തന്ത്ര–മന്ത്ര–പൂജാദികൾ കൂടാതെ, നമ്മുടെ ഋഷീശ്വരൻമാരായ ആദിശങ്കരനും ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവനും സ്വാമി വിവേകാനന്ദനും വിശദീകരിച്ചു തന്നിട്ടുള്ള ഉപനിഷത്ത്–ഗീതകളിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന ഹിന്ദുധർമ്മസിദ്ധാന്തങ്ങളേയും പഠിപ്പിക്കണം. കാലക്രമത്തിൽ, നമ്മുടെയെല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും പരിശീലനം സിദ്ധിച്ച ''ധർമ്മാചാര്യൻമാരെ'' പുരോഹിതരായി നിയമിക്കാൻ സാധിക്കണം. ആരാധകർ ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ മനുഷ്യരിലും ഹിന്ദുധർമ്മബോധം പകരാനുള്ള കഴിവും പൂജാരിയുടെ ചുമതലയും അവരിൽ സംയോജിപ്പിക്കണം. മാത്രമല്ല, അവർക്ക് സമൂഹത്തിൽ അർഹമായ മാന്യതയും, സ്ഥാനവും നൽകുക. സാമൂഹിക രംഗങ്ങളിൽ, തത്തുല്യസ്ഥാനത്ത് ജോലി ചെയ്യുന്നവർക്ക് ലഭിക്കുന്ന വേതനങ്ങളും ആനുകൂല്യങ്ങളും അവർക്ക് നൽകുക.'' തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവിനെ ഞാൻ സന്ദർശിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തോടും ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി പ്രത്യേകം ചോദിച്ചു. മഹാരാജാവിന്റെ അഭിപ്രായം''; വേദം, തന്ത്രം, മന്ത്രം, പൂജ തുടങ്ങിയവയുടെ അഭ്യസനം ഷോഡശ സംസ്ക്കാരം ഉള്ളവർക്ക് മാത്രം വിധിച്ചിട്ടുള്ളതാണെന്നാണ്. എന്നാൽ, പ്രായോഗിക വൈഷമ്യങ്ങൾകൂടെ പരിഗണിക്കാതെ ഈ പ്രശ്നം കൈകാര്യം ചെയ്യാൻ സാധിക്കയില്ല. മതപണ്ഡിതൻമാരും തന്ത്രിമുഖ്യരുമായി ഇതേപ്പറ്റി ആലോചിച്ചു തീരുമാനിക്കണം. എന്തായാലും, ക്ഷേത്ര പൂജകൾ വിധിയാംവണ്ണം അഭ്യസിപ്പിക്കാനുള്ള സ്ഥാപനങ്ങൾ ഇനിയുമുണ്ടാകണം. സംസ്കൃത പഠനത്തിന് പ്രാധാന്യം കല്പിച്ചുകൊണ്ട്, സാധാരണ വിദ്യാഭ്യാസവും ഇതോടൊപ്പം നടത്താനുള്ള സൗകര്യമുണ്ടാക്കണം''. പരമപൂജനീയ സുധീന്ദ്രതീർത്ഥ സ്വാമികളും ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി അഭിപ്രായം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ''വിപ്രനായി ജനിക്കുന്നത് പരമാത്മാവിന്റെ കാരുണ്യം

കൊണ്ടാണ്, ജനനത്തിന് മുൻപുതന്നെയുള്ള സുകൃതവും വിപ്രന്റെ ജനനത്തിന് കാരണമാകുന്നു. ആത്മാവിന് വേണ്ട ശുദ്ധിയുണ്ടാക്കാൻ കുലാചാര്യൻമാർതന്നെ വേണം. കുലാചാര്യൻമാർ ഇന്ന് ജീവനോപായത്തിനുള്ള വഴി ഇല്ലാത്തത് കാരണം കുറെയൊക്കെ അധ:പതിച്ചു പോയിട്ടുണ്ട്. യുഗം മാറുന്നതോടൊപ്പം, സ്വാഭാവികമായി അവരുടെ പ്രതിഭയും ആത്മസൈ്ഥര്യവും കുറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കും. എന്നാൽ, അവരെ അപമാനിക്കരുത്. സംസ്ക്കാരം എന്നു പറയുന്നത് ദേഹത്തിനല്ല; ആത്മാവിനാണ്. വൈദികന്റെ ആത്മചൈതന്യമാണ് ബിംബത്തിൽ പ്രതിഫലിക്കുന്നത്. ഈ വക കാര്യങ്ങളെല്ലാം സമചിത്തതയോടെ പരിഗണിച്ചശേഷം ഈ വിഷയം തീരുമാനിക്കണം''. മദ്ധ്യതിരുവിതാംകൂറിലെ തന്ത്രിമാരിൽ പലരും ''ബ്രാഹ്മണ പദത്തിന്'' പ്രത്യേക നിർവചനമാണ് നൽകുന്നത്. അര നൂറ്റാണ്ടിലേറെ ഈ വിഷയത്തിൽ പ്രാവീണ്യവും പ്രവർത്തി പരിചയവുമുള്ള, പരമസാത്വികനായ കീരിക്കാട്ട് മാങ്കുളത്ത് ഇല്ലത്ത് ശ്രീകൃഷ്ണൻ നമ്പൂതിരിയുടെ വിശദീകരണം താഴെ ചേർക്കുന്നു:—

''ദേവസ്വം ബോർഡുകളും ശാന്തി നിയമനത്തിന് അപേക്ഷ ക്ഷണിക്കുമ്പോഴും, ''ശാന്തി ജോലി'' എന്നാണ് പരസ്യപ്പെടുത്തുന്നത്. ഇതു തന്നെ തെറ്റാണ്. ''ശാന്തിഉടമ'' എന്നുള്ളതാണ് ശരിയായിട്ടുള്ളത്. ശാന്തി സ്ഥാനത്തിന്റെ മാന്യതയും, പ്രാമുഖ്യവും ഇതിൽ അന്തർലീനമാണ്. ശാന്തി പരിശീലനത്തെപ്പറ്റിയാണെങ്കിൽ, കാലദേശവ്യത്യാസങ്ങളും അനുസരിച്ച് വേണം എല്ലാ കാര്യവും തീരുമാനിക്കേണ്ടത്. ശാന്തിക്കാരൻ ''വിപ്രൻ'' ആയിരിക്കണം എന്ന് തന്ത്ര സമുച്ചയത്തിൽ പറയുന്നുണ്ട്. അത് തന്ത്ര സമുച്ചയ കാലഘട്ടത്തെ ആസ്പദമാക്കിയുള്ള വ്യവസ്ഥയാണ്. ഷോഡശ സംസ്ക്കാരം സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള വിപ്രൻമാർ ഇന്ന് വളരെ വിരളമാണ്. പ്രായോഗികമായി ഇതിന് പരിഹാരം കാണണം. ''ബ്രാഹ്മണധർമ്മം'' പുലർത്തുന്നവനെ ബ്രാഹ്മണനായി പരിഗണിക്കാം. കുലീനത്വവും നൈസർഗിക വാസനയും സർവോപരി, പ്രവർത്തിയിൽ താല്പര്യവും ഉള്ള ആർക്കും, തന്ത്ര–മന്ത്ര–വേദപഠനത്തിനർഹതയുണ്ട്. അതിൽ ''സംവരണത്തിന്'' ആവശ്യമില്ല.'' പാലക്കാട്ട് ശിവാനന്ദാശ്രമത്തിലെ സ്വാമി നിത്യാനന്ദ സരസ്വതിയും മുൻപറഞ്ഞ രീതിയിലാണ് ബ്രാഹ്മണ്യത്തെ വിപക്ഷിക്കുന്നത്. ജൻമസിദ്ധമായ വാസനയും പ്രചോദനവും ഉൾക്കൊണ്ട് സ്വയം മുന്നോട്ടു വരുന്ന ഉപാസകർ അബ്രാഹ്മണരായാലും ശാന്തി ഉടമക്ക് അർഹരാണെന്ന് അദ്ദേഹം പ്രസ്താവിച്ചു. പ്രസിദ്ധമായ കുമാരനല്ലൂർ ദേവീ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഊരാണ്മ ഭരണക്കാരായ ''പത്തില്ലക്കാർ'' ഈ വിഷയത്തിൽ ഏകാഭിപ്രായക്കാരാണ്. ''ജൻമനാ ഹിന്ദു ആയിട്ടുള്ള ആർക്കും തന്ത്ര–മന്ത്ര–പൂജാദികളും അഭ്യസിക്കാനുള്ള അർഹതയുണ്ട്. ഇവ അഭ്യസിപ്പിക്കാനുള്ള സ്ഥാപനങ്ങളിൽ അഞ്ചു വയസ് തികഞ്ഞ കുട്ടികളെ, തന്ത്രി പ്രമുഖരും മത പണ്ഡിതന്മാരും ഉൾപ്പെട്ട ഒരു സമിതി പരിശോധിച്ച ശേഷം പ്രവേശനം നൽകണം. ഗുരുകുല വിദ്യാഭ്യാസ രീതിയാണ് വേണ്ടത്. സംസ്കൃത പഠനത്തിന് പ്രാധാന്യം കൽപ്പിക്കുന്ന പാഠ്യപദ്ധതി തയ്യാറാക്കി പരിശീലിപ്പിക്കണം''. ധീവര സമുദായ പ്രസിഡൻറായ വൈക്കം ശ്രീ. രാമൻ വൈദ്യൻ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ അംഗികാരമുള്ള ''തന്ത്രിമുഖ്യൻ'' ആണ്. ഈഴവർ, ഹരിജനങ്ങൾ തുടങ്ങിയവരുടെ ഉടമസ്ഥതയിലുള്ള 88 ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ഇദ്ദേഹം പ്രതിഷ്ഠ നടത്തിയിട്ടുണ്ടെന്നും അവിടത്തെ പൂജാരികളും തന്റെ ശിഷ്യൻമാരാണെന്നും അവരിൽ പലർക്കും ആലുവാ അദ്വൈതാശ്രമത്തിൽ വച്ച് 1982-ൽ ഹ്രസ്വകാല പരിശീലനം നൽകിയിട്ടുണ്ടെന്നും തന്ത്ര സമുച്ചയ

പ്രകാരമുള്ള പൂജകളാണ് അവർ നടത്തുന്നതെന്നും അദ്ദേഹം വിശദീകരിച്ചു. വർക്കല ശിവഗിരിമഠം പ്രസിഡൻറ് സ്വാമി ഗീതാനന്ദനെ ഞാൻ സന്ദർശിച്ചപ്പോഴും അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെയാണ് പറഞ്ഞത്.

''ഈശ്വര വിശ്വാസമുള്ള ഏതൊരു ഹിന്ദുവിനും തന്ത്ര വിധികളും പഠിക്കാനും അതനുസരിച്ച് പൂജകളും നടത്താനും അധികാരമുണ്ട്. കാലാനുസൃതമായ മാറ്റങ്ങളും നാം ശ്രദ്ധിക്കണം. താന്ത്രിക വിദ്യ ആചാര നിഷ്ഠയുള്ള ആചാര്യൻമാരിൽ നിന്നും പഠിച്ചവരായിരിക്കണം, ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ പൂജകളും നടത്തുന്നത്. ഇവിടെ ''ബ്രഹ്മവിദ്യാലയം'' സ്ഥാപിച്ചിട്ട് പതിനെട്ടു വർഷമായി. പ്രസ്ഥാനത്രയങ്ങളിൽ അടിസ്ഥാന വിദ്യാഭ്യാസം നൽകുന്നത് കൂടാതെ, മറ്റു മതങ്ങളുടെ സവിശേഷതകളുംകൂടി ഇവിടെ പഠിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. സംസ്കൃതമാണ് പ്രധാന ഭാഷ. ഏഴു വർഷത്തെ പാഠ്യപദ്ധതിയാണ് സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളത്. പൂജാവിധികളെപ്പറ്റി അഞ്ചു വർഷം പഠിക്കണം. ഈ കാലയളവിൽ സാമാന്യമായ അറിവ് സമ്പാദിക്കാൻ സാധിക്കുമെന്നാണ് ഞങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം. പക്ഷേ, ഈ വിഷയത്തിൽ വാസനയുള്ള കുട്ടികളെ കിട്ടാൻ ഇന്ന് ബുദ്ധിമുട്ട് അനുഭവപ്പെടാറുണ്ട്''. അമ്പലപ്പുഴ തന്ത്രി; ശ്രീ പുതുമന ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി ഈ വിഷയത്തിൽ ഖണ്ഡിതമായ അഭിപ്രായമാണ് രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളത്. ''ചാതുർവർണ്ണ്യം മയാ സൃഷ്ടം-ഗുണ കർമ്മവിഭാഗശ'' എന്ന ഗീതാവചനം അദ്ദേഹം അനുസ്മരിപ്പിച്ചു. കുലീനത്വം, കുടുംബപശ്ചാത്തലം, ആകാരസൗഷ്ടവം, വാസന, ഇവ പരിശോധിച്ച് കുട്ടികളെ പരിശീലനത്തിന് സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്. ''അഷ്ടവർഷം ബ്രാഹ്മണം ഉപനീയതുരം-തം അദ്ധ്യാപയിതാം'' എട്ട് വയസുമുതൽ പരിശീലനം ആരംഭിക്കുന്നത് ആശാസ്യമാണെന്നും എല്ലാ ഹിന്ദുക്കൾക്കും ഇതിന് അവകാശമുണ്ടെന്നും സംസ്കൃതം, വേദം, തന്ത്രം, മന്ത്രം ഇവയോടൊപ്പം സാധാരണ വിദ്യാഭ്യാസവും നൽകേണ്ടതാണെന്നും ആ തന്ത്രിമുഖ്യൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. തന്ത്രിസമാജം പ്രസിഡണ്ടായിരുന്ന, കേരള ജ്യോതി ശാസ്ത്ര മണ്ഡലം പ്രസിഡൻറും ചൊവ്വന്നൂർ തന്ത്ര വിദ്യാപീഠത്തിൻെറ സ്ഥാപകനും ആയ. പുല്ലാം വഴിയില്ലത്ത് ശ്രീ ദേവൻ നാരായണൻ നമ്പൂതിരിയുടെ അഭിപ്രായവും ഇതുതന്നെയാണ്. ജാതക പരിശോധനയും ശാരീരിക ലക്ഷണങ്ങളും കൂടി ഈ വിഷയത്തിൽ പ്രസക്തമാണെന്ന് അദ്ദേഹം കൂട്ടിച്ചേർത്തു.

11. മതാചാര്യൻമാരുടെയും മതപണ്ഡിതൻമാരുടെയും സഗർഭമായ അഭിപ്രായങ്ങളോടൊപ്പം എൻെറ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെട്ട ഒന്നു രണ്ട് ആർഷ വിധികളും കൂടെ ഉദ്ധരിക്കുവാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. മനുസ്മൃതിയിൽ ഒരു ഭാഗത്ത് ഇങ്ങനെ പറയുന്നു; ''ശൂദ്രോ ബ്രാഹ്മണതാമേതി—ബ്രാഹ്മണശ്ചേതി ശൂദ്രതാം—ക്ഷത്രീയാജ്ഞാതമേവന്തു--വിദ്യാദ്വൈശ്യാത്തഥൈവച'' കർമ്മഗുണംകൊണ്ട് ശൂദ്രൻ ബ്രാഹ്മണനായിത്തീരുന്നു. കർമ്മദോഷത്താൽ ബ്രാഹ്മണൻ ശൂദ്രനുമാകുന്നു കർമ്മങ്ങളുടെ ഗുണദോഷങ്ങളാൽ, ക്ഷത്രീയരും വൈശ്യരും, ഉയരുകയും താഴുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇനി, ഭാഗവതത്തിൽ; വൈശംപായനൻ യുധിഷ്ഠിരനോട് പറയുന്നത് നോക്കുക:—

''നകുലേന ജാത്യാവാ–കിയാദിൽബ്രഹ്മണോഭവേത്—ചണ്ഡാലോപിഹി വൃത്തസ്ഥോ—ബ്രാഹ്മണ: സയുധിഷ്ഠര'' —ജനിച്ചതുകൊണ്ടോ; ജാതിയിലോ ഒരുവൻ ബ്രാഹ്മണനാകുന്നില്ല. ബ്രാഹ്മണനു ചേർന്ന് ഗുണങ്ങളും ചെയ്താൽ മാത്രമേ ഒരുവൻ ബ്രാഹ്മണനാകൂ. അല്ലയോ യുധിഷ്ഠിര ഒരു ചണ്ഡാലൻ സദ്വൃത്തനാണെങ്കിൽ അദ്ദേഹം

ബ്രാഹ്മണനാണ്. ശങ്കരഭഗവദ്പാദർ; ശാങ്കര നീതിയിൽ വിധിച്ചിരിക്കുന്നത് ഇങ്ങനെയാണ്.

''നജാത്യബ്രാഹ്മണശ്ചാത്ര
ക്ഷത്രിയെ വൈശ്യ ഏവനാ
നശൂദ്രോനൈമ്ലേച്ഛേ
ഭേദിതാ: ഗുണകർമ്മഭി''

ജന്മംകൊണ്ടല്ല ഒരുവൻ ബ്രാഹ്മണനോ, ക്ഷത്രിയനോ, വൈശ്യനോ ശൂദ്രനോ, മ്ലേഛനോ ആയിത്തീരുന്നത്. ഗുണകർമ്മങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കിയിട്ടുള്ളതാണ് ഗുണകർമ്മവിഭാഗം. ഈ പറഞ്ഞ പ്രമാണങ്ങളെല്ലാം ഒരേ ഒരു നിഗമനത്തിലേക്കാണ് നയിക്കുന്നതെന്ന് എടുത്തു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ, (വി. എസ്., ഹർഷവർദ്ധനനോട് കടപ്പാട്)

12. മുൻപറഞ്ഞ അഭിപ്രായങ്ങളുടെയും വസ്തുതകളുടെയും വെളിച്ചത്തിൽ എന്റെ ശുപാർശകൾ ഇനി പറയുന്നവയാണ്:—

1. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സ്ഥായിയായ നിലനില്പിന്, അനുപേക്ഷണീയമായ ഘടകം, തന്ത്ര–മന്ത്ര–പൂജാദികർമ്മം ശാസ്ത്രീയമായി പഠിച്ചിട്ടുള്ളവരാണ്. ഇതിനുവേണ്ട വിദ്യാപീഠങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ചു, അടിസ്ഥാനപരമായി സംസ്കൃതത്തിന് പ്രാധാന്യമുള്ള പാഠ്യപദ്ധതി തയ്യാറാക്കി, വേദ–തന്ത്ര പഠനവും സാമാന്യ വിദ്യാഭ്യാസവും നൽകണം. പാഠ്യപദ്ധതികൾ തയ്യാറാക്കുന്നതിന് ആചാര്യന്മാരും തന്ത്രിമുഖ്യൻമാരും മതപണ്ഡിതന്മാരും ഉൾപ്പെട്ട ഒരു വിദഗ്ദ്ധ സമിതിയെ ചുമതലപ്പെടുത്തണം. തന്ത്ര–മന്ത്ര പൂജാവിധികളോടൊപ്പം, ആദിശങ്കരനും ശ്രീരാമകൃഷ്ണ പരമഹംസനും സ്വാമി വിവേകാനന്ദനും വിശദീകരിച്ച് തന്നിട്ടുള്ള ഹിന്ദു–ധർമ്മ തത്വങ്ങളും പഠന വിഷയങ്ങളാക്കണം. ഗുരുകുല വിദ്യാഭ്യാസ രീതിയാണ് ആശാസ്യമായിട്ടുള്ളത്.

2. ഈ വിദ്യാ പീഠങ്ങളിൽ ബ്രാഹ്മണ്യഗുണങ്ങളുള്ള ഏതൊരു ഹിന്ദുവിനും പ്രവേശനം നൽകാവുന്നതാണ്. എന്നാൽ, മതപണ്ഡിതന്മാരുടെ വിദഗ്ദ്ധപരിശോധനക്കുശേഷം മാത്രം കുട്ടികളെ തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടതാണ്. പ്രാഥമിക പഠനം എട്ട് വയസിന് മുൻപ് ആരംഭിച്ചിരിക്കണം. പരിശീലനകാലത്ത് വാസനയും സംസ്ക്കാരവും താല്പര്യവും പ്രദർശിപ്പിക്കാത്ത കുട്ടികളുടെ പരിശീലനം അവസാനിപ്പിക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും.

3. നിലവിലുള്ള തന്ത്ര-വേദാന്ത പാഠശാലകൾക്കെല്ലാം, സ്വയംപര്യാപ്തമായി തുടരാനുള്ള സാഹചര്യങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തണം.

4. ഇപ്പോൾ ദേവസ്വം സർവീസിലുള്ള പൂജാരിമാർക്ക്, ഉണ്ടായിരുന്നേക്കാവുന്ന പോരായ്മകൾ നികത്താൻ, ഹ്രസ്വകാല പരിശീലനം നൽകി, അവരുടെ പ്രവൃത്തി ഫലപ്രദമായി നടത്താൻ സജ്ജരാക്കണം.

5. ക്ഷേത്ര പുരോഹിതൻമാർക്കും തന്ത്രിമാർക്കും അർഹമായ സ്ഥാനവും മാന്യതയും കൽപ്പിച്ച് അവർക്ക് ക്ഷേത്രപരിസരത്ത് താമസിക്കാനുള്ള സൗകര്യവും ജീവിക്കാനാവശ്യമായ വേതനവും വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം.

യശ:ശരീരനായ വേദരത്നം യേർക്കര രാമൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടിന്റെ സ്മാരകമായി, ഒരു ''വേദ–യജ്ഞ–പഠന–ഗവേഷണകേന്ദ്രം'' ഗുരുവായൂരിൽ സ്ഥാപിക്കാൻ ''യേർക്കരസ്മാരക ട്രസ്റ്റ്'' തീരുമാനിച്ചിട്ടുള്ളതായി അറിഞ്ഞു. സ്തുത്യർഹമായ ഈ സംരംഭം എല്ലാ വിധത്തിലും പ്രോത്സാഹനം അർഹിക്കുന്ന ഒന്നാണ്.

അധ്യായം 14

ക്ഷേത്രജീവനക്കാരും ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരും

1. ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ദൈനംദിന കാര്യങ്ങളും നിർവഹിക്കുന്നവരെയാണ് ''ക്ഷേത്രജീവനക്കാർ'' എന്ന് ഞാൻ വിവക്ഷിക്കുന്നത്. പൂജ കഴിക്കുന്ന പൂജാരി മുതൽ തിരുമുറ്റം അടിച്ചുവാരുന്ന തൂപ്പുകാരി വരെ ഈ വിഭാഗത്തിൽപ്പെടുന്നു. മേൽശാന്തി, കീഴ്ശാന്തി, കഴകം, വിളക്കെടുപ്പ്, മേളം, സംബന്ധി, പാത്രം തേപ്പ്, അടിച്ചുതളി, പാട്ട്, ആനക്കാർ എന്നിങ്ങനെ പല ലാവണങ്ങളും ക്ഷേത്രസംബന്ധമായിട്ടുണ്ട്. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ പ്രാധാന്യത്തെ ആശ്രയിച്ച് ജീവനക്കാരുടെ എണ്ണം ഏറിയും കുറഞ്ഞുമിരിക്കും, ദിവസം ഒരു നേരം മാത്രം പൂജയുള്ള ചെറിയ ക്ഷേത്രങ്ങളും കേരളത്തിൽ ആയിരക്കണക്കിനുണ്ട്. ഒരു നേരംപോലും പൂജയില്ലാത്ത ക്ഷേത്രങ്ങളും കുറവല്ല. ചെറിയ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, പരമാവധി, ഒരു ശാന്തിക്കാരനും കഴകക്കാരനും മാത്രമേ കാണുകയുള്ളു. ഗുരുവായൂർ പോലെയുള്ള മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ആകട്ടെ, തന്ത്രി, ഓതിക്കോൻമാർ, മേശാന്തി തുടങ്ങിയവരും അനവധി കീഴ്ശാന്തിക്കാരും, കോയ്മ, വിളക്കെടുപ്പ്, മാലകെട്ട്, താളം, മേളം, പാണിക്കൊട്ട്, പാത്രംതേപ്പ്, കാവൽ തുടങ്ങിയ നിരവധി ജീവനക്കാരും സേവനമനുഷ്ഠിക്കുന്നുണ്ട്. സ്വഭാവികമായി ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ അനുഭവങ്ങളിലും വേതനങ്ങളിലും പ്രകടമായ അന്തരം നിലനിൽക്കുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ജീവനക്കാർക്ക്, കുറേക്കാലമായി സാമാന്യം ഭേദപ്പെട്ട ''ടൈംസ്കെയിൽ'' ലഭിച്ചുവരുന്നു. കാലാകാലങ്ങളിൽ സർക്കാർ ജീവനക്കാർക്ക് അനുവദിക്കുന്ന ക്ഷാമബത്ത, വീട്ടുവാടക അലവൻസ് ഫെസ്റ്റിവൽ അലവൻസ് തുടങ്ങിയ ആനുകൂല്യങ്ങളും ഇവർക്ക് കിട്ടുന്നുണ്ട്. ഈ വിഭാഗത്തിലുള്ള ''പാർട്ട് ടൈം, പി. ഡി. ജീവനക്കാർക്കും കാരാൺമ ജീവനക്കാർക്കും'' അടിസ്ഥാന ശമ്പളം താരതമ്യേന കുറവാണ്. ജോലിഭാരം കുറവായതുകൊണ്ടും, കാരാസമ വസ്തുക്കളുടെ അനുഭവം ഉള്ളതിനാലുമാണ് ഈ വ്യത്യാസം നിലനിൽക്കുന്നത്. 1981-ലെ ''സർവീസിനാം നിർത്തലാക്കൽ നിയമം'' നടപ്പാക്കി കഴിഞ്ഞ സാഹചര്യത്തിൽ, ''കാരാൺമ ജീവനക്കാർ'' എന്നൊരു വിഭാഗം വളരെ വേഗം അപ്രത്യക്ഷമാകാതെ തരമില്ല.

2. തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തുള്ള ഊരാൺമ–പ്രൈവറ് ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ സേവന–വേതന വ്യവസ്ഥകളും വ്യത്യസ്തമാണ്. അപൂർവ്വം ചില മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലൊഴികെയുള്ള ജീവനക്കാരുടെ വേതന നിരക്കുകളും വളരെ കുറവായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. ശ്രീ പത്മനാസ്വാമിക്ഷേത്രം, ആറ്റുകാൽ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, കുമാരനല്ലൂർ ദേവിക്ഷേത്രം തുടങ്ങിയ ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ശാന്തിക്കാർക്കും കഴകക്കാർക്കും ''ശാന്തികുർ'' ഉൾപ്പെടെ സാമാന്യം ഭേദപ്പെട്ട വേതനം കിട്ടുന്നുണ്ട്. കൊച്ചിയിലേയും മലബാറിലേയും ബഹുഭൂരിഭാഗം ക്ഷേത്രങ്ങളും ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളാകയാൽ അവിടത്തെ ജീവനക്കാരുടെ സ്ഥിതിയും മെച്ചമല്ല. പ്രാധാന്യവും ഗണ്യമായ നടവരവുമുള്ള, തൃശ്ശൂർ, പാറമേക്കാവ്, തിരുവമ്പാടി, ചോറ്റാനിക്കര, തൃപ്രയാർ, കൊടുങ്ങല്ലൂർ എന്നീ കൊച്ചി പ്രദേശത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങളിലും മലബാറിലെ തിരുമാന്ധാംകുന്ന്, തളിപ്പറമ്പ്, തൃച്ചമ്പരം, വടക്കുന്തര, കാടാമ്പുഴ, തളി, മണപ്പുള്ളിക്കാവ് തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലും സേവനമനുഷ്ഠിക്കുന്ന ശാന്തിക്കാർക്കും കഴകക്കാർക്കും

മറ്റും അടിസ്ഥാന ശമ്പളം വളരെ കുറവാണ്. എന്നാൽ, അവർക്ക് ശാന്തിക്കൂറിന്റെ അനുഭവം നൽകി വരുന്നതിനാൽ മൊത്തം ആദായം ഏറെക്കുറെ തൃപ്തികരമാണെന്ന് പറയാം.

3. വളരെയേറെ പ്രത്യേകതകളും വ്യത്യസ്ത നിലവാരങ്ങളും നിലനിൽക്കുന്ന ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ വേതന വ്യവസ്ഥകൾ, ഒറ്റയടിക്ക് ഏകീകരിക്കുകയെന്നുള്ളത് തികച്ചും അപ്രായോഗികമാണ്. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പുനഃസംവിധാന–പുനരുദ്ധാരണ പരിപാടികൾ ഘട്ടം ഘട്ടമായി പൂർത്തിയാകുന്നതോടെ, ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ വേതനനിരക്കുകൾ ഏകീകരിക്കാൻ സാധിക്കും. അതേവരെയുള്ള കാലഘട്ടത്തിൽ, അർദ്ധപട്ടിണിക്കാരായി കഴിയുന്ന ഊരാൺമ ക്ഷേത്രജീവനക്കാരെ അവഗണിക്കുന്നത്, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ നൻമക്കുതന്നെ ദോഷമാണ്. കേരളമൊട്ടാകെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഏകീകൃത ഭരണസംവിധാനം നടപ്പാക്കുന്ന മുറക്ക്, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പ്രാധാന്യവും വരവും കണക്കാക്കി, പല ശ്രേണികളായി തരം തിരിക്കേണ്ടതാണ്. ഈ തരം തിരിവിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് എറ്റവും കുറഞ്ഞ ശമ്പളനിരക്കുകൾ (മിനിമം വേജ്) നിശ്ചയിക്കണം. പുതിയ ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ, മുൻഗണന നൽകി ഈ വിഷയം കൈകാര്യം ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ''കുറഞ്ഞ വേതനം'' നിശ്ചയിക്കുമ്പോൾ പല ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും സാമ്പത്തിക പരാധീനത അനുഭവപ്പെടാൻ ഇടയായേക്കും. അങ്ങനെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക്, നിത്യനിദാനങ്ങൾ മുട്ടുകൂടാതെ നടത്തുന്നതിന്, ഏകീകൃത ഭരണസംവിധാനം മാർഗ്ഗം കാണേണ്ടതുണ്ട്. നിത്യനിദാന നിർവഹണത്തോടൊപ്പം ബന്ധപ്പെട്ടതാണ്, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ നിലനിൽപ്പെന്നുള്ള കാര്യത്തിൽ സംശയമില്ല. ഏകീകൃത ഭരണത്തിൽ രൂപം കൊള്ളുന്ന ''പൊതുനൻമ ഫണ്ട്'' ഈ പ്രശ്നം പരിഹരിക്കാൻ പ്രയോജനപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്. ഓരോ ലാവണത്തിനും കുറഞ്ഞ വേതനം നിശ്ചയിക്കുന്നതിന് ഒരു ''വിദഗ്ദ്ധ സമിതിയെ'' ചുമതലപ്പെടുത്തുന്നത് ഉചിതമായിരിക്കും. ഈ സമതിയിൽ, തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ പ്രദേശങ്ങളിൽ നിന്നും ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പ്രതിനിധികളായി യഥാക്രമം, ഒന്ന്, രണ്ട്, മൂന്ന് അംഗങ്ങളും, കേരള അക്കൗണ്ടൻറ് ജനറൽ ആഫീസിൽ നിന്നോ, കേരളാ ഫിനാൻഷ്യൽ സെക്രട്ടേറിയറ്റിൽ നിന്നോ പെൻഷൻ പറ്റിയ ഒരു സീനിയർ ഉദ്യോഗസ്ഥനും ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഈ വിദഗ്ദ്ധ സമിതിയുടെ ശുപാർശകൾ ''കേന്ദ്രഭരണ സമിതി'' അംഗീകരിച്ച് നടപ്പാക്കുകയും വേണം.

4. ക്ഷേത്രവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട തന്ത്രിമാർ, പൂജാരികൾ എന്നിവരെപ്പറ്റി മുൻഅദ്ധ്യായത്തിൽ സവിസ്തരം പ്രതിപാദിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ഭരണപരമായ സൗകര്യത്തിന് പൂജാരികളെ ''ക്ഷേത്രജീവനക്കാരെന്ന്'' വിവക്ഷിക്കാറുണ്ടെങ്കിലും, അവർക്ക് സാധാരണ ക്ഷേത്രജീവനക്കാരേക്കാൾ മാന്യമായ സ്ഥാനം കൽപിക്കണമെന്നാണ് എന്റെ സുദൃഢമായ അഭിപ്രായം. അതോടൊപ്പം അവരുടെ കർമ്മങ്ങൾ നിഷ്ഠയോടെ നിർവഹിക്കാൻ സഹായിക്കുന്ന ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്കും ക്ഷേത്രഭരണത്തിലുള്ള പ്രാധാന്യവും ആഭിമുഖ്യവും അംഗീകരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. പുരോഹിതനും ക്ഷേത്രസിൽബന്ധികളും സേവനമനോഭാവത്തോടെ, പരസ്പരം സഹകരിച്ച് പ്രവർത്തിച്ചെങ്കിൽ മാത്രമേ, ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങൾ നേരാംവണ്ണം നടക്കുകയുള്ളൂ. നിർഭാഗ്യവശാൽ, ഈ രംഗം ഇന്ന് വളരെയേറെ അധഃപതിച്ചിരിക്കുകയാണെന്ന് പറയാതെ തരമില്ല. അതിനുള്ള കാരണങ്ങൾ പലതാണ്. പൂജാരികളേയും ജീവനക്കാരേയും തിരഞ്ഞെടുത്ത് നിയമിക്കുന്നതിൽ പ്രതിഫലിക്കാറുള്ള രാഷ്ട്രീയ പരിഗണനകളും അവരുടെ ''അനുഭവങ്ങളിലും'' വേതന

ങ്ങളിലും നിലനിൽക്കുന്ന അപാകതകളും സർവോപരി ക്ഷേത്രജീവന ത്തിന്റെ മൗലികമായ കടമകളെപ്പറ്റി മനസ്സിലാക്കാതെയുള്ള പെരുമാറ്റവും അച്ചടക്കരാഹിത്യവുമാണ് ഈ ദുസ്ഥിതിക്ക് ഇടയാക്കിയിട്ടുള്ളത്. ക്ഷേത്രാചാരങ്ങളും, മന്ത്രപൂജാദികളും പഠിച്ചിട്ടില്ലാത്ത ശാന്തിക്കാരും, ഈശ്വരാരാധനയിൽ വിശ്വാസമില്ലാത്ത ജീവനക്കാരും മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പോലും കടന്നുകൂടിയിട്ടുണ്ടെന്നേ എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായി. ക്ഷേത്രാചിത മായ ജീവിതചര്യകളും സ്വീകരിക്കാത്ത പൂജാരികളേയും, ജീവനക്കാരേയും ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ചൈതന്യവത്തായ നിലനിൽപ്പിനു പോലും ഈ പ്രതിലോമകാരികളും ഭീഷണി ഉയർത്തുന്നുണ്ട്. അസുഖകര മായ ഈ സാഹചര്യങ്ങളും ഭരണാധികാരികളും ഗൗരവപൂർവം ശ്രദ്ധിക്കണം. പൂജാരികളും ഉൾപ്പെടെയുള്ള ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ യോഗ്യതകളും പെരു മാറ്റ സംഹിതയും പുനരാവിഷ്കരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഈ വിഷയത്തെ പ്പറ്റി ഞാൻ ഉന്നയിച്ച ചോദ്യങ്ങൾക്ക്, മറുപടി അയച്ചവരും ഈ അന്വേഷ ണത്തിൽ സഹകരിച്ചവരും നൽകിയിട്ടുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങളുടെ സംക്ഷി പ്തരൂപം മാത്രം താഴെ ചേർക്കുകയാണ്:—

5. സ്വാമി ഗോലോകാനന്ദ (ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, തിരുവനന്തപുരം)

''ക്ഷേത്രജീവനക്കാർ ഹിന്ദുമത സിദ്ധാന്തങ്ങളെപ്പറ്റി അറിവും വിശ്വാ സവും ഉള്ളവരായിരിക്കണം.''

ശ്രീ. പി. ആർ. രാമവർമ്മരാജ (ആലക്കോട്)

''ഹിന്ദുമതതത്വങ്ങളെപ്പറ്റിയുള്ള പരിശീലനം സിദ്ധിച്ചവരായിരി ക്കണം പൂജാരികളായും മറ്റും നിയമിക്കപ്പെടുന്നത്''.

പ്രൊഫസർ. പി. ആർ. നായർ (തവന്നൂർ)

''ഹിന്ദുമതത്തെക്കുറിച്ചും സഗുണോപാസനയെക്കുറിച്ചും സാമാന്യ ജ്ഞാനമെങ്കിലും ക്ഷേത്രജീവനക്കാർക്ക് ഉണ്ടായിരിക്കണം.''

ശ്രീ. വി. ആർ. കൃഷ്ണൻ നായർ (തിരുവനന്തപുരം)

''തന്ത്രിമാരുടെ കീഴിൽ ശരിയായ പരിശീലനം സിദ്ധിച്ചവരെ മാത്രം ശാന്തിക്കാരായി നിയമിക്കാൻ പാടുള്ളൂ.''

ശ്രീ. തറമ്മൽ കൃഷ്ണൻ (കോഴിക്കോട്)

''തന്ത്രവിധികളിൽ പാണ്ഡിത്യമുള്ള ഒരു തെരഞ്ഞെടുപ്പു കമ്മിറ്റി മുഖാന്തിരം പൂജാരികളെ നിയമിക്കേണ്ടതാണ്.''

ശ്രീ. കെ. രാമൻപിള്ള (ഭാരതീയ ജനതാപാർട്ടി)

''ക്ഷേത്രവിശ്വാസികളെ മാത്രമേ ക്ഷേത്രജീവനക്കാരായി നിയമിക്കാൻ പാടുള്ളൂ.''

സ്വാമി പരമേശ്വരാനന്ദ സരസ്വതി (കന്യാകുമാരി)

''ഹിന്ദുമതസിദ്ധാന്തങ്ങളിൽ അറിവും വിശ്വാസവുമുള്ളവരായിരി ക്കണം. ക്ഷേത്രജോലികളിൽ നിയമിക്കപ്പെടേണ്ടത്.''

അഡ്വ. ശ്രീ. കെ. അയ്യപ്പൻപിള്ള (തിരുവനന്തപുരം)

''തന്ത്രിമാരുടെ ഒരു കൗൺസിൽ മുഖാന്തിരം പരീക്ഷിച്ച ശേഷം പൂജാ രികളെ നിയമിക്കണം. അർപ്പണമനോഭാവമില്ലാത്തവർ ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാ രാകരുത്.''

മേൽപറഞ്ഞ രീതിയിലുള്ള അഭിപ്രായം തന്നെയാണ് സർവ്വശ്രീ ആഞ്ഞം മാധവൻ നമ്പൂതിരി (ഗുരുവായൂർ), പുതുമന ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി (അമ്പലപ്പുഴ), എം. എൻ. കേശവൻ നായർ (ചെങ്ങന്നൂർ), സ്വാമി ഗണാനന്ദ (കാലടി) തുടങ്ങി ഒട്ടനവധിപേർ രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളത്. ഭാവിയിൽ നിയമിക്കപ്പെടുന്ന പൂജാരികളും തന്ത്രിമാരുടെ ഒരു വിദഗ്ധ സമിതിയുടെ പരീക്ഷണത്തിന് വിധേയരാകേണ്ടതാണ്. ഇപ്പോഴും സർവ്വീസിലുള്ള പൂജാരികൾക്ക്, പ്രഗൽഭരായ തന്ത്രിമാരുടെ ശിക്ഷണത്തിൽ ഹൃസ്വകാല പരിശീലനം നൽകാനും വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം. താളം, മേളം, പാട്ട് തുടങ്ങി സാങ്കേതിക പരിചയം വേണ്ടുവോളം നേടിയവരിൽ, അംഗീകൃത വിദ്യാപീഠങ്ങളിൽ നിന്നും പരിശീലനം സിദ്ധിച്ചവരെ നിയമിക്കേണ്ടതാണ്. ക്ഷേത്രജീവനക്കാരെല്ലാം തന്നെ, ഹിന്ദുമതതത്വങ്ങളെ പറ്റിയുള്ള പ്രാഥമിക അറിവും വിഗ്രഹാരാധനയിൽ വിശ്വാസവും ക്ഷേത്രോചിതമായ ജീവിതചര്യയും ഉള്ളവരാണെന്ന് ഉറപ്പ് വരുത്തേണ്ടതുമാണ്.

6. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ സംഘടനാസ്വാതന്ത്ര്യത്തെപ്പറ്റി പ്രതിപാദിക്കേണ്ടതുണ്ട്. സാധാരണ സർക്കാർ ജീവനക്കാരേയോ, തൊഴിലാളികളെയോപോലെ ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരെ കരുതുവാൻ സാധിക്കില്ല. യഥാർത്ഥത്തിൽ, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ നാഥനും തൊഴിൽദായകനും ക്ഷേത്രാധീശനായ പ്രധാന ദേവതയാണ്. തൊഴിലാളികൾക്ക് ബാധകമായ നിയമങ്ങളും നടപടികളും ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പ്രയോഗിക്കാമെന്ന് പ്രതീക്ഷിക്കുന്നത് തെറ്റായിരിക്കും. എന്നെറ പ്രശ്നാവലിക്ക് ഉത്തരം അയച്ചവരും തെളിവ് നൽകിയവരും ഈ വിഷയത്തിൽ ഏകാഭിപ്രായക്കാരാണ്. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് സംഘടനാ സ്വാതന്ത്ര്യം അനുവദിക്കുന്നതിൽ അവരാരും എതിരല്ല. എന്നാൽ, അത്തരം സംഘടനകളുടെ പ്രവർത്തനം, പരിപൂർണ്ണമായും ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ ചുമതലയിൽതന്നെ നടത്തണമെന്നും. രാഷ്ട്രീയമായ യാതൊരു സ്വാധീനവും അതിലുണ്ടാകരുതെന്നും എല്ലാവരും അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. കൂട്ടായ വിലപേശലിനുള്ള ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ അവകാശത്തെ ഞാൻ അംഗീകരിക്കുന്നു. എന്നാൽ, ആ അവകാശത്തിൻമേൽ ചില നിയന്ത്രണങ്ങളും ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. ക്ഷേത്രത്തിലെ നിത്യനിദാനങ്ങൾക്ക് തടസ്സം ഉണ്ടാകുന്നതോ; ക്ഷേത്രാന്തരീക്ഷം അലോസരപ്പെടുത്തുന്നതോ; ആരാധകർക്ക് അസൗകര്യം സൃഷ്ടിക്കുന്നതോ ആയ യാതൊരു പരിപാടികളും ക്ഷേത്രം ജീവനക്കാർ സ്വീകരിക്കാൻ പാടില്ല. ഇതിന് വിപരീതമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നത് ഗുരുതരമായ അച്ചടക്കലംഘനം ആയി കണക്കാക്കി, അവർ ശിക്ഷണനടപടികൾക്ക് വിധേയരാക്കപ്പെടണമെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

7. ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ സേവനത്തിൽ അന്തർഭവിച്ചിരിക്കുന്ന സവിശേഷതകൾ, ഭരണാധികാരികൾ ഗൗരവപൂർവ്വം പരിഗണിക്കേണ്ടതാണ്. സാധാരണ പ്രവൃത്തി സമയങ്ങളിലല്ല ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർ പണിയെടുക്കേണ്ടിവരുന്നത്. മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ജോലിചെയ്യുന്നവർ, ഏതാണ്ട് ഏഴര നാഴിക വെളുപ്പിനു പ്രഭാത കർമ്മങ്ങൾ എല്ലാം കഴിച്ച് ക്ഷേത്രത്തിൽ എത്തിയിരിക്കണം. അത്താഴപൂജ കഴിഞ്ഞ് നട അടക്കുന്നതുവരെ ജോലി ചെയ്യേണ്ടവരും ഇക്കൂട്ടത്തിലുണ്ട്. ക്ഷേത്രജീവനക്കാർക്ക് അവശ്യം പാലിക്കേണ്ട നിഷ്ഠകളും അനുശാസനങ്ങളാണ്. ഏകാഗ്രതയും അർപ്പണമനോഭാവവും തികഞ്ഞ സേവനമാണ് ക്ഷേത്രജീവനക്കാരിൽ നിന്നും ആരാധകർ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നത്. ഈ തത്വങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കി ചുമതലകൾ നിർവ്വഹിക്കുന്ന ക്ഷേത്രജീവനക്കാരെ, യഥാർത്ഥത്തിൽ, ദേവന്റെ പ്രതിരൂപങ്ങളായിട്ടാണ് നാം കാണേണ്ടത്. അവർക്ക് യാതൊരു കാരണവശാലും

അസംതൃപ്തി ഉണ്ടാകാതെ, മതിയായ വേതനവും സംരക്ഷണവും, നൽകേണ്ട ചുമതല ക്ഷേത്രഭരണ മേൽനോട്ടം വഹിക്കുന്നവർക്കുണ്ട്. ഈ ചുമതല ഭരണാധികാരികളും ശരിയായി മനസ്സിലാക്കി നിർവഹിക്കുന്ന പക്ഷം, ക്ഷേത്രാന്തരീക്ഷം സംശുദ്ധവും സംതൃപ്തവും ആയി നില നിർത്താൻ ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടാവില്ല. അങ്ങനെ വരുമ്പോഴാ ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ സംഘടനാശക്തി, ക്ഷേത്രത്തിന്റെ നൻമക്കും അഭിവൃദ്ധിക്കും സഹായകമായ രീതിയിൽ ഉപയോഗിക്കാനും സാധിക്കും. മറ്റൊരു കാര്യം കൂടി ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പറയേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തെ അപേക്ഷിച്ച്, കൊച്ചിയിലേയും മലബാറിലേയും ക്ഷേത്രജീവനക്കാർ, കൂടുതൽ അർപ്പണബോധവും ക്ഷേത്രവിശ്വാസവും ഉള്ളവരാണെന്ന് എനിക്ക് മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിച്ചു. അവരിൽ അധികം പേരും അവരുടെ സേവനമൂർത്തിയെ ആത്മമൂർത്ഥമായി ആശ്രയിച്ചും വിശ്വസിച്ചുമാണ് പ്രവർത്തിയെടുക്കുന്നത്. ചോറ്റാനിക്കര മഹാക്ഷേത്രത്തിലെ തകിൽശ്ശേവുകക്കാരും 27 വർഷം സർവീസുള്ളവരുമായ ഗോപിനാഥപണിക്കരുടേയും ഗോവിന്ദപണിക്കരുടേയും ചില വാക്കുകൾ ഞാൻ താഴെ ചേർക്കുന്നു.

''ഞങ്ങൾക്ക് ഇപ്പോൾ മാസം 239 രൂപ ശമ്പളവും ദിവസം നാഴി അരിയുടെ ചോറും കിട്ടുന്നുണ്ട്. ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ ദിവസം മൂന്നുനേരം ശീവേലിയുണ്ട്. വെളുപ്പിന് 3 മണിക്ക് പള്ളിയുണർത്തൽ മുതൽ ഉച്ചശീവേലി തീരുന്ന ഒരു മണി വരെയും പിന്നീട് 5 മണി മുതൽ രാത്രി 10 മണി വരെയും ഞങ്ങൾ സേവനമനുഷ്ടിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. ഞങ്ങൾ കുടുംബസഹിതം വാടക വീട്ടിലാണ് താമസിക്കുന്നത്. വീട്ടുവാടക അലവൻസ് കിട്ടുന്നില്ല. വിശേഷാൽ അടിയന്തിരങ്ങൾക്ക് ചില്ലറ ആനുകൂല്യങ്ങൾ ലഭിക്കും. ഞങ്ങൾക്ക് ഇന്ന് ലഭിക്കുന്ന വേതനം ജീവിക്കുവാൻ പര്യാപ്തമല്ല. ഞങ്ങളുടെ കുട്ടികൾക്ക് ശരിയായ വിദ്യാഭ്യാസം കൊടുക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നില്ല. ഇതെല്ലാമാണെങ്കിലും ക്ഷേത്രാചാരങ്ങൾ അനുസരിച്ചും ചോറ്റാനിക്കര അമ്മയിൽ പരിപൂർണ്ണമായി വിശ്വസിച്ചും ഞങ്ങളുടെ ജോലികൾ നിഷ്കർഷയോടെ നിറവേറ്റിവരികയാണ്. ഞങ്ങളുടെ ജീവിതം തന്നെ ഈ മഹാക്ഷേത്രവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതാണ്. അത് ഭരണാധികാരികളും ഭക്തജനങ്ങളും മനസ്സിലാക്കി ഞങ്ങളുടെ നില മെച്ചപ്പെടുത്തണമെന്നാണ് ഞങ്ങളുടെ താൽപര്യം''. നിഷ്കപടമായ ഈ അഭിപ്രായങ്ങളിൽ മാതൃകാപരമായ ക്ഷേത്ര ജീവനത്തിന്റെ അന്തസത്ത ഉൾക്കൊള്ളുന്നു. അവയെ ഞാൻ അംഗീകരിക്കുകയും, ഭാവി ഭരണാധിപൻമാരുടെ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്നു.

8. ക്ഷേത്രജീവനക്കാർക്ക് ഉണ്ടാകുന്ന പരാതികളും, അവശതകളും സമചിത്തതയോടെ പരിഗണിക്കുന്നതിനും ഫലപ്രദമായ പരിഹാരം ഉണ്ടാക്കുന്നതിനും സമുചിതമായ സംവിധാനം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ സേവന വ്യവസ്ഥകൾ ഏകീകരിച്ച്, കേരളം ഒട്ടാകെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ബാധകമാക്കുന്നതിൽ അപ്രായോഗികതയോ അപാകതയോ ഇല്ല. ജോലിയിൽ നിന്നും വിരമിക്കാനുള്ള വയസ്സിന്റെ പരിധി ഇന്ന് പല തരത്തിലാണ് നിലവിലുള്ളത്. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് അറുപത് വയസ്സുവരെ സേവനമനുഷ്ഠിക്കാൻ ഏകീകൃത വ്യവസ്ഥയുണ്ടാക്കണമെന്നാണെന്റെ അഭിപ്രായം. ജോലിയിൽ നിന്നും വിരമിക്കുന്നവർക്ക്, പെൻഷൻ ഇല്ലാത്ത ജീവനക്കാർക്ക് ലഭിച്ചു വരുന്ന ആനുകൂല്യങ്ങളെല്ലാം ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്. സേവനത്തിൽ നിന്നും വിരമിക്കുന്ന ജീവനക്കാരുടെ കുട്ടികൾ പ്രാപ്തരാണെങ്കിൽ, അവർക്ക്

നിയമനത്തിൽ മുൻഗണന നൽകേണ്ടതാണ്. ഇവയെല്ലാം പെട്ടെന്ന് നടപ്പാക്കാൻ ബുദ്ധിമുട്ടുകരം ഉണ്ടായേക്കാം. ഏകീകൃത ഭരണസംവിധാനം നടപ്പാക്കുന്ന മുറക്ക്, ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ വേതന വ്യവസ്ഥകരം പുനരാവിഷ്ക്കരിച്ച് നിജപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്.

ഉദ്യോഗസ്ഥ സംവിധാനം

9. കേരളം ഒട്ടാകെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങരംക്കും ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങരംക്കും ബാധകമായ ഏകീകൃത നിയമം നടപ്പാക്കുന്നതോടെ, ഭരണതലത്തിലും ഏകീകരണം അനിവാര്യമാണ്. ഭാവിഭരണ സംവിധാനത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ മുൻ അദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഏകീകൃത ഭരണത്തിന് അനുപേക്ഷണീയമായ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ സംവിധാനത്തെപ്പറ്റി ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ലെങ്കിലും ചുരുക്കം ചില കാര്യങ്ങരം പറയാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ഏകീകൃത ഭരണത്തിന്റെ മുന്നോടിയായി, ഒരു ''ഇടക്കാല ഭരണ സംവിധാനം'' ഉടനെതന്നെ നിലവിൽ വരുമെന്നും ഞാൻ പറയുന്ന കാര്യങ്ങരം അവർ പരിഗണിക്കുമെന്നും ഞാൻ പ്രത്യാശിക്കുന്നു. ഇപ്പോരം നിലവിലുള്ള പ്രാദേശിക സംവിധാനങ്ങരം ഏറെക്കുറെ ഇങ്ങനെയാണ്.

10. തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തെ ''ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ'' ഭരണ മേൽനോട്ടം വഹിക്കുന്നത്, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡും ബോർഡിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുമാണ്. ഏതാണ്ട് ആയിരത്തിലധികം ക്ഷേത്രങ്ങരം ഈ ഭരണത്തിലുണ്ട്. ബോർഡിന്റെ ഭരണസംവിധാനത്തിൽ, ബോർഡ് സെക്രട്ടേറിയറ്റും ദേവസ്വം കമ്മീഷണറുടെ ആഫീസും അതിനു താഴെയുള്ള ഡെപ്യൂട്ടി കമ്മീഷണറൻമാരുടേയും അസിസ്റ്റൻറ് കമ്മീഷണറൻമാരുടേയും ആഫീസുകളും ഉൾപ്പെടുന്നു. പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ച് ദേവസ്വം ''സബ് ഗ്രൂപ്പ് ആഫീസറൻമാരും'' (മാനേജറൻമാരും) ആണ് ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ നേരിട്ടുള്ള ഭരണം നിയന്ത്രിക്കുന്നത്. ബോർഡ് സെക്രട്ടറിയേറ്റിൽ തന്നെ, അക്കൗണ്ട്സ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ്, മരാമത്ത് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ്, വിജിലൻസ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ്, ലാ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ്, ഹൈക്കോർട്ട്, ആഡിറ്റ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ്, അച്ചടക്ക–അന്വേഷണ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ്, ശബരിമല പ്രോജക്ട് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ് എന്നിങ്ങനെയുള്ള വകുപ്പുകരം രൂപീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. നിയമാധിഷ്ഠിതമായ ഭരണാധികാരം നിക്ഷിപ്തമായിരിക്കുന്നത് ദേവസ്വം കമ്മീഷണറിലാണ്. എങ്കിലും ബോർഡ് സെക്രട്ടേറിയറ്റും പുതിയ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറുകളും ആവിർഭവിച്ചതോടെ, ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ കേന്ദ്രീകൃത ഭരണമാണ് നടന്നുവരുന്നത്. സമീപകാലത്ത് ''സീനിയർ തിരുവാരേണം ആഫീസർ'' എന്നൊരു തസ്തിക കൂടി ദേവസ്വം കമ്മീഷണറുടെ പദവിയിൽ സൃഷ്ടിച്ചതായി അറിയുന്നു. ഭരണതലത്തിൽ ഈ പരിഷ്ക്കാരങ്ങളെല്ലാം ഉണ്ടായിട്ടുള്ളത്, 1956–ലെ സംസ്ഥാന പുനർവിഭജനത്തെ തുടർന്ന് അഞ്ഞൂറോളം ക്ഷേത്രങ്ങരം, തമിഴ്നാട് സംസ്ഥാനത്തിലേക്ക് മാറിയതിന് ശേഷമാണെന്ന് ഓർക്കണം. 1970 ജനുവരിയിൽ നടപ്പായ ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമം മൂലം 33,000 ഏക്കറോളം ഭൂമിയും അത് സംബന്ധമായ ഭരണവും കുറയാനിടയായി. ഭരണപരിധിയും ഭരിക്കാനുള്ള വകകളും ഗണ്യമായി കുറഞ്ഞിട്ടും ഭരണ മേൽനോട്ടം വഹിക്കുന്ന ആഫീസുകളും ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരും അടിക്കടി വർദ്ധിക്കാനിടയായത് ഒരു വിരോധാഭാസമായി ഞാൻ കണക്കാക്കുന്നു. ഭരണ രംഗത്തുണ്ടായ ഈ പ്രവണത സ്വാഭാവികമായി സാമ്പത്തിക ബുദ്ധിമുട്ടുകരംക്കിടയാക്കി. അതിലും ഉപരിയായി, കേന്ദ്രീകൃത ഭരണത്തിൽ അനിവാര്യമായ ''ചുവപ്പുനാടയും''

കാലതാമസവും ദേവസ്വങ്ങളുടെ, ദൈനംദിന ഭരണ കാര്യങ്ങളെ ഗ്രസിക്കാനിടയായി. പുതിയ പുതിയ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറുകളും, തസ്തികകളും സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടതുതന്നെ, ഭരണാധികാരികളുടെ പാർശ്വ വർത്തികത്വക്കും, ''പാർട്ടിക്കാർക്കും'' ഉദ്യോഗം നൽകാൻ വേണ്ടിയായിരുന്നു. യാതൊരു തത്വദീക്ഷയും കൂടാതെ, ദേവസ്വം മാനുവലിലെ വ്യവസ്ഥകളും പാലിക്കാതെ തന്നിഷ്ടപ്രകാരം നിയമനങ്ങളും നടത്തിയതിന്റെ ഫലമായി, അർഹതയും യോഗ്യതയും ഇല്ലാത്തവരെക്കൊണ്ട് എല്ലാ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറുകളും നിറഞ്ഞു കവിഞ്ഞു. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ചരിത്രത്തിൽ അപകടകരമായ ഒരു സ്ഥിതിവിശേഷമാണ് സംജാതമായിട്ടുള്ളത്. കന്യാകുമാരി മുതൽ വടക്കൻ പറവൂർ വരെയുള്ള, മുൻ തിരുവിതാംകൂർ രാജ്യത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങളും അവയുടെ ഭൂമികളും ശരിയായ രീതിയിൽ ഭരിക്കുന്നതിന് 1956 വരെ പതിനേഴ് ലക്ഷം രൂപ മാത്രമേ ചെലവായിരുന്നുള്ളൂ. ഭരണമേഖലകളും ആസ്തികളും ഗണ്യമായി കുറഞ്ഞിട്ടും 1983-ൽ ശമ്പളച്ചെലവ് മാത്രം 309 ലക്ഷത്തോളം രൂപയായി വർദ്ധിച്ചു. അസ്വാഭാവികമായ ഈ കുതിച്ചുകയറ്റം, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ അവിഭാജ്യഘടകമായ നിത്യനിദാന പൂജകളിൽ കാണാനില്ല. 1956-ൽ 19 ലക്ഷം രൂപ ചെലവാക്കിയിരുന്ന ''നിത്യനിദാന പൂജകൾക്ക്'' സാധനങ്ങളുടെ വിലയിൽ അഞ്ചും പത്തും ഇരട്ടി വർദ്ധനവുണ്ടായിട്ടും; 1983-ൽ കേവലം 31 ലക്ഷം രൂപ മാത്രമാണ് വകകൊള്ളിച്ചിരിക്കുന്നത്. ചുരുക്കത്തിൽ ക്ഷേത്രസങ്കൽപ്പത്തിന്റെ, അടിസ്ഥാന ശിലയായ, ദേവചൈതന്യം നിലനിർത്തുന്നതിനുള്ള പൂജകൾക്ക് ഒരു രൂപ ചിലവാക്കുമ്പോൾ; അതിന്റെ നടത്തിപ്പുകാർക്കും മേൽ ഭരണക്കാർക്കും ശമ്പളം കൊടുക്കുവാൻ പത്ത് രൂപയാണ് ചെലവാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത്. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ആചാരപരമായ നിലനിൽപ്പിനെതന്നെ നിരർത്ഥകമാക്കുന്ന, അക്ഷന്തവ്യമായ കൃത്യവിലോപമാണ് ഇത് കാണിക്കുന്നത്. ഇക്കാരണങ്ങളാൽ ദേവസ്വം ബോർഡ് പ്രസിഡൻറിനേയും, മെമ്പർമാരേയും സ്ഥാനഭ്രഷ്ടരാക്കുന്നതിന് ഹിന്ദുമത ധർമ്മസ്ഥാപന നിയമപ്രകാരം, കേരളാ ഹൈക്കോടതിയിൽ നടപടികളും നിലവിലിരിക്കുകയാണ്. എല്ലാ സാഹചര്യങ്ങളും കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണ സംവിധാനം, അലകും പിടിയും മാറ്റേണ്ടതാണെന്ന് പറയാതെ നിവൃത്തിയില്ല.

11. കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ നിലവിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥ സംവിധാനവും കുറ്റമറ്റതാണെന്ന് എനിക്ക് അഭിപ്രായമില്ല. അവിടെയും ഒരു ബോർഡ് സെക്രട്ടറിയേറ്റുണ്ട്. ഒരു വ്യത്യാസം മാത്രം: സ്ത്രീ ജീവനക്കാരുടെ ബാഹുല്യം കാണുന്നില്ല. ദേവസ്വം കമ്മീഷണറാണ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിന്റെ നിയമാധിഷ്ഠിത ഭരണം നടത്തുന്നതെന്ന് കരുതാമെങ്കിലും:— കേന്ദ്രീകൃത ഭരണത്തിന്റെ ദോഷവശങ്ങൾ കൊച്ചി ബോർഡിനേയും ഗ്രസിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിനുള്ള പ്രധാന കാരണം, ഭരണാധികാരികളുടെ രാഷ്ട്രീയതാൽപ്പര്യങ്ങളും സ്വജനപക്ഷപാതവുമാണ്. ദേവസ്വം കമ്മീഷണറുടെ നേരിട്ടുള്ള ഭരണത്തിൽ 365 ക്ഷേത്രങ്ങളുണ്ട്. ഇവയെ മൂന്ന് ദേവസ്വം ഗ്രൂപ്പുകളായി വിഭജിച്ച്, ഓരോ അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർമാരുടെ ചുമതലയിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ച്, എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർമാരാണ് ദൈനംദിന ഭരണം നടത്തുന്നത്. ഈ സംവിധാനം തിരുവിതാംകൂറിനെപ്പോലെ വിപുലമല്ല. 1983-84-ൽ 137 ലക്ഷം രൂപയുടെ മാത്രം വാർഷിക ബഡ്ജറ്റിൽ ഒതുക്കാവുന്നതല്ലേ പ്രായോഗികമായിട്ടുള്ളൂ. ''എഴുതിത്തീരുവ ദേവസ്വങ്ങൾ'' കൂടാതെ കൊച്ചി പ്രദേശത്തുള്ള അനവധി ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടേയും,

മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടേയും നിയന്ത്രണാധികാരങ്ങളും കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഈ വസ്തുത പരിഗണിക്കുമ്പോൾ, കൊച്ചിയിലെ ഉദ്യോഗസ്ഥ സംവിധാനം, തിരുവിതാംകൂറിലെപോലെ ''തലക്കനം'' വർദ്ധിച്ചതാണെന്ന് പറയാൻ പാടില്ല. ''ബോർഡ് സെക്രട്ടറിയേറ്റ്'' എന്ന പ്രതിഭാസം, എന്തായാലും ഭാവി ഭരണസംവിധാനത്തിൽ നിന്നും ഒഴിവാക്കാവുന്നതാണ്.

12. ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഭരണം നടത്തുന്ന അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററുടെ ആഫീസിൽ, സാമാന്യം വിപുലമായ ഉദ്യോഗസ്ഥ സംവിധാനമാണ് നിലവിലുള്ളത്. ഗുരുവായൂർ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ പ്രത്യേകതകൾ പരിഗണിക്കുമ്പോൾ, ഇതിൽ അസ്വഭാവികത ഉണ്ടെന്ന് തോന്നുന്നില്ല. പോരെങ്കിൽ, ദേവസ്വം സത്രം, റെസ്റ്റ് ഹൗസ്, ക്ഷേത്ര കലാപീഠം, ആനപ്പന്തി തുടങ്ങിയ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ മേൽനോട്ടവും നിയന്ത്രണവും കൂടി ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൾ വഹിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. ദേവസ്വം സത്രം, പാഞ്ചജന്യം റെസ്റ്റ് ഹൗസ് എന്നീ സ്ഥാപനങ്ങളിലെ ജീവനക്കാരുടെ ഘടനയിലും സേവന വ്യവസ്ഥകളിലും പുനരാവിഷ്ക്കരണം വേണ്ടതായിട്ടാണ് എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായത്. എല്ലാ ദിവസവും ആരാധകതിരക്കുള്ള ഗുരുവായൂരിൽ, ഈ സ്ഥാപനങ്ങൾ നേരംപണ്ണം നടത്തിയിരുന്നെങ്കിൽ ദേവസ്വത്തിന് നഷ്ടമുണ്ടാകുകയില്ലായിരുന്നു. ഈ വിശ്രമ മന്ദിരങ്ങൾ മതേതരക്കാരെ ഏൽപ്പിച്ച് നഷ്ടം നികത്താൻ ദേവസ്വം ഭരണസമിതി സമീപകാലത്ത് തീരുമാനിക്കുകയും, മതവിശ്വാസികളുടെ പ്രതിഷേധത്തിന്റെ ഫലമായി ആ സംരംഭം ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടിവരികയും ചെയ്തു. ഏകീകൃത ഭരണം നിലവിൽ വരുന്നതോടെ ഈ വിഷയങ്ങളെല്ലാം, ക്ഷേത്രതാൽപ്പര്യത്തിന് അനുഗുണമായി തീരുമാനിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്.

13. കൂടൽ മാണിക്യം ഭരണ സംവിധാനവും, മലബാർ എൻഡോവ്മെന്റ് കമ്മീഷണറുടെ ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റും, ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ പുനഃസംവിധാനം ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ഭരണപരമായ കാര്യക്ഷമതയും ആവശ്യങ്ങളും വസ്തുനിഷ്ഠമായി അവലോകനം ചെയ്ത ശേഷം ഉചിതമായ തീരുമാനങ്ങൾ എടുക്കണം. ആരേയും വേദനിപ്പിക്കാതെ അച്ചടക്കവും, ശുഷ്കാന്തിയും, കാര്യക്ഷമതയും തികഞ്ഞ ഒരു ഭരണക്രമം നടപ്പാക്കാൻ സാധിക്കുമെന്ന് ഞാൻ പ്രത്യാശിക്കുന്നു.

14. ഏകീകൃത ഭരണസംവിധാനത്തിൽ രൂപം കൊള്ളുന്ന ''കേന്ദ്ര ഭരണസമിതിക്ക്'' ദൈനംദിന ഭരണത്തിന്റെ ചുമതലകൾ ഉണ്ടായിരിക്കുകയില്ല. ഭരണപരമായ പ്രധാനപ്പെട്ട കാര്യങ്ങളും, നയരൂപീകരണ വിഷയങ്ങളും മാത്രമേ, കേന്ദ്ര സമിതിക്ക് കൈകാര്യം ചെയ്യേണ്ടതായിട്ടുള്ളൂ. ദൈനംദിന ഭരണത്തിന്റെ പൂർണ്ണമായ ഉത്തരവാദിത്വം ദേവസ്വം കമ്മീഷണർക്കും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീഴിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കുമായിരിക്കണം. ഈ പശ്ചാത്തലത്തിൽ ''ബോർഡ് സെക്രട്ടറിയേറ്റുകൾ'' ആവശ്യമില്ലാതെയായിത്തീരുന്നു. കേന്ദ്ര ഭരണസമിതിയുടെ, എക്സ്–ഒഫിഷ്യോ സെക്രട്ടറി ദേവസ്വം കമ്മീഷണറായിരിക്കുന്നതാണ് ആശാസ്യമായിട്ടുള്ളത്. കേന്ദ്രസമിതി അംഗങ്ങൾക്ക് ഏറ്റവും പരിമിതമായ സ്റ്റാഫിന്റെ ആവശ്യമേയുള്ളൂ. ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ രൂപീകരിക്കുന്ന ഭരണ സംവിധാനത്തെപ്പറ്റി ലഭിച്ചിട്ടുള്ള അഭിപ്രായങ്ങളുടെ പ്രസക്ത ഭാഗങ്ങൾ താഴെ ചേർക്കുന്നു.

അഡ്വ. ശ്രീ. പി. രാജഗോപാൽ (പൊൻകുന്നം)

''ഗ്രാമ–ജില്ലാ—സ്റ്റേറ്റ് ലവൽ–ത്രീടയർ—ഭരണ സംവിധാനമുണ്ടാക്കണം''

ശ്രീ. എൻ. പത്മനാഭപിള്ള (പുനലൂർ)

''തിരുവിതാംകൂർ വിഭാഗത്തെ നിലവിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥ ഘടനയും, സംവിധാനവും മറ്റ് സ്ഥലങ്ങളിലേക്കും ക്രമേണ നടപ്പാക്കണം.''

സ്വാമി ഗോലാഗാനന്ദ (തിരുവനന്തപുരം)

''ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം ഫലപ്രദമാകണമെങ്കിൽ, പ്രാദേശിക മായ സർവീസുകളും സംയോജിപ്പിക്കണം.''

പ്രൊഫസർ. പി. ആർ. നായർ (തവന്നൂർ)

''ഉന്നതാധികാരമുള്ള വകുപ്പ് അദ്ധ്യക്ഷൻമാരെ, ''ഓപ്പൺകാറഗറി യിൽ'' നിന്നും യോഗ്യതയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ നിയമിക്കണം. വാച്ചറും പ്യൂണും മൂത്ത് കമ്മീഷണറാകുന്ന സ്ഥിതി ഉപേക്ഷിക്കണം. ഉണ്ണിയപ്പം മോഷ്ടിച്ച് ശീലിച്ചവർ കമ്മീഷണറാകുമ്പോൾ ഉണ്ണിയെത്തന്നെ മോഷ്ടിച്ചേക്കും; മറ്റുതരത്തിലുള്ള സ്ഥാനങ്ങളിൽ സർവീസും, യോഗ്യതയും മാനദണ്ഡമാക്കിയാൽ മതി.''

ശ്രീ. കെ. ദാമോദരൻ, എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണർ (കോഴിക്കോട്)

''ഞാനുദ്ദേശിക്കുന്നത് ക്ഷേത്ര ഭരണം നിയന്ത്രിക്കുന്ന ഒരു സർക്കാർ വകുപ്പും അതിന് താഴെ നിയമ വ്യവസ്ഥകൾ അനുസരിച്ച്, സ്വാതന്ത്ര മായി ക്ഷേത്ര ഭരണം നടത്തുന്ന ട്രസ്റ്റിബോർഡുകളും, ട്രസ്റ്റി ബോർഡുകളുടെ കീഴിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുമാണ്.''

ശ്രീ. കെ. മഞ്ചുകൂട്ടിമേനോൻ (എറണാകുളം)

''പൊതു സർവീസുണ്ടാക്കാൻ പാടില്ല. ഓരോ ക്ഷേത്രത്തിനും സ്വതന്ത്രഭരണവും, ജീവനക്കാരുമാണ് ആവശ്യമുള്ളത്.''

ശ്രീ. വി. ആർ. കൃഷ്ണൻ നായർ (തിരുവനന്തപുരം)

''ഭരണപരമായ സൗകര്യം നോക്കി സബ്ഗ്രൂപ്പുകളും, അവയെ നിയന്ത്രിക്കാൻ ഗ്രൂപ്പുകളും സംവിധാനം ചെയ്യണം. പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഡെപ്യൂട്ടി ദേവസ്വം കമ്മീഷണറുടെ പദവിയിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർ ഭരിക്കണം.''

ശ്രീ. കെ. ജി. കെ. നായർ (വർക്കല)

''ഭാവി ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ, പൊതുഭരണം, സാമ്പത്തികം, മരാമത്ത്, തന്ത്രം തുടങ്ങിയ വകുപ്പുകൾ രൂപീകരിക്കണം.''

ശ്രീ. പുതുമന ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി (അമ്പലപ്പുഴ)

''തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ എന്നീ മൂന്ന് പ്രദേശങ്ങളി ലേക്ക് ഐ. എ. എസ്. പദവിയിലുള്ള മൂന്ന് കമ്മീഷണർമാർ—താലൂക്ക് അടിസ്ഥാനത്തിൽ അതാത് താലൂക്കുകളുടെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം നിർവഹിക്കുന്നതിന് ഓരോ അസിസ്റ്റൻറ് കമ്മീഷണർമാർ—മഹാക്ഷേത്ര ങ്ങൾക്ക് ഓരോ മാനേജർൻമാർ—ഇവയ്ക്കെല്ലാം ആവശ്യമായ സ്റ്റാഫ്.''

ശ്രീ. കെ. പി. വാസുദേവൻ നായർ (നെടുങ്കുന്നം)

''ഏകീകൃത ഭരണ ചുമതലക്ക് ഒരു ചീഫ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണറും തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ മേഖലകൾക്ക് പ്രത്യേകം അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർമാരും, പ്രധാന കേന്ദ്രങ്ങളിൽ ദേവസ്വം സൂപ്രണ്ടുമാരും പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് മാനേജർൻമാരും ആവശ്യമാണ്. അസംഖ്യം ആഫീസുകളും, ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരും ആവശ്യമില്ല.''

ശ്രീ. പി. ആർ. രാമവർമ്മരാജ (ആലക്കോട്)

''ത്യാഗസന്നദ്ധത, അർപ്പണമനോഭാവം, അച്ചടക്കം, മതവിശ്വാസം, സത്യസന്ധത എന്നീ ഗുണങ്ങളുള്ളവരായിരിക്കണം ദേവസ്വം ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർ. നിലവിലുള്ള ഉദ്യോഗപ്പേരുകൾ, ധർമ്മപതി–ഉപപതി–ആചാര്യ–പുരോഹിത എന്നിങ്ങനെ മാറ്റുന്നത് ഉചിതമായിരിക്കും.''

ശ്രീ. ആഞ്ഞം മാധവൻ നമ്പൂതിരി (ഗുരുവായൂർ)

''ദേവസ്വം നിയമനങ്ങൾ വിവിധ പത്രങ്ങളിൽ പരസ്യം ചെയ്ത് അപേക്ഷ സ്വീകരിച്ച് നടത്തേണ്ടതാണ്. സേവന വ്യവസ്ഥകൾ ഏകീകരിക്കുന്നത് നല്ലതാണ്. ഓരോ ക്ഷേത്രത്തിന്റെയും പ്രത്യേക സാമ്പത്തിക സ്ഥിതി കണക്കിലെടുത്ത്, ജീവനക്കാർക്ക് പ്രത്യേക പരിരക്ഷ നൽകണം.''

ശ്രീ. എസ്. ശങ്കരവാര്യർ (സെക്രട്ടറി, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡ്)

''സർവീസ് സംയോജനം അത്യാവശ്യമാണ്. സംസ്ഥാനപുനഃസംഘടനയെ തുടർന്ന് സംസ്ഥാന സർവീസുകൾ സംയോജിപ്പിക്കാമെങ്കിൽ ദേവസ്വം സർവീസും സംയോജിപ്പിക്കാം.''

ശ്രീ. എം. കെ. കൃഷ്ണൻ നായർ (കീരിക്കാട്)

''ഒരു ഐ. എ. എസ്. ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ: അദ്ദേഹത്തിന്റെ സെക്രട്ടറിയും, സ്റ്റെനോഗ്രാഫറും സർക്കാർ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരായിരിക്കണം. മൂന്ന് ഡിസ്ട്രിക്റ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർ—മറ്റുദ്യോഗസ്ഥൻമാർ—മിനിമം എസ്. എസ്. എൽ. സി–യും, ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റൽ ടെസ്റ്റും പാസ്സായിരിക്കണം.''

ശ്രീ. എൻ. പ്രഭാകരനുണ്ണിത്താൻ (ഓച്ചിറ)

''തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിന്റെ ഘടനയും, സംവിധാനവും സ്വീകരിക്കാം. എന്നാൽ പാർട്ടിതാൽപര്യം വച്ച് അനാവശ്യമായി സൃഷ്ടിച്ച തസ്തികകൾ നിർത്തലാക്കണം.''

ശ്രീ. എൻ. ദിവാകരൻ (റിട്ടയേർഡ് അസിസ്റ്റന്റ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, കോഴിക്കോട്)

''ഭരണത്തലവനായി ഒരു കമ്മീഷണറും, മലബാർ, കൊച്ചി, തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശങ്ങൾക്ക് പ്രത്യേകം റീജിനൽ കമ്മീഷണർമാരും ഉൾപ്പെട്ട സംവിധാനമായിരിക്കണം.''

ശ്രീ. എൻ. കൃഷ്ണൻ നായർ (റിട്ടയേർഡ് അസിസ്റ്റന്റ് സെയിൽസ് ടാക്സ് കമ്മീഷണർ, തൃത്താല)

''കേന്ദ്ര ഭരണ സമിതിക്ക് ഒരു ചെയർമാനും, ജില്ലാതലത്തിൽ കമ്മീഷണർമാരും, ക്ഷേത്ര തലത്തിൽ എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർമാരും ഉള്ള ഒരു സംവിധാനം ആശാസ്യമാണ്.''

അഡ്വ. ശ്രീ. വി. ആർ. രാമകൃഷ്ണൻ, (മെമ്പർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡ്)

''സ്റ്റാഫിന്റെ എണ്ണം ആവശ്യാനുസരണം നിജപ്പെടുത്തേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്.''

ശ്രീ. തറമ്മൽ കൃഷ്ണൻ (കോഴിക്കോട്)

''ഇന്നത്തെ എച്ച്. ആർ. ആൻറ്. സി. ഇ. ബോർഡ് രീതിയിലായാൽ ദോഷമില്ല. പക്ഷേ അവരുടെ ചുമതലയും, ഉത്തരവാദിത്വവും പ്രത്യേകം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം. അഴിമതിയുടെ പഴുതുകളും അടക്കണം.''

ശ്രീ. കെ. സി. നാരായണൻ നമ്പൂതിരി (ജനറൽ സെക്രട്ടറി, നമ്പൂതിരി യോഗക്ഷേമസഭ)

''ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ നിയമങ്ങൾ നടപ്പാക്കാനുള്ള ഒരു ചീഫ് എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസറും, ഒരോ ജില്ലക്കും അസിസ്റ്റൻറ് എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസറും ഉണ്ടായിരിക്കുന്നത് നല്ലതായിരിക്കും.''

ശ്രീ. എം. എൻ. കേശവൻ നായർ (റിട്ടയേർഡ് ഡെപ്യൂട്ടി ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, ചെങ്ങന്നൂർ)

''സൂപ്പർവൈസറി തസ്തികകളെല്ലാം സിലക്ടീവ് പോസ്റ്റുകളായാൽ ഭരണ പരിചയവും കാര്യക്ഷമതയുള്ളവരെ കിട്ടാൻ സാധിക്കും.''

ശ്രീ. പി. എസ്. രാമൻ പിള്ള (റിട്ടേയേർഡ് അഡ്വീഷണൽ ഗവൺമെൻറ് സെക്രട്ടറി, തിരുവനന്തപുരം)

''നിലവിലുള്ള സംവിധാനം ചെറിയ ഭേദഗതികളോടെ തുടരാവുന്നതാണ്.''

ശ്രീ. കെ. ആർ. നാരായണൻ നമ്പൂതിരി, (കേരള ഊരാണ്മ ദേവസ്വം ബോർഡ്)

''ഇപ്പോഴുള്ളവരിൽ തക്കതായ യോഗ്യതയും കഴിവുമുള്ളവരെ പുതിയ ഭരണ സംവിധാനത്തിലും വിനിയോഗിക്കാം. അല്ലാത്തവരെ നിയമാനുസൃതമുള്ള ആനുകൂല്യങ്ങൾ നൽകി പിരിച്ചയക്കണം''.

പ്രശ്നാവലിക്കുള്ള ഉത്തരങ്ങളിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിരുന്ന ഈ അഭിപ്രായങ്ങളും, എന്നെ നേരിട്ട് സന്ദർശിച്ചവർ നൽകിയ തെളിവുകളും, ഞാൻ ശ്രദ്ധാപൂർവം പരിശോധിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഏകീകൃത നിയമം തയ്യാറാക്കി നടപ്പാക്കുന്നതിന് സ്വാഭാവികമായി, കാലതാമസം നേരിട്ടേക്കാം. ഏകീകൃത നിയമവും, ഭരണ സംവിധാനവും ഉണ്ടാകുമ്പോൾ, നടപ്പാക്കേണ്ട സ്ഥായിയായ മാറ്റങ്ങൾ ഇവിടെപ്രതിപാദിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ, അതിനകംതന്നെ ഭരണതലത്തിൽ വരുത്താവുന്ന ക്രമീകരണങ്ങളെപ്പറ്റി ചില ശുപാർശകൾ ചെയ്യാൻ ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നു. കാര്യക്ഷമമായ ഒരു സ്ഥിരം ഭരണ സംവിധാനത്തിന് വഴി ഒരുക്കാൻ എന്റെ ശുപാർശകൾ സഹായകമായിരിക്കുമെന്നാണ് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നത്.

15. ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുംപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും, ദൈനംദിന ഭരണ ചുമതലയും നിയന്ത്രണവും, ഗവൺമെൻറിൽനിന്നും കടമെടുക്കുന്ന ഒരു സീനിയർ ഐ. എ. എസ്. ഉദ്യോഗസ്ഥനിൽ, ഇപ്പോഴത്തെ നിക്ഷിപ്തമാക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും. ഹിന്ദുമതതത്വങ്ങളിലും, ക്ഷേത്ര സങ്കൽപത്തിലും, വിഗ്രഹാരാധനയിലും വിശ്വാസം പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യാൻ തയ്യാറുള്ള രണ്ടോ മൂന്നോ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ''പാനൽ'' വരുത്തി, അതിൽനിന്നും യോഗ്യതയുള്ള ഒരാളെ നിയമിക്കുന്നതിന്, ''ഇടക്കാല കേന്ദ്ര ബോർഡ്'' നടപടികൾ സ്വീകരിക്കേതാണ്. ''കേരള ഹിന്ദു-മതധർമ്മസ്ഥാപന കമ്മീഷണർ'' എന്ന് ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥനെ വിവക്ഷിക്കുന്നത് ഉചിതമായിരിക്കും. ഇദ്ദേഹത്തെ സഹായിക്കുന്നതിന്, കേന്ദ്ര ആഫീസിൽ ഒരു ജോയിൻറ്

കമ്മീഷണറും, മൂന്ന് ''മേഖലാ ജോയിൻറ് കമ്മീഷണറൻമാരും'' ഉണ്ടായിരുന്നാൽ കൊള്ളാമെന്നും; തൽക്കാലം; നിലവിലുള്ള തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ എന്ന് മൂന്ന് മേഖലകളിൽ; യഥാക്രമം തിരുവിതാംകൂർ, ബോർഡിൻെറയും, കൊച്ചി ബോർഡിൻെറയും, മലബാർ എൻഡോവ്മെൻറ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിൻെറയും സർവീസിലുള്ള ദേവസ്വം കമ്മീഷണറൻമാരെതന്നെ നിയമിക്കുന്നത് ആശാസ്യമാണെന്നും, നാലാമതുള്ള തസ്തിക കൂടി തിരുവിതാംകൂർ ബോർഡിൻെറ സർവീസിലുള്ളവർക്ക് നൽകണമെന്നും ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു. ശ്രീ പത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രം, ശബരിമല അയ്യപ്പക്ഷേത്രം, ഗുരുവായൂർ ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം എന്നീ സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് ഉടനടി നടപ്പാക്കേണ്ട ഭരണ സംവിധാനത്തെപ്പറ്റി, ഞാൻ മറ്റൊരദ്ധ്യായത്തിൽ നിർദ്ദേശങ്ങൾ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. കണക്കുകളുടേയും ആഡിറ്റിൻെറയും ഏകീകൃത ഭരണ മേൽനോട്ടവും, നിയന്ത്രണവും വഹിക്കുന്നതിന് കേരളാ അക്കൗണ്ടൻറ് ജനറലിൻെറ ആഫീസിൽനിന്നും ഭരണ പരിചയമുള്ള ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥനെ ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ വ്യവസ്ഥയിൽ നിയമിക്കേണ്ടതാണ്. തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ പ്രദേശങ്ങളിൽ നിലവിലുള്ള ആഫീസുകളുടെയും, ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും ഘടനയിൽ വരുത്തേണ്ട മാറ്റങ്ങളെപ്പറ്റി അവധാനപൂർവം പഠിച്ച്, പ്രായോഗികവും, ഫലപ്രദവുമായ തീരുമാനങ്ങളെടുക്കാനെ സാദ്ധ്യമാവുകയുള്ളു. ഇതിനും ഗവൺമെൻറിൽനിന്നും പരിചയ സമ്പന്നനായ ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥൻെറ സേവനം ലഭ്യമാകുന്നത് ഉചിതമായിരിക്കും. ഈ അന്വേഷണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടവരിൽ ബഹുഭൂരിഭാഗവും ആവശ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതുപോലെ; ''മേൽ ഭരണചെലവ്'' ഗണ്യമായി കുറവ് ചെയ്യുന്നതിനെ ലാക്കാക്കി, തസ്തികകൾ പുനഃസംവിധാനം ചെയ്യേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം നടപ്പാക്കുമ്പോൾ കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളും മതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും 59 ''ദേവസ്വം മണ്ഡലങ്ങളായി'' വിഭജിക്കണമെന്ന് ഞാൻ നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുണ്ട്. റവന്യൂ താലൂക്കുകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലായിരിക്കും തൽക്കാലം ഈ മണ്ഡലങ്ങൾ നിലവിൽ വരുന്നത്. ഓരോ മണ്ഡലത്തിലുമുള്ള മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ക്ഷേത്രങ്ങളുടേയും മേൽ ഭരണചുമതല, ഓരോ അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർമാരെ ഏൽപ്പിക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഏറ്റക്കുറച്ചിലനുസരിച്ച്; അസിസ്റ്റൻറ് കമ്മീഷണർമാരുടെ തസ്തികകൾ നിജപ്പെടുത്തണം. ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ തീർത്തായ ആവശ്യം ബോധ്യപ്പെടാതെ, യാതൊരു പുതിയ നിയമനങ്ങളും നടത്താൻ പാടില്ലെന്നാണ് എൻെറ ഖണ്ഡിതമായ അഭിപ്രായം. പുനഃസംവിധാനം; തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡുകൾക്കും, മലബാർ ഹിന്ദുമത–ധർമ്മാർത്ഥാന കമ്മീഷണറുടെ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിനും, ഗുരുവായൂർ, കൂടൽമാണിക്യം ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ബാധകമായിരിക്കും. പുതിയ സംവിധാനത്തിൽ ഇന്ന് നിലവിലുള്ള, ആവശ്യമില്ലാത്ത അനേകം തസ്തികകൾ അപ്രത്യക്ഷമാകാൻ ഇടയുണ്ട്. അങ്ങനെയുള്ള തസ്തികകൾ ''സൂപ്പർന്യൂമററി'' ആയി പ്രഖ്യാപിച്ച്, സർവീസിലുള്ളവർക്ക് സംരക്ഷണം നൽകേണ്ടതാണ്. പെൻഷൻ പറ്റാറുള്ളവരെ, ന്യായമായ ഒരു കാലാവധി നിർണ്ണയിച്ച്, പിരിച്ചയക്കുന്നതിൽ അപാകതയില്ലെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

16. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരൊഴികെയുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരെ സംബന്ധിച്ച് ഓരോ വിഭാഗത്തിനും, അവശ്യം ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട യോഗ്യതകളും പുനർ നിർണ്ണയം ചെയ്യേണ്ടതാണ്. പ്രവേശന പരീക്ഷയുടെയും, അഭിമുഖ പരിശോധനയുടെയും അടിസ്ഥാനത്തിലല്ലാതെ നിയമനങ്ങൾ നടത്താൻ

പാടില്ല. ഏത് ലാവണമായാലും, ഹിന്ദുമത തത്വങ്ങളെപ്പറ്റിയുള്ള അറിവും ക്ഷേത്രാരാധനയിൽ വിശ്വാസവും ഉള്ളവർക്ക് മാത്രമേ നിയമനം നൽകാൻ പാടുള്ളൂ. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർ ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ നിയമനങ്ങളും നടത്തുന്നതിന്, കേന്ദ്ര ഭരണ സമിതിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷനും, കമ്മീഷണറും, ഒരു തന്ത്രിപ്രമുഖനും ഉൾപ്പെട്ട ''നിയമന കമ്മീഷനെ'' രൂപീകരിക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും.

സേവന വ്യവസ്ഥകൾ

17. കേന്ദ്ര ജീവനക്കാർക്കും, മേൽ ഭരണ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും ഏകരൂപ്യമുള്ള സേവന വ്യവസ്ഥകളല്ല ഇന്ന് നിലവിലുള്ളത്. ഊരാണ്മ പ്രൈവറ്റ് ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ജീവനക്കാർക്ക് അംഗീകൃത സേവന വ്യവസ്ഥകളൊന്നുംതന്നെയില്ല. മലബാറിലെ എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണറുടെ കീഴിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും, ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ജീവനക്കാർക്കും, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡ് ജീവനക്കാർക്കും, കേരളസർവീസ് ചട്ടങ്ങൾ ബാധകമാക്കിയിട്ടുള്ളതായി കാണുന്നു. തിരുവിതാംകൂറിലെയും കൊച്ചിയിലേയും ദേവസ്വം ബോർഡുകളുടെ കീഴിലുള്ള ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് പ്രത്യേകം സേവന വ്യവസ്ഥകൾ നടപ്പാക്കിയിട്ടുണ്ട്. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ്, നിയമാധിഷ്ഠിതമായി ആവിഷ്കരിച്ച് നടപ്പാക്കിയ ചട്ടങ്ങളാണ് ദേവസ്വം ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്ക് അടുത്ത കാലംവരെ അവിടെ പ്രാബല്യത്തിലിരുന്നത്. സമീപകാലത്ത് ''കേരള സർവീസ് ചട്ടങ്ങൾ'', തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡും സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ, നിയമനം സംബന്ധിച്ചും മറ്റുമുള്ള ദേവസ്വം ചട്ടങ്ങൾ, ഇപ്പോഴും പ്രാബല്യത്തിൽ തുടരുകയാണ്. ''കേരളാ സ്റ്റേറ്റ് ആൻറ് സബോർഡിനേറ്റ് സർവീസസ് റൂളുകൾക്ക്'' പകരം, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ്, ചില പ്രത്യേകം ചട്ടങ്ങൾ നിയമപ്രകാരം നടപ്പാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഉദ്യോഗക്കയറ്റം, സ്ഥിരപ്പെടുത്തൽ തുടങ്ങിയ വിഷയങ്ങൾക്ക് ഈ ദേവസ്വം ചട്ടങ്ങളാണ് ബാധകമായിട്ടുള്ളത്. അച്ചടക്കനടപടികൾക്കും മറ്റും കേരള സർക്കാരിൻറെ ചട്ടങ്ങളാണ് സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളത്. 1982-ൽ തിരുവിതാംകൂർ ബോർഡ് തയ്യാറാക്കി പ്രസിദ്ധം ചെയ്തിട്ടുള്ള ചില ചട്ടങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച്, ജീവനക്കാർ സംഘടിതമായ പ്രതിഷേധം രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളതായി അറിയുന്നു. 1980-ൽ നടപ്പാക്കിക്കഴിഞ്ഞ ചില ചട്ടങ്ങളെ ഹൈക്കോടതിയിൽ ചോദ്യം ചെയ്തുവെങ്കിലും, ഫലവത്തായില്ല. പൊതുവേ പറഞ്ഞാൽ, കേരളത്തിൻറെ വിവിധ ഭാഗങ്ങളിൽ ജോലി ചെയ്യുന്ന ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്കും, മേൽഭരണ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും പലതരത്തിലുള്ള സേവന ചട്ടങ്ങളാണ് ഇപ്പോഴും നിലവിലുള്ളത്. ഏകീകൃത ഭരണം നടപ്പാക്കുന്നതോടൊപ്പം, എല്ലാ വിഭാഗം ജീവനക്കാരുടെയും സേവന വ്യവസ്ഥകളും ഏകീകരിക്കാൻ ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടാകുമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നില്ല. നിലവിലുള്ള പ്രാദേശിക ദേവസ്വം സർവീസുകളുടെ സംയോജനം നടപ്പിലാക്കുവാനുള്ള ശ്രമം എത്രയും നേരത്തെ ആരംഭിക്കേണ്ടതും, ഘട്ടം ഘട്ടമായി പൂർത്തിയാക്കേണ്ടതുമാണ്. അതുവരെയുള്ള കാലഘട്ടത്തിൽ, ഇന്ന് നിലവിലുള്ളതുപോലെ ''കേരളസർവീസ് റൂളുകളും'' ''കേരളാ സിവിൽ സർവീസ് (ക്ലാസിഫിക്കേഷൻ, കൺട്രോൾ ആൻറ് അപ്പീൽ) റൂളുകളും'', ദേവസ്വം സേവനങ്ങൾക്ക് പൊരുത്തപ്പെടുന്ന പരിധിവരെ, പ്രാബല്യത്തിലിരിക്കുമെന്ന് വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം. ഇടക്കാല ഭരണ സംവിധാനം രൂപീകരിക്കുന്ന തീയതിക്ക് ശേഷം ഉണ്ടാകുന്ന എല്ലാ നിയമനങ്ങളും ''കേരളാ ദേവസ്വം സർവീസിൻറെ'' അടിസ്ഥാനത്തിലായിരിക്കണമെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ''കേരളാ സ്റ്റേറ്റ് ആൻറ് സബോർഡിനേറ്റ് സർവീസ്

ാളുകയും''; ദേവസ്വം സേവനത്തിന്റെ സവിശേഷതകയും പരിഗണിച്ച് നടപ്പാക്കാൻ സാധിക്കുന്നവയല്ല. അവയ്ക്കു പകരം, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ്, 1980–ൽ നടപ്പാക്കിയിട്ടുള്ള ചട്ടങ്ങളും, ദേവസ്വം സർവീസിലുള്ളവരുടെ സ്ഥിരപ്പെടുത്തൽ, സ്ഥാനവലിപ്പം, ഉദ്യോഗക്കയറ്റം എന്നീ വിഷയങ്ങളിൽ സ്വീകരിക്കാവുന്നവയാണ്. കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിലേയും, ഗുരുവായൂർ–മലബാർ ഭരണ സംവിധാനത്തിലെയും ജീവനക്കാർക്കുകൂടി ഈ ചട്ടങ്ങളും ബാധകമാക്കികൊണ്ട് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചാൽ മതിയാകുമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു.

18. ഇതിനെല്ലാം ഉപരിയായി ശ്രദ്ധിക്കപ്പെടേണ്ട മറെറാരു കാര്യമുണ്ട്. ഇന്ന് നിലവിലുള്ള സർവീസ് ചട്ടങ്ങളും മതേതരസ്ഥാപനങ്ങളെ മാത്രം ഉദ്ദേശിച്ചുള്ളവയാണ്. പലകാര്യങ്ങളിലും ആ ചട്ടങ്ങളും ദേവസ്വം സർവീസിൽ, അതേപടി നടപ്പാക്കുന്നതിൽ അപാകതയില്ല. എന്നാൽ, ദേവസ്വം സേവനത്തിന്റെ മൗലികമായ തത്വങ്ങൾക്കും, സവിശേഷതകൾക്കും അനുയോജ്യമായ ചില വ്യവസ്ഥകൾകൂടി ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതു് ദേവസ്വങ്ങളിലെ ആചാരങ്ങളും, കീഴ്വഴക്കങ്ങളും, വിശ്വാസപ്രമാണങ്ങളും സംരക്ഷിക്കുന്നതിന് അത്യന്താപേക്ഷിതമാണ്. പ്രത്യക്ഷത്തിൽ അനുഭവപ്പെടുന്ന ഒരു ഉദാഹരണം മാത്രം പറയാം. ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിൽ സ്ത്രീമതികളും, ഒരു പരിധിക്കകത്തുള്ള ഗർഭിണികളും പ്രവേശിക്കുന്നത് സർവഥാനിഷിദ്ധമാണ്. ഇക്കാര്യത്തിൽ അഭിപ്രായ വ്യത്യാസത്തിനിടയില്ല. തിരുവിതാംകൂർ–കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡുകളുടെ കീഴിൽ സേവനമനുഷ്ഠിക്കുന്ന സ്ത്രീ ജീവനക്കാർക്ക് ഈ നിയമം പാലിക്കാൻ സാധിക്കുന്നില്ലെന്നുള്ളത് വേദനാജനകമായ യാഥാർത്ഥ്യമാണ്. സമീപകാലത്ത് പല മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലും നടത്തിയ ''ദേവപ്രശ്നങ്ങളിൽ'', സ്ത്രീമതികളായ സ്ത്രീകളും കാരണം ഉണ്ടായിട്ടുള്ള അശുദ്ധി വ്യക്തമായി കാണപ്പെട്ടിരുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം സർവീസിലാണ് ഈ ആചാരലംഘനം പ്രകടമായി കാണുന്നത്. ആരാധകരെ സംബന്ധിച്ച് ഇത്തരം നിയന്ത്രണങ്ങളും, ചട്ടങ്ങളും ഏർപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന ഭരണാധികാരികളുതന്നെ അവ ലംഘിക്കുന്നത് ക്രൂരമായ വിനോദമാണ്. ''വേലി തന്നെ വിളവ് തിന്നുന്നത്'' തുടരാൻ പാടില്ല.

19. മുൻപറഞ്ഞ രീതിയിലുള്ള ആചാരലംഘനങ്ങളും ഒഴിവാക്കുന്നതിനും, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പരിപാവനമായ ആചാരങ്ങളും പാലിക്കപ്പെടുന്നതിനും വേണ്ടി, പരിമിതമായിട്ടെങ്കിലും പ്രത്യേക ചട്ടങ്ങളും ആവിഷ്കരിച്ച് എത്രയും വേഗം നടപ്പാക്കേണ്ടതാണ്. ''ബോർഡുകളുടെ'' ആവിർഭാവം വരെ ദേവസ്വം സർവീസിലെ, ഭരണവിഭാഗത്തിൽ, സ്ത്രീകളെ നിയമിക്കുമായിരുന്നില്ല. ഭരണഘടനാപരമായി സ്ത്രീകളെ ഒഴിവാക്കുന്നത്, പ്രഥമദൃഷ്ട്യാ പ്രയാസമുള്ള കാര്യമാണ്. സ്ത്രീസമൂഹത്തെ മൊത്തത്തിൽ ഒഴിവാക്കണമെന്ന് ഞാൻ പറയുന്നില്ല. ''ശാസ്ത്രോക്തമായ ആശൗചം'' ഉണ്ടാകാതെ കരുതിയാൽ മതിയാകും. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പരമപൂജനീയ, കാഞ്ചികാമകോടി പീഠാധിപതി ജഗത്ഗുരു ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികയം നൽകിയിട്ടുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങയം പ്രസക്തമാണ്. ''ശുചീകരണം, തളി, തുടങ്ങിയ ജോലികയം ഒഴികെ, ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ആഫീസുകളിലോ, ക്ഷേത്രങ്ങളിലോ സ്ത്രീകളെ നിയമിക്കാൻ പാടില്ല'' എന്നാണ് ആചാര്യ സ്വാമികയം വിധിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഈ വസ്തുതകളെല്ലാം പരിഗണിച്ച്, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിനുവേണ്ടി 1982–ൽ തയ്യാറാക്കിയ ''പ്രത്യേക സേവനചട്ടങ്ങയം'', സർവീസിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്ക് ദോഷകരമാകാത്ത രീതിയിൽ നടപ്പാക്കണമെന്നാണ് എന്റെ

സുചിന്തിതമായ അഭിപ്രായം. സംശുദ്ധവും, കാര്യക്ഷമവുമായ ദേവസ്വം ഭരണം നിലനിർത്തുന്നതിന് ഇത്തരം ചില നടപടികളും സ്വീകരിച്ചേ മതിയാകുകയുള്ളു. ചുരുക്കം ചില വ്യക്തികളുടെ താൽപര്യങ്ങൾക്കുവേണ്ടി, നമ്മുടെ ആരാധനാലയങ്ങളുടെ അന്തസത്തയും, പാരമ്പര്യവും, വിശുദ്ധിയും നശിപ്പിക്കാൻ ഇടയാക്കരുത്.

20. ക്ഷേത്ര ഉൽക്കർഷത്തിൽ താൽപര്യവും, ക്ഷേത്രാചാരങ്ങളിലും, വിഗ്രഹാരാധനയിലും വിശ്വാസവും നിലനിർത്തുന്ന തരത്തിലുള്ള സേവന വ്യവസ്ഥകളും എല്ലാ വിഭാഗം ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്കും, ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതാണെന്നും, കർശനമായി പാലിക്കപ്പെടേണ്ടതാണെന്നും എന്റെ പ്രശ്നാവലിക്ക് മറുപടി അയച്ചവരും, എന്റെ മുൻപാകെ തെളിവ് നൽകിയവരും, ഈ അന്വേഷണത്തിൽ സഹകരിച്ചവരും ഏകകണ്ഠമായി അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഇവരുടെ അഭിപ്രായങ്ങളും, നിലവിലുള്ള സാഹചര്യങ്ങളും വിലയിരുത്തിക്കൊണ്ട്, ദേവസ്വം സർവീസിൽ നിയമിക്കപ്പെടുന്നവരുടെ സേവന വ്യവസ്ഥകളെപ്പറ്റി താഴെ പറയുന്ന ശുപാർശകളും ഞാൻ ചെയ്യുന്നു.

(1) പൂജാരി വിഭാഗത്തിലുള്ള ജീവനക്കാരുടെ നിയമനം, പ്രഗൽഭരായ തന്ത്രിമാരുൾപ്പെട്ട ഒരു ബോർഡിന്റെ അഭിമുഖപരിശോധനയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലായിരിക്കണം നടത്തേണ്ടത്. സംസ്കൃതത്തിൽ പ്രാഥമികമായ അറിവില്ലാത്തവരെ ക്ഷേത്ര പുരോഹിതൻമാരായി നിയമിക്കരുത് (മേശാന്തി).

(2) ക്ഷേത്ര കലകളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ലാവണനങ്ങളിൽ, അംഗീകൃത ക്ഷേത്രകലാപീഠങ്ങളിൽ പരിശീലനം സിദ്ധിച്ചവരെ നിയമിക്കണം.

(3) മറ്റു വിഭാഗം ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരെയും, അഭിമുഖപരിശോധനയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ മാത്രമേ നിയമിക്കാൻ പാടുള്ളു. അവർക്കും ഹിന്ദുമതതത്വങ്ങളിൽ സാമാന്യമായ അറിവും, അഭിരുചിയുമുണ്ടായിരിക്കണം.

(4) ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ പ്രായപരിധി 18 വയസ്സുമുതൽ 60 വയസുവരെയെന്ന് നിജപ്പെടുത്തണം.

(5) ക്ഷേത്രാചാരങ്ങളും കർശനമായി പാലിച്ചുകൊള്ളാമെന്നും, വിഗ്രഹാരാധനയിലും, പൂജാവിധികളിലും വിശ്വസിക്കുന്നുവെന്നും, പ്രതിജ്ഞാപത്രം ഒപ്പിട്ടു തരുന്നവരെ മാത്രമേ നിയമിക്കാൻ പാടുള്ളു.

(6) ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരിൽ ഉൾപ്പെടുന്ന സ്ത്രീ ജീവനക്കാർക്ക്, ദേഹശുദ്ധി പാലിക്കാൻ സാധിക്കാതെ വരുമ്പോൾ, പകരക്കാരെ അയച്ച് ജോലി ചെയ്യിക്കാൻ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം.

(7) ശ്രീകാര്യം, മാനേജർ, ദേവസ്വം എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ, ലോവർ ഡിവിഷൻ ക്ലാർക്ക് എന്നീ തസ്തികകളിൽ നേരിട്ടു നിയമനം നടത്താവുന്നതാണ്. കഴിവതും ബിരുദധാരികളെ മാത്രം നിയമിക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും. ഹിന്ദു മതതത്വങ്ങളിലുള്ള ചോദ്യങ്ങളടങ്ങുന്ന എഴുത്തുപരീക്ഷയുടെയും, അഭിമുഖപരിശോധനയുടെയും, അടിസ്ഥാനത്തിൽ മാത്രമേ നിയമനം നടത്താവൂ.

(8) അപ്പർ ഡിവിഷൻ ക്ലാർക്കു മുതൽ മേലോട്ടുള്ള തസ്തികകളും "പ്രമോഷൻ തസ്തിക"കളായിരിക്കണം. എന്നാൽ, അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർമാരിൽ നാലിൽ ഒരു ഭാഗം നേരിട്ടുള്ള തെരഞ്ഞെടുപ്പു വഴി നിയമനം നടത്തണം. അങ്ങനെയുള്ളവർക്ക് പ്രത്യേകം എഴുത്തുപരീക്ഷയും, അഭിമുഖപരിശോധനയും നടത്തണം.

(9) ക്ഷേത്രത്തിലെ ആചാരങ്ങൾക്ക് വിഘാതമാകാതെ ജോലി ചെയ്യാൻ, മാനസികമായും, ശാരീരികമായും പ്രാപ്തിയുള്ളവരെ മാത്രമേ, ശ്രീകാര്യം, മാനേജർ, എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ, അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ എന്നീ തസ്തികകളിൽ നിയമിക്കാൻ പാടുള്ളൂ. അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ മുതൽ മേലോട്ടുള്ള എല്ലാ തസ്തികകളും ''സിലക്ഷൻ പോസ്റ്റുകൾ'' ആയിരിക്കണം. ഈ തസ്തികകളിലേക്കുള്ള പ്രൊമോഷനും, നിയമനവും ഒരു ''ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിൽ പ്രൊമോഷൻ കമ്മിറ്റിയുടെ'' പരിശോധനക്ക് വിധേയമായിരിക്കും. സീനിയോറിറ്റിമാത്രം മാനദണ്ഡമായി സ്വീകരിക്കുകയില്ല.

(10) കണ്ടിജൻസി ഒഴികെയുള്ള വിഭാഗം ജീവനക്കാർക്ക് പ്രായപരിധി 18 മുതൽ 55 വരെ ആയിരിക്കും.

(11) ദേവസ്വം സർവീസിലുള്ള ''സിലക്ഷൻ പോസ്റ്റുകളിൽ'' സർക്കാർ സർവീസിലുള്ളതുപോലെ ''കോൺഫിഡൻഷ്യൽ റിക്കാർഡ്'' ഏർപ്പെടുത്തണം.

(12) സംഘടനാ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിൽ, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരോടൊപ്പം എല്ലാ ദേവസ്വം ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും ഉചിതമായ നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തണം.

അദ്ധ്യായം 15

പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാരും കാരാണ്മ ജീവനക്കാരും

1. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, മലബാർ പ്രദേശത്തുള്ള രണ്ടായിരത്തോളം ക്ഷേത്രങ്ങളും, കൊച്ചിയിലും തിരുവിതാംകൂറിലുമുള്ള ആയിരത്തോളം ക്ഷേത്രങ്ങളും ഊരാൺമക്കാരുടെ ഉടമസ്ഥതയിലുള്ളതാണ്. ഊരാൺമാവകാശം പലതരത്തിലുണ്ട്. കുടുംബങ്ങൾക്കു അവകാശപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം, സാധാരണയായി, കുടുംബക്കാരണവനോ, അടുത്ത അവകാശിയോ ആണ് നടത്തുന്നത്. ഇങ്ങനെ ഭരണം നടത്തുന്നവരെ ''പരമ്പരാഗതട്രസ്റ്റിമാർ'' എന്ന് വിവക്ഷിക്കുന്നു. സാമുദായികമായി നിലവിലുള്ള പിൻതുടർച്ചാവകാശക്രമം, അനുസരിച്ചാണ് പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിസ്ഥാനം ലഭിക്കുന്നത്. കേരളത്തിൽ പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റി സ്ഥാനം നിലനിർത്തുന്നവരിൽ, തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവ്, കോഴിക്കോട് സാമൂതിരിരാജാ, ചിറയ്ക്കൽ വലിയ രാജ, കോട്ടയ്ക്കൽ വലിയ തംബുരാട്ടി, പാലക്കാട് ശേഖരി വലിയ രാജ, കൊല്ലങ്കോട് രാജ, മൂപ്പിൽ നായർ എന്നിവരുൾപ്പെടുന്നു.

2. പരമ്പരാഗതമല്ലെങ്കിലും, കൂട്ടാവകാശപ്പെട്ട ഭരണം നിലനിൽക്കുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളും അനവധിയുണ്ട്. ഒന്നിലധികം കുടുംബങ്ങൾക്കു അവകാശപ്പെട്ടതും, ദേശക്കാർക്ക് അവകാശപ്പെട്ടതുമായ ക്ഷേത്രങ്ങളും ഈ വിഭാഗത്തിലുൾപ്പെടുന്നു. മദ്ധ്യ തിരുവിതാംകൂറിലെ ''ഓച്ചിറ പരബ്രഹ്മ ക്ഷേത്രം'', ''മണ്ണാറശാല നാഗരാജ ക്ഷേത്രം'', ''കുമാരനല്ലൂർ ദേവീക്ഷേത്രം'', ''തൃശൂരിലെ പാറമേക്കാവ് ക്ഷേത്രം'' ഇവയെല്ലാം ഈ വിഭാഗത്തിൽപെടുന്നവയാണ്. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം വ്യവസ്ഥാപിതമായി രൂപീകരിക്കപ്പെടുന്ന ''ഭരണ സമിതികൾ'' ആണ് നടത്തുന്നത്. വ്യക്തികൾക്കും, കുടുംബക്കാർക്കും ഒരു കാലത്ത് അവകാശപ്പെട്ടിരുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങൾ, കൈമാറ്റം വഴി ദേശക്കാർക്കും, സമൂഹത്തിനും സിദ്ധിക്കുന്നു.

ായിട്ടുണ്ട്. മേൽ വിവരിച്ച ക്ഷേത്രങ്ങളെല്ലാം ''ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളെന്നോ''; ''പ്രൈവറ്റ് ക്ഷേത്രങ്ങളെന്നോ'' പരിഗണിക്കുന്നതിൽ തെറ്റില്ല. തിരുവിതാംകൂറിലെയും, കൊച്ചിയിലേയും നിയമാധിഷ്ഠിത ദേവസ്വം ബോർഡുകളുടെ ഭരണത്തിലുള്ളവയൊഴിച്ച്, കേരളത്തിലുള്ള എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളെയും ഈ വിഭാഗത്തിലുൾപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്. ഉടമസ്ഥാവകാശവും, കൈകാര്യകർതൃത്വവും എന്തുതന്നെയായാലും, എല്ലാ ഹിന്ദുക്കൾക്കും ആരാധന നടത്താനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യവും, സാഹചര്യവും, ആരാധകരുടെ ഭാഗഭാഗിത്വവും നിലനിൽക്കുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളെ ''പൊതു ആരാധനാസ്ഥലമായിട്ടാണ്'' പരിഗണിക്കേണ്ടത്. പൊതു ആരാധനാസ്ഥലങ്ങളുടെ ഭരണ കാര്യങ്ങളിൽ, ഉചിതമായ നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിന് സംസ്ഥാന സർക്കാരിന് ഭരണഘടന പ്രകാരം അവകാശം സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. അത്തരത്തിലുള്ള നിയന്ത്രണങ്ങൾ, തിരുവിതാംകൂർ–കൊച്ചി ഹിന്ദു–മത–ധർമ്മസ്ഥാപന നിയമത്തിലും; മദ്രാസ് ഹിന്ദുധർമ്മാർത്ഥ–ദാന നിയമത്തിലും ഇപ്പോൾതന്നെ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ''ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾ'' ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ഏകീകൃത നിയമം ഉണ്ടാക്കുമ്പോൾ, ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഉന്നമനത്തിനും, അർത്ഥവത്തായ നിലനിൽപ്പിനും സഹായകരമായ വ്യവസ്ഥകൾ ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്.

3. നിലവിലുള്ള നിയമങ്ങളിൽ പല അപാകതകളുമുണ്ട്. 1950–ലെ പതിനഞ്ചാം ആക്ടായ തിരു–കൊച്ചി നിയമത്തിൽ; തിരുവിതാംകൂറിലെ ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ മേൽ നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിന് ചില വ്യവസ്ഥകൾ ചേർത്തിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, അവ ഫലപ്രദമായി പ്രയോഗിക്കുകയോ നടപ്പാക്കുകയോ ചെയ്തിട്ടില്ല. ചുരുക്കം ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം, ഊരാളൻമാർ സ്വമേധയാ ദേവസ്വം ബോർഡിന് വിട്ടുകൊടുത്തിട്ടുണ്ട്. ദുർഭരണത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, നിയമ പ്രകാരമുള്ള അന്വേഷണം നടത്തിയ ശേഷം, മേൽ നോട്ടം വഹിക്കാൻ ചില ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഏറ്റെടുത്തിട്ടുമുണ്ട്. എന്നാൽ, കൊച്ചി പ്രദേശത്തുള്ള ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ മേൽ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിന് കൂടുതൽ വിപുലമായ അധികാരങ്ങളാണ് വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ബാധകമായ നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകളും ഇതുപോലുള്ളവയാണ്. ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ദൈനംദിന ഭരണത്തിൽ പോലും സജീവമായി ഇടപെടുന്നതിന് ഈ നിയമങ്ങളിൽ വ്യവസ്ഥയുണ്ട്.

4. ദേശക്കാർക്ക് പൊതുവിൽ അവകാശപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന് പ്രത്യേകം ഉടംപടികളോ, നിയമാവലികളോ ഉള്ളതായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. തലസ്ഥാന നഗരിയിലെ സുപ്രസിദ്ധമായ ''ആറ്റുകാൽ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം'' രജിസ്റ്റർ ചെയ്യപ്പെട്ട ട്രസ്റ്റുംപടി അനുസരിച്ചാണ് ഭരിക്കുന്നത്. കായംകുളത്തിന് സമീപമുള്ള ''പുല്ലുകുളങ്ങര ശ്രീധർമ്മശാസ്താക്ഷേത്രം'' കാർത്തികപ്പള്ളി താലൂക്കിലെ ഒൻപത് കരകളിൽ താമസിക്കുന്ന ''നായൻമാരുടെ'' വകയാണ്. രജിസ്റ്റർ ഉടംപടി പ്രകാരം ഭരണം നടക്കുന്നു. കേരളത്തിലെ 108 ദുർഗ്ഗാലയങ്ങളിൽ അതിപ്രശസ്തമായ ''കുമാരനല്ലൂർ കാർത്ത്യായനി ക്ഷേത്രത്തിന്റെ'' ഉടമാവകാശം ആ ദേശത്തുള്ള ''പത്തില്ലക്കാർ നമ്പൂതിരിമാർക്കാണ്''. ഈ ക്ഷേത്രത്തിന് 5 കീഴ്ക്ഷേത്രങ്ങളും ഉണ്ട്. വ്യവസ്ഥാപിതമായും, ചിട്ടയായും ഇവിടെ ഭരണം നടക്കുന്നു. തൃശ്ശൂർ നഗരമദ്ധ്യത്തിൽ, ആരാധകരുടെ അഭയകേന്ദ്രമായി തലയുയർത്തി നിൽക്കുന്ന ''പാറമേക്കാവ് ദേവീക്ഷേത്രം''; സമീപത്തുള്ള 5 ദേശങ്ങളിലെ സവർണ്ണ ഹിന്ദുക്കളുടെ വകയാണ്. മാതൃകാപരമായ ഭരണ

വ്യവസ്ഥയനുസരിച്ച് ഭരണം നടക്കുന്ന ഈ ക്ഷേത്രം, നാടിനുനാടെ അഭിവൃദ്ധിയോടും അക്ഷയമായ ആകർഷണശക്തിയോടും നിലകൊള്ളുന്നു. ക്ഷേത്രമോ, വിഗ്രഹമോ ഇല്ലാതെ, സാക്ഷാൽ പരബ്രഹ്മസ്വരൂപത്തിന്റെ ''പടനിലമായി'' പരന്നു കിടക്കുന്ന ഓച്ചിറ പരബ്രഹ്മ ക്ഷേത്രം'', മാവേലിക്കര—കാർത്തികപ്പള്ളി—കരുനാഗപ്പള്ളി താലൂക്കുകളിലെ 52 കരകളിൽ താമസിക്കുന്ന ഹൈന്ദവർക്ക് ഊരാണ്മാവകാശമുള്ളതാണ്. രജിസ്റ്റർ ആക്കപ്പെട്ട ഭരണഘടനാപ്രകാരം ഇവിടെ ഭരണം നടക്കുന്നു. കേരളക്കരയിലെ ചെറുതും വലുതുമായ 75 ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളെ ഏറ്റെടുത്ത്, അവയുടെ നവോത്ഥാനത്തിനും, നിലനിൽപ്പിനും വേണ്ടി മാതൃകാപരമായ ഭരണം നടത്തുന്ന സ്ഥാപനമാണ് ''കേരള ഊരാണ്മ ദേവസ്വം ബോർഡ്''. ഈ ബോർഡിന്റെ പ്രസിഡൻറ്, പരമ സാത്വികനായ അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. ഡി. നാരായണൻ പോറ്റിയാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കുകളിൽ ''നമ്മുടെ പരിപാവനമായ ഈ പരദേവതാസങ്കേതങ്ങളെ നിലനിർത്താൻ, തികച്ചും ഒരു സേവന സംഘടന എന്ന നിലയിൽ കേരള ഊരാണ്മ ദേവസ്വം ബോർഡ് പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്നു.''

5. തെളിവെടുപ്പിന് വേണ്ടി കേരളത്തിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങളും, കേന്ദ്രങ്ങളും ഞാൻ സന്ദർശിക്കുകയുണ്ടായി. വ്യക്തികളുടെയോ, പ്രത്യേക കുടുംബക്കാരുടെയോ, ഊരാണ്മ ഭരണത്തിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെപ്പറ്റി നിരവധി പരാതികളും എനിക്കു ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇവയിൽ പലതും കഴമ്പുള്ളവയും, ക്ഷേത്രത്തിന്റെ സ്ഥായിയായ നിലനിൽപ്പിനുവേണ്ടി, ആത്മാർത്ഥമായി ആഗ്രഹിക്കുന്ന ആരാധകരുടെ ആശയാഭിലാഷങ്ങളും ഉൾക്കൊള്ളുന്നവയുമാണ്. ഇവയെപ്പറ്റി, പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം പരാമർശിക്കുകയെന്നത്, ഈ അന്വേഷണറിപ്പോർട്ടിന്റെ സ്വഭാവത്തിന് പ്രായോഗികമല്ല. മലബാർ പ്രദേശത്തെ ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിക്കുന്ന പരാതികളും, വസ്തുതകളും ശ്രദ്ധാപൂർവം പരിശോധിച്ചതിൽ എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായ വിവരങ്ങൾ താഴെ ചേർക്കുന്നു.

(1) ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ബഹുഭൂരിഭാഗവും സ്വയം പര്യാപ്തമല്ല. അന്തിത്തിരി വയ്ക്കാൻപോലും നിവൃത്തിയില്ലാത്ത ക്ഷേത്രങ്ങളും കുറവല്ല.

(2) ചരിത്രപരമായും, ഐതിഹ്യപരമായും, പ്രധാന്യമുൾക്കൊള്ളുന്ന ഈ ദേവാലയങ്ങൾ, അവയുടെ ചൈതന്യവത്തായ പൂർവകാല പ്രൗഢിയോടെ പുലർത്തേണ്ടതിന്, അതാത് ദേശക്കാരായ ഹിന്ദുക്കളുടെ നിലനിൽപ്പിനു തന്നെ അനുപേക്ഷണീയമാണ്.

(3) ഈ ദേവാലയങ്ങളുടെ ഇന്നത്തെ ദുഃസ്ഥിതിക്ക് പ്രധാനമായും കാരണമായത്, ഊരാളൻമാരുടെ കൃത്യവിലോപം കൊണ്ടല്ല. ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങളുടെ ചരിത്രപരമായ പ്രാധാന്യത്തെപ്പോലും അവഗണിച്ചുകൊണ്ട്, മതേതര ഗവൺമെൻറുകൾ നടപ്പാക്കിയിട്ടുള്ള ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമങ്ങളുടെ നിർദ്ദയമായ പ്രത്യാഘാതമാണ്, ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളെ പാപ്പരാക്കി പൂജ മുട്ടിച്ചിട്ടുള്ളതെന്ന് പറയാതെ തരമില്ല. ചില ഊരാളൻമാർ സ്വാർത്ഥതാൽപ്പര്യത്തിന് വേണ്ടിയും, ദീർഘവീക്ഷണമില്ലാതെയും നടത്തിയിട്ടുള്ള, കാണം, പാട്ടം തുടങ്ങിയ അന്യാധീനങ്ങളും, ഈ നിയമ വ്യവസ്ഥകളുടെ നീരാളിച്ചുഴിയിൽപ്പെട്ട് ക്ഷേത്ര സ്വത്തുക്കളും നഷ്ടപെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഇല്ലപറമ്പും, തറവാടും ഒഴിച്ചുള്ള ഭൂസ്വത്തെല്ലാം കൈവശകുടിയാൻമാർക്ക് അവകാശപ്പെട്ടതോടെ, ജീവിക്കാനാവശ്യമായ സാഹചര്യങ്ങളും പോലും നഷ്ടപ്പെട്ട ചില ''ഊരാളജൻമിമാർ'', അമ്പലപ്പറമ്പുകളുംപോലും എഴുതി വിൽക്കേണ്ട ഗതികേടും ഉണ്ടാകാതിരുന്നില്ല.

(4) ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളിലൂടെ ആദ്ധ്യാത്മികാന്തരീക്ഷത്തിൽ നിലനിന്നുവന്ന ജീവിത രീതികളും, സാമൂഹിക പരിവർത്തനങ്ങൾക്ക് വഴി മാറേണ്ടി വരികയും, തന്ത്രവും മന്ത്രവും പൂജയും പഠിച്ചു ക്ഷേത്രഭരണം നടത്താനുള്ള വാസനയും താൽപര്യവും ഊരാണ്മ കുടുംബങ്ങളിലെ ഇളം തലമുറക്ക് ഇല്ലാതാവുകയും ചെയ്തു.

(5) ഊരാണ്മ ദേവസ്വങ്ങളുടെ സംശുദ്ധമായ ഭരണത്തെ ലാക്കാക്കി നിർമ്മിച്ച നിയമങ്ങളും അവ നടപ്പാക്കാൻ ബാദ്ധ്യതപ്പെട്ട ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരിൽ ചിലരും; അധികാരദുർവിനിയോഗം കൊണ്ടും അനാസ്ഥകൊണ്ടും ക്ഷേത്രഭരണം അധഃപതിപ്പിക്കുകയാണുണ്ടായത്.

(6) പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റി സമ്പ്രദായമായാലും അല്ലാതുള്ള ട്രസ്റ്റിഭരണ സമ്പ്രദായമായാലും എത്രയും വേഗം അത് നിർത്തലാക്കുകയാണ് ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ നൻമക്കും നിലനിൽപ്പിനും അടിയന്തിരമായി വേണ്ടതെന്ന് എന്റെ മുൻപാകെ തെളിവും നിവേദനവും തന്ന വ്യക്തികളും ശക്തിപൂർവം വാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. അഡ്വ. ശ്രീ. കെ. വി. ഗോപാലൻ അടിയോടിയുടെ (തലശ്ശേരി) അഭിപ്രായത്തിൽ പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റി മാരായാലും അല്ലാതുള്ളവരായാലും എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണറുടെ ''ഡമ്മികളായി'' അധഃപതിച്ചിരിക്കയാണ്. ക്ഷേത്ര നൻമക്കു വേണ്ടി സ്ഥായിയായി എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാനുള്ള കഴിവ് ഊരാളൻമാർക്ക് നഷ്ടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.''

30,000 ഏക്കറോളം ഭൂമി കുടിയാൻമാർക്ക് അന്യാധീനപ്പെടുത്തിയ മൂപ്പിൽ നായരെപ്പോലെയുള്ള ട്രസ്റ്റിമാരും; അവരെ വഴിതെറ്റിച്ച എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണറൻമാരുമാണ് ക്ഷേത്രങ്ങളെ വഴിയാധാരമാക്കിയതെന്ന് വയനാട്ടിലെ ശ്രീ. കുപ്പത്തോട് ബാലകൃഷ്ണൻ നായർ (പുൽപ്പള്ളി) എന്നോട് യുക്തിസഹജമായി വാദിച്ചു. നായർ സർവീസ് സൊസൈറ്റിയുടെ അനിഷേദ്ധ്യ നേതാവും ഇപ്പോഴും സിങ്കപ്പൂരിലെ ഇന്ത്യൻ സ്ഥാനപതിയുമായ ശ്രീ. കിടങ്ങൂർ ഗോപാലകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ പാകത നിറഞ്ഞ അഭിപ്രായം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

''ഇന്ന് മലബാറിലും മറ്റും നിലവിലുള്ള ഊരാളൻമാരുടെ ഭരണം അവധാനപൂർവം അവസാനിപ്പിക്കാനുള്ള നടപടികളും, പുതിയ ഭരണ സംവിധാനം സ്വീകരിക്കണം. സ്വയം പര്യാപ്തവും മിച്ച ഫണ്ടുമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾമാത്രം ഏറ്റെടുത്ത് ഭരണം നടത്തുന്ന ദേവസ്വം അധികൃതരുടെ നടപടി ശരിയല്ല'' സ്വാമി പരമേശ്വരാനന്ദ സരസ്വതി (കന്യാകുമാരി), ശ്രീ. എ. കുഞ്ഞുരാമപ്പണിക്കർ (ഊരകം), അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. നാരായണൻ നമ്പ്യാർ (തളിപ്പറമ്പ്), ശ്രീ. കെ. ശങ്കരറാവ് (മഥൂർ), ശ്രീ. ടി. എൻ. ഭരതൻ തിരുമുൽപ്പാട് (നിലമ്പൂർ), ശ്രീ. സി. വി. ജനാർദ്ദനൻ (അങ്ങാടിപ്പുറം), പി. ജി. നെടുങ്ങാടി (പട്ടാമ്പി), കാടാമ്പുഴ വേലായുധൻ നായർ (തിരൂർ), ശ്രീമതി എം. ദേവകിയമ്മ (ഇടപ്പാൾ), ഡോക്ടർ. എൻ. രാഘവൻ (തിരുനെല്ലി), ശ്രീ. പി. മാധവൻ നായർ (തൃക്കണ്ടിയൂർ) തുടങ്ങിയവരെല്ലാം ഊരാളൻമാരുടെ ഭരണം ക്ഷേത്ര താൽപര്യങ്ങൾക്ക് അനുഗുണമല്ലാത്ത അവസ്ഥ സൃഷ്ടിച്ചിരിക്കയാണെന്നും അവരുടെ അവകാശങ്ങൾ നിയമ പ്രകാരം നിർത്തലാക്കി എല്ലാ ദേവസ്വങ്ങളും ഏകീകൃത ഭരണത്തിൽ കൊണ്ടു വരണമെന്നും ശക്തിയായി അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. മലബാറിലെ എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണർ ശ്രീ. കെ. ദാമോദരനും അദ്ദേഹത്തിനെറ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിൽ ഉദ്യോഗം വഹിക്കുന്ന എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസറൻമാരിൽ

ചിലരും; ചില സ്വതന്ത്ര ട്രസ്റ്റിമാരും ഊരാണ്മ ഭരണം നിലനിർത്തുന്നതിന് അനുകൂലമാണ്. ഈ അന്വേഷണത്തിൽ എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായ ഒരു യാഥാർത്ഥ്യം ഇവിടെ പ്രസക്തമാണ്. സാമ്പത്തിക ശേഷിയുള്ള പല ക്ഷേത്രങ്ങളും എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണറുടെ നിയന്ത്രണത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ, അവയുടെ ദൈനംദിന ഭരണം പോലും ശരിയായി നടക്കുന്നില്ലെന്നാണ് ക്ഷേത്രവിശ്വാസികളായ ആരാധകരിൽ ഭൂരിഭാഗവും പറയുന്നത്. സ്വയം പര്യാപ്തമല്ലാത്ത ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഏറ്റെടുത്ത്, ആരാധകരുടെ സഹകരണം സമാഹരിച്ച്, പുനരുദ്ധരിക്കാനും നിലനിർത്താനും എൻഡോവ്മെൻറ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ് പരയത്തക്ക ശ്രദ്ധചെലുത്തുന്നതായി ഞാൻ കണ്ടില്ല. അനവധി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാരായ കോഴിക്കോട് സാമൂതിരിരാജ; ചിറക്കൽ വലിയ രാജ; കൊല്ലങ്കോട് വേണുഗോപാലവർമ്മരാജ തുടങ്ങിയവർ, മലബാറിൽ നിലവിലുള്ള എൻഡോവ്മെൻറ് നിയമവ്യവസ്ഥകളുടെ അപര്യാപ്തതകളെപ്പറ്റിയും നിയമം നടപ്പാക്കുന്നതിലുള്ള അപാകതകളെപ്പറ്റിയും വ്യക്തമായ ദൃഷ്ടാന്തങ്ങൾ സഹിതം വാദിക്കുകയുണ്ടായി. പരമ്പരാഗതമായുള്ള സ്ഥാനമാനങ്ങളെപ്പറ്റി സ്വാഭാവികമായി അവർ നിലനിർത്തുന്ന മമതയും, ബഹുമാനവും മാറിവരുന്ന സാഹചര്യങ്ങളിൽ അപ്രസക്തമായി തീർന്നേക്കാം. എന്നാലും അവരുടെ ഉടമസ്ഥതയിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ വാർഷികാശനം പോലും യഥാസമയം വാങ്ങി, ക്ഷേത്രത്തിലെ നിത്യനിദാനങ്ങൾ നടത്തികൊണ്ടു പോകാൻ വിലങ്ങുതടികൾ സൃഷ്ടിക്കുന്ന നിയമത്തിനും അത് നടപ്പാക്കുന്നവർക്കും സമൂലമായ പരിവർത്തനം ആവശ്യമാണെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

7. സാമൂതിരി രാജകുടുംബത്തിൽപ്പെട്ട, കോട്ടയ്ക്കൽ കോവിലകത്തെ വലിയ തമ്പുരാട്ടിയുടെ ഊരാണ്മയിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾ, ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം നടപ്പാക്കുന്നപക്ഷം, സ്വമേധയാ വിട്ടുതരാൻ തയ്യാറാണെന്ന് അവരുടെ പ്രതിനിധിയായ ശ്രീ. കെ. സി. ബി. രാജ എന്നെ മുമ്പാകെ തെളിവുനൽകി. ഭൂനിയമങ്ങളുടെ പ്രത്യാഘാതങ്ങളിൽപ്പെട്ട്, നാശോൻമുഖമായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന നിരവധി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഊരാളൻമാർ, പുതിയ ഭരണസംവിധാനത്തിനെറ ആവിർഭാവത്തെ യഥാർത്ഥത്തിൽ സ്വാഗതം ചെയ്യുന്നുണ്ട്. ''മധുരിച്ചിട്ട് തുപ്പാനും വയ്യ, കയ്പ്പ് കാരണം കഴിക്കാനും വയ്യാത്ത'' അവസ്ഥയിൽ കഴിയുന്ന പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാരാണ് മലബാറിലെ ബഹുഭൂരിഭാഗവുമെന്ന് എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായിട്ടുണ്ട്. അവരുടെ നാമമാത്രമായ നിയന്ത്രണത്തിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെല്ലാം മണ്ണടിയാതെ നിലനിൽക്കുന്നത്, സമീപസ്ഥരായ ആരാധകരുടെ അകമഴിഞ്ഞ സഹായവും വ്യവസ്ഥാപിതമായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന ക്ഷേത്രസംരക്ഷണ സംഘടനകളുടെ സഹകരണവും കൊണ്ടാണ്.

8. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഏകീകൃത നിയമവും ഭരണസംവിധാനവും നടപ്പാക്കുന്നതോടെ, ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റി ഭരണം അവസാനിപ്പിക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും. മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും വസ്തുക്കൾ ഭരിക്കുന്നതിനുള്ള അധികാരം, അവയുടെ ഉടമകളിൽതന്നെ സ്ഥിതീചെയ്യുന്നു. എന്നാൽ, അതാത് സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ, കാലാകാലത്ത് ഏർപ്പെടുത്തുന്ന നിയമങ്ങൾക്ക് ക്ഷേത്രസ്വത്തുക്കൾ വിധേയമാണ്. ദേവസ്വം സ്വത്തുക്കളുടെ ഭരണത്തിൽ, നിയമനിർമ്മാണത്തിൽകൂടെ ആയാലും കൈകടത്തുന്നതിനുള്ള സ്റ്റേറ്റിൻെറ അധികാരം പരിമിതപ്പെടുത്തി. സുപ്രധാനമായ ''ശീരൂർ മഠം''

കേസിൽ, 1954-ൽ സുപ്രീംകോടതി വിധിപ്രഖ്യാപിച്ചു. 1971-ലെ ഗുരുവായൂർ നിയമം അസ്ഥിരപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട്, 1979-ൽ കേരള ഹൈക്കോടതിയിലെ അഞ്ചംഗബഞ്ച് പ്രഖ്യാപിച്ച വിധി, എല്ലാ തരത്തിലും ശ്രദ്ധേയമാണ്. എന്നാൽ, ക്ഷേത്രഭരണാധികാരികളുടെ ദുർഭരണത്തിനെതിരായി നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിനും അഴിമതിക്ക് വിധേയമായ സ്വത്തുക്കൾ ഏറെറടുക്കുന്നതിനും നിയമാധിഷ്ഠിതമായ അധികാരം സ്റേറ്റിന് സ്വായത്തമാക്കുന്നതിൽ അപാകതകളൊന്നുമില്ലെന്ന് ശ്രീജഗന്നാഥകേസിലും 1983-ലെ എസ്. പി. മിറ്റാൽ കേസിലും സുപ്രീംകോടതി പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ തീർപ്പുകളും സാഹചര്യങ്ങളും പരിശോധിച്ച്, സമുചിതവും നിയമാധിഷ്ഠിതവുമായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണെന്നും എത്രയും വേഗം ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഊരാണ്മ (ട്രൈവറ്റ്) അവകാശങ്ങൾ അവസാനിപ്പിക്കേണ്ടതാണെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഉത്തമതാൽപ്പര്യങ്ങൾക്കും ഈ പരിവർത്തനം അനിവാര്യമാണ്. കാലത്തിനൊത്ത് ജീവിക്കുന്ന ''പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാർക്കും'' ഈ വിഷയത്തിൽ അഭിപ്രായവ്യത്യാസം ഉണ്ടാകാൻ ഇടയില്ലെന്നാണ്, അവരിൽ പലരുമായി നേരിട്ടുകണ്ട് ചർച്ചകൾ നടത്തിയതിൽ നിന്ന് എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായത്.

9. ക്ഷേത്രങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ''കാരാണ്മ അവകാശം'' സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള ജീവനക്കാർ കേരളത്തിൽ അങ്ങോളമിങ്ങോളമുണ്ട്. പുരാതന കാലത്ത് ഇവരായിരുന്നു ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ദൈനംദിന ഭരണത്തിൽ അഭേദ്യമായ പങ്ക് വഹിച്ചിരുന്നത്. നിത്യനിദാനങ്ങൾക്കാവശ്യമുള്ള സാധനങ്ങൾ എത്തിച്ചുകൊടുക്കുക, ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ അടിയന്തിരങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സേവനങ്ങൾ അനുഷ്ഠിക്കുക, ഇവയെല്ലാം കാരാണ്മക്കാരുടെ ബാദ്ധ്യതയും അവകാശവുമായിരുന്നു. ഇതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ അതിവിസ്തൃതമായ ഭൂമികളും താമസ സൗകര്യങ്ങളും ഇവർക്ക് നൽകപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. പരിവർത്തനങ്ങളുടെയും ഭൂപരിഷ്കരണ നിയമങ്ങളുടെയും ആഘാതമേറെറ് കാരാണ്മ ഭൂമികൾ ഏറിയകൂറും അന്യാധീനപ്പെട്ടുപോയി.

1981-ൽ കേരള നിയമസഭ നിർമ്മിച്ചു നടപ്പാക്കിയ ''കേരളാസർവീസിനാം'' (നിർത്തലാക്കൽ) നിയമം; കാരാണ്മ വസ്തുക്കളും കാരാണ്മ ജീവനക്കാരും ശാശ്വതമായി അപ്രത്യക്ഷമാകാൻ ഇടയാക്കിയിരിക്കുകയാണ്. ഈ നിയമത്തിന്റെ ഭൂരവ്യാപകമായ ദോഷഫലങ്ങളെപ്പററി, ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൾപോലും ചിന്തിച്ചുതുടങ്ങിയിട്ടില്ല. ഏകീകൃത നിയമവും ഭരണസംവിധാനവും രൂപീകരിക്കുമ്പോൾ ഈ വിഷയം ഗൗരവപൂർവം പരിഗണിച്ച് പരിഹാരമാർഗ്ഗം കണ്ടെത്തേണ്ടതാണ്.

അദ്ധ്യായം 16

ക്ഷേത്രത്തിലെ നിത്യനിദാനങ്ങളും ഉൽസവങ്ങളും

1. ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം. നിത്യനിദാനങ്ങൾ, അഥവാ ''പതിവു പൂജകൾ'' അതിപ്രധാനമായ പങ്കുവഹിക്കുന്നു. ക്ഷേത്രസങ്കൽപ്പത്തിലെ സ്ഥായിയായ ഘടകം ക്ഷേത്രത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്ന ആരാധനാമൂർത്തിയാണ്. ആരാധനാമൂർത്തിയിൽ ദേവചൈതന്യം നിലനിർത്തുന്നത്, താന്ത്രികവിധികൾ അനുസരിച്ചുള്ള നിത്യപൂജകളിൽകൂടിയാണ്.

ഓരോക്ഷേത്രവും സ്ഥാപിക്കുന്നതോടൊപ്പം, ആരാധനാമൂർത്തികൾക്ക് യോജിച്ചതും ഹിതകരവുമായ പൂജകളും അലങ്കാരങ്ങളും നൈവേദ്യങ്ങളും നിശ്ചയിച്ച് ''പതിവ്'' ഏർപ്പെടുത്തുന്നു. നിത്യവും നടത്തേണ്ട പൂജകളുടെയും വിശേഷാൽ സന്ദർഭങ്ങളിൽ നടത്തേണ്ട ക്രിയകളുടെയും മാസവിശേഷം, ആട്ട വിശേഷം, ഉൽസവം തുടങ്ങിയ ചടങ്ങുകളുടെയും വിശദമായ വിവരങ്ങളും ഇവയ്ക്കാവശ്യമായ സാധനങ്ങളുടെ ലിസ്റ്റുകളും രേഖപ്പെടുത്തിയാണ് ''പതിവുരജിസ്റ്റർ'' തയ്യാറാക്കി സൂക്ഷിക്കപ്പെടുന്നത്. ഈ പതിവുകൾ പൂജാസാധനങ്ങളുടെ വിലക്കയറ്റത്തിന് അനുസരണമായി പരിഷ്ക്കരിക്കേണ്ടതു്, നിത്യനിദാനങ്ങൾ ശരിയായരീതിയിൽ നടത്തുന്നതിന് ആവശ്യമാണെങ്കിലും ഈ വിഷയത്തിൽ ക്ഷേത്രഭരണം നടത്താൻ ചുമതലപ്പെട്ടവർ പറയത്തക്ക ശ്രദ്ധചെലുത്തുന്നില്ല. തിരുവിതാംകൂറിലെ ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പതിവ് പരിഷ്ക്കരണം നടത്തിയിട്ട് കുറഞ്ഞത് മുപ്പത് വർഷമായിരിക്കും. അപൂർവം ചില ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പതിവുകൾ ഭരണാധികാരികളുടെ താൽപര്യാനുസരണം പുനർ-നിർണ്ണയം ചെയ്തിരിക്കാമെന്നല്ലാതെ, വസ്തുനിഷ്ഠമായ രീതിയിൽ ഈ വിഷയം കൈകാര്യം ചെയ്തിട്ടില്ല. കൊച്ചിയിലേയും മലബാറിലെയും നില ഏറെക്കുറെ ഇതുതന്നെയാണ്. മലബാറിലെ ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് നിത്യനിദാനപതിവുകൾ നിജപ്പെടുത്താനുള്ള അധികാരം, ഹിന്ദുമത–ധർമ്മാർത്ഥദാന കമ്മീഷണർക്ക് ഉണ്ടെങ്കിലും അതിപ്രധാനമായ ഇക്കാര്യം അവഗണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കയാണ്.

2. നിത്യനിദാനത്തിലെ പ്രധാനഘടകം നൈവേദ്യമാണ്. ഇതിന് വേണ്ടതായ അരി സുഭിക്ഷമായി ലഭിക്കുന്നതിനുള്ള വസ്തുവകകൾ, മിക്കവാറും എല്ലാക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും അവ സ്ഥാപിച്ച കാലംമുതൽ കരുതിയിരുന്നു. ഒരു കാലഘട്ടത്തിൽ, ക്ഷേത്രവിശ്വാസവും സത്യസന്ധതയും പുലർത്തിയിരുന്നവരുടെ കാലയാപനത്തിനുവേണ്ടി, നാമമാത്രമായ പാട്ടം ചാർത്തി, ക്ഷേത്രഭൂമികൾ വിട്ടുകൊടുക്കാൻ ഇടയായി. തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തു സമീപകാലംവരെ നിലനിന്നിരുന്ന പാട്ടനിരക്ക്, പറമ്പുകൾക്ക് ഏക്കറിന് ആറേകാൽ രൂപയും; ഒരുപ്പൂ നിലങ്ങൾക്ക് ഏക്കറിന് പതിനാറു പറനെല്ലും മാത്രമാണ്. എങ്കിലും, ദേവീ–ദേവൻമാരുടെ നിത്യനിദാനങ്ങളെല്ലാം ഭംഗിയായി നിറവേറാനുള്ള നെല്ലും പണവും മുടക്കംകൂടാതെ കിട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഇത് കൂടാതെ ''സർവീസിനാം'', ''വിരുത്തി'', ''കാരാണ്മ'' തുടങ്ങിയ ഇനങ്ങളിൽ വസ്തുക്കൾ അനുഭവിച്ചുവന്നവർ പൂജകൾക്കാവശ്യമുള്ള സാധനങ്ങൾ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ കൃത്യമായി എത്തിച്ചുകൊടുക്കാൻ ബാദ്ധ്യസ്ഥരായിരുന്നു. 1937 മുതൽ നടപ്പാക്കിവന്ന കാർഷിക പരിഷ്കാരങ്ങളും നിയമങ്ങളും ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങളുടെ മേൽ ഏൽപ്പിച്ച ആഘാതം, നിയമനിർമ്മാതാക്കൾപോലും ശരിയായി മനസ്സിലാക്കീയിട്ടില്ല. സ്വമേധയാതന്നെ തുച്ഛമായ പാട്ടം ഏർപ്പെടുത്തിയിരുന്ന വസ്തുക്കൾക്ക് നിയമപ്രകാരമുള്ള ''മര്യാദപ്പാട്ടം'' നിശ്ചയിച്ചപ്പോൾ, ആദായം ഒന്ന് പകുതിയായി കുറഞ്ഞു. പാട്ടം പണമായി തിട്ടപ്പെടുത്തിയതോടെ വീണ്ടും മൂന്നിൽ ഒരുഭാഗമായി കുറഞ്ഞു. ഈ പ്രക്രിയകളുടെ പരിണിതഫലമായി; ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് കിട്ടിവന്ന ഒരു പറ നെല്ലിന് പകരം സർക്കാർ നിശ്ചയിച്ച ''വാർഷികാശനം'' കഷ്ടിച്ച് രണ്ടു രൂപ മാത്രമായി താണു.

ഈ ക്രമത്തിനുള്ള വാർഷികാശനംപോലും പലക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും അന്തിമമായി തീരുമാനിച്ചുകഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. വാർഷികാശനമായി കിട്ടുന്ന രണ്ടു രൂപകൊണ്ട് പരമാവധി വാങ്ങിക്കാവുന്നത് ഒരിടങ്ങഴി നെല്ലാണ്. ഈ സാഹചര്യങ്ങളിൽ മിക്കവാറും എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളിലും നിത്യനിദാനങ്ങൾ

ഗണ്യമായി വെട്ടിച്ചുരുക്കേണ്ടിവന്നു. വെള്ള നിവേദ്യത്തിനും പായസത്തിനും അപ്പത്തിനും പകരം ''നറുക്കില നിവേദ്യവും ''മലർ നിവേദ്യവും'' ഏർപ്പെടുത്തേണ്ട ദുഃസ്ഥിതിയാണ് സംജാതമായത്.

3. ഭൂനിയമങ്ങളും ഏൽപ്പിച്ച മുറിവുകളും ഉണങ്ങുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ, ഗവൺമെൻറ് 1931-ലെ ''സർവീസിനാം നിർത്തലാക്കൽ നിയമം'' നടപ്പാക്കി. ഇതോടെ ക്ഷേത്രാവശ്യങ്ങൾക്കുള്ള സാധനങ്ങളോ, സേവനമോ നൽകാൻ ബാദ്ധ്യതപ്പെട്ടിരുന്ന ജീവനക്കാർ സ്വതന്ത്രരാക്കപ്പെട്ടു. സർവീസിനാം വസ്തുക്കളും അവർക്ക് സ്ഥിരാവകാശപ്പെടുകയും അനധികൃതമായി അവർ നടത്തിയ അന്യാധീനങ്ങളും അനുസരിച്ച് വസ്തുകിട്ടിയവർക്ക്; അവർ അഹിന്ദുക്കളായാലും; ഉടമാവകാശം സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്തു. അങ്ങനെ ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങൾക്ക് അപരിഹാര്യമായ കഷ്ടനഷ്ടങ്ങളാണ് സമീപകാലത്തെ നിയമനിർമ്മാണങ്ങളും മൂലം നേരിട്ടിരിക്കുന്നത്.

4. ഭൂനിയമങ്ങളുടെ പ്രത്യാഘാതം അനുഭവപ്പെടാതെ നിത്യനിദാനങ്ങളും അഭംഗുരം നടത്തിക്കൊണ്ടുപോകുന്ന ഒരേ ഒരു ദേവാലയം ഗുരുവായൂർ ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം മാത്രമാണ്.

5. തിരുവിതാംകൂറിലെയും കൊച്ചിയിലേയും ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, നിത്യനിദാന നൈവേദ്യങ്ങളും വളരെ ചുരുങ്ങിയ രീതിയിലാണ് നടത്തിവരുന്നത്. മലബാറിലെ ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, ചുരുക്കം ചിലത് ഒഴിച്ചുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സ്ഥിതിയും ഇതുതന്നെയാണ്. താരതമ്യേന ഈ വിഷയത്തിൽ മലബാറിലെ ക്ഷേത്ര ഉടമകളും കൂടുതൽ ശ്രദ്ധ ചെലുത്താറുണ്ടെന്ന് എൻെറ അന്വേഷത്തിൽ എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായിട്ടുണ്ട്.

6. ഏകീകൃതഭരണസംവിധാനത്തിൽ അടിയന്തിര ശ്രദ്ധപതിയേണ്ടത് എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെയും നിത്യനിദാനങ്ങൾക്കാവശ്യമായ പതിവുകളും,തന്ത്രവിധിപ്രകാരം നിർണ്ണയിക്കുന്ന വിഷയത്തിലാണ്. ഓരോ ക്ഷേത്രത്തിൻെറയും പ്രാധാന്യം, ആരാധകരുടെ എണ്ണം, നിലവിലുള്ള വരുമാനം, ഇവയെല്ലാം കണക്കിലെടുത്തും തന്ത്രിമാരടങ്ങുന്ന ഒരു വിദഗ്ദ്ധ കമ്മിറ്റിയുടെ അഭിപ്രായം അനുസരിച്ചും എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ''പതിവു രജിസ്റ്റർ'' തയ്യാറാക്കേണ്ടതാണ്. ഈ കാര്യത്തിൽ ഊരാണ്മക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ട്രസ്റ്റിമാരുടെ അഭിപ്രായംകൂടി അർഹമായ രീതിയിൽ പരിഗണിക്കണം. നിത്യനിദാനത്തിനാവശ്യമായ സാധനങ്ങളുടെ അളവും തൂക്കവും എണ്ണവും ആയിരിക്കണം പതിവു രജിസ്റ്ററിൽ ചേർക്കേണ്ടത്. അവയുടെ വില കണക്കാക്കി പതിവ് ഏർപ്പെടുത്തുന്നത് അപ്രായോഗികമായിരിക്കും. സാധനങ്ങളുടെ വില അസ്ഥിരമായി തുടരുന്ന സാഹചര്യത്തിൽ, ഓരോ വർഷാരംഭത്തിലും ''സ്റ്റാൻഡാർഡു റേറ്റുകൾ'' ഓരോ സാധനത്തിനും നിശ്ചയിച്ച് നടപ്പാക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും.

7. നൈവേദ്യങ്ങളും തയ്യാറാക്കുന്ന വിഷയത്തിൽ, ബന്ധപ്പെട്ട ജീവനക്കാർ ഗർഹണീയമായ അലംഭാവം കാണിക്കുന്നുണ്ട്. ഇതേപ്പറ്റി ''കുട്ടികൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷൻ'' പ്രത്യേകം പരാമർശിക്കാനിടയായി. ഗുരുവായൂർ മഹാക്ഷേത്രത്തിലെ നൈവേദ്യങ്ങളിൽപോലും കല്ലും കട്ടയും സുലഭമാണെന്ന് മേനോൻ കമ്മീഷൻ റിപ്പോർട്ടിൽ എടുത്തുപറയുന്നു. ഗുരുവായൂരപ്പൻെറ ഉപാസകനായ എനിക്കും ഇത് അനുഭവസ്ഥമാണ്. നൈവേദ്യങ്ങളും തയ്യാറാക്കുന്നതിൽ പ്രത്യേക ശ്രദ്ധയും നിഷ്ഠയും പാലിക്ക

ണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഇതിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വം ക്ഷേത്രം എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസർക്കായിരിക്കണം. ആരാധകരുടെ ''ക്ഷേത്ര സമിതിയും'' ഈ വിഷയത്തിൽ പ്രത്യേക ശ്രദ്ധ ചെലുത്തേണ്ടതാണ്.

8. മിക്കവാറും എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളിലും നിത്യപൂജകളും കൂടാതെ ''ആട്ട വിശേഷങ്ങളും'', ''തിരുവുൽസവങ്ങളും'' നടത്താറുണ്ട്. ആട്ടവിശേഷങ്ങളും അതാതു ദേവസ്വത്തിന്റെ പൂർണ്ണമായ ചുമതലയിലാണ് നടത്തിവരുന്നത്. സാമ്പത്തിക പരാധീനതനിമിത്തം ഇതോടനുബന്ധിച്ചുള്ള ''അകത്തെപടിത്തരങ്ങൾ'' (വിശേഷാൽ പൂജകളും) നാമമാത്രമായി ചുരുങ്ങിയിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ''പുറത്തെ പടിത്തരങ്ങളും'', വിശേഷാൽ പരിപാടികളും ഇന്നും മോഡിയായിട്ടാണ് നടത്തിവരുന്നത്. ഉൽസവങ്ങളോടനുബന്ധിച്ച് അഞ്ചു മുതൽ പത്തു വരെ ദിവസങ്ങളിൽ വിപുലമായ ആഘോഷപരിപാടികളും നടത്താറുണ്ട്. പഴയ കാലത്ത് നടത്തിവരുന്ന കഥകളി, ഓട്ടൻതുള്ളൽ, പാഠകം, ചാക്യാർകൂത്ത്, പുരാണപാരായണം തുടങ്ങിയ പ്രാചീന കലാരൂപങ്ങളും, പള്ളിവേട്ട ആറാട്ട്, എഴുന്നള്ളിപ്പുകൾക്കുള്ള വിശേഷാൽ താളമേളങ്ങളും ഇന്ന് വളരെ ലോപിച്ചാണ് നടത്താറുള്ളത്. ഇത്തരം പരിപാടികൾക്ക് പഴയകാലത്തെ തോതുകൾ അനുസരിച്ച് പതിവ് ഏർപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത് ഇന്നും അതേപടി തുടരുകയാണ്. സ്വാഭാവികമായി ഈ തുകകൾ അപര്യാപ്തമാണല്ലോ. സമീപകാലത്ത് ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ഉൽസവങ്ങൾ ആർഭാടപൂർവം കൊണ്ടാടുന്നതിന് അതാതു സ്ഥലത്തുള്ള ഹൈന്ദവർ ഉൽസാഹം കാണിക്കുന്നുണ്ട്. ഉൽസവനടത്തിപ്പിനായി, കമ്മിറ്റികൾ രൂപീകരിച്ചും പൊതുജനങ്ങളിൽ നിന്നും സംഭാവനകൾ പിരിച്ചുമാണ്, കലാപരിപാടികളും മൽസരക്കമ്പങ്ങളും മറ്റും നടത്താറുള്ളത്. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ഭാഗവതോത്തമനായ ശ്രീ. ആഞ്ഞം മാധവൻ നമ്പൂതിരിയുടെ അഭിപ്രായം ശ്രദ്ധേയമാണ്:—

''ഏറ്റവും ചെറിയ തോതിലുള്ള കുടുംബത്തറകളിലും എന്തെങ്കിലും ചില ആഘോഷം വർഷത്തിലൊരിക്കലെങ്കിലും സംഘടിപ്പിക്കയെന്നത്; ഇന്നൊരു പ്രൗഢിയായി മാറിയിരിക്കയാണ്. ഓരോ വർഷവും എത്രലക്ഷം രൂപയാണ് ഇത്തരം ആഘോഷങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ചെലവിടുന്നതെന്ന് ആലോചിച്ചാൽ അൽഭുതപ്പെട്ടുപോകും. അതിൽ മുക്കാൽഭാഗവും ക്ഷേത്രാന്തരീക്ഷത്തെതന്നെ മലിനമാക്കുന്ന ആദ്ധ്യാത്മികതയോട് പുലബന്ധംപോലുമില്ലാത്ത പരിപാടികൾക്കും ബാഹ്യമായ ആഡംബരങ്ങൾക്കുംവേണ്ടി മാത്രമാണ് ചെലവാക്കുന്നതെന്ന വസ്തുത കഷ്ടാൽ കഷ്ടതരമാണ്. ഇത്തരം പരിപാടികൾക്ക് വിരാമമിടുകയും ആന്തരീകമായും അടിസ്ഥാനപരമായും ദൈവീക ചൈതന്യം നിലനിർത്താനുള്ള കർമ്മങ്ങളും നിത്യനിദാനാദി പൂജകളും മറ്റും ന്യൂനതവരാതെ നടത്തിച്ച് ക്ഷേത്രത്തെ സംരക്ഷിക്കുകയും നിലനിർത്തുകയും ചെയ്യാനാണ് നാം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടത്. ക്ഷേത്രങ്ങൾ വെറും ആരാധനാകേന്ദ്രങ്ങൾ മാത്രമല്ല; മനുഷ്യന്റെറയും സമൂഹത്തിന്റെറയും വളർച്ചയ്ക്ക് ഉതകുന്ന എല്ലാറ്റിന്റെറയും കേദാരമാണ്. ക്ഷേത്രാഭിവൃദ്ധിക്ക് ഉൽസവവും ഒരു പ്രധാന ഘടകമത്രെ. ക്ഷേത്രസംസ്കാരത്തിന് അനുയോജ്യമല്ലാത്ത യാതൊന്നും ഉൽസവത്തിന്റെറ പേരിൽ നടത്തരുതെന്ന് ആചാര്യൻമാർ നിഷ്കർഷിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ, ഈ ശാസ്ത്രം അനുസരിച്ച് പ്രവർത്തിക്കുന്നവർ എത്ര പേരുണ്ട്?'' ബോർഡുഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഉൽസവങ്ങൾക്ക് ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽനിന്നും ''ഉൽസവ ഗ്രാന്റുകൾ'' നൽകിവരുന്നുണ്ട്. ഈ നടപടി നിരുൽസാഹപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്. ഉൽസവസംബന്ധമായി നടത്തേണ്ട വിശേഷാൽ പൂജകൾക്ക്, അംഗീകരിച്ചിട്ടുള്ള പടിത്തരങ്ങൾക്ക് പുറമെ, യാതൊരു തുകയും ക്ഷേത്രഫണ്ടിൽനിന്നും വിനിയോ

ഗിക്കാൻ പാടില്ലെന്നാണ് എന്റെ ഖണ്ഡിതമായ അഭിപ്രായം. ഉൽസവങ്ങളും ആർഭാടപൂർവം നടത്തരുതെന്നല്ല, ഞാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്. അതാത് ക്ഷേത്രവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ആരാധക സമിതികളുടെ ഉത്തരവാദിത്വത്തിൽ പൊതുജനങ്ങളിൽനിന്നും സംഭാവനപിരിച്ച്, ഉൽസവപരിപാടികളും നടത്താവുന്നതാണ്. ഈ തുകകൾക്ക് ശരിയായ കണക്കുകളും സൂക്ഷിക്കുകയും, ഉൽസവം തീരുന്നമുറയ്ക്ക് പരസ്യപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യണം.

10. അടുത്ത കാലത്ത് ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ നടത്തിവരുന്ന കലാപരിപാടികളെപ്പറ്റിയും എനിക്ക് ചിലത് പറയാനുണ്ട്.

ക്ഷേത്രകലകളെല്ലാം പരമാവധി പ്രോൽസാഹിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. കഥകളി, തുള്ളൽ, പാഠകം, കൂത്ത്, നാദസ്വര കച്ചേരി, പഞ്ചവാദ്യം തുടങ്ങിയ ക്ഷേത്രോചിതമായ കലകൾക്ക് പ്രാമുഖ്യം നൽകണം. ശാസ്ത്രീയ സംഗീത കച്ചേരികൾ നടത്തുന്നതിൽ അപാകതയില്ല. പുരാണപാരായണം, അഖണ്ഡനാമജപം, മതപ്രഭാഷണം ഇവയെല്ലാം വിശേഷാൽ പരിപാടികളിൽ ഉൾപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്. എന്നാൽ നാടകം, ബാലെ, നൃത്തം, കഥാപ്രസംഗം തുടങ്ങിയ ആധുനിക കലാശിൽപ്പങ്ങളുടെപേരിൽ, മതപരമോ, ക്ഷേത്രോചിതമോ അല്ലാത്ത പരിപാടികൾ അവതരിപ്പിക്കുന്നത് കർശനമായി തടയേണ്ടതാണ്. അടുത്തകാലത്തായി പല ക്ഷേത്രങ്ങളിലും രാഷ്ട്രീയ–സാമൂഹ്യ നാടകങ്ങളും സാൻമാർഗ്ഗിക നിലവാരം ഇല്ലാത്ത കഥാപ്രസംഗങ്ങളും ആഭാസംകലർന്ന നൃത്തപരിപാടികളും നടത്തിവരുന്നതായി കാണുന്നു. ഈ പ്രവണത അങ്ങേയറ്റം നിരുൽസാഹപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്. എല്ലാ പരിപാടികളും ക്ഷേത്രവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ആരാധക സമിതികളുടെ അംഗീകാരത്തോടെ മാത്രമെ നടത്തുവാൻ പാടുള്ളൂ. ഉൽസവങ്ങളോട് അനുബന്ധിച്ച് ഉച്ചഭോഷിണികളും ഉപയോഗിക്കുന്നതിനും നിയന്ത്രണം ആവശ്യമാണെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. കഴിവതും രാത്രി 12 മണിക്ക് മുമ്പ് എല്ലാ പരിപാടികളും അവസാനിപ്പിക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും കരിമരുന്നുപ്രയോഗത്തിന്റെ കാര്യത്തിലും പരമാവധി ജാഗ്രത പുലർത്തേണ്ടതാണ്. അടുത്തകാലത്ത് പലക്ഷേത്രങ്ങളിലും അപകടങ്ങൾ ഉണ്ടായതായി എന്റെ ശ്രദ്ധയിൽപെട്ടിട്ടുണ്ട്. സ്ഥലസൗകര്യം ഇല്ലാത്ത ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ വെടിക്കെട്ട് പാടെ നിരോധിക്കേണ്ടതാണ്.

11. ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം മുൻഗണന നൽകി ''നിർബന്ധിതമായി നിർവഹിക്കേണ്ട ചുമതലകളും സാമ്പത്തികശേഷിക്ക് അനുസരണമായി വിവേചനാധികാരം ഉപയോഗിച്ച് നടത്താവുന്ന കാര്യങ്ങളും ഏകീകൃതനിയമത്തിൽ പ്രത്യേകം വ്യവസ്ഥചെയ്യാവുന്നതാണ്.

തിരു–കൊച്ചി ഹിന്ദുമത–ധർമ്മസ്ഥാപന നിയമത്തിൽ ഇത് സാമാന്യമായി വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ഭരണാധികാരികളുടെ രാഷ്ട്രീയതാൽപ്പര്യങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ദേവസ്വം ഫണ്ട് പലപ്പോഴും ദുരുപയോഗപ്പെടുത്തിവരുന്നു. ഭാവി ഭരണസംവിധാനത്തിൽ ഇങ്ങനെയുള്ള അധികാര ദുർവിനിയോഗം ഉണ്ടാകാതെ കരുതേണ്ടതാണ്. ദേവസ്വം ഫണ്ട് ഉപയോഗിച്ച് നടത്താവുന്ന ''നിർബന്ധിത ചെലവുകൾ'' ഏതെല്ലാം ആയിരിക്കണമെന്ന് ഒരു ചോദ്യം എന്റെ പ്രശ്നാവലിയിൽ ചേർത്തിരുന്നു. അതിന് ഉത്തരങ്ങൾ അയച്ചവരുടെയും എന്റെ മുമ്പിൽ തെളിവ് നൽകിയവരുടെയും അഭിപ്രായങ്ങൾ ഞാൻ സൂക്ഷ്മം പരിശോധിച്ചതിൽ താഴെ പറയുന്ന നിഗമനങ്ങളിൽ എത്തിച്ചേർന്നിരിക്കയാണ്. ക്ഷേത്രസംബന്ധമായ ''നിർബന്ധിത ചെലവുകൾ'' ഇനി പറയുന്നതായിരിക്കും. ഇവക്ക് മുൻഗണന നൽകേണ്ടതാണ്:—

(1) നിത്യനിദാനങ്ങളും വിശേഷാൽ പൂജകളും അടിയന്തിരങ്ങളും.

(2) ശുദ്ധി–പുണ്യാഹാദി കർമ്മങ്ങൾ.

(3) അഷ്ടബന്ധ കലശം തുടങ്ങിയ ആനുകാലിക കർമ്മങ്ങൾ.

(4) തന്ത്രിമാർ, ശാന്തിക്കാർ, ക്ഷേത്രജീവനക്കാർ എന്നിവരുടെ ശമ്പളം, താമസസൗകര്യം.

(5) ആരാധകരുടെ വിശ്രമത്തിനുള്ള സൗകര്യം.

(6) ക്ഷേത്രസംബന്ധമായ മരാമത്തുപണികൾ.

(7) നന്ദാവനങ്ങൾ.

(8) ക്ഷേത്ര സമിതികളുടെ ചിലവുകൾ, ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ശമ്പളം.

(9) മതബോധനം, മതപ്രചരണം.

(10) നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥചെയ്തിട്ടുള്ള ഫണ്ടുകളിലേക്ക് സംഭാവനകൾ.

വിവേചനത്തിന് വിധേയമായ ചെലവുകൾ

(1) മത–ധർമ്മസ്ഥാപന ഗ്രാന്റുകൾ.

(2) ഹിന്ദുമതവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സാംസ്ക്കാരിക പ്രവർത്തനങ്ങൾ.

(3) ഹൈന്ദവരായ അനാഥർക്കുള്ള അഭയ കേന്ദ്രങ്ങൾ.

(4) ആതുരശാലകൾ.

12. ഈ അദ്ധ്യായം അവസാനിപ്പിക്കുന്നതിന് മുൻപ് നിവേദ്യങ്ങളുടെ ഗുണനിയന്ത്രണങ്ങളെപ്പറ്റി ചിലത് പറയാനുണ്ട്. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പ്രധാനപ്പെട്ട ആദായമാർഗം ''വഴിപാട് മുതൽക്കൂട്ട്'' ആണല്ലോ, ഗുരുവായൂർ, ശബരിമല, ചോറ്റാനിക്കര, ഏറ്റുമാനൂർ, പെട്ടികുളങ്ങര തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ലക്ഷക്കണക്കിന് രൂപയാണ് ഈ ഇനത്തിൽ മാത്രം ലഭിക്കുന്നത്. വഴിപാട് സാധനങ്ങൾ യഥാർത്ഥത്തിൽ, ആരാധനാമൂർത്തികൾക്ക് സമർപ്പിച്ച് പൂജിച്ച ശേഷമാണ് ആരാധകർക്ക് നൽകേണ്ടത്. വഴിപാടുകളുടെ ബാഹുല്യവും ആരാധകരുടെ ആവശ്യകൂടുതലും നിമിത്തം, ഈ സാധനങ്ങൾ വലിയ തോതിൽ പാകപ്പെടുത്തേണ്ടിവരുന്നു. ഇങ്ങനെ വരുമ്പോൾ ഇവയുടെ ഗുണനിലവാരം വളരെയേറെ താണുപോകാറുണ്ട്. ശബരിമലയിലെ അപ്പം, അരവണ, ഗുരുവായൂരിലെ വെള്ള നിവേദ്യം തുടങ്ങിയ നിവേദ്യങ്ങളെല്ലാം മോശപ്പെട്ടു വരികയാണ്. രാജ്യാന്തരങ്ങളിൽപോലും പ്രസിദ്ധി നേടിയ ''അമ്പലപ്പുഴ പാൽപായസം'' പരമാവധി അധഃപതിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഈ ദുസ്ഥിതിക്ക് ക്ഷേത്രഭരണാധികാരികൾ സത്വര പരിഹാരം കാണേണ്ടതാണ്. വഴിപാട് സാധനങ്ങളെപ്പറ്റിയോ പൂജാദികളെപ്പറ്റിയോ ആരാധകർക്ക് പരാതികളുണ്ടായാൽ, അവ രേഖപ്പെടുത്തുന്നതിന് ഓരോ ക്ഷേത്രത്തിലും ''പരാതി രജിസ്റ്റർ'' സൂക്ഷിക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും. ഈ പരാതികളെപ്പറ്റി ആരാധകരുടെ സമിതികൾ അപ്പഴപ്പോൾ അന്വേഷണം നടത്തുകയും പരിഹാരം ഉണ്ടാക്കുകയും വേണ്ടതാണ്.

അദ്ധ്യായം 17

തിരുവാഭരണങ്ങൾ—ഭരണി പാത്രങ്ങൾ

1. ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ആരാധനാമൂർത്തികൾക്ക് ചാർത്താനുള്ള ആടയാഭരണങ്ങൾ പല തരത്തിലുള്ളവയാണ്. ക്ഷേത്രങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള മഹാത്മാക്കൾ അതി പുരാതനകാലം മുതൽ പണിയിച്ചു വച്ചിട്ടുള്ള തിരുവാഭരണങ്ങളും ആരാധകർ ഓരോ സന്ദർഭങ്ങളിൽ വഴിപാടായി നടക്ക് വെച്ചിട്ടുള്ള സ്വർണ്ണം, വെള്ളി ഉരുപ്പടികളും ഈ വിഭാഗത്തിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. ഓരോ ക്ഷേത്രത്തിന്റെയും പ്രാചീനതയും പ്രാധാന്യവും ആരാധകരുടെ അനുഭവവിശ്വാസങ്ങളും ആശ്രയിച്ച്, തിരുവാഭരണങ്ങളുടെ ശേഖരത്തിന് ഏറ്റക്കുറച്ചിലുണ്ടാകും. തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, ശ്രീ പത്മനാഭ സ്വാമി ക്ഷേത്രം, പട്ടാഴി ദേവിക്ഷേത്രം, ഏറ്റുമാനൂർ ശിവക്ഷേത്രം, ശബരിമല അയ്യപ്പക്ഷേത്രം, വൈക്കം ശിവക്ഷേത്രം, ഹരിപ്പാട് ശ്രീ വേലായുധ ക്ഷേത്രം തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലുള്ള തിരുവാഭരണങ്ങൾക്ക് ചരിത്രപരവും ആചാരപരവുമായ പ്രാധാന്യം ഏറെയുണ്ട്. ഏറ്റുമാനൂരപ്പന്റെ ''ഏഴരപ്പൊന്നാനയും'' ശബരിമല അയ്യപ്പന്റെ തിരുവാഭരണങ്ങളും പല സവിശേഷതകളും നിറഞ്ഞു നിൽക്കുന്നു. ഇതുപോലെതന്നെ കൊച്ചിയിലെ ചോറ്റാനിക്കര, കൊടുങ്ങല്ലൂർ, തൃപ്രയാർ, കൂടൽമാണിക്യം, വടക്കുന്നാഥൻ, പാറമേക്കാവ് ക്ഷേത്രങ്ങളിലും; ഗുരുവായൂർ ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രത്തിലും മലബാറിലെ തളിപ്പറമ്പ് ശിവക്ഷേത്രം, കോഴിക്കോട് തളി ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട് ഹേമാംബികാ ക്ഷേത്രം തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലും അതിപുരാതനമായ തിരുവാഭരണങ്ങളുടെ വിലതീരാത്ത ശേഖരങ്ങളാണുള്ളത്. ഗൗഡസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണരുടെ ഉടമസ്ഥതയിലുള്ള എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളിലും ലക്ഷക്കണക്കിന് രൂപ വില പിടിക്കുന്ന ആടയാഭരണങ്ങളുണ്ടെന്ന് എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായി. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെയെല്ലാം തിരുവാഭരണങ്ങളുടെ ഏകദേശ രൂപംപോലും ഈ റിപ്പോർട്ടിൽ കാണിക്കാൻ സാധിക്കുന്നില്ല.

2. ശ്രീ പത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിലെ അമൂല്യങ്ങളായ തിരുവാഭരണങ്ങളും പട്ടുപരിവട്ടങ്ങളും നാലമ്പലത്തിനകത്തുള്ള ഡ്ഡാരങ്ങളിലാണ് സൂക്ഷിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഇതിന്റെ ചുമതല വഹിക്കുന്നത്, തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവും ക്ഷേത്രം എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസറും കൂട്ടായിട്ടാണെന്ന് പറയപ്പെടുന്നു. പലതവണ ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടും ഇവയെപ്പറ്റിയുള്ള യാതൊരു വിവരങ്ങളും തരാൻ എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ തയ്യാറായില്ല. ഈ മഹാക്ഷേത്രം ഒരു ''പൊതു ആരാധനാലയം'' ആണെന്നുള്ള വസ്തുത, ക്ഷേത്രം ഭരണാധികാരി മനസിലാക്കിയിട്ടില്ലെന്ന് എനിക്ക് തോന്നുന്നു. അത് എന്തുതന്നെയായാലും ഈ മഹാക്ഷേത്രത്തിന്റെ വിലപ്പെട്ട നിധികൾ തിട്ടപ്പെടുത്തി ,അവയുടെ സുരക്ഷിതത്വം ഉറപ്പുവരുത്താൻ ഭാവി ഭരണ സംവിധാനം പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

3. തിരുവാഭരണങ്ങളെപ്പറ്റി മറ്റു ചില കാര്യങ്ങൾകൂടി പറയാനുണ്ട്. സമീപകാലത്ത് ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ നടന്നിട്ടുള്ള മോഷണങ്ങൾ നമ്മുടെ ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിക്കേണ്ടവയാണ്. ഏറ്റുമാനൂരപ്പന്റെ തങ്കവിഗ്രഹവും ഹരിപ്പാട് വേലായുധസ്വാമിയുടെ തങ്കപാദുകവും തിരുവല്ലാ ശ്രീ വല്ലഭസ്വാമിയുടെ സ്വർണ്ണ അങ്കിയും തുടങ്ങി കോടിക്കണക്കിനു രൂപാ വിലയുള്ള ആഭരണങ്ങളും ഭരണിപാത്രങ്ങളും ഒരു പ്രത്യേക കാലഘട്ടത്തിലാണ് കൊള്ളയടിക്കപ്പെട്ടത്. ഇവയെപ്പറ്റിയുള്ള പോലീസ് അന്വേഷണങ്ങളും നടപടികളും ആരംഭകാലത്ത് നിരാശാജനകമായിരുന്നു. ആരാധകരുടെ

വികാരവിശ്വാസങ്ങളെത്തന്നെ വ്രണപ്പെടുത്തുന്ന ഘട്ടം സംജാതമായപ്പോൾ, രാജ്യഭരണം നടത്തുന്നവരുടെ ശ്രദ്ധ ഈ വിഷയത്തിൽ പതിയാനിടയായി. ഈശ്വകാരുണ്യത്താൽ മതബോധമുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ പരിശ്രമഫല മായി പല മോഷണങ്ങളും തെളിയിക്കപ്പെടാൻ ഇടയായിട്ടുണ്ട്. വിലപ്പെട്ട പലതും തിരിച്ചുകിട്ടിയിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും, ഇവയുടെ ഭാവിസുരക്ഷിതത്വ ത്തെപ്പറ്റി ഗൗരപൂർവം പരിഗണിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

4. തിരുവാഭരണങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ, നിത്യപൂജക്ക് ചാർത്തുന്നവയും വിശേഷാൽ അടിയന്തിരങ്ങൾക്ക് ഉപയോഗിക്കുന്നവയും ഇവ ഒന്നുമല്ലാതെ സൂക്ഷിച്ചിട്ടുള്ളവയും ഉൾപ്പെടുന്നു. വിശേഷാൽ അടിയന്തിരങ്ങൾ ആണ്ടിൽ പത്തോ പതിനഞ്ചോ ദിവസം മാത്രമേ ഉണ്ടാകാറുള്ളു. ഇങ്ങനെയുള്ള അമൂല്യ നിധികൾ ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിൽ സൂക്ഷിക്കുന്നത് അഭിലഷണീയമല്ല. തിരു വിതാംകൂറിലെ ''ബോർഡ് ഭരണ'' ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ചിലയിടത്ത് ഇതിനായി പ്രത്യേകം നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള ഭണ്ഡാരങ്ങളുണ്ട്. അവയുടെ കാവലിനായി ''ദേവസ്വം ഗാർഡുകളെ''യാണ് നിയോഗിച്ചിട്ടുള്ളത്. കൊച്ചിയിലും മലബാറിലും പലതരത്തിലുള്ള സംവിധാനങ്ങളാണ് നിലവിലുള്ളത്. സുരക്ഷിതമായ ഇരുമ്പ് പെട്ടികളാണ് പല ക്ഷേത്രങ്ങളിലും ഇതിനായി ഉപയോഗിക്കുന്നത്. നിത്യോപയോഗത്തിനാവശ്യമുള്ള ആഭരണങ്ങൾ ക്ഷേത്ര സങ്കേതത്തിൽതന്നെ സുരക്ഷിതസ്ഥാനങ്ങളിൽ സൂക്ഷിക്കാമെങ്കിലും മറ്റുള്ള എല്ലാ ആഭരണങ്ങളും കുറെക്കൂടെ സുരക്ഷിതമായ സ്ഥലങ്ങളിൽ സൂക്ഷി ക്കേണ്ടതാണ്. ഈ ആവശ്യത്തിന് ''ബാങ്കു ലോക്കറുകൾ'' ഉപയോഗപ്പെ ടുത്താൻ സാധിച്ചാൽ ഫലപ്രദമായിരിക്കും. തിരുവാഭരണങ്ങളുടെ പട്ടിക യിലുൾപ്പെടുന്ന, ''ജീവത'' ''തലേക്കെട്ട്'' തുടങ്ങി പലതും വലിപ്പക്കൂടുത ലുള്ളവയാണ്. സാധാരണ ''ബാങ്ക് ലോക്കറുകൾ'' ഇവയുടെ സൂക്ഷി പ്പിന് പര്യാപ്തമാകുകയില്ല. പ്രധാനപ്പെട്ട ബാങ്കുകളുമായി ആലോ ചിച്ച്, ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് വേണ്ടി പ്രത്യേകം ''ലോക്കറുകൾ'' സജ്ജീകരിക്കു ന്നതാ നന്നായിരിക്കും. ഇതിനാവശ്യമായ സത്വര നടപടികൾ ഭരണാധികാ രികൾ സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണ്. ഇതോടൊപ്പംതന്നെ; കേരളത്തിലെ ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ പൊതു ആരാധനാലയങ്ങളിലെയും തിരു വാഭരണങ്ങൾ വസ്തു നിഷ്ഠമായി തിട്ടപ്പെടുത്തി. അവയുടെ മതിപ്പുവില ഉൾപ്പെടെയുള്ള വിവരങ്ങൾ രേഖപ്പെടുത്തുന്ന ''തിരുവാഭരണം രജിസ്റ്റർ'' എത്രയും വേഗം തയ്യാറാക്കണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. അതിന് പര്യാപ്തമായ വ്യവസ്ഥകൾ ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ ചേർക്കേണ്ടതാണ്.

5. നിത്യോപയോഗത്തിനുള്ള ആഭരണങ്ങൾ സൂക്ഷിക്കുന്നതിന് ക്ഷേത്ര സങ്കേതത്തിൽതന്നെ സുശക്തമായ ഏർപ്പാടുണ്ടാക്കണം. ''ശ്രീകോ വിലുകളിലാണ്'' പല ആഭരണങ്ങളും സൂക്ഷിച്ചുവരുന്നത്. ആചാരപര മായ കാരണങ്ങളാൽ ഈ സംവിധാനം തുടരേണ്ടതായി വന്നേക്കാം. എന്നാൽ ശ്രീകോവിലുകളുടെ വാതിലുകൾ ആധുനിക രീതിയിൽ സുരക്ഷിതമാക്കു കയും പ്രധാനപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ശ്രീകോവിൽ സംരക്ഷണത്തിന് പരി ശീലനം സിദ്ധിച്ച കാവൽക്കാരെ നിയോഗിക്കുകയും ചെയ്യണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

6. ആചാരപരമായ പ്രസക്തിയോ ഉപയോഗമോ ഇല്ലാത്ത നിരവധി സ്വർണ്ണം, വെള്ളി ഉരുപ്പടികളും, ഭരണി പാത്രങ്ങളും ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ആരാധ കരുടെ വഴിപാടുകളായി വന്നുചേരാറുണ്ട്. ഈ വിഭാഗത്തിൽപ്പെടുന്ന സാധ നങ്ങൾ പലപ്പോഴും ഉപയോഗപ്രദമല്ലാത്ത ''നിർജീവമൂലധനമായ'' സൂക്ഷി ക്കപ്പെട്ടുവരികയാണ്. ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി എന്റെ പ്രശ്നാവലിയിൽ

ചേർത്തിരുന്ന ചോദ്യത്തിനു് വിഭിന്നമായ മറുപടികളാണു് ലഭിച്ചതു്. അവയുടെ സംക്ഷിപ്തരൂപം താഴെ ചേർക്കുന്നു. പ്രാധാന്യമോ, ഉപയോഗമോ ഇല്ലാത്ത ഉരുപ്പടികളും ആണെങ്കിൽപോലും, അവ വിട്ടു് മുതൽകൂട്ടുന്നതു് അനാശാസ്യമാണെന്നു്, അഡ്വക്കേട്ടു് ശ്രീ. കെ. അയ്യപ്പൻപിള്ള (തിരുവനന്തപുരം), സ്വാമി പ്രേമാനന്ദഭാരതി (സദാനന്ദപുരം), സർവശ്രീ. ജയന്തൻ നമ്പൂതിരി (തളിപ്പറമ്പു്), പി. ആർ. രാമവർമ്മരാജ (ആലക്കോടു്), ആഞ്ഞം മാധവൻ നമ്പൂതിരി (ഗുരുവായൂർ), പല്ലേരിമന പി. എൻ. ഡി. നമ്പൂതിരി (ആലുവ), കാണിപ്പയ്യൂർ കൃഷ്ണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടു് (കുന്നംകുളം) എന്നിവർ ഖണ്ഡിതമായി അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഏതെങ്കിലും ക്ഷേത്രത്തിൽ ആരാധകർ വഴിപാടായി സമർപ്പിക്കുന്ന ഉരുപ്പടികളും അതാതു് ദേവതക്കു് മാത്രം സങ്കല്പിച്ചുള്ളവയാണെന്നും അക്കാരണത്താൽതന്നെ അവ വിട്ടുകിട്ടുന്ന മുതൽ അതേക്ഷേത്രത്തിനു് മാത്രമെ ഉപയോഗിക്കാൻ പാടുള്ളു എന്നുമാണു് റിട്ടയേർഡു് ലാ സെക്രട്ടറി ശ്രീ. കെ. മഞ്ചുകുട്ടി മേനോന്റെ അഭിപ്രായം. ഈ അഭിപ്രായത്തോടു് മറ്റുചിലരും യോജിച്ചിട്ടുണ്ടു്. കുറെക്കൂടെ പ്രായോഗികമായ കാഴ്ചപ്പാടാണു് വേറെചിലർക്കുള്ളതു്. ആചാരപരമായ പ്രാധാന്യമോ, ഉപയോഗമോ ഇല്ലാത്ത ഉരുപ്പടികളും വില്ക്കുന്നതിനു് സർവശ്രീ. തറമ്മൽകൃഷ്ണൻ (കോഴിക്കോടു്), സ്വാമി പരമേശ്വരാനന്ദസരസ്വതി (കന്യാകുമാരി), സ്വാമി ഗണാനന്ദൻ (കാലടി), എസ്. പി. നായർ (ഗുരുവായൂർ), പി. എൻ. സുകുമാരൻ നായർ (ആലുവ), പ്രൊഫസർ പി. എസ്. അച്ചുതൻപിള്ള (തിരുവനന്തപുരം), പുതുമന ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി (അമ്പലപ്പുഴ), കെ. പി. വാസുദേവൻ നായർ (നെടുങ്കുന്നം), കെ. ജി. കെ. നായർ (വർക്കല), കെ. ദാമോദരൻ, എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണർ (കോഴിക്കോടു്), കെ. രാമൻപിള്ള (ഭാരതീയ ജനതാപാർട്ടി) സി. പി. ശിവരാജു (അമ്പലമേടു്), കെ. ആർ. നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടു് (കേരള ഊരാണ്മ ദേവസ്വം ബോർഡു്), അഡ്വ. വി. പത്മനാഭൻ നായർ (പാവൂർ) എം. എൻ. കെ. നായർ (കാലടി), പ്രൊഫസർ പി. ആർ. നായർ (തവന്നൂർ),വി.ആർ. കൃഷ്ണൻ നായർ (തിരുവനന്തപുരം) തുടങ്ങിയ പല മഹത്തുക്കളും എതിരല്ല. എന്നാൽ ഇവയുടെ ഉപയോഗത്തെപ്പറ്റിയും പ്രാധാന്യത്തെപ്പറ്റിയും തീരുമാനിക്കുന്നതു് ആരാധകരുടെ പ്രതിനിധികളും ആയിരിക്കണമെന്നും പരസ്യലേലം വഴി വിൽപ്പന നടത്തേണ്ടതാണെന്നും വിട്ടുകിട്ടുന്ന മുതൽ ഹിന്ദുമത തത്വങ്ങളുടെ പ്രചരണത്തിനും ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ജീർണോദ്ധാരണത്തിനും സംസ്കൃത പഠനത്തിനും മാത്രമേ ഉപയോഗപ്പെടുത്താവൂ എന്നും; മതേതരമായ സാമൂഹ്യകാര്യങ്ങൾക്കൊന്നും ചെലവാക്കാൻ പാടില്ലെന്നും ഇവർക്കെല്ലാം അഭിപ്രായമുണ്ടു്. മേൽ വിവരിച്ച എല്ലാ അഭിപ്രായങ്ങളും ഞാൻ സസൂക്ഷ്മം പരിഗണിക്കുകയുണ്ടായി. ഏതെങ്കിലും ക്ഷേത്രത്തിൽ വഴിപാടായി സമർപ്പിക്കപ്പെടുന്ന സാധനങ്ങളെല്ലാം അതേ ക്ഷേത്രത്തിനുവേണ്ടി മാത്രം ഉപയോഗിക്കണം എന്ന തത്വത്തോടു് ഞാൻ യോജിക്കുന്നില്ല. ഈ തത്വം സ്വീകരിക്കുന്നപക്ഷം സമ്പന്നമായ ക്ഷേത്രങ്ങൾ കൂടുതൽ സമ്പന്നമാകാനെ ഉപകരിക്കയുള്ളു. ഗുരുവായൂർ ശ്രീകോവിലിൽ വിരാജിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണ ഭഗവാനും നിത്യപൂജക്കുപോലും വകയില്ലാതെ മറ്റനേകം ശ്രീലകങ്ങളിൽ കുടികൊള്ളുന്ന കൃഷ്ണഭഗവാൻമാരും ആരാധകരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അന്യരെ അരുളേണ്ട മൂർത്തികളാണു്. കേരളത്തിന്റെ ഏതു് കോണിൽ താമസിക്കുന്ന ഹൈന്ദവർക്കും അവരവരുടെ ഇഷ്ടദേവതയെ ആശ്രയിക്കുന്നതിനും ആരാധിക്കുന്നതിനും സാധിക്കുന്ന സാഹചര്യങ്ങളും നിലനിർത്തേണ്ടതുണ്ടു്. ഐതീഹ്യപരമായി പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്ന അനേകം അനേകം ക്ഷേത്രങ്ങളും അടിയന്തിരമായ ജീർണോദ്ധാരണം നടത്തി സംരക്ഷിക്കേണ്ടതാണു് എന്നു് എന്റെ പര്യടനവേളയിൽ എനിക്കു് ബോദ്ധ്യമായി. ഇതിനുള്ള ധനം, ഭാഗീകമായിട്ടെങ്കിലും ഉപയോ

ഗമില്ലാത്ത ഉരുപ്പടികളുടെ പരസ്യമായ വില്പനയിൽനിന്നും സമാഹരിക്കുന്നതിൽ അപാകതയോ ക്രമക്കേടോ ഉണ്ടെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നില്ല. ഉപയോഗമില്ലാത്ത സ്വർണ്ണ ഉരുപ്പടികൾ ഉരുക്കി സ്വർണ്ണക്കൊടിമരങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുന്ന പ്രവണതയെ ഡോക്ടർ കൃഷ്ണമൂർത്തി കമ്മീഷൻ അത് നിശിതമായി വിമർശിച്ചിട്ടുണ്ട്. അടുത്ത കാലത്ത് ഗുരുവായൂരപ്പന്റെ ശ്രീകോവിലും മുഖമണ്ഡപവും സ്വർണ്ണം പൂശുകയുണ്ടായി. ഗുരുവായൂർ സങ്കേതത്തിൽ ഉപാസകരായി ചെന്നെത്തുന്ന ലക്ഷോപലക്ഷം ഭക്തജനങ്ങൾക്ക് സാക്ഷാൽ ''ഭൂലോകവൈകുണ്ഠമായി'' അനുഭവപ്പെടുന്ന ഗുരവായൂരപ്പന്റെ ആസ്ഥാനം വൈഭവപ്രൗഢിയോടെ വിലസുന്നത് ആനന്ദപ്രദമാണ്. എന്നാൽ ഇതേപ്പറ്റി പലവിമർശനങ്ങളും എനിക്ക് കേൾക്കാൻ സാധിച്ചു. ശരിയായ ശ്രീകോവിലുകൾ ഇല്ലാത്ത ആയിരക്കണക്കിന് ദേവതമാരെ പുനരധിവസിപ്പിച്ച്, പൂജമുട്ടുവരാതെ നിലനിർത്തുന്നതിന് ഈ തുക ഉപയോഗിക്കാമായിരുന്നു എന്നാണ് ഈ വിമർശകർ ആത്മാർത്ഥമായി വിശ്വസിക്കുന്നത്. ഇത് ഏറെക്കുറെ ശരിയാണെന്ന് എനിക്കും തോന്നുന്നു. ഗുരുവായൂരെ പരിഷ്ക്കാരം മറ്റൊരിടത്തും തൽക്കാലം പരീക്ഷിക്കേണ്ടതില്ലെന്നാണ് എന്റെ സുചിന്തിതമായ അഭിപ്രായം.

7. ''ഭരണി പാത്രങ്ങൾ''; ''പട്ടുപരിവട്ടങ്ങൾ'' ഇവയൊക്കെ, ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായ ജംഗമങ്ങളാണ്. പൂജാപാത്രങ്ങൾ മുതൽ നിവേദ്യങ്ങൾ പാകപ്പെടുത്തുന്ന വെപ്പുപാത്രങ്ങൾവരെ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ആവശ്യമുണ്ട്. മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ഇവയെല്ലാം ആവശ്യത്തിലധികം ഉള്ളതായി കാണുന്നു. നിത്യപൂജക്കും, നിവേദ്യത്തിനും അത്യാവശ്യമുള്ള പാത്രങ്ങളില്ലാത്ത അനവധി ക്ഷേത്രങ്ങളുണ്ട്. ഈ കുറവ് പരിഹരിക്കാൻ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സഹായഹസ്തം തയ്യാറാകേണ്ടതാണ്. ആരാധകരുടെ സഹകരണംകൊണ്ട് ഇത് നടപ്പാക്കാൻ ബുദ്ധിമുട്ടില്ല.

8. വഴിപാടായി വന്നു ചേരുന്ന ഓട്–പിത്തള–സ്റ്റീൽ ഉരുപ്പടികളും, ശബരിമല, ചോറ്റാനിക്കര, ഗുരുവായൂർ തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ കുന്നുകൂടാറുണ്ട്. ഇവയൊക്കെ യഥാവിധി തരംതിരിച്ച് ആസ്തികളില്ലാത്ത ചെറിയ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ആവശ്യങ്ങൾ നിറവേറ്റണ്ടതാണ്. കൗതുക ശിൽപ്പങ്ങളായിട്ടുള്ളവ, പ്രധാനപ്പെട്ട തീർത്ഥാടന കേന്ദ്രങ്ങളിൽ ''പ്രദർശന കൗണ്ടറുകൾ'' സ്ഥാപിച്ച് വിനോദ സഞ്ചാരികളെ ആകർഷിച്ച് വിൽപ്പന നടത്തുന്നതു ആശാസ്യമായിരിക്കും. പല ക്ഷേത്രങ്ങളിലും വഴിപാടായി വന്നു ചേരുന്ന ഉരുപ്പടികൾ ശരിയായി തിട്ടപ്പെടുത്തി രജിസ്റ്ററിൽ ചേർത്ത് സൂക്ഷിക്കുന്നില്ല എന്നു കാണാൻ സാധിച്ചു, ഇത് അപഹരണത്തിന് പഴുതുണ്ടാക്കുന്നു. അനാശാസ്യമായ ഈ അനാസ്ഥ കർശനമായി അവസാനിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്.

അദ്ധ്യായം 18

ക്ഷേത്രകലകൾ—സാംസ്കാരിക പ്രവർത്തനങ്ങൾ

1. കേരളത്തിന്റെ കലാസാംസ്കാരിക രംഗത്ത് ക്ഷേത്രങ്ങൾ വഹിച്ചിരുന്ന പങ്ക് നിർണ്ണായകമായിരുന്നു. കേരള സംസ്കാരവും, കേരള കലകളും, ജനിച്ചതും വളർന്നതും ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിൽ ആയിരുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിശയോക്തി ആകുകയില്ല. പോയ കാലഘട്ടത്തിലേക്ക് തിരിഞ്ഞു നോക്കിയാൽ ഇത് ബോദ്ധ്യമാകും. ഗ്രാമങ്ങൾതോറും ദേശങ്ങൾതോറും ക്ഷേത്രങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ചതു തന്നെ, സമൂഹത്തിന്റെ

ആദ്ധ്യാത്മികവും ഭൗതികവുമായ ഉന്നമനത്തിനു വേണ്ടിയായിരുന്നു. ഈശ്വരാരാധനയിലൂടെ ലഭിക്കുന്ന നേട്ടങ്ങളൊടൊപ്പം, സമൂഹത്തിൽ ഉൽവേക്കുന്ന ലൗകീക പ്രശ്നങ്ങളുടെ സാൻമാർഗ്ഗികമായ പരിഹാരവും ക്ഷേത്ര സന്നിധാനങ്ങൾ പ്രദാനം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ഇരുപതാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ഉത്തരാർദ്ധം തുടങ്ങുന്നതുവരെ നിലനിന്നിരുന്ന സാമൂഹിക ജീവിതത്തെപ്പറ്റി ഇന്നത്തെ യുവതലമുറയ്ക്ക് അറിവുണ്ടാകാനിടയില്ല. പ്രഭാതത്തിലും പ്രദോഷത്തിലും നിലവിളക്ക് കത്തിച്ചുവച്ച്, നാമകീർത്തനങ്ങൾ ചൊല്ലാത്ത ഹിന്ദുഭവനങ്ങൾ പഴയ കാലഘട്ടത്തിൽ വിരളമായിരുന്നു. സാമ്പത്തിക ശേഷിയുള്ളവർ സപ്താഹയജ്ഞം, പുരാണ പാരായണം തുടങ്ങിയ പരിപാടികളും സൽകർമ്മങ്ങളും നടത്തി വന്നിരുന്നു. അങ്ങനെയുള്ളവരുടെ ജന്മദിനം, ഷഷ്ഠ്യബ്ദപൂർത്തി, ശതാഭിഷേകം എന്നിവയോടനുബന്ധിച്ച് ദേശക്കാർക്ക് സദ്യയും കലാപരിപാടികളും നടത്തി, സൗഹൃദം നിറഞ്ഞ സാമൂഹിക ബന്ധങ്ങൾ നിലനിർത്തിയിരുന്ന ആ കാലഘട്ടം എന്റെ സ്മരണയിൽനിന്നും മാഞ്ഞുപോയിട്ടില്ല. അന്ന് വിദ്യാലയങ്ങളിൽ പഠിച്ചിരുന്ന ഭാഷാപുസ്തകങ്ങളിലെ പ്രധാന പാഠങ്ങളെല്ലാം, ഹിന്ദു പുരാണ കഥകളായിരുന്നു എന്നുള്ളത് അർത്ഥവത്താണ്. അവയിൽ നിന്നുള്ള ഗുണപാഠങ്ങൾ വളരുന്ന തലമുറയ്ക്ക് മാർഗ്ഗദർശകമാകണമെന്നുള്ള ലക്ഷ്യത്തോടെയാണ്, അന്ന് പാഠപുസ്തകങ്ങൾ തയ്യാറാക്കിയിരുന്നത്.

2. സാമൂഹിക-രാഷ്ട്രീയ രംഗങ്ങളിലെ പരിവർത്തനങ്ങളുടെ വേലിയേറ്റത്തോടെയാണ്, ഇരുപതാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ഉത്തരാർദ്ധം പൊട്ടിവിരിഞ്ഞത്, ആദർശപരമായ നേട്ടങ്ങളും, മാറ്റങ്ങളും കൈവന്നിട്ടുണ്ടെന്ന് നമുക്ക് തോന്നിയേക്കാം. എന്നാൽ ഈ പരിവർത്തനങ്ങളെല്ലാം സാമൂഹിക-സാംസ്കാരിക ജീവിതത്തെ സാരമായി അധഃപതിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഒന്നോ രണ്ടോ ഉദാഹരണങ്ങൾ മാത്രം പറയാം. സന്ധ്യാനാമം ചൊല്ലി ഈശ്വരപ്രാർത്ഥന നടത്തിയ ഗൃഹങ്ങളിൽ ഇന്ന് റേഡിയോകളിൽ കൂടി ഒഴുകിവരുന്ന അശ്ലീല ചുവയുള്ള സിനിമാ-നാടക ഗാനങ്ങളും, ''വീഡിയോ'' പരിപാടികളും സ്ഥാനം പിടിച്ചിരിക്കുന്നു. മതപരമായ ഈ അധഃപതനം ഹിന്ദുസമൂഹത്തിലാണ് പ്രകടമായി കാണുന്നത്. സഹോദര സമുദായങ്ങളായ ക്രിസ്ത്യാനികളും, മുസ്ലീങ്ങളും, എന്തെല്ലാം പരിവർത്തനം ഉണ്ടായിട്ടും, അവരുടെ മതപരമായ ആരാധനാ വിശ്വാസങ്ങൾക്ക് കോട്ടം തട്ടാതെ സംരക്ഷിച്ചു വരുന്നുണ്ട്. അവരുടെ ദേവാലയങ്ങൾ എണ്ണത്തിലും വണ്ണത്തിലും അഭിവൃദ്ധിപ്പെട്ടുവരുന്ന കാഴ്ചകണ്ട് അസൂയപ്പെട്ടിട്ട് കാര്യമില്ല. നമ്മുടെ ആരാധനാലയങ്ങൾ ആകട്ടെ, പലതും അന്തിത്തിരി വയ്ക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതെ നിർജ്ജീവമായി കിടക്കുന്നു. എന്നാൽ ആണ്ടിൽ പത്ത് ദിവസത്തെ ആവേശവും മതവിശ്വാസവും, ഭക്തിയും പ്രകടിപ്പിക്കാനുള്ള ഉൽസവാഘോഷങ്ങൾക്കു നാം മുൻപന്തിയിലാണ്. ക്ഷേത്രശുദ്ധിയും, ശാന്തിയും നശിപ്പിക്കാനുള്ള കമ്പം നമ്മുടെ യുവതലമുറയെ വല്ലാതെ ബാധിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇതേപ്പറ്റി മുന്നൊരു അദ്ധ്യായത്തിൽ ഞാൻ പ്രതിപാദിച്ചു കഴിഞ്ഞു.

3. ഞാൻ സന്ദർശിച്ച മഹാക്ഷേത്രങ്ങളെല്ലാം ദാരു ശില്പങ്ങളുടെയും, ചുവർ ചിത്രങ്ങളുടെയും അക്ഷയ നിധികളാണ്. നൂറ്റാണ്ടുകൾക്ക് മുൻപ് യാന്ത്രിക സംവിധാനങ്ങൾ യാതൊന്നും ഇല്ലാതിരുന്ന കാലത്ത്, പണിതുയർത്തിയിട്ടുള്ള ഉന്നത ഗോപുരങ്ങളും, പ്രാകാരങ്ങളും, മണ്ഡപങ്ങളും ശ്രീകോവിലുകളും എല്ലാം അവിശ്വസനീയമായ മനുഷ്യ പ്രയത്നത്തിന്റെ ദൈവദത്തമായ പ്രതീകങ്ങളാണ്. ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിലെ ''ഒറ്റക്കൽ മണ്ഡപം'', ''ആയിരംകാൽ

മണ്ഡപം, ശ്രീകോവിലിനു ചുറ്റുമുള്ള ശിലാരൂപങ്ങൾ, ചുവർ ചിത്രങ്ങൾ ഇവയെല്ലാം അന്യാദൃശമായ കലാസൃഷ്ടികളായി ഇന്നും പരിലസിക്കുന്നു. ഏറ്റുമാനൂർ, വൈക്കം, ഹരിപ്പാട്, അമ്പലപ്പുഴ, ആർപ്പൂക്കര, കുമാരനല്ലൂർ, തൃപ്രയാർ, കൂടൽമാണിക്യം, ഗുരുവായൂർ, തളിപ്പറമ്പ്, കാഞ്ചാംകുറിശ്ശി, മഥൂർ, മഞ്ചേശ്വരം തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ഇത്തരത്തിലുള്ള ചുവർ ചിത്രങ്ങളും, കൊത്തുപണികളും കാണുന്നുണ്ട്. ഇക്കൂട്ടത്തിൽ നമ്മുടെ പുരാണകഥകളുടെ സമൂർത്തമായ ചിത്രീകരണവും ഉൾപ്പെടുന്നു. ശരിയായ സംരക്ഷണവും, നവീകരണവും ഇല്ലാതെ ഇവയിൽ പലതും മങ്ങിയും മാഞ്ഞും നഷ്ടപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. വിലപ്പെട്ട ഈ അമൂല്യനിധികളം നഷ്ടപ്പെടാതെ യഥാവിധി സംരക്ഷിക്കുന്നതിന്, കലാവൈദഗ്ദ്ധ്യം ഉള്ളവരെ ചുമതലപ്പെടുത്തണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

4. നമ്മുടെ പ്രാചീനകലാരൂപങ്ങളുടെയെല്ലാം ഉറവിടം ക്ഷേത്രങ്ങളായിരുന്നുവെന്ന് പറഞ്ഞല്ലോ. വേദോപനിഷത്തുകളും, സ്മൃതിപുരാണങ്ങളും പണ്ഡിതൻമാർക്കു മാത്രം അറിയാനും ആസ്വദിക്കാനുമുള്ളവ ആയിരുന്നു. ആ കാലഘട്ടത്തിൽ, അൽപ്പബുദ്ധികളായ സാമാന്യജനങ്ങളിൽ മതവിശ്വാസവും ഭക്തിയും വളർത്താൻ ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ട്, തുള്ളലും, കഥകളിയും, ചാക്യാർകൂത്തും, പാഠകവും, കൃഷ്ണനാട്ടവും, കൂടിയാട്ടവും, കളമെഴുതി പാട്ടും, തെയ്യവും ഉണ്ടായി. പുരാണ-ഇതിഹാസങ്ങളെല്ലാം തന്മയത്വമായി അവതരിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. പണ്ഡിത പാമര ഭേദമില്ലാതെ ഈശ്വരാരാധനയിൽ ആസക്തി വളർത്താൻ ഈ കലാപരിപാടികളാണ് സഹായിച്ചിട്ടുള്ളത്. രാജ്യാന്തരങ്ങളിൽപോലും നമ്മുടെ ക്ഷേത്രകലകളുടെ പ്രസക്തിയും, പ്രശസ്തിയും പ്രചരിച്ച് കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, നിർഭാഗ്യവശാൽ, ഈ ക്ഷേത്രകലകളുടെ നേർക്ക് ആരാധകരും ഭരണാധികാരികളും ഒന്നുപോലെ അവഗണന കാണിക്കുന്നു. ഗുരുവായൂർ അമ്പലത്തിൽ വഴിപാടായി നടത്തുന്ന കൃഷ്ണനാട്ടവും, ചുറ്റുക്കം ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ നടന്നുവരുന്ന കളമെഴുത്തും പാട്ടും, പാലക്കാട്ടെ ''ശൂരസംഹാരവും'' പരശ്ശിനിക്കടവിലെ ''തിരുവെപ്പനയും വെള്ളാട്ടും'' ഒഴിച്ചാൽ മിക്കവാറും ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പരിഷ്കരിച്ച കലാപരിപാടികളാണ് സ്ഥാനം പിടിച്ചിരിക്കുന്നത്. കഥകളിപോലും ഉൽസവകമ്മറ്റിക്കാർ വിട്ടൊഴിയുന്ന പത്താം ദിവസം, ദേവസ്വത്തിന്റെ ചുമതലയിൽ നടത്തുന്ന കാണികളില്ലാത്ത ചടങ്ങായി അധഃപതിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ ദുഃസ്ഥിതി അവസാനിപ്പിക്കണമെന്നും, നമ്മുടെ പ്രാചീന കലാരൂപങ്ങൾക്കെല്ലാം പ്രോത്സാഹനം നൽകി അവയെ പുനരുജ്ജീവിപ്പിക്കണമെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

5. ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ അനിതരസാധാരണമായ ഒരു കലയാണ് ''പാണികൊട്ട്''. പഞ്ചവാദ്യം, തായമ്പക, നാദസ്വരം, കൊമ്പ്, ഇടക്ക തുടങ്ങിയ കലകളുടെ ആസ്വാദ്യകരമായ പ്രാധാന്യത്തെ ഞാൻ അവഗണിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ, മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ശ്രീഭൂതബലി, ഉൽസവബലി എന്നീ ചടങ്ങുകളിൽ കൊട്ടാറുള്ള ''മരപ്പാണി'', ''തിമിലപ്പാണി'', ''ഉൽസവബലിപാണി'' എന്നിവയുടെ അന്തർലീനമായ അർത്ഥവും ശക്തിയും ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൾപോലും മനസ്സിലാക്കിയിട്ടില്ലെന്ന് തോന്നുന്നു. വേദമന്ത്രോച്ചാരണങ്ങളുടെ ശബ്ദതരംഗങ്ങളാണ് പാണികൊട്ടിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നത്. ഇന്ന് മിക്കവാറും ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പാണികൊട്ട് ഇല്ല. ഉണ്ടെങ്കിൽതന്നെ ശാസ്ത്രീയമായി കൊട്ടാറുമില്ല. ''വൈക്കത്തപ്പൻ'' തന്നെ പണ്ടൊരു നാളിൽ ആറാട്ടുമായി വന്ന് വൈക്കം മഹാദേവർ ക്ഷേത്രത്തിലെ ഉൽസവബലിക്ക് പാണികൊട്ടിയെന്ന് ഐതിഹ്യമുണ്ട്. പ്രശസ്തമല്ലെങ്കിലും

കായങ്കുളത്തിനു സമീപമുള്ള പുല്ലുകുളങ്ങര ശ്രീധർമ്മ ശാസ്താക്ഷേത്രത്തിലെ ഉൽസവബലിയും, പാണികൊട്ടും പരമാവധി ചിട്ടയോടുകൂടിയാണ് ഇന്നും നടന്നുവരുന്നത്.

6. ക്ഷേത്രകലകളും, മേളങ്ങളും പരിശീലിപ്പിക്കുന്നതിന് ഒന്നിലധികം കേന്ദ്രങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ച് നിഷ്കർഷയോടെ നടത്തേണ്ടതാണ്. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വംബോർഡ് സമീപകാലത്ത്, വൈക്കത്ത് ആരംഭിച്ചിട്ടുള്ള ''ക്ഷേത്രകലാപീഠവും'', ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വത്തിന്റെ ക്ഷേത്രകലാപരിശീലന കേന്ദ്രവും, ഈ രംഗത്ത് പ്രയോജനകരമായ സംഭാവനകളാണ് നൽകിവരുന്നത്. ഇത്തരം കലാപീഠങ്ങൾ എത്ര ഉണ്ടായാലും അധികമാവില്ല. ക്ഷേത്രകലകളുടെ പരിശീലനത്തോടൊപ്പം നമ്മുടെ കലാ–സാംസ്കാരിക പൈതൃകം നിലനിർത്താനും ഇത് സഹായിക്കും.

7. അടുത്തകാലത്ത്, ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പ്രചരിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു പരിപാടിയാണ്, പ്രഭാത–പ്രദോഷങ്ങളിലെ സ്തോത്രപാരായണം. വെളുപ്പാൻ കാലത്ത് ''പള്ളിയുണർത്താനും'', സന്ധ്യക്ക് ദീപാരാധനക്ക് മുൻപും ഈ പരിപാടികൾ നടക്കുന്നു. ഉച്ചഭാഷിണിയിൽകൂടെയുള്ള ''കാസെറ്റ്'' പാട്ടാണ് എല്ലായിടത്തും കേൾക്കാറുള്ളത്. ശബ്ദമലിനീകരണത്തെപ്പറ്റിയുള്ള പ്രതിഷേധങ്ങളും, വിമർശനങ്ങളും ഉയർന്നുവരുന്നുണ്ടെങ്കിലും, ഈ പരിപാടികൾ പാടെ നിരുൽസാഹപ്പെടുത്തണമെന്നു ഞാൻ കരുതുന്നില്ല. എന്നാൽ, ദിവ്യമായ വേദ മന്ത്രോച്ചാരണങ്ങൾ ഉച്ചഭാഷിണിയിലൂടെ പ്രവഹിക്കുന്നതിന്റെ ഔചിത്യത്തെപ്പറ്റി എനിക്ക് സംശയമുണ്ട്. ഈ വിഷയത്തിൽ മതപണ്ഡിതൻമാരുടെ അഭിപ്രായം ആരാഞ്ഞ് ഉചിതമായ നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തണമെന്ന് ഞാൻ ശുപാർശചെയ്യുന്നു.

8. ക്ഷേത്ര സങ്കല്പത്തെപ്പറ്റിയും, ആരാധനാക്രമങ്ങളുടെയും പൂജകളുടെയും അർത്ഥലക്ഷ്യങ്ങളെപ്പറ്റിയും, ആരാധകർക്ക് ശരിയായ അറിവുണ്ടാകേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ക്ഷേത്രങ്ങളെ ആശ്രയിക്കുന്ന ആരാധകരിൽ ബഹുഭൂരിഭാഗവും അൽപ്പജ്ഞാനികളാണ്. മന്ത്രിമാരെയും സിനിമാതാരങ്ങളേയും ആദരസൂചകമായി തൊഴുന്നപോലെ, ഈശ്വരനെയും കൈകൂപ്പി നമസ്കരിക്കുന്നു എന്നുള്ളതിൽ കവിഞ്ഞൊന്നും പലരും സങ്കല്പിച്ചിട്ടില്ല. ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായ എല്ലാ ക്രിയകളുടെയും ആദ്ധ്യാത്മിക പ്രസക്തിയും, വ്യാപ്തിയും ആരാധകർ അറിയുന്നതിന് ഉപകരിക്കുന്ന ലഘു ഗ്രന്ഥങ്ങൾ തയ്യാറാക്കി പ്രചരിപ്പിക്കാൻ ''ക്ഷേത്ര സമിതികൾ'' പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. പുരാണ പാരായണം, നാമജപം, മന്ത്രപഠനം, ഗീതാക്ലാസ് തുടങ്ങിയ പരിപാടികൾ ആസൂത്രണംചെയ്ത് ആഴ്ചയിൽ ഒരു ദിവസമെങ്കിലും ക്ഷേത്രസങ്കേതങ്ങളിൽ വച്ച് നടത്തേണ്ടതാണ്. ചെങ്ങന്നൂർ ആസ്ഥാനമായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന ''അഖിലകേരള പൗർണ്ണമി സംഘത്തിന്റെ'' പരിപാടികളെപ്പറ്റി, ആ സംഘടനയുടെ പ്രസിഡണ്ട് ശ്രീമതി മായമ്മ എന്നോട് വിശദീകരിക്കുകയുണ്ടായി. ഈ രംഗത്ത് ഹിന്ദു വനിതകളെ ഏകോപിപ്പിച്ച്, മതബോധവും ഈശ്വരവിശ്വാസവും പ്രചരിപ്പിക്കാൻ ''പൗർണ്ണമി സംഘം'' കാര്യക്ഷമമായ പ്രവർത്തനമാണ് നടത്തിവരുന്നത്. അവരുടെ പരിപാടികൾക്ക് അർഹമായ അംഗീകാരവും, പ്രോൽസാഹനവും നൽകേണ്ടതാണ്. ഇത്തരം പരിപാടികൾ, ആരാധകർ മുൻകൈ എടുത്തു ചിട്ടപ്പെടുത്തി നടപ്പാക്കുന്നത് ഫലപ്രദമായിരിക്കും.

9. മഹാക്ഷേത്രങ്ങളോടനുബന്ധിച്ചെങ്കിലും ''മത്ഗ്രന്ഥശാലകൾ'' തുടങ്ങേണ്ടതാണ്. ലളിതമായ ഭാഷയിലുള്ള മത്ഗ്രന്ഥങ്ങൾ സാധാരണക്കാർക്ക് സുഗമമായി കിട്ടുന്നതിനുള്ള ഏർപ്പാടുകൾ ഉണ്ടാക്കണം. ഇതി

ലേറെ പ്രാധാന്യം പ്രസിദ്ധീകരണ വിഷയത്തിലാണ്. അടുത്ത കാലത്ത് തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വംബോർഡും, ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വവും പ്രസിദ്ധീകരണ രംഗത്ത് പ്രയോജനകരമായി പലതും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ ഇവ അപര്യാപ്തമാണ്. സംസ്കൃതത്തിലുള്ള മതഗ്രന്ഥങ്ങം, മലയാളത്തിൽ പരിഭാഷപ്പെടുത്തി മിതമായ വില നിശ്ചയിച്ച് ആരാധകർക്ക് സുലഭമായി കിട്ടത്തക്കവണ്ണം വിതരണ സംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തണം. തൃശ്ശൂർ, പുറനാട്ടുകര ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മഠത്തിന്റെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ, സാമാന്യം നല്ല ഒരു പ്രസിദ്ധീകരണ വകുപ്പ് പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ട്. ശ്രീരാമകൃഷ്ണ-വിവേകാനന്ദ സാഹിത്യത്തിനാണ് പ്രാമുഖ്യമെങ്കിലും, ആരാധകർക്ക് ആസ്വദിക്കാവുന്ന അനേകം ഗ്രന്ഥങ്ങം ഇവിടെ നിന്നും പ്രകാശനം ചെയ്തുവരുന്നു. പാരമ്പര്യമുള്ള ''പ്രബുദ്ധ കേരളം'' മാസിക ഹിന്ദുമത തത്വങ്ങളുടെ പ്രചരണത്തിന് വളരെ സഹായകമാണ്. ഭാവി ഭരണക്രമത്തിൽ, കലാ–സാംസ്കാരിക പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കും പ്രസിദ്ധീകരണങ്ങൾക്കും ഒരു പ്രത്യേക സംവിധാനം ഉണ്ടാക്കണമെന്നും, ആദ്യഘട്ടമായി, നമ്മുടെ ക്ഷേത്രങ്ങളെപ്പറ്റിയുള്ള ചരിത്രപരവും, ഐതിഹ്യപരവുമായ വിവരങ്ങളും അനുഭവ കഥകളും അടങ്ങുന്ന ഒരു ''ബൃഹത് ഗ്രന്ഥം'' തയ്യാറാക്കി പ്രസിദ്ധം ചെയ്യണമെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു,

10. പ്രസിദ്ധീകരണത്തോടൊപ്പം പ്രചരണവും അനുപേക്ഷണീയമാണ്. ഹിന്ദുമതത്തിന്റെ അധഃപതനത്തിനുള്ള ഒരു കാരണം, മതപ്രചരണത്തിലുള്ള അലംഭാവമാണ്. നമ്മുടെ മതം ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ലോകോത്തരമായ തത്വങ്ങളെപ്പറ്റിയും, സംസ്കാരത്തെപ്പറ്റിയും മനസ്സിലാക്കുന്നതിനോ, പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിനോ ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികം ശ്രദ്ധിച്ചിട്ടില്ല. ഈ രംഗത്ത് ഫലപ്രദമായി പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളിൽ ''ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മിഷനും'', ''ചിൻമയാമിഷനും'' ശ്രദ്ധേയമാണ്. ഈ നാട്ടിലും മറുനാട്ടിലും ഹിന്ദുമതത്തിലെ അദ്വിതീയമായ ആദർശങ്ങളും തത്വങ്ങളും, പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിനും, പഠിപ്പിക്കുന്നതിനും ''ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മിഷനും'', അതോട് ബന്ധപ്പെട്ട സന്യാസി ശ്രേഷ്ഠൻമാരും സ്തുത്യർഹമായ സേവനമാണ് ചെയ്തുവരുന്നത്. പണ്ഡിറ്റ് ജവഹർലാൽ നെഹ്രുവിന്റെ ഭാഷയിൽ, ''ഇന്ത്യയുടെ ആദ്ധ്യാത്മിക പ്രതിപുരുഷൻ'' എന്ന് പ്രശംസിക്കപ്പെട്ട, പൂജനീയ രംഗനാഥാനന്ദ സ്വാമിജിയെപോലുള്ള ആചാര്യൻമാരുടെ പ്രവർത്തന പന്ഥാവിലേക്ക് കൂടുതൽ കൂടുതൽ മതപ്രചാരകൻമാരെ ആകർഷിക്കേണ്ടതാണ്. ഗഹനമായ വേദാന്തത്തോടൊപ്പം, കേന്ദ്രീമാർഗ്ഗവും സാമാന്യജനങ്ങൾക്ക് ഉപദേശിച്ചുകൊടുക്കാനുള്ള പരിപാടികം നടപ്പാക്കണം. മലബാറിലെ ഗിരിജനങ്ങളുടേയും, ആദിവാസികളുടേയും കേന്ദ്രങ്ങളിൽ നടന്നുവരുന്ന മതപരിവർത്തന സംരംഭങ്ങം എന്റെ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഹിന്ദുമതാവലംബികളായ ഇവരെ പ്രലോഭിപ്പിച്ച് അന്യമതം സ്വീകരിക്കാനുള്ള സംഘടിത ശ്രമമാണ് നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത്. മതം മാറാൻ നിർബന്ധിക്കുന്നതും പ്രേരിപ്പിക്കുന്നതും ഭരണഘടനാപരമായി, നിയമവിരുദ്ധമാണെന്ന് സുപ്രീംകോടതി തീർപ്പ് കൽപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. നിയമം എന്തുതന്നെ ആയാലും ഈ രംഗത്ത് ജാഗ്രത പുലർത്തുന്നതിന് ''ഹിന്ദുമതപ്രചാരകൻമാരെ'' പരിശീലിപ്പിച്ച് പ്രവർത്തനം നടത്തണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

11. ഈ അദ്ധ്യായം ഉപസംഹരിക്കുന്നതിനുമുമ്പ്; 1962-ൽ രാമനാഥപുരത്തുവച്ച് പരമപൂജനീയഃ കാഞ്ചികാമകോടി പീഠാധിപതി ശങ്കരാചാര്യ

സ്വാമികളുടെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ നടന്ന ''വിദ്വൽ സദസ്സി''ന്റെ തീരുമാനങ്ങളിൽ ചിലത് എടുത്തു പറയുവാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അവയിൽ പ്രധാനപ്പെട്ടവ താഴെ ചേർക്കാം.

(1) ആഗമ-തന്ത്ര-ശിൽപ്പശാസ്ത്രപ്പണ്ഡിതൻമാരുടെ പാരമ്പര്യ, യഥാവിധി സംരക്ഷിക്കപ്പെടുന്നതിനും; അവയിലെ ഇളംതലമുറയ്ക്ക് സമുചിതമായ പരിശീലനം കൊടുക്കുന്നതിനുംവേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ഉണ്ടാക്കണം.

(2) മുൻപറഞ്ഞ രീതിയിലുള്ള പരിശീലനകാലത്ത്, വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് പ്രത്യേക വേതനം നൽകി അവരെ പ്രോൽസാഹിപ്പിക്കണം.

(3) ആഗമ-തന്ത്ര-ശില്പഗ്രന്ഥങ്ങൾ അച്ചടിച്ചു പ്രസിദ്ധം ചെയ്യണം.

(4) ക്ഷേത്രോൽസവങ്ങളോടനുബന്ധിച്ച് മഹാഭാരതം, രാമായണം തുടങ്ങിയ പുരാണ ഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ പാരായണ പരിപാടികൾ ഏർപ്പെടുത്തണം.

(5) ഹിന്ദു യുവാക്കൾക്ക്, യക്ഷഗാനം, ഭാഗവതപാരായണം, ചാക്യാർകൂത്ത്, പാഠകം തുടങ്ങിയ ലളിതകലകളിൽ അഭ്യാസം നൽകാനുള്ള കലാപീഠങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കണം.

(6) ക്ഷേത്രങ്ങളോടനുബന്ധിച്ച്, പുരാണേതിഹാസങ്ങൾ, സ്ഥലമാഹാത്മ്യഗ്രന്ഥങ്ങൾ, ഹിന്ദുമത സാഹിത്യം തുടങ്ങിയവ ശേഖരിച്ച് ''മതഗ്രന്ഥശാലകൾ'' സ്ഥാപിക്കണം.

ആചാര്യസ്വാമികളുടെ നിർദ്ദേശങ്ങൾ, കേരളത്തെസംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഇനിയും ശ്രദ്ധിക്കപ്പെടേണ്ടതായിട്ടാണിരിക്കുന്നത്. ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനത്തിന്റെ സാരഥ്യം വഹിക്കുന്നവർക്ക് ഇവ മാർഗ്ഗദർശകമാകട്ടേ.

അദ്ധ്യായം 19

ദേവസ്വങ്ങളും മതേതരപ്രവർത്തനങ്ങളും

1. ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഫണ്ട് മതേതര പരിപാടിക്കൾക്കായി വിനിയോഗിക്കുന്നത് ശരിയാണോ എന്ന പ്രശ്നം ഗൗരവപൂർവ്വം പരിഗണിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഫണ്ട് നിർബന്ധിതമായും ചെലവാക്കാവുന്നതും ചെലവാക്കേണ്ടതും ക്ഷേത്രവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കാര്യങ്ങൾക്ക് മാത്രമാണ്. ക്ഷേത്രമായാലും, മതസ്ഥാപനമായാലും, ധർമ്മസ്ഥാപനമായാലും, ''ട്രസ്റ്റായിട്ടാണ്'' കരുതേണ്ടത്, ട്രസ്റ്റിന്റെ ഫണ്ട് ട്രസ്റ്റുമായി ബന്ധമില്ലാത്ത കാര്യങ്ങൾക്ക് വിനിയോഗിക്കുന്നത്, നിയമവിരുദ്ധവും ട്രസ്റ്റിന്റെ ഉദ്ദേശലക്ഷ്യങ്ങൾക്കുതന്നെ യോജിക്കാത്തതുമാണ്. ട്രസ്റ്റിന്റെ ഗുണഭോക്താക്കൾ, ഹൈന്ദവജനതയാണെന്ന് സാമാന്യമായി വിവക്ഷിക്കാമെങ്കിലും, ക്ഷേത്രവിശ്വാസികളായ ആരാധകരെയാണ് യഥാർത്ഥ ഗുണഭോക്താക്കളായി കരുതാവുന്നത്. അക്കാരണത്താൽതന്നെ ജാതിമത ഭേദംകൂടാതെ എല്ലാവർക്കും അനുഭവിക്കാവുന്ന പരിപാടികൾക്ക് ട്രസ്റ്റ് ഫണ്ട് ഉപയോഗിക്കുന്നത് അനുചിതമാണ്.

2. ഈ വിഷയത്തിൽ ഞാൻ ഉന്നയിച്ചിരുന്ന ചോദ്യത്തിന് ലഭിച്ച മറുപടികളിൽ പ്രധാനപ്പെട്ടവയുടെ ചുരുക്കം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

ശ്രീ. വി. ആർ. രാമകൃഷ്ണൻ, മെമ്പർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡ്.

''ദേവസ്വങ്ങളുടെ മിച്ചഫണ്ട് പാവപ്പെട്ട ഹിന്ദുക്കളുടെ ഉന്നമനത്തിനുള്ള സ്ഥാപനങ്ങൾ നടത്താൻ ഉപയോഗിക്കണം''.

സ്വാമി ഗണാനന്ദ, കാലടി.

''മതേതരവിദ്യാഭ്യാസം ഗവൺമെൻറിൻെറ മാത്രം ചുമതലയാണ്. ഹൈന്ദവരുടെ മതപരമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് മാത്രമേ ക്ഷേത്രഫണ്ട് ഉപയോഗിക്കാൻ പാടുള്ളൂ''.

അഡ്വക്കേറ്റ് കെ. അയ്യപ്പൻപിള്ള, തിരുവനന്തപുരം.

''കോളേജുകളും മറ്റും നടത്തിയിട്ട് ആവശ്യമില്ല. ദേവസ്വങ്ങളുടെ മിച്ചഫണ്ട് തന്ത്ര–വേദാന്ത പാഠശാലകളിൽ പഠിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്ക് ധനസഹായമായി കൊടുക്കാവുന്നതാണ്. ക്ഷേത്രകലകളെ പ്രോൽസാഹിപ്പിക്കാൻ മിച്ച ഫണ്ട് ചെലവാക്കുന്നതിൽ തെറ്റില്ല''.

പ്രൊഫസർ പി. എസ്. അച്ചുതൻപിള്ള, തിരുവനന്തപുരം.

''പൊതു വിദ്യാഭ്യാസത്തിനും മറ്റും ദേവസ്വം ഫണ്ട് വിനിയോഗിക്കാൻ പാടില്ല''.

ശ്രീ. എം. കെ. കൃഷ്ണൻ നായർ, മാനേജർ, ശ്രീധർമ്മശാസ്താക്ഷേത്രം, പുല്ലുകുളങ്ങര,

''സംസ്കൃതവിദ്യാഭ്യാസം, വേദപഠനം തുടങ്ങിയവയ്ക്കായി ദേവസ്വം ഫണ്ട് ഉപയോഗിക്കണം''

ശ്രീ. റ്റി. ആർ. ബാലകൃഷ്ണ അയ്യർ, റിട്ട: ജഡ്ജി, തൃശ്ശൂർ.

''വിദ്യാഭ്യാസ–സാംസ്കാരിക പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ദേവസ്വം ഭരണം പ്രവേശിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല. ഹിന്ദുമതതത്വങ്ങൾ പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിന് ദേവസ്വം ഫണ്ട് ഉപയോഗിക്കണം''.

അഡ്വ. പി. ആർ. രാജഗോപാൽ, പൊൻകുന്നം.

''ക്ഷേത്രകലകളും, വേദാന്താദർശങ്ങളും പഠിപ്പിക്കാനുള്ള വിദ്യാഭ്യാസസ്ഥാപനങ്ങൾ നടത്തുന്നതിന് ദേവസ്വങ്ങളുടെ മിച്ച ഫണ്ട് ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണ്''.

ശ്രീ. എൻ. വി. കൃഷ്ണവാര്യർ, കൊല്ലം.

''പൊതു വിദ്യാഭ്യാസം സർക്കാരിൻെറ ചുമതലയാണ്. അതിന് ദുർലഭമായ ക്ഷേത്രസ്വത്തുക്കൾ ഉപയോഗിക്കരുത്''.

ശ്രീ. കെ. പി. വാസുദേവൻനായർ, നെടുങ്കുന്നം.

''മതേതര വിദ്യാഭ്യാസവും, സാംസ്കാരിക പ്രവർത്തനങ്ങളും സാമുദായിക സംഘടനകളായ എൻ. എസ്. എസ്., എസ്. എൻ. ഡി. പി. തുടങ്ങിയവർ നടത്തട്ടെ''.

പ്രൊ. പി. ആർ. നായർ, തവന്നൂർ.

''ക്ഷേത്രങ്ങൾ മതവിദ്യാഭ്യാസത്തിലും ഭാരതീയ സംസ്കാരത്തിലുമാണ് കൂടുതൽ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടത്. മറ്റു കാര്യങ്ങളിൽ തലയിടണമെന്നില്ല''.

ശ്രീ. പുതുമന ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി, അമ്പലപ്പുഴ.

''ഹിന്ദുമത തത്വങ്ങളും ഉപനിഷത്തുക്കളും, പുരാണങ്ങളും എന്നിവ പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതും സംസ്കൃത വിദ്യാഭ്യാസത്തെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതുമായ ഒരു സാംസ്കാരിക വിദ്യാഭ്യാസ പരിപാടി കൈക്കൊള്ളേണ്ടതാണ്''.

സ്വാമി പരമേശ്വരാനന്ദഭാരതി, സദാനന്ദപുരം.

''മതേതരവിദ്യാഭ്യാസ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളും ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതില്ല''.

ശ്രീ. ജയന്തൻ നമ്പൂതിരി, തളിപറമ്പ്.

''ഹിന്ദുക്കൾക്ക് സംസ്കാരവും വിദ്യാഭ്യാസവും നൽകാൻ വേണ്ടി, സാംസ്കാരിക കേന്ദ്രങ്ങളും, മതവിദ്യാഭ്യാസ കേന്ദ്രങ്ങളും, നിശാപാഠശാലകളും നടത്താനുള്ള സംവിധാനം ഓരോ ക്ഷേത്രത്തിലുമുണ്ടായിരിക്കണം''.

സ്വാമി പരമേശ്വരാനന്ദ സരസ്വതി, കന്യാകുമാരി.

''ക്ഷേത്രപരിധിയിലുള്ള എല്ലാ ഹിന്ദുമത–വിദ്യാഭ്യാസ–സാംസ്കാരിക പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കും പ്രചോദനവും, പ്രോത്സാഹനവും നൽകണം''.

ശ്രീ. കെ. ദാമോദരൻ, എൻഡോവ്മെൻറ്, കമ്മീഷണർ, കോഴിക്കോട്.

''ഭൗതിക ജീവിതാവശ്യങ്ങൾ നിറവേറ്റാൻ, നമ്മുടെ മതസ്ഥാപനങ്ങൾ സഹായിക്കുന്നു എന്നുവരികിൽ ഹിന്ദുക്കൾ കൂടുതലായി നമ്മുടെ മത സ്ഥാപനങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെടും''.

ശ്രീ. കെ. മഞ്ചുക്കുട്ടിമേനോൻ, എറണാകുളം.

''കഴിവതും മതപരമായ കാര്യങ്ങൾക്ക് ദേവസ്വം ഫണ്ട് ഉപയോഗിച്ചാൽ മതിയാകും''.

ശ്രീ. കെ. രാമൻ പിള്ള, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, ഭാരതീയ ജനതാ പാർട്ടി, എറണാകുളം.

''മതേതരവിദ്യാലയങ്ങൾ വിലക്ക് വാങ്ങാൻ തയ്യാറുള്ള ഹിന്ദു സംഘടനകൾക്ക് അവ വിട്ടുകൊടുക്കുക. മേലിൽ അത്തരം സ്ഥാപനങ്ങൾ ആരംഭിക്കരുത്''.

ശ്രീ. ആജ്ഞം മാധവൻ നമ്പൂതിരി, ഗുരുവായൂർ.

''ഭൗതിക രംഗത്തും സാധാരണ വിദ്യാഭ്യാസരംഗത്തും ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൾ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല''

3. നിലവിലുള്ള വ്യവസ്ഥിതിയുമായി മുൻപറഞ്ഞ അഭിപ്രായങ്ങൾ അശേഷം പൊരുത്തപ്പെടുന്നില്ല. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ് 3 കോളേജുകളും (നാലാമതൊന്ന് സമീപകാലത്താണ് ഗവൺമെൻറിന് വിട്ടുകൊടുത്തത്). ഏതാനും സ്കൂളുകളും നടത്തുന്നുണ്ട്. ഈ സ്ഥാപനങ്ങളിലെ ജീവനക്കാരുടെ ശമ്പളം സർക്കാർ നേരിട്ടാണ് കൊടുത്തു വരുന്നതെങ്കിലും, കെട്ടിടങ്ങളും മറ്റും സജ്ജീകരിക്കുന്നത് മാനേജ്മെൻറിന്റെ ചുമതലയാണ്. ഈ കോളേജുകൾ ആരംഭിച്ച സമയത്ത് കെട്ടിടം പണികൾക്കും മറ്റുമായി തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ''സർപ്ലസ് ഫണ്ട്'' പിൻവലിക്കുകയും ഉപയോഗിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ദേവസ്വം നിയമത്തിനു തന്നെ പൊരുത്തപ്പെടാത്ത ഒരു നടപടിയായിരുന്നു ഇത്. കൊച്ചി

ദേവസ്വം ബോർഡിനും, ശ്രീരാമവർമ്മ കോളേജിന്റെ ചുമതലയുണ്ട്. ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം, കോളേജ് മാത്രമല്ല പല മതേതര സ്ഥാപനങ്ങളും നടത്തിവരികയാണ്. പ്രൈവറ്റ് ഉടമയിലുള്ള പല ക്ഷേത്രങ്ങളും, ഈ രംഗത്ത്, സജീവമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ട്. ഒരു കാലഘട്ടത്തിൽ, വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങൾ നമുക്ക് മതീയാകാതെയിരുന്നു. വിശാല വീക്ഷണത്തിനും, മതസഹിഷ്ണതക്കും മാതൃക കാട്ടുന്ന ഹിന്ദുസമുദായം സദുദ്ദേശത്തോടെ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ളവയാണ്, ഇത്തരം വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങൾ. എന്നാൽ, ഹിന്ദുമത തത്വങ്ങൾ പഠിപ്പിക്കുന്നതിനോ പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിനോ ഈ സ്ഥാപനങ്ങളിൽ യാതൊരുവിധമായ ഏർപ്പാടും ചെയ്തിരുന്നില്ലെന്നത്, ദൂരവ്യാപകമായ പോരായ്മയാണ്. മറ്റ് സമുദായങ്ങൾ വിദ്യാഭ്യാസരംഗത്ത് ഫലപ്രദമായ പ്രവർത്തനം നടത്തിവരുന്നതോടൊപ്പം, അവരുടെ മതവിശ്വാസങ്ങളും, മതബോധവും വളർത്താനുള്ള സാഹചര്യങ്ങൾകൂടി നിലനിർത്തുന്നുണ്ട്. ഭരണഘടനാപരമായ വീലക്കുകളൊക്കെ മറികടന്നും, ഈ സ്ഥാപനങ്ങൾ മതപ്രചരണം നടത്തിവരികയാണ്. അത് മാത്രമല്ല, ഇവയുടെ നടത്തിപ്പിനാവശ്യമായ ധന സഹായം അന്താരാഷ്ട്ര മണ്ഡലങ്ങളിൽ നിന്നുപോലും അവർക്ക് കിട്ടുന്നുണ്ട്. ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൾ നടത്തിവരുന്ന വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങൾ മിക്കതും സാമ്പത്തിക പരാധീനത അനുഭവിച്ചുവരികയാണ്. എല്ലാ സാഹചര്യങ്ങളും വസ്തുനിഷ്ഠമായി പരിശോധിച്ചതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ഏതാണ്ട് ഏകകണ്ഠമായി ഉയർന്നിട്ടുള്ള പൊതുജനാഭിപ്രായം സ്വീകരിക്കുകയാണ് ആശാസ്യമെന്ന് എനിക്ക് തോന്നുന്നു. മതേതരവിദ്യാഭ്യാസവും, സാംസ്കാരിക പ്രവർത്തനങ്ങളും മതേതരഗവൺമെന്റിന് തന്നെ വിട്ടുകൊടുക്കണം. ആ രംഗത്ത്നിന്നും ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൾ, എത്രയും നേരത്തെ പിൻമാറേണ്ടതാണ്. ഇപ്പോഴുള്ള സ്ഥാപനങ്ങൾ, ഗവൺമെന്റിനോ, എൻ. എസ്. എസ്., എസ്. എൻ. ഡി. പി. പോലുള്ള സംഘടനകൾക്കോ, ന്യായമായ പരിഹാരം വാങ്ങിക്കൊണ്ട് കൈമാറുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും. ദേവസ്വങ്ങളിലെ മിച്ചഫണ്ട്, മതേതര പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി ഉപയോഗിക്കാൻ പാടില്ല. മതവിശ്വാസികൾ അഭിപ്രായപ്പെട്ട രീതിയിൽ, മിച്ചഫണ്ട് മതബോധനത്തിനും, മതപ്രചരണത്തിനും, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ജീർണോദ്ധാരണത്തിനും ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണ്.

അദ്ധ്യായം 20

തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന് നൽകിവരുന്ന വാർഷിക ഗ്രാന്റ്

1. വിവാദപരമായ ഈ വിഷയം വളരെയേറെ പ്രാധാന്യം അർഹിക്കുന്നു. വാർഷിക ഗ്രാന്റ് ന്യായമായി വർദ്ധിപ്പിച്ചു കിട്ടുന്നതിന് തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ്,കേരളാ ഗവൺമെന്റിനു പല നിവേദനങ്ങളു സമർപ്പിച്ചിരുന്നെങ്കിലും, അവ അർഹിക്കുന്ന രീതിയിൽ പരിഗണിച്ചിട്ടില്ല. ശ്രീ. സി. അച്യുതമേനോൻ മുഖ്യമന്ത്രിയായിരുന്നപ്പോൾ, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ് പ്രസിഡന്റായിരുന്ന ശ്രീ. ബി. മാധവൻ നായർ ഈ വിഷയത്തിൽ സജീവമായ പല നടപടികളും സ്വീകരിക്കുകയുണ്ടായി. മതേതര ഗവൺമെന്റിന്, ഒരു പ്രത്യേക മത വിഭാഗത്തിന്റെ ആരാധനാലയങ്ങൾക്ക് ഗ്രാന്റ് നൽകാൻ സാദ്ധ്യമാകയില്ലെന്ന് മുഖ്യമന്ത്രി

തറപ്പിച്ചു പറഞ്ഞു. പ്രഥമദൃഷ്ട്യാ, ഇത് ശരിയാണെന്നു തോന്നിയേക്കാം. എന്നാൽ ''മതവിഭാഗമെന്നും'', ''ഗ്രാന്റ്'' എന്നും പറഞ്ഞ് ഈ വിഷയം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നത്, ഇരുട്ടുകൊണ്ട് ഓട്ട അടക്കുന്നതിനു തുല്യമാണ്. ''ഗ്രാന്റ്'' എന്നുള്ള പദം ഈ വിഷയത്തിൽ നിരർത്ഥകമാണ്. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് ഭരണഘടനാപരമായ ഉറപ്പിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലും കേരള സർക്കാരിന്റെ സഞ്ചിത നിധിയിൽ ബാദ്ധ്യത പ്പെടുത്തിയതും ആണ്ടോടാണ്ട് കൊടുത്തുവരുന്ന നാല്പത്തിയാറരലക്ഷം രൂപ, ഒരു സൗജന്യമോ, സഹായധനമോ അല്ലെന്ന് ഖണ്ഡിതമായി പറയാൻ സാധിക്കും. കേരള സർക്കാരിൽ നിലനിൽക്കുന്ന, ധാർമ്മികവും, നിയമപരവും, ആവർത്തനസ്വഭാവമുള്ളതുമായ ബാദ്ധ്യതയുടെ മോചനമായിട്ടാണ് ഈ തുക നൽകിവരുന്നത്. ഇതിന്റെ പശ്ചാത്തലം ചുരുക്കത്തിൽ പറയാം.

2. മുൻ തിരുവിതാംകൂർ രാജ്യത്തുണ്ടായിരുന്ന ഹിന്ദു ദേവാലയങ്ങളുടെ ബഹുഭൂരിഭാഗവും മാടമ്പിമാരുടെയും. ജൻമിമാരുടെയും ഉടമസ്ഥതയിലുള്ളവയായിരുന്നു. അതിവിസ്തൃതമായ വനഭൂമി ഉൾപ്പെടെയുള്ള രാജ്യത്തെ ഭൂമിയുടെ തൊണ്ണൂറ് ശതമാനവും ദേവസ്വം വകയായിരുന്നു. ദേവസ്വംഭൂമിയുടെ ഏറിയപങ്കും, തുച്ഛമായ പാട്ട-മിച്ചവാര ബാദ്ധ്യതയിൽ കുടിയാൻമാരാണ് അനുഭവിച്ചുവരുന്നത്. ഈ കൈവശ കുടിയാൻമാരിൽ നല്ലൊരു പങ്ക് അഹിന്ദുക്കളായിരുന്നു. ദുർബലയായ ഒരു മഹാറാണി രാജ്യഭാരം ഏറ്റതോടെ, ശക്തനായ റസിഡൻറ് കേണൽ മൺറോ, ദിവാൻപദം കൂടെ കയ്യടക്കി. മഹാറാണിയുടെ ''മേൽക്കോയ്മ'' അധികാരമുപയോഗിച്ച്, 1811–ൽ 1476 ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം സർക്കാർ ഏറ്റെടുത്തു. ഇതേത്തുടർന്നുണ്ടായ നടപടികളെപ്പറ്റിയും, ദേവസ്വങ്ങളും അനുഭവിക്കേണ്ടിവന്ന യാതനകളെപ്പറ്റിയും 4–ാം അദ്ധ്യായത്തിൽ, ഞാൻ സവിസ്തരം പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ട്.

3. ദേവസ്വം വിജ്ഞനകമ്മിറ്റിയുടെ റിപ്പോർട്ടിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലും; സർ സി. പി. രാമസ്വാമിഅയ്യരുടെ ശുപാർശകളും അംഗീകരിച്ചുകൊണ്ടും, 1922 ഏപ്രിൽ 12-ാം തീയതി, ചരിത്ര പ്രാധാന്യമുള്ള ''തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം വിളംബരം'' മഹാരാജാവ് തുല്യം ചാർത്തി. ഈ വിളംബരത്തിന്റെ ഏകദേശ പരിഭാഷ അനുബന്ധം ആറ് ആയി ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ഇതേ തുടർന്നാണ് തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഡിപ്പാർട്ട്മെൻറ് രൂപീകരിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഈ ഡിപ്പാർട്ട്മെൻറിന്റെ എല്ലാ ചുമതലകളും, സർക്കാർ റവന്യൂവിൽ നിന്ന് വഹിക്കുന്നതാണെന്ന് വിളംബരത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരുന്നു. ഇതിനുശേഷം ഉണ്ടായിട്ടുള്ള പല നിയമങ്ങളുടെയും വെളിച്ചത്തിൽ, ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് നൽകേണ്ടതായ വാർഷിക ധിഹിതം പുനർനിർണ്ണയം ചെയ്തു വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. 1948-ലെ ''ഇടക്കാല ഭരണഘടനാ നിയമപ്രകാരം'' ഈ വാർഷികവിഹിതം അൻപത്തിയൊന്നു ലക്ഷം രൂപയായി വർദ്ധിപ്പിച്ചെങ്കിലും. ദേവസ്വം ഡിപ്പാർട്ട്മെൻറിന്റെ ചെലവുകളും മറ്റും സർക്കാർ വഹിച്ചുവന്നത് നിർത്തലാക്കുകയാണുണ്ടായത്. വാർഷികവിഹിതത്തിൽ ആറു ലക്ഷംരൂപ ശ്രീപത്മനാഭ സ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിനു വകകൊള്ളിച്ചിരുന്നു.

4. 1956-ലെ സംസ്ഥാന പുനഃസംഘടനയെതുടർന്ന് തിരുവിതാംകൂറിലെ 5 താലൂക്കുകളും തമിഴ്നാട് സംസ്ഥാനത്തിൽ ചേർക്കപ്പെട്ടു. ഇതനുസരിച്ച് 449 ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം തമിഴ്നാട് ദേവസ്വംബോർഡിൽ നിക്ഷിപ്തമായി. വാർഷിക വിഹിതവും വിഭജിക്കേണ്ടിവന്നു. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന് നാല്പത്താറര ലക്ഷം രൂപയും തമിഴ്

നാട് ബോർഡിന് നാലരലക്ഷം രൂപയും ആയിട്ടാണ് വിഭജിച്ചിരുന്നത്. 1947-ൽ രൂപീകരിച്ചിരുന്ന ''ദേവസ്വം സർപ്ലസ് ഫണ്ട്'' യഥാക്രമം മുപ്പത്തേഴര—പതിമൂന്നര, ശതമാനം അനുപാതത്തിൽ വിഭജിച്ചു. 1950-ലെ ഹിന്ദുമതസ്ഥാപന നിയമത്തിൽ ഇതനുസരിച്ചുള്ള ഭേദഗതികളും വരുത്തിയിട്ടുണ്ട്. 1948-ൽ സോച്ചാപരമായി നിർണ്ണയിക്കപ്പെട്ട വാർഷിക വിഹിതമാണ്, 36 വർഷക്കാലമായി തുടർന്നു വരുന്നത്.

5. ദേവസ്വങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച് തിരുവിതാംകൂർ സർക്കാർ ഏറെറടുത്തിരുന്ന ബാദ്ധ്യത, കേരള സർക്കാരിൽ നിലനിൽക്കുന്നുണ്ടോ എന്ന് സംശയം ഉദിച്ചേക്കാം. തിരുവിതാംകൂർ സംസ്ഥാനം, തിരുവിതാംകൂർ-കൊച്ചിയായി രൂപാന്തരപ്പെട്ടപ്പോഴും, കവനൻറ് അനുസരിച്ച് ഈ ബാദ്ധ്യത പുതിയ സംസ്ഥാനം ഏറെറടുത്തിട്ടുണ്ട്. ഭരണഘടനയിലെ 238-ാം വകുപ്പിൽ അത് ഉറപ്പുചെയ്യുകയും ഉണ്ടായി. 1956-ൽ കേരള സംസ്ഥാനം രൂപീകരിച്ചപ്പോഴും, തിരു-കൊച്ചി സംസ്ഥാനത്തിനുണ്ടായിരുന്ന ബാദ്ധ്യതകളെല്ലാം പുതിയ സംസ്ഥാനത്തിന് ഏറെറടുക്കേണ്ടിവന്നു. 1956-ലെ സംസ്ഥാന പുനർ വിഭജന നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകളും ഈ വസ്തുത വ്യക്തമാക്കുന്നുണ്ട്. അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണ് ഭരണഘടനയിലെ പ്രസക്തവകുപ്പും ഭേദഗതി ചെയ്യേണ്ടിവന്നത്. കേരള സർക്കാരിൻെറ ബാദ്ധ്യത ഉറപ്പുചെയ്തിരിക്കുന്നത് ഭരണഘടനയിലെ 290- എ വകുപ്പിലാണ്. കേരള സർക്കാരിൻെറ സഞ്ചിത നിധിയിൽ, മുൻ തിരുവിതാംകൂർ-കൊച്ചി സംസ്ഥാനത്തിൻെറ സഞ്ചിത നിധി ഉൾക്കൊള്ളുന്നിടത്തോളംകാലം, ഈ ബാദ്ധ്യത അന്യൂനമായി നിലനിൽക്കുമെന്ന് തീർത്ത് പറയാൻ സാധിക്കും. ആവർത്തനസ്വഭാവമുള്ള ഈ ബാദ്ധ്യതയെ, സർക്കാരിൻെറ സൗജന്യമായോ, സംഭാവനയായോ, ഗ്രാൻറായോ വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നത് അസ്ഥാനത്താണ്. ഈ വിഷയം നേരിട്ടറിഞ്ഞുകൊള്ളുകിലും കേരള ഹൈക്കോടതിയുടെ പരിഗണനക്ക് വിഷയമായിട്ടുണ്ട്. 1973-ൽ ഒ. പി. 640-ാം നമ്പർ കേസിൽ (എൻ. പി. പണിക്കർ, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വംബോർഡ്) ജസ്റ്റിസ് പി. സുബ്രഹ്മണ്യംപോറ്റി പ്രഖ്യാപിച്ച വിധി ന്യായത്തിൽ, ഇങ്ങനെ പറയുന്നു. ''വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന ചെലവുകളും നിർവഹിക്കുന്നതിന് തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വംബോർഡിന് സാധിക്കാതെ ഇരിക്കുന്നതിൻെറ ഒരു കാരണം, സർക്കാരിൽ നിന്നും കൊടുക്കാൻ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്ന അൻപത്തിയൊന്നുലക്ഷം രൂപായുടെ വാർഷിക വിഹിതം പുനഃപരിശോധിക്കാത്തതുകൊണ്ടാണ്. ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി ഗവൺമെൻറിൽ സമ്മർദ്ദം ചെലുത്തുന്നതിന് തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിനു ന്യായമായ അവകാശമുണ്ട്. ദേവസ്വം വസ്തുക്കൾ ഏറെറടുത്തതിൻെറ ചരിത്രപരമായ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, ഈ വാർഷിക വിഹിതം വസ്തുനിഷ്ഠമായി പുനർ നിർണ്ണയം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള ധാർമ്മികമായ ബാദ്ധ്യത ഗവൺമെൻറിനുണ്ട്. ഏറെറടുത്ത വസ്തുക്കൾ ഇന്നും ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് കൈവശമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ, ദേവസ്വങ്ങളുടെ എല്ലാ ചെലവുകളും നിറവേറാനും ഫലപ്രദമായ ഭരണം നടത്താനും ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടാകുമായിരുന്നില്ല''.

6. വാർഷിക വിഹിതം വർദ്ധിപ്പിക്കാൻ സർക്കാരിനുള്ള ബാദ്ധ്യത വ്യക്തമാണല്ലോ. തിരുവിതാംകൂറിലെ ''ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾ'' ശരിയായ രീതിയിൽ പരിപാലിക്കാനുള്ള ട്രസ്റ്റിയുടെ ബാദ്ധ്യതയാണ് സർക്കാരിനുള്ളത്. ആ ബാദ്ധ്യത ''ആചന്ദ്രതാരം'' തുടരുകയും ചെയ്യും ശരിയായ പരിപാലനത്തിന് അനുയോജ്യമായ രീതിയിൽ വാർഷിക വിഹിതം വർദ്ധിപ്പിക്കേണ്ട സാഹചര്യങ്ങളും ഇന്ന് നിലവിലുണ്ട്.

ജീവനക്കാരുടെ വേതനം, നിത്യനിദാന വിഭവങ്ങളുടെ കുത്തനെയുള്ള വില ക്കയറ്റം, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ അറ്റകുറ്റപണികൾ, ഇവ മാത്രം കണക്കിലെടു ത്താൽ, വാർഷിക വിഹിതം ഏറ്റവും ചുരുങ്ങിയത് ഒരു കോടി രൂപ യായി വർദ്ധിപ്പിക്കേണ്ടതാണെന്ന് കാണാം. കഴിഞ്ഞ 36 വർഷത്തി നിടക്ക് നിത്യനിദാന വിഭവങ്ങൾക്കും മറ്റും ഉണ്ടായിട്ടുള്ള വിലക്കയറ്റം കാണിക്കുന്ന പട്ടിക അനുബന്ധം 19 ആയി ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ജീവന ക്കാരുടെ വേതനം 15 മടങ്ങാണ് വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നത്. അത് ആണ്ടുതോറും വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടേയിരിക്കും.

7. ചോദ്യാവലിയിൽ ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി ഒരു പ്രത്യേക ചോദ്യം ഞാൻ ഉൾപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. ഉത്തരങ്ങൾ അയച്ചവരിൽ, ശ്രീ. എൻ. വി. കൃഷ്ണവാരിയർ (കൊല്ലം) മാത്രം ഈ തുക നിർത്തലാക്കണമെന്ന് അഭി പ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഭരണ ഘടനയിലെ 290-എ വകുപ്പനുസരിച്ച് വാർഷിക വിഹിതം വർദ്ധിപ്പിക്കാൻ സാദ്ധ്യമല്ലെന്ന് ശ്രീ. കെ. മഞ്ചു ക്കുട്ടിമേനോൻ (എറണാകുളം) പറയുന്നു. മറ്റുള്ളവരെല്ലാം തന്നെ വാർഷിക വിഹിതം കാലോചിതമായി വർദ്ധിപ്പിക്കേണ്ടതാണെന്ന് യുക്തിപൂർവ്വം സമർത്ഥിച്ചിട്ടുണ്ട്. പ്രധാനപ്പെട്ട അഭിപ്രായങ്ങൾ ചുവടെ ചേർക്കുന്നു:

പരമപൂജനീയ, ശൃംഗേരി മഠാധിപതി ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികൾ.

''ദേവസ്വങ്ങളുടെ പരിപാലനത്തിനാവശ്യമായ സാമ്പത്തിക സഹായം നൽകാൻ ഗവൺമെന്റ് ബാദ്ധ്യസ്ഥമാണ്''.

ശ്രീ. ബി. മാധവൻനായർ (മുൻ പ്രസിഡൻറ്, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ്)

''ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ അറ്റകുറ്റപ്പണികൾക്ക് മാത്രം കേരളാ ഗവൺമെൻറും കേന്ദ്ര ഗവൺമെൻറും ചേർന്ന് ആണ്ടുതോറും ഒരു കോടി രൂപ ഗ്രാൻറ് നൽകണം. വാർഷികവിഹിതം അഞ്ചുകോടി രൂപാ ആക്കണം''.

ശ്രീ. കെ. രാമൻപിള്ള (ജനറൽ സെക്രട്ടറി, ഭാരതീയ ജനതാപാർട്ടി)

''നാണയത്തിൻെറ മൂല്യക്ഷയം, വിലക്കയറ്റം എന്നിവ കണക്കി ലെടുത്ത് വാർഷികാശനം, ചുരുങ്ങിയത് 3 കോടി രൂപയെങ്കിലും ആവ ശ്യപ്പെടണം''.

സ്വാമി ദുർഗ്ഗാദാസ് (മീനച്ചിൽ)

''വാർഷികാശനം 50 ശതമാനമെങ്കിലും വർദ്ധിപ്പിക്കണം''.

ശ്രീ. എൻ. ഭാസ്കരൻ നായർ (മുൻ മന്ത്രി, ചങ്ങനാശ്ശേരി)

''ജീവിത സൂചികക്കനുസരണമായി വാർഷികാശനം വർദ്ധിപ്പി ക്കേണ്ടതാണ്''.

അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. പി. ആർ. രാജഗോപാൽ (പൊൻകുന്നം)

''രൂപായുടെ മൂല്യശോഷണത്തിനു അനുസരണമായി വാർഷിക വിഹിതം വർദ്ധിപ്പിക്കണം''.

സ്വാമി പരമേശ്വരാനന്ദ സരസ്വതി (കന്യാകുമാരി)

''തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വംബോർഡിൻെറ വാർഷിക വിഹിതം കൂറഞ്ഞത് 80 ശതമാനമെങ്കിലും വർദ്ധിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്''.

ഡോക്ടർ മൻമഥൻനായർ (തേക്കടി)

''വാർഷിക ഗ്രാന്റ് 3 കോടി രൂപയാക്കണം''.

സ്വാമി ഗണാനന്ദ (ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, കാലടി)

''രൂപയുടെ മൂല്യം, ഭൂമിയുടെ വില എന്നിവയെ ആസ്പദമാക്കി വാർഷികാശനം അപ്പഴപ്പോഴും വർദ്ധിപ്പിക്കാനുള്ള ബാദ്ധ്യത ഗവൺമെന്റിനുണ്ട്. ഇപ്പോഴും ഇത് പത്തിരട്ടിയായി വർദ്ധിപ്പിക്കണം''.

അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. എസ്. പി. നായർ (ഗുരുവായൂർ)

''വാർഷിക ഗ്രാന്റ് പതിൻമടങ്ങായി വർദ്ധിപ്പിക്കണം''.

പ്രൊഫസർ പി. ആർ. നായർ (തവന്നൂർ)

''ജീവിതനിലവാര സൂചികയിലെ വർദ്ധനവനുസരിച്ച് വാർഷിക വിഹിതം പുനർ നിർണ്ണയം ചെയ്യണം''.

ശ്രീമതി കെ. പാറുക്കുട്ടിയമ്മ (പട്ടം)

''സ്റ്റേറ്റിന്റെ റവന്യൂവരുമാനത്തിന്റെ മൂന്നിൽ ഒന്ന് ദേവസ്വങ്ങളുടെ വാർഷിക വിഹിതമായി നൽകണം''.

സ്വാമി പ്രേമാനന്ദ ഭാരതി (സദാനന്ദപുരം)

''ജീവിത സൂചികയനുസരിച്ച് വാർഷികാശനം വർദ്ധിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്''.

ശ്രീ. വി. ആർ. കൃഷ്ണൻനായർ (തിരുവനന്തപുരം)

''മുൻപ് പല സന്ദർഭങ്ങളിലും സ്വമേധയാ വാർഷിക വിഹിതം വർദ്ധിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. വർദ്ധനവിനുള്ള ആവശ്യവും, ബാദ്ധ്യതയും ഇതിൽനിന്നും വ്യക്തമാണ്. സാധനവിലക്കനുസരണമായി വാർഷികാശനം വർദ്ധിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്''.

അഡ്വക്കേറ്റ് ശ്രീ. കെ. അയ്യപ്പൻപിള്ള (തിരുവനന്തപുരം)

''വാർഷിക വിഹിതം കുറഞ്ഞത് 3 കോടി രൂപയാക്കേണ്ടതാണ്''.

പ്രൊഫസർ പി. എസ്. അച്ചുതൻപിള്ള (റിട്ടയേർഡ് ലാ കോളേജ് പ്രിൻസിപ്പൽ)

''ഡി. എ. വർദ്ധനവ് പോലെതന്നെ വാർഷികാശനവും വർദ്ധിപ്പിക്കണം''.

സ്വാമിഗോലോകാനന്ദ (ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, തിരുവനന്തപുരം)

''ജീവിത വിലസൂചികക്കനുസരണമായി ദേവസ്വങ്ങളുടെ വാർഷിക ഗ്രാന്റ് വർദ്ധിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്''.

റിട്ടയേർഡ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ-സർവ്വശ്രീ പി. ഗംഗാധരൻനായർ; പുല്ലുകുളങ്ങര ദേവസ്വം മാനേജർ, ശ്രീ. എം. കെ. കൃഷ്ണൻ നായർ; കേരള ക്ഷേത്രസംരക്ഷണ സമിതി പ്രസിഡന്റ്, പി. ആർ. കേരള വർമ്മ രാജ; തറമ്മൽ കൃഷ്ണൻ (കോഴിക്കോട്) പി. ആർ. രാമവർമ്മരാജ (ആലക്കോട്), എ. ബി. പ്രഭു (എറണാകുളം), സ്വാമി ജ്ഞൈത്രാനന്ദ (തിരുവല്ല), ജി. കേശവപിഷാരടി (പറവൂർ) തുടങ്ങിയവരെല്ലാം ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായ സാധനങ്ങളുടെ വിലക്കയറ്റത്തിനനുസരണമായി, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന് ഗവൺമെന്റ് നൽകിവരുന്ന വാർഷിക വിഹിതം ന്യായമായി വർദ്ധിപ്പിക്കണമെന്ന് അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്,

8. പൊതുജനാഭിപ്രായം, ചരിത്രപരമായ തെളിവുകൾ, വസ്തുതകൾ, നിയമവ്യവസ്ഥകൾ എന്നിവയുടെ സൂക്ഷ്മമായ പഠനത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ; തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടിലേക്ക് കേരള സർക്കാരിന്റെ സഞ്ചിതനിധിയിൽനിന്നും, വാർഷിക ബഡ്ജറ്റിൽ വകകൊള്ളിച്ച് കൊടുത്തുവരുന്ന വിഹിതം ഒരു സൗജന്യ ധനസഹായമല്ലെന്നും ആവർത്തന സ്വഭാവമുള്ള ബാദ്ധ്യതയുടെ മോചനം മാത്രമാണെന്നും, ഈ തുക 5 വർഷത്തിലൊരിക്കൽ വസ്തു നിഷ്ഠമായി പുനർ നിർണ്ണയം ചെയ്യേണ്ടതാണെന്നും ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു. ക്ഷേത്രാവശ്യങ്ങൾക്കുള്ള സാധനങ്ങളുടെ വില, ജീവിത നിലവാര സൂചിക, എന്നിവയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ വർദ്ധനവിന്റെ തോത് നിജപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്. 36 വർഷമായി നിശ്ചലമായി തുടരുന്ന ഈ വാർഷിക വിഹിതം, ഉടനെ തന്നെ ഒരു കോടി രൂപയായി വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും, തദനുസരണമായി ഭരണ ഘടനയിലെ 290-എ വകുപ്പ് ഭേദഗതി ചെയ്യുന്നതിന് കേന്ദ്ര ഗവൺമെൻറിലേക്ക് ശുപാർശചെയ്യുകയും വേണ്ടതാണ്. തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തെ ചരിത്ര പ്രാധാന്യമുള്ള പല ക്ഷേത്രങ്ങളും നാശമോശപ്പെട്ട് കിടക്കുന്നതായി ഞാൻ നേരിട്ട് കണ്ടു. ഗണ്യമായ അറ്റകുറ്റപ്പണികൾ അടിയന്തിരമായി ചെയ്താൽ മാത്രമേ ഈ പുരാതന ക്ഷേത്രങ്ങൾ നിലനിർത്താൻ സാധിക്കുകയുള്ളു. 1907-ൽ രാമചന്ദ്രറാവ് കമ്മീഷൻ ചൂണ്ടികാണിച്ചിട്ടുള്ളതുപോലെ ദേവസ്വങ്ങളുടെ ആദായമിച്ചമായി, 1811-മുതൽ കുറഞ്ഞത് രണ്ട് ലക്ഷം രൂപാവീതം ആണ്ടുതോറും സർക്കാരിന് ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. നിയമപരമായും, അതിലേറെ ധാർമ്മികമായും, ഈ തുകയുടെ ഒരു ചെറിയ പങ്ക് ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ അറ്റകുറ്റപ്പണി നടത്താനായി തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടിന് നൽകേണ്ടതാണ്. ഗവൺമെൻറിന്റെ സാമ്പത്തിക നില ഇപ്പോൾ ആശാസ്യമല്ലെന്ന് അറിയാമെങ്കിലും, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വങ്ങളുടെ നേർക്കുള്ള ബാദ്ധ്യതയുടെ ധാർമ്മിക സ്വഭാവം പ്രത്യേകമായി പരിഗണിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. ദേവസ്വങ്ങളുടെ അറ്റകുറ്റപ്പണികൾക്കായി ഗവൺമെൻറ് 2 കോടി രൂപയെങ്കിലും നൽകണമെന്ന് ഞാൻ ശുപാർശചെയ്യുന്നു. ഒരു സമയ ബന്ധിത പരിപാടി ആവിഷ്കരിച്ച്, ഈ തുക ഉപയോഗിച്ച് തിരുവിതാംകൂർ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പുനരുദ്ധാരണവും അറ്റകുറ്റ പണികളും നടത്തേണ്ടതാണ്.

അദ്ധ്യായം 21

ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമങ്ങളും ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങളും

1. മുൻ അദ്ധ്യായത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചത്. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന് കേരള സർക്കാരിന്റെ സഞ്ചിത നിധിയിൽനിന്ന് കിട്ടിവരുന്ന വാർഷിക ഗ്രാന്റിനെപ്പറ്റിയാണ്. അതിൽനിന്നും വ്യത്യസ്തമായ വിഷയമാണ് ഇനി പ്രതിപാദിക്കുന്നത്. കേരളാ ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമം, ജൻമികരം നിർത്തലാക്കൽ നിയമം, കേരളാ വനഭൂമി നിക്ഷിപ്ത മാക്കൽ നിയമം, കേരളാ സർവീസിനാം നിർത്തലാക്കൽ നിയമം തുടങ്ങി, സമീപ കാലത്ത് നടപ്പാക്കിയിട്ടുള്ള നിയമങ്ങളും, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും നിലനിൽപ്പിനെ എത്രമാത്രം ബാധിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് പരിശോധിക്കേണ്ടതുണ്ട്. 1962-ൽ, കുട്ടികൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷന്റെ അന്വേഷണ റിപ്പോർട്ട് ഗവൺമെൻറിന് സമർപ്പിക്കുമ്പോഴും, 1963-ലെ ''കേരളാ ഭൂപരിഷ്ക്കരണ'' നിയമം തയ്യാറാക്കിയിരുന്നില്ല. ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ദൂരവ്യാപകമായ; സ്ഥായിയായ;

ദേവസ്വങ്ങൾക്കിടയാകുന്ന ഈ നിയമ നിർമ്മാണത്തെപ്പറ്റി മേനോൻ കമ്മീഷനും, ആ അന്വേഷണത്തിൽ പങ്കെടുത്ത എല്ലാവരും ഭയാശങ്കകൾ പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്നു. മേനോൻ കമ്മീഷന്റെ റിപ്പോർട്ടിലെ 38–ാമത്തെ ശുപാർശയുടെ പ്രസക്തഭാഗം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

''നിലവിലുള്ള നിയമങ്ങളും, ഞങ്ങളുടെ മുൻപാകെ തെളിവ് നൽകിയവരുടെ അഭിപ്രായങ്ങളും, ശ്രദ്ധാപൂർവം പരിഗണിച്ചശേഷം, കേരളാ ഗവൺമെന്റിന്റെ പരിഗണനയിൽ ഇരിക്കുന്ന ഭൂപരിഷ്ക്കരണ 'നിയമത്തെ' പ്പറ്റി ഞങ്ങൾക്ക് പറയാനുള്ളത്, കേരളത്തിലെ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് അവകാശപ്പെട്ടതായ എല്ലാ ഭൂമികളും ഗവൺമെന്റ് ഏറ്റെടുക്കുകയും, അതിന്റെ പ്രതിഫലമായി, ആ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് 1946–ന് മുൻപ് കിട്ടിവരുന്ന ആദായം കിട്ടത്തക്കവണ്ണം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുകയും, സാധനങ്ങളുടെ വിലക്കയറ്റത്തിനനുസരണമായി, ഈ 'വാർഷിക വിഹിതം' അഞ്ചുകൊല്ലം തോറും നിജപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യണമെന്നാണ്. ഈ തത്വം തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന് നൽകിവരുന്ന നാല്പത്തി ആറര ലക്ഷം രൂപയുടെ 'വാർഷിക ഗ്രാന്റിനും' ബാധകമാക്കണം. ഈ വാർഷിക ഗ്രാന്റിനെ സംബന്ധിച്ച് ഭരണഘടനയിൽ ഉറപ്പു ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ദേവസ്വം വസ്തുക്കൾക്ക്, കൈവശക്കുടിയാൻമാർക്ക് സ്ഥിരാവകാശം നൽകുന്നതിനുള്ള നിയമം നിർമ്മിക്കുമ്പോൾ, അതിന് പ്രതിഫലമായി നൽകുന്ന 'വാർഷികാശനവും' അഞ്ച് വർഷക്കാലം കൂടുംതോറും പുനർനിർണ്ണയം ചെയ്യണമെന്നുള്ള വ്യവസ്ഥ ഭരണഘടനയിൽ ചേർക്കേണ്ടതാണ്. ഏതെങ്കിലും രാഷ്ട്രീയ പാർട്ടിയുടെ തന്നിഷ്ട പ്രകാരം, ഈ നഷ്ടപരിഹാരതുകയുടെ മേൽ കൈവയ്ക്കാൻ ഇടയാകരുത്. ദേവസ്വം വസ്തുക്കളുടെ നിലവിലുള്ള 'കരാർ പാട്ടം', 'മര്യാദപാട്ടമായി' കണക്കാക്കണമെന്നും ഞങ്ങൾ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഈ പാട്ടം മുടക്കം കൂടാതെ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് കിട്ടാനുള്ള സംവിധാനമാണ് ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടത്. ഹിന്ദുമതത്തിന്റെയും, ഹിന്ദുമതവിശ്വാസികളുടെയും നിലനിൽപ്പിന് അപകടം ഉണ്ടാകരുതെന്ന് കരുതി, ഞങ്ങൾ സമർപ്പിക്കുന്ന ഈ ശുപാർശകൾ ഗവൺമെന്റിന് സ്വീകാര്യമായിരിക്കുമെന്ന് ഞങ്ങൾ കരുതുന്നു.''

2. മേനോൻ കമ്മീഷൻ അവഗാഢപൂർവം നൽകിയ ശുപാർശകൾ ഗവൺമെന്റ് പരിഗണിച്ചിട്ടില്ലെന്ന്, 1969–ലെ കേരളാ ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമവും, 1969–ൽ നടപ്പാക്കിയ ഭേദഗതി നിയമവും വ്യക്തമാക്കുന്നു. 1968–ലെ ഭേദഗതി നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾ കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് അപരിഹാര്യമായ കഷ്ടനഷ്ടങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കി. 1970 ജനുവരി 1–ാം തീയതി മുതൽക്കാണ്, ഈ വ്യവസ്ഥകൾ പ്രാബല്യത്തിൽ വന്നത്. തിരുവിതാംകൂറിലെ ''ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങളെ'' സംബന്ധിക്കുന്ന സ്ഥിതിവിവര കണക്കുകൾ ഉദ്ധരിച്ചുകൊണ്ട്, 1974–ൽ ഡോക്ടർ സി. ആർ. കൃഷ്ണമൂർത്തി കമ്മീഷന്റെ മുൻപിൽ ഞാൻ ഈ പ്രശ്നം അവതരിപ്പിക്കുകയുണ്ടായി. കൃഷ്ണമൂർത്തി കമ്മീഷൻ ആവശ്യപ്പെട്ടതനുസരിച്ച് ഞാൻ തയ്യാറാക്കി നൽകിയ ''നോട്ട്''; കമ്മീഷൻ റിപ്പോർട്ടിൽ അനുബന്ധമായി ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. അതിലെ പ്രസക്തഭാഗങ്ങൾ മാത്രം ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കാം. കേണൽ മൺറോയുടെ കയ്യേറ്റത്തിന് ശേഷം, തിരുവിതാംകൂറിലെ ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് അവകാശപ്പെട്ടിരുന്ന 35,000 ഏക്കർ ഭൂമിയിൽ ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളെന്ന് പറയാവുന്ന 2,000 ഏക്കർ ഒഴികെയുള്ളവ പാട്ടവ്യവസ്ഥയിൽ അന്യകൈവശമായിരുന്നു. ഫലഭൂയിഷ്ടമായ നിലവും, കരപ്പറമ്പും, ഉൾപ്പെട്ട ഈ ഭൂമികൾക്ക്, അവ പാട്ടത്തിന് നൽകിയ കാലഘട്ടത്തിലെ നാട്ടുനടപ്പനുസരിച്ച്, ഏറ്റവും ചുരുങ്ങി

യത് പതിനേഴര ലക്ഷം രൂപ വാർഷികാദായം കണക്കാക്കാമായിരുന്നു. എന്നാൽ, വളരെ തുച്ഛമായ പാട്ടമാണ് ഈ ഭൂമികൾക്ക് ചുമത്തിയിരുന്നത്. 1951-ൽ പോലും, കരപ്പറമ്പുകൾക്ക് ഏക്കറിന് ആറേകാൽ രൂപയും, ഇരിപ്പൂ നിലങ്ങൾക്ക് ഏക്കറിന് 35 പറ നെല്ലും, ഒരിപ്പൂ നിലങ്ങൾക്ക് 14 പറ നെല്ലുമാണ് പാട്ടം നിശ്ചയിച്ചിരുന്നത്. നാമമാത്രമായ ഈ നിരക്കുകൾ അനുസരിച്ചും, ആണ്ടിൽ ഒരു ലക്ഷം പറ നെല്ലും, 92,000 രൂപയും ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് കിട്ടുന്നുണ്ടായിരുന്നു. 1970-ൽ നടപ്പാക്കിയ ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമപ്രകാരം പാട്ടവസ്തുക്കൾക്ക് ''മര്യാദപാട്ടം'' ഏർപ്പെടുത്തി. നിലങ്ങൾക്ക് കരാർ പാട്ടത്തിന്റെ ഒരു പകുതിയും, പുരയിടങ്ങൾക്ക് നാലിൽ മൂന്നും എന്ന ക്രമത്തിനാണ് മര്യാദപാട്ടം നിശ്ചയിച്ചിരുന്നത്. 1969 ഡിസംബറിൽ ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമത്തെപ്പറ്റി നടന്ന നിയമസഭാ ചർച്ചകളിൽ, ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് നേരിടുന്ന ഭീമമായ നഷ്ടത്തെപ്പറ്റി ചൂണ്ടിക്കാണിക്കാൻ ഒരൊറ്റ ഹിന്ദു സാമാജികനും മുന്നോട്ട് വന്നില്ല. നിയമം നടപ്പായപ്പോഴും, ദേവസ്വങ്ങളുടെ വാർഷികാദായം ഒന്ന് പകുതിയായി ചുരുങ്ങി. നിയമ നിർമ്മാതാക്കൾ ദേവസ്വങ്ങളോട് ഒരു പ്രത്യേക പരിഗണന കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്. ജൻമിമാർക്ക് നൽകാൻ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്ന ''ക്രയവിലയ്ക്ക്'' പകരം മതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് ശാശ്വതമായി ''വാർഷികാശനം'' നൽകുന്നതിനുള്ള വ്യവസ്ഥയാണ് ചേർത്തിരിക്കുന്നത്. പ്രഥമദൃഷ്ട്യാ, ഇതൊരു സൗജന്യമായി തോന്നിയേക്കാം. എന്നാൽ യാഥാർത്ഥ്യം മറിച്ചാണ്. നെല്ലിന്റെയും മറ്റ് ഉല്പന്നങ്ങളുടെയും, ആറുവർഷത്തെ ശരാശരി വില തിട്ടപ്പെടുത്തിയിട്ട്, അതിൽ നിന്നും രണ്ടരശതമാനം സർക്കാരിന്റെ ''പിരിവ്'' ചെലവിന് കുറച്ച ശേഷം, ബാക്കിവരുന്ന തുകയാണ് വാർഷികാശനമായി കണക്കാക്കുന്നത്. ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് കിട്ടിവന്നിരുന്ന നെല്ലിന് ''മര്യാദപാട്ടവും'' ആറുകൊല്ലത്തെ ശരാശരിവിലയും കണക്കാക്കിയാൽ പോലും, തിരുവിതാംകൂറിലെ ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഏറ്റവും കുറഞ്ഞത് അഞ്ചര ലക്ഷം രൂപ വാർഷികാശനമായി കിട്ടേണ്ടതാണ്, ഇതിനുപകരം; ഇന്ന് കിട്ടുന്നത് രണ്ടുലക്ഷം രൂപ മാത്രമാണ്. വാർഷികാശനം അന്തിമമായി തീരുമാനിക്കപ്പെട്ടാൽപോലും, ഈ തുക രണ്ടേകാൽ ലക്ഷം രൂപയിൽ കവിയുകയില്ല. പ്രത്യക്ഷത്തിലുള്ള ഈ വൈരുദ്ധ്യത്തിന് കാരണം, ഗവൺമെൻറിന്റെ സോച്ഛാപരമായ നടപടികളാണെന്ന് പറയാതെ തരമില്ല. നെല്ലിന്റെ ശരാശരി വിലയായി കണക്കാക്കിയിരിക്കുന്നത് കഷ്ടിച്ച് നാല് രൂപയാണ്. കമ്പോള നിലവാരവുമായി പുല ബന്ധംപോലുമില്ലാത്ത ഈ ''തറവില'' കേവലം സാങ്കൽപികമെന്നേ പറയാൻ സാധിക്കുകയുള്ളൂ. ദേവസ്വങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അതിപ്രധാനമായ മറ്റൊരു വസ്തുതകൂടി പരിഗണിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് കിട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്ന നെല്ല്, സാധാരണ ജൻമിമാരെപ്പോലെ; വിറ്റ് മുതൽ കൂട്ടാനുള്ളതല്ലെന്നും ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ നിത്യനിദാനങ്ങൾക്കും, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ ഉപജീവനത്തിനും, ഉപയോഗിച്ചിരുന്നതാണെന്നും, ഉള്ള സവിശേഷതപോലും ഗവൺമെൻറ് പരിഗണിക്കാതിരുന്നത് ദൗർഭാഗ്യകരമായി പോയി. ഇന്ന് കിട്ടുന്ന വാർഷികാശനം ശരിയായി കണക്കാക്കുമ്പോൾ, മുൻപ് പാട്ടം കിട്ടിയിരുന്ന ഒരു പറ നെല്ലിനു പകരം രണ്ടു രൂപ മാത്രമാണ് കിട്ടുന്നത്. ഈ തുക കഴിഞ്ഞ 14 വർഷമായി നിശ്ചലമായി തുടരുന്നു. ഈ തുകകൊണ്ട് ഇന്ന് ഇടങ്ങഴി നെല്ല് മാത്രമേ വാങ്ങിക്കാൻ സാധിക്കയുള്ളൂ. അതായത്, മുൻപ് കിട്ടിവന്നിരുന്ന പാട്ടത്തിന്റെ പത്തിൽ ഒരംശമാണ് വാർഷികാശനമായി നൽകുന്നതെന്നർത്ഥം. ഈ തുകയെ ''പിച്ചകാശെന്ന്'' ആരെങ്കിലും വിശേഷിപ്പിച്ചാൽ അതിന് പരിഭവിച്ചിട്ട് കാര്യമില്ല.

3. തിരുവിതാംകൂറിലെയും കൊച്ചിയിലേയും, മലബാറിലേയും ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, 1970–ലെ കേരള ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമത്തിന്റെ ആഘാതമേറ്റ് ഗണ്യമായ നഷ്ടം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. കൊച്ചിയിലെ ''ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക്'' നാല് ലക്ഷത്തിൽപരം പറ നെല്ലും. രണ്ടു ലക്ഷം രൂപയും വാർഷിക–പാട്ട–മിച്ചവാരം കിട്ടിയിരുന്നതിന് പകരം; ഇന്ന് കിട്ടുന്ന വാർഷികാശനം അഞ്ചരലക്ഷം രൂപമാത്രമാണ്'. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് പാട്ടകുടിശ്ശികയിനത്തിൽമാത്രം, ഒന്നര ലക്ഷം പറ നെല്ലും, എട്ട് ലക്ഷം രൂപയും ഇനിയും ഈടാക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഗവൺമെൻറിൽനിന്നും പുരാതന കാലം മുതൽ കൊച്ചി ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് നൽകിവന്നിരുന്ന വാർഷിക ഗ്രാൻറും 1973–ൽ ഏകപക്ഷീയമായി ഗവൺമെൻറ് നിർത്തൽ ചെയ്തു.

4. മലബാറിലെ ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സ്ഥിതി ഇതിലൊക്കെ പരിതാപകരമാണ്. അതി പുരാതനകാലത്ത് ഈ ക്ഷേത്രങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ച മതവിശ്വാസികളായ ജൻമിമാർ, ഇവയുടെ ശ്രേയസ്കരമായ നിലനിൽപ്പിന് ആവശ്യമായ സ്വത്തുക്കൾ നീക്കി വച്ചിരുന്നു. ഇവയിൽ നിന്നുള്ള ആദായം കൊണ്ട് നിത്യനിദാനങ്ങളും, ക്ഷേത്ര സിൽബന്ധികളുടെ ദൈനംദിന ജീവിതവും സുഭിക്ഷമായി നടന്നു വരികയും ചെയ്തിരുന്നു. കാണം–വാരം–വെറും–പാട്ടം–കാരാണ്മ എന്നിങ്ങനെ പല ജൻമഭോഗങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഈ ക്ഷേത്ര ഭൂമികൾ അനുഭവിച്ചുവന്നവരിൽ അഹിന്ദുക്കളും ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. പാട്ട–മിച്ചവാര തോത് മിക്കവാറും എല്ലാ ഭൂമികൾക്കും തിരുവിതാംകൂറിലെ പോലെതന്നെ കുറവായിട്ടാണ് നിജപ്പെടുത്തിയിരുന്നത്. ചില ഉദാഹരണങ്ങൾ മാത്രം പറയാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. തളിപ്പറമ്പിലെ ടി. ടി. കെ. ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് 8,333 ഏക്കർ ഭൂമിയിൽനിന്നും ''പാലക്കാടൻ പറയ്ക്ക്'' പാട്ടം കിട്ടിവന്നിരുന്നത് 32,300 പറ നെല്ലാണ്. ഒരേക്കറിന് നാലു പറനെല്ല് പാട്ടം. കൈവശക്കുടിയാൻമാരുടെ ഭാരം ലഘൂകരിക്കാനുള്ള പരിവർത്തനത്തിൽ, ഈ നാമമാത്രമായ പാട്ടവും ഒന്നുപകുതി വെട്ടിക്കുറച്ചു. ഇന്ന് വാർഷികാശനമായി ഈ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് കിട്ടുന്നത് 54,000 രൂപ മാത്രമാണ്. ഈ തുക കൊണ്ട്. കമ്പോളവിലക്ക് 2,700 പറ നെല്ല് വാങ്ങിക്കാൻ സാധിക്കും; അങ്ങാടിപ്പുറത്തെ ചരിത്ര പ്രസിദ്ധമായ തിരുമാന്ധാംകുന്ന് ഭഗവതി ക്ഷേത്രത്തിന് നഷ്ടപ്പെട്ട ഭൂമി 1,600 ഏക്കർ; കിട്ടിവന്നിരുന്ന പാട്ടം 18,350 പറ നെല്ല്, ഭൂനിയമപ്രകാരം കിട്ടുന്ന വാർഷികാശനം 20,000 രൂപ മാത്രം. ലോകമെമ്പാടുമുണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന സാമൂഹിക പരിവർത്തനങ്ങളുടെയും ഭൂഉടമാ സമ്പ്രദായത്തിൽവന്നു ചേരുന്ന മാറ്റങ്ങളുടെയും നേർക്ക് കണ്ണടക്കണമെന്നല്ല ഞാൻ പറയുന്നത്. ഭരണഘടനാവ്യവസ്ഥകളും പോലും ഈ പരിവർത്തനങ്ങളെ സാധൂകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ ഒരു കാര്യം ഗവൺമെൻറിന്റെ ശ്രദ്ധയിൽ കൊണ്ടുവരാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. വ്യക്തിപരമായ ജൻമിത്വവും, സാമന്തസമ്പ്രദായങ്ങളും അവസാനിപ്പിക്കുന്നതിൽ അനുവർത്തിക്കുന്ന ചിന്താഗതിതന്നെ, ആരാധനാലയങ്ങൾക്കും ബാധകമാക്കുന്നത്, മിതമായി പറഞ്ഞാൽ, അധാർമ്മികമാണ്. സാമൂഹിക പരിവർത്തന രംഗത്ത്, മറ്റേതൊരു സമുദായത്തേക്കാളും ത്യാഗങ്ങൾ സഹിച്ച്, യാതൊരു പ്രതിഷേധവും പ്രകടിപ്പിക്കാതെ കഴിഞ്ഞുവന്ന ഹിന്ദു ദേവാലയങ്ങളെ പാപ്പരാക്കി പൂജ മുട്ടിക്കുന്ന നിയമ വ്യവസ്ഥകൾ മാറ്റി എഴുതണമെന്ന് തന്നെ ഞാൻ ഖണ്ഡിതമായി അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഈ അന്വേഷണത്തിൽ സജീവമായി സഹകരിച്ച, പരമപൂജനീയരായ ആചാര്യസ്വാമിമാർ മുതൽ, സാധാരണ ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർവരെ, അസന്നിഗ്ദ്ധമായി ആവശ്യപ്പെടുന്നതും അതു തന്നെയാണ്.

5. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ നിലനിൽപ്പിനെതന്നെ ബാധിക്കുന്ന ഈ വിഷത്തെപ്പറ്റി, എന്റെ പ്രശ്നാവലിയിൽ ഒരു ചോദ്യം ഉൾപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. അതിന് മറുപടി അയച്ചവരും തെളിവെടുപ്പിൽ സഹകരിച്ചവരും പ്രകടിപ്പിച്ച അഭിപ്രായം ഏതാണ്ട് ഏകകണ്ഠമായിരുന്നു. അതെപ്പറ്റി മുൻ അദ്ധ്യായത്തിൽ ഞാൻ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ക്ഷേത്ര ഭൂമികയ്യേറ്റം ഗവൺമെൻറിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കിയതിന്റെ പ്രതിഫലമായി, 1970-മുതൽ നൽകിവരുന്ന ''വാർഷികാശനം'' ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ നിത്യനിദാനങ്ങളും നിർവഹിക്കാനാവശ്യമുള്ള സാധനങ്ങളുടെ (നെല്ല്, എണ്ണ, പഞ്ചസാര, ശർക്കര, നെയ്യ്, കദളിപ്പഴം വിറക് തുടങ്ങിയവ) വില വർദ്ധനവിനനുസരണമായി, 5 വർഷത്തിൽ ഒരിക്കലെങ്കിലും വർദ്ധിപ്പിക്കണമെന്നും അതനുസരിച്ചുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ കേരള ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമത്തിൽ കൂട്ടിചേർക്കണമെന്നുമാണ് അവരെല്ലാം ആവശ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. പ്രധാനപ്പെട്ട ഈ വിഷയത്തിൽ ഈ രാജ്യത്തെ ഹിന്ദുമത വിശ്വാസങ്ങൾക്കുള്ള ആകാംക്ഷയും വികാരങ്ങളും രാഷ്ട്രീയ വിശ്വാസങ്ങൾക്കുപോലും അതീതമാണ്. ഇത് ഗൗരവപൂർവം പരിഗണിക്കേണ്ട വിഷയമാണെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. എല്ലാ സാഹചര്യങ്ങളും, മാറിവരുന്ന സാമൂഹിക–രാഷ്ട്രീയ പരിവർത്തനങ്ങളും പരിഗണിച്ച് ഞാൻ രൂപീകരിക്കുന്ന സുചിന്തിതമായ അഭിപ്രായം ഈ അദ്ധ്യായത്തിന്റെ അവസാനഭാഗത്ത് ചേർക്കുന്നുണ്ട്.

6. മലബാറിനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, പരിഗണന അർഹിക്കുന്ന മറ്റൊരു വിഷയമാണ് 1971–ലെ വനം ദേവൽക്കരണ നിയമം. മലബാറിലെ കല്ലേക്കുളങ്ങര ഹേമാംബിക ക്ഷേത്രം; കൊട്ടിയൂർ പെരുമാൾ ക്ഷേത്രം; പുൽപ്പള്ളി ദേവീക്ഷേത്രം; തിരുകാച്ചാംകുറിശ്ശി ക്ഷേത്രം തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഉടമാവകാശം ഉണ്ടായിരുന്ന ഒന്നേകാൽ ലക്ഷം ഏക്കർ വനഭൂമി, 1971–ലെ നിയമം മൂലം സർക്കാരിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കുകയാണുണ്ടായത്. ദേവസ്വം ഭൂമികയ്യേറ്റം നിക്ഷിപ്തമാക്കുന്നതിന് 1970–ലെ ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമത്തിൽ പരിമിതമായ പ്രതിഫലമെങ്കിലും വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരുന്നു. 1971-ലെ വനഭൂമി നിക്ഷിപ്തമാക്കൽ നിയമത്തിലാകട്ടെ, യാതൊരു നഷ്ടപരിഹാരവും വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിട്ടില്ല. അതി വിചിത്രമായ മറ്റൊരു വസ്തുതകൂടി മനസ്സിലാക്കേണ്ടതുണ്ട്. ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് ഉടമാവകാശമുള്ള വിസ്തൃതമായ വനഭൂമികയ്യേറ്റം സർക്കാരിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കി രാജ്യത്തിന്റെ വനസമ്പത്ത് വർദ്ധിപ്പിക്കാനാണ് നിയമം നിർമ്മിച്ചതെങ്കിലും, ആ ലക്ഷ്യം ഇനിയും വിദൂരത്താണ്. ഈ ഭൂമികളുടെ ഏറിയ പങ്കും, കയ്യേറ്റക്കാരുടെ കൈവശത്തിലായിട്ട് കാലം ഏറെക്കഴിഞ്ഞു. ഊരാണ്മക്കാരുടെ അറിവോടും, അല്ലാതെയും അനധികൃത പ്രവേശനം നടന്നിട്ടുണ്ട്. ഒരു കാലഘട്ടത്തിൽ എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണറുടെ സേവനപരമായ ഉത്തരവനുസരിച്ചും, പതിനായിരക്കണക്കിന് ഏക്കർ വനഭൂമി, ദീർഘകാല പാട്ടത്തിന് പലർക്കും ചാർത്തികൊടുക്കുകയുണ്ടായി. തടി വില ഉൾപ്പെടെ അക്കാലത്ത് ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് കിട്ടേണ്ടിയിരുന്ന 25 ലക്ഷത്തോളം രൂപ ഇനിയും ഈടായിട്ടില്ല. കമ്മീഷണറുടെ ഉത്തരവിന്റെ തണലിൽ കാടുകയറിയവർ, വിലപ്പെട്ട തടികയ്യേറ്റം വെട്ടിവിറ്റും, ആനകളെ ജീവനോടെ പിടിച്ചും, വെടിവെച്ചുകൊന്നും, ലക്ഷക്കണക്കിന് രൂപ സമ്പാദിച്ചു. ഈ വനം കൊള്ളയിൽ കേരളത്തിലെ തോട്ട ഉടമകളും, രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനമുള്ളവരും പങ്കാളികളാണ്. ചുരുക്കത്തിൽ ഹിന്ദു ദേവാലയങ്ങളുടെ വനഭൂമികളെല്ലാം ദേവൽക്കരണ നിയമത്തിന്റെ പഴുതുകളിൽകൂടി, കുറെ പണക്കാരുടെയും അവരുടെ പണിക്കാരുടെയും കൈകളിലാണ് എത്തിചേർന്നിരിക്കുന്നത്. കല്ലേക്കുളങ്ങര ഹേമാംബികാക്ഷേത്രം

മാനേജർ ശ്രീ. പി. എൻ. കുഞ്ചു അച്ചൻ എന്നെ മുൻപാകെ പറഞ്ഞതിങ്ങനെയാണ്. ''ഈ ദേവസ്വം വക ഭൂമി, പരേതനായ റവന്യൂ ബോർഡ് മെമ്പർ എസ്. ഗോവിന്ദമേനോൻ കമ്മീഷണറായിരുന്ന കാലത്ത് പലർക്കും 99 വർഷം കാലാവധിക്ക് പാട്ടത്തിന് കൊടുത്തു. ആദ്യകാലത്ത് ഇങ്ങനെ പാട്ടം കിട്ടിയവരിൽ, കോട്ടയത്തുകാരൻ ലൂക്കോസ് 400 ഏക്കറും, കാഞ്ഞിരപ്പള്ളിക്കാരൻ ചാക്കോ 200 ഏക്കറും, ബോംബെ ജി. പി. നായർ 100 ഏക്കറും സ്വാമി ആതുരദാസ് 300 ഏക്കറും, കയ്യേറി, തടികയ്യം വെട്ടി വിറ്റ് പ്ലാന്റേഷൻ ആക്കിയിട്ടുണ്ട്. ദേവസ്വം ഭൂമി ഇങ്ങനെ പാട്ടത്തിന് കൊടുത്തത് സംബന്ധിച്ച് കേസുകളും ഉണ്ടായി. ആ കേസുകളിൽ, അടുത്ത കാലത്ത്, ദേവസ്വത്തിനനുകൂലമായി സുപ്രീം കോടതി വിധി പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ഭൂമി ഇപ്പോഴും മുൻ പറഞ്ഞവരുടെ കൈവശം തന്നെയാണ്. ഈ ഭൂമിയെല്ലാം ഭൂനിയമപ്രകാരം പതിച്ചു കിട്ടണമെന്ന് പറഞ്ഞ് അവർ ഹർജി കൊടുത്തിരിക്കുകയാണ്. ആ കേസുകളിലും മതസ്ഥാപനമാണെന്നവാദം ഞാൻ ഉന്നയിച്ചിട്ടുണ്ട്.'' സ്കന്ദ പുരാണത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുള്ള തിരുകാച്ചാംകുറുശ്ശി ദേവസ്വത്തിന്റെ മാനേജിങ്ങ് ട്രസ്റ്റി, കൊല്ലങ്കോട് ശ്രീ. വേണുഗോപാലവർമ്മ രാജ പറഞ്ഞതിങ്ങനെയാണ്.

''വനഭൂമി നിക്ഷിപ്തമാക്കൽ നിയമം മൂലം, ഈ ക്ഷേത്രത്തിന് 10,000 ഏക്കർ വനഭൂമി നഷ്ടപ്പെട്ടു. യാതൊരു പ്രതിഫലവും തന്നിട്ടില്ല. യാഗങ്ങളും നടത്താനാവശ്യമായ 'സോമയും' 'കരിങ്ങാലിയും' ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ വനഭൂമിയിൽ നിന്നാണ് ഇന്ന് ഒട്ടുക്ക് കൊണ്ടുപോയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത്. വനഭൂമിയെല്ലാം ഗവൺമെന്റ് കൈയ്യടക്കിയതോടെ, യാഗത്തിന് അനുപേക്ഷണീയമായ ഈ സാധനങ്ങളും കിട്ടാതായിട്ടുണ്ട്. നൈവേദ്യത്തിനാവശ്യമായ വിറകുപോലും ഞാൻ വിലക്ക് വാങ്ങുകയാണ്. ഈ വനഭൂമിയുടെ ഒരു ഭാഗമെങ്കിലും ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് തിരിച്ചു നൽകേണ്ടതാണ്''.

ആയിരം വർഷങ്ങളിലേറെ പഴക്കമുള്ള കൊട്ടിയൂർ പെരുമാൾ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ മാനേജിങ്ങ് ട്രസ്റ്റി ശ്രീ. എ. ഗോവിന്ദൻ നായർ എന്നെ സന്ദർശിച്ചപ്പോഴും ഇങ്ങനെയാണ് പറഞ്ഞത്.

''ഭൂപരിഷ്കരണം മൂലം ഈ ദേവസ്വത്തിന് 15,000 ഏക്കർ ഭൂമി നഷ്ടപ്പെട്ടു. 'കൂനിൻമേൽകുരു' യെന്ന പോലെ, ബാക്കി ഉണ്ടായിരുന്ന 5,000 ഏക്കർ വനഭൂമിയും, വനം ദേശവൽക്കരണ നിയമം മൂലം സർക്കാരിന്റെ കൈവശത്തിലായി. ക്ഷേത്ര സങ്കേതമായ 95 ഏക്കറെങ്കിലും തിരിച്ചുകിട്ടാൻ ഹർജി കൊടുത്തു. ട്രിബ്യൂണൽ കോടതി ഹർജി അനുവദിച്ചെങ്കിലും, ഹൈക്കോടതിയിൽ സർക്കാർ റിവിഷൻ കൊടുത്തിരിക്കുകയാണ്. ഉൽസവകാലത്ത് വരുന്ന ലക്ഷക്കണക്കിന് തീർത്ഥാടകർക്ക് പർണ്ണശാല കെട്ടാൻ പോലും നിവൃത്തിയില്ല. ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ പ്രസാദം 'ഓടപ്പൂവാണ്''. ഇത് വനങ്ങളിൽനിന്നും ശേഖരിക്കുന്നതിന് വനം വകുപ്പ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർ തടസ്സമുണ്ടാക്കുന്നു. ക്ഷേത്രാവശ്യത്തിനുള്ള വിറകും വിലക്ക് വാങ്ങണം. ക്ഷേത്രാചാരങ്ങളെപോലും പരിഗണിക്കാതെ ഏറ്റെടുത്ത ഭൂമിയുടെ നാലിൽ ഒരു ഭാഗമെങ്കിലും തിരിച്ചു തരാൻ കമ്മീഷൻ ശുപാർശചെയ്യണം. ഏറ്റെടുത്ത ഭൂമിയുടെ ഏറിയകൂറും അഹിന്ദുക്കളായ കയ്യേറ്റക്കാരുടെ അധീനതയിലാണ്''. പുൽപ്പള്ളി ദേവസ്വം മാനേജിംഗ് ട്രസ്റ്റി ശ്രീ. കുപ്പത്തോട് ബാലകൃഷ്ണൻ നായർ, രേഖകളും ഹാജരാക്കികൊണ്ട് വികാരഭരിതനായി

ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു. ''സർക്കാരിന്റെ ഭൂ നിയമങ്ങളും മൂലം ചരിത്ര പ്രസിദ്ധമായ ഈ ക്ഷേത്രത്തിനു 25,000 ഏക്കർ ഭൂമിയാണു നഷ്ടപ്പെട്ടത്. ഇതിൽ വനഭൂമിയും, ടൗണിലുള്ള കരഭൂമിയും എല്ലാമുണ്ട്. 3,000 ഏക്കറോളം ഭൂമി എൻഡോവ്മെന്റു കമ്മീഷണറായിരുന്ന ഗോവിന്ദമേനോൻ ഓരോരുത്തർക്കും പാട്ടം ചാർത്തികൊടുത്തു. മറ്റു ചിലർ കയ്യേറി കൈവശം സ്ഥാപിച്ചു. മുൻപുണ്ടായിരുന്ന ട്രസ്റ്റിമാരും എൻഡോവ്മെന്റ് ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റും ഒത്തുചേർന്നാണു ഈ ദ്രോഹമെല്ലാം ചെയ്തത്. ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിനു 'കോൺട്രിബ്യൂഷൻ പിരിക്കാനെ താൽപര്യമുള്ളു. ഈ ക്ഷേത്രത്തോടു അനുബന്ധിച്ചുള്ള ഇതിഹാസം നിറഞ്ഞ 'വാതുമീകാശ്രമം', 'കടമാൻതോട്' എന്നീ പുണ്യ സങ്കേതങ്ങളെല്ലാം ഓരോരുത്തർ കയ്യേറിയിരിക്കുകയാണു. ഇവിടെ മേടമാസത്തിൽ, ആദിവാസികൾ 'പർണ്ണശാല' കെട്ടി സീതാദേവിക്കു 'ഈറ്റില്ലം' തയ്യാറാക്കി പൂജകൾ നടത്താറുണ്ട്. ദുർഭരണം നടത്തിയ മുൻ ട്രസ്റ്റിയുടെ പേരിൽ ഒരു ലക്ഷം രൂപയുടെ സർച്ചാർജു ചുമത്തിയിട്ടുള്ളത്, ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിന്റെ അനാസ്ഥകാരണം ഈടാക്കിയിട്ടില്ല. ഇപ്പോൾ ഈ ക്ഷേത്ര സങ്കേതം ഉൾപ്പെടെ 55 ഏക്കർ ഭൂമിയെ കൈവശമുള്ളു. അതിൽ 27 ഏക്കറാണു എസ്. എൻ. ഡി. പി. കയ്യേറാൻ ശ്രമിച്ചത്. അത് സംബന്ധമായ വ്യവഹാരം നടന്നു വരികയാണ്.''

7. മേൽപ്പറഞ്ഞ നിയമങ്ങളും ഏൽപ്പിച്ച മുറിവുകളും ഉണങ്ങുന്നതിനു മുൻപു തന്നെ, ദേവസ്വങ്ങൾക്കു മാരകമായ ക്ഷതമേല്പിച്ചുകൊണ്ട്, 1981-ലെ സർവീസിനാം നിർത്തലാക്കൽ നിയമം ആരുടെയും എതിർപ്പു കൂടാതെ പാസ്സാക്കപ്പെട്ടു. ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, നിത്യനിദാനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സേവനങ്ങളും അനുഷ്ഠിക്കുന്നതിനും, പൂജാ സാധനങ്ങളും എത്തിച്ചു കൊടുക്കുന്നതിനും, പുരാതനകാലം മുതൽ ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്കു വീട്ടുകൊടുത്തിരുന്ന ''സർവീസിനാം'' (കാരാണ്മ-ഇറയിലി-വിരുത്തി) വസ്തുക്കളെല്ലാം അവരുടെ കൈവശക്കാർക്കു സ്ഥിരാവകാശം നൽകുന്ന നിയമമാണു 1981-ൽ നടപ്പാക്കിയിട്ടുള്ളത്. സ്ഥിരാവകാശം നൽകിയതിനു ഉപരിയായി, ''കാരണ്മക്കാരെയെല്ലാം'' അവരുടെ സേവന ബാദ്ധ്യതകളിൽനിന്നും ശാശ്വതമായി മോചിപ്പിക്കുന്ന നിയമ വ്യവസ്ഥകളും ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. അനധികൃതമായ അന്യാധീനങ്ങളിലൂടെ ''സർവീസിനാം'' വസ്തുക്കൾ കൈവശം കിട്ടിയവർക്കെല്ലാം, ജാതി മതഭേദം കൂടാതെ സ്ഥിരാവകാശം നൽകാനും വ്യവസ്ഥകളുണ്ട്. ഇതിനെല്ലാം പരിഹാരമായി ദേവസ്വങ്ങൾക്കു ഒരേക്കർ ഭൂമിക്കു 1,200 രൂപ നൽകുന്ന ഔദാര്യവും ഈ നിയമത്തിൽ കാണാൻ കഴിയും.

8. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ കുട്ടികൃഷ്ണ മേനോൻ കമ്മീഷന്റെ മുൻപാകെ, പരമപൂജനീയ ചിൻമയാനന്ദ സ്വാമിജി അവതരിപ്പിച്ച ചില നിർദ്ദേശങ്ങളും എടുത്തു പറയാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ''വളരെ കുറച്ചു ക്ഷേത്രങ്ങളൊഴികെ മറ്റു ദേവാലയങ്ങളൊന്നും സ്വയംപര്യാപ്തമല്ല. വസ്തുക്കളിൽ നിന്നും കിട്ടുന്ന തുച്ഛമായ ആദായം കൊണ്ടാണു നിത്യനിദാന പൂജകളും നടത്തികൊണ്ടുപോകുന്നത്. ഈ പൂജകളും മുട്ടു കൂടാതെ നടക്കുന്നതിനും, ക്ഷേത്രങ്ങളും നിലനിൽക്കുന്നതിനും, കാർഷിക ബന്ധനിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകളിൽനിന്നും ക്ഷേത്രഭൂമികളും ഒഴിവാക്കുകയാണു വേണ്ടത്. കേരളത്തിലെ അഹിന്ദുദേവാലയങ്ങളും, ആരാധകരുടെ സംഭാവനപണം കൊണ്ടാണു പുലർന്നു വരുന്നത്. അവരുടെ വ്യാപാരികളും വ്യവസായികളും, ഈ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കു പിൻതുണ നൽകുന്നു, ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങളുടെ നിലനിൽപ്പിനു, അവയുടെ സ്ഥാപനകാലത്തു നീക്കിവച്ചിട്ടുള്ള ഭൂമികളിലെ ആദായത്തെയാണു ആശ്രയിക്കുന്നത്. ഈ ഭൂമികളും

കയ്യടക്കുന്ന നിയമ നിർമ്മാണം, കേരളത്തിൽ അതിജീവിക്കുന്ന ഹിന്ദുക്കളുടെ നേർക്കുള്ള മനഃപൂർവമായ വിധ്വംസന നടപടി ആയിരിക്കും.''

9. മേൽ വിവരിച്ച പ്രതിപാദനത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഞാൻ ഇപ്രകാരം ശുപാർശചെയ്യുന്നു.

(1) 1963-ലെ കേരളാ ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമപ്രകാരം, കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, ഹിന്ദുമതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ''വാർഷികാശനം'' നിശ്ചയിക്കാനും നൽകാനും ഏർപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകൾ തികച്ചും അധാർമ്മികവും അശാസ്ത്രീയവുമാണ്. ''വാർഷികാശനമെന്ന'' ആശയത്തോടും എനിക്ക് യോജിപ്പില്ല. ഈ വാർഷികാശനം നിർത്തലാക്കുകയും അതിനു പകരം ''ക്രയവില'' മൊത്തമായി നൽകുകയും ചെയ്യണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ക്രയവില നിശ്ചയിക്കുന്നതിന്, നിയമത്തിലെ 72-ാം വകുപ്പിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്ന തത്വങ്ങൾ ഭാഗികമായി സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്. ''മര്യാദപാട്ടത്തിന്റെ'' പതിനാറിരട്ടിക്ക് തുല്യമായ തുക ക്രയവിലയായി നിശ്ചയിക്കുന്നതിൽ അപാകതയില്ല. എന്നാൽ പാട്ട വിഭേങ്ങളായ നെല്ലിന്റേയും മറ്റും വിനിമയനിരക്ക് 1983-ലെ കമ്പോളനിലവാരമനുസരിച്ച് കണക്കാക്കേണ്ടതാണ്. ബഹുഭൂരിഭാഗം ക്ഷേത്രങ്ങളുടേയും ''വാർഷികാശനം'' ഇനിയും അന്തിമമായി തീരുമാനിക്കപ്പെടാത്തതുകൊണ്ടും, ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമം 65-ാം വകുപ്പിന്റെ ആശയമനുസരിച്ചുമാണ് ഞാൻ ഇങ്ങനെ ശുപാർശചെയ്യുന്നത്. ഈ രീതിയിൽ നിശ്ചയിക്കുന്ന ക്രയവില, എല്ലാ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും, ഒരു വർഷത്തിനകം ഒന്നായി നൽകണം. ഇതേവരെ നൽകിയിട്ടുള്ള ''വാർഷികാശനം'' ഈ സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് ന്യായമായി അവകാശപ്പെട്ട ക്രയവിലയുടെ പലിശയായി കണക്കാക്കേണ്ടതാണ്. അത് തട്ടിക്കഴിക്കാൻ പാടില്ല. ഞാൻ ചെയ്യുന്ന ശുപാർശകൾ, ഗവൺമെന്റിന് സാമ്പത്തികഭാരം ഉണ്ടാക്കുന്നവയാണെന്ന് എനിക്ക് അറിയാമെങ്കിലും, ഈ വിഷയത്തിൽ നിയമമനുസരിച്ചും, ധാർമ്മികമായും ഗവൺമെന്റിനുള്ള ബാദ്ധ്യതയെപ്പറ്റി എനിക്ക് സംശയമില്ലാത്തതുകൊണ്ട്, ഈ ശുപാർശകൾ എത്രയും വേഗം നടപ്പാക്കി, ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങളുടെ നേർക്ക് നീതി പുലർത്തണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

(2) 1971-ലെ കേരളാ വനം നിക്ഷിപ്തമാക്കൽ നിയമപ്രകാരം. ഗവൺമെന്റിൽ നിക്ഷിപ്തമായ വനഭൂമികളിൽ, ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങൾ, ആചാരപരമായ പ്രാധാന്യം നിലനിൽക്കുന്ന സ്ഥലങ്ങൾ എന്നിവയും, അവ നീക്കിയുള്ള ഭൂമികളുടെ നാലിൽ ഒരു ഭാഗവും ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് നിരുപാധികം തിരിച്ച് നൽകണം. ഈ വിഷയത്തിന്റെ വിശദാംശങ്ങൾ പരിശോധിച്ച് എത്രയും വേഗം തീരുമാനം എടുക്കുന്നതിനും, നടപ്പാക്കുന്നതിനും ''ഇടക്കാല ഭരണ സംവിധാനത്തിന്റെ'' അദ്ധ്യക്ഷനും, മലബാർ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ രണ്ട് പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാരും, സർക്കാരിന്റെ വനം വകുപ്പ്—ദേവസ്വം വകുപ്പ് സെക്രട്ടറിമാരും ചേർന്നുള്ള അഞ്ചംഗ കമ്മിറ്റി രൂപീകരിച്ച്, ആ കമ്മിറ്റിക്ക് അധികാരം നൽകി, എന്റെ ശുപാർശകൾ പ്രാവർത്തികമാക്കണം.

(3) 1981-ലെ സർവീസിനാം നിർത്തലാക്കൽ നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾ അനുസരിച്ച് ദേവസ്വങ്ങൾക്ക്, കാരാണ്മ ജീവനക്കാർക്ക് പകരം പുതിയ ജീവനക്കാരെ നിയമിക്കേണ്ടതായി വരും. ഭരണപരമായ ഈ മാറ്റത്തിന് വേണ്ടിവരുന്ന അധികച്ചെലവ് ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് നഷ്ടപരിഹാര

മായി നൽകാനുള്ള വ്യവസ്ഥകം നിയമത്തിൽ ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്. ഇതിന്റെ വിശദാംശങ്ങളും ഇടക്കാല ഭരണ സംവിധാനം ഗവൺമെന്റുമായി ചർച്ചചെയ്തു തീരുമാനത്തിലെത്തുന്നതു ആശാസ്യമായിരിക്കും.

(4) ''വാർഷികാശനം'' നിർത്തലാക്കിയിട്ടു, ''ക്രയവില'' ഒന്നായി കൊടുക്കണമെന്നുള്ള എന്റെ ശുപാർശ; ഏതെങ്കിലും കാരണവശാൽ; ഗവൺമെന്റിനു സ്വീകരിക്കാൻ സാധിക്കാത്തപക്ഷം; വാർഷികാശനത്തിന്റെ തോതു ഓരോ അഞ്ചു കൊല്ലം കൂടുമ്പോഴും; പുനർനിർണ്ണയം ചെയ്യേണ്ടതാണു. ക്ഷേത്രത്തിലെ നിത്യനിദാനങ്ങൾക്കു ആവശ്യമുള്ള നെല്ലു, നാളികേരം, വെളിച്ചെണ്ണ, പഞ്ചസാര, വിറകു തുടങ്ങിയ സാധനങ്ങളുടെ കമ്പോള വിലയിൽ ഉണ്ടാകുന്ന മാറ്റങ്ങളുടെ തോതനുസരിച്ചു, വാർഷികാശനം നിജപ്പെടുത്തുന്നതു ആശാസ്യമായിരിക്കും. വാർഷികാശനവ്യവസ്ഥകം പ്രാബല്യത്തിൽ വന്നിട്ടു 14 വർഷമായിരിക്കുന്നു എന്റെ ശുപാർശയനുസരിച്ചാണെങ്കിൽ, ഇതിനകം രണ്ടു തവണ പുനർനിർണ്ണയം ചെയ്യണമായിരുന്നു. ഇനിയെങ്കിലും ഈ വിഷയം സത്വരമായി തീരുമാനിക്കണമെന്നും; 1984 മുതൽക്കുള്ള വാർഷികാശനം, പുതിയ തോതു അനുസരിച്ചു നൽകണമെന്നും ഞാൻ ശുപാർശചെയ്യുന്നു. വാർഷികാശനസംബന്ധമായ എല്ലാ കേസുകളും 1984-ൽ തന്നെ അന്തിമമായി തീരുമാനിക്കുന്നതിനു ആവശ്യമായ സംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തുകയും; അതിലേക്കാവശ്യമുള്ള കർശനമായ നിർദ്ദേശങ്ങളും നൽകുകയും വേണം.

(5) ''വാർഷികാശനം'' ശാശ്വതമായി നൽകാനുള്ള സംസ്ഥാന ഗവൺമെന്റിന്റെ ബാദ്ധ്യത; ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടനയിൽ ഉറപ്പു ചെയ്യുന്ന വ്യവസ്ഥ ചേർക്കുന്നതിനു ആവശ്യമായ നടപടികളും സ്വീകരിക്കണമെന്നും ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു.

അദ്ധ്യായം 22

ദേവസ്വം ഭൂമികളുടെ സംരക്ഷണം

1. ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമങ്ങളുടെ വേലിയേറ്റത്തിൽ, അപരിഹാര്യമായ കഷ്ടനഷ്ടങ്ങളും നേരിട്ടതു കേരളത്തിലെ മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾക്കാണു. 1811-ൽ തിരുവിതാംകൂർ റസിഡന്റായിരുന്ന മൺറോ സായിപ്പാണു ഹിന്ദു ദേവാലയ ഭൂമികളുടെ കയ്യേറ്റത്തിനു തുടക്കം കുറിച്ചതു. അതേ തുടർന്നു, ഏതാണ്ടു രണ്ടു ശതാബ്ദത്തിനിടക്കു നടപ്പാക്കിയിട്ടുള്ള നിയമങ്ങളെപ്പറ്റിയും, തൻമൂലം ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങൾക്കുണ്ടായിട്ടുള്ള ഭീമമായ നഷ്ടത്തെപ്പറ്റിയും മുൻ അദ്ധ്യായങ്ങളിൽ സവിസ്തരം പ്രതിപാദിച്ചുകഴിഞ്ഞു. മതേതര രാഷ്ട്രീയ സംവിധാനത്തിൽ സംഭവിച്ച പരിവർത്തനങ്ങളെപ്പറ്റി, ഇനി അപഗ്രഥനം ചെയ്തിട്ടോ, പ്രതിവിധികളെ ആരാഞ്ഞിട്ടോ പ്രയോജനമില്ല. ലക്ഷക്കണക്കിനു ഏക്കർ നെൽവയലുകളും, പറമ്പുകളും വനഭൂമികളും നഷ്ടപ്പെടുത്തിയതിനു ശേഷം അവശേഷിക്കുന്നതു ''ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളോ'' ക്ഷേത്രവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ചമയങ്ങളും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഭൂമികളോ മാത്രമാണു. ക്ഷേത്രങ്ങളെപ്പറ്റിയുള്ള അതിപ്രസക്തമായ സ്ഥിതിവിവരകണക്കുകളും ശേഖരിക്കാനുള്ള എന്റെ ശ്രമം ബന്ധപ്പെട്ട ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ അനാസ്ഥ കാരണം പൂർണ്ണ വിജയം കൈവരിച്ചിട്ടില്ല.

2. ക്ഷേത്രസങ്കേത ഭൂമികളുടെ വിസ്തീർണ്ണം, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പ്രാധാന്യതയെ ആശ്രയിച്ചല്ലെന്നുള്ളതു ഒരു പ്രത്യേകതയാണു. തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തെ, അമ്പലപ്പുഴ, കണ്ടിയൂർ, വൈക്കം, ആറൻമുള,

ഹരിപ്പാട് തുടങ്ങിയ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും; കൊച്ചിയിലെ പൂർണ്ണത്രയീശൻ; കൊടുങ്ങല്ലൂർ, പെരുമനം തൃപ്രയാർ, കൂടൽ മാണിക്യം, വടക്കുംനാഥൻ എന്നീ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, മലബാറിലെ, തിരുവങ്ങാട്, തളി, പുൽപ്പള്ളി, വടക്കുംതറ, ലോകനാർകാവ്, കാച്ചാംകുറിശ്ശി, പിഷാരുകാവ് തുടങ്ങിയ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും സാമാന്യം വിസ്തൃതമായ സങ്കേതഭൂമികളാണ് ഉള്ളത്. എന്നാൽ ലക്ഷക്കണക്കിന് ആരാധകരെ ആകർഷിക്കുന്ന ഗുരുവായൂർ ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം, ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം ക്ഷേത്രം (തിരുവനന്തപുരം), ചെട്ടികുളങ്ങര ക്ഷേത്രം (മാവേലിക്കര), മഹാഗണപതി ക്ഷേത്രം (കൊട്ടാരക്കര), ചോറ്റാനിക്കര ദേവീക്ഷേത്രം (കൊച്ചി), തിരുമാന്താംകുന്ന് ക്ഷേത്രം (അങ്ങാടിപ്പുറം), കാടാമ്പുഴ ദേവീക്ഷേത്രം (തിരൂർ) തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സങ്കേതങ്ങളും താരതമ്യേന, വിസ്താരം കുറവുള്ളവയാണ്. അതേ സമയം, തകർന്ന് തറപറ്റിയ ശ്രീകോവിലും, പൂജയും, പൂജാരിയുമില്ലാത്ത ദേവനുമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളും അതിവിസ്തൃതമായ സങ്കേതഭൂമികളിൽ കയ്യേറ്റത്തെ ഭയന്ന് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. ഒരു ഉദാഹരണം പറയാം. പുരാതന കാലത്ത്, കായംകുളം രാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്ന മഹാരാജാവിന്റെ ''കോട്ടക്കുഴി''യിൽ സ്ഥാപിച്ചിരുന്നതും, ഇന്ന് നാഷണൽ ഹൈവേയിൽ, ഓച്ചിറ ''അറത്തിക്കാവ്'' എന്ന് അറിയപ്പെടുന്നതുമായ ക്ഷേത്രം, പൂജയും, പൂജാരിയും, ആരാധകനുമില്ലാതെ, ആറേഴ് ഏക്കർ ഭൂമിയിൽ ശൂന്യമായി കഴിയുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലുള്ള ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ സങ്കേതഭൂമി കയ്യേറ്റക്കാരെ ഒഴിപ്പിച്ച്, മുള്ളുവേലികെട്ടി അടവാക്കി, നിറയെ തെങ്ങ് വയ്പ്പിച്ച് സുരക്ഷിതമാക്കിയത്, 1967-ൽ ദേവസ്വം ബോർഡ് മെമ്പറായിരുന്ന നിരീശ്വരവാദി ശ്രീ. ചന്ദ്രാനന്ദനായിരുന്നു എന്നത് ശ്രദ്ധേയമാണ്. പക്ഷേ പിന്നീട് വന്ന ''ഈശ്വരവിശ്വാസികളുടെ'' അശ്രദ്ധകാരണം, സങ്കേതഭൂമി കയ്യേറാനും ശ്രീകോവിൽ നിലം പതിക്കാനും ഇട വന്നിട്ടുണ്ട്. കേരളക്കരയിലും, മറുനാട്ടിലും പ്രശസ്തിയാർജിച്ചിട്ടുള്ളതും, ആചാരപരമായ സവിശേഷതകളും നിലനിൽക്കുന്നതും, ലക്ഷക്കണക്കിന് നടവരവുള്ളതുമായ വടക്കേ മലബാറിലെ, പറശ്ശിനിക്കടവ് ''മുത്തപ്പൻ ക്ഷേത്രത്തിന്'' ആകെയുള്ള സങ്കേതഭൂമി കേവലം 90 സെൻറ് മാത്രമാണ്. വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന ആരാധകരുടെ തിരക്ക് കാരണം ക്ഷേത്രസങ്കേതം വിപുലീകരിക്കാനായി, തൊട്ടുകിടക്കുന്ന പുഴയിലേക്ക് ഇറക്കി കോൺക്രീറ്റ് തിരുമുറ്റം നിർമ്മിക്കാനുള്ള സാഹസിക പദ്ധതി ആവിഷ്കരിച്ചിരിക്കയാണെന്ന്, ക്ഷേത്രം ട്രസ്റ്റിമാർ എന്നോട് പറയുകയുണ്ടായി.

3. ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളായി കൈവശമുള്ള വസ്തുക്കൾ പൊതുവെ രണ്ടുതരമാണ്. ചുറ്റുമതിൽക്കകത്ത് സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നതും, ചുറ്റുമതിലിന് പുറത്ത് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതുമായ വസ്തുക്കളുണ്ട്. മതിൽക്കകത്ത്, പ്രദക്ഷിണ വഴികൾക്ക് പുറത്തായി, നാലും അഞ്ചും ഏക്കർ സ്ഥലം തരിശ്ശായി കിടക്കുന്ന ക്ഷേത്രസങ്കേതങ്ങൾ ഞാൻ കണ്ടു. തളിപ്പറമ്പിലെ തളിക്ഷേത്രം, തലശ്ശേരിയിലെ തിരുവങ്ങാട് ക്ഷേത്രം, ഇരിങ്ങാലക്കുടയിലെ കൂടൽമാണിക്യം ക്ഷേത്രം, തൃപ്രയാർ ക്ഷേത്രം, ഇവയെല്ലാം ഇക്കൂട്ടത്തിലുൾപ്പെടുന്നവയാണ്. ഈ വിഷയത്തിൽ തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ അനുകരണീയമായ പല പരിപാടികളും സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. തിരുവിതാംകൂറിലെ ക്ഷേത്രസങ്കേതങ്ങളിൽ അടിയന്തിരാദികർമ്മങ്ങൾക്കും മറ്റും ആവശ്യമുള്ള സ്ഥലം ഒഴിച്ചിട്ടിട്ട്, ബാക്കിയുള്ള ഭൂമിയിൽ തെങ്ങ് നട്ട് പിടിപ്പിച്ചിരിക്കുകയാണ്. പല ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിലും നിൽക്കുന്ന തെങ്ങുകൾ ആ പ്രദേശത്തുള്ള മറ്റു തെങ്ങുകളേക്കാൾ കാഫലവും, ആദായവുമുള്ളതായി കാണാൻ സാധിച്ചു. 10 വർഷം മുൻപ്, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ് ഒരു ''കാർഷിക വികസന പരിപാടി''

തയ്യാറാക്കി നടപ്പാക്കാൻ ആരംഭിക്കുകയുണ്ടായി. കാർഷിക–ധനസഹായ സ്ഥാപനങ്ങളിൽ നിന്നും വായ്പ എടുത്ത് ഇതിലേക്കാവശ്യമുള്ള മൂലധനം സമാഹരിക്കാനാണ് ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നത്. ഗവൺമെൻറിൽ നിന്നും തക്കസമയത്ത്, ദേവസ്വം ബോർഡിന് വേണ്ടി ''ഉറപ്പ്'', നൽകാൻ തയ്യാറായില്ല. സാമ്പത്തികമായ കാരണങ്ങളാൽ ബോർഡിൻെറ പദ്ധതി മുൻപോട്ട് കൊണ്ടുപോകാനും സാധിച്ചില്ല. സമീപകാലത്ത് തിരുവിതാംകൂറിലെ ചില ''ബോർഡ് ഭരണ'' ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭൂമികളിൽ, റബർ ബോർഡിൻെറ സാങ്കേതിക സഹായത്തോടെ റബർ കൃഷി ആരംഭിച്ചിട്ടുണ്ട്.

4. കൊച്ചിയിലെയും മലബാറിലെയും ക്ഷേത്ര സങ്കേതഭൂമികളും പലതും തരിശിട്ടിരിക്കുന്നതിനെപ്പറ്റി ഞാൻ പ്രത്യേകം അന്വേഷണം നടത്തി. ഭരണകർത്താക്കളുടെ അനാസ്ഥയാണ് ഇതിനുള്ള പ്രധാനകാരണം. ഉൽസവങ്ങളോട് അനുബന്ധിച്ചുള്ള പരിപാടികൾക്ക് ഈ സ്ഥലം തരിശായി കിടക്കേണ്ടതു് ആവശ്യമാണെന്ന് ചിലർ വാദിച്ചു. ഇതിനോട് ഞാൻ യോജിക്കുന്നില്ല. ഉൽസവപരിപാടികളെപ്പറ്റി ഞാൻ പ്രതിപാദിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ഇവയെല്ലാം ക്ഷേത്ര മതിൽക്കെട്ടിനു പുറത്ത് വച്ച് നടത്തുകയാണ് ഉചിതമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. സ്വാഭാവികമായി ഈ പരിപാടികൾക്ക് അഹിന്ദുക്കളും പങ്കെടുക്കാറുണ്ടല്ലോ. ക്ഷേത്രാചാരങ്ങൾക്ക് വിരുദ്ധമാകാതെ, പരിപാടികൾ നടത്തുന്നത് എല്ലാംകൊണ്ടും ആശാസ്യമായിരിക്കും. തലശ്ശേരി തിരുവങ്ങാട് ക്ഷേത്രം, തളിപ്പറമ്പ് ശിവക്ഷേത്രം തുടങ്ങിയ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സങ്കേതഭൂമികളിൽ പാറക്കെട്ടുള്ളതിനാൽ തെങ്ങ് പിടിക്കുകയില്ലെന്ന് പലരും പറഞ്ഞു. തൊട്ടടുത്ത പറമ്പുകളിലെല്ലാം തേക്ക് തഴച്ചു വളരുന്നുണ്ട്. ഇവിടെയും അത് പരീക്ഷിക്കാവുന്നതാണ്. ഉൽസവം സംബന്ധിച്ചുള്ള വിശേഷാൽ എഴുന്നെള്ളിപ്പിനും മറ്റും തടസ്സം സൃഷ്ടിക്കാത്ത തരത്തിൽ, ക്ഷേത്രമതിൽക്കകത്തുള്ള തരിശുഭൂമികളിലെല്ലാം ആദായകരമായ വൃക്ഷങ്ങൾ വച്ചു പിടിപ്പിച്ച് സംരക്ഷിക്കേണ്ടതാണെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

5. മതിൽക്കകത്തുള്ള തരിശു സ്ഥലത്തിൻെറ ഒരു ഭാഗമെങ്കിലും പൂജക്കാവശ്യമുള്ള പുഷ്പങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്ന ചെടികൾ വച്ചുപിടിപ്പിച്ച് ''നന്ദാവനങ്ങൾ'' ഉണ്ടാക്കണം. മിക്കവാറും എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളിലും ഈ പരിപാടി ഫലപ്രദമായി നടപ്പാക്കാൻ സാധിക്കും. ''പാർട്ടൈം'' ജോലിക്കാരായ ക്ഷേത്രജീവനക്കാർക്ക് നന്ദാവനങ്ങളുടെ പരിപാലന ചുമതല നൽകാവുന്നതാണ്.

6. മതിൽക്ക് പുറത്തുള്ള കൈവശഭൂമികൾ പലതരത്തിലുള്ളവയായിരിക്കും. ഉൽസവാഘോഷ പരിപാടികൾക്ക് ''സ്ഥിരം സ്റ്റേജും'' മറ്റും കെട്ടി ഒഴിച്ചിട്ടിരിക്കുന്ന സ്ഥലങ്ങൾ പലടത്തും ഞാൻ കണ്ടു. അങ്ങനെയുള്ള സ്ഥലങ്ങൾ ഒഴിവാക്കിയാലും, പട്ടണങ്ങളിലും, വ്യാപാരപ്രാധാന്യമുള്ള ഗ്രാമങ്ങളിലും ക്ഷേത്രം വക ഭൂമികൾ, യാതൊരു വിധമായ ആദായവും ഇല്ലാതെ തരിശ്ശിടുന്നത് തെറ്റാണ്. കൂടൽമാണിക്കം ക്ഷേത്രം വക ''പതിനൊന്ന് ഏക്കർ'' വരുന്ന ''പെരുവല്ലി പാടം'' ബംഗ്ലാവും പറമ്പും പട്ടണമദ്ധ്യത്തിൽ കാടുകയറിക്കിടക്കുന്നു. ഇത് കൂടാതെ, മറ്റൊരു രണ്ടേക്കർ സ്ഥലം ഇരിങ്ങാലക്കുട മുനിസിപ്പൽ അതിർത്തിയിലുണ്ട്. പട്ടാമ്പി റെയിൽവെ സ്റ്റേഷനും ബസ് സ്റ്റേഷനും സമീപത്തായി ഭാരതപ്പുഴയുടെ തീരത്ത് ചരിത്രപ്രാധാന്യമുള്ള ''ഗുരുവായൂരപ്പൻ ക്ഷേത്ര'' സങ്കേതത്തോട് ചേർന്ന്, രണ്ടര ഏക്കർ സ്ഥലം വൃഥാ കിടക്കുന്നുണ്ട്. ഇങ്ങനെയുള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ, ക്ഷേത്രാചാരങ്ങൾക്ക് വിരുദ്ധമാകാത്ത രീതിയിൽ,

വിവാഹസദ്യാലയങ്ങളും, വ്യാപാരശാലകളും തുടങ്ങിയവക്ക് അനുയോജ്യമായ കെട്ടിടങ്ങളും നിർമ്മിച്ച് വാടകയ്ക്ക് കൊടുക്കാവുന്നതാണ്. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലുള്ള അനവധി ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ഈ പരിപാടി വിജയപ്രദമായി നടപ്പാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ബാങ്കുകളിൽ നിന്നും വ്യക്തികളിൽ നിന്നും മുൻകൂറായി സമാഹരിച്ച മൂലധനംകൊണ്ട് നടപ്പാക്കിയ ഈ പരിപാടി, ആദായകരമാണെന്ന് കാണുന്നു. കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലുള്ള, തൃശ്ശൂർ വടക്കുംനാഥൻ ക്ഷേത്രത്തിലെയും മറ്റും തരിശുഭൂമികളിൽ വ്യാപാരശാലകളും വിശ്രമ മന്ദിരങ്ങളും പണിയാനുള്ള പ്രത്യുൽപാദന പരിപാടികളും കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡ് സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. മലബാറിലെ ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഇത്തരം പരിപാടികളും നടപ്പാക്കാൻ സാമ്പത്തിക പരാധീനതകളും തടസം നിന്നേക്കാം. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുംക്ക് ഏകീകൃത നിയമവും, ഭരണ സംവിധാനവും ഉണ്ടാക്കുന്നതോടൊപ്പം, ശരിയായ ആസൂത്രണത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, മുൻവിവരിച്ച രീതിയിലുള്ള പ്രത്യുൽപാദന പരിപാടികളും ആവിഷ്ക്കരിച്ച് നടപ്പാക്കേണ്ടതാണ്. ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് സ്വയംപര്യാപ്തത കൈവരിക്കാൻ ഈ പരിപാടികളും സഹായകരമായിരിക്കും.

7. ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽതന്നെ പരാമർശിക്കേണ്ട മറ്റുചില കാര്യങ്ങളുണ്ട്. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ വികസനത്തിനും, ആരാധകരുടെ സൗകര്യത്തിനും, ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ ക്ഷേത്രങ്ങളോട് ചേർന്നുള്ള ഭൂമി സമ്പാദിക്കേണ്ടതായി വരും. ഇത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ആവശ്യം, ഒരു ''പൊതു ആവശ്യമായി'' പരിഗണിച്ചും, പ്രഖ്യാപിച്ചും, ആവശ്യമുള്ള ഭൂമി ഗവൺമെന്റ് പൊന്നും വിലക്ക് എടുത്തുകൊടുക്കേണ്ടതാണ്. ക്ഷേത്ര ഭരണാധികാരികളുടെ അഭ്യർത്ഥനയനുസരിച്ച്, നിയമപരമായ നടപടികളും സ്വീകരിക്കുന്നതിന് വേണ്ട വ്യവസ്ഥകളും, ''കേരളാ ഭൂമി സമ്പാദന നിയമത്തിൽ'' ഏർപ്പെടുത്തണമെന്ന് ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു.

8. പരമപ്രധാനമായ മറ്റൊരു വിഷയമാണ് ക്ഷേത്രഭൂമികളിലുണ്ടാകുന്ന അനധികൃത പ്രവേശനങ്ങളും ഒഴിപ്പിക്കുകയെന്നത്. ബഹുഭൂരിഭാഗം അമ്പലപ്പറമ്പുകളും, ശരിയായ അടവും ബന്തവസും ഇല്ലാതെയാണ് കിടക്കുന്നത്. ഈ ഭൂമികളും ഫലപ്രദമായി അടവാക്കുന്നതിന് സാധിക്കാത്തത് പണം ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടാണ്. ''ഇന്നത്തെ കയ്യേറ്റക്കാരൻ—നാളത്തെ പട്ടയക്കാരൻ'' എന്ന മുദ്രാവാക്യം, യഥാർത്ഥ്യമായിത്തീരുന്ന വ്യവസ്ഥിതിയിൽ, അനാഥമായി കിടക്കുന്ന അമ്പലപ്പറമ്പുകളും കയ്യേറാനുള്ള ദുർവാസന വളർന്നു വരുന്നു. കേരളാ ഭൂസംരക്ഷണ നിയമമനുസരിച്ചും തിരു-കൊച്ചി ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനനിയമമനുസരിച്ചും, തിരുവിതാംകൂർ ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലുള്ള ''ദേവസ്വം ഭൂമികളും''; ''സർക്കാർഭൂമി''കളായി പരിഗണിച്ച്, അനധികൃത പ്രവേശനം ഒഴിപ്പിക്കാൻ വ്യവസ്ഥകളുണ്ട്. എന്നാൽ ഈ വ്യവസ്ഥകളും ഒരിക്കൽപോലും, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് വേണ്ടി, ഫലവത്തായി നടപ്പാക്കിയിട്ടില്ലെന്ന് എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമുണ്ട്. ബന്ധപ്പെട്ട റവന്യൂ അധികാരികളും ഈ വിഷയത്തിൽ പലപ്പോഴും നിസ്സഹായതയും; താൽപര്യക്കുറവും പ്രദർശിപ്പിക്കാറുണ്ട്. ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളും, മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും കയ്യേറുന്നവരെ; കാലതാമസം കൂടാതെ ഫലപ്രദമായി ഒഴിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള അധികാരം, ഭാവി ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ, ക്ഷേത്ര ഭരണച്ചുമതല വഹിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്ക് നൽകേണ്ടതാണ്. അനധികൃതമായി വസ്തു കയ്യേറുന്നവരിൽ നിന്നും പിഴ ഈടാക്കുന്നതിനും നിയമ വ്യവസ്ഥകളും ഉണ്ടാക്കണം. പഞ്ചായത്ത്

ഭൂമികളിലെ കയ്യേറ്റം ഒഴിപ്പിക്കാൻ, കേരള പഞ്ചായത്ത് നിയമം അനുസരിച്ച് 1964-ൽ നടപ്പാക്കിയ ചട്ടങ്ങളുടെ മാതൃക ഈ വിഷയത്തിൽ സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്.

9. ദീർഘകാലമായി ദേവസ്വങ്ങളും, ഹിന്ദു–മതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും ''കുത്തകപാട്ട വ്യവസ്ഥയിൽ'' കൈവശം വെച്ച് അനുഭവിച്ചുവരുന്ന ഭൂമികളും, അതായത് സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് പതിച്ചുകൊടുക്കുന്നതിന്, പലപ്പോഴും ഗവൺമെൻറിൻെറ ഭാഗത്തു നിന്നും ഗർഹണീയമായ കാലതാമസവും, തടസ്സവാദങ്ങളുമുണ്ടാകാറുണ്ട്. ഒരു ഉദാഹരണം മാത്രം പറയാം. കേരളത്തിൽ മറ്റെങ്ങും കാണാത്ത സവിശേഷതകളും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന മദ്ധ്യതിരുവിതാംകൂറിലെ ''ഓച്ചിറപരബ്രഹ്മസന്നിധാനം'' സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന 21 ഏക്കർ ഭൂമി ഇന്നും കുത്തക പാട്ട വ്യവസ്ഥയിൽ തുടരുകയാണ്. ഈ ഭൂമി പതിച്ചു കിട്ടുന്നതിനുള്ള അപേക്ഷ, വർഷങ്ങളായി തീരുമാനിക്കപ്പെടാതെ കിടക്കുന്നുവെന്നാണ് അറിഞ്ഞത്. ഇത്തരം കാലതാമസം ഒഴിവാക്കേണ്ടതാണ്. ദേവസ്വങ്ങൾക്കും, മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും നാളിതുവരെ കൈവശാനുഭവമുള്ള ഭൂമിക്ക് സ്ഥിരാവകാശം നൽകാനുള്ള നടപടികളും, ഗവൺമെൻറ് കാലതാമസം കൂടാതെ പൂർത്തിയാക്കണം എന്ന് ഞാൻ ശുപാർശചെയ്യുന്നു.

10. ദേവസ്വം–മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഉടമസ്ഥതയിലുള്ളതും, വാടകക്ക് കൊടുത്തിട്ടുള്ളതുമായ എല്ലാ കെട്ടിടങ്ങളേയും, കെട്ടിട വാടക നിയന്ത്രണനിയമത്തിൻെറ വ്യവസ്ഥകളിൽ നിന്നും ഒഴിവാക്കേണ്ടതാണ്. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിനും, കേരളാ വഖഫ് ബോർഡിനും ഈ സൗജന്യം ലഭിച്ചുവരുന്നുണ്ട്. കേരളത്തിലെ ദേവസ്വങ്ങൾക്കും, മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം നടപ്പാകുമ്പോൾ, ഈ സൗജന്യം എല്ലാ ദേവസ്വം–മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ലഭിക്കത്തക്കവണ്ണം നടപടികളും സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണ്.

അധ്യായം 23

സാമ്പത്തിക സംവിധാനം

1. നിയമങ്ങൾ ഏകീകരിക്കുകയും, അതനുസരിച്ചുള്ള ഭരണ സംവിധാനം നടപ്പാക്കുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ, സാമ്പത്തിക സംവിധാനത്തിലും മാറ്റങ്ങൾ അനിവാര്യമാണ്. തിരുവിതാംകൂറിലേയും, കൊച്ചിയിലേയും, മലബാറിലെയും ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സംയോജിത സമുദ്ധാരണത്തിനും, സ്ഥായിയായ നിലനിൽപ്പിനും ഉതകുന്ന തരത്തിൽ, സാമ്പത്തികക്രമീകരണങ്ങൾ നടപ്പാക്കേണ്ടതുണ്ട്. സങ്കുചിതമായ പ്രാദേശിക ചിന്താഗതിക്കും ആശങ്കകൾക്കും, വിമർശനങ്ങൾക്കും ഇവിടെ സ്ഥാനമില്ല. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സുസ്ഥിരമായ ഭാവിയും, ഹൈന്ദവ സംസ്കാരവും അപകടത്തിലാകാതെ കരുതേണ്ടതു് ഈ രാജ്യത്തിൻെറ ഏതു് കോണിൽ താമസിക്കുന്ന ഹിന്ദുവിൻെറയും കടമയാണെന്നു് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു.

2. നിലവിലുള്ള സാമ്പത്തിക സംവിധാനം സങ്കീർണ്ണമാണ്. തിരുവിതാംകൂറിലെ ''എഴുതിത്തീരുവ'' ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ശ്രീപത്മനാഭ സ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിനും കൂടി കേരള സർക്കാരിൻെറ സഞ്ചിത നിധിയിൽ നിന്നും നാൽപത്താറുലക്ഷം രൂപ വാർഷിക ഗ്രാൻറ് നൽകിവരുന്നുണ്ട്. ഇതിൽ

ആറ് ലക്ഷം രൂപ ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിന് അവകാശപ്പെട്ടതാണ്. ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, ഊരാൺമക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും താഴെ പറയുന്ന വരവിനങ്ങളാണ് പ്രധാനമായിട്ടുള്ളത്:

(1) നടവരവ്—വഴിപാട്
(2) പൊതുജനസംഭാവനകൾ
(3) വാർഷികാശനം
(4) കെട്ടിടവാടക–വസ്തുക്കളിലെ ആദായം
(5) നിക്ഷേപ പലിശകൾ

പി. ഡി. ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് പ്രത്യേകം വരവുചെലവ് കണക്കുകൾ സൂക്ഷിച്ചു വരുന്നു. ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സാമ്പത്തിക കാര്യങ്ങൾ തികച്ചും സ്വതന്ത്രമാണ്. പൊതുവെ പറഞ്ഞാൽ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും പ്രധാന വരുമാനമാർഗം; ആരാധകരുടെ വിശ്വാസത്തെയും, സൻമനോഭാവത്തെയും ആശ്രയിച്ചാണ് നില കൊള്ളുന്നത്. കെട്ടിട വാടകയും, വസ്തുക്കളുടെ ആദായവുമെല്ലാം വളരെ പരിമിതങ്ങളായി തീർന്നിട്ടുണ്ട്.

3. തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തുള്ള ആരാധകരിൽ ഒരു വിഭാഗം ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനത്തെ അനുകൂലിക്കുന്നില്ല. ഏറെക്കുറെ സുഭിക്ഷതയിൽ കഴിയുന്നവർക്ക്, അവരുടെ മുതലുകൾ അന്യർക്ക് വേണ്ടി ചെലവാക്കുന്നതിൽ സ്വാഭാവികമായ എതിർപ്പുകാണുമല്ലോ. തിരുവിതാംകൂർ പ്രദേശത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, ക്ഷേത്രജീവനക്കാർക്കും ലഭിക്കുന്ന ആനുകൂല്യങ്ങൾ കുറയാനോ, നഷ്ടപ്പെടാനോ ഇടയാകുമെന്നുള്ള ആശങ്ക അസ്ഥാനത്താണെന്ന് ഞാൻ ആദ്യമേ പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കെല്ലാം ബാധകമായ ഏകീകൃത നിയമവും ഭരണവും ഉണ്ടാകുന്നതോടൊപ്പം, അവയുടെ ആദായങ്ങളും, ഫണ്ടും സഞ്ചയിക്കുവാൻ തൽക്കാലം ഉദ്ദേശിക്കുന്നില്ല. അത് അപ്രായോഗികവും, അനാശാസ്യവുമാണ്.

4. കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിനെ, നേരിട്ടുള്ള ഭരണത്തിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ആദായം സമാഹരിച്ച് ചെലവാക്കുന്ന സാമ്പത്തിക ക്രമമാണ് അവിടെ നിലവിലുള്ളത്. കൊച്ചിയിലേയും, മലബാറിലെയും ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഓരോന്നും, പ്രത്യേക ഫണ്ടും, കണക്കും പരിപാലിക്കുന്നു. കൂടൽ മാണിക്യം, ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വങ്ങൾക്കും സ്വതന്ത്രമായ സാമ്പത്തിക സംവിധാനമാണ് നിലവിലുള്ളത്. ക്ഷേത്രങ്ങളില്ലാതുള്ള മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് അവരുടെതായ ഫണ്ടും, ധനവിനിയോഗ ക്രമങ്ങളുമുണ്ട്.

5. ദേവസ്വം ഫണ്ടുകളുടെ സംയോജനത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ ''പ്രശ്നവലിനിൽ'' പ്രത്യേകം ചോദ്യം ഉയർപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. ഫണ്ടുകൾ സംയോജിപ്പിക്കണം; സംയോജിപ്പിക്കാൻ പാടില്ല; അപ്രായോഗികമാണ് എന്നിങ്ങനെയുള്ള കുറുക്കുത്തരങ്ങൾ മാത്രമേ കിട്ടിയിട്ടുള്ളൂ. ഈ പ്രശ്നത്തിന്റെ സങ്കീർണ്ണതയെപ്പറ്റി പഠിക്കാൻ ആരും മിനക്കെട്ടില്ല, എന്നർത്ഥം. ഈ പ്രശ്നം നിയമപരമായും, പ്രായോഗികമായും സസൂക്ഷ്മം പരിഗണിച്ച ശേഷം താഴെപറയുന്ന ശുപാർശകളാണ് എനിക്ക് നൽകാനുള്ളത്.

(1) നിലവിലുള്ള തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടു കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടും; ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടും അതേപടി തുടരുന്നതാണ്. എന്നാൽ ഈ ഫണ്ടുകളും, മലബാർ എൻഡോവ്മെന്റ് കമീഷണറുടെ ഫണ്ടും ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം നടപ്പാക്കുന്ന തീയതി മുതൽ ''കേരളാദേവസ്വം ധർമ്മസമിതിയിൽ'' നിക്ഷിപ്തമാകുന്നതും അവയുടെ നിയന്ത്രണവും വിനിയോഗവും കേരളാ ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ മുഖേന,

പ്രസ്തുത സമിതി കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതുമാണ്. താഴെപറയുന്ന പ്രത്യേക ഫണ്ടുകളും ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ രൂപീകരിച്ച് പ്രവർത്തിക്കുന്നതിന് വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം.

പൊതുഭരണ ഫണ്ട്

(2) ഈ ഫണ്ടിനെ ''കേരളാദേവസ്വം ഫണ്ട്'' എന്നു വിവക്ഷിക്കാം. ഈ ഫണ്ടിൽ താഴെപറയുന്ന തുകകളും സമാഹരിക്കണം:

(എ) തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെയും, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെയും 1983-84 ബഡ്ജറ്റിൽ, ''ഭരണ നിയന്ത്രണ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ'' ചെലവിലേക്ക് വക കൊള്ളിച്ചിട്ടുള്ള തുകകളും; ഈ തുകകളും ആണ്ടുതോറും പുനർ നിർണ്ണയം ചെയ്യണം.

(ബി) തിരുവിതാംകൂറിലെ ''പി.ഡി. ദേവസ്വങ്ങളുടെയും,'' തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ പ്രദേശങ്ങളിലെ എല്ലാ ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും വാർഷിക മൊത്തം ആദായത്തിന്റെ ഏഴര ശതമാനം വരുന്ന തുക.

പൊതു നൻമഫണ്ട്

(3) തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽനിന്നും, കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽനിന്നും, ഗുരുവായൂർ-ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഫണ്ടിൽനിന്നും, വാർഷിക മൊത്തം ആദായത്തിന്റെ പതിനഞ്ച് ശതമാനം വരുന്ന തുക വർഷം തോറും ഈ ഫണ്ടിലേക്ക് നിക്ഷേപിക്കണം. പ്രൈവറ്റ് ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ 1983-84-ലെ വാർഷിക വരുമാനം; 10,000 രൂപായിൽ അധികമുള്ളവ; അവയുടെ വരുമാനത്തിന്റെ അഞ്ച് ശത മാനം ഈ ഫണ്ടിലേക്ക് സംഭാവന നൽകേണ്ടതാണ്. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ജീർണ്ണോദ്ധാരണത്തിനും, നവീകരണത്തിനും വികസനത്തിനും വക പറഞ്ഞ്, പൊതുജനങ്ങളും നൽകുന്ന എല്ലാ സംഭാവനകളും ഈ ഫണ്ടിലാണ് നിക്ഷേപിക്കേണ്ടത്.

(4) മേൽ വിവരിച്ച ഫണ്ടുകളും കൂടാതെ, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ നിയമാധിഷ്ഠിത ''സർപ്ലസ് ഫണ്ട്'' തുടർന്നും നിലനിൽ ക്കുന്നതാണ്. ഒരോ വർഷവും ചെലവ് കഴിച്ച് ബാക്കി വരുന്ന തുക യിൽ നിന്നും, ദേവസ്വം ബോർഡ് നിശ്ചയിക്കുന്ന രീതിയിൽ സമാഹരി ക്കുന്ന നിക്ഷേപത്തേയാണ് ''സർപ്ലസ് ഫണ്ടായി'' വിവക്ഷിക്കുന്നത്. ഈ ഫണ്ടിന്റെ വിനിയോഗം സംബന്ധിച്ച് നിയന്ത്രണങ്ങളും നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, 1967-ന് ശേഷം തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ് ആരംഭിച്ച മതേതരപ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി ഈ ഫണ്ടിന്റെ ഏറിയ പങ്കും വിനിയോഗിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുകയാണ്.

6. മുൻപറഞ്ഞ രീതിയിലുള്ള കേരളാ ദേവസ്വം ഫണ്ടിന്റെയും പൊതു നൻമഫണ്ടിന്റെയും തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം സർപ്ലസ് ഫണ്ടിന്റെയും നിയന്ത്രണവും, വിനിയോഗാധികാരവും, ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതിക്കു വേണ്ടി, ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതാണ്. ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതിയുടെ'' നിയന്ത്രണത്തിൽ രൂപം കൊള്ളുന്ന ''ദേവസ്വം ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിലെ'' എല്ലാ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും വേതന ചെലവുകളും ''കേരളാ ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽ'' നിന്നാണ് നിർവഹിക്കേണ്ടത്. ഏകീകൃത നിയമം നടപ്പാക്കുന്നത് മുതൽ, തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡുകളിലും; മലബാർ ഹിന്ദുമത-ധർമ്മാർത്ഥദാന ഡിപ്പാർട്ടു മെന്റിലും, സേവനമനുഷ്ഠിക്കുന്ന; ''ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർ'' ഒഴികെ

യുള്ള എല്ലാ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും ജീവനക്കാരുടേയും വേതനമാണ് ഈ ഫണ്ടിൽ നിന്നും നൽകേണ്ടത്. ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം നടത്തുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും, ജീവനക്കാരുടെയും വേതനം തുടങ്ങിയ ചെലവുകളെല്ലാം അതാത് ദേവസ്വം ഫണ്ട് വഹിക്കേണ്ടതാണ്. ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, പ്രത്യേക ഭരണ സമ്പ്രദായമുള്ള മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഫണ്ടുകളുടെ വിനിയോഗത്തിൽ, പരിമിതമായ നിയന്ത്രണം മാത്രമേ ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ ഞാൻ വിഭാവനം ചെയ്യുന്നുള്ളു. ആ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ദൈനംദിന ഭരണത്തിൽ നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തണമെന്ന്, ഇന്നത്തെ സാഹചര്യത്തിൽ,എനിക്ക് അഭിപ്രായമില്ല. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പുനരുദ്ധാരണത്തിന് ശരിയായ ആസൂത്രണപരിപാടി തയ്യാറാക്കി അർഹതയുള്ള ഒരോ ക്ഷേത്രത്തിനും വേണ്ടി ''പൊതുനൻമഫണ്ട്'' ഉപയോഗിക്കേണ്ടതാണ്. ഈ ഫണ്ട് യാതൊരു കാരണവശാലും മതേതര പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി വിനിയോഗിക്കാൻ പാടില്ല. ഹൈന്ദവ ജനതക്ക് മാത്രം പ്രയോജനപ്പെടുന്ന, മതാഭ്യസനം, സംസ്കൃത ഭാഷാ പ്രോത്സാഹനം, തന്ത്രവിദ്യാപീഠങ്ങൾ, ക്ഷേത്ര കലാപീഠങ്ങൾ എന്നീ പരിപാടികൾക്കും ഈ ഫണ്ട് ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണ്.

7. മേൽഭരണം നടത്തുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ചെലവുകളെപ്പറ്റി പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞല്ലൊ. തിരുവിതാംകൂറിലേയും, കൊച്ചിയിലേയും, ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ജീവനക്കാർക്കുള്ള വേതനം, നിത്യനിദാനങ്ങൾ തുടങ്ങിയ എല്ലാ ചെലവുകൾക്കും; യഥാക്രമം തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടും, കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടും വിനിയോഗിക്കണം. കൂടൽ മാണിക്യം ക്ഷേത്രവും കീഴേടങ്ങളും, ഏകീകൃതനിയമം നടപ്പാക്കുന്നതോടെ ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ പൂർണ്ണമായി ലയിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. അവയ്ക്ക് പ്രത്യേകമായൊരു ഫണ്ട് ആവശ്യമില്ല. അവയുടെ വരുമാനം കൂടെ കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടിലേക്ക് ചേർക്കുന്നതും; ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ നിത്യനിദാനങ്ങൾക്കും ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ ശംബളത്തിനും ആവശ്യമുള്ള തുക ''കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽ നിന്നും'' ചെലവാക്കേണ്ടതുമാണ്. ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിലേയും, ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രത്തിലേയും ജീവനക്കാരുടെ ശംബളം, നിത്യനിദാനാദി അടിയന്തിരങ്ങൾ, ഇവയെല്ലാം അതാത് ക്ഷേത്രഫണ്ടിൽനിന്നും വിനിയോഗിക്കണം. ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ചെലവുകളെല്ലാം, ഇപ്പോഴം നടന്നുവരുന്നതുപോലെ അതാത് ക്ഷേത്ര ഫണ്ടിൽ നിന്നാണ് നടത്തേണ്ടത്.

8. നിയമങ്ങളുടെ ഏകീകരണം പ്രായോഗികമായ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾക്ക് ഇടയാക്കുകയില്ലെങ്കിലും ഫണ്ടുകളുടെ ഏകീകരണം ഇപ്പോഴത്തെ വ്യവസ്ഥിതിയിൽ പ്രായോഗികമല്ല. ഭരണഘടനയിൽ ഉറപ്പ് ചെയ്തിരിക്കുന്ന വ്യക്തിപരമായ സ്വത്തുടമാവകാശങ്ങൾ, ക്ഷേത്രഭരണം നടത്തുന്ന ഊരാളൻമാർക്ക് ലഭ്യമാണെന്ന് സുപ്രീംകോടതി പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ട്. സംസ്ഥാന നിയമസഭയുടെ നിയമ നിർമ്മാണാധികാരം ഉപയോഗിച്ച് ഈ ഉടമാവകാശം നിർത്തലാക്കാൻ സാധ്യമല്ല. മാറിയ സാഹചര്യങ്ങളിൽ, വളരെയധികം ക്ഷേത്രങ്ങൾ, അവകാശം ഒഴിഞ്ഞുവിട്ടുതരാൻ പല ഊരാളൻമാരും തയ്യാറാണെന്ന്, ഈ അന്വേഷണത്തിൽ എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായിട്ടുണ്ട്. അവരുടെ ആകാംക്ഷ ഒന്നു മാത്രമേയുള്ളു. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങൾ, മതവിശ്വാസമില്ലാത്തവരെ ഏൽപ്പിച്ച്, കൂടുതൽ ക്ഷയിക്കാൻ ഇടയാകരുതെന്ന് ന്യായമായി അവർ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങളിൽ ഉറച്ച വിശ്വാസവും താൽപര്യവും പുലർത്തുന്ന ഒരു ഭരണ സംവിധാനം നിയമപരമായി നിലവിൽ വരുന്നപക്ഷം, ക്ഷേത്രങ്ങളും, സ്വത്തുക്കളും നിരുപാധികം

പുതിയ ഭരണകർത്താക്കളെ ഏൽപ്പിക്കാൻ, ഈ ഊരാളൻമാരെല്ലാം സന്നദ്ധർ കുമെന്നാണ് എന്റെ വിശ്വാസം. അങ്ങനെവന്നാൽ; പരിപൂർണമായ ഫണ്ട് സംയോജനം ഭാവിയിൽ നടപ്പാക്കാൻ സാധിച്ചേക്കും. ആ ലക്ഷ്യത്തിലെത്താൻ എന്റെ ശുപാർശകൾ വഴിതെളിക്കുമെന്ന് ഞാൻ പ്രത്യാശിക്കുന്നു.

കണക്കുകൾ

9. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ട്, കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ട്, ഗുരുവായൂർദേവസ്വം ഫണ്ട്, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രഫണ്ട് എന്നിവയുടെ കണക്കുകൾ, നിലവിലുള്ള ക്രമമനുസരിച്ച് തയ്യാറാക്കി സൂക്ഷിക്കണം. പി. ഡി. ദേവസ്വങ്ങൾക്കും, ഊരാണ്മദേവസ്വങ്ങൾക്കും, മതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും, സാധാരണ രീതിയിലുള്ള പ്രത്യേക വരവ്-ചെലവ് കണക്കുകൾ ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതാണ്. ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ നൂതനമായി രൂപീകരിക്കുന്ന ''കേരളാ ദേവസ്വം ഫണ്ടിനും'' ''പൊതുനൻമഫണ്ടിനും'' ''ധർമ്മസമിതിയുടെ'' നിർദ്ദേശാനുസരണമുള്ള കണക്കുകളാണ് സൂക്ഷിക്കേണ്ടത്.

ആഡിറ്റ്

10. തിരുവിതാംകൂറിലെയും, കൊച്ചിയിലേയും, ഗുരുവായൂരിലേയും കണക്കുകളുടെ പ്രത്യേകമായ ആഡിറ്റ് നടത്തുന്നത്, ഗവൺമെൻറിന്റെ ''ലോക്കൽ ഫണ്ട് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറാണ്''. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന് സ്വതന്ത്രമായ ആഭ്യന്തര ആഡിറ്റ് സംവിധാനവും ഉണ്ട്. തിരുവിതാംകൂർ-കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡുകളുടെ കണക്കുകൾ ആഡിറ്റ് ചെയ്യുമ്പോൾ വെളിപ്പെടുന്ന ക്രമക്കേടുകളും മറ്റും, ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കുന്നതു വഴി, കേരള ഹൈക്കോടതിയുടെ പരിഗണനക്ക് വിധേയമാകുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ-കൊച്ചി ഹിന്ദുമതസ്ഥാപന നിയമത്തിൽ, ഇതിനു പ്രത്യേകം വ്യവസ്ഥകൾ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ഈ ചുമതലയിൽ നിന്നും ഒഴിവാക്കണമെന്ന് കേരള ഹൈക്കോടതി ആവശ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതായി അറിയാൻ കഴിഞ്ഞു. സാധാരണ കേസുകൾ പോലും, കാലതാമസം കൂടാതെ തീരുമാനിക്കാൻ ഹൈക്കോടതിക്ക് സാവകാശം ലഭിക്കുന്നില്ല. 13 വർഷത്തെ ദേവസ്വം ആഡിറ്റ് ഹീയറിംഗ് നിലവിലുണ്ടെന്നാണ് എനിക്ക് അറിയാൻ സാധിച്ചത്. ഈ സാഹചര്യത്തിൽ, ആഡിറ്റ് സംവിധാനം പുനരാവിഷ്കരിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

11. ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ് കണക്കുകളും, ലോക്കൽ ഫണ്ട് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറാണ് ആഡിറ്റ് ചെയ്തുവരുന്നത്. ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിലെ കണക്കുകളുടെ സ്ഥിതി അജ്ഞാതമായി ശേഷിക്കുന്നു. ഞാൻ നേരിട്ട് ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടും, എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ, ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടോ, പ്രസക്തമായ മറ്റു രേഖകളോ തന്നിട്ടില്ല. ഊരാണ്മക്ഷേത്രങ്ങളുടെ കണക്കുകൾ പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം ആഡിറ്റ് ചെയ്യുന്നുണ്ടെങ്കിലും, ബഹുഭൂരിഭാഗം ക്ഷേത്രങ്ങളും ഈ വിഷയത്തിൽ ഗുരുതരമായ അനാസ്ഥയും വീഴ്ചയും കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്. കണക്കുകൾ കൃത്യമായി ആഡിറ്റ് ചെയ്ത് ഗുണഭോക്താക്കളായ ആരാധകരുടെ അറിവിലേക്ക് പരസ്യപ്പെടുത്തുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളും, മതസ്ഥാപനങ്ങളും ഇല്ലെന്നല്ല ഇതിനർത്ഥം. ഓച്ചിറ പരബ്രഹ്മക്ഷേത്രം, കുമാരനല്ലൂർ ദേവീക്ഷേത്രം, പാറമേക്കാവ് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, തുടങ്ങിയ ഏതാനും ക്ഷേത്രങ്ങളും, ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങളും, ശ്രീരാമകൃഷ്ണ ശിവഗിരി മഠങ്ങളും ഈ വിഷയത്തിൽ മാതൃകാപരമായി നിലകൊള്ളുന്നു. മലബാറിലെ ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, ആയിരം രൂപയിൽ അധികം വാർഷിക വരുമാനമുള്ള ദേവസ്വങ്ങളുടെ കണക്കുകളുടെ ആഡിറ്റ് ലോക്കൽ ഫണ്ട് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറാണ്

നടത്തുന്നത്. ആയിരം രൂപയിൽതാഴെ വരുമാനമുള്ള ദേവസ്വങ്ങളുടെ കണക്കുകൾ എൻഡോവ്മെൻറ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിലെ ആഡിറർമാർ പരിശോധിക്കണമെന്നാണ് വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. ഈ ജോലികൾ കൃത്യമായും, തൃപ്തികരമായും നടന്നുവരുന്നില്ലെന്ന് എനിക്ക് ബോധ്യമായി.

12. മേൽപറഞ്ഞ വസ്തുതകളും, സാഹചര്യങ്ങളും പരിഗണിച്ച ശേഷം ഞാൻ താഴെ ചേർക്കുന്ന ശുപാർശകൾ സമർപ്പിക്കുന്നു.

(1) ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം നടപ്പാകുന്നതോടെ, കേരളത്തിലെ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും കണക്കുകൾ പരിശോധിക്കാനുള്ള അധികാരം, ''കേരളാ ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതിയിൽ'' നിയമ പ്രകാരം നിക്ഷിപ്തമാക്കേണ്ടതാണ്. ''ആഡിറ്റ് കൺട്രോളറായി'' അക്കൗണ്ടൻറ് ജനറലിൻെറ ആഫീസിൽ നിന്നും, ഭരണ പരിചയമുള്ള ഒരു സീനിയർ ഹിന്ദു ഉദ്യോഗസ്ഥനെ കടം എടുക്കുന്നതാണ് ആശാസ്യമായിട്ടുള്ളത്. ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥൻെറ കാലാവധി 3 വർഷമായി നിജപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്. ഇദ്ദേഹത്തിൻെറ കീഴിൽ പ്രത്യേകം ആഡിറ്റ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ് രൂപീകരിക്കേണ്ടതും, ഈ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിൽ നിലവിലുള്ള ദേവസ്വം ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരെ തന്നെ നിയമിക്കേണ്ടതുമാകുന്നു. മുൻ 5-ാം പാരയിൽ വിവരിച്ച ഫണ്ടുകളും, ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഫണ്ടും, ''ധർമ്മസമിതി''യുടെ ചുമതലയിൽ ആഡിറ്റ് ചെയ്യേണ്ടതാണ്. മറ്റു ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും കണക്കുകൾ, അംഗീകൃത ആഡിറ്റർമാരെകൊണ്ട് അതാത് സ്ഥാപനങ്ങൾ നേരിട്ട് ആഡിറ്റ് ചെയ്യിക്കുകയും, ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടിൻെറ ശരിപ്പകർപ്പ് ''ക്ഷേത്രസമിതികൾ'' മുഖേന ''ധർമ്മസമിതിക്ക്'' അയച്ചിരിക്കുകയും വേണം. ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടിൻെറ പരിഗണനയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലോ, ഗുണഭോക്താക്കളുടെ പരാതിയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലോ, ഏതെങ്കിലും സ്ഥാപനത്തിൻെറ കണക്കുകൾ നേരിട്ട് ആഡിറ്റ് ചെയ്യിക്കാൻ, ''ധർമ്മസമിതിക്ക്'' അധികാരമുണ്ടായിരിക്കും.

(2) പ്രൈവറ്റ് ദേവസ്വങ്ങളുടെയും, മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടുകൾ പ്രത്യേകം പരിശോധിച്ച്, ക്രമക്കേടുകൾക്കും, പണാപഹരണങ്ങൾക്കും എതിരായി, കർശന നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുകയും, കാലതാമസം കൂടാതെ തുകകൾ ഈടാക്കുകയും വേണം. ഇതിനാവശ്യമായ പ്രത്യേക വ്യവസ്ഥകൾ ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തണം.

(3) ''ധർമ്മസമിതി''യുടെ ഭരണത്തിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചുണ്ടാകുന്ന ക്രമക്കേടുകൾക്കും, അപഹരണങ്ങൾക്കും, ഉത്തരവാദപ്പെട്ട ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെമേൽ ഫലപ്രദമായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കണം.

(4) ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രം, ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രം എന്നിവയുടെ ഫണ്ടു കണക്കുകളിൽ കാണുന്ന ക്രമക്കേടുകൾ പരിഹരിക്കുന്നതിനും, അപഹരണങ്ങൾക്കെതിരായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനും നിയമ വ്യവസ്ഥകൾ ഉണ്ടാക്കേണ്ടതാണ്.

(5) ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ട് അനുസരിച്ച് ഉൽഭവിക്കുന്ന ''സർചാർജ്'' ജില്ലാ കലക്ടർ മുഖേന കരക്കുടിശ്ശിക ഈടാക്കൽ നടപടികളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, വസൂലാക്കാനുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ ഉൾക്കൊള്ളിക്കണം.

(6) ''സർചാർജ്'' ഉത്തരവിൻമേൽ ബന്ധപ്പെട്ട ഉദ്യോഗസ്ഥൻ പരാതി ഉള്ളപക്ഷം, അധികാരാതിർത്തിയിലുള്ള ജില്ലാ കോടതിയിൽ ഹർജി ബോധിപ്പിച്ച് പരിഹാരം തേടാൻ നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം.

(7) സാമ്പത്തിക വർഷം എന്നത് ഏപ്രിൽ ഒന്നു മുതൽ മാർച്ച് 31 വരെ ആക്കി ഏകീകരിക്കണം.

(8) 5,000 രൂപയിൽ കവിഞ്ഞുള്ള എല്ലാ ചെലവാക്കലുകളും, ''പ്രീ ആഡിറ്റിന'' വിധേയമാക്കണം.

ബഡ്ജറ്റ്

13. ''ധർമ്മസമിതിയുടെ'' വാർഷിക ബഡ്ജറ്റ് തയ്യാറാക്കേണ്ടത് ദേവസ്വം കമ്മീഷണറാണ്. പ്രത്യേക ഫണ്ടുള്ള ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ബഡ്ജറ്റ്, അതാത് ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണ ചുമതല വഹിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരാണ് തയ്യാറാക്കേണ്ടത്. തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടുകളുടെ ബഡ്ജറ്റ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണറുടെ ചുമതലയിൽ തയ്യാറാക്കണം. ഈ ബഡ്ജറ്റുകളെല്ലാം ''ദേവസ്വം ധർമ്മസഭയിൽ'' അവതരിപ്പിച്ച് ചർച്ചചെയ്യപ്പെട്ട ശേഷം, ധർമ്മസഭയുടെ അഭിപ്രായത്തോടുകൂടി ''ധർമ്മസമിതിക്ക്'' സമർപ്പിക്കണം. ബഡ്ജറ്റ് അംഗീകരിക്കാനുള്ള അധികാരം ധർമ്മസമിതിക്കായിരിക്കും. ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ബഡ്ജറ്റുകൾ യഥാവസരം തയ്യാറാക്കി അതാത് പ്രദേശത്തെ ''ക്ഷേത്ര സമിതികൾക്ക്'' അയച്ചിരിക്കണം. ഭേദഗതികൾ വേണമെന്ന് തോന്നുന്ന പക്ഷം ആ വിവരം കാണിച്ച് ''ധർമ്മസമിതി''യുടെ അഭിപ്രായം ആരായുന്നതിന് ക്ഷേത്ര സമിതികൾക്ക് അവകാശമുണ്ടായിരിക്കും.

അദ്ധ്യായം 24

ഭരണചെലവുകളുടെ പുനഃസംവിധാനം— വരുമാന വർദ്ധന പരിപാടികൾ

1. അന്വേഷണകമ്മീഷനെ നിയമിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഗവൺമെൻറ് ഉത്തരവിൽ, വർദ്ധിച്ചുവന്നേക്കാവുന്ന ചെലവുകളെ നേരിടുന്നതിന്, വരവ് വർദ്ധിപ്പിക്കാനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളും, പരിപാടികളും ആവിഷ്കരിക്കണമെന്ന് ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെയും ശമ്പളത്തിൽ ആണ്ടുതോറും വർദ്ധനവ് ഉണ്ടായികൊണ്ടിരിക്കും. ആവശ്യമില്ലാത്ത തസ്തികകൾ നിർത്തലാക്കിയാൽ പോലും; ശമ്പളം നിശ്ചലമാക്കി വയ്ക്കാൻ സാദ്ധ്യമല്ലല്ലോ. ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായ ചെലവുകളും വിലക്കയറ്റത്തിനൊത്ത് കൂടികൊണ്ടിരിക്കും. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ അറ്റകുറ്റ പണികൾക്കും കൂടുതൽ തുകകൾ ഓരോ കൊല്ലവും വകയിരുത്തേണ്ടതായും വരും. പുതിയ ഭരണ സംവിധാനം നടപ്പാകുമ്പോൾ, ഇതെല്ലാം വസ്തുനിഷ്ഠമായി പരിഗണിച്ച്, ഒരു സാമ്പത്തിക നയം തന്നെ ആവിഷ്കരിച്ച് നടപ്പാക്കുകയാണ് വേണ്ടത്. എന്റെ അന്വേഷണഫലമായി ബോദ്ധ്യപ്പെട്ട ചില വസ്തുതകളും, അതിനെ ആസ്പദമാക്കിയുള്ള എന്റെ നിർദ്ദേശങ്ങളും ഇനിപറയാം.

2. തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡുകളുടേയും, ഗുരുവായൂർ, കൂടൽമാണിക്യം, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും തന്നാണ്ടത്തെ (1983–84) ബഡ്ജറ്റ് ഞാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടിരുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വംബോർഡും, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രം ഭരണാധികാരിയും ഈ രേഖകൾ അയച്ചുതന്നിട്ടില്ല. മലബാറിലാകട്ടെ, ഗവൺമെൻറ്

ബഡ്ജറിൽ വകയിരുത്തുന്ന തുക, കമ്മീഷണർക്കും, സ്റ്റാഫിനും ശമ്പളം ചെലവെഴുതി എടുക്കുന്നതിന്റെ വിവരമല്ലാതെ; സാധാരണരീതിയിലുള്ള ബഡ്ജറ്തയ്യാറാക്കാറില്ല. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ 1982-83 ബഡ്ജറ് എന്റെ കൈവശമുണ്ടായിരുന്നു. എനിക്കു ലഭ്യമായ റിക്കാർഡുകളെ ആസ്പദമാക്കിയുള്ള ഒരു താരതമ്യപഠനം അനുബന്ധം 20 ആയി ചേർത്തിട്ടുണ്ട്.

3. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ബഡ്ജറ് പരിശോധിച്ചാൽ വെളിച്ചത്ത് വരുന്ന വസ്തുതകളും ഗർഹണീയമാണ്. തന്നാണ്ടത്തെ ബഡ്ജറ് കണക്കാക്കുമ്പോഴും, മുൻകൊല്ലത്തെ യഥാർത്ഥ കണക്കുകളും ചേർത്ത് കാണുന്നില്ല. ഇതുപോലെയുള്ള പല ക്രമക്കേടുകളും, ലോക്കൽ ഫണ്ട് ഓഡിറ റിപ്പോർട്ടിൽ. അടിക്കടി ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്. ചട്ട പ്രകാരം യഥാർത്ഥ്യ ബോധമുള്ള ബഡ്ജറ് തയ്യാറാക്കാൻ പ്രാപ്തിയുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരല്ല ഈ ചുമതല നിർവ്വഹിക്കുന്നതെന്ന് വളരെ വ്യക്തമാണ്. രസാവഹമായ ചില വസ്തുതകളും ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുവാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. 1982-83-ൽ, ഏതാണ്ട് 552 ലക്ഷം രൂപ വരവ് പ്രതീക്ഷിക്കുന്ന തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ്; ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്ക് മാത്രം ശമ്പളം കൊടുക്കാൻ 309 ലക്ഷം രൂപയാണ് വകയിരുത്തിയിരിക്കുന്നത്. ഇതിൽ പകുതിയിലധികം തുക മേൽരേണക്കാരുടെ ശമ്പളമാണ്. ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ നിത്യനിദാന അടിയന്തിരങ്ങൾക്കായി കേവലം 31 ലക്ഷം രൂപയാണ് നീക്കിവെച്ചിട്ടുള്ളത്. അതായത്, ഒരു രൂപയുടെ പൂജനടത്തുന്നതിന് 10 രൂപാ ശമ്പളം ചെലവഴിക്കുന്നു. മറൊരുവിധത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ മൊത്തം വരവിന്റെ അഞ്ചര ശതമാനം മാത്രമാണ് നിയമപ്രകാരം ''നിർബന്ധിതമായ'' പതിവിനങ്ങൾക്ക് ചെലവാക്കുന്നത്. വാർഷിക ബഡ്ജറുകളിൽ ശമ്പളചെലവുകൾക്ക് കൂടുതൽ തുകകൾ നീക്കിവക്കുമ്പോൾ, പതിവിനങ്ങൾക്കുള്ള വക ഏതാണ്ട് നിശ്ചലമായി തുടരുകയാണ്.

4. കൊച്ചി ദേവസ്വംബോർഡിന് ലഭിക്കുന്ന മൊത്തം ആദായത്തിൽ 15 ശതമാനം പൂജാദി അടിയന്തിരങ്ങൾക്ക് ചെലവാക്കുന്നുണ്ട്. ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ആകട്ടെ, വരുമാനത്തിന്റെ 18 ശതമാനത്തിലധികം നിത്യനിദാനങ്ങൾക്കായി നീക്കിവക്കുന്നു. മിച്ച ബഡ്ജറില്ലാത്ത കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വം 42 ശതമാനമാണ് ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങൾക്കായി വക കൊള്ളിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഊരാണ്മ ഭരണത്തിലുള്ള പ്രധാനപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങളെല്ലാം തന്നെ ക്ഷേത്രാദായത്തിന്റെ ഗണ്യമായ പങ്ക് പൂജാദി അടിയന്തിരങ്ങൾക്കാണ് ചെലവാക്കുന്നത്. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ജീവനക്കാർക്ക്, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ജീവനക്കാർക്ക്കിട്ടുന്ന വേതനത്തിന്റെ നാലിൽ ഒരംശംപോലും ശമ്പളം നൽകുന്നില്ല. ഇവരുടെ നില മെച്ചപ്പെടുത്താനുള്ള സാഹചര്യം പുതിയ ഭരണ സംവിധാനം നടപ്പാകുമ്പോൾ സൃഷ്ടിക്കപ്പെടുമെന്ന് ഞാൻ പ്രത്യാശിക്കുന്നു.

5. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണത്തിൽ മുൻഗണന നൽകി ശ്രദ്ധിക്കപ്പെടേണ്ട വിഷയം ക്ഷേത്രത്തിലെ നിത്യനിദാന പൂജാദി കർമ്മങ്ങളാണ്. ഇതിൽ യാതൊരു അവഗണനക്കും സ്ഥാനമില്ല. ക്ഷേത്രസംബന്ധമായ ദൈനംദിന പരിപാടികളും, യഥാവിധി നിർവ്വഹിക്കാൻ നിയോഗിക്കപ്പെടുന്ന ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരാണ് ക്ഷേത്രസങ്കൽപ്പത്തിലെ പരമപ്രധാന ഘടകമെന്ന് നാം മനസ്സിലാക്കണം. അവർക്ക് അർഹമായ മാന്യതയും, സംതൃപ്തിയും ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതിൽ യാതൊരു ലോപവും കാണിക്കാൻ പാടില്ലെന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം. തിരുവിതാംകൂർ ബോർഡിന്റെ

ക്ഷേത്രജീവനക്കാർക്ക് ലഭിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ആനുകൂല്യങ്ങളും അധികമായിപ്പോയെന്ന് എനിക്ക് അഭിപ്രായമില്ല. അതോടൊപ്പം, മറ്റ് പ്രദേശങ്ങളിൽ സേവനം അനുഷ്ഠിക്കുന്ന ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ നിലയും മെച്ചപ്പെടുത്തണമെന്നേ എനിക്ക് പറയാനുള്ളൂ.

6. ദേവസ്വങ്ങളുടെ നേരിട്ടുള്ള ഭരണനിയന്ത്രണം നടത്തുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ ചുമതലകളും പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്നവയാണ്. തിരുവിതാംകൂറിൽ ''ശ്രീകാര്യമെന്നും'', ''മാനേജരെന്നും'', കൊച്ചി-മലബാർ പ്രദേശങ്ങളിൽ ''ഏക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസറെന്നും'', പറയപ്പെടുന്ന ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ സേവന-വേതന വ്യവസ്ഥകളും പുനഃസംവിധാനം ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ഇവിടെയും പ്രാദേശികമായ പൊരുത്തക്കേടുകളും പ്രകടമായിട്ടുണ്ട്. പ്രധാനക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ച് രൂപീകരിക്കുന്ന ''ക്ഷേത്രസമിതി''കളുടെ എക്സ് ഒഫിഷ്യോ സെക്രട്ടറിമാരായി പ്രവർത്തിക്കേണ്ട ഇവർക്ക്, അർഹമായ സ്ഥാനവും, വേതനവും പ്രൊമോഷൻ സാഹചര്യങ്ങളും ആവിഷ്കരിച്ച് നടപ്പിലാക്കണമെന്ന് ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു.

7. ദേവസ്വം ഭരണത്തിന്റെ മേൽനോട്ടത്തിനും, നിയന്ത്രണത്തിനും നിലവിലുള്ള സംവിധാനം, പല കാരണങ്ങളാലും അപാകതകളും നിറഞ്ഞവയാണ്. ഈ രംഗത്ത് തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡാണ് മുന്നിട്ട് നിൽക്കുന്നത്. മൊത്തം വരവിന്റെ 30 ശതമാനത്തോളം മേൽഭരണത്തിനായി ഇവിടെ ചെലവാക്കുന്നു. കൊച്ചി, ഗുരുവായൂർ ഭരണ സംവിധാനം ഇത്രകണ്ട് അധഃപതിച്ചിട്ടില്ല. മേൽഭരണച്ചെലവുകളും പുതിയ സംവിധാനത്തിൽ, കർശനമായി വെട്ടിക്കുറക്കുകതന്നെ വേണം. തിരുവിതാംകൂർ-കൊച്ചി ബോർഡുകളുടെ ''സെക്രട്ടറിയേറ്റും'', മലബാർ എൻഡോവ്മെന്റ് കമ്മീഷണറുടെ ആഫീസും, ഫലപ്രദമായ യാതൊരു പ്രവർത്തനവും നടത്തുന്നില്ല. ഈ ആഫീസുകളും ഏതാണ്ട് നിർത്തലാക്കാൻ തന്നെ സാധിക്കുമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. സർവ്വീസിലുള്ള ജീവനക്കാർക്ക് ദോഷകരമാകാത്ത വിധത്തിൽ, ആവശ്യമില്ലാത്ത തസ്തികകളും കുറവ് ചെയ്ത് മേൽഭരണചെലവ് കുറക്കാവുന്നതാണ്. ഈ വക കാര്യങ്ങളും വസ്തുനിഷ്ഠമായി പരിശോധിച്ച് പ്രായോഗികമായ ശുപാർശകളും നൽകുന്നതിന്, ഗവൺമെൻറിന്റെ ''ഫിനാൻസ് സെക്രട്ടറിയേറ്റിൽ നിന്നും'' ഭരണ പരിചയമുള്ള ഒരു ഹിന്ദു ഉദ്യോഗസ്ഥനെ, ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ വ്യവസ്ഥയിൽ ''സാമ്പത്തിക ഉപദേഷ്ടാവായി'' നിയമിക്കേണ്ടതാണ്. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിലെ സെക്രട്ടറിയേറ്റും ഡെപ്യൂട്ടി കമ്മീഷണർമാരുടെ ആഫീസുകളും, ഭരണചെലവ് വർദ്ധിപ്പിക്കുക മാത്രമല്ലാ, ഭരണതലത്തിൽ അക്ഷന്തവ്യമായ ''ചുവപ്പുനാട'' സമ്പ്രദായത്തിനും, കാലതാമസത്തിനും ഇടയാക്കുകകൂടി ചെയ്യുന്നുണ്ട്. തിരുവിതാംകൂർ ബോർഡിന്റെ ''മരാമത്ത്'' ഡിപ്പാർട്ട്മെൻറിനെപ്പറ്റി, ഡോക്ടർ കൃഷ്ണമൂർത്തി കമ്മീഷൻ അതി നിശിതമായി വിമർശിച്ചിട്ടുള്ളത് ശ്രദ്ധേയമാണ്. മരാമത്ത് പണികൾക്ക് ചെലവാക്കുന്ന തുകയും ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ശമ്പളചെലവും തമ്മിൽ നിലനിർത്തേണ്ട അനുപാതം, തിരുവിതാംകൂർ ബോർഡിന്റെ മരാമത്ത് വിഭാഗം പാടെ അവഗണിച്ചിരിക്കുകയാണ്. സമീപകാലത്ത് രൂപീകരിച്ച ''ശബരിമല പ്രോജക്ട്'' ഡിപ്പാർട്ട്മെൻറ് സാങ്കേതിക ജ്ഞാനമോ, പരിചയമോ ഇല്ലാത്തവരെക്കൊണ്ട് നിറച്ചിരിക്കയാണെന്നുള്ള പരാതി പലരും ഉന്നയിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇതേപ്പറ്റി പുതിയ ഭരണ സംവിധാനം പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്.

8. സ്വർണ്ണധ്വജം, ശ്രീകോവിൽ സ്വർണ്ണംപൂശൽ തുടങ്ങിയ ആർഭാടങ്ങൾക്ക് ഇനിയും പണം ചെലവാക്കുന്നതിനോട് ഞാൻ യോജിക്കുന്നില്ല.

ശ്രീകോവിലുകളും നനഞ്ഞൊലിച്ചും, ബിംബങ്ങളും അലങ്കോലപ്പെട്ടും, അന്തിത്തിരിവയ്ക്കാൻപോലും മാർഗ്ഗമില്ലാതെയും, അനവധി ക്ഷേത്രങ്ങളും ശോചനീയാവസ്ഥയിൽ കഴിയുമ്പോഴും, സമ്പന്നക്ഷേത്രങ്ങളെമാത്രം കേന്ദ്രീകരിച്ചുള്ള ആർഭാടങ്ങളും ഒഴിവാക്കേണ്ടതാണ്. ഇങ്ങനെ ചെയ്താൽ അർഹിക്കുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ആസൂത്രിത ജീർണ്ണോദ്ധാരണ പരിപാടിക്ക് കൂടുതൽ ഫണ്ട് നീക്കിവെക്കാൻ സാധിക്കുമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു.

9. ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ വരവുകളും വർദ്ധിപ്പിക്കാനും പുതിയ ഭരണ സംവിധാനം പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. ക്ഷേത്രത്തിലെ പ്രധാന വരവുകളും കാണിക്കയും, വഴിപാട് മുതൽക്കൂട്ടുമാണ്. ഇവ രണ്ടും ആരാധകരുടെ വിശ്വാസാനുഭവങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചാണിരിക്കുന്നത്. വിഗ്രഹാരാധനയിലുള്ള വിശ്വാസവും ആകർഷണവും നിലനിർത്തണമെങ്കിൽ, ക്ഷേത്രാന്തരീക്ഷം പരിശുദ്ധമായും, ചൈതന്യവത്തായും സംരക്ഷിക്കണം. പൂജകളും വിധിപ്രകാരം നടത്തണം. ഈ കാര്യങ്ങളിൽ ക്ഷേത്രഭരണച്ചുമതല വഹിക്കുന്നവർ സേവനനിരതരും ശ്രദ്ധാലുക്കളുമായിരിക്കണം. ക്ഷേത്രങ്ങളോടുള്ള ആഭിമുഖ്യവും, ആകർഷണവും നാൾക്കുനാൾ വർദ്ധിച്ചുവരുന്നതായിട്ടാണ് എനിക്കു ബോദ്ധ്യമായിട്ടുള്ളത്. മിക്കവാറും ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ നടവരവും ഇതനുസരിച്ച് ഉയരുന്നുണ്ട്. ''വഴിപാടുകളുടെ'' വിഷയത്തിൽ, തിരുവിതാംകൂറിലും, കൊച്ചിയിലും, മലബാറിലും യാതൊരു ഐകരൂപ്യവും കാണുന്നില്ല. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ സമീപകാലത്തെ വഴിപാട് നയം, കേവലം വ്യാപാരമനോഭാവത്തിൽ അടിയുറച്ചതാണ്. വഴിപാടുകളുടെ റേട്ടുകളും യാതൊരു തത്വദീക്ഷയുമില്ലാതെ അടിക്കടി വർദ്ധിപ്പിക്കുന്ന നടപടി ആരാധകരുടെ പ്രതിഷേധത്തിനു് ഇടയാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ശബരിമല അടിയന്തിരങ്ങൾക്ക് രാജ്യാന്തരങ്ങളിൽനിന്നും എത്തുന്ന ലക്ഷോപലക്ഷം തീർത്ഥാടകരെ, ''ഞെക്കിപ്പിഴിയുന്ന'' പിരിവുകളും, വഴിപാട് കച്ചവടവുമാണ് ശബരിമലയിൽ നടക്കുന്നത്. ഇക്കൊല്ലത്തെ മകരവിളക്ക് ദിവസം, പമ്പയിൽ സംഘർഷാവസ്ഥ തന്നെ സൃഷ്ടിക്കാൻ ഇത് ഇടയാക്കിയെന്നും; ഗവൺമെൻറ് കോ-ഓർഡിനേറ്ററുടെ സന്ദർഭോചിതമായ ഇടപെടൽ കാരണം അനിഷ്ടസംഭവങ്ങളും ഒഴിവാക്കിയെന്നും അറിയാനിടയായി. വഴിപാട് റേട്ടിന്റെ കുതിച്ചുകയറ്റത്തിനു് ഒരു ഉദാഹരണം മാത്രം പറയാം. ചെട്ടികുളങ്ങര ദേവീക്ഷേത്രത്തിലെ, പ്രധാന വഴിപാടായ, ''ചാന്താട്ടത്തിന്റെ'' റേട്ട് 100 രൂപയായിരുന്നത് സമീപകാലത്ത് 250 രൂപയായിട്ടാണ് വർദ്ധിപ്പിച്ചത്. ഈ രീതിയിലുള്ള വർദ്ധനവ് അശേഷം ആശാസ്യമല്ല. വഴിപാടുകളുടെ റേട്ടുകളും കൊച്ചിയിലും, മലബാറിലും കുറേക്കൂടി വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിൽ അപാകതയില്ല. ശാന്തിക്കാർക്കും മറ്റും കൊടുത്തുവരുന്ന ''വഴിപാടുകൂറും'' സമുചിതമായി ക്രമീകരിക്കേണ്ടതാണ്.

10. സങ്കേതഭൂമികളും മാത്രമേ ഇന്ന് ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് കൈവശമായിട്ടുള്ളു. ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങൾക്കും, ഉൽസവാദിയടിയന്തിരങ്ങൾക്കും തടസ്സം സൃഷ്ടിക്കാത്ത തരത്തിൽ, ഈ ഭൂമികളും പ്രത്യുൽപ്പാദനപരമായി ഉപയോഗപ്പെടുത്തണം. കാർഷിക വിളവുകൾക്ക് അനുയോജ്യമായ ഭൂമികളിൽ കൃഷി നടത്തുകയും കെട്ടിടങ്ങൾ പണിയാൻ പറ്റിയ ഭൂമികളിൽ, സത്രങ്ങളും, കടകളും പണിയിച്ച് വാടകക്ക് കൊടുക്കുകയും ചെയ്യുന്നത് ആദായകരമായിരിക്കും. ഈ വിഷയത്തിൽ ''ക്ഷേത്രസമിതികളുടെ'' സജീവമായ ശ്രദ്ധയും സഹകരണവും ലഭ്യമാക്കണം. കെട്ടിടം പണിക്കാവശ്യമായ മൂലധനം, ധനസഹായ സ്ഥാപനങ്ങളിൽനിന്നും, വായ്പ എടുക്കാനുള്ള വ്യവസ്ഥകളും ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ ചേർക്കേണ്ടതാണ്.

11. ക്ഷേത്രത്തിൽ വരുന്ന വഴിപാട് സാധനങ്ങളിൽ, സ്വർണ്ണം, വെള്ളി ഉരുപ്പടികളും, വെങ്കലപാത്രങ്ങളും ഉൾപ്പെടുന്നു. ഇവയിൽ ഭൂരിഭാഗവും, ആചാരപരമായ പ്രസക്തിയോ, ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങൾക്ക് പ്രയോജനമോ ഉള്ളവയല്ല. പല സന്ദർഭങ്ങളിലും, ഈ വക സാധനങ്ങൾ അപഹരണത്തിനും മോഷണത്തിനും ഇടയാക്കാറുമുണ്ട്. ഇവയെല്ലാം തരംതിരിച്ച് ക്ഷേത്രാവശ്യങ്ങൾക്ക് പ്രയോജനപ്പെടാത്തവ, വിറ്റ് മുതൽ കൂട്ടുന്നതിന്റെ ആശാസ്യതയെപ്പറ്റി പ്രശ്നാവലിയിൽ ഞാൻ ഒരു ചോദ്യം ചേർത്തിരുന്നു. അതിന് ലഭിച്ച സമ്മിശ്ര പ്രതികരണങ്ങളെപ്പറ്റി 17-ാം അദ്ധ്യായത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്റെ ശുപാർശകൾ ഇവിടെ ആവർത്തിക്കുന്നു. കലാപരമായോ, ആചാരപരമായോ, പ്രസക്തിയില്ലാത്തവയും ക്ഷേത്രാവശ്യങ്ങൾക്ക് പ്രയോജനപ്പെടാത്തവയുമായ സാധനങ്ങൾ, ബന്ധപ്പെട്ട ''ക്ഷേത്രസമിതിയുടെ'' ചുമതലയിൽ തിട്ടപ്പെടുത്തി, പരസ്യലേലത്തിൽ വിറ്റ് മുതൽ കൂട്ടുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും. ഈ മുതൽ, ബന്ധപ്പെട്ട ക്ഷേത്രത്തിന് അത്യാവശ്യമില്ലാത്തപക്ഷം, ''ധർമ്മസമിതി'' നിശ്ചയിക്കുന്ന രീതിയിൽ, ഹിന്ദുമത പ്രചരണത്തിനോ, തന്ത്രവേദാന്തപരിശീലനത്തിനോ, സംസ്കൃതഭാഷാപഠനത്തിനോ, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പുനഃരുദ്ധാരണത്തിനോ മാത്രം വിനിയോഗിക്കാവുന്നതാണ്. വിനോദസഞ്ചാരികളെ ആകർഷിക്കാൻ പര്യാപ്തമായ ഉരുപ്പടികളും, പ്രത്യേക പ്രദർശനശാലകളും വഴി പ്രചരിപ്പിച്ച്, പരമാവധി തുകക്ക് വിൽക്കാനുള്ള സംവിധാനമുണ്ടാക്കണം.

12. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡും, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡും ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വവും വിദ്യാഭ്യാസ രംഗത്ത് സജീവമായി പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്നുണ്ട്. അദ്ധ്യാപകരുടെയും ജീവനക്കാരുടെയും ശമ്പളം ഗവൺമെന്റ് നൽകുന്ന സംവിധാനം നിലവിൽ വന്നതോടെ വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങൾ നടത്തുന്നത് ഒരു ഘട്ടംവരെ, ആദായകരമാണെന്ന് വാദിക്കുന്നവരുണ്ട്. അതെന്തുതന്നെയായാലും, മതേതര വിദ്യാഭ്യാസ രംഗത്ത് ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൾ തുടരുന്നതിനോട് ഞാൻ യോജിക്കുന്നില്ല. മതേതര വിദ്യാഭ്യാസം പ്രചരിപ്പിക്കുന്നത് ഗവൺമെന്റിന്റെ ചുമതലയാണ്. അതിനുള്ള അതിവിപുലമായ സംവിധാനങ്ങൾ, കേരളത്തിൽ നിലവിലുണ്ട്. ക്ഷേത്രഫണ്ട് ഹിന്ദുമതാനുയായികൾക്ക് മാത്രം ഉപകരിക്കുന്ന രംഗങ്ങളിൽ വിനിയോഗിക്കണമെന്നാണ് എന്റെ സുചിന്തിതമായ അഭിപ്രായം. നാശോന്മുഖമായ ക്ഷേത്രങ്ങൾ നേരെയാക്കാൻ തന്നെ നാം അക്ഷീണയത്നം നടത്തേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പുനഃരുദ്ധാരണ-പുനഃസംവിധാന പരിപാടികൾ ഘട്ടം ഘട്ടം ആയെങ്കിലും നടത്തുകയെന്നതാണു അടിയന്തിരമായി ലക്ഷ്യമാക്കേണ്ടത്. മതേതര വിദ്യാഭ്യാസ രംഗത്തുനിന്നും, ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൾ എത്രയും വേഗം പിൻമാറണമെന്നും, ഈ രംഗത്ത് മുടക്കിയിട്ടുള്ള മുതൽ, ഗവൺമെന്റോ മറ്റ് വ്യവസ്ഥാപിത സ്ഥാപനങ്ങളോ നൽകുന്നതിന് വേണ്ട നടപടികൾ സ്വീകരിക്കണമെന്നും ഞാൻ ശുപാർശചെയ്യുന്നു.

അദ്ധ്യായം 25

ഇടക്കാല ഭരണ സംവിധാനം

1. ഏറിയ കാലമായി പ്രാബല്യത്തിലിരുന്ന നിയമങ്ങളും, ഐക്യരൂപ്യമില്ലാത്ത ഭരണ സംവിധാനങ്ങളും ഉടച്ചുവാർത്ത്, കേരളമൊട്ടാകെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ബാധകമായ ഏകീകൃത

നിയമവും, ഭരണ സംവിധാനവും ഉണ്ടാക്കുന്നതിനുള്ള ശുപാർശകളാണ് ഈ റിപ്പോർട്ടിൽ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഗവൺമെൻറ് ആവശ്യപ്പെട്ട തനുസരിച്ച്, ഏകീകൃത നിയമത്തിൻെറ കരട് രേഖയും ഞാൻ തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ വിഭാവന ചെയ്യുന്നതും, ഈ രാജ്യത്തെ ഹിന്ദുമത വിശ്വാസികളും സംഘടിതരായി ആഗ്രഹിക്കുന്നതെന്ന് എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമുള്ളതുമായ, ക്ഷേത്ര ഭരണ സംവിധാനമാണ് ഞാൻ ശുപാർശചെയ്യുന്നത്. പരിവർത്തനാത്മകമായ ഈ സംവിധാനത്തിൽ, ഗവൺമെൻറിനുള്ള നിയന്ത്രണാധികാരങ്ങളും വളരെ പരിമിതമായിരിക്കും. ഇതേവരെ നടന്നു വന്നതിൽ നിന്നും സ്ഥായിയായ മാറ്റങ്ങളും പുതിയ ഭരണക്രമം ആവിഷ്കരിക്കുമ്പോളും ഉണ്ടാകാതെ തരമില്ല. മതേതരത്വം പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുള്ള, മത വിശ്വാസികളുടെ ഗവൺമെൻറ്, ഈ പരിവർത്തനം പ്രാവർത്തികമാക്കാനുള്ള സത്വര നടപടികളും സ്വീകരിക്കുമെന്നാണ് എൻെറ വിശ്വാസം. ഹൈന്ദവ ജനതയിൽ സമീപകാലത്ത് പുനരുജ്ജീവിച്ചിരിക്കുന്ന സ്വാഭാവികമായ വികാരങ്ങളും, ഉണർവും കണ്ടില്ലെന്ന് നടിക്കാൻ, ഇന്നത്തെ ഗവൺമെൻറ് തയ്യാറാകുമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നില്ല. ഇങ്ങനെയാണെങ്കിലും, സങ്കീർണ്ണമായ പ്രശ്നങ്ങളും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന നിയമനിർമ്മാണവും, അതനുസരിച്ചുള്ള ഭരണ സംവിധാനവും നടപ്പാകുന്നതിന് കാലതാമസം ഉണ്ടാകാനിടയുണ്ട്. നിയമത്തിൻെറ പൂർണ്ണരൂപം തയ്യാറാക്കി, ചട്ടപ്രകാരം നിയമസഭയിൽ ചർച്ചചെയ്തത്, നടപ്പാക്കുകയാണ് വേണ്ടത്. ഏകീകൃത നിയമ വ്യവസ്ഥകളും അനുസരിച്ച് തെരഞ്ഞെടുപ്പുകളും നടത്തി, വിവിധ തലത്തിലുള്ള ''സമിതികളും'' രൂപീകരിക്കാനും സാവകാശം വേണ്ടിവരും. ഈ കാലമത്രയും നിലവിലുള്ള നിയമങ്ങളും, ഭരണ സംവിധാനങ്ങളും ഇതേപടി തുടരുന്നത് ആശാസ്യമാണോ എന്നതാണ് പ്രശ്നം. കാതലായ ഈ പ്രശ്നത്തിൻെറ എല്ലാ വശങ്ങളും, ഗുണദോഷങ്ങളും ഞാൻ സഗൗരവം പരിഗണിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ അന്വേഷണത്തിൽ, കലവറയില്ലാതെ സഹകരിച്ച പ്രമുഖ വ്യക്തികളേയും, സംഘടനാപ്രതിനിധികളേയും, ഞാൻ പ്രത്യേകം ക്ഷണിച്ചുവരുത്തി, അനൗപചാരികമെങ്കിലും, ഹൃദയം തുറന്ന ചർച്ചകളും നടത്തുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ഇതിൻെറയെല്ലാം അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ഏകീകൃത നിയമവും, ഭരണ സംവിധാനവും നടപ്പാക്കുന്നതുവരെയുള്ള ''ഇടക്കാലത്തേക്ക്''—അത് എത്രയും ചുരുങ്ങിയതാകട്ടെ എന്നാണ് എല്ലാവരും ആഗ്രഹിക്കുന്നത്—ഒരു ''കേന്ദ്രഭരണസമിതി'' രൂപീകരിക്കണമെന്ന് ഞാൻ ശുപാർശചെയ്യുന്നു. അങ്ങനെയുള്ള ഒരു ഭരണ സംവിധാനത്തിൻെറ ചുമതലയിൽ ആയിരിക്കണം, സ്ഥായിയായ നിയമത്തിനും അതനുസരിച്ചുള്ള ഭരണക്രമങ്ങൾക്കും അന്തിമമായ രൂപകൽപ്പന നടത്തേണ്ടതെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

2. ഇങ്ങനെ ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നതിന് മറ്റൊരു കാരണം കൂടിയുണ്ട്. ഏതാണ്ട് 4 ദശകങ്ങളിലായി ഭരണം നടത്തിയ ഗവൺമെൻറുകളും ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ നേർക്ക് വിനാശകരമായ നയമാണ് സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളതെന്ന് ബഹുഭൂരിഭാഗം ഹിന്ദുക്കളും ന്യായമായി വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ട്. ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ സ്ഥായിയായ നിലനിൽപ്പിനെ ദോഷകരമായി ബാധിക്കുന്ന പല നടപടികളും ഭരണതലത്തിൽ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളത് യാഥാർത്ഥ്യമാണ്. അതുപോലെതന്നെ, ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിൽ മാത്രം; വിവേചനപരമായി, ഗവൺമെൻറിൻെറ രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം കൈകടത്തിവരുന്നതിൽ, ഹിന്ദുജനതക്ക് അമർഷമുണ്ട്. ഈ സാഹചര്യങ്ങളിൽ, ഗവൺമെൻറിൻെറ ഉത്തമ വിശ്വാസത്തെ ആരെങ്കിലും സംശയിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ തെറ്റില്ല. തെറ്റിദ്ധാരണകളും

നീക്കേണ്ട കർത്തവ്യം ഗവൺമെൻറിനുണ്ട്. ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങളുടെ ഭാവി ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം തുടരേണ്ടതില്ലെന്നാണ് ഗവൺമെൻറ് ആത്മാർത്ഥമായി ആഗ്രഹിക്കുന്നതെങ്കിൽ, എത്രയും വേഗം ഒരു ''ഇടക്കാല സംവിധാനം'' രൂപീകരിക്കണമെന്നാണ് എൻറെ സുചിന്തിതമായ അഭിപ്രായം.

3. നിലവിലുള്ള ഭരണ സംവിധാനങ്ങളുടെ അപാകതകളും, ക്രമ ക്കേടുകളും മറ്റൊരദ്ധ്യായത്തിൽ ഞാൻ പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. തിരുവിതാം കൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിൻെറ ഭരണ വൈകല്യങ്ങളും ഹൈക്കോടതിയുടെ പരിഗണനക്ക് വിധേയമായിരിക്കുകയാണ്. മറ്റുള്ള ഭരണകൂടങ്ങളുടെ നേർക്കും ശക്തമായ വിമർശനങ്ങളാണ് ഉയർന്നുവന്നിട്ടുള്ളത്. ക്ഷേത്ര ങ്ങളുടെ ഉത്തമ താല്പര്യങ്ങളെ മുൻ നിർത്തി നിലവിലുള്ള ഭരണ സംവി ധാനങ്ങളും എത്രയും വേഗം അവസാനിപ്പിക്കണം. ഇതിലേക്ക്, സമുചിത മായ ''ആർഡിനൻസ്'' പുറപ്പെടുവിച്ചാൽ മതിയാകുന്നതാണ്. ഭരണ സംവിധാനങ്ങളും മാറുന്നതുകൊണ്ട്, നിലവിലുള്ള നിയമങ്ങൾക്ക് തൽക്കാലം മാറ്റം വരുകയില്ല. ഏകീകൃതനിയമം നടപ്പാകുന്നതുവരെ അവയെല്ലാം പ്രാബല്യത്തിലിരിക്കും. ഇടക്കാല ഭരണം ഈ നിയമങ്ങളെ ആശ്രയിച്ച് നടത്തുവാനേ സാധിക്കുകയുള്ളു.

4. ഇടക്കാല സംവിധാനത്തിൻെറ ഘടനയെപ്പറ്റിയും, രൂപീകരണത്തെ പ്പറ്റിയും ഞാൻ പ്രഗത്ഭരായ പലരുടെയും അഭിപ്രായം ആരായുകയു ണ്ടായി. ഏഴംഗങ്ങളിൽ കവിയാതുള്ള ഒരു ''കേന്ദ്രബോർഡ്'' രൂപീകരി ക്കണമെന്നാണ് മിക്കവാറും എല്ലാവരും അഭിപ്രായപ്പെട്ടത്. കേരളത്തിൽ വ്യവസ്ഥാപിതമായി പ്രവർത്തനം നടത്തുന്ന മതസംഘടന കളുടെയും, ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായ കാര്യങ്ങളിൽ സജീവതാൽപര്യവും, ശ്രദ്ധയും പ്രകടിപ്പിക്കുന്ന സംഘടനകളുടെയും, തന്ത്രിമാർ, മതപണ്ഡി തൻമാർ തുടങ്ങിയവരുടെയും പ്രതിനിധികളും ഉൾപ്പെട്ട ഒരു ''കേന്ദ്ര ബോർഡാണ്'' ഞാൻ ശുപാർശചെയ്യുന്നത്. ഈ അന്വേഷണത്തിൽ സജീ വമായി പങ്കെടുത്ത സംഘടനകളും, പ്രശസ്ത വ്യക്തികളും ഇക്കാര്യ ത്തിൽ പരിഗണിക്കേണ്ടതാണ്. ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, ശ്രീ ശിവഗിരിമഠം, എന്നീ മഠങ്ങളിൽ നിന്നും, കേരളാക്ഷേത്രസംരക്ഷണ സമിതി; ഗുരു വായൂരപ്പൻ സങ്കീർത്തനട്രസ്റ്റ്, കേരളാ ഊരാണ്മ ദേവസ്വം ബോർഡ്, കേരളാ ഗൗഡസാരസ്വത ദേവസ്വം ബോർഡ്, കേരളാബ്രാഹ്മണസഭ, കേരളാ തന്ത്രിസമാജം, അഖില കേരള പൗർണ്ണമിസംഘം, കേരളാ ഹരിജൻ ഫെഡറേഷൻ, വിശ്വഹിന്ദുപരിഷത്ത് എന്നീ സംഘടനകളിൽ നിന്നും മൂന്നു പേരുടെ വീതം ''പാനൽ'' വരുത്തി മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ ഉപദേശാനു സരണം അവരിൽ നിന്നും 7 പേരെ കേരളാ ഗവർണ്ണറോ, കേരളാ ചീഫ്ജസ്റ്റീസോ, നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്ത ''കേരളാ ദേവസ്വം ബോർഡ്'' രൂപീകരിക്കുന്ന പക്ഷം, ഹൈന്ദവ ജനതക്ക് പൊതുവെ സ്വീകാര്യമായിരിക്കും എന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. ഇവരിൽ ഒരാളെങ്കിലും ഹരിജനായിരിക്കണം. സ്ത്രീകളുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും ഉണ്ടായിരു ന്നാൽ കൊള്ളാം. തിരുവിതാംകൂർ-കൊച്ചി-മലബാർ പ്രദേശങ്ങൾക്ക് അർഹമായ പ്രാതിനിധ്യം ഉണ്ടായിരിക്കാൻ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്, ബോർഡ് അംഗങ്ങൾക്ക് മിതമായ ഓണറേറിയവും സഞ്ചാരപ്പടിയും വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം. മേൽപ്പറഞ്ഞവിധം ''കേരളാ ദേവസ്വം ബോർഡ്'' രൂപീകരിക്കുന്നതോടെ, തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, ദേവസ്വം ബോർഡു കളും, ഗുരുവായൂർ, കൂടൽമാണിക്യം ഭരണ സമിതികളും, മലബാറിൽ എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണർ രൂപീകരിച്ചിട്ടുള്ള ''ട്രസ്റ്റി ബോർഡുകളും'', ''ഏരിയാകമ്മിറ്റികളും'' പിരിച്ചുവിടേണ്ടതാണ്.

ഉദ്യോഗസ്ഥ സംവിധാനത്തിൽ സ്ഥായിയായ മാറ്റങ്ങളും ഉടനെ ആവശ്യമില്ലെങ്കിലും, ഭരണം കാര്യക്ഷമമാക്കാനും, ഭരണച്ചെലവ് ചുരുക്കാനും ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ട്, ഞാൻ മുൻ അദ്ധ്യായത്തിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ള ശുപാർശകളും എത്രയും വേഗം നടപ്പാക്കേണ്ടതാണ്.

അദ്ധ്യായം. 26

വിവിധ വിഷയങ്ങൾ

നികുതി നിയമങ്ങളും

1. (1) കേരള മുനിസിപ്പാലിറ്റി നിയമത്തിലും, കേരളാ പഞ്ചായത്ത് നിയമത്തിലും, പൊതു ആരാധനാസ്ഥലങ്ങളേയും അവയോടനുബന്ധിച്ചുള്ള കെട്ടിടങ്ങളേയും, സൗജന്യസത്രങ്ങളേയും കെട്ടിട നികുതിയിൽ നിന്നും ഒഴിവാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ആരാധകർക്ക് താമസത്തിനു കൊടുക്കുന്ന സത്രങ്ങളിൽ നിന്നും ഈടാക്കുന്ന വാടക ധർമ്മപ്രവർത്തനങ്ങൾക്കു വേണ്ടിയാണ് വിനിയോഗിക്കുന്നതെങ്കിൽ അങ്ങനെയുള്ള കെട്ടിടങ്ങൾക്കും നികുതി ചുമത്താൻ പാടില്ല. അതേസമയം, ആരാധനാലയങ്ങളോട് അനുബന്ധിച്ചുള്ള കെട്ടിടങ്ങളും ''താമസത്തിന്'' ഉപയോഗിക്കുന്നപക്ഷം അവ നികുതി ചുമത്തലിനു വിധേയമായിരിക്കുമെന്നു പറയുന്നു. ഈ വ്യവസ്ഥ, പ്രത്യക്ഷത്തിൽ തന്നെ ദുർവ്യാഖ്യാനങ്ങൾക്ക് ഇടനൽകുന്നതാണ്. ഇങ്ങനെ ഒരു വിടുതൽ വ്യവസ്ഥ ന്യായീകരിക്കത്തക്കതല്ല. ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ പൂജാരികൾക്കും മറ്റും, ക്ഷേത്രാചാരമനുസരിച്ച് താമസിക്കുന്നതിനു സൗകര്യപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള കെട്ടിടങ്ങളും, ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളുടെ അർത്ഥവ്യാപ്തിയിൽ വരുന്നവയാണ്. മുനിസിപ്പൽ–പഞ്ചായത്ത് നിയമങ്ങളിലെ വ്യവസ്ഥകളും, ഓരോ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനവും തന്നിഷ്ടംപോലെ വ്യാഖ്യാനിച്ച്, ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങൾക്കും, ചമയങ്ങൾക്കും സേവകാപരമായി നികുതി ചുമത്തി വരുന്നുണ്ടെന്ന് കാണുന്നു. ഇത് എല്ലാ തരത്തിലും തെറ്റായ നടപടിയാണ്. ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങൾ; അവയോട് ചേർന്നുള്ള ചമയങ്ങൾ; (സത്രങ്ങൾ, ശാന്തിമഠങ്ങൾ, കുളപ്പുരകൾ, വിവാഹമണ്ഡപങ്ങൾ, സദ്യാലയങ്ങൾ, രഥപ്പുരകൾ, ആനപന്തികൾ തുടങ്ങിയവ) എന്നിവക്ക് കെട്ടിട നികുതി ചുമത്തുന്നതിൽ നിന്നും സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളെ കർശനമായി വിലക്കേണ്ടതാണ്.

(2) ശബരിമല, ഗുരുവായൂർ, കൊട്ടിയൂർ, ചോറ്റാനിക്കര, കൊടുങ്ങല്ലൂർ തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾ രാജ്യാന്തരപ്രശസ്തിയുള്ള തീർത്ഥാടനകേന്ദ്രങ്ങളാണ്. പ്രത്യേക വിശേഷങ്ങൾക്കും, നിത്യേനയും ലക്ഷക്കണക്കിനാരാധകരെ ഈ മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾ ആകർഷിച്ചുവരുന്നു. നാനാജാതിമതസ്ഥരും ഈ തീർത്ഥാടനകേന്ദ്രങ്ങൾ സന്ദർശിക്കാറുണ്ട്. സ്വയം ഭരണ സ്ഥാപന നിയമങ്ങൾ അനുസരിച്ച്, ഈ തീർത്ഥാടന കേന്ദ്രങ്ങളിൽ ആരാധകരുടെ ആരോഗ്യത്തിനും, പൊതുരക്ഷക്കും ആവശ്യമായ സന്നാഹങ്ങൾ അതാത് സ്വയം ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതാണ്. ഇതിലേക്ക്, ആരാധനാലയങ്ങൾ ഒരു ''അംശാദായം'' കൊടുക്കണമെന്ന് നിയമങ്ങളിൽ വ്യവസ്ഥചെയ്തിരിക്കുന്നു. ബന്ധപ്പെട്ട കലക്ടർ ആണ് ''അംശാദായം'' നിർണ്ണയിക്കുന്നത്. ആവർത്തന സ്വഭാവമുള്ള ഈ നികുതി ചുമത്തൽ ന്യായീകരിക്കാവുന്നതല്ല. മറ്റു രാജ്യങ്ങളിൽ നിന്നു പോലും തീർത്ഥാടകരെ ആകർഷിച്ച് നമ്മുടെ രാജ്യത്തിന്റെ

പ്രശസ്തി വർദ്ധിപ്പിക്കുന്ന ആരാധനാലയങ്ങളുടെ പരിസരങ്ങളിലും, പൊതു നിരത്തുകളിലും ശുചീകരണ പ്രവർത്തനങ്ങളും, ക്രമസമാധാന പാലനവും നടത്തിക്കാനുള്ള ധാർമ്മികമായ ചുമതല ഗവൺമെൻറിനുണ്ട്. അതിനാവശ്യമുള്ള തുക, പ്രത്യേക ഗ്രാൻറായി, സ്വയം ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് ഗവൺമെൻറ് നൽകണമെന്നും, ആരാധനാലയങ്ങളിൽ നിന്നും അംശാദായം ഈടാക്കാനുള്ള നിയമ വ്യവസ്ഥകൾ റദ്ദാക്കണമെന്നും ഞാൻ ശുപാർശചെയ്യുന്നു.

(3) ക്ഷേത്രം വക ഭൂമികളും, ബഹുഭൂരിഭാഗവും പുരാതന കാലം മുതൽ ''കരമൊഴിവ്'' വസ്തുക്കളായിരുന്നു. ക്ഷേത്ര ധ്വംസകനായി ചിത്രീകരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ''ടിപ്പുസുൽത്താൻ'' പോലും, ഗുരുവായൂർ തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക്, കരമൊഴിവാക്കി ധാരാളം ഭൂമികൾ നൽകിയിട്ടുണ്ട്. കേരളാ ഭൂനികുതി നിയമം നടപ്പായതോടെ, ''കരമൊഴിവായി'' അനുഭവിച്ചുവന്നിരുന്ന ക്ഷേത്ര ഭൂമികൾക്ക് അടിസ്ഥാന നികുതി ചുമത്തുകയും ഈടാക്കുകയും ചെയ്തു വരുന്നതായി ക്ഷേത്ര ഭാരവാഹികളിൽ പലരും എന്നോട് പരാതിപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഇതേപ്പറ്റിയുള്ള പൂർണ്ണ വിവരങ്ങൾ ശേഖരിക്കാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ല. ''കരമൊഴിവായി'' നിജപ്പെടുത്തിയിരുന്ന ക്ഷേത്രഭൂമികൾക്ക് കരം ചുമത്താൻ പാടില്ലെന്ന്, റവന്യൂ അധികൃതർക്ക് നിർദ്ദേശം നൽകണമെന്ന് ഞാൻ ഗവൺമെൻറിനോട് ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു.

(4) ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും നൽകുന്ന സംഭാവനകൾ, ആദായ നികുതി നിയമത്തിൻെറ പരിധിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തരുതെന്നും, ഈ സംഭാവനകൾക്ക് ദാതാവിന് ''കിഴിവ്'' നൽകണമെന്നും, രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷനും, കുട്ടികൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷനും ശുപാർശചെയ്തിട്ടുണ്ട്. അവരുടെ അഭിപ്രായത്തോട് ഞാൻ പൂർണ്ണമായി യോജിക്കുന്നു. ഓരോ ക്ഷേത്രവും, സ്ഥാപനവും ഇതിനുവേണ്ടി പ്രത്യേകം അപേക്ഷ സമർപ്പിക്കേണ്ടതായിട്ടാണ് ആദായ നികുതി നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. ഈ നടപടിക്രമം പല സന്ദർഭങ്ങളിലും, കാലതാമസത്തിനും, കാര്യതടസ്സത്തിനും ഇടയാക്കാറുണ്ട്. ''പൊതു ആരാധനാലയങ്ങൾക്ക്'' നൽകുന്ന സംഭാവനകൾ നികുതി ചുമത്തലിൽ നിന്നും ഒഴിവാക്കാനുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ, സമുചിതമായി ഭേദഗതി ചെയ്ത് നടപടിക്രമം ലഘൂകരിക്കുന്നതിന് കേന്ദ്രഗവൺമെൻറിനോട് ഞാൻ ശുപാർശചെയ്യുന്നു. സംസ്ഥാന ഗവൺമെൻറ് ഇക്കാര്യം കേന്ദ്രഗവൺമെൻറിൻെറ ശ്രദ്ധയിൽ കൊണ്ടുവരണമെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

മരാമത്തു പണികൾ

2. (1) ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പുനരുദ്ധാരണം, നവീകരണം, വാർഷിക പരിപാലനം, ക്ഷേത്രചമയങ്ങളുടെ പണികൾ ഇവയെല്ലാം ''മരാമത്ത്'' വിഭാഗത്തിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. കേരളത്തിൽ നിലവിലുള്ള ഭരണ സംവിധാനങ്ങളിൽ ഒരിടത്തും മരാമത്ത് വിഭാഗം തൃപ്തികരമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നില്ലെന്നാണ് എനിക്ക് ബോദ്ധ്യമായത്. അതിനുള്ള കാരണങ്ങൾ എന്തുതന്നെയായാലും, ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിൽ നിർണ്ണായകമായ പങ്കാണ് ''മരാമത്ത്'' വിഭാഗത്തിനുള്ളതെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ ''മരാമത്തിന്'' പ്രത്യേകമായ ഒരു സംവിധാനം ഉണ്ടാകണം. തച്ചു ശാസ്ത്രത്തിലും, ക്ഷേത്ര ശില്പകലകളിലും പ്രാഗൽഭ്യവും പ്രവർത്തന പരിചയവും ഉള്ളവരുടെ ഒരു ''വിദഗ്ദ്ധ ഉപദേശകസമിതി''

രൂപീകരിക്കുകയും, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പുനരുദ്ധാരണം തുടങ്ങിയ പ്രധാന പരിപാടികൾ ശരിയായി ആസൂത്രണം ചെയ്തു, ''ധർമ്മസമിതി''യുടെ നിയന്ത്രണത്തിൽ നടപ്പാക്കുകയും ചെയ്യണമെന്നു ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചുള്ള നിർമ്മാണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ബന്ധപ്പെട്ട ''ക്ഷേത്ര സമിതി'' മുഖേന ''വിദഗ്ദ്ധ സമിതി''യുടെ അംഗീകാരം വാങ്ങി നടത്തുന്നതു് ആശാസ്യമായിരിക്കും. ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഉദ്ധാരണത്തിനു് വേണ്ട ധനസഹായം, ധർമ്മ സമിതിയുടെ പൊതുനൻമ ഫണ്ടിൽ നിന്നും നൽകേണ്ടതാണു്.

(2) ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായ പണികൾക്കാവശ്യമുള്ള സാധന സാമഗ്രികൾ വാങ്ങുമ്പോൾ വിലപന നികുതിയിൽനിന്നും ഒഴിവാക്കി കിട്ടുന്നതു് ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിനു് ആശ്വാസപ്രദമായിരിക്കും. കെട്ടിട നിർമ്മാണ സാമഗ്രികൾ മൊത്തമായി വാങ്ങേണ്ടിവരുമ്പോൾ, ഭരണാധികാരികളുടെ പ്രത്യേക അപേക്ഷയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഈ സൗജന്യം നൽകണമെന്നു് ഞാൻ ഗവൺമെൻറിനോടു് ശുപാർശചെയ്യുന്നു.

ആരാധനാ സൗകര്യങ്ങൾ

3. (1) കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ വാസ്തുവിദ്യ പല സവിശേഷതകളും ഉൾക്കൊള്ളുന്നു. ശ്രീകോവിലുകളുടെ ശില്പകലാവൈവിദ്ധ്യം നിറഞ്ഞതാണു്. ഗർഭഗൃഹത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്ന ആരാധനാ മൂർത്തിയെ നേരേ കണ്ടു തൊഴണമെങ്കിൽ, മിക്ക ക്ഷേത്രങ്ങളിലും സോപാനത്തിനു് മുൻപിൽതന്നെ നിന്നെങ്കിലേ സാധിക്കുകയുള്ളു. ശിവപ്രതിഷ്ഠയുള്ള ശ്രീകോവിലുകൾ ബഹുഭൂരിഭാഗവും ഇത്തരത്തിലുള്ളവയാണു്. ശ്രീകോവിലുകൾക്കു് വായുസഞ്ചാര സൗകര്യങ്ങൾ ഇല്ലെന്നുള്ള പ്രത്യേകതയുമുണ്ടു്. എണ്ണയുടെയും മറ്റും വിലക്കയറ്റം കാരണം, വിളക്കുകളിൽ കത്തുന്ന ദീപങ്ങളും കുറവാണു്. ചുരുക്കത്തിൽ, ഇഷ്ടദേവതയെ സാകാരമായികണ്ടു് ഭജിക്കാനെത്തുന്ന ആരാധകനു്, പലപ്പോഴും ശ്രീകോവിലിനുള്ളിലെ ഇരുട്ടു് കാരണം നിരാശക്കിടയാകാറുണ്ടു്. മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലാണെങ്കിൽ, നാലമ്പലത്തിനകത്തുള്ള തിക്കും, തിരക്കും അവർണ്ണനീയമാണു്. സ്ഥലപരിമിതിയും ദുർഘടം സൃഷ്ടിക്കാറുണ്ടു്. വിശേഷ ദിവസങ്ങളിൽ, മിക്ക ക്ഷേത്രങ്ങളിലും ആരാധകർക്കു് ഏകാഗ്രതയോടെ ആരാധനാ മൂർത്തിയെ കണ്ടു തൊഴാൻ സാധിക്കുന്നില്ല. ഈ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ പൂർണ്ണമായും ഒഴിവാക്കുക, അപ്രായോഗികമാണു്. ദക്ഷിണേന്ത്യയിലെ പല മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലും, നാലമ്പലത്തിനകത്തും കമ്പിയഴികളിട്ടു് ''ക്യൂ'' സമ്പ്രദായം ഏർപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതു് ഞാൻ കണ്ടു. ശ്രീകോവിലിനു് മുൻപിൽ, ''മുഖമണ്ഡപം'' ഉള്ളിടത്തു് ഇതു് ഏർപ്പെടുത്താൻ പ്രയാസം കണ്ടേക്കാമെങ്കിലും, മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലെല്ലാം ഈ സമ്പ്രദായം പരീക്ഷിക്കണമെന്നു് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

(2) തീരെ പ്രായം കുറഞ്ഞ കുട്ടികളെ നാലമ്പലത്തിൽ കൊണ്ടുപോകുന്നതു് കർശനമായി നിരുൽസാഹപ്പെടുത്തണം. മൂന്നു വയസ്സിനു താഴെയുള്ള കുട്ടികൾ പലപ്പോഴും ക്ഷേത്ര ശുദ്ധി നശിപ്പിക്കാറുണ്ടു്. ആരാധകരാണു് ഇക്കാര്യത്തിൽ വിവേകപൂർവ്വം പെരുമാറേണ്ടതു്.

(3) വിനോദസഞ്ചാരത്തിനെത്തുന്ന കൂട്ടരിൽ പലരും, ദേഹശുദ്ധി പാലിക്കാതേയും, ക്ഷേത്രോചിതമല്ലാത്ത വേഷങ്ങൾ അണിഞ്ഞും, ''വന്നപാടേ'' അമ്പലങ്ങളിൽ തള്ളിക്കയറുന്ന കാഴ്ച സർവ്വസാധാരണമാണു്. പരമ പൂജനീയ, കാഞ്ചി കാമകോടി പീഠാധിപതി ശ്രീ. ശങ്കരാചാര്യസ്വാമികൾ താഴെപറയുന്ന നിർദ്ദേശമാണു് നൽകിയിരിക്കുന്നതു്:—

''കാഴ്ച കാണാനെത്തുന്ന വിനോദസഞ്ചാരികളെ ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കാൻ അനുവദിക്കരുത്'''. ഇതിനാവശ്യമുള്ള നിയന്ത്രണങ്ങളും ഏർപ്പെടുത്തണമെന്നും, ക്ഷേത്രഗോപുരത്തിന് വെളിയിൽ ഈ വിവരം എല്ലാ ഭാഷകളിലും പരസ്യപ്പെടുത്തണമെന്നും ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു.

(4) ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മഠങ്ങളോടനുബന്ധിച്ചുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ശ്രീകോവിലുകളുടെ ശിലാപവിദ്യ ഞാൻ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിച്ചു. ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ വാസ്തു വിദ്യയുടെ ഉപജ്ഞാതാവ് പരമാചാര്യനായ വിവേകാനന്ദ സ്വാമിയാണെന്ന് മാധിപതികളും എന്നോട് പറഞ്ഞു. സഗുണോപാസനയിൽ വിശ്വസിക്കുന്ന ആരാധകന്, ആരാധനാവിഗ്രഹം വ്യക്തമായി കണ്ട്, ഏകാഗ്രഭജനം നടത്താനുള്ള സൗകര്യം ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നായിരുന്നു സ്വാമിജിയുടെ സിദ്ധാന്തം. അതിപുരാതന കാലത്ത് സ്ഥാപിച്ച നമ്മുടെ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, ഈ തത്വം ഇനി നടപ്പാക്കാൻ സാധിക്കുമെന്ന് തോന്നുന്നില്ല. അടുത്ത കാലത്ത് ആലപ്പുഴ പട്ടണത്തിൽ പണിഞ്ഞ ''കിടങ്ങാംപറമ്പ്''' ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ശ്രീകോവിൽ, മുൻപറഞ്ഞ ശിലാപവിദ്യയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലുള്ളതാണ്. ശ്രീകോവിലിൽ അഹോരാത്രം പൂജകളിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന പുരോഹിതൻമാർക്കും വായുസഞ്ചാരക്കുറവിന്റെ വൈഷമ്യങ്ങളും അനുവേക്കേണ്ടിവരുന്നു. ഇതേപ്പറ്റി പുതിയ ഭരണാധികാരികളും, ഗൗരവപൂർവ്വം പരിചിന്തനം ചെയ്യണമെന്നും, തന്ത്രിമാരുടെയും, തച്ചുശാസ്ത്രജ്ഞൻമാരുടെയും, അഭിപ്രായം തേടി, ഉചിതമായ നടപടികളും സ്വീകരിക്കണമെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

(5) സമീപകാലത്തായി ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ വച്ച് ധാരാളം വിവാഹങ്ങളും നടക്കാറുണ്ട്. ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിലുള്ള ഊട്ടുപുരകളും, സദ്യാലയങ്ങളും പ്രയോജനപ്പെടുന്നതുകൊണ്ട്, ഒരു പരിധിവരെ ആർഭാടവും വിവാഹ ചെലവും കുറക്കാൻ ഇത് സഹായകരമാണ്. എന്നാൽ, വിവാഹാഘോഷങ്ങളും അനിയന്ത്രിതമായി വരുമ്പോൾ, ക്ഷേത്രാചാരങ്ങളും ക്ഷേത്രപരിശുദ്ധിയും പാടേ അവഗണിക്കപ്പെട്ടു വരുന്നതായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിൽ അഹിന്ദുക്കളും നിർബാധം കയറുകയും, പുകവലി തുടങ്ങിയ ആചാര വിരുദ്ധമായ ശീലങ്ങളും സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. പരമ പൂജനീയ കാഞ്ചികാമകോടി പീഠാധിപതി ശ്രീ. ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികളും നൽകിയിട്ടുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങളിൽ; ''ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിൽ, കസേര-മേശ തുടങ്ങിയവ ഉപയോഗിക്കാൻ പാടില്ല'' എന്നുള്ളതും ഉൾപ്പെടുന്നു. ക്ഷേത്രാന്തരീക്ഷത്തിന് കോട്ടം തട്ടാതെ, ലളിതമായ രീതിയിൽ വിവാഹകർമ്മം നടത്താനുള്ള വിവേകവും, തൻറേടവും കാണിക്കാൻ കഴിവില്ലാത്തവർ വിവാഹാഘോഷങ്ങൾക്ക് മറ്റു സങ്കേതങ്ങൾ കണ്ടെത്തണം, എന്നാണ് എൻറെ അഭിപ്രായം. ആരുതന്നെയായാലും ക്ഷേത്ര നിയമങ്ങളും ആചാരങ്ങളും കർശനമായി പാലിക്കപ്പെടണം.

പൊതു പഞ്ചാംഗം

4. ക്ഷേത്രത്തിലെ അടിയന്തിരങ്ങളും മറ്റും, നാൾ, പക്കം, തുടങ്ങിയവയെ ആശ്രയിച്ചാണല്ലോ നടത്തേണ്ടത്. കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഇതിനും ഐകരൂപ്യമില്ല. ഐകരൂപ്യമുള്ള ഒരു പഞ്ചാംഗം തയ്യാറാക്കൻ ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടെന്ന്, പ്രശ്നാവലിക്ക് മറുപടി അയച്ചവരിൽ ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. സുപ്രസിദ്ധ ഗണിത ശാസ്ത്രജ്ഞനായ ആര്യഭാശ്ശേരി നാണു ജോത്സ്യരുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ ഇതിന് ശാസ്ത്രീയമായ തടസങ്ങളൊന്നുമില്ല. ജ്യോതിശാസ്ത്ര

പണ്ഡിതൻമാരുമായി ആലോചിച്ച്, കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ബാധകമായ ഒരു ''പൊതുദേവസ്വം പഞ്ചാംഗം'' തയ്യാറാക്കണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

ക്ഷേത്ര ശിൽപ്പങ്ങളുടെ സംരക്ഷണം

5. കേരളത്തിൽ അങ്ങോളമിങ്ങോളമുള്ള മഹാക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ശ്രീകോവിൽ, മുഖമണ്ഡപം തുടങ്ങിയവയുടെ ചുവരുകളിലും, മേലാപ്പുകളിലും അതിപുരാതനമായ ചുവർ ചിത്രങ്ങളും, ശില്പവേലകളും കാണാം. ഇവയെല്ലാം പുരാണകഥകളെയും, പൗരാണീയ കാലത്തെ സാമൂഹിക ജീവിതത്തെയും ചിത്രീകരിക്കുന്ന അമൂല്യനിധികളാണ്. കാലപ്പഴക്കം കൊണ്ടും, അശ്രദ്ധകൊണ്ടും ഇവ മങ്ങിയും മാഞ്ഞും മുറിപ്പെട്ടും അവശേഷിക്കുന്ന കാഴ്ച ഞാൻ നേരിട്ട് കാണാനിടയായി. ഗുരുവായൂർ അമ്പലത്തിൽ മാത്രം സമീപകാലത്ത് ഈ കലാശില്പങ്ങൾ കരുതലോടെ പുതുക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഇത് വളരെ ശ്രദ്ധയോടെ ശില്പകലാവിദഗ്ദ്ധൻമാർ ചെയ്യേണ്ട പണിയാണ്. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ സ്വന്തം മുതൽ മുടക്കി ഈ പുനരാവിഷ്ക്കരണം നടത്താൻ പലപ്പോഴും സാധിച്ചെന്നു വരില്ല. ''പൊതുനന്മഫണ്ടിന്റെ'' ഒരു വിഹിതം ഈ പണികൾക്ക് ചെലവാക്കാവുന്നതാണ്. എത്രയും വേഗം ഈ വിഷയത്തിൽ ഒരു സർവ്വേ നടത്തി, അവശ്യം വേണ്ട നടപടികൾ സ്വീകരിക്കണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

പ്രസാദ വിതരണം

6. ആരാധകർക്ക് ''പ്രസാദം'' വിതരണം ചെയ്യുന്നതിൽ പല ക്ഷേത്രങ്ങളിലും വിവേചനം കാണിച്ചുവരുന്നതായി എന്റെ ശ്രദ്ധയിൽപെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഇത് തികച്ചും നിഷിദ്ധമായ നടപടിയാണ്. ക്ഷേത്രത്തിൽ ആരാധനക്ക് എത്തുന്നവരെ, വലിപ്പച്ചെറുപ്പമോ, ഉച്ചനീചത്വമോ കൂടാതെ പരിഗണിക്കുന്നതിന് ഭരണാധികാരികൾ ബാദ്ധ്യസ്ഥരാണെന്ന് ഞാൻ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നു. ദർശനമായാലും, പ്രസാദവിതരണമായാലും, വഴിപാട് സാധനങ്ങളുടെ വിതരണമായാലും, എല്ലാ ആരാധകർക്കും സമഭാവനയ്ക്ക് അർഹതയുണ്ട്.

ധർമ്മാർത്ഥ ദാനങ്ങൾ

7. എന്റെ അന്വേഷണ പരിധിയിൽ, കേരളത്തിലെ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളും, ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളും, ധർമ്മാർത്ഥദാനങ്ങളും ഉൾപ്പെടുന്നുണ്ട്. ഈ റിപ്പോർട്ടിലെ എല്ലാ ശുപാർശകളും, സന്ദർഭത്തിനനുയോജ്യമായി, ''ധർമ്മാർത്ഥദാനങ്ങൾക്കും'' അവയുടെ സ്വത്തുക്കൾക്കും ബാധകമായിരിക്കും. കേരളത്തിൽ നിലവിലുള്ള ''ധർമ്മാർത്ഥദാനങ്ങളുടെ'' പൂർണ്ണമായ വിവരങ്ങൾ ശേഖരിച്ച്, അവയുടെ ഉദ്ദേശലക്ഷ്യങ്ങൾക്കനുസരണമായി നിർവ്വഹിക്കുന്നതിന് പുതിയ ഭരണ സംവിധാനം പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്.

ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ മാർഗ്ഗ നിർദ്ദേശകഗ്രന്ഥം

8. നമ്മുടെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ചരിത്രപരവും, ഐതിഹ്യപരവുമായ പശ്ചാത്തലവും, ആരാധനാമൂർത്തികളും, ആരാധനാക്രമങ്ങളും തുടങ്ങിയ വിവരങ്ങളും ഉൾപ്പെടുത്തി, ആധികാരികമായ ഒരു ''മാർഗ്ഗ നിർദ്ദേശക ഗ്രന്ഥം'' (ഗൈഡ് ബുക്ക്) തയ്യാറാക്കി പ്രസിദ്ധം ചെയ്യേണ്ടതാണെന്ന്

ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ചില മഹാക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച്, ശ്രീ. നാലാങ്കൽകൃഷ്ണപിള്ളയെ പോലുള്ള സഹൃദയരായ കേന്തൻമാർ എഴുതിയ പുസ്തകങ്ങളും പ്രചാരത്തിൽ ഉണ്ട്. എന്നാൽ കേരളമൊട്ടാകെയുള്ള പ്രധാനപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങളെ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചുകൊണ്ടും ആധികാരികമായ ഒരു പ്രസിദ്ധീകരണമാണ് നമുക്കാവശ്യമുള്ളത്. പല ക്ഷേത്രങ്ങളേപ്പറ്റിയും തെറ്റായ വിവരങ്ങളാണ് ഭരണച്ചുമതല വഹിക്കുന്നവർ പോലും പ്രചരിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഒരു ഉദാഹരണം മാത്രം പറയാം. തിരുവനന്തപുരം നഗരത്തോട് ചേർന്ന് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതും, ഇന്ത്യയിലൊട്ടാകെ പ്രസിദ്ധിയാർജിച്ചതുമായ ''തിരുവല്ലം മഹാക്ഷേത്രം'' തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിലുള്ളതാണ്. ബലികർമ്മാദികളും നടത്തുന്നതിനും, ബ്രഹ്മാവ്, വേദവ്യാസൻ തുടങ്ങിയ അപൂർവ്വ ദേവതകളെ ആരാധിക്കുന്നതിനും രാജ്യത്തിന്റെ നാനാഭാഗത്തുനിന്നും ധാരാളം കേന്ത ജനങ്ങളും ഈ ക്ഷേത്രം സന്ദർശിക്കാറുണ്ട്. ''പരശുരാമക്ഷേത്രം'' എന്നാണ് ഈ മഹാക്ഷേത്രം അറിയപ്പെടുന്നത്. പ്രധാന പ്രതിഷ്ഠ ''പരശുരാമൻ'' ആണെന്ന് ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണങ്ങളിൽ പറയുന്നു. എന്നാൽ, പ്രധാന ശ്രീകോവിലിൽ പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്നത്, ശംഖുചക്രഗദാധാരിയായ സാക്ഷാൽ മഹാവിഷ്ണുവാണെന്ന് ഏകാഗ്രമായി ആരാധിക്കുന്നവർക്ക് ബോധ്യമാകും. ഈ വസ്തുത ''തിരുവനന്തപുരം ജില്ലാ ഗസറ്റിയറിൽ'' പറയുന്നുണ്ട്. പരശുരാമനാൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ട മഹാക്ഷേത്രമാണ് തിരുവല്ലത്തുള്ളതെന്ന് പറയുന്നതായിരിക്കും ശരി. ഇങ്ങനെ പലതും തിരുത്തേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. ആരാധകർക്ക് ശരിയായ അറിവും, വിശ്വാസവും, ആസക്തിയും പകരാനുള്ള പ്രസിദ്ധീകരണം എത്രയും വേഗം തയ്യാറാക്കണമെന്ന് ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

നാശോൻമുഖമായ ക്ഷേത്രങ്ങൾ

9. അതി പുരാതന കാലത്തുണ്ടായിരുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ആയിരക്കണക്കിനെണ്ണം പല കാരണവശാലും നശിച്ച് നാമാവശേഷമായിട്ടുണ്ട്. കേരളത്തിന്റെ പല ഭാഗത്തും അനവധിക്ഷേത്രങ്ങൾ, നാഥനും നമ്പിയുമില്ലാതെ, ശ്രീകോവിലും, പ്രതിഷ്ഠയുമില്ലാതെ, പൂജയും ആരാധകരുമില്ലാതെ അവശേഷിക്കുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ ഭരണത്തിൽ ഉള്ളതായി ഹിന്ദുമത-ധർമ്മസ്ഥാപന നിയമത്തിലെ പട്ടികയിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ള ''എഴുതിത്തീരുവ'' ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പലതും ഈ വിഭാഗത്തിൽപ്പെടുന്നുണ്ട്. തൃക്കാരിയൂർ ദേവസ്വം ഗ്രൂപ്പിലെ ''പെട്ടി'' ക്ഷേത്രങ്ങളും പലതും, പൂജയും ആരാധകരുമില്ലാത്തവയാണ്. നാഷണൽ ഹൈവേയിൽ ഓച്ചിറക്കടുത്തുള്ള ''അറത്തിക്കാവ്'' ക്ഷേത്രം, കായംകുളം രാജാവിന്റെ വിശാലമായ കോട്ടക്കുഴിയുടെ നടുവിൽ കാടുകയറി മറഞ്ഞ് കിടക്കുന്നു. അതി വിചിത്രമായ ഒരു വസ്തുതയുണ്ട്. പ്രവർത്തനം നിലച്ച ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പലതിന്റേയും പേരിൽ, ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ ശമ്പളവും, ''കോപ്പുവിലയും'' ചെലവെഴുതാറുണ്ട്. ആരാധകരും പൂജയുമില്ലാതെ പ്രവർത്തനരഹിതമായി കിടക്കുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ആസ്തികളും എപ്രകാരം വിനിയോഗിക്കണമെന്നും; ചരിത്രപരമായ പ്രാധാന്യമോ, ആരാധകരോ ഇല്ലാതെ അവശേഷിക്കുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ആരാധനാമൂർത്തികളെ, തന്ത്രവിധിപ്രകാരം സമീപത്തുള്ള പ്രധാന ക്ഷേത്രത്തിലേക്ക് മാറ്റി സ്ഥാപിച്ച്, പൂജകളും മറ്റും ശരിയായി നടത്തുന്നതിനെപ്പറ്റിയുള്ള അഭിപ്രായം എന്താണെന്നും രണ്ടുചോദ്യങ്ങളും ഞാൻ പ്രശ്നാവലിയിൽ ചേർത്തിരുന്നു. ആരാധകരുടെ സമ്മിശ്രപ്രതികരണങ്ങളാണ് ലഭിച്ചിട്ടുള്ളത്. ചരിത്രപരമായ പ്രാധാന്യം ഇല്ലാത്ത

ഒരൊറ്റ ക്ഷേത്രം പോലും കേരളത്തിൽ കാണുകയില്ലെന്നും; ജീർണ്ണം വേിച്ച എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളും ആരാധകരുടെ സഹകരണത്തോടെ സമുദ്ധരിച്ച് ചൈതന്യവത്തായി നിലനിർത്തണമെന്നും; ആരാധനാമൂർത്തികളെ സ്ഥാനം മാറ്റി കൊണ്ടുപോകുന്നത് ശരിയല്ലെന്നും, ആചാര്യൻമാരും, മതപണ്ഡിതൻമാരും ആരാധകരും അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. കീരിക്കാട്ട് ശ്രീധർമ്മശാസ്താക്ഷേത്ര ഭരണചുമതല വഹിക്കുന്ന ശ്രീ. എം. കെ കൃഷ്ണൻ നായർ മാത്രം തികച്ചും ഭിന്നമായ ഒരഭിപ്രായമാണ് പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ, ആരാധകരും പൂജയുമില്ലാതെ നാശോൻമുഖമായിക്കഴിഞ്ഞ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സങ്കേതഭൂമികളിൽ ഫലവൃക്ഷങ്ങളും വച്ചുപിടിപ്പിച്ച് ആദായകരമാക്കുകയാണ് വേണ്ടത്. ഭൂരിപക്ഷാഭിപ്രായങ്ങളിൽ ചിലത് താഴെ ചേർക്കുന്നു:

സ്വാമി ഗണാനന്ദ (അദ്വൈതാശ്രമം, കാലടി)

''അതാത് സ്ഥലത്തെ ഹിന്ദുക്കളുടെയും, ഹിന്ദുസംഘടനകളുടെയും സമ്മതം കൂടാതെ ആരാധനാമൂർത്തികളെ മാറ്റി സ്ഥാപിക്കാൻ ഒരുമ്പെടരുത്.''

പ്രൊഫസർ പി. ആർ. നായർ (തവന്നൂർ)

''പൂജ നടത്തിയാൽ ആരാധകർ ഉണ്ടാകും. തന്ത്രാചാരപ്രകാരം സ്ഥാനമാറ്റം ആകാമെങ്കിലും, ആസ്ഥാനം മാറ്റിയാലും സ്വസ്ഥാനം വിടുകയില്ല, എന്നാണ് നിയമം. ഗുരുവായൂരപ്പന്റെ ആസ്ഥാനമായ കടലായി ക്ഷേത്രം തന്നെ ഉദാഹരണമാണ്.''

പി. ആർ. രാമവർമ്മരാജ (ആലക്കോട്)

''ആരാധനാലയങ്ങളുടെ എണ്ണം കുറയ്ക്കാനുള്ള നടപടികളും സ്വീകരിക്കരുത്. വർദ്ധിപ്പിക്കാനാണ് ശ്രമിക്കേണ്ടത്.''

പുതുമന ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി (അമ്പലപ്പുഴ)

''അന്യമതക്കാർ പ്രതിവർഷം നിരവധി ദേവാലയങ്ങളും നൂതനമായി നിർമ്മിക്കുകയും, ജീർണ്ണമായവ പുനരുദ്ധരിക്കുകയും ചെയ്തുവരുന്നത് കണ്ടിട്ടെങ്കിലും, നാടിന്റെ നൻമക്കായി, നമ്മുടെ ജീർണ്ണ ക്ഷേത്രങ്ങളും പുനരുദ്ധരിക്കാനുള്ള പ്രചോദനം സ്വീകരിക്കണം.''

ടി. എൻ. ഭരതൻ തിരുമുൽപ്പാട് (നിലമ്പൂർ)

''ഈ പ്രശ്നം ലാഘവബുദ്ധിയോടെ പരിഹരിക്കാൻ ശ്രമിക്കരുത്.''

കെ. ആർ. നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട് (കേരളാ ഊരാണ്മ ദേവസ്വം ബോർഡ്)

''തന്ത്രവിധിപ്രകാരമാണെങ്കിൽ പോലും സ്വയംഭൂവായ പ്രതിഷ്ഠകളും, ദേവപ്രശ്നവിധിയനുസരിച്ച് മാറാനും, മാറിക്കൊണ്ടുവരുന്ന ദേവനെ സ്വീകരിക്കാനും തടസ്സമായേക്കും. നാടിന്റെ ശ്രേയസ്സിനാണ് പണ്ടുള്ളവർ ക്ഷേത്രങ്ങളും നിർമ്മിച്ചത്. അത് എന്തിനും അവിടെ നിന്നും മാറണം.''

ആറ്റുവാശേരി നാണു ജോത്സ്യർ (കൊട്ടാരക്കര)

''ആസ്ഥാനം മാറ്റുന്നത് ശരിയാണെന്ന് അഭിപ്രായമില്ല. ജീർണ്ണോദ്ധാരണം നടത്തി സംരക്ഷിക്കണം.''

ആഞ്ഞം മാധവൻ നമ്പൂതിരി (ഗുരുവായൂർ)

''സംരക്ഷിക്കണം, അതാത് പ്രദേശത്തെ ആരാധക കർമ്മസമിതികളും അതിനായി ശ്രമിക്കണം. ചരിത്രപരമായ പ്രാധാന്യമില്ലാത്ത ക്ഷേത്രങ്ങളും ഉണ്ടാകാൻ വഴിയില്ല, വിഗ്രഹങ്ങളും എല്ലാം പലസ്ഥാനത്തുനിന്നും ശേഖരിച്ച്, ഒരു സ്ഥാനത്ത് ആക്കുന്നതിൽ അർത്ഥമില്ല. അന്യമതസ്ഥരുടെ ധ്വംസനം മൂലമാണ് പലതും പൂജയില്ലാതെ തകർന്ന് പോയത്. മേലിലെങ്കിലും ക്ഷേത്രധ്വംസനത്തിനുള്ള വഴി ഇല്ലതാക്കണം.''

ആചാര്യൻമാരുടെയും, ആരാധകരുടെയും വികാര വിശ്വാസങ്ങൾക്ക് ഞാൻ വില കല്പിക്കുന്നു. നാശോൻമുഖമായ ക്ഷേത്രങ്ങളും പുനരുദ്ധരിക്കുന്നതിനും, ഇപ്പോഴുള്ള സ്ഥാനങ്ങളിൽ തന്നെ ചൈതന്യവത്തായി നിലനിർത്തുന്നതിനും, പുതിയ ഭരണ സംവിധാന നടപടികളും സ്വീകരിക്കണമെന്നും, ''ക്ഷേത്ര സമിതികളുടെ'' സജീവമായ സഹകരണവും, പങ്കാളിത്തവും ഈ പരിപാടികളും നടപ്പാക്കുന്നതിന് ലഭ്യമാക്കണമെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

ക്ഷേത്ര സംരക്ഷണ സേന

10. സമീപകാലത്തുണ്ടായ ക്ഷേത്ര കവർച്ചകളും, അവയെ ആസ്പദമാക്കിയുള്ള നിയമപരമായ നടപടികളും, മതവിശ്വാസികളുടെ വിമർശനങ്ങൾക്കിടയാക്കിയിട്ടുണ്ട്. അമൂല്യങ്ങളായ വിഗ്രഹങ്ങളും, തിരുവാഭരണങ്ങളും സൂക്ഷിച്ചിട്ടുള്ള മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾപോലും രാത്രികാലങ്ങളിൽ കാവലിന് ചുമതലപ്പെടുത്തിയിരുന്നവരുടെ കുറ്റകരമായ അശ്രദ്ധമൂലം കൊള്ളയടിക്കാൻ ഇടയായി. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ കീഴിൽ ''ദേവസ്വം ഗാർഡ്'' എന്നൊരു പ്രത്യേക വിഭാഗം ജീവനക്കാരുണ്ട്. തിരുവാഭരണങ്ങളും മറ്റും സൂക്ഷിക്കുന്നതിനും, എല്ലാ ദേവസ്വം ഗ്രൂപ്പുകളിലും സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള ''സ്ട്രോങ്ങ് റൂമുകളുടെ'' കാവലിനാണ് ഇവരെ നിയോഗിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഇവർക്ക് പ്രത്യേക പരിശീലനമോ, ആയുധങ്ങളോ ഒന്നുംതന്നെ ഇല്ല. ഇവരെ കൂടാതെ പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ കാവലിനായി ദേവസ്വം വാച്ചറൻമാരേയും നിയോഗിച്ചിട്ടുണ്ട്. നാലമ്പലത്തിനകത്തുള്ള കാവലിനാണ് ഇവരെ ചുമതലപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളതെങ്കിലും ഇവരുടെ കൃത്യനിർവഹണം പൊതുവെ തൃപ്തികരമല്ല. കൊച്ചി-മലബാർ പ്രദേശത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങളിലും, നട കാവൽക്കാരും വാച്ചറൻമാരും മറ്റും സേവനമനുഷ്ഠിക്കുന്നുണ്ട്. ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി, തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ക്ഷേത്ര സംരക്ഷണത്തിന് പ്രത്യേക സംവിധാനങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളതായി കാണുന്നു. പൊതുവെ നോക്കിയാൽ, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ശരിയായ സംരക്ഷണത്തിന് ഫലപ്രദമായ ഏർപ്പാടുകൾ ഇനിയും ഉണ്ടാകേണ്ടതായിട്ടാണ് ഇരിക്കുന്നത്. ഊരാണ്മക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സാമ്പത്തിക പരാധീനത ഈ വിഷയത്തിൽ പ്രതിബന്ധങ്ങൾ സൃഷ്ടിച്ചേക്കാം. എല്ലാ സാഹചര്യങ്ങളും വസ്തുനിഷ്ഠമായി പരിശോധിച്ചതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, കേരളത്തിലെ പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കെങ്കിലും ഐകരൂപ്യമുള്ള കാവൽ സംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തണമെന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം. പുതിയ ഭരണക്രമം നടപ്പാവുമ്പോൾ ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതിയുടെ'' ഭരണത്തിൽ വരുന്ന പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ, രാത്രികാവലിനായി ഒരു പ്രത്യേക സംരക്ഷണ സേന രൂപീകരിക്കണമെന്ന് ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു. ഈ സംരക്ഷണ സേനയിൽ നിയമിക്കപ്പെടുന്നതിന്, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിലെ ''ഗാർഡുകൾക്ക്'' അർഹത ഉണ്ടായിരിക്കുമെങ്കിലും, പ്രത്യേക യോഗ്യതകൾ

നിശ്ചയിച്ച്, അപേക്ഷകരെ കണ്ടെത്തിച്ചും അഭിമുഖ പരിശോധന നടത്തിയും നിയമനങ്ങളും നടത്തേണ്ടതാണ്. സംസ്ഥാനപോലീസ് സേനയിൽ നിയമനത്തിന് നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള, ശാരീരിക പരീക്ഷായോഗ്യതകളെല്ലാം, ഈ നിയമനങ്ങൾക്കും ഏർപ്പെടുത്തണം. ''ക്ഷേത്ര സമിതി'' കളുടെ എണ്ണത്തിനു് അനുപാതമായി, സംരക്ഷണ സേനയുടെ ഘടന നിജപ്പെടുത്തുവുന്നതാണ്. തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്നവർക്ക് സംസ്ഥാന പോലീസ് സേനാംഗങ്ങൾക്ക് നൽകിവരുന്ന പരിശീലനം നൽകണമെന്നും പരിശീലനാനന്തരം, പ്രത്യേക ''യൂണിഫോറവും'' ആയുധങ്ങളും നൽകേണ്ടതാണെന്നും ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഈ വിഷയത്തിൽ ക്ഷേത്രാചാരങ്ങളും ലംഘിക്കപ്പെടാതെ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കണം. പുതുതായി രൂപീകരിക്കുന്ന സംരക്ഷണ സേന, പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ കാവലിനായി നിയോഗിക്കപ്പെടേണ്ടതാണ്. അവർ നാലമ്പലത്തിനുള്ളിൽ തന്നെ, അത്താഴ പൂജ മുതൽ പ്രഭാത പൂജവരെ, ''കാവൽ ജോലി'' നിർവഹിക്കണം. ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ, മേൽ ഭരണ ചെലവുകളും ഗണ്യമായി ചുരുക്കാമെങ്കിലും, ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായ കാര്യങ്ങൾക്ക് വേണ്ടിവരുന്ന അധികച്ചെലവുകളും ന്യായീകരിക്കാമെന്നാണ് ഞാൻ കരുതുന്നത്. ''സംരക്ഷണ സേനയിലെ'' അംഗങ്ങൾക്ക്, സംസ്ഥാന പോലീസ് സേനാംഗങ്ങളുടെ വേതനം നൽകുന്നതിൽ അപാകതയില്ല. ഊരാണ്മ ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങളിലും, രാത്രി കാവലിനുള്ള സംവിധാനം ശക്തിപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്. ആരാധകരുടെയും, ''ക്ഷേത്ര സമിതി'' കളുടെയും നിസ്വാർത്ഥമായ സഹകരണം സമാഹരിക്കുന്ന പക്ഷം, ഈ പ്രശ്നം ബുദ്ധിമുട്ടുകൂടാതെ പരിഹരിക്കാൻ സാധിക്കുമെന്ന് ഞാൻ പ്രത്യാശിക്കുന്നു.

ദേവസ്വം അച്ചടി ശാല

11. ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണ സംബന്ധമായി, പല തരത്തിലുള്ള രജിസ്റ്ററുകളും, ഫാറങ്ങളും ചട്ടപ്രകാരം തയ്യാറാക്കി സൂക്ഷിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ ഈ ആവശ്യം വിപുലമായിരിക്കും. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ അച്ചടി ആവശ്യങ്ങൾ നിർവഹിക്കുന്നതിന്, അടുത്ത കാലത്ത്, സാമാന്യം ഭേദപ്പെട്ട ഒരു അച്ചടി ശാല സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ളതായി കേട്ടു. കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിനു സ്വന്തമായൊരു അച്ചടി ശാലയുണ്ട്. ഈ സ്ഥാപനങ്ങളും രണ്ടും, സാങ്കേതികമായ കാര്യക്ഷമത നിലനിർത്തുന്ന രീതിയിൽ പുനഃസംവിധാനം ചെയ്യുന്നത് പ്രയോജനകരമായിരിക്കും. ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും പ്രസിദ്ധീകരണ ജോലികളെല്ലാം ഈ അച്ചടി ശാലകളിൽ നിർവഹിക്കാൻ സാധിക്കുന്ന പക്ഷം, അതൊരു നേട്ടമായിരിക്കുമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. ഹിന്ദുമത-തത്വങ്ങളും പ്രതിപാദിക്കുന്ന ലളിതമായ ഗ്രന്ഥങ്ങളും, സാധാരണക്കാർക്ക് സുലഭമായി കിട്ടുന്നതിനും, സുസംഘടിതമായ ഒരു പ്രചരണ സംവിധാനവും ഇതോടൊപ്പം രൂപീകരിച്ച് പ്രവർത്തനം നടത്തണമെന്ന് ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു.

മതാധിപതി

12. ഹൈന്ദവേതര സമുദായങ്ങളും മതപരമായ കാര്യങ്ങളിൽ അനുവർത്തിക്കുന്ന ചിട്ടയും അച്ചടക്കവും അനുകരണീയമാണ്. എത്രയൊക്കെ പുരോഗമനമുണ്ടായി കഴിഞ്ഞിട്ടും, അവർ മതാചാര്യൻമാരെ അംഗീകരിക്കുകയും അനുസരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ട്. ക്രൈസ്തവ-മുസ്ലീം സമുദായങ്ങളുടെ കെട്ടുറപ്പിനും, വളർച്ചക്കും ഈ വിധേയത്വം സഹായകരമായിരുന്നു. ഹിന്ദുക്കളിൽതന്നെ, ചില വിഭാഗങ്ങൾക്ക്

അവരുടേതായ മതാധിപതികളും ഉണ്ട്. ഗൗഡസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണർക്ക് മതപരമായ കാര്യങ്ങളിൽ, കാശിമഠം സംസ്ഥാനാധിപതി സ്വാമികളും പരമ്പരാഗത ആചാര്യനാണ്. ആ സമുദായത്തിന്റെ ആദ്ധ്യാത്മിക നേതൃത്വം സ്വാമികളാണ് വഹിക്കുന്നത്. അവരുടെ സാമുദായിക വളർച്ചക്കും അഭ്യുന്നതിക്കും പ്രധാന കാരണം മറ്റൊന്നല്ല. ഹിന്ദുമതാനുയായികൾക്ക് എല്ലാവർക്കും സ്വീകാര്യനായ ''ഒരു ആചാര്യനെ'' അംഗീകരിക്കുന്നതും അനുസരിക്കുന്നതും ആദ്ധ്യാത്മിക പുരോഗതിക്കും ഐക്യത്തിനും ആശാസ്യമല്ലേയെന്ന് ഈ അന്വേഷണത്തിൽ സഹകരിച്ച മതപണ്ഡിതൻമാരോടും ആചാര്യൻമാരോടും ഞാൻ ആരായുകയുണ്ടായി. എന്റെ ആശയം ആശാസ്യമാണെങ്കിലും, നിലവിലുള്ള സാഹചര്യങ്ങളിൽ അപ്രായോഗികമാണെന്ന് അവരെല്ലാം അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. മാധ്വാചാര്യ-അനുയായികളായ ഗൗഡസാരസ്വതർ ദ്വൈതമതക്കാരാണ്. വിശിഷ്ട അദ്വൈതം, അദ്വൈതം, തുടങ്ങിയ സിദ്ധാന്തങ്ങളിൽ വിശ്വസിക്കുന്ന വിഭിന്ന ചിന്താഗതിക്കാരെയെല്ലാം ഒരു നേതൃത്വത്തിൽ കൊണ്ടുവരാൻ ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടായേക്കും. പൂജനീയരംഗനാഥാനന്ദ സ്വാമിജിയുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ, ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് വിദേശ ചെയ്യുന്ന പുതിയ ഭരണ സംവിധാനം നിലവിൽ വരുമ്പോഴും, ആദ്ധ്യാത്മിക കാര്യങ്ങളിൽ ഉപദേശം നൽകാൻ പ്രാപ്തനായ ആചാര്യനേയോ, ആചാര്യൻമാരേയോ അംഗീകരിക്കുന്നത് പ്രായോഗികവും അഭികാമ്യവുമായിരിക്കും. ഏതാണ്ട് ഇതേ അഭിപ്രായം തന്നെയാണ് കാശി മഠസംസ്ഥാനാധിപതി പരമ പൂജനീയ സുധീന്ദ്രതീർത്ഥ സ്വാമികളും പ്രകടിപ്പിച്ചത്. ഈ നിർദ്ദേശത്തോട് ഞാൻ യോജിക്കുന്നു.

അദ്ധ്യായം 27

ശുപാർശകളുടെ സംക്ഷേപം

1. (എ) കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണത്തിന് ഏകീകൃത നിയമം ഉണ്ടാക്കുന്നതോടെ, മലബാറിൽ നിലവിലുള്ള ദേവസ്വം നിയമം റദ്ദാക്കണം.

(ബി) മലബാറിലെ എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണർ ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരെയും, നിലവിലുള്ള സേവന–വേതന വ്യവസ്ഥകൾക്ക് ന്യൂനത വരാത്തവിധം അർഹമായ സ്ഥാനങ്ങൾ നൽകി പുനഃസംവിധാനം ചെയ്യണം.

(സി) മലബാർ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ മാനേജർൻമാരായും, എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസർൻമാരായും സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചുവരുന്നവർക്ക് തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിൽ തത്തുല്യമായ സേവനം അനുഷ്ഠിക്കുന്നവർക്ക് ലഭിച്ചുവരുന്ന വേതനവുമായി പൊരുത്തപ്പെടുത്തിയുള്ള ശമ്പള പരിഷ്കരണം ഏർപ്പെടുത്തണം.

(ഡി) മലബാറിലെ ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് ജീവിതാവശ്യങ്ങൾ നിറവേറ്റുന്നതിന് പര്യാപ്തമായ ഏറ്റവും കുറഞ്ഞ വേതനം നിജപ്പെടുത്തണം. വഴിപാട് കൂറ് ലഭിച്ചുവരുന്ന ജീവനക്കാർക്ക് അവരുടെ മൊത്തം ആദായം കണക്കാക്കി ശമ്പളനിരക്കുകൾ നിജപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്.

(ഇ) മലബാറിന്റെ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും വസ്തുനിഷ്ഠമായ സർവെ നടത്തി, അവർക്കു നഷ്ടപ്പെട്ട വനഭൂമി ഉൾപ്പെടെയുള്ള വസ്തുക്കളുടെ വിവരങ്ങൾ രേഖപ്പെടുത്തണം.

(എഫ്) ജീർണ്ണോദ്ധാരണം ആവശ്യമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സ്ഥിതി വിവരങ്ങൾ ശേഖരിച്ച് മരാമത്തു പണികളുടെയും നവീകരണ ക്രിയകളുടേയും രൂപരേഖ തയ്യാറാക്കി, മുൻഗണനാക്രമം നിശ്ചയിച്ച് പ്രാവർത്തികമാക്കണം. ഇതിനാവശ്യമുള്ള ഫണ്ട്, പൊതുജന സംഭാവനകൊണ്ടും, ബാങ്ക് വായ്പകൾ എടുത്തും ''പൊതുനൻമഫണ്ടിൽ'' നിന്നും ഗ്രാൻറ് നൽകിയും സ്വരൂപിക്കണം.

(ജി) സ്വമേധയാ ഭരണമൊഴിയാൻ തയ്യാറുള്ള പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റി മാരുടെ അവകാശങ്ങൾ അവസാനിപ്പിച്ച്, അവരുടെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ പുതിയ ഭരണസംവിധാനത്തിൻെറ കീഴിൽ കൊണ്ടുവരണം. ഭരണപരമായ അനാസ്ഥയോ, ക്രമക്കേടോ കാണുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റി സ്ഥാനം നിയമപ്രകാരം അവസാനിപ്പിക്കണം.

(എച്ച്) മലബാറിലെ ചരിത്രപ്രാധാന്യമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഐതിഹ്യം ഉൾപ്പെടെയുള്ള പശ്ചാത്തലവും അനുഷ്ഠാനകഥകളും വിശദീകരിക്കുന്ന ലഘുഗ്രന്ഥങ്ങൾ തയ്യാറാക്കി പ്രസിദ്ധീകരിക്കണം (അദ്ധ്യായം 6).

2. പരമ്പരാഗത മഠങ്ങൾക്കും, ആശ്രമങ്ങൾക്കും, മതസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും, ആഭ്യന്തര ഭരണ സ്വാതന്ത്ര്യം തുടർന്നും നിലനിർത്തേണ്ടതാണ്. എന്നാൽ ഇവയുടെ ഫണ്ടുകൾ ദുരുപയോഗപ്പെടുത്താതെ കരുതുന്നതിനും, ഇവയുടെ പ്രവർത്തനം ഗുണഭോക്താക്കളായ ഹിന്ദു ജനതക്ക് പ്രയോജനകരമാക്കുന്നതിനും വേണ്ട വ്യവസ്ഥകൾ ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ് (അദ്ധ്യായം 7).

3. ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ദൈനംദിന ഭരണം ഏകീകൃത നിയമത്തിൻെറ പരിധിയിൽനിന്നു ഒഴിവാക്കണം (അദ്ധ്യായം 8).

4. (എ) ഗുരുവായൂർ മഹാക്ഷേത്രത്തിൻെറ ''ഭരണ സമിതി'' ഉടനടി പുനഃസംഘടിപ്പിക്കണം. തൽസ്ഥാനത്ത് ഒരു ''ക്ഷേത്രോപദേശക സമിതി'' രൂപീകരിക്കണം. ഈ സമിതിയിൽ സാമൂതിരി രാജാ, മല്ലിശ്ശേരി നമ്പൂതിരി, ക്ഷേത്രം തന്ത്രി എന്നിവരെ കൂടാതെ ആറ് അനൗദ്യോഗിക അംഗങ്ങൾ കൂടി ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഇവരെ താഴെ പറയുന്ന രീതിയിൽ തെരഞ്ഞെടുക്കണം. ശ്രീഗുരുവായൂരപ്പൻ സങ്കീർത്തന ട്രസ്റ്റ് ചെയർമാൻ, കാലടി ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മഠാധിപതി, കോഴിക്കോട് സാമൂതിരി രാജ, എന്നിവർ ചേർന്ന് ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രവുമായി ആഭിമുഖ്യവും ആദ്ധ്യാത്മികമായ സേവന പാരമ്പര്യവും, കേരളത്തിൽ സ്ഥിരതാമസവുമുള്ള 12 ഹിന്ദുമത വിശ്വാസികളുടെ ''പാനൽ'' സമർപ്പിക്കുകയും, അതിൽനിന്ന് 6 പേരെ ''ഇടക്കാല കേരള ബോർഡ്'' നോമിനേറ്റ് ചെയ്യുകയും വേണം. ഭരണസമിതി അംഗങ്ങൾ 45 വയസ്സിൽ കുറയാതെ പ്രായമുള്ളവരായിരിക്കണം. ഒരാൾ എങ്കിലും നിയമ ബിരുദധാരിയും, ഒരാളെങ്കിലും ഹരിജന വിഭാഗത്തിൽപ്പെട്ടതുമായിരിക്കണം. പാകതയും ഈശ്വര വിശ്വാസവുമുള്ള ഒരു സീനിയർ ഉദ്യോഗസ്ഥനെ അഡ്മിനി സ്ട്രേറ്റർ ആയി നിയമിക്കണം. ഇപ്പോഴത്തെ അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ ഈ പദവിക്ക് അർഹനാണെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു.

(ബി) പ്രത്യക്ഷത്തിൽ ആർഭാടപരമോ, മതേതരമോ, ആരാധകർക്ക് പ്രയോജനകരമല്ലാത്തതോ ആയിട്ടുള്ള ഒരു പരിപാടികൾക്കും ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ട് ഉപയോഗിക്കാൻ പാടില്ല.

(സി) ദിനംപ്രതി വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന ആരാധകത്തിരക്ക് കണക്കിലെടുത്ത്, സാധാരണ ആരാധകർക്ക് വിശ്രമിക്കാനും മലമൂത്രവിസർജ്ജനം ചെയ്യാനും സൗകര്യപ്രദമായ ''ഡോർമിറ്ററി'' സംവിധാനത്തിലുള്ള സത്രങ്ങൾ നിർമ്മിക്കണം. നാമമാത്രമായ വാടകയ്ക്ക് ഈ താമസസൗകര്യം ആരാധകർക്ക് ലഭ്യമാക്കണം.

(ഡി) ക്ഷേത്ര സങ്കേതത്തിന്റെ അതിർത്തികൾ വ്യക്തമായി നിർണ്ണയിച്ച്, യാചകർ, പകർച്ചവ്യാധിയുള്ളവർ, നടന്നു വിൽപ്പനക്കാർ തുടങ്ങിയവരുടെ പ്രവേശനം കർശനമായി നിരോധിക്കണം.

(ഇ) നാലമ്പലത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്ന ആരാധകർക്ക് ''ക്യൂ'' സമ്പ്രദായം ഏർപ്പെടുത്തുന്നതോടൊപ്പം, ശ്രീകോവിൽ സോപാനത്തിന്റെ മുൻപിലും മുഖമണ്ഡപത്തിന്റെ പിൻപിലും എത്തുന്ന ആരാധകരെ അട്ടഹസിച്ച് അലോസരപ്പെടുത്തുന്ന ഏർപ്പാട് അവസാനിപ്പിക്കണം. ഈ രണ്ട് സ്ഥാനങ്ങളിലും, പാകതയും ഭയഭക്തി വിശ്വാസവുമുള്ള കാവൽക്കാരെ പ്രത്യേകം തെരഞ്ഞെടുത്ത് നിയോഗിക്കണം.

(എഫ്) ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വംവക വ്യാപാരശാലകളും ഒഴികെയുള്ള എല്ലാ കെട്ടിടങ്ങളേയും കെട്ടിട നികുതിയിൽനിന്ന് ഒഴിവാക്കി വിജ്ഞാപനം ചെയ്യണം.

(ജി) ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ട് ഉപയോഗിച്ച് നിർമ്മിച്ച വിശ്രമമന്ദിരങ്ങളും മറ്റും നടത്തുന്നതിലുള്ള ക്രമക്കേടുകളും പരിഹരിച്ച്, ആരാധകരോട് വിധേയത്വവും അർപ്പണമനോഭാവവുമുള്ള ജോലിക്കാരെ നിയമിച്ച് ചിട്ടയായി നടത്തണം.

(എച്ച്) ആരാധകരെയും, സന്ദർശകരെയും വഹിച്ചുകൊണ്ട് ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കുന്ന വാഹനങ്ങൾക്ക് തരാതരമനുസരിച്ച് മിതമായ നികുതി ഏർപ്പെടുത്തി വസൂലാക്കാൻ ദേവസ്വത്തിനെ അധികാരപ്പെടുത്തണം.

(ഐ) ക്ഷേത്രത്തിലെ ഓതിക്കോൻമാർക്കും, ശാന്തിക്കാർക്കും ജോലി സമയത്ത് അവശ്യംവേണ്ട വിശ്രമത്തിന്, മതിൽക്കകത്ത് ആചാരവിരുദ്ധമല്ലാത്ത സൗകര്യങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തണം.

(ജെ) ദേവസ്വം ഊട്ടുപുരയിൽ നടക്കുന്ന ''നമസ്കാര സദ്യയിലോ'' അന്നദാനത്തിലോ പങ്കെടുക്കുന്നതിന് പകർച്ചവ്യാധിയില്ലാത്ത എല്ലാ ഹിന്ദുക്കളേയും അനുവദിക്കണം. എന്നാൽ ''ഉച്ചപൂജ''യോടൊപ്പം വാതിൽമാടത്തിൽ നടന്നുവരുന്ന ''നമസ്കാരം'' യാതൊരു കാരണവശാലും ഭേദഗതി ചെയ്യാൻ പാടില്ല (അദ്ധ്യായം 9).

5. (എ) ഇരിങ്ങാലക്കുട കൂടൽമാണിക്യം ക്ഷേത്രത്തിലെ തച്ചുടൈമം സ്ഥാനം നിയമപ്രകാരം നിർത്തലാക്കണം.

(ബി) കൂടൽമാണിക്യം ക്ഷേത്രത്തിലെ നിത്യനിദാന പൂജാദികളും നിഷ്ഠയായി നടത്താനുള്ള സ്ഥിരം സംവിധാനവും അതിന് പ്രാപ്തരായ ജീവനക്കാരെയും ഏർപ്പെടുത്തണം.

(സി) ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ കലാപരമായ കൂത്തമ്പലവും, ദാരുശില്പങ്ങളും, തിരുവാഭരണങ്ങളും അറ്റകുറ്റപണികളും തീർത്ത് ശ്രദ്ധാപൂർവം സംരക്ഷിക്കണം.

(ഡി) കയ്മൈം സ്ഥാനം നിർത്തലാക്കുന്നതോടൊപ്പം, ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ആസ്തി ബാദ്ധ്യതകളെല്ലാം കൊച്ചിദേവസ്വംബോർഡിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കണം (അദ്ധ്യായം 9).

6. ചോറ്റാനിക്കര മഹാക്ഷേത്രത്തിന് പ്രത്യേകമായ ''ക്ഷേത്രസമിതി'' രൂപീകരിക്കേണ്ടതണ്. ''ചോറ്റാനിക്കര ഭഗവതി സേവാസംഘത്തിന്റെ'' തുടർന്നുള്ള സഹകരണം ഈ ക്ഷേത്രത്തിന് ലഭ്യമാക്കണം (അദ്ധ്യായം 9).

7. (എ) ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായി തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവിനും, രാജകുടുംബാംഗങ്ങൾക്കും സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള എല്ലാ അവകാശങ്ങളും സ്ഥാനമാനങ്ങളും വ്യക്തമായി തിട്ടപ്പെടുത്തി സംരക്ഷിക്കണം.

(ബി) ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ദൈനംദിന ഭരണം നടത്താൻ ഗവൺമെന്റ് സെക്രട്ടറിയുടെ പദവിയിലുള്ള ഒരാളെ ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ വ്യവസ്ഥയിൽ നിയമിക്കണം. ക്ഷേത്ര സങ്കൽപ്പത്തിലും, വിഗ്രഹാരാധനയിലും പരിപൂർണ്ണ വിശ്വാസം ഉണ്ടെന്ന് പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ പാനലിൽനിന്നും മഹാരാജാവിന് നിയമനം നടത്താവുന്നതാണ്. നിയമന കാലാവധി 3 വർഷമായി നിജപ്പെടുത്തണം.

(സി) ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെയും, ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും സേവന വേതന വ്യവസ്ഥകളും ക്ഷേത്രാചാരങ്ങൾക്ക് അനുയോജ്യമായി പുനഃസംവിധാനം ചെയ്യണം.

(ഡി) ആരാധകരുടെ പ്രാതിനിധ്യമുള്ള ഒരു ''ക്ഷേത്ര സമിതി'' എത്രയും വേഗം രൂപീകരിക്കണം. കേരളത്തിലെ ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന് രൂപീകൃതമാകുന്ന ''കേന്ദ്രസമിതി'' (ധർമ്മസമിതി) നൽകുന്ന പാനലിൽനിന്നും 5 പേരെ തെരഞ്ഞെടുക്കുന്നതിന് മഹാരാജാവിന് അധികാരമുണ്ടായിരിക്കും. ഇവരിൽ തന്ത്രിമാരുടെയും, രാജകുടുംബാംഗങ്ങളുടെയും, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെയും ഓരോ പ്രതിനിധികളും ഉണ്ടായിരിക്കാൻ ശ്രദ്ധിക്കണം.

(ഇ) ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് ഉണ്ടാകാവുന്ന പ്രശ്നങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നതിന് വ്യവസ്ഥാപിത സൗകര്യമുണ്ടാക്കണം. എന്നാൽ അവരുടെ സംഘടനകൾക്ക് യാതൊരു വിധമായ രാഷ്ട്രീയ ബന്ധവും ഉണ്ടാകാൻ പാടില്ലാത്തതും ക്ഷേത്രോചിതമല്ലാത്ത യാതൊരു പ്രവർത്തനങ്ങളിലും ഏർപ്പെടരുതാത്തതുമാകുന്നു.

(എഫ്) ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായ കണക്കുകളുടെ ആഡിറ്റ് ഏകീകൃത ദേവസ്വംഭരണ സംവിധാനത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്ന രീതിയിൽ നടത്തണം. കണക്കുകളിൽ കാണുന്ന ക്രമക്കേടുകൾക്ക് ബന്ധപ്പെട്ടവരുടെ മേൽ നിയമ പ്രകാരം നടപടി സ്വീകരിക്കാനുള്ള അധികാരം ''കേരള ദേവസ്വം ധർമ്മ സമിതി''ക്കായിരിക്കണം (അദ്ധ്യായം 9).

8. (എ) പമ്പാനദിക്കപ്പുറമുള്ള ''ശബരിമല പൂങ്കാവനത്തിന്റെ'' പൗരാണികമായ പ്രകൃതിഭംഗിയും ശാന്തിയും ഇന്നത്തെപോലെ നിലനിർത്താൻ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കണം. ശബരിമല തീർത്ഥാടനത്തിൽ അന്തർവേഗിച്ചിട്ടുള്ള ഭക്തിയും വിരക്തിയും ലഘൂകരിക്കുന്ന പരിവർത്തനങ്ങളൊന്നും നടപ്പാക്കാൻ പാടില്ല.

(ബി) ''ഇടക്കാല ഭരണ സംവിധാനം'' നിലവിൽ വരുമ്പോഴും, ശബരിമല ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണചുമതല വഹിക്കുന്നതിന് ''അഡീഷണൽ സെക്രട്ടറി''യുടെപദവിയിൽ കുറയാതെയുള്ള ഒരു ഹിന്ദു ഗവൺമെന്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥനെ ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ വ്യവസ്ഥയിൽ ''അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ'' ആയി നിയമിക്കണം. ക്ഷേത്ര സങ്കൽപ്പത്തിലും, വിഗ്രഹാരാധനയിലും, വിശ്വാസം രേഖപ്പെടുത്തുന്ന ആളെ മാത്രമേ നിയമിക്കാൻ പാടുള്ളൂ.

(സി) ശബരിമല വികസന പരിപാടികൾ ദീർഘദൃഷ്ടിയോടെ ആസൂത്രണം ചെയ്ത് നടപ്പാക്കുന്നതിന്, ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികളും ബന്ധപ്പെട്ട ഗവൺമെൻറ് ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറുകളുടെ പ്രതിനിധികളും ഉൾപ്പെട്ട ഒരു ''ഏകോപനസമിതി'' രൂപീകരിക്കണം. ഈ സമിതിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷൻ ഇന്നത്തെ ''ചീഫ് കോ ഓർഡിനേറ്റർ'' ആയിരുന്നാൽ ഇതേ വരെയുള്ള അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഭരണ പരിചയം പ്രയോജനപ്പെടുത്താൻ സാധിക്കും. ഈ സമിതിയിൽ തന്ത്രിമാരുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും, ''അഖിലഭാരത അയ്യപ്പസേവാ സംഘത്തിൻെറ'' ഒരു പ്രതിനിധിയും ഉണ്ടായിരിക്കണം. സമിതി തയ്യാറാക്കുന്ന പരിപാടികൾ സത്വരമായി നടപ്പാക്കുന്നതിനുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥ സംവിധാനവും, മൂലധനവും രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണ്. പൊതുജന സംഭാവനകൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിന്, കേരളാ ഹൈക്കോടതി നൽകിയിട്ടുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങൾ കർശനമായി പാലിക്കണം.

(ഡി) പമ്പാ–ശബരിമല വികസന പരിപാടികൾക്ക് അനുപേക്ഷണീയമായ വനഭൂമി കാലതാമസം കൂടാതെ ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൾക്ക് ലഭ്യമാക്കാനുള്ള നടപടികൾ ഗവൺമെൻറ് സ്വീകരിക്കണം.

(ഇ) അയ്യപ്പൻെറ ''പൂങ്കാവനമായി'' പുരാതനകാലം മുതൽ അംഗീകരിച്ച് ആചരിച്ചുവരുന്ന വനങ്ങളുടെ അതിർത്തികൾ നിർണ്ണയിച്ച് വിജ്ഞാപനം ചെയ്യണം. ഈ വനഭൂമിയിൽ യാതൊരു തരത്തിലുള്ള പ്രവേശനവും അനുവദിക്കാൻ പാടില്ല.

(എഫ്) ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ, ശബരിമല മഹാക്ഷേത്രത്തിൻെറ കാര്യക്ഷമമായ ഭരണത്തിന് പ്രത്യേക വ്യവസ്ഥകൾ ഏർപ്പെടുത്തണം. ഈ ക്ഷേത്രത്തിന് മാത്രമായി ആരാധകരുടെ പ്രാതിനിദ്ധ്യമുള്ള ഒരു ''ക്ഷേത്ര സമിതി'' രൂപീകരിക്കണം. ഈ സമിതിയിൽ ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും അയ്യപ്പാ സേവാസംഘത്തിൻെറ ഒരു പ്രതിനിധിയും, തന്ത്രിസമാജത്തിൻെറ ഒരു പ്രതിനിധിയും ഉൾപ്പെടെ ഒമ്പത് അംഗങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും. കേരളത്തിൻെറ എല്ലാ പ്രദേശങ്ങൾക്കും പ്രാതിനിദ്ധ്യം നൽകാൻ ശ്രദ്ധിക്കണം. ''ദേവസ്വം ധർമ്മ സമിതി'', നാമനിർദ്ദേശം മുഖേന ഈ ക്ഷേത്ര സമിതി രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണ്. (അദ്ധ്യായം 9)

9. (എ) കേരളത്തിലെ പൊതു ആരാധനാലങ്ങളായ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും, ധർമ്മാർത്ഥദാനങ്ങളുടെയും ഭരണത്തിന് ഏകീകൃത നിയമം തയ്യാറാക്കി എത്രയും വേഗം നടപ്പാക്കേണ്ടതാണ്. ഏകീകൃത നിയമം നടപ്പാക്കുമ്പോൾ, നിലവിലുള്ള ദേവസ്വം നിയമങ്ങളെല്ലാം റദ്ദാക്കണം.

(ബി) ഏകീകൃത നിയമത്തിൻെറ കരട് രൂപം ഈ റിപ്പോർട്ടിൽ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. നിയമത്തിൻെറ പൂർണ്ണരൂപം തയ്യാറാക്കുമ്പോൾ സമുചിതമായ ഭേദഗതികൾ വരുത്തുന്നതിന് ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണച്ചുമതല വഹിക്കുന്ന ''ഇടക്കാല സംവിധാനം'' ശ്രദ്ധിക്കണം. (അദ്ധ്യായം 10)

10. (എ) ഏകീകൃത ദേവസ്വം നിയമത്തോടൊപ്പം ''ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനവും'' നടപ്പാക്കണം. കേരളമൊട്ടാകെയുള്ള ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണ നിയന്ത്രണം ഒരു കേന്ദ്രസമിതിയിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കണം.

(ബി) ക്ഷേത്രാരാധകരുടെ പ്രാതിനിദ്ധ്യമുള്ള ഭരണ സംവിധാനം എത്രയും വേഗം രൂപീകരിക്കാനാവശ്യമായ വ്യവസ്ഥകൾ ഏകീകൃത

നിയമത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തണം. ക്ഷേത്രമത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിൽ യാതൊരുതരത്തിലും രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനമോ പരിഗണനയോ ഉണ്ടാകാൻ പാടില്ല.

(സി) സഗുണോപാസനയിലും, വിഗ്രഹാരാധനയിലും വിശ്വസിക്കുന്നവരെ ഉൾപ്പെടുത്തിയും, പ്രധാനപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ചും, ''ആരാധക രജിസ്റ്റർ'' തയ്യാറാക്കി സൂക്ഷിക്കണം. ആരാധകർ തെരഞ്ഞെടുക്കുന്ന ക്ഷേത്ര സമിതികൾ രൂപീകരിക്കണം.

(ഡി) ''ക്ഷേത്ര സമിതികൾ'' തൽക്കാലം ഉപദേശകരൂപേണ പ്രവർത്തിച്ചാൽ മതിയാകും. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരേയും, ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ചുമതല വഹിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥനെയും നേർവഴിക്ക് നയിക്കാനുള്ള ചുമതല ക്ഷേത്ര സമിതികൾക്കായിരിക്കും.

(ഇ) ഗുരുവായൂർ, ശബരിമല, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് പ്രത്യേകം ''ക്ഷേത്ര സമിതികൾ'' രൂപീകരിക്കണം.

(എഫ്) നിലവിലുള്ള താലൂക്കുകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ 59 ''ക്ഷേത്രമണ്ഡലങ്ങൾ'' നിജപ്പെടുത്തണം. ഓരോ മണ്ഡലത്തിലും ഉൾപ്പെടുന്ന ക്ഷേത്ര സമിതി അംഗങ്ങളാൽ തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന ''മണ്ഡല സമിതികൾ'' രൂപീകരിക്കണം.

(ജി) ഓരോ ദേവസ്വം മണ്ഡലവും ഓരോ പ്രതിനിധിയെ വീതം ''ദേവസ്വം ധർമ്മസഭ''യിലേക്ക് തെരഞ്ഞെടുത്തയക്കണം. ഇങ്ങനെ തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന 59 പേരെ കൂടാതെ, ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതി'' നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യുന്ന 10 പേരും, ഗുരുവായൂർ, ശബരിമല, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ''ക്ഷേത്ര സമിതികൾ'' ഈരണ്ടുപേരെ വീതം തെരഞ്ഞെടുത്തയക്കുന്ന 6 പേരെയും ഉൾപ്പെടെ ധർമ്മസഭയിൽ മൊത്തം 75 അംഗങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കും,

(എച്ച്) ''ദേവസ്വം ധർമ്മസഭാംഗങ്ങൾ'' ചേർന്ന് ''ദേവസ്വം ധർമ്മ സമിതി''ലേക്ക് മൂന്നു പേരെ തെരഞ്ഞെടുക്കണം. ഓരോ അംഗത്തിനും മൂന്നു പേർക്ക് വോട്ട് ചെയ്യാവുന്നതാണ്. ഓരോ ദേവസ്വം ''മേഖല''യിലും സ്ഥിരതാമസമുള്ള ആരാധകരിൽ ഓരോരുത്തരെയാണ് തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടത്. ഇതുകൂടാതെ നാലുപേരെ സംസ്ഥാന ഗവർണ്ണറോ, കേരള ചീഫ്ജസ്റ്റീസോ, നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്തു നിയമിക്കും. ''ധർമ്മ സമിതി'' രൂപീകരിക്കുന്ന ഒരു ''വിദഗ്ദ്ധ സമിതി'' നൽകുന്ന പാനലിൽനിന്നായിരിക്കും ഈ നാലുപേരെ നിയമിക്കുന്നത്. വിദഗ്ദ്ധ സമിതിയിൽ, വർക്കല ശിവഗിരിമഠം, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം എന്നിവയുടെ ഓരോ പ്രതിനിധിയും, കേരള ഹൈക്കോടതിയിൽനിന്നും പെൻഷൻപറ്റിയ ഒരു ഹിന്ദു ജഡ്ജിയും അംഗങ്ങളായിരിക്കും. പ്രധാനപ്പെട്ട ഭരണകാര്യങ്ങളും, ബഡ്ജറ്റ്, ആഡിറ്റ്, നയരൂപീകരണം എന്നീ വിഷയങ്ങളും മാത്രം ''ധർമ്മ സമിതി''യുടെ അധികാര പരിധിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്.

(ഐ) ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഒഴികെയുള്ള മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾ, ആശ്രമങ്ങൾ, മഠങ്ങൾ എന്നിവയുടെ വ്യവസ്ഥാപിത ഭരണത്തിൽ തൽക്കാലം നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതായിട്ടില്ല. എന്നാൽ, ഈ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ വരവു ചെലവു കണക്കുകൾ യഥാവിധി ആഡിറ്റ് ചെയ്ത് പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതിനും, അവയുടെ ഉദ്ദേശലക്ഷ്യങ്ങൾക്കനുസരണമായി ഫണ്ടുകൾ വിനിയോഗിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതിനും, ദുർഭരണം ഒഴിവാക്കുന്നതിനും ആവശ്യമായ രക്ഷാവ്യവസ്ഥകൾ ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്.

(ജെ) മതപരമായ കാര്യങ്ങളിൽ ഉപദേശം തരുന്നതിനും, മതങ്ങളും തമ്മിലുണ്ടായേക്കാവുന്ന പ്രശ്നങ്ങളും പരിഹരിക്കുന്നതിനും, എല്ലാ മതങ്ങളിലേയും ആചാര്യൻമാരെ ഉൾപ്പെടുത്തി ഒരു ''ഉന്നത ഉപദേശക സമിതി'' രൂപീകരിക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും.

(കെ) പുതിയ ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ, ദൈനംദിന ഭരണച്ചുമതല വഹിക്കുന്നതിന് ഇന്ത്യൻ അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റീവ് സർവീസിലുള്ള ഒരു സീനിയർ ഹിന്ദു ഉദ്യോഗസ്ഥനെ ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ വ്യവസ്ഥയിൽ നിയമിക്കണം. ''കേരളാ ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ'' എന്നോ ''കേരള മത-ധർമ്മ സ്ഥാപന കമ്മീഷണർ'' എന്നോ ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥനെ വിവക്ഷിക്കാവുന്നതാണ്. ''ധർമ്മ സമിതി''യുടെ എക്സ് ഒഫിഷ്യോ സെക്രട്ടറിയും ഇദ്ദേഹം ആയിരിക്കും. ഹിന്ദുമത തത്വങ്ങളിലും, വിഗ്രഹാരാധനയിലും വിശ്വാസം രേഖപ്പെടുത്തുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ പാനൽ വരുത്തി, ധർമ്മ സമിതിയാണ് നിയമനം നടത്തേണ്ടത്. (അദ്ധ്യായം 11)

11. (എ) ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഹിന്ദുമത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭാവിഭരണ സംവിധാനത്തിൽ ഗവൺമെൻറിന്റെ നിയന്ത്രണം പരമാവധി പരിമിതമായിരിക്കും. കണക്കുകളുടെ ആഡിറ്റ് നടത്തുന്നതിനുള്ള അധികാരവും, ചുമതലയും ധർമ്മസമിതിയുടെ ആവശ്യപ്രകാരം കേരളാ അക്കൗണ്ടൻറ് ജനറൽ നിയോഗിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥനിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും. ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ ധർമ്മസമിതിയുടെ നേരിട്ടുള്ള നിയന്ത്രണത്തിൽ ചുമതലകൾ നിർവഹിക്കണം.

(ബി) ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടിൽ വ്യക്തമാകുന്ന ഗുരുതരമായ ക്രമക്കേടുകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലോ, ഭരണവൈകല്യങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലോ, ''ധർമ്മ സമിതി''യുടെ മേൽ, നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനു ഗവൺമെൻറിനു അധികാരം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യാവുന്നതാണ്. ധർമ്മ സമിതിക്കെതിരായി ഉന്നയിക്കപ്പെടുന്ന ആരോപണങ്ങളെപ്പറ്റി പ്രാഥമിക പരിശോധന നടത്തുന്നതിനു അഡ്വക്കേറ്റ് ജനറലിനെ അധികാരപ്പെടുത്തുകയും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായപ്രകാരം മേൽ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുകയുമാണ് വേണ്ടത്. വിശദമായ അന്വേഷണവും അന്തിമമായ തീരുമാനവും കേരളാ ഹൈക്കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിൽ ആക്കണം. ഇതിൽ കവിഞ്ഞ നിയന്ത്രണമോ അധികാരമോ ഗവൺമെൻറ് സ്വായത്തമാക്കാൻ പാടില്ല. (അദ്ധ്യായം 12)

12. (എ) തന്ത്ര-മന്ത്ര-പൂജാദികൾ ശാസ്ത്രീയമായി പഠിപ്പിക്കുന്നതിനു ''വിദ്യാപീഠങ്ങൾ'' സ്ഥാപിക്കുകയും, അടിസ്ഥാനപരമായി സംസ്കൃതത്തിനു പ്രാധാന്യമുള്ള പാഠ്യപദ്ധതി തയ്യാറാക്കി തന്ത്ര-മന്ത്ര പഠനത്തോടൊപ്പം, സാമാന്യ വിദ്യാഭ്യാസവും നൽകണം. പാഠ്യപദ്ധതികൾ തയ്യാറാക്കുന്നതിനു ആചാര്യൻമാരും, തന്ത്രിമുഖ്യൻമാരും മതപണ്ഡിതൻമാരും ഉൾപ്പെട്ട ഒരു വിദഗ്ദ്ധ സമിതിയെ ചുമതലപ്പെടുത്തണം. തന്ത്ര-മന്ത്ര-പൂജാവിധികളോടൊപ്പം ഹിന്ദുമത-ധർമ്മ തത്വങ്ങളും പഠനവിഷയമാക്കണം.

(ബി) ഈ വിദ്യാപീഠങ്ങളിൽ നൈസർഗികവാസനയും, കുലീന തത്വവും, ആകാരസൗഷ്ടവവും, ബ്രഹ്മണ്യഗുണങ്ങളുമുള്ള ഏതൊരു ഹിന്ദുവിനും പ്രവേശനം നൽകാവുന്നതാണ്. പ്രാഥമികപഠനം 8 വയസിനുമുൻപ് ആരംഭിച്ചിരിക്കണം. മതപണ്ഡിതൻമാരുടെ വിദഗ്ദ്ധ പരിശോധനയ്ക്കുശേഷം മാത്രം കുട്ടികളെ തെരഞ്ഞെടുക്കണം.

(സി) നിലവിലുള്ള തന്ത്ര–വേദാന്ത പാഠശാലകൾക്കെല്ലാം സ്വയം പര്യാപ്തമായി തുടരാനുള്ള സാഹചര്യങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തണം.

(ഡി) ഇപ്പോൾ ദേവസ്വം സർവീസിലുള്ള പൂജാരിമാർക്ക് ഉണ്ടായിരുന്നേക്കാവുന്ന പോരായ്മകൾ നികത്താൻ, അവർക്ക് ഹ്രസ്വകാല പരിശീലനം നൽകണം.

(ഇ) ക്ഷേത്ര പുരോഹിതൻമാർക്കും തന്ത്രിമാർക്കും അർഹമായ സ്ഥാനവും മാന്യതയും കൽപ്പിച്ച്, അവർക്ക് ക്ഷേത്രപരിസരത്ത് താമസിക്കാനുള്ള സൗകര്യവും ജീവിക്കാനാവശ്യമായ വേതനവും ലഭ്യമാക്കണം. (അദ്ധ്യായം 13)

13. (എ) അർദ്ധപട്ടിണിക്കാരായി കഴിയുന്ന ''ഊരാൺമ ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക്'' ''കുറഞ്ഞ വേതനം'' നിശ്ചയിക്കുന്നതിന് ഒരു വിദഗ്ദ്ധ സമിതിയെ നിയമിക്കണം. ഈ സമിതിയിൽ കേരളാ ഫിനാൻഷ്യൽ സെക്രട്ടേറിയറ്റിൽനിന്നും പെൻഷൻപറ്റിയ ഒരു സീനിയർ ഹിന്ദു ഉദ്യോഗസ്ഥനും, തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ പ്രദേശങ്ങളിൽനിന്നും ഊരാൺമക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പ്രതിനിധികളായി യഥാക്രമം, ഒന്ന്, രണ്ട്, മൂന്ന് അംഗങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഈ സമിതിയുടെ ശുപാർശകൾ ''ധർമ്മ സമിതി'' അംഗീകരിച്ച് നടപ്പാക്കണം. വേണ്ടിവന്നാൽ ഈ വിഷയത്തിൽ ''പൊതുനൻമ ഫണ്ട്'' പ്രയോജനപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്.

(ബി) പൂജാരികൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള ക്ഷേത്രജീവനക്കാരെ, തന്ത്രിമാർ ഉൾപ്പെട്ട ഒരു വിദഗ്ദ്ധ സമിതിയുടെ പരീക്ഷണത്തിനുശേഷം മാത്രം നിയമിക്കണം. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരെല്ലാംതന്നെ ഹിന്ദുമത തത്വങ്ങളെപ്പറ്റിയുള്ള പ്രാഥമികമായ അറിവും, വിഗ്രഹാരാധനയിൽ വിശ്വാസവും ക്ഷേത്രോചിതമായ ജീവിതചര്യയും ഉള്ളവരാണെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തേണ്ടതാണ്.

(സി) ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് സംഘടനാസ്വാതന്ത്ര്യം അനുവദിക്കാമെങ്കിലും, രാഷ്ട്രീയമായ യാതൊരു സ്വാധീനവും അതിൽ ഉണ്ടാകാൻ പാടില്ല. ക്ഷേത്രത്തിലെ നിത്യനിദാനങ്ങൾക്ക് തടസ്സമുണ്ടാക്കുന്നതോ, ആരാധകർക്ക് അസൗകര്യം സൃഷ്ടിക്കുന്നതോ ആയ യാതൊരു പരിപാടികളും ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർ സ്വീകരിക്കാൻ പാടില്ല. ഇതിന് വിപരീതമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നവരുടെ മേൽ കർശനമായ ശിക്ഷണ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണ്.

(ഡി) ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്ക് ഉണ്ടായേക്കാവുന്ന പരാതികളും, അവശതകളും പരിഗണിച്ച്, ഫലപ്രദമായ പരിഹാരം ഉണ്ടാക്കുന്നതിനുള്ള സംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തണം.

(ഇ) ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ സേവനവ്യവസ്ഥകൾ എത്രയുംവേഗം ഏകീകരിക്കണം. 60 വയസുവരെ സേവനമനുഷ്ഠിക്കാൻ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുകയും, ജോലിയിൽനിന്നും വിരമിക്കുന്നവരുടെ കുടിശ്ശിക പ്രാപ്തരാണെങ്കിൽ അവർക്ക് നിയമനത്തിന് മുൻഗണന നൽകുകയും ചെയ്യണം.

(എഫ്) സ്ത്രീ ജീവനക്കാർക്ക് ദേഹശുദ്ധി പാലിക്കാൻ സാധിക്കാതെ വരുമ്പോൾ പകരക്കാരെ അയച്ച് ജോലി ചെയ്യിക്കാൻ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം.

(ജി) ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന്റെ പൂർണ്ണമായ ഉത്തരവാദിത്വം ദേവസ്വം കമ്മീഷണർക്കും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീഴിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന

ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കുമായിരിക്കും. തിരുവിതാംകൂറിലും കൊച്ചിയിലും നിലവിലുള്ള ''ബോർഡ് സെക്രട്ടേറിയറ്റുകൾ'' എത്രയും വേഗം നിർത്തലാക്കണം.

(എഛ) ദേവസ്വം കമ്മീഷണറെ സഹായിക്കുന്നതിന്, കേന്ദ്ര ആഫീസിൽ ഒരു ജോയിൻറ് കമ്മീഷണറും, മൂന്ന് ''മേഖല''കളിലായി മൂന്ന് ജോയിൻറ് കമ്മീഷണറൻമാരും ഉണ്ടായിരുന്നാൽ കൊള്ളാം. ഓരോ ദേവസ്വം മണ്ഡലത്തിലും ഉൾപ്പെടുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും മേൽ-ഭരണ നിയന്ത്രണത്തിന് ഓരോ അസിസ്റ്റൻറ് കമ്മീഷണറൻമാരെ നിയമിക്കാവുന്നതാണ്. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഏറ്റക്കുറച്ചിൽ അനുസരിച്ച് അസിസ്റ്റൻറ് കമ്മീഷണറൻമാരുടെ തസ്തികകൾ നിജപ്പെടുത്തണം,

(ഐ) നിലവിലുള്ള ആഫീസുകളുടെയും, ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും ഘടനയിൽ വരുത്തേണ്ട മാറ്റങ്ങളെപ്പറ്റി പഠിച്ച് പ്രായോഗികവും, ഫലപ്രദവുമായ നിർദ്ദേശങ്ങൾ സമർപ്പിക്കുന്നതിന്, ഗവൺമെൻറിൽ നിന്നും പരിചയസമ്പന്നനായ ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥൻറെ സേവനം ലഭ്യമാക്കണം. ആവശ്യമില്ലാത്ത തസ്തികകൾ കുറവുചെയ്ത്, മേൽ-ഭരണ ചെലവ് ഗണ്യമായി ചുരുക്കണം. കുറവ് ചെയ്യുന്ന തസ്തികകൾ ''സൂപ്പർ ന്യൂമററി'' ആയി പ്രഖ്യാപിച്ച്, സർവീസിലുള്ളവർക്ക് സംരക്ഷണം നൽകണം. പെൻഷൻ പറ്റാറായവരെ ന്യായമായ ഒരു കാലാവധി നിശ്ചയിച്ച് പിരിച്ചയക്കുന്നതിൽ അപാകതയില്ല.

(ജെ) ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർ ഒഴികെയുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്ക് കുറഞ്ഞ യോഗ്യതകൾ നിശ്ചയിക്കണം. പ്രവേശന പരീക്ഷയുടെയും, ''ധർമ്മ സമിതി'' അദ്ധ്യക്ഷനും, ദേവസ്വം കമ്മീഷണറും, ഒരു തന്ത്രി പ്രമുഖനും ഉൾപ്പെട്ട ''നിയമന കമ്മീഷൻറെ'' അഭിമുഖ പരിശോധനയുടെയും അടിസ്ഥാനത്തിൽ മാത്രം നിയമനം നടത്തണം.

(കെ) ഏകീകൃത ഭരണം നടപ്പാവുന്നതോടെ എല്ലാ വിഭാഗം ജീവനക്കാരുടെയും സേവന വ്യവസ്ഥകൾ ഏകീകരിക്കാൻ ശ്രമിക്കണം. അതുവരെയുള്ള കാലഘട്ടത്തിൽ, കേരളാ സർവീസ് ചട്ടങ്ങളും, കേരളാ സിവിൽ സർവീസ് (ക്ലാസിഫിക്കേഷൻ, കൺട്രോൾ ആൻറ് അപ്പീൽ) ചട്ടങ്ങളും, ദേവസ്വം സേവനങ്ങൾക്ക് പൊരുത്തപ്പെടുന്ന പരിധിവരെ സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്. ''ഇടക്കാല ഭരണ സംവിധാനം'' രൂപീകരിക്കുന്ന തീയതിക്കു ശേഷം നടത്തുന്ന എല്ലാ നിയമനങ്ങളും ''കേരളാ ദേവസ്വം സർവീസിൻറെ'' അടിസ്ഥാനത്തിലായിരിക്കും.

(എൽ) 1980-ൽ പ്രൊമോഷൻ, സ്ഥിരപ്പെടുത്തൽ തുടങ്ങിയ വിഷയങ്ങളിൽ, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ് നടപ്പാക്കിയ സേവന ചട്ടങ്ങൾ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിലേയും. ഗുരുവായൂർ, മലബാർ ഭരണ സംവിധാനത്തിലേയും ജീവനക്കാർക്കുകൂടി ബാധകമാക്കണം.

(എം) അപ്പർ ഡിവിഷൻ ക്ലർക്ക് മുതൽ മേലോട്ടുള്ള തസ്തികകൾ ''പ്രൊമോഷൻ തസ്തികകൾ'' ആയിരിക്കും. എന്നാൽ അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണറൻമാരിൽ നാലിൽ ഒരു ഭാഗം നേരിട്ടുള്ള തെരഞ്ഞെടുപ്പു വഴി നിയമനം നടത്തണം.

(എൻ) ക്ഷേത്രത്തിലെ ആചാരങ്ങൾക്ക് വിഘാതമാകാതെ ജോലി ചെയ്യാൻ മാനസികമായും ശാരീരികമായും പ്രാപ്തിയുള്ളവരെ മാത്രമേ, ശ്രീകാര്യം, മാനേജർ, എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസർ, അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ എന്നീ തസ്തികകളിൽ നിയമിക്കാൻ പാടുള്ളൂ.

അസിസ്റ്റന്റ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ മുതൽ മേലോട്ടുള്ള എല്ലാ തസ്തികകളും ''സിലക്ഷൻ പോസ്റ്റുകളും'' ആയിരിക്കും. ഈ തസ്തികകളിലേക്കുള്ള പ്രൊമോഷനും നിയമനവും ഒരു ''ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റൽ പ്രൊമോഷൻ കമ്മിറ്റിയുടെ'' പരിശോധനക്ക് വിധേയമായിരിക്കും.

(ഒ) കണ്ടിജൻസി ഒഴികെയുള്ള എല്ലാ വിഭാഗം ജീവനക്കാർക്കും പ്രായപരിധി 18 മുതൽ 55 വരെ ആയിരിക്കും.

(പി) ദേവസ്വം ബോർഡിലുള്ള ''സിലക്ഷൻ പോസ്റ്റുകളിൽ'' സർക്കാർ സർവീസിലുള്ളതുപോലെ ''കോൺഫിഡൻഷ്യൽ റിക്കാർഡ്'' ഏർപ്പെടുത്തണം.

(ക്യു) സംഘടനാ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിൽ, ക്ഷേത്രജീവനക്കാരെപ്പോലെ, എല്ലാ ദേവസ്വം ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും ഉചിതമായ നിയന്ത്രണങ്ങളും ഏർപ്പെടുത്തണം. (അദ്ധ്യായം 14)

14. (എ) കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഏകീകൃത നിയമവും ഭരണ സംവിധാനവും നടപ്പാകുന്നതോടെ, ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിഭരണം അവസാനിപ്പിക്കുന്നതിന് നിയമാധിഷ്ഠിതമായ നടപടികളും സ്വീകരിക്കണം.

(ബി) 1981-ലെ ''കേരളാ സർവീസിനാം'' (നിർത്തലാക്കൽ) നിയമത്തിന്റെ ദൂരവ്യാപകമായ ദോഷഫലങ്ങളെപ്പറ്റി പുതിയ ഭരണ സംവിധാനം ഗൗരവപൂർവം പരിഗണിച്ച് പരിഹാരമാർഗ്ഗങ്ങളും കണ്ടെത്തണം. (അദ്ധ്യായം 15)

15. (എ) എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, അവയുടെ പ്രാധാന്യം, ആരാധകരുടെ എണ്ണം, നിലവിലുള്ള വരുമാനം, ഇവയെ ആസ്പദമാക്കി, തന്ത്രി മാരടങ്ങുന്ന ഒരു വിദഗ്ദ്ധ കമ്മിറ്റിയുടെ അഭിപ്രായമനുസരിച്ച് പതിവുകളും ഏർപ്പെടുത്തി ''പതിവ് രജിസ്റ്റർ'' തയ്യാറാക്കി സൂക്ഷിക്കണം. പൂജകൾക്കാവശ്യമായ സാധനങ്ങളുടെ അളവും, തൂക്കവും, എണ്ണവും ആയിരിക്കണം പതിവു രജിസ്റ്ററിൽ ചേർക്കേണ്ടത്. ഓരോ വർഷാരംഭത്തിലും ഓരോ സാധനത്തിനും ''സ്റ്റാൻഡേർഡ് റേറ്റുകളും'' നിശ്ചയിക്കണം.

(ബി) ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ നൈവേദ്യങ്ങളും മറ്റും തയ്യാറാക്കുന്നതിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വം ക്ഷേത്രം എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസർക്കായിരിക്കും. ഈ വിഷയത്തിൽ പ്രത്യേകമായ ശ്രദ്ധയും നിഷ്ഠയും പാലിക്കണം.

(സി) ഉൽസവസംബന്ധമായി നടത്തേണ്ട വിശേഷാൽ പൂജകൾക്ക് അംഗീകരിച്ചിട്ടുള്ള പടിത്തരങ്ങൾക്ക് പുറമെ യാതൊരു തുകയും ക്ഷേത്ര ഫണ്ടിൽനിന്നും വിനിയോഗിക്കാൻ പാടില്ല. ഉൽസവാഘോഷങ്ങൾ അതാത് ക്ഷേത്രവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ''ക്ഷേത്രസമിതി''കളുടെ ഉത്തരവാദിത്വത്തിലും പൊതുജനങ്ങളിൽനിന്ന് സംഭാവന പിരിച്ചും നടത്താവുന്നതാണ്.

(ഡി) ഉൽസവ സംബന്ധമായ എല്ലാ പരിപാടികളും ''ക്ഷേത്ര സമിതി''കളുടെ അംഗീകാരത്തോടെ മാത്രമേ നടത്തുവാൻ പാടുള്ളൂ. രാഷ്ട്രീയ–സാമൂഹിക നാടകങ്ങളും, സാൻമാർഗ്ഗിക നിലവാരമില്ലാത്ത പരിപാടികളും കർശനമായി ഒഴിവാക്കണം, എല്ലാ പരിപാടികളും രാത്രി 12 മണിക്കുമുൻപ് അവസാനിപ്പിക്കണം. സ്ഥലസൗകര്യമില്ലാത്ത ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ വെടിക്കെട്ട് പാടേ നിരോധിക്കണം.

(ഇ) ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച് മുൻഗണന നൽകി, താഴെ പറയുന്ന ചെലവുകളും നിർബന്ധമായി നിർവഹിക്കേണ്ടതാണ്:—

1. നിത്യനിദാനങ്ങളും വിശേഷാൽ പൂജകളും അടിയന്തിരങ്ങളും.
2. ശുദ്ധി–പുണ്യാഹാദി കർമ്മങ്ങളും
3. അഷ്ടബന്ധകലശം തുടങ്ങിയ ആനുകാലിക കർമ്മങ്ങളും
4. തന്ത്രിമാർ, ശാന്തിക്കാർ, ക്ഷേത്രജീവനക്കാർ എന്നിവരുടെ ശമ്പളം, താമസസൗകര്യം.
5. ആരാധകരുടെ വിശ്രമത്തിനുള്ള സൗകര്യം
6. ക്ഷേത്രസംബന്ധമായ മരാമത്ത് പണികളും
7. നന്ദാവനങ്ങളും
8. ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ശമ്പളം, ക്ഷേത്രസമിതികളുടെ ചെലവുകളും.
9. മതബോധനം, മതപ്രചരണം
10. നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്ന ഫണ്ടുകളിലേക്കുള്ള സംഭാവനകളും.

വിവേചനത്തിന് വിധേയമായി താഴെ പറയുന്ന കാര്യങ്ങൾക്ക് പണം ചെലവാക്കാവുന്നതാണ്:—

1. മത–ധർമ്മസ്ഥാപന ഗ്രാൻറുകളും
2. ഹിന്ദുമതവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സാംസ്കാരിക പ്രവർത്തനങ്ങളും
3. അനാഥശാലകളും, ആതുരശാലകളും.

(എഫ്) വഴിപാട് സാധനങ്ങളെപ്പറ്റിയോ, പൂജാദികളെപ്പറ്റിയോ ആരാധകർക്ക് പരാതികളും ഉണ്ടായാൽ അവ രേഖപ്പെടുത്തുന്നതിന് ഓരോ ക്ഷേത്രത്തിലും ''പരാതി രജിസ്റ്റർ'' സൂക്ഷിക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും. (അദ്ധ്യായം 16)

16. (എ) ശ്രീപത്മനാസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിലെ തിരുവാഭരണങ്ങളും, ഭരണിപാത്രങ്ങളും മറ്റും തിട്ടപ്പെടുത്തി അവയുടെ സുരക്ഷിതത്വം ഉറപ്പു വരുത്തണം.

(ബി) ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ നിത്യോപയോഗത്തിനാവശ്യമുള്ള ആഭരണങ്ങളും ഒഴികെയുള്ളവ ''ബാങ്ക് ലോക്കറുകളിൽ'' സൂക്ഷിക്കണം. ഇതിന് സൗകര്യപ്രദമായ പ്രത്യേക ലോക്കറുകളും സജ്ജീകരിക്കാൻ വേണ്ട നടപടികളും സ്വീകരിക്കണം.

(സി) ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളും ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ പൊതു ആരാധനാലയങ്ങളിലെയും തിരുവാഭരണങ്ങളും വസ്തുനിഷ്ഠമായി തിട്ടപ്പെടുത്തി, അവയുടെ മതിപ്പുവില ഉൾപ്പെടെയുള്ള വിവരങ്ങളും രേഖപ്പെടുത്തുന്ന ''തിരുവാഭരണം രജിസ്റ്റർ'' തയ്യാറാക്കി സൂക്ഷിക്കണം.

(ഡി) ക്ഷേത്ര ശ്രീകോവിലുകളുടെ വാതിലുകളും ആധുനിക രീതിയിൽ സുരക്ഷിതമാക്കുകയും, ശ്രീകോവിൽ സംരക്ഷണത്തിന് പരിശീലനം സിദ്ധിച്ച കാവൽക്കാരെ നിയമിക്കുകയും ചെയ്യണം.

(ഇ) ശ്രീകോവിൽ സ്വർണ്ണം പുശുക, സ്വർണ്ണക്കൊടിമരം സ്ഥാപിക്കുക തുടങ്ങിയ പരിപാടികളും നിർത്തിവെയ്ക്കണം.

(എഫ്) നിത്യപൂജക്കും, നിവേദ്യത്തിനും ആവശ്യമുള്ള പൂജാപാത്രങ്ങളും, വെപ്പുപാത്രങ്ങളും ഇല്ലാത്ത ക്ഷേത്രങ്ങളിലേക്ക് അവ ആവശ്യത്തിലധികമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളിൽനിന്നും സൗജന്യമായി കൊടുക്കണം.

(ജി) ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ വഴിപാടായി വന്നുചേരുന്ന ഓട്, പിത്തള, സ്റ്റീൽ ഉരുപ്പടികളിൽ കൗതുക ശില്പങ്ങളായിട്ടുള്ളവ, പ്രധാനപ്പെട്ട തീർത്ഥാടന കേന്ദ്രങ്ങളിൽ, പ്രദർശന കൗണ്ടറുകൾ സ്ഥാപിച്ച് വിൽപ്പന നടത്തണം. (അദ്ധ്യായം 17)

17. (എ) ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ചുവർ ചിത്രങ്ങളും, കൊത്തുപണികളും മറ്റും കലാവൈദഗ്ദ്ധ്യം ഉള്ളവരെക്കൊണ്ട് അറ്റകുറ്റങ്ങൾ തീർത്തു നവീകരിക്കണം.

(ബി) പ്രാചീന ക്ഷേത്ര കലകളായ കഥകളി, തുള്ളൽ, പാഠകം, കൃഷ്ണനാട്ടം, തെയ്യം, കളമെഴുത്തിപ്പാട്ട്, ചാക്യാർ കൂത്ത് തുടങ്ങിയവ ക്കെല്ലാം പ്രോത്സാഹനം നൽകി അവയെ പുനരുജ്ജീവിപ്പിക്കണം.

(സി) ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായ എല്ലാ ക്രിയകളുടെയും ആദ്ധ്യാത്മിക പ്രസക്തിയും വ്യാപ്തിയും അറിയുന്നതിന് ഉപകരിക്കുന്ന ലഘു ഗ്രന്ഥങ്ങൾ തയ്യാറാക്കി പ്രചരിപ്പിക്കണം.

(ഡി) പുരാണ പാരായണം, നാമജപം, മതപ്രഭാഷണം, ഗീതാക്ലാസ് തുടങ്ങിയ പരിപാടികൾ ആസൂത്രണം ചെയ്ത്, ആഴ്ചയിൽ ഒരു ദിവസമെങ്കിലും ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിൽവച്ച് നടത്തണം.

(ഇ) ക്ഷേത്രങ്ങളെപ്പറ്റിയുള്ള ചരിത്രപരവും ഐതിഹ്യപരവുമായ വിവരങ്ങളും അനുഭവകഥകളും അടങ്ങുന്ന ഒരു ബൃഹദ്ഗ്രന്ഥം തയ്യാറാക്കി പ്രസിദ്ധം ചെയ്യണം.

(എഫ്) ഹിന്ദുമത തത്വങ്ങൾ പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിന് മതപ്രചാരകൻമാരെ പരിശീലിപ്പിച്ച് പ്രവർത്തനം നടത്തണം. (അദ്ധ്യായം 18)

18. (എ) ദേവസ്വങ്ങളുടെ മിച്ചഫണ്ട് മതേതര പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി ഉപയോഗിക്കാൻ പാടില്ല. മിച്ചഫണ്ടുള്ളപക്ഷം, അത് മതബോധനത്തിനും, മതപ്രചരണത്തിനും, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ജീർണ്ണോദ്ധാരണത്തിനും ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണ്.

(ബി) മതേതര വിദ്യാഭ്യാസരംഗത്തുനിന്നും ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികൾ എത്രയുംവേഗം പിൻമാറണം. ഇപ്പോഴുള്ള സ്ഥാപനങ്ങൾ, ഗവൺമെൻറിനോ; എൻ.എസ്.എസ്., എസ്.എൻ.ഡി.പി. പോലുള്ള സംഘടനകൾക്കോ ന്യായമായ പരിഹാരം വാങ്ങിക്കൊണ്ട് കൈമാറാവുന്നതാണ്. (അദ്ധ്യായം 19)

19. (എ) തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടിലേക്ക്, കേരള സർക്കാരിൻറെ സഞ്ചിത നിധിയിൽനിന്നും കൊടുത്തുവരുന്ന വിഹിതം; ആവർത്തന സ്വഭാവമുള്ള ഒരു ബാദ്ധ്യതയുടെ മോചനമാണ്. ഈ തുക അഞ്ചു വർഷത്തിലൊരിക്കൽ, ക്ഷേത്രാവശ്യങ്ങൾക്കുള്ള സാധനങ്ങളുടെ വില; ജീവിത നിലവാര സൂചിക എന്നിവയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, പുനർനിർണ്ണയം ചെയ്യണം.

(ബി) മുപ്പത്താറു വർഷമായി നിശ്ചലമായി തുടരുന്ന ഈ വാർഷിക വിഹിതം ഉടനെതന്നെ ഒരു കോടി രൂപയായി വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും, ഭരണഘടനയിലെ 290-എ വകുപ്പിന് ആവശ്യമുള്ള ഭേദഗതി ചേർക്കുന്നതിന് നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുകയും വേണം.

(സി) 1907-ൽ ''രാമചന്ദ്രറാവു കമ്മീഷൻ'' ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ടുള്ളതും; 1811 മുതൽ ദേവസ്വങ്ങളുടെ ആദായ മിച്ചമായി ഗവൺമെൻറിന് ലഭിച്ചിട്ടുള്ളതുമായ തുകയുടെ ഒരു ചെറിയ വിഹിതമെന്നുള്ള നിലക്ക്: രണ്ടു കോടി രൂപയെങ്കിലും തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വങ്ങളുടെ അറകുറ പണികൾക്കായി നൽകണം. (അദ്ധ്യായം 20)

20. (എ) 1963-ലെ കേരളഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമപ്രകാരം കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും നൽകിവരുന്ന ''വാർഷികാശനം'' നിർത്തലാക്കിയിട്ട്; അതിനുപകരം നിയമപ്രകാരമുള്ള ''ക്രയവില'' മൊത്തമായി നൽകണം. നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്ന ''മര്യാദപാട്ട''ത്തിന്റെ പതിനാറിരട്ടിക്ക് തുല്യമായ തുക, ക്രയവിലയായി നിശ്ചയിക്കണം, എന്നാൽ, നെല്ലിന്റെയും മറ്റും വിനിമയ നിരക്ക് 1983–ലെ കമ്പോള നിലവാരമനുസരിച്ച് കണക്കാക്കണം.

(ബി) ഈ ശുപാർശ ഏതെങ്കിലും കാരണവശാൽ ഗവൺമെൻറിന് സ്വീകാര്യമാകാത്തപക്ഷം, വാർഷികാശനത്തിന്റെ തോത് ഓരോ അഞ്ചു കൊല്ലം കൂടുമ്പോഴും പുനർനിർണ്ണയം ചെയ്യണം. ക്ഷേത്രത്തിലെ നിത്യനിദാനങ്ങൾക്കാവശ്യമുള്ള നെല്ല്, നാളികേരം, വെളിച്ചെണ്ണ, നെയ്യ്, പഞ്ചസാര, വിറക് തുടങ്ങിയ സാധനങ്ങളുടെ കമ്പോളവിലയിൽ ഉണ്ടാകുന്ന മാറ്റങ്ങളുടെ തോതനുസരിച്ച് വാർഷികാശനം നിജപ്പെടുത്തണം. 1984 മുതൽ ഈ രീതിയിൽ വർദ്ധിപ്പിച്ച വാർഷികാശനം എല്ലാ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും നൽകണം.

(സി) വാർഷികാശന സംബന്ധമായ എല്ലാ കേസുകളും 1984–ൽ തന്നെ അന്തിമമായി തീരുമാനിക്കുന്നതിനാവശ്യമായ സംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തണം.

(ഡി) വാർഷികാശനം ശാശ്വതമായി നൽകാനുള്ള സംസ്ഥാന ഗവൺമെൻറിന്റെ ബാദ്ധ്യത, ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടനയിൽ ഉറപ്പു ചെയ്യുന്ന വ്യവസ്ഥ ചേർക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായ നടപടികളും സ്വീകരിക്കണം.

(ഇ) 1971–ലെ ''കേരള സ്വകാര്യവനം (നിക്ഷിപ്തമാക്കൽ) നിയമ'' പ്രകാരം ഗവൺമെൻറിൽ നിക്ഷിപ്തമായ വനഭൂമികളിൽ, ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളും, ആചാരപരമായ പ്രാധാന്യം ഉള്ള സ്ഥലങ്ങളും, എന്നിവയും അവ നീക്കിയുള്ള ഭൂമിയുടെ നാലിൽ ഒരു ഭാഗവും ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് നിരുപാധികമായി തിരിച്ചു നൽകണം. ഈ വിഷയത്തിന്റെ വിശദാംശങ്ങൾ പരിശോധിച്ച് എത്രയും വേഗം തീരുമാനം എടുക്കുന്നതിനും നടപ്പാക്കുന്നതിനും, ഇടക്കാല രേണ സംവിധാനത്തിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷനും, മലബാർ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ രണ്ട് പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റിമാരും. ഗവൺമെൻറിന്റെ വനം വകുപ്പ്–ദേവസ്വം വകുപ്പ് സെക്രട്ടറിമാരും ചേർന്നുള്ള ഒരു അഞ്ചംഗ കമ്മിറ്റി രൂപീകരിച്ച്, ആ കമ്മിറ്റിക്ക് ആവശ്യമായ അധികാരം നൽകണം.

(എഫ്) 1981-ലെ ''സർവ്വീസിനാം നിർത്തലാക്കൽ നിയമത്തിന്റെ'' വ്യവസ്ഥകളും അനുസരിച്ച് ദേവസ്വങ്ങളിൽ പുതിയ ജീവനക്കാരെ നിയമിക്കുന്നതിൽനിന്നും ഉത്സവേക്കുന്ന അധികചെലവുകളും തിട്ടപ്പെടുത്തി, ആ തുക പലിശയായി ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് കിട്ടത്തക്കവണ്ണം, നഷ്ടപരിഹാരതുക, ഗവൺമെൻറ് ഒന്നായി നൽകേണ്തോണ്. (അദ്ധ്യായം 21)

21. (എ) ഉത്സവം സംബന്ധിച്ചുള്ള വിശേഷാൽ എഴുന്നെള്ളിപ്പിനും മറ്റും തടസ്സം സൃഷ്ടിക്കാത്ത തരത്തിൽ, ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിൽ ഉള്ള തരിശുഭൂമികളിൽ ആദായകരമായ വൃക്ഷങ്ങൾ വച്ചു പിടിപ്പിക്കണം.

(ബി) ക്ഷേത്ര മതിൽക്കകത്ത് തരിശായി കിടക്കുന്ന സ്ഥലം പൂജക്കാവശ്യമുള്ള പുഷ്പങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്ന ചെടികൾ വച്ച് പിടിപ്പിച്ച് നന്ദാവനങ്ങളുണ്ടാക്കണം.

(സി) ക്ഷേത്രംവക ഭൂമികളിൽ ക്ഷേത്രാചാരങ്ങൾക്ക് വിരുദ്ധമാകാത്ത രീതിയിൽ, ഭജന മഠങ്ങൾ, വിവാഹസദ്യാലയങ്ങൾ, വിശ്രമ കേന്ദ്രങ്ങൾ, വ്യാപാരശാലകൾ തുടങ്ങിയവക്ക് അനുയോജ്യമായ കെട്ടിടങ്ങൾ നിർമ്മിച്ച് വാടകക്ക് കൊടുക്കണം.

(ഡി) ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ വികസനത്തിനും ആരാധകരുടെ സൗകര്യത്തിനും ക്ഷേത്രങ്ങളോട് ചേർന്നു കിടക്കുന്ന ഭൂമികൾ സമ്പാദിക്കേണ്ടി വരുന്ന സന്ദർഭത്തിൽ, ഭരണാധികാരികളുടെ അഭ്യർത്ഥന അനുസരിച്ച്, അത് ഒരു ''പൊതു ആവശ്യം'' ആയി പരിഗണിച്ചും, പ്രഖ്യാപിച്ചും ഗവൺമെൻറ് പൊന്നുംവിലക്ക് എടുത്ത് കൊടുക്കേണ്ടതാണ്.

(ഇ) ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിലും ദേവസ്വം ഭൂമികളിലും കയ്യേറുന്നവരെ കാലതാമസം കൂടാതെ ഒഴിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള അധികാരം ക്ഷേത്ര ഭരണ ചുമതല വഹിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്ക് നിയമപ്രകാരം നൽകണം. കേരള പഞ്ചായത്ത് നിയമമനുസരിച്ച് 1964-ൽ നടപ്പാക്കിയ ചട്ടങ്ങളുടെ മാതൃക ഈ വിഷയത്തിൽ സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണ്.

(എഫ്) ദീർഘകാലമായി ദേവസ്വങ്ങളും ഹിന്ദുമത–ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളും കുത്തകപാട്ട വ്യവസ്ഥയിൽ കൈവശംവച്ച് അനുഭവിച്ചു വരുന്ന ഭൂമികൾ ആ സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് സ്ഥിരാവകാശം നൽകി പതിച്ചു കൊടുക്കണം.

(ജി) കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഉടമസ്ഥതയിലുള്ള എല്ലാ കെട്ടിടങ്ങളേയും ''കേരളാ കെട്ടിടവാടക നിയന്ത്രണ നിയമത്തിൻെറ'' വ്യവസ്ഥകളിൽനിന്നും ഒഴിവാക്കി വിജ്ഞാപനം ചെയ്യണം. (അദ്ധ്യായം 22)

22. (എ) നിലവിലുള്ള തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടും, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം സർപ്ലസ് ഫണ്ടും, കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടും, ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടും അതേപടി തുടരേണ്ടതാണ്. ഈ ഫണ്ടുകളും, മലബാർ എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണറുടെ ഫണ്ടും ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം നടപ്പാക്കുന്ന തീയതി മുതൽ ''കേരളാ ദേവസ്വം ധർമ്മ സമിതിയിൽ'' നിക്ഷിപ്തമാക്കണം. അവയുടെ നിയന്ത്രണവും വിനിയോഗവും കേരളാ ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ മുഖേന ''ധർമ്മസമിതി'' കൈകാര്യം ചെയ്യണം.

(ബി) ''കേരളാ ദേവസ്വം ഫണ്ട്'' എന്ന പേരിൽ ഒരു ''പൊതുഭരണ ഫണ്ട്'' നിയമപ്രകാരം രൂപീകരിക്കണം. ഈ ഫണ്ടിൽ താഴെ പറയുന്ന തുകകൾ സമാഹരിക്കണം.

(1) തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിൻെറയും, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിൻെറയും 1983–84 ബഡ്ജറ്റിൽ, ഭരണ നിയന്ത്രണ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ചെലവിലേക്ക് വക കൊള്ളിച്ചിട്ടുള്ള തുകകൾ. ഈ തുകകൾ ആണ്ടുതോറും പുനർ നിർണ്ണയം ചെയ്യണം.

(2) തിരുവിതാംകൂറിലെ പി.ഡി. ദേവസ്വങ്ങളുടെയും, തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ പ്രദേശങ്ങളിലെ എല്ലാ ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും വാർഷിക മൊത്തം ആദായത്തിൻെറ ഏഴര ശതമാനം വരുന്ന തുക.

(സി) ''പൊതുനൻമഫണ്ട്'' എന്ന പേരിൽ ഒരു പുതിയ ഫണ്ട് രൂപീകരിക്കണം. ഈ ഫണ്ടിലേക്ക് തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽ നിന്നും, കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽനിന്നും, ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭ സ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഫണ്ടിൽനിന്നും വാർഷിക മൊത്തം ആദായത്തിന്റെ 15 ശതമാനം വരുന്ന തുക വർഷംതോറും നിക്ഷേപിക്കണം. ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ 1983–84-ലെ വാർഷിക വരുമാനം 10,000 രൂപയിൽ അധികമുള്ളവ, അവയുടെ വരുമാനത്തിന്റെ 5 ശതമാനം ഈ ഫണ്ടിലേക്ക് സംഭാവന നൽകണം. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ജീർണ്ണോദ്ധാരണത്തിനും, നവീകരണത്തിനും, വികസനത്തിനും വക പറഞ്ഞ് പൊതുജനങ്ങൾ നൽകുന്ന എല്ലാ സംഭാവനകളും ഈ ഫണ്ടിൽ നിക്ഷേപിക്കണം.

(ഡി) കേരളാ ദേവസ്വം ഫണ്ടിന്റെയും, പൊതുനൻമ ഫണ്ടിന്റെയും നിയന്ത്രണവും വിനിയോഗാധികാരവും ''ധർമ്മസമിതിക്കു'' വേണ്ടി ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ നിർവഹിക്കുന്നതാണ്.

(ഇ) ''ധർമ്മസമിതിയുടെ'' നിയന്ത്രണത്തിൽ രൂപം കൊള്ളുന്ന ദേവസ്വം ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിലെ എല്ലാ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും വേതനം, കേരളാ ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽ നിന്നാണ് നൽകേണ്ടത്. ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം നടത്തുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും, ജീവനക്കാരുടെയും വേതനം തുടങ്ങിയ ചെലവുകളെല്ലാം അതാത് ദേവസ്വം ഫണ്ട് വഹിക്കേണ്ടതാണ്.

(എഫ്) ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പുനരുദ്ധാരണത്തിനും, ഹൈന്ദവ ജനതക്ക് മാത്രം പ്രയോജനപ്പെടുന്ന മതാഭ്യാസനം, സംസ്കൃതപാഠശാല തുടങ്ങിയ പരിപാടികൾക്കും മാത്രമേ ''പൊതുനന്മഫണ്ട്'' ഉപയോഗിക്കാൻ പാടുള്ളൂ.

(ജി) തിരുവിതാംകൂറിലെയും, കൊച്ചിയിലേയും ''ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ'' ജീവനക്കാർക്കുള്ള വേതനം, നിത്യനിദാനങ്ങൾ തുടങ്ങിയ ക്ഷേത്രസംബന്ധമായ എല്ലാ ചെലവുകൾക്കും, യഥാക്രമം, ''തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടും'', ''കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടും'' വിനിയോഗിക്കണം. കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വം ഫണ്ട് ഏകീകൃത നിയമം നടപ്പാക്കുമ്പോൾ ''കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽ'' ലയിപ്പിക്കുകയും, ആ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ നിത്യനിദാനങ്ങൾക്കും ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ ശമ്പളത്തിനും ആവശ്യമുള്ള തുക കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽ നിന്നും വിനിയോഗിക്കുകയും ചെയ്യണം.

(എച്ച്) ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ഫണ്ടും, ചെലവുകളും ഇപ്പോൾ നടന്നു വരുന്നതുപോലെ സ്വതന്ത്രമായി തുടരുന്നതാണ്.

(ഐ) ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം നടപ്പാക്കുന്നതോടെ കേരളത്തിലെ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും കണക്കുകൾ പരിശോധിക്കാനുള്ള അധികാരം ''ദേവസ്വം ധർമ്മ സമിതിയിൽ'' നിയമപ്രകാരം നിക്ഷിപ്തമാക്കണം. ''ആഡിറ്റർ കൺട്രോളറായി'' അക്കൗണ്ടന്റ് ജനറലിന്റെ ആഫീസിൽനിന്നും ഭരണപരിചയമുള്ള ഒരു സീനിയർ ഹിന്ദു ഉദ്യോഗസ്ഥനെ കടമെടുത്ത് നിയമിക്കേണ്ടതാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൽ, നിലവിലുള്ള ദേവസ്വം ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരിൽ അർഹതയുള്ളവർ ഉൾപ്പെട്ട ആഡിറ്റ് ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റ് രൂപീകരിക്കണം.

(ജെ) ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഫണ്ടുകളും ''ധർമ്മ സമിതിയുടെ'' ചുമതലയിൽ ആഡിറ്റ് ചെയ്യേണ്ടതാണ്. മറ്റ് ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും കണക്കുകളും അംഗീകൃത ആഡിറ്റർമാരെക്കൊണ്ട് അതാത് സ്ഥാപനങ്ങളും നേരിട്ട് ആഡിറ്റ് ചെയ്യിച്ച ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടിന്റെ ശരിപകർപ്പ്, ''ക്ഷേത്ര സമിതികളും'' മുഖേന ''ധർമ്മസമിതിക്ക്'' അയച്ചിരിക്കണം. ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലോ, ഗുണഭോക്താക്കളുടെ പരാതിയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലോ, ഏതെങ്കിലും സ്ഥാപനത്തിന്റെ കണക്കുകളും നേരിട്ട് ആഡിറ്റ് ചെയ്യിക്കാൻ ''ധർമ്മസമിതിക്ക്'' അധികാരമുണ്ടായിരിക്കും.

(കെ) ഊരാണ്മ ദേവസ്വങ്ങളുടെയും, മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടുകളും പരിശോധിച്ച്, ക്രമക്കേടുകൾക്കും പണാപഹരണങ്ങൾക്കും എതിരായി കർശന നടപടികളും സ്വീകരിക്കുകയും കാലതാമസം കൂടാതെ പരിഹാരം നേടുകയും വേണം. ഇതിനാവശ്യമായ പ്രത്യേക വ്യവസ്ഥകളും ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തണം.

(എൽ) ''ധർമ്മസമിതിയുടെ'' ഭരണത്തിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചും, ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചും ഉണ്ടാകുന്ന പണാപഹരണങ്ങൾക്കും, ക്രമക്കേടുകൾക്കും എതിരായി, ഉത്തരവാദപ്പെട്ട ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ മേൽ ഫലപ്രദമായ നടപടികളും സ്വീകരിക്കുന്നതിന് നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം. ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടനുസരിച്ച് ഉത്ഭവിക്കുന്ന ''സർചാർജ്'', ജില്ലാ കലക്ടർ മുഖേന കരകുടിശ്ശിക ഈടാക്കൽ നിയമത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ വസൂലാക്കാനുള്ള വ്യവസ്ഥകളും ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ ഉൾക്കൊള്ളിക്കണം.

(എം) ''സർചാർജ്'' ഉത്തരവിനെപ്പറ്റി ബന്ധപ്പെട്ട ഉദ്യോഗസ്ഥന് പരാതിയുള്ളപക്ഷം, അധികാരാതിർത്തിയിലുള്ള ജില്ലാ കോടതിയിൽ ഹർജി ബോധിപ്പിച്ച് പരിഹാരം നേടാൻ നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം.

(എൻ) സാമ്പത്തിക വർഷം ഏപ്രിൽ ഒന്നു മുതൽ മാർച്ച് മുപ്പത്തി ഒന്നുവരെ നിജപ്പെടുത്തി ഏകീകരിക്കണം.

(ഒ) 5,000 രൂപായിൽ കവിഞ്ഞുള്ള എല്ലാ ചെലവാക്കലുകളും ''പ്രീ ആഡിറ്റിനു'' വിധേയമാക്കണം.

(പി) ''ധർമ്മസമിതിയുടെ'' വാർഷിക ബഡ്ജറും, തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടുകളുടെ ബഡ്ജറും ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ തയ്യാറാക്കി, ''ദേവസ്വം ധർമ്മസഭയിൽ'' അവതരിപ്പിച്ച് ചർച്ച ചെയ്ത ശേഷം, ധർമ്മസഭയുടെ അഭിപ്രായത്തോടുകൂടി ''ധർമ്മസമിതിക്ക്'' സമർപ്പിക്കണം. ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ബഡ്ജറ്റ് അതാതു ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണ ചുമതല വഹിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരാണ് തയ്യാറാക്കേണ്ടത്. ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ബഡ്ജറുകളും യഥാവസരം തയ്യാറാക്കി അതാതു പ്രദേശത്തെ ''ക്ഷേത്രസമിതികൾക്ക്'' അയച്ചിരിക്കണം. (അദ്ധ്യായം 23)

23. (എ) ദേവസ്വങ്ങളുടെ നേരിട്ടുള്ള ഭരണച്ചുമതല വഹിക്കുന്ന ശ്രീകാര്യം, മാനേജർ, എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ എന്നീ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ സേവന–വേതന വ്യവസ്ഥകളും പുനഃസംവിധാനം ചെയ്ത് പ്രാദേശികമായ പൊരുത്തക്കേടുകളും ഇല്ലാതാക്കണം.

(ബി) ആവശ്യമില്ലാത്ത തസ്തികകളും, സർവീസിലുള്ള ജീവനക്കാർക്ക് ദോഷകരമാകാത്ത രീതിയിൽ നിർത്തലാക്കി, മേൽ ഭരണ ചെലവ് കുറക്കണം.

(സി) വഴിപാട് റേറ്റുകളും തത്പദീക്ഷയില്ലാതെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്ന നയം ഉപേക്ഷിക്കണം. കൊച്ചിയിലെയും, മലബാറിലെയും വഴിപാട് റേറ്റുകളും കുറെക്കൂടി വർദ്ധിപ്പിച്ച് കേരളത്തിലെ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ബാധകമായ ഏകീകൃത വഴിപാട് സംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തണം ശാന്തിക്കാരുടെ ''വഴിപാട്കൂറും'' ക്രമീകരിക്കണം.

(ഡി) ക്ഷേത്ര സങ്കേത ഭൂമികളും പ്രത്യുൽപ്പാദനപരമായ പരിപാടികളും നടപ്പാക്കാൻ ഉപയോഗിക്കണം. ഇതിനാവശ്യമായ മൂലധനം ധനസഹായ സ്ഥാപനങ്ങളിൽനിന്നും ലഭ്യമാക്കാനുള്ള വ്യവസ്ഥകളും ഏകീകൃത നിയമത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തണം.

(ഇ) കലാപരമായോ, ആചാരപരമായോ പ്രസക്തിയില്ലാത്തവയും, ക്ഷേത്രാവശ്യങ്ങൾക്ക് പ്രയോജനപ്പെടാത്തവയുമായ നടവരവ് സാധനങ്ങളും, ബന്ധപ്പെട്ട ''ക്ഷേത്രസമിതി''യുടെ ചുമതലയിൽ തിട്ടപ്പെടുത്തി പരസ്യ ലേലത്തിൽ വിറ്റ് മുതൽ കൂട്ടണം. ഈ മുതൽ ബന്ധപ്പെട്ട ക്ഷേത്രത്തിന് ആവശ്യമില്ലാത്തപക്ഷം ''ധർമ്മസമിതി'' നിശ്ചയിക്കുന്ന രീതിയിൽ വിനിയോഗിക്കാവുന്നതാണ്. (അദ്ധ്യായം 24)

24. (എ) ഏകീകൃത നിയമവും ഭരണസംവിധാനവും പ്രാവർത്തികമാകുന്നതുവരെയുള്ള ഇടക്കാലത്തേക്ക് ഒരു ''കേന്ദ്രഭരണ സമിതി'' രൂപീകരിക്കണം. ഏകീകൃത നിയമത്തിനും അതനുസരിച്ചുള്ള ഭരണ ക്രമങ്ങൾക്കും രൂപകൽപ്പന നടത്തേണ്ടത് ഈ സമിതിയാണ്.

(ബി) ഏഴംഗങ്ങളിൽ കവിയാതെയുള്ള ഇടക്കാല ''കേന്ദ്രബോർഡ്'' രൂപീകരിക്കുന്നതാണ് ആശാസ്യമായിട്ടുള്ളത്. ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, ശിവഗിരിമഠം, കേരള ക്ഷേത്ര സംരക്ഷണ സമിതി, കേരളാ ഊരാണ്മ ദേവസ്വം ബോർഡ്, ഗുരുവായൂരപ്പൻ സങ്കീർത്തന ട്രസ്റ്റ്, കേരളാ ബ്രാഹ്മണ സഭ, കേരളാ തന്ത്രി സമാജം, കേരളാ ഗൗഡസാരസ്വത ദേവസ്വം ബോർഡ്, അഖില കേരള പൗർണ്ണമി സംഘം, കേരളാ ഹരിജൻ ഫെഡറേഷൻ, വിശ്വഹിന്ദു പരിഷത്ത് എന്നീ സംഘടനകളിൽ നിന്നും 3 പേരുടെ വീതം പാനൽ വരുത്തി, മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ ഉപദേശാനുസരണം, അവരിൽനിന്നും 7 പേരെ കേരളാ ഗവർണ്ണറോ, കേരളാ ചീഫ് ജസ്റ്റീസോ, നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്ത ''കേന്ദ്ര ദേവസ്വം ബോർഡ്'' രൂപീകരിക്കണം. ഇവരിൽ ഹരിജനങ്ങൾക്കും, സ്ത്രീകൾക്കും ഓരോ പ്രതിനിധിയും തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ പ്രദേശങ്ങൾക്ക് അർഹമായ പ്രാതിനിദ്ധ്യവും ഉണ്ടായിരിക്കണം.

(സി) ബോർഡ് അംഗങ്ങൾക്ക് മിതമായ ഓണറേറിയവും, സഞ്ചാരപ്പടിയും വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം.

(ഡി) കേന്ദ്രബോർഡ് രൂപീകരിക്കുന്നതോടെ, തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡുകളും, ഗുരുവായൂർ, കൂടൽമാണിക്യം ഭരണ സമിതികളും, മലബാറിൽ എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണർ രൂപീകരിച്ചിട്ടുള്ള ട്രസ്റ്ററി ബോർഡുകളും, ഏരിയാ കമ്മിറ്റികളും പിരിച്ചുവിടേണ്ടതാണ്.

(ഇ) മുൻ പറഞ്ഞ ഭരണക്രമം നടപ്പാക്കുന്നതിനാവശ്യമായ ഭേദഗതികളും തിരുവിതാംകൂർ-കൊച്ചി ഹിന്ദുമത-ധർമ്മസ്ഥാപന നിയമത്തിലും ഗുരുവായൂർ, കൂടൽമാണിക്യം, ദേവസ്വം നിയമങ്ങളിലും, മലബാറിലെ ഹിന്ദുമത-ധർമ്മാർത്ഥദാന നിയമത്തിലും വരുത്തികൊണ്ടുള്ള ഓർഡിനൻസ് പുറപ്പെടുവിക്കണം. (അദ്ധ്യായം. 25)

25. (എ) ക്ഷേത്രസങ്കേതങ്ങൾക്കും അവയോട് ചേർന്നുള്ള സത്രങ്ങൾ, ശാന്തിമഠങ്ങൾ, വിവാഹമണ്ഡപങ്ങൾ, സദ്യാലയങ്ങൾ, കുളപ്പുരകൾ, ആനപ്പന്തികൾ തുടങ്ങിയ ചമയങ്ങൾക്കും വസ്തു നികുതി ചുമത്തുന്നതിൽ നിന്നും സ്വയം-ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളെ കർശനമായി വിലക്കേണ്ടതാണ്.

(ബി) തീർത്ഥാടന കേന്ദ്രങ്ങളായ മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ഉത്സവാദി അടിയന്തിരങ്ങളോടനുബന്ധിച്ച് ശുചീകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്തുന്നതിനും, ക്രമസമാധാനപാലനത്തിനും ചെലവാകുന്ന തുകയുടെ അംശാദായം പ്രസ്തുത ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ നിന്നും ഈടാക്കുന്ന നടപടി നിർത്തലാക്കണം.

(സി) പുരാതന കാലംമുതൽ കരമൊഴിവായി പ്രഖ്യാപിച്ചിരുന്ന ക്ഷേത്ര സങ്കേത ഭൂമികൾക്ക് കരം ചുമത്താൻ പാടില്ലെന്ന് റവന്യൂ അധികാരികൾക്ക് കർശനമായി നിർദ്ദേശം നൽകണം.

(ഡി) പൊതു ആരാധനാലയങ്ങൾക്ക് നൽകുന്ന സംഭാവനകൾ ആദായനികുതി ചുമത്തുന്നതിൽ നിന്നും ഒഴിവാക്കാനുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ ബന്ധപ്പെട്ട നിയമത്തിൽ ചേർക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കണം. (അദ്ധ്യായം. 26)

26. (എ) തച്ചു ശാസ്ത്രത്തിലും ക്ഷേത്ര ശിൽപ്പകലകളിലും പ്രാഗത്ഭ്യവും പ്രവർത്തന പരിചയവും ഉള്ളവരുടെ ഒരു ''വിദഗ്ദ്ധ ഉപദേശക സമിതി'' രൂപീകരിച്ച് ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പുനരുദ്ധാരണം തുടങ്ങിയ പരിപാടികൾ ആസൂത്രണം ചെയ്ത് ''ധർമ്മസമിതി''യുടെ നിയന്ത്രണത്തിൽ നടപ്പാക്കണം. ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഉദ്ധാരണത്തിന് വേണ്ട ധനസഹായം ''പൊതു നൻമഫണ്ടിൽ'' നിന്നും നൽകണം.

(ബി) ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായ പണികൾക്കാവശ്യമുള്ള കെട്ടിട നിർമ്മാണ സാമഗ്രികൾ മൊത്തമായി വാങ്ങേണ്ടിവരുമ്പോൾ, ഭരണാധികാരികളുടെ അപേക്ഷയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, വിൽപന നികുതിയിൽ നിന്നും ഒഴിവാക്കി കൊടുക്കണം.

27. (എ) നാലമ്പലത്തിനകത്തുള്ള തിക്കും തിരക്കും ഒഴിവാക്കുന്നതിന് കമ്പിയഴികളിട്ട് ''ക്യൂ സംമ്പ്രദായം'' ഏർപ്പെടുത്തണം. തീരെ പ്രായം കുറഞ്ഞ കുട്ടികളെ നാലമ്പലത്തിനകത്ത് കൊണ്ടുപോകുന്നത് കർശനമായി നിരുത്സാഹപ്പെടുത്തണം.

(ബി) വിനോദസഞ്ചാരത്തിനെത്തുന്ന ആളുകൾ ഭേഹശുദ്ധി വരുത്താതെയും ക്ഷേത്രോചിതമല്ലാത്ത വേഷങ്ങളണിഞ്ഞും ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ കയറുന്നത് നിരോധിക്കണം.

(സി) ആരാധനാ മൂർത്തിയെ വ്യക്തമായി കണ്ട് ദർശനം നടത്താനുള്ള സംവിധാനം, തന്ത്ര വിധിപ്രകാരം ശ്രീകോവിലുകളിൽ ഏർപ്പെടുത്താൻ നോക്കണം.

(ഡി) ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിൽ, വിശിഷ്യാ നാലമ്പലത്തിനകത്ത്, കസേര, മേശ തുടങ്ങിയവ ഉപയോഗിക്കുന്ന പ്രവണത നിരുത്സാഹപ്പെടുത്തണം.

28. ക്ഷേത്രത്തിലെ അടിയന്തിരങ്ങൾക്കും മറ്റും കേരളാടിസ്ഥാനത്തിൽ ഒരു ''പൊതു ദേവസ്വം പഞ്ചാംഗം'' തയ്യാറാക്കണം.

29. ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ കലാശില്പങ്ങളും, ചുവർ ചിത്രങ്ങളും ശിൽപ്പ കലാ വിദഗ്ദ്ധൻമാരുമായി ആലോചിച്ച് കരുതലോടെ പുതുക്കി സംരക്ഷിക്കണം.

30. ക്ഷേത്രത്തിൽ ആരാധനക്ക് എത്തുന്നവർക്ക് ദർശനത്തിനും, പ്രസാദവിതരണത്തിനും വലിപ്പച്ചെറുപ്പമോ, വിവേചനമോ ഉണ്ടാകാതെ കരുതണം.

31. ആരാധകർക്ക് ശരിയായ അറിവും, വിശ്വാസവും, ആസക്തിയും പകരാനുള്ള വിവരങ്ങളും, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഐതീഹ്യപരമായ പശ്ചാത്തലവും, ആരാധനാക്രമങ്ങളും വിശദീകരിക്കുന്ന ആധികാരികമായ ''മാർഗ നിർദ്ദേശക ഗ്രന്ഥം'' (ഗൈഡ്ബുക്ക്) തയ്യാറാക്കി പ്രസിദ്ധംചെയ്യണം.

32. നാശോൻമുഖമായ ക്ഷേത്രങ്ങൾ പുനരുദ്ധാരണം ചെയ്ത്, ഇപ്പോഴുള്ള സ്ഥാനങ്ങളിൽ തന്നെ ചൈതന്യവത്തായി നിലനിർത്തുന്നതിന് വേണ്ട നടപടികളും സ്വീകരിക്കണം.

33. ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതിയുടെ'' ഭരണത്തിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് രാത്രി കാവലിനായി ഒരു പ്രത്യേക സംരക്ഷണ സേന രൂപീകരിക്കണം. ഇവർക്ക് സംസ്ഥാനപോലീസ് സേനാംഗങ്ങൾക്ക് നൽകിവരുന്ന പരിശീലനവും ക്ഷേത്രാചാരങ്ങൾക്ക് വിരുദ്ധമല്ലാത്ത യൂണിഫാറവും, ആയുധങ്ങളും നൽകേണ്ടതാണ്.

34. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെയും, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെയും അച്ചടിശാലകളും, സാങ്കേതികമായ കാര്യക്ഷമത നിലനിർത്തുന്ന രീതിയിൽ പുനഃസംവിധാനം ചെയ്യണം.

35. പുതിയ ഭരണ സംവിധാനം നിലവിൽ വരുമ്പോൾ, ആദ്ധ്യാത്മിക വിഷയങ്ങളിൽ ആധികാരികമായ ഉപദേശം നൽകാൻ പ്രാപ്തനായ ആചാര്യനേയോ, ആചാര്യൻമാരേയോ നിശ്ചയിച്ച് അംഗീകരിക്കണം.

36. ഈ റിപ്പോർട്ടിലെ എല്ലാ ശുപാർശകളും കേരളത്തിലെ ധർമ്മാർത്ഥ ദാനങ്ങൾക്കും അവയുടെ സ്വത്തുക്കൾക്കും കൂടി ബാധകമാക്കണം. (അദ്ധ്യായം. 26)

37. നിലവിലുള്ള തിരുവിതാംകൂർ–കൊച്ചി, ദേവസ്വം ബോർഡുകളും, കൂടൽമാണിക്യം, ഗുരുവായൂർദേവസ്വം ഭരണസമിതികളും, മലബാറിലെ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് എൻഡോവ്മെന്റ് കമ്മീഷണർ രൂപീകരിച്ചിട്ടുള്ള ട്രസ്റ്റിബോർഡുകളും, ഏരിയാകമ്മിറ്റികളും പിരിച്ചുവിട്ടുകൊണ്ടുള്ള ഓർഡിനൻസ് എത്രയും വേഗം പുറപ്പെടുവിക്കാനുള്ള കർത്തവ്യം ഗവൺമെന്റ് നിറവേറ്റണം. ബന്ധപ്പെട്ട നിയമങ്ങളിലെ പ്രസക്ത വ്യവസ്ഥകളും എടുത്തു പറഞ്ഞ്, കാര്യകാരണ സഹിതം അവ പിരിച്ചുവിടുന്നതിൽ അപാകതയില്ല.

38. ഇരുപത്തിനാലാം നമ്പർ ശുപാർശയിൽ പറയുന്നതനുസരിച്ചുള്ള ''പാനൽ'' മുൻകൂട്ടി വരുത്തി, ''ഇടക്കാല ബോർഡിന്റെ'' ഘടന രൂപപ്പെടുത്തിയ ശേഷം ഓർഡിനൻസ് പുറപ്പെടുവിക്കുകയാണ് ആശാസ്യമായിട്ടുള്ളത്.

39. ഈ റിപ്പോർട്ടിൽ ചേർത്തിരിക്കുന്ന ''ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ'' കരട് രേഖയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലും, ''ഇടക്കാല ബോർഡിന്റെ'' അഭിപ്രായങ്ങളും അനുസരിച്ചും, ''ഏകീകൃത നിയമം'' തയ്യാറാക്കാൻ നിയമവകുപ്പിന് നിർദ്ദേശം നൽകണം.

40. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ വാർഷിക ഗ്രാന്റ് വർദ്ധന; ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ വാർഷികാശന പുനർനിർണയം; നിക്ഷിപ്ത വനഭൂമിയുടെ ഒരു പങ്ക് വിട്ടുകൊടുക്കുക; സ്വയം ഭരണ സ്ഥാപന നിയമങ്ങളിലെ നികുതി ചുമത്തൽ വ്യവസ്ഥകളുടെ ഭേദഗതി, തുടങ്ങിയ വിഷയങ്ങളും ''ഇടക്കാല ബോർഡുമായി'' ഗവൺമെന്റ് ചർച്ച ചെയ്തു, ഉചിതമായ തീരുമാനങ്ങളും എടുക്കുകയും എത്രയും വേഗം നടപ്പാക്കുകയും ചെയ്യണം. (അദ്ധ്യായം 28)

അദ്ധ്യായം 28

ഗവൺമെന്റിന്റെ കർത്തവ്യം

1. കേരള സംസ്ഥാനം രൂപീകരിച്ചു പതിനാല് വർഷങ്ങളും കഴിഞ്ഞപ്പോഴാണ് ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് ഏകീകൃതനിയമം നിർമ്മിക്കുന്നതിനെപ്പറ്റി ഗവൺമെന്റ് പരിഗണിക്കാനാരംഭിച്ചത്. 1960 സെപ്റ്റമ്പർ 9-ാം തീയതി തിരുവനന്തപുരത്തു വച്ച്; അന്ന് ദേവസ്വം വകുപ്പിന്റെ ചുമതല വഹിച്ചിരുന്ന മന്ത്രി യശശ്ശരീരനായ ശ്രീ. വി. കെ. വേലപ്പൻ വിളിച്ചു കൂട്ടിയ കാൺഫറൻസിൽ, അന്നത്തെ മുഖ്യമന്ത്രി, യശശ്ശരീരനായ ശ്രീ പട്ടംതാണുപിള്ളയും, ഈ രാജ്യത്തെ ഹിന്ദുനേതാക്കൻമാരും മതാചാര്യൻമാരും, ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികളും സംബന്ധിച്ചിരുന്നു. സുദീർഘമായ ചർച്ചകൾക്ക് ശേഷം, ''ദേവസ്വം ഭരണം ഏകീകരിക്കുന്നതിന്'', പൊതുജനാഭിപ്രായം ആരാഞ്ഞ്, ആവശ്യമായ നിർദ്ദേശങ്ങളും സമർപ്പിക്കുവാൻ ഒരു കമ്മീഷനെ നിയമിക്കണമെന്നുള്ള തീരുമാനം എടുത്തു. 1961 ആഗസ്റ്റിൽ, ശ്രീ കുട്ടിക്കൃഷ്ണമേനോന്റെ നേതൃത്വത്തിലുള്ള ഏഴംഗകമ്മീഷൻ നിയമിക്കപ്പെട്ടു. കുട്ടിക്കൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷൻ സമർപ്പിച്ച റിപ്പോർട്ടിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ഏകീകൃത നിയമത്തിനു വേണ്ടിയുള്ള ''ബില്ല്'' തയ്യാറാക്കാൻ പത്തുവർഷം വേണ്ടിവന്നു. ആ ബില്ലിനെപ്പറ്റി സർക്കാർ തലത്തിലുള്ള പരിഗണന മൂന്നു വർഷത്തിലധികം നീണ്ടുപോയി. 1975 ആഗസ്റ്റ് 27 ന് ഈ ബില്ല് ''പിൻവലിക്കാനാണ്'' അന്നത്തെ മന്ത്രിസഭ തീരുമാനിച്ചത്. അതിനുള്ള കാരണങ്ങളും എന്തുതന്നെയായാലും; 1960-ൽ സമാരംഭിച്ച ദേവസ്വം ഭരണ പരിഷ്കാര സംരംഭത്തിന്റെ; ഫലപ്രദമായ സമാപനം ഇനിയും ആയിട്ടില്ല. ഈ യഥാർത്ഥ്യങ്ങളുടെ പശ്ചാത്തലത്തിലാണ്, എന്റെ റിപ്പോർട്ട് ഞാൻ തയ്യാറാക്കി സമർപ്പിക്കുന്നത്.

2. കമ്മീഷനെ നിയമിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഗവൺമെന്റിന്റെ ഉത്തരവിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ളതും; അനേഷണ വിഷയങ്ങളോട് ബന്ധപ്പെട്ടതുമായ എല്ലാ പ്രശ്നങ്ങളെപ്പറ്റിയും, പ്രായോഗികമായ പഠനം നടത്തി, എന്റെ

മനസ്സാക്ഷിക്ക് ബോദ്ധ്യമായ ശുപാർശകൾ സമർപ്പിക്കാൻ ഞാൻ പരമാവധി യത്നിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്റെ പരിമിതികളെപ്പറ്റി ഗവൺമെന്റിനും ഈ രാജ്യത്തെ ഹിന്ദുജനതയ്ക്കും ബോധ്യമുണ്ടെന്ന് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. സങ്കീർണ്ണങ്ങളായ നിരവധി പ്രശ്നങ്ങളാണ്, ചുരുങ്ങിയ സമയത്തിനുള്ളിൽ കൈകാര്യം ചെയ്യേണ്ടിയിരുന്നത്. പതിറ്റാണ്ടുകളായി വേരുറച്ചിരുന്ന, പൈവിധ്യം നിറഞ്ഞ ഭരണ സംവിധാനങ്ങളിൽ അടിഞ്ഞു കൂടാനിടയായ അനാശാസ്യപ്രവണതകളുടെ വേരറുത്തുവിടാതെ അർത്ഥവത്തായ, ക്ഷേത്ര ഭരണം അവതരിപ്പിക്കാൻ സാധ്യമായിരുന്നില്ല. അനർഹമായ ആനുകൂല്യങ്ങളും, ദുഃസ്വാതന്ത്ര്യങ്ങളും ആസ്വദിച്ചിരുന്നവർക്ക്, അടിസ്ഥാനപരമായ മാറ്റങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെടാൻ ഇടയില്ലല്ലോ.

3. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ, ഗവൺമെന്റിന്റെ കർത്തവ്യത്തെപ്പറ്റി ഒന്നോ രണ്ടോ കാര്യങ്ങൾകൂടി പറഞ്ഞു കൊള്ളട്ടെ. എന്റെ അന്വേഷണ മദ്ധ്യത്തിൽ സംജാതമായ ചില സാഹചര്യങ്ങളെയും, എനിക്ക് നേരിട്ട് ലഭിച്ച തെളിവുകളെയും ഗൗരവപൂർവം പരിഗണിച്ചശേഷം, 1983 സെപ്റ്റംബറിൽ, ഒരു ''ഇടക്കാല റിപ്പോർട്ട്'' ഞാൻ തയ്യാറാക്കി, മുഖ്യമന്ത്രിക്കും, ദേവസ്വം വകുപ്പ് മന്ത്രിക്കും സമർപ്പിച്ചിരുന്നു. എനിക്ക് ബോധ്യപ്പെട്ട വസ്തുതകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, തിരുവിതാംകൂറിലെയും കൊച്ചിയിലേയും ദേവസ്വം ബോർഡുകൾ എത്രയും വേഗം പിരിച്ചുവിടണമെന്നും, തൽക്കാലം ''അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ ഭരണം'' ഏർപ്പെടുത്തണമെന്നുമാണ് ഞാൻ ശുപാർശ ചെയ്തിരുന്നത്. ഇതിനാവശ്യമായ നിയമ നിർമ്മാണത്തിന്റെ കരടു രൂപവും എന്റെ റിപ്പോർട്ടിൽ ചേർത്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ''ബോർഡുഭരണ'' ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഉത്തമ താൽപര്യത്തെ കരുതി, ഞാൻ സമർപ്പിച്ച ശുപാർശകൾ, എന്തു കാരണവശാലോ ഗവൺമെൻറിനു സ്വീകാര്യമായില്ലെന്ന് ഞാൻ അനുമാനിക്കുന്നു. ഈ യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളുടെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ; ഞാൻ സമർപ്പിക്കുന്ന ഈ റിപ്പോർട്ടിന്റെ നേർക്കുള്ള ഗവൺമെൻറ് സമീപനം എന്തായിരിക്കുമെന്ന് പ്രവചിക്കാൻ സാദ്ധ്യമല്ല. ക്ഷേത്ര സങ്കൽപങ്ങളിലും, സഗുണോപാസനയിലും ഉറച്ച വിശ്വാസം പുലർത്തുന്ന മുഖ്യമന്ത്രി, ശ്രീ. കെ. കരുണാകരന്റെ നേതൃത്വത്തിലുള്ള മതവിശ്വാസികളുടെ ഗവൺമെൻറ്, ഈ രാജ്യത്തെ ഹൈന്ദവരുടെ വികാര വിശ്വാസങ്ങളെ അർഹിക്കുന്നവിധം മാനിക്കുമെന്നും, സമചിത്തതയോടെ ഈ റിപ്പോർട്ട് പരിഗണിക്കുമെന്നും, ഭരണഘടനാപരമായും, ധാർമ്മികമായും ഗവൺമെൻറിൽ നിക്ഷിപ്തമായിരിക്കുന്ന കർത്തവ്യം കാല വിളംബം കൂടാതെ നിറവേറ്റുമെന്നും ഞാൻ പ്രത്യാശിക്കുന്നു.

4. ഈ രാജ്യത്തെ സാമൂഹിക പരിഷ്ക്കരണ രംഗത്ത് അനുപമമായ വിശാല വീക്ഷണവും, ത്യാഗോജ്വലമായ പാരമ്പര്യവും അവകാശപ്പെടാവുന്ന ഹിന്ദുമതാനുയായികൾക്ക്, അവരുടെ ആരാധനാലയങ്ങളും, മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും നാമാവശേഷമാകാതെ നിലനിർത്തണമെന്നുള്ള ഉൽക്കടമായ ആകാംക്ഷയുണ്ട്. സഹോദര സമുദായങ്ങളെപ്പോലെ, അവർക്കും ഈ വിഷയത്തിൽ, ഭരണഘടനാപരമായ മൗലീകാവകാശങ്ങളുണ്ടെന്നുള്ള കാര്യം വിസ്മരിക്കരുത്. മതേതര ഭരണകൂടത്തിന്റെ രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനത്തിൽനിന്നും ആരാധനാലയങ്ങളെ മോചിപ്പിക്കണമെന്ന്, ഈ രാജ്യത്തെ, രാഷ്ട്രീയ ബന്ധമുള്ളവർ പോലും എന്നോടു തുറന്നു സമ്മതിക്കുകയുണ്ടായി. ഈ യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളെല്ലാം ഗൗരവപൂർവം മനസ്സിലാക്കണമെന്ന് ഞാൻ ഗവൺമെൻറിനെ ഓർമ്മപ്പെടുത്തുന്നു.

5. എന്റെ റിപ്പോർട്ടിൽ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ശുപാർശകളുടെ സംക്ഷിപ്ത രൂപം മുൻ അദ്ധ്യായത്തിൽ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ഇവയിൽ പലതും; ഏകീകൃത നിയമവും ഭരണ സംവിധാനവും നടപ്പാക്കുമ്പോഴേ മാത്രം പ്രാവർത്തികമാക്കേണ്ടവയാണ്. ചിലതെല്ലാം ഞാൻ വിഭാവന ചെയ്യുന്ന ''ഇടക്കാല ഭരണ സംവിധാനം'', രൂപീകരിക്കുമ്പോഴേ പരിഗണിക്കാൻ സാധിച്ചേക്കും. ഗവൺമെൻറിനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം മുൻകയ്യെടുത്ത് എത്രയും വേഗം നടപ്പാക്കേണ്ട കാര്യങ്ങളേ പരിമിതങ്ങളാണ്. അവ, പ്രത്യേകമായി എടുത്തുപറയാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു.

6. ഏറ്റവും മുൻഗണന നൽകി, ഗവൺമെൻറ് തീരുമാനിക്കേണ്ട വിഷയം,'' ഇടക്കാല സംവിധാനമാണ്''. നിലവിലുള്ള തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡുകളും; കൂടൽമാണിക്യം, ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഭരണസമിതികളും, മലബാറിലെ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണർ രൂപീകരിച്ചിട്ടുള്ള ''ട്രസ്റ്റി ബോർഡുകളും'', ''ഏരിയാ കമ്മിറ്റികളും'' പിരിച്ചു വിട്ടുകൊണ്ടുള്ള ആർഡിനൻസ് പുറപ്പെടുവിക്കുകയാണ് ആദ്യമായി ചെയ്യേണ്ടത്. ബന്ധപ്പെട്ട നിയമങ്ങളിലെ പ്രസക്ത വ്യവസ്ഥകൾ എടുത്ത് പറഞ്ഞ്, കാര്യകാരണസഹിതം അവ റദ്ദാക്കുന്നതിൽ അപാകതയില്ല. നിയമവകുപ്പുമായി ആലോചിച്ച്, ആർഡിനൻസിന് രൂപം കൊടുക്കണം. ഇതോടൊപ്പം, ഭരണ സ്തംഭനം ഒഴിവാക്കാനായി; ഇടക്കാല ''കേരളാ ദേവസ്വം ബോർഡ്'' രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണ്. ഇതിന്റെ വിശദാംശങ്ങൾ മുൻ അദ്ധ്യായത്തിൽ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ആർഡിനൻസ് പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിനു മുമ്പ് തന്നെ, ബന്ധപ്പെട്ട സംഘടനകളിൽനിന്നും ''പാനൽ'' വരുത്തി, ബോർഡിന്റെ ഘടന രൂപപ്പെടുത്തുന്നത് ആശാസ്യമായിരിക്കും.

7. ഇടക്കാല ബോർഡ് രൂപീകരിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ, ഏകീകൃത നിയമം തയ്യാറാക്കുകയാണ് അടുത്തതായി ചെയ്യേണ്ടത്. ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ കരട് രേഖ, ഈ റിപ്പോർട്ടിൽ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ഇടക്കാല ബോർഡിന്റെ അഭിപ്രായങ്ങൾക്ക് അനുസരണമായി, നിയമത്തിന്റെ പൂർണ്ണരൂപം തയ്യാറാക്കാൻ ഗവൺമെൻറിന്റെ നിയമ വകുപ്പിന് നിർദ്ദേശം നൽകണം. എത്രയും വേഗം നിയമനിർമ്മാണ നടപടികൾ പൂർത്തിയാക്കി, ഈ രാജ്യത്തെ ഹൈന്ദവ ജനതയുടെ ചിരകാലാഭിലാഷം സാധിച്ചു കൊടുക്കാൻ ഗവൺമെൻറ് തയ്യാറാകണം.

8. ശ്ലേഷിക്കുന്ന കാര്യങ്ങളിൽ പ്രാധാന്യം അർഹിക്കുന്നവ; തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്റെ വാർഷിക ഗ്രാൻറ് വർദ്ധന; ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ വാർഷികാശനത്തിനുപകരമുള്ള ക്രയവില നിർണ്ണയം; നിക്ഷിപ്ത വനഭൂമികളിൽ ഒരുഭാഗം ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് ലഭ്യമാക്കുക; സ്വയംഭരണ സ്ഥാപന നിയമങ്ങളിലെ നികുതി ചുമത്തൽ വ്യവസ്ഥകളുടെ ഭേദഗതി തുടങ്ങിയവയാണ്. ഈ വിഷയങ്ങൾ ഇടക്കാല ബോർഡും ഗവൺമെൻറുമായി അവധാനപൂർവം ചർച്ച ചെയ്ത് ഉചിതമായ തീരുമാനങ്ങളെടുക്കാൻ ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടാകുകയില്ലെന്നാണ് എന്റെ വിശ്വാസം. ഗവൺമെൻറിന്റെ മതബോധവും ധർമ്മബുദ്ധിയും അതിന് സഹായകമാകട്ടെ.

9. എന്റെ റിപ്പോർട്ട് ഉപസംഹരിക്കുകയാണ്. ഈ രാജ്യത്തെ പ്രഗൽഭരായ ഏഴുപേരുൾപ്പെട്ട കുട്ടിക്കൃഷ്ണമേനോൻ കമ്മീഷൻ ഇരുപത് കൊല്ലം മുമ്പ് കൈകാര്യം ചെയ്ത വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റി; മാറിയ സാഹചര്യങ്ങളുടെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, ഒറ്റയ്ക്ക് പഠിക്കാനും പരിഹാരം

കണ്ടെത്താനുമുള്ള ശ്രമാവഹമായ ജോലിയാണ് ഗവൺമെൻറ് എന്നെ ഏൽപ്പിച്ചിരുന്നത്. എൻെറ പരിമിതികളും മനസ്സിലാക്കിക്കൊണ്ടുതന്നെ ആ ചുമതല ഞാൻ ഏറ്റെടുത്തു. ആരാധനാലയങ്ങളോടുള്ള എൻെറ അചഞ്ചലമായ ആഭിമുഖ്യവും, വിശാലമനസ്കരായ മതവിശ്വാസികളുടെ നിർലോഭമായ പ്രോൽസാഹനവും ഈ റിപ്പോർട്ട് തയ്യാറാക്കാൻ എന്നെ സഹായിച്ചു. പരമപൂജനീയരായ മതാചാര്യൻമാരുടെ അനുഗ്രഹവും എനിക്ക് ഉത്തേജനം നൽകിയിട്ടുണ്ട്. നിർഭയമായും നിസ്വാർത്ഥമായും രൂപീകരിച്ച ശുപാർശകളാണ് ഈ റിപ്പോർട്ടിൽ കാണുന്നത്. എൻെറ പഠനവും, ശുപാർശകളും, ഈശ്വര വിശ്വാസമുള്ള ജനങ്ങൾക്കും, മതബോധമുള്ള ഗവൺമെൻറിനും സ്വീകാര്യമാകുമെന്നുള്ള ശുഭപ്രതീക്ഷയോടെ, ഈ റിപ്പോർട്ട് ഞാൻ കേരള ഗവൺമെൻറിന് സമർപ്പിച്ചു കൊള്ളുന്നു.

ശുഭം

(ഒപ്പ്)

തിരുവനന്തപുരം,
1984 ഏപ്രിൽ 23

കെ. പി. ശങ്കരനാരായണൻ,
അന്വേഷണ കമ്മീഷൻ.

അനുബന്ധം 1

ഹൈന്ദവ സംഘടനകളും കേരള ഗവർണർക്ക് സമർപ്പിച്ച നിവേദനം

കേരള ഗവർണ്ണർ മുൻപാകെ കേരളത്തിലെ പ്രമുഖ ഹൈന്ദവ സംഘടനകളുടെ പ്രതിനിധികളായ ഞങ്ങളും ഈ നിവേദനം സമർപ്പിക്കുകയാണ്. ഈ സംസ്ഥാനത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങളും ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളും അഭിമുഖീകരിക്കുന്ന പ്രശ്നങ്ങളും നിവേദനത്തിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ബഹുമാനപ്പെട്ട അങ്ങ് ഇടപെട്ട് ഞങ്ങളുടെ നിവേദനത്തിലെ ആവശ്യങ്ങളും പരിഹരിച്ച് തരണമെന്ന് അപേക്ഷിക്കുന്നു.

1983 ഡിസംബർ 7, തിരുവനന്തപുരം

1. എ. എസ്. മേനോൻ—ചിന്മയാമിഷൻ
2. ഡി. ദാമോദരൻ പോറ്റി—അയ്യപ്പസേവാസംഘം
3. ആർ. നീലകണ്ഠൻ നായർ—വിശ്വഹിന്ദുപരിഷത്ത്
4. പി. പരമേശ്വരൻ—വിശാല ഹിന്ദുസമ്മേളനം
5. പി. കേരള വർമ്മരാജ—കേരള ക്ഷേത്ര സംരക്ഷണ സമിതി
6. ഡി. നാരായണൻ പോറ്റി—ഊരാണ്മ ദേവസ്വം ബോർഡ്
7. സ്വാമി ഗോലോകാനന്ദ—ശ്രീരാമകൃഷ്ണമിഷൻ

ആവശ്യങ്ങൾ

1. എല്ലാവിധരാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനങ്ങളിൽ നിന്നും ദേവസ്വങ്ങളെ മോചിപ്പിക്കുക.

2. ആരാധകരിൽ വിശ്വാസം ജനിപ്പിക്കുന്ന ആദ്ധ്യാത്മിക ആചാര്യൻമാരിലും, സാമൂഹിക-മതനേതാക്കൻമാരിലും നിക്ഷിപ്തമായ ഒരു ഭരണ സംവിധാനം ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഏർപ്പെടുത്തുക.

3. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ നിയമാനുസൃതമായ അവകാശങ്ങൾക്ക് അനുസരണമായി വാർഷികാശനം വർദ്ധിപ്പിക്കുക.

4. മലബാറിലെ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് സമുചിതമായ ഭരണ സംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തുക.

5. മതേതര ആവശ്യങ്ങൾക്കായി ക്ഷേത്ര ഫണ്ട് ഉപയോഗിക്കാതിരിക്കുക.

6. നാശോൻമുഖമായ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ജീർണോദ്ധാരണത്തിന്. സമ്പന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഫണ്ട് ലഭ്യമാക്കുക.

7. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ ന്യായവും മിതവുമായ ആവശ്യങ്ങൾ ഉറപ്പ് ചെയ്യുക.

8. ക്ഷേത്രാന്തരീക്ഷത്തെ അലോസരപ്പെടുത്തുന്നതും ആരാധകർക്ക് അസൗകര്യം സൃഷ്ടിക്കുന്നതുമായ ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ പ്രക്ഷോഭണങ്ങൾ തടയുക.

9. വന നിയമത്തിന്റെ പരിധിയിൽനിന്നും ക്ഷേത്ര ഭൂമികളെ ഒഴിവാക്കുക.

അനുബന്ധം 2

കമ്മീഷനെ നിയമിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഗവൺമെൻറ് ഉത്തരവ്

കേരള സർക്കാർ

[ജി. ഒ. (എം. എസ്.) നമ്പർ–56/83/ആർ. ഡി.
റവന്യു–എഫ്–ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ്]

തിരുവനന്തപുരം,
18–1–1983.

ഉത്തരവ്

കേരളത്തിലെ ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭരണം ഇപ്പോഴും നടത്തിവരുന്നത് പല ഭരണാധികാരികളാണ്. പഴയ തിരുവിതാംകൂർ–കൊച്ചി പ്രദേശത്തെ ദേവസ്വങ്ങൾക്ക്, പ്രത്യേകം ദേവസ്വം ബോർഡുകളും രൂപീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. മലബാർ പ്രദേശത്തെ ദേവസ്വങ്ങളുടെ നിയന്ത്രണം, ഹിന്ദുമത–ധർമ്മാർത്ഥ ദാന ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിനാണ്, കേരളമൊട്ടാകെയുള്ള ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ സമുചിതമായ ഭരണത്തിന് ഒരു ഏകീകൃത നിയമം നടപ്പാക്കുന്നതിനെപ്പറ്റി ഗവൺമെൻറ് പരിഗണിച്ചുവരികയായിരുന്നു. അതിൻറെ പ്രാരംഭ നടപടിയായി, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിൻറെ മുൻ ''ലാ ഓഫീസർ'' ആയിരുന്ന ശ്രീ. കെ. പി. ശങ്കരൻ നായരെ ഏകാംഗ കമ്മീഷനായി നിയമിക്കാൻ ഗവൺമെൻറ് തീരുമാനിച്ചിരിക്കുന്നു. മുൻപറഞ്ഞ മൂന്ന് പ്രദേശങ്ങളിലുമുള്ള ദേവസ്വങ്ങളുടെ കാലോചിതമായ ഭരണത്തിന് അനുയോജ്യമായ നിയമത്തിൻറെ രൂപരേഖ തയ്യാറാക്കുന്നതോടൊപ്പം താഴെ ചേർക്കുന്ന വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റിയും കമ്മീഷൻ അന്വേഷണം നടത്തി റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കേണ്ടതാണ്.

(എ) ദേവസ്വങ്ങളുടെ മെച്ചപ്പെട്ട ഭരണത്തിന് പ്രകടമായ അധികചെലവ് കൂടാതെ നടപ്പാക്കാവുന്ന ഭരണ സംവിധാനം.

(ബി) ദേവസ്വം ഭരണത്തിൽ ഗവൺമെൻറിന് ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട നിയന്ത്രണത്തിൻറെ സ്വഭാവം.

(സി) വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന ബാദ്ധ്യതകളും നിറവേറ്റുന്നതിന് ആവശ്യമായ ധനാഗമ മാർഗ്ഗങ്ങളും.

കമ്മീഷൻറെ നിയമം സംബന്ധിച്ച വ്യവസ്ഥകൾക്കും മറ്റും പ്രത്യേക ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതാണ്.

(ഗവർണ്ണറുടെ ആജ്ഞാനുസരണം)

യു. മഹാബലറാവു,
സ്പെഷ്യൽ സെക്രട്ടറി.

അനുബന്ധം 3

കമ്മീഷന്റെ ചോദ്യാവലി

കേരള ദേവസ്വം ഭരണ പരിഷ്ക്കാര കമ്മീഷൻ

കെ. പി. ശങ്കരൻ നായർ,
അന്വേഷണ കമ്മീഷൻ,
ഫോൺ: 65826.

എ1. ജവഹർ നഗർ,
തിരുവനന്തപുരം-3,
1983 മാർച്ച് 5.

മാന്യരെ,

കേരള സംസ്ഥാനത്തെ ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെ കാലോചിതമായ ഭരണത്തിന് ഒരു ഏകീകൃത നിയമം ഉണ്ടാക്കുന്നതിനേപ്പറ്റി ഗവൺമെന്റ് പരിഗണിച്ചുവരികയായിരുന്നു. ഇതേപ്പറ്റി പഠിച്ച് റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കുന്നതിന്, എന്നെ ഏകാംഗ കമ്മീഷനായി നിയമിച്ചുകൊണ്ട്, 1983 ജനുവരി 18-ാം തീയതി, ജി. ഒ. (എം. എസ്.) 56/83/ആർ. ഡി. നമ്പരായി ഗവൺമെന്റ് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചിരിക്കുന്നു. തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ പ്രദേശങ്ങളിലുള്ള ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന് ഉണ്ടാക്കേണ്ട ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ രൂപം എന്തായിരിക്കണമെന്ന് റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യുന്നതോടൊപ്പം, താഴെ പറയുന്ന വിഷയങ്ങളും കമ്മീഷന്റെ അന്വേഷണ പരിധിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്.

(എ) ദേവസ്വങ്ങളുടെ മെച്ചപ്പെട്ട ഭരണത്തിന്, പ്രകടമായ അധിക ചെലവ് കൂടാതെ നടപ്പാക്കാവുന്ന ഭരണ സംവിധാനം.

(ബി) ദേവസ്വം ഭരണത്തിൽ ഗവൺമെന്റിനു ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട നിയന്ത്രണത്തിന്റെ സ്വഭാവം.

(സി) വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന ബാദ്ധ്യതകൾ നിറവേറ്റുന്നതിന് ആവശ്യമായ ധനാഗമമാർഗ്ഗങ്ങൾ.

ഈ വിഷയങ്ങളിൽ ഹൈന്ദവ സംഘടനകൾക്കും, ആരാധകർക്കും, മറ്റ് തൽപരകക്ഷികൾക്കും ഉള്ള അഭിപ്രായം അറിക്കുന്നതിന് വേണ്ടിയാണ് അനുബന്ധമായി ചേർത്തിരിക്കുന്ന ''പ്രശ്നാവലി'' പുറപ്പെടുവിച്ചിരിക്കുന്നത്. തല്പരകക്ഷികൾ പ്രശ്നാവലിക്കുള്ള ഉത്തരങ്ങളും, അവർക്ക് കൂടുതലായി നൽകാനുള്ള വസ്തുനിഷ്ഠമായ നിർദ്ദേശങ്ങളും, 1983 ഏപ്രിൽ 30-ാം തീയതിക്ക് മുൻപായി എനിക്ക് കിട്ടത്തക്കവണ്ണം, നേരിട്ടോ തപാൽ മാർഗ്ഗമോ അയച്ചുതരണമെന്ന് താൽപര്യപ്പെടുന്നു.

പ്രശ്നാവലികളുടെ മറുപടികൾ കിട്ടിയ ശേഷം, കേരളത്തിലെ ജില്ലാ ആസ്ഥാനങ്ങളും, പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളും സന്ദർശിച്ച് ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെ സൽഭരണത്തിൽ താൽപര്യമുള്ള വ്യക്തികളിൽനിന്നും തെളിവ് ശേഖരിക്കുന്നതിനും കമ്മീഷൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം ക്ഷണക്കത്തയക്കാനുള്ള പ്രായോഗിക ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ മനസ്സിലാക്കി, ഇത് ഒരു ക്ഷണക്കത്തായി കരുതി, തെളിവ് നൽകാനുള്ള താങ്കളുടെ സന്നദ്ധത എന്നെ മുൻകൂട്ടി അറിയിക്കണമെന്ന് അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നു.

രെഹന്ദവ ജനതക്ക് സ്വീകാര്യവും പ്രായോഗികവുമായ ശുപാർശകൾ തയ്യാറാക്കി യഥാകാലം ഗവൺമെൻറിന് സമർപ്പിക്കുന്നതിനും, തദ്വാരാ ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ചൈതന്യവത്തായ ഭരണം ഉറപ്പു വരുത്തുന്നതിനും ഞാൻ പ്രതിജ്ഞാ ബദ്ധമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നതാണ്. എൻെറ കടമകൾ നിറവേറ്റുന്നതിന് താങ്കളുടെ വിലപ്പെട്ട സഹകരണം ലഭിക്കുമെന്ന് ഞാൻ പ്രത്യാശിക്കുന്നു.

വിധേയൻ,
കെ. പി. ശങ്കരൻ നായർ,
അന്വേഷണ കമ്മീഷൻ.

ശ്രീ./ശ്രീമതി .....

പ്രശ്നാവലി

1. കേരളം ഒട്ടാകെയുള്ള ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് ഏകീകൃത ഭരണ സംവിധാനം ഉണ്ടായിരിക്കത്തക്കവിധം ഒരു നിയമം നിർമ്മിക്കേണ്ടതു് ആശാസ്യവും പ്രായോഗികവുമല്ലേ? മറുപടിക്കുള്ള കാരണങ്ങൾകൂടി കാണിക്കുക. ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ ഏകദേശരൂപം എന്തായിരിക്കണം?

2. തിരുവിതാംകൂറിലെയും, കൊച്ചിയിലേയും ദേവസ്വം ബോർഡുകളുടെ ഇപ്പോഴത്തെ ഭരണ രീതിയെപ്പറ്റി താങ്കളുടെ അഭിപ്രായമെന്താണു്?

3. തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡുകളുടെ രൂപീകരണത്തിനു് നിലവിലുള്ള നിയമ സംവിധാനത്തെപ്പറ്റി താങ്കളുടെ അഭിപ്രായം എന്താണു്?

4. തിരുവനന്തപുരം ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണത്തിനു് നിലവിലുള്ള സംവിധാനത്തേപ്പറ്റി എന്താണു് അഭിപ്രായം? മാറ്റം ആവശ്യമുണ്ടെന്നു് കരുതുന്നെങ്കിൽ, ആശാസ്യമായ മാറ്റങ്ങൾ എന്തായിരിക്കണം?

5. ഇരിങ്ങാലക്കുട ശ്രീ കൂടൽമാണിക്യം ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ ഭരണ സംവിധാനം മാറേറണ്ടതുണ്ടോ? ഉണ്ടെങ്കിൽ ഏതു് രീതിയിൽ മാറ്റണം?

6. ഗുരുവായൂർ ശ്രീകൃഷ്ണസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിന്റെ നിലവിലുള്ള ഭരണ സംവിധാനം മാറ്റേണ്ടതുണ്ടോ? ഉണ്ടെങ്കിൽ ഏതു് രീതിയിൽ മാറ്റണം?

7. മലബാർ പ്രദേശത്തെ ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിനു് പ്രാബല്യത്തിലിരിക്കുന്ന വിവിധ സംവിധാനങ്ങളെപ്പറ്റി താങ്കളുടെ അഭിപ്രായമെന്താണു്? അവിടെയുള്ള ''പ്രാദേശിക കമ്മറ്റികളുടെ'' പ്രവർത്തനത്തേപ്പറ്റിയുള്ള അഭിപ്രായമെന്താണു്?

8. സംസ്ഥാനത്തെ എല്ലാ ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണം നടത്തുന്നതിനു് ഒരു ''പൊതു ഭരണ സമിതി'' ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതു് ആശാസ്യവും ആവശ്യവും അല്ലേ? അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ:—

(എ) ആ സമിതി എങ്ങനെ രൂപീകരിക്കണം? അതിന്റെ ഘടന, കാലാവധി, തുടങ്ങിയ കാര്യങ്ങൾ നിർദ്ദേശിക്കുക.

(ബി) ആ സമിതിയുടെ അധികാരങ്ങളും കടമകളും എന്തായിരിക്കണം?

(സി) അതിന്റെ മേൽ ഗവൺമെന്റിനു് ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട നിയന്ത്രണത്തിന്റെ രൂപം എന്തായിരിക്കണം?

9. ഒരു പ്രത്യേക പ്രദേശത്തുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം പ്രാദേശിക സമിതികളിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കുന്നത് ആശാസ്യമാണോ? പ്രായോഗികമാണോ? അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ, അത്തരം പ്രാദേശിക സമിതികളുടെ കാര്യക്ഷമമായ പ്രവർത്തനവും രൂപീകരണവും ഏങ്ങനെ ഉറപ്പുവരുത്താം?

10. അടുത്ത കാലത്തു് നടപ്പാക്കിയ ഭൂനിയമങ്ങൾ, സർവീസിനാം— നിർത്തലാക്കൽ നിയമം, തുടങ്ങിയവ ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളുടെ വരുമാനത്തേയും, പ്രവർത്തനത്തേയും എത്രമാത്രം ബാധിച്ചിട്ടുണ്ടു്? മുൻപറഞ്ഞ നിയമങ്ങളുടെ വ്യാപ്തിയിൽനിന്നും മതസ്ഥാപനങ്ങളെ ഒഴിവാക്കേണ്ടതല്ലേ? അതിനു് സമുചിതമായ നിയമം നിർമ്മിക്കേണ്ടതല്ലേ?

11. ദേവസ്വം ഭൂമികളിൽ കൈവശകുടിയാൻമാർക്ക് സ്ഥിരാവകാശം നൽകിയതിന് പകരം, ദേവസ്വങ്ങൾക്ക് നൽകിവരുന്ന ''വാർഷികാശനം'' കാലോചിതമായി വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതല്ലേ? ഇതിന് ഗവൺമെൻറ് സ്വീകരിക്കേണ്ട നടപടികൾ ഏതെല്ലാമാണ്?

12. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിന്, ഭരണഘടനാപരമായ ഉറപ്പിൻെറ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, കേരള സർക്കാരിൻെറ സഞ്ചിത നിധിയിൽ നിന്നും ആണ്ടോടാണ്ട് കൊടുത്തുവരുന്ന ''വാർഷികാശനം'' വർദ്ധിപ്പിക്കാനുള്ള ബാദ്ധ്യത കേരളാ ഗവൺമെൻറിനില്ലേ? അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ വർദ്ധനവിൻെറ തോത് എന്തായിരിക്കണം?

13. ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെ സ്ഥാവര സ്വത്തുക്കളിൻമേലുള്ള കയ്യേറ്റം തടയുന്നതിന് കൂടുതൽ ഫലപ്രദമായ നിയമവ്യവസ്ഥകൾ ഏർപ്പെടുത്തുകയും കാലതാമസം കൂടാതെ നടപ്പാക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതല്ലേ?

14. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ജംഗമ സ്വത്തുക്കളും വിലപ്പെട്ട ആഭരണങ്ങളും സംരക്ഷിക്കുന്നതിന് ഫലപ്രദമായി ഏർപ്പെടുത്താവുന്ന നടപടികൾ ഏതെല്ലാമാണ്?

15. ആചാരപരമായ പ്രാധാന്യമോ, മതപരമായ പ്രയോജനമോ ഇല്ലാത്ത ഉപയോഗശൂന്യമായ ആഭരണങ്ങളും, ജംഗമങ്ങളും വിറ്റുകിട്ടുന്ന മുതൽ ഹിന്ദുസമുദായത്തിൻെറ സാമൂഹിക നൻമക്കായി ഉപയോഗിക്കുന്നത് ആശാസ്യമല്ലേ?

16. ആരാധകരും പൂജയുമില്ലാതെ പ്രവർത്തനരഹിതമായി കിടക്കുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ആസ്തികൾ എപ്രകാരമാണ് വിനിയോഗിക്കേണ്ടത്?

17. ചരിത്രപരമായ പ്രാധാന്യമോ, ആരാധകരോ ഇല്ലാതെ അവശേഷിക്കുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ആരാധനാമൂർത്തികളെ തന്ത്രവിധി പ്രകാരം അടുത്തുള്ള പ്രധാന ക്ഷേത്രത്തിലേക്ക് മാറ്റി സ്ഥാപിച്ച് പൂജകളും മറ്റും ശരിയായി നടത്തുന്നതിനെപ്പറ്റി താങ്കളുടെ സുചിന്തിതമായ അഭിപ്രായം എന്താണ്?

18. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ദൈനംദിന ഭരണം നടത്തുന്ന എക്സിക്യൂട്ടീവ് സ്റ്റാഫിൻെറയും, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെയും യോഗ്യതകളും സേവന വേതന വ്യവസ്ഥകളും എന്തായിരിക്കണം?

19. ശാന്തിക്കാർക്കും ക്ഷേത്ര കലാകാരൻമാർക്കും ആവശ്യമുള്ള പരിശീലനം നൽകുന്നതിനുള്ള സംവിധാനം ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിനെപ്പറ്റി താങ്കളുടെ നിർദ്ദേശങ്ങൾ എന്താണ്?

20. സംസ്ഥാനത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ എല്ലാ ക്രിയകൾക്കും; അടിയന്തിരങ്ങൾക്കും ഐകരൂപ്യമുള്ള ഒരു പഞ്ചാംഗം തയ്യാറാക്കി നടപ്പാക്കേണ്ടതല്ലേ?

21. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, ചമയങ്ങളുടെയും പുനരുദ്ധാരണത്തിനും നവീകരണത്തിനും ഒരു സമയബന്ധിത പരിപാടി ആവിഷ്കരിച്ചും, പൊതുഫണ്ട് രൂപീകരിച്ചും പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതല്ലേ?

22. ഊരാളൻമാരോ, ഉടമസ്ഥരോ സ്വമേധയാ വിട്ടുതരുന്നതോ, ദുർഭരണം നടത്തുന്നതോ ആയ ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഏറ്റെടുക്കുന്നതിനെപ്പറ്റി താങ്കൾക്കുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങൾ എന്തെല്ലാം?

23. ഹൈന്ദവ സാമൂഹ്യ ജീവിതത്തിൽ ഒരു പുതിയ കാഴ്ചപ്പാടും, ഉണർവും ഉണ്ടാകുന്നതിന് സഹായകമായ രീതിയിൽ, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ദൈനംദിന ഭരണത്തിൽ ആരാധകരുടെ പങ്കാളിത്തവും സഹകരണവും നടപ്പാക്കുന്നതിന് സ്വീകരിക്കേണ്ട നടപടികൾ എന്തെല്ലാം?

24. സാംസ്കാരിക–വിദ്യാഭ്യാസ മണ്ഡലങ്ങളിൽ ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങൾ വഹിക്കേണ്ട പങ്ക് എന്തായിരിക്കണം?

25. തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടും, സർപ്ലസ് ഫണ്ടും, കൊച്ചിയിലേയും മലബാറിലേയും ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഫണ്ടും സംയോജിപ്പിക്കുന്നത് പ്രായോഗികവും ആശാസ്യവുമാണോ? അല്ലാത്തപക്ഷം, പകരം സംവിധാനം എന്തായിരിക്കണം?

26. തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡുകളുടേയും മലബാർ ദേവസ്വം ഭരണ സംവിധാനത്തിന്റേയും കീഴിൽ ഇപ്പോൾ സേവന മനുഷ്ഠിക്കുന്ന ജീവനക്കാരുടെയും ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും സേവന–വേതന വ്യവസ്ഥകൾ സംയോജിപ്പിക്കുന്നത് പ്രായോഗികവും ആശാസ്യവുമാണോ?

27. ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിന്റെ സവിശേഷതകൾക്ക് അനുസരണമായി ജീവനക്കാർക്കും, ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും സർവീസ് ചട്ടങ്ങൾ തയ്യാറാക്കി നടപ്പാക്കേണ്ടതല്ലേ?

28. ഏകീകൃത ദേവസ്വം ഭരണത്തിൽ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ഘടനയും, സംവിധാനവും എന്തായിരിക്കണം?

29. ദേവസ്വം ജീവനക്കാർക്കും, ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും അനുവദിക്കാവുന്ന സംഘടനാ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന് ചില നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തേണ്ടതല്ലേ? അവയുടെ സ്വഭാവം എന്തായിരിക്കണം?

30. സംസ്ഥാനത്തെ ദേശീയ പ്രധാന്യമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെ പ്രത്യേകമായി പരിഗണിച്ച് അവയുടെ വികസനത്തിന് വ്യാപകമായ പരിപാടികൾ തയ്യാറാക്കി നടപ്പാക്കേണ്ടതല്ലേ? ഇതിനാവശ്യമുള്ള ഫണ്ട് പൊതുജനങ്ങളിൽനിന്നും സമാഹരിക്കാനുള്ള മാർഗ്ഗം എന്തെല്ലാമാണ്?

31. ദേവസ്വം ഭരണത്തിന് നേരിട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ചെലവുകൾ ചുരുക്കേണ്ടതല്ലേ? ഭരണമേൽനോട്ടം വഹിക്കാൻ നിയമിതരായിട്ടുള്ള ജീവനക്കാരുടേയും, ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടേയും സംവിധാനത്തെപ്പറ്റി താങ്കൾക്കുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങൾ രേഖപ്പെടുത്തുക?

32. ദേവസ്വം ഭരണത്തിൽ ''നിർബന്ധിതമായി'' നിർവഹിക്കേണ്ട ചെലവിനങ്ങൾ ഏതെല്ലാം ആയിരിക്കണം? വിവേചനാധികാരം ഉപയോഗിച്ചും നിർബന്ധിതമല്ലാത്തതുമായി നിർവഹിക്കാവുന്ന ചെലവിനങ്ങൾ ഏതെല്ലാമാണ്? ആഭ്യന്തരമായ വരുമാനം വർദ്ധിപ്പിക്കാൻ സ്വീകരിക്കേണ്ട നടപടികൾ ഏതെല്ലാം?

33. സംസ്ഥാനത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ചരിത്രപരമായ പശ്ചാത്തലവും, സാംസ്കാരികമായ സവിശേഷതകളും, മതപരമായ പ്രാധാന്യവും പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിന് ഫലപ്രദമായി സ്വീകരിക്കാവുന്ന നടപടികൾ ഏതെല്ലാമാണ്?

34. ഏകീകൃത ദേവസ്വം നിയമം നടപ്പാക്കുന്നതുവരെയുള്ള ഇടവേളയിൽ തിരുവിതാംകൂറിലും, കൊച്ചിയിലും നിലവിലുള്ള ദേവസ്വം ബോർഡുകളുടെ സംവിധാനം മാറ്റേണ്ടതുണ്ടോ?

35. ഹിന്ദുമത സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണം കൂടുതൽ കാര്യക്ഷമവും ലക്ഷ്യബോധമുള്ളതും ആക്കുന്നതിന് സഹായകമായി താങ്കൾക്ക് കൂടുതൽ നൽകാവുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾ എന്തെല്ലാമാണ്?

അനുബന്ധം 4

ഉത്തരങ്ങൾ അയച്ചവരും തെളിവ് നൽകിയവരും

1. പരമപൂജനീയഃ കാഞ്ചികാമകോടിപീഠാധിപതി ജഗദ്ഗുരു ശ്രീ. ശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികൾ
2. പരമപൂജനീയഃ ശൃംഗേരിമഠാധിപതി ജഗദ്ഗുരു ശ്രീശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികൾ
3. പരമപൂജനീയഃ കാശിമഠസംസ്ഥാനാധിപതി സുധീന്ദ്രതീർത്ഥ സ്വാമികൾ
4. പൂജനീയഃ തൃശ്ശിവപേരൂർ നടുവിലെ മംപ്രത്ത് ഇളമുറ സ്ഥാനാരോഹണം, പരമേശ്വര ഭാരതികൾ സ്വാമിയാർ, തിരുവാലത്തൂർമഠം, പാലക്കാട്
5. പൂജനീയഃ ശ്രീരാമനാമധേയമായ കുന്നംപറമ്പ് സ്വാമിയാർ, തൃക്കൈക്കൊട്ട് മഠം, തിരൂർ
6. പൂജനീയഃ രാഗനാഥാനന്ദസ്വാമി, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, ഹൈദ്രബാദ്
7. പൂജനീയഃ വീരേന്ദ്രഹെഗ്ഗഡെ, ധർമ്മാധികാരി–ധർമ്മസ്ഥല, കർണ്ണാടകം
8. സ്വാമി പരമേശ്വരാനന്ദ സരസ്വതി, കന്യാകുമാരി
9. ശ്രീ. കിടങ്ങൂർ ഗോപാലകൃഷ്ണപിള്ള, ഇന്ത്യൻ ഹൈക്കമ്മീഷണർ, സിങ്കപ്പൂർ
10. ശ്രീ. ടി. എസ്. കൃഷ്ണൻ, അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, ശുചീന്ദ്രം
11. ,, എസ്. കുളന്തവേലു, മാനേജർ, കന്യാകുമാരി ദേവസ്വം, കന്യാകുമാരി
12. ,, മുനിസ്വാമി, എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ, തൃച്ചന്തൂർ
13. ,, ഗോവിന്ദമോഗ്രാൽ, എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ, മൂകാംബി
14. ,, രാജഗോപാൽ, ചീഫ് എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ, പഴനി

തിരുവനന്തപുരം ജില്ല

1. ശ്രീ. ബാലരാമവർമ്മ മഹാരാജ, കവടിയാർ കൊട്ടാരം, തിരുവനന്തപുരം
2. സ്വാമി ഗോലോകാനന്ദ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, തിരുവനന്തപുരം
3. ,, ഗീതാനന്ദ, ശ്രീശാരദാമഠം, വർക്കല

4. ശ്രീ. ബി. മാധവൻ നായർ, എക്സ്-പ്രസിഡൻറ്, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ്, തിരുവനന്തപുരം
5. ,, കെ. അയ്യപ്പൻപിള്ള, അഡ്വക്കേറ്റ്, തിരുവനന്തപുരം
6. ,, കെ. ജി. കെ. നായർ, സെക്രട്ടറി, വിശ്വഹിന്ദു പരിഷത്ത്, വർക്കല
7. ,, പി. എസ്. രാമൻപിള്ള, റിട്ടയേർഡ് അഡീഷണൽ ഗവൺമെൻറ് സെക്രട്ടറി, തിരുവനന്തപുരം
8. ,, വി. ആർ. കൃഷ്ണൻ നായർ, റിട്ടയേർഡ് ദേവസ്വം അസിസ്റ്റൻറ് കമ്മീഷണർ, തിരുവനന്തപുരം
9. ശ്രീമതി കെ. പാറുക്കുട്ടിയമ്മ, പട്ടം, തിരുവനന്തപുരം
10. ശ്രീ. എൻ. വേലായുധൻ നായർ, എഡിറ്റർ, ദക്ഷിണഭാരതി, തിരുവനന്തപുരം
11. ,, പി. ഗംഗാധരൻ നായർ, റിട്ടയേർഡ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, തിരുവനന്തപുരം
12. ,, എം. കെ. സോമരാജൻ, റിട്ടയേർഡ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, തിരുവനന്തപുരം
13. ,, പി. മാധവപണിക്കർ, റിട്ടയേർഡ് ദേവസ്വം എൻജിനീയർ, തിരുവനന്തപുരം
14. ,, കെ. രാമസ്വാമി അയ്യർ, നടുവിൽ മഠം മാനേജർ, തിരുവനന്തപുരം
15. ,, കൊട്ടറ ഗോപാലകൃഷ്ണൻ, എക്സ്. എം. എൽ. എ., തിരുവനന്തപുരം
16. ,, എസ്. ഉണ്ണികൃഷ്ണൻ നായർ, പ്രസിഡൻറ്, വിശ്വഹിന്ദു പരിഷത്ത്, വർക്കല
17. ,, കെ. പ്രഭാകരൻ നായർ, ബാങ്കർ, വർക്കല
18. ആത്മജ്യോതിർവിദ്യാട്രസ്റ്റ്, നെടുമങ്ങാട്

കൊല്ലം ജില്ല

1. ശ്രീ. എൻ. വി. കൃഷ്ണവാരിയർ, ചീഫ് എഡിറ്റർ, കുങ്കുമം, കൊല്ലം
2. ,, എൻ. പത്മനാഭപിള്ള, ഡയറക്ടർ, നായർ സർവീസ് സൊസൈറ്റി, പുനലൂർ
3. ,, എൻ. ജനാർദ്ദനൻപിള്ള, മോഹനാലയം, ചവറ
4. ,, പി. ജനാർദ്ദനൻപിള്ള, നൂറനാട്
5. സ്വാമി പ്രേമാനന്ദഭാരതി, അവധൂതാശ്രമം, സദാനന്ദപുരം
6. ശ്രീ. കൃഷ്ണൻകുട്ടിസ്വാമി, ശങ്കരമംഗലം, ചവറ
7. ,, ആർ. നാണു ജോൽസ്യൻ, ആറുവാശ്ശേരി, പൂവത്തൂർ
8. ,, സുധാകരപ്പണിക്കർ, മംഗലത്ത് വീട്, മണ്ണടി
9. ,, എൻ. ദിവാകരൻ, മണ്ണടി, അറപ്പുര ദേവസ്വം

10. ശ്രീ. കെ. ഭാർഗ്ഗവൻ, സെക്രട്ടറി, പരബ്രഹ്മക്ഷേത്ര ഭരണ സമിതി, ഓച്ചിറ
11. ,, എൻ. പ്രഭാകരനുണ്ണിത്താൻ, പ്രസിഡൻറ്, എൻ. എസ്. എസ്. കരയോഗം, പുതുപ്പള്ളി
12. ,, അച്ചുതൻപിള്ള, താഴത്തോട്ടത്ത്, കരുനാഗപ്പള്ളി
13. ,, എ. ശങ്കു, ഓച്ചിറ പരബ്രഹ്മക്ഷേത്ര സമിതി, ഓച്ചിറ

പത്തനംതിട്ട ജില്ല

1. സ്വാമി ജ്ഞെതാനന്ദ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, തിരുവല്ല
2. ശ്രീ. ഇ. ശ്രീവല്ലഭൻ നായർ, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, കേരളാ ടെമ്പിൾ എംപ്ലോയീസ് യൂണിയൻ, തിരുവല്ല
3. ,, ഇ. പി. അയ്യപ്പൻ നായർ, അയ്യപ്പസേവാ സംഘം, കോന്നി
4. ,, എം. പി. കുറുപ്പ്, പോരുവഴി, അടൂർ
5. ,, സി. കെ. നാരായണൻ നമ്പൂതിരി, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, യോഗ ക്ഷേമസഭ, തിരുവല്ല
6. ,, വി. വാസുദേവൻ ഭട്ടതിരി, തന്ത്രി, കുഴിക്കാട്ടില്ലം, തിരുവല്ല
7. ഡാക്ടർ വി. വി. മൂസ്സ്, തെക്കെടത്തില്ലം, ആറൻമുള
8. ശ്രീ. ആർ. ഭാസ്കരമാരാർ, റിട്ടയേർഡ് അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, ആറൻമുള
9. ,, പി. അച്ചുതൻ നായർ, കൺട്രാക്ടർ, ആറൻമുള
10. ശ്രീമതി സി. മായമ്മ, പ്രസിഡൻറ്, അഖില കേരള പൗർണ്ണമി സംഘം, ചെങ്ങന്നൂർ
11. ശ്രീ. എ. ബാലപ്പൻ നായർ, റിട്ടയേർഡ് അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, ആറൻമുള
12. ,, എം. എൻ. കേശവൻ നായർ, റിട്ടയേർഡ് ദേവസ്വം ഡെപ്യൂട്ടി കമ്മീഷണർ, ചെങ്ങന്നൂർ

ആലപ്പുഴ ജില്ല

1. ശ്രീ. സി. എൻ. നാരായണപിള്ള, അഡ്വക്കേറ്റ്, മാവേലിക്കര
2. ,, കണ്ഠര് കൃഷ്ണരര്, തന്ത്രി, താഴമൺമഠം
3. ,, എസ്. എസ്. പിള്ള, എക്സ്-മുനിസിപ്പൽ ചെയർമാൻ, മാവേലിക്കര
4. ,, ആർ. ശ്രീധരവാര്യർ, റിട്ടയേർഡ്, ദേവസ്വം ഡെപ്യൂട്ടി കമ്മീഷണർ, മാവേലിക്കര
5. ശ്രീമതി ജാനകിയമ്മ എൻ. പി. പിള്ള, മാവേലിക്കര
6. ശ്രീ. കെ. സി. കുഞ്ഞുരാമൻ ഔഷധ്യൻ, മാവേലിക്കര
7. ,, കെ. കെ. നായർ, മാധവി സദനം, അമ്പലപ്പുഴ
8. ,, എം. കെ. കൃഷ്ണൻ നായർ, മാനേജർ, ധർമ്മശാസ്താ ക്ഷേത്രം, പുല്ലുകുളങ്ങര

9. ശ്രീ. എ. എൻ. പി. നായർ, മാനേജർ, സംസ്കൃത ഹൈസ്ക്കൂൾ, ചെട്ടിക്കുളങ്ങര
10. ,, എൻ. ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, പുതുമന ഇല്ലം, അമ്പലപ്പുഴ
11. ,, സി. കെ. രവീന്ദ്രൻ, പനച്ചൂർ നഴ്സറി, കായംകുളം
12. ശ്രീമതി ഉഷാകുമാരി, കണിയാരേത്ത്, കായംകുളം
13. ശ്രീ. ജെ. മാധവൻപിള്ള, അഡ്വക്കേറ്റ്, കായംകുളം
14. ഡാക്ടർ കിഷോർകുമാർ, കായംകുളം
15. ശ്രീ. ദേവൻ നാരായണൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, പുല്ലാംവഴിയില്ലം, ഹരിപ്പാട്
16. ,, വി. കെ. എൻ. പോറ്റി, വയലാർ
17. ,, ഉപേന്ദ്രനായിക്, എക്സ്-മുനിസിപ്പൽ ചെയർമാൻ, ചേർത്തല
18. ,, ജി. ജനാർദ്ദനപ്രഭു, അഡ്വക്കേറ്റ്, ചേർത്തല
19. സ്വാമി രാഘവാനന്ദ, ശുഭാനന്ദാശ്രമം, ചെന്നിത്തല
20. ശ്രീ. എം. കെ. പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരി, മണ്ണാറശ്ശാല ദേവസ്വം, ഹരിപ്പാട്
21. ,, കൃഷ്ണൻ നമ്പൂതിരി, മാങ്കുളത്തില്ലം, കീരിക്കാട്
22. ,, കടിയക്കോൽ ഉണ്ണികൃഷ്ണൻ നമ്പൂതിരി, ഹരിപ്പാട്

കോട്ടയം ജില്ല

1. ശ്രീ. എം. എൻ. കെ. നായർ, കമ്പനി സെക്രട്ടറി, കാലടി
2. ,, പി. ആർ. രാജഗോപാൽ, അഡ്വക്കേറ്റ്, പൊൻകുന്നം
3. ,, കെ. ഗോപകുമാർ, ഞാവക്കാട്ടുമഠം, മീനച്ചൽ
4. ,, എൻ. ഭാസ്കരൻ നായർ, ഡയറക്ടർ, നായർ സർവ്വീസ് സൊസൈറ്റി, ചങ്ങനാശ്ശേരി
5. സ്വാമി ദുർഗ്ഗാദാസ്, മീനച്ചൽ
6. ശ്രീ. കെ. സി. സോമരാജൻ, കാടനാട്
7. ,, കെ. പി. വാസുദേവൻ നായർ, കലവറ, നെടുംകുന്നം
8. ,, വി. പി. കരുണാകരൻ നായർ, കുടമാളൂർ
9. ,, ടി. എസ്. ശ്രീധരൻ നായർ, തിരുനക്കര, കോട്ടയം
10. ,, കിടങ്ങൂർ വി. പി. നമ്പൂതിരി, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, കേരള മൈനോറിറ്റീസ് ഫെഡറേഷൻ, കോട്ടയം
11. ,, എം. ജി. സോമനാഥൻ, വെച്ചൂർ
12. ,, കെ. ശേഖരൻ, വൈസ് പ്രസിഡൻറ്, വിശ്വഹിന്ദു പരിഷത്ത്, വൈക്കം
13. ,, കെ. പത്മനാഭൻ നായർ, അസി. കോ-ഓപ്പറേറ്റീവ് രജിസ്ട്രാർ, വൈക്കം
14. ,, രവീന്ദ്രൻ, മാനേജർ, വൈക്കം ദേവസ്വം

15. ശ്രീ. എം. എ. അച്ചുതൻ നമ്പൂതിരി, മധുരയില്ലം, കുമാരനല്ലൂർ
16. ,, കെ. എൻ. ശങ്കരൻ നമ്പൂതിരി, കുമാരനല്ലൂർ
17. ,, കീരന്തിട്ടയില്ലത്ത് നീലകണ്ഠൻ നമ്പൂതിരി, കോട്ടയം
18. ,, സി. എൻ. ശങ്കരൻ നമ്പൂതിരി, കുമാരനല്ലൂർ
19. ,, സി. എസ്. ശങ്കരൻ നമ്പൂതിരി, കുമാരനല്ലൂർ
20. ,, സി. വി. നാരായണൻ ഭട്ടതിരി, ചെമ്മങ്ങാട്ടില്ലം, കോട്ടയം
21. ,, കടിയക്കൊലില്ലത്ത് വാസുദേവൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, കുമാരനല്ലൂർ
22. ,, എൻ. രാമൻ വൈദ്യൻ, തന്ത്രി, വൈക്കം
23. ,, ആർ. മാധവൻ, എസ്. എൻ. ഡി. പി. യൂണിയൻ, വൈക്കം
24. ,, പി. ആർ. വിദ്യാധരൻ, ഹെഡ്മാസ്റ്റർ, വൈക്കം

ഇടുക്കി ജില്ല

1. ഡോക്ടർ മൻമഥൻ നായർ, ഭാരതീയ ജനതാ പാർട്ടി, തേക്കടി
2. പി. വി. നാരായണനുണ്ണി, പനച്ചിമംഗലത്തില്ലം, നെല്ലിക്കുഴി

എറണാകുളം ജില്ല

1. ശ്രീ. എ. ബി. പ്രഭു, പ്രസിഡൻറ്, ഗൗഡസാരസ്വത ദേവസ്വം ബോർഡ്, കൊച്ചി
2. ,, കെ. രാമൻപിള്ള, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, ഭാരതീയ ജനതാപാർട്ടി, എറണാകുളം
3. ,, കെ. മഞ്ചുക്കുട്ടിമേനോൻ, റിട്ടയേർഡ് ലാ സെക്രട്ടറി, എറണാകുളം
4. ,, ജി. കേശവപിഷാരടി, റിട്ടയേർഡ് പ്രൊഫസ്സർ, പറവൂർ
5. ,, പി. എൻ. ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി, ആലുവ
6. ,, വി. പത്മനാഭൻ നായർ, അഡ്വക്കേറ്റ്, പറവൂർ
7. ,, സി. പി. ശിവരാജ്, എഫ്. എ. സി. ടി., ആലുവ
8. ,, കെ. വി. വിട്ടപ്പ പ്രഭു, സെക്രട്ടറി, ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്ര സംരക്ഷണസമിതി, എറണാകുളം
9. ,, എൻ. വി. അരവിന്ദാക്ഷൻ, തൃപ്പൂണിത്തുറ
10. ,, കെ. ആർ. നാരായണൻ നമ്പൂതിരി, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, കേരളാ ഊരാൺമ ദേവസ്വം ബോർഡ്, എറണാകുളം
11. ,, സ്വാമി ഗണാനന്ദ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, കാലടി
12. ,, എം. എൻ. കരുണാകരൻ നായർ, കാലടി
13. ,, പി. കെ. ശങ്കരൻ നായർ, കോതകുളങ്ങര
14. ,, പി. എൻ. സുകുമാരൻ നായർ, വൈസ് പ്രസിഡൻറ്, ഭാരതീയ ജനതാ പാർട്ടി, ആലുവ
15. ,, കെ. ററി. രാമവർമ്മ, പ്രസിഡൻറ്, വിശ്വഹിന്ദു പരിഷത്ത്, തൃപ്പൂണിത്തുറ
16. ,, ആർ. വിശ്വനാഥൻ, സെക്രട്ടറി, ക്ഷേത്രക്ഷേമ സമിതി, എറണാകുളം

17. ശ്രീ. പി. വി. സുഗതൻ, സെക്രട്ടറി, കൊച്ചിൻ ദേവസ്വം എംപ്ലോയീസ് യൂണിയൻ, തൃപ്പൂണിത്തുറ
18. ,, ടി. എം. വി. ഷേണായി, എറണാകുളം
19. ,, കെ. ശ്രീധരഭട്ട്, എറണാകുളം
20. ,, വി. ശങ്കരൻകുട്ടി, എറണാകുളം, ക്ഷേത്രക്ഷേമ സമിതി, എറണാകുളം
21. ,, ടി. എൻ. ആർ. പുതുവാൾ, റബ്ബർ ബോർഡ്, എറണാകുളം
22. ,, കെ. പി. നാരായണൻ നായർ, വിശ്വഹിന്ദു പരിഷത്ത്, തൃപ്പൂണിത്തുറ
23. ,, പി. ഗോപിനാഥപ്പണിക്കർ, ചോറ്റാനിക്കര ദേവസ്വം
24. ,, എൻ. സി. ഗോവിന്ദപ്പണിക്കർ, ചോറ്റാനിക്കര ദേവസ്വം
25. ,, വി. നീലകണ്ഠൻ നമ്പീശൻ, അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, തൃപ്പൂണിത്തുറ
26. ,, എം. എസ്. അച്ചുതവാര്യർ, മാമല
27. ഡോക്ടർ എസ്. കൃഷ്ണയ്യർ, പ്രസിഡൻറ്, ചോറ്റാനിക്കര ഭഗവതി സേവാസംഘം, ചോറ്റാനിക്കര
28. ശ്രീ. പി. എൻ. കുമാരൻ, ദേവസ്വം ആഫീസർ, തൃപ്പൂണിത്തുറ
29. ,, കെ. കെ. പ്രഫുല്ലൻ, അസി. ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ ആഫീസ്, തൃപ്പൂണിത്തുറ
30. ,, സി. പി. മേനോൻ, കലൂർ, കൊച്ചി
31. ഡോക്ടർ ഐ. എസ്. മേനോൻ, മെഡിക്കൽ ട്രസ്റ്റ് ഹോസ്പിറ്റൽ, എറണാകുളം
32. ശ്രീ. ജി. കെ. പണിക്കർ, നായരമ്പലം, എറണാകുളം
33. ,, കെ. നാരായണൻ, റിട്ടയേർഡ് ഇൻകംടാക്സ് ഓഫീസർ, എറണാകുളം
34. ,, പി. മാധവൻ, ഇളമക്കര, കൊച്ചി
35. ,, സി. എം. കൃഷ്ണനുണ്ണി, പ്രസിഡൻറ്, ഭാരതീയ ജനതാ യുവമോർച്ച, എറണാകുളം
36. ,, കെ. ആർ. സി. നായർ, കളമശ്ശേരി, ആലുവ
37. ,, ഡി. നാരായണൻ പോറ്റി, പ്രസിഡൻറ്, കേരളാ ഊരാൺമ ദേവസ്വം ബോർഡ്, എറണാകുളം
38. ,, വി. ശങ്കരരാജ, അഡ്വക്കേറ്റ്, എറണാകുളം
39. ,, ഇ. പി. ശ്രീധരൻ മൂത്തത്, എറണാകുളം
40. ,, പി. ടി. എൻ. നമ്പൂതിരി, എറണാകുളം
41. ,, പി. വി. നീലകണ്ഠൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, കേരളാ ഊരാൺമ ദേവസ്വം ബോർഡ്, എറണാകുളം
42. ,, എൻ. വി. വാസുദേവൻ നമ്പൂതിരി, കേരളാ ഊരാൺമ ദേവസ്വം ബോർഡ്, എറണാകുളം

തൃശ്ശൂർ ജില്ല

1. ശ്രീ. എൻ. രാമൻകുട്ടി അച്ഛൻ, പ്രസിഡൻറ്, ദേവസ്വം ബോർഡ്, തൃശ്ശൂർ
2. ,, വി. ആർ. രാമകൃഷ്ണൻ, മെമ്പർ, ദേവസ്വം ബോർഡ്, തൃശ്ശൂർ
3. ,, എ. എസ്. ചക്രപാണി, മെമ്പർ, ദേവസ്വം ബോർഡ്, തൃശ്ശൂർ
4. ,, എസ്. ശങ്കരവാര്യർ, സെക്രട്ടറി, ദേവസ്വം ബോർഡ്, തൃശ്ശൂർ
5. ശ്രീമതി പി. എസ്. വാസന്തി, ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, തൃശ്ശൂർ
6. ശ്രീ. എ. രാജഗോപാലൻ, അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ, കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വം, ഇരിങ്ങാലക്കുട
7. ,, അമ്മനാത്ത് രാധാകൃഷ്ണൻ, മുൻസിപ്പൽ കൗൺസിലർ, ഇരിങ്ങാലക്കുട
8. ,, പി. കെ. കൃഷ്ണൻകുട്ടിമേനോൻ, മാനേജിംഗ് കമ്മിറ്റി മെമ്പർ, കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വം
9. ,, പൊന്തം കണ്ടത്ത് നാരായണൻകുട്ടി, ഇരിങ്ങാലക്കുട
10. ഡോക്ടർ പി. ശ്രീധരൻ നായർ, റിട്ടയേർഡ് പ്രിൻസിപ്പൽ, തൃശ്ശൂർ
11. ശ്രീ. തങ്കപ്പൻ വടശ്ശേരി, ദേവസ്വം ആഫീസർ, കോടന്നൂർ
12. ,, കെ. നാരായണൻ നായർ, തൈക്കാട്, ഗുരുവായൂർ
13. ,, കെ. ബാലകൃഷ്ണൻ നായർ, കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വം, ഇരിങ്ങാലക്കുട
14. ,, എസ്. പി. നായർ, അഡ്വക്കേറ്റ്, ഗുരുവായൂർ
15. ,, ടി. ആർ. ബാലകൃഷ്ണഅയ്യർ, റിട്ടയേർഡ് ഡിസ്ട്രിക്ട് ജഡ്ജി, തൃശ്ശൂർ
16. ,, കാണിപ്പയ്യൂർ കൃഷ്ണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, കുന്നംകുളം
17. ,, എൻ. കെ. ഭാസ്കരമേനോൻ, ചേർപ്പ്
18. ,, കെ. പി. ബാലകൃഷ്ണ പിഷാരടി, ഇരിങ്ങാലക്കുട
19. ,, എ. ഗോവിന്ദമേനോൻ, പ്രസിഡൻറ്, പാറമേക്കാവ് ദേവസ്വം, തൃശ്ശൂർ
20. ,, കെ. ബാലകൃഷ്ണമേനോൻ, വൈസ് പ്രസിഡൻറ്, പാറമേക്കാവ് ദേവസ്വം, തൃശ്ശൂർ
21. ,, ടി. ബാലചന്ദ്രൻ, സെക്രട്ടറി, പാറമേക്കാവ് ദേവസ്വം, തൃശ്ശൂർ
22. ,, എം. വേണുഗോപാൽ, പാറമേക്കാവ് ദേവസ്വം, തൃശ്ശൂർ
23. ,, സി. വി. കൃഷ്ണൻ നമ്പൂതിരി, റിട്ടയേർഡ് ഡെപ്യൂട്ടി കളക്ടർ, തൃശ്ശൂർ
24. ,, ആഞ്ഞം മാധവൻ നമ്പൂതിരി, നാരായണാലയം, ഗുരുവായൂർ

25. ശ്രീ. വേണുഗോപാലൻ, ശ്രീഗുരുവായൂരപ്പൻ സങ്കീർണ്ണ ട്രസ്റ്റ്, ഗുരുവായൂർ

26. ,, കെ. എസ്. വെളേളാടി ഐ. എ. എസ്. അഡ്മിനി സ്ട്രേട്ടർ, ഗുരുവായൂർ, ദേവസ്വം

27. ,, ബാലകൃഷ്ണൻ നായർ ലെയ്സൺ ആഫീസർ, ഗുരു വായൂർ ദേവസ്വം

28. ,, പി. എം. എൻ. മേനോൻ, പ്രസ്സ് ട്രസ്റ്റ് ഓഫ് ഇന്ത്യ, ഗുരുവായൂർ

29. ,, കെ. വി. മുരളീധരൻ, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം എംപ്ലോയീസ് യൂണിയൻ.

30. ,, കക്കാട്ടുമനക്കൽ ഓതിക്കൻ നാരായണൻ നമ്പൂതിരി, ഗുരു വായൂർ.

31. ,, മുന്നൂലം മനക്കൽ ഓതിക്കോൻ ഭവൻ .നമ്പൂതിരി, ഗുരു വായൂർ.

32. ,, ചേന്നാസ് പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, തന്ത്രി, ഗുരു വായൂർ.

33. ,, കെ. ബി. വാര്യർ, റിട്ടയേർഡ് ഗവൺമെൻറ് സെക്രട്ടറി, ഗുരുവായൂർ.

34. ,, എം. പ്രഭാകരൻ, തിരുവെങ്കിടം, ഗുരുവായൂർ.

35. ,, എ. കെ. ശിവരാമൻ, ബ്രാഹ്മണസമൂഹം, ഗുരുവായൂർ.

36. ,, പി. ഗോപാലകൃഷ്ണൻ, വിവേകാനന്ദ ആദർശസമിതി, ഗുരുവായൂർ.

37. ,, പി. കെ. സത്യൻ, ഗുരുവായൂർ.

38. ,, സി. ഉണ്ണികൃഷ്ണൻ, ഗുരുവായൂർ.

39. ,, കെ. വി. ഹരിദാസ്, എൻ. എസ്. എസ്. കരയോഗം, ഗുരുവായൂർ.

40. ,, പി. നരേന്ദ്രൻ, പടിഞ്ഞാറേ നട, ഗുരുവായൂർ.

41. ,, വി. കെ. ശശികുമാർ, ഗുരുവായൂർ.

42. ,, പി. സി. രാധാകൃഷ്ണനുണ്ണി, ആർക്കിടെക്റ്റ്, ഗുരു വായൂർ.

43. ,, പി. കെ. കൃഷ്ണകുമാർ, കിഴക്കെനട, ഗുരുവായൂർ.

44. ,, കൽപ്പുഴയില്ലത്ത് ദിവാകരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, തന്ത്രവിദ്യാ പീഠം, ചൊവ്വന്നൂർ.

45. ,, പെരുംപിലാവിൽ അച്യുതമേനോൻ, ഗുരുവായൂർ.

46. ,, സി. കെ. കുട്ടികൃഷ്ണൻ, സെക്രട്ടറി, നഗരസേവാസമിതി, ഗുരുവായൂർ.

47. ,, ഒ. കെ. ആർ. മേനോൻ, മമ്മിയൂർ, ഗുരുവായൂർ.

48. ,, എം. നാരായണൻ, ദേവസ്വം എംപ്ലോയീസ് കോൺഗ്രസ്, ഗുരുവായൂർ.

49. ശ്രീ. ആർ. രാജഗോപാലൻ, ക്ലാർക്ക്, ദേവസ്വം സത്രം, ഗുരുവായൂർ.
50. ,, കെ. വി. സുബ്രഹ്മണ്യം, പേഴ്സണൽ അസിസ്റ്റന്റ് (ദേവസ്വം), ഗുരുവായൂർ.
51. ,, ഗഭീരാനന്ദസ്വാമി, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, പുറനാട്ടുകര, തൃശ്ശൂർ.
52. ,, സുപ്രഭാനന്ദസ്വാമി, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, പുറനാട്ടുകര.
53. ,, അമ്പാട്ടുകൃഷ്ണമേനോൻ, പുറനാട്ടുകര, തൃശ്ശൂർ.
54. ,, വി. രാധാകൃഷ്ണൻ നായർ, കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വം എംപ്ലോയീസ് ഫെഡറേഷൻ, ഇരിങ്ങാലക്കുട.
55. ,, മൈത്രാനന്ദസ്വാമി, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, പുറനാട്ടുകര, തൃശ്ശൂർ.
56. ,, സി. എസ്. വൈദ്യനാഥഅയ്യർ, ഏർക്കക്കാട്.
57. ,, ആർ. ദാമോദരൻനമ്പീശൻ, വീരാണി മംഗലം ദേവസ്വം, ഏർക്കക്കാട്.
58. ,, എം. വി. ഉണ്ണികൃഷ്ണൻമാസ്റ്റർ, അഞ്ചേരി.

പാലക്കാട് ജില്ല

1. ശ്രീ. വി. കെ. കൊച്ചുമാധവൻനായർ, പുളിനെല്ലി, പാലക്കാട്.
2. ,, കെ. എസ്. ഗണേശയ്യർ, പടിഞ്ഞാറേ ഗ്രാമസമാജം, തത്തമംഗലം.
3. ,, കെ. എം. പ്രഭാകരമന്നാടിയാർ, കണ്ണാടി, പാലക്കാട്.
4. ,, കെ. പി. കലാധരൻ, പാറക്കാട് ദേവസ്വം, കായശ്ശേരി.
5. ,, സി. കെ. പിള്ള, അഡ്വക്കേറ്റ്, പാലക്കാട്.
6. ,, പി. എൻ. കുഞ്ചുഅച്ഛൻ, കല്ലേകുളങ്ങര ഏമൂർ ദേവസ്വം, പാലക്കാട്.
7. ,, കെ. കുട്ടികൃഷ്ണമേനോൻ, റിട്ടയേർഡ് അസിസ്റ്റന്റ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, പാലക്കാട്.
8. ,, സി. എച്ച്. ശങ്കരൻനായർ, ഒറപ്പാലം.
9. ,, എ. ആർ. അയ്യൻ, മണപ്പുള്ളിക്കാവ് ഭഗവതി സേവാസമിതി, പാലക്കാട്.
10. ,, എസ്. എം. വി. രാമസ്വാമി ചെട്ടിയാർ, മങ്കാര അമ്മൻ കോവിൽ, എലപ്പുള്ളി.
11. പ്രൊഫസർ പി. സി. പിള്ള, പാലക്കാട്,
12. ശ്രീ. പി. കൃഷ്ണൻകുട്ടി, പ്രസിഡന്റ്, എരുമയൂർ പഞ്ചായത്ത്, പാലക്കാട്.
13. ,, വി. എൻ. കൃഷ്ണയ്യർ, ഏമൂർ ഹേമാംബിക ദേവസ്വം, പാലക്കാട്.
14. ,, എ. പി. മാധവൻ നമ്പൂതിരി, ഏമൂർ ഹേമാംബിക ദേവസ്വം, പാലക്കാട്.

15. ശ്രീ. കെ. പി. സുകുമാരമേനോൻ, ചാത്തൻകുളങ്ങര ക്ഷേത്ര സേവാ സമിതി, പാലക്കാട്.

16. സ്വാമി നിത്യാനന്ദ സരസ്വതി, ശിവാനന്ദാശ്രമം, പാലക്കാട്.

17. ശ്രീ. വി. കെ. ആണ്ടിയച്ഛൻ, ട്രസ്റ്റി, കാശി വിശ്വനാഥ ക്ഷേത്രം, കൽപ്പാത്തി.

18. ക്യാപ്റ്റൻ വി. എസ്. മണിഅയ്യർ, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, കേരള ബ്രാഹ്മണ സഭ, കൽപ്പാത്തി.

19. ശ്രീ. റ്റി. എൻ. വെങ്കിടേശ്വരൻ, കൊടുവായൂർ.

20. ,, എൻ. പി. ചൂടാമണി, നൂറാണി ഗ്രാമദേവസ്വം, പാലക്കാട്.

21. ,, എം. കുട്ടിയപ്പച്ചെട്ടിയാർ, മാങ്കരഅമ്മൻകോവിൽ, പാലക്കാട്.

22. ,, ആർ. വൈദ്യലിംഗം, മാങ്കര അമ്മൻകോവിൽ, പാലക്കാട്.

23. ,, റ്റി. കുട്ടിശങ്കരൻനായർ, മാനേജർ, മാങ്കരഅമ്മൻ കോവിൽ, പാലക്കാട്.

24. ,, പി. ഗോവിന്ദൻകുട്ടിനായർ, റിട്ട. അസിസ്റ്റൻറ് സെക്രട്ടറി, വടക്കുംതറ, പാലക്കാട്.

25. ,, തരവനാട്ടുശേഖരമേനോൻ, വടക്കുംതറ, പാലക്കാട്.

26. ,, സുന്ദരമേനോൻ, ട്രസ്റ്റി, വടക്കുംതറ ദേവസ്വം, പാലക്കാട്.

27. പ്രൊഫസർ എ. പ്രഭാകരൻനായർ, പാലക്കാട്.

28. ശ്രീ. എ. ആർ. മേനോൻ, ആർക്കിടെക്റ്റ്, പാലക്കാട്.

29. ,, റ്റി. ലക്ഷ്മണതരവനാർ, എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ, മണപ്പള്ളിക്കാവ് ദേവസ്വം, പാലക്കാട്.

30. ,, വി. പി. ശ്രീധരൻ, ''പ്രീതി'', പാലക്കാട്.

31. ,, എം. വി. ജി. നമ്പ്യാർ, പാലക്കാട്.

32. ,, വി. കെ. നമ്പ്യാർ, പത്മാലയം, പാലക്കാട്.

33. ശ്രീമതി ഗൗരി ശ്രീധരൻ, അഡ്വക്കേറ്റ്, പാലക്കാട്.

34. ഡോക്ടർ എം. ശാരദ, ശാരദ നഴ്സിംഗ്ഹോം, പാലക്കാട്.

35. ശ്രീ. കെ. ചന്ദ്രൻനായർ, അഡ്വക്കേറ്റ്, പാലക്കാട്.

36. ,, വി. എസ്. ഗോപാലൻ, പ്രസിഡൻറ്, വിജ്ഞാനോദയ സഭ, യാക്കര, പാലക്കാട്,

37. ,, വി. മാധവൻ നായർ, റിട്ട. ഡെപ്യൂട്ടി കലക്ടർ, പട്ടാമ്പി.

38. ശ്രീമതി രാധാമണിയമ്മ, സത്യസായിബാബാസമിതി, പാലക്കാട്.

39. ശ്രീ. കെ. സി. ഉണ്ണിനായർ, അഡ്വക്കേറ്റ്, പാലക്കാട്.

40. ,, കെ. വി. അച്യുതവാര്യർ, കൊടുമ്പ്, പാലക്കാട്.

41. ,, കെ. വി. രാമനാഥമുതലിയാർ, സുബ്രഹ്മണ്യസ്വാമി ദേവസ്വം, കൊടുമ്പ്.

42. ഡോക്ടർ റ്റി. ഡി. നായർ, അയ്യപ്പൻകാവ്.

43. ശ്രീ. വേണുഗോപാലവർമ്മരാജ, വേങ്കുനാട് കോവിലകം, കൊല്ലങ്കോട്.
44. ,, പൂമുള്ളിമന പരമേശ്വരൻനമ്പൂതിരി, ട്രസ്റ്റി, മാങ്കോട്ടു കാവ് ദേവസ്വം, ആലത്തൂർ.
45. സ്വാമി നിശ്ചലാനന്ദ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണാശ്രമം, പാലപ്പുറം.
46. ശ്രീ. പി. ജി. പുതുവാം, ചുടുവാലത്തൂർ, പട്ടാമ്പി.
47. ,, കെ. വി. രാമൻനായർ, ഷൊർണ്ണൂർ.
48. ,, സി. കെ. നായർ, റിട്ട. സെയിൽസ് മാനേജർ, പട്ടാമ്പി.
49. ,, കെ. വാസുദേവൻ, ക്ഷേത്രസംരക്ഷണസമിതി, പട്ടാമ്പി.
50. ,, സി. വി. നായർ, പുതുപ്പരിയാരം, പാലക്കാട്.
51. ഡോക്ടർ സി. എം. ശിവദാസ്, പട്ടാമ്പി.
52. ശ്രീ. പി. ജി. നെടുങ്ങാടി, പട്ടാമ്പി.
53. ,, സി. എസ്. ചന്ദ്രൻ, അയ്യർമല ക്ഷേത്രം, പറളി.

മലപ്പുറം ജില്ല

1. ശ്രീമതി എം. ദേവകിയമ്മ, ശുകപുരം, എടപ്പാൾ.
2. ,, കെ. പി. പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, തിരൂർ.
3. ,, ഭവദാസൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, പോർക്കളം.
4. പ്രൊഫസർ പി. ആർ. നായർ, തവനൂർ.
5. ശ്രീ. റ്റി. എൻ. ഭരതൻ തിരുമുൽപ്പാട്, നിലമ്പൂർ.
6. ,, വി. എം. പത്മനാഭൻ, പിഷാരികാവ് ദേവസ്വം, അങ്ങാടിപ്പുറം.
7. ,, കെ. എം. ലോഹിതാക്ഷൻ, പിഷാരിക്കാവ്, അങ്ങാടിപ്പുറം.
8. ,, വി. വി. രാമനുണ്ണിനായർ, പുല്ലാനികുന്ന്, കുന്നക്കാവ്.
9. ,, പന്തലക്കോട് ശങ്കരൻ നമ്പൂതിരി, തന്ത്രി, അങ്ങാടിപ്പുറം.
10. ,, സി. പി. ജനാർദ്ദനൻ, അങ്ങാടിപ്പുറം.
11. ,, എം. എസ്. നാരായണയ്യർ, മാനേജർ, തിരുമാന്ധാംകുന്ന് ദേവസ്വം, അങ്ങാടിപ്പുറം.
12. ,, ഒ. കെ. കെ. മേനോൻ, മാനേജർ, കാടാമ്പുഴ ദേവസ്വം, തിരൂർ.
13. ,, കെ. സി. ബി. രാജ, മാനേജർ, കെ. സി. ദേവസ്വം, കോട്ടക്കൽ.
14. ,, വി. പങ്കുണ്ണിനായർ, പ്രസിഡൻറ്, കേരളാധീശപുരം ദേവസ്വം, തിരൂർ.
15. ,, റ്റി. ശങ്കരനാരായണമേനോൻ, കേരളാധീശപുരം, തിരൂർ.
16. ,, എൻ. ശങ്കരമാരാർ, കേരളാധീശപുരം, തിരൂർ.
17. ,, പി. മാധവൻ നായർ, പ്രസിഡൻറ്, എൻ. എസ്. എസ്. യൂണിയൻ, തൃക്കണ്ടിയൂർ.

18. ശ്രീ. സി. വി. ശശി, എൻ. എസ്. എസ്. യൂണിയൻ, തൃക്കണ്ടിയൂർ.
19. ,, കെ. നാരായണൻകുട്ടിനായർ, ചെറുകുന്ന് ദേവസ്വം, മലപ്പുറം.
20. ,, ഒ. കെ. എസ്. മേനോൻ, തൃക്കലങ്കോട്, തിരൂർ.
21. ,, കെ. ബാലകൃഷ്ണൻനായർ, തൃക്കണ്ടിയൂർ.
22. ,, കെ. കരുണാകരൻനായർ, തൃക്കൈക്കോട്ട് മഠം, താന്നൂർ.
23. ,, എ. കുഞ്ഞുരാമപണിക്കർ തിരുവർച്ചന ദേവസ്വം, ഊരകം.
24. ,, പി. ശങ്കുണ്ണിനായർ, വൈരങ്കോട് ദേവസ്വം, തിരുനാവായ.
25. ,, എം. പി. നാരായണമേനോൻ, വെട്ടം, തിരൂർ.
26. ,, പി. എം. തിരുമുൽപ്പാട്, മഞ്ചേരികോവിലകം, മഞ്ചേരി.
27. ,, സി. മാധവൻ നായർ, പെരിന്തൽമണ്ണ.
28. ,, കെ. എം. രാമചന്ദ്രൻ, കോട്ടക്കുന്നു അയ്യപ്പക്ഷേത്രം, മുണ്ടുപറമ്പ്.
29. ,, കെ. ശ്രീവല്ലഭൻ, പൂന്താനം ശ്രീകൃഷ്ണ സമിതി, അങ്ങാടിപ്പുറം.
30. ,, വി. മഹാദേവൻ, കേരളക്ഷേത്ര സംരക്ഷണസമിതി, അങ്ങാടിപ്പുറം.
31. ,, പി. എസ്. ഗോപാലകൃഷ്ണ ശാസ്ത്രി, അഖിലഭാരത ബ്രഹ്മവിദ്യാസംഘം, കാടാമ്പുഴ.
32. ,, എം. ജനാർദ്ദനൻ, കൊടുമുടി ക്ഷേത്രസംരക്ഷണസമിതി, വലിയകുന്ന്.
33. ,, സി. ആർ. മാധവപിഷാരടി, പിഷാരടി സമാജം പ്രസിഡൻറ്, ഇരുമ്പിളിയം.
34. ,, കെ. വാസുദേവൻ നമ്പൂതിരി, പ്രസിഡൻറ്, യോഗക്ഷേമ ഉപസഭ, വളാഞ്ചേരി.
35. ,, മലയത്ത് വേലായുധൻ നായർ, മേൽമുറി, കാടാമ്പുഴ.

കോഴിക്കോട് ജില്ല

1. ശ്രീ. കെ. ദാമോദരൻ, കമ്മീഷണർ, ഹിന്ദുമതധർമ്മാർത്ഥാന ഡിപ്പാർട്ട്മെൻറ്, കോഴിക്കോട്.
2. ,, തറമ്മൽ കൃഷ്ണൻ, കോഴിക്കോട്.
3. ,, പി. കേരളവർമ്മരാജ, പ്രസിഡൻറ്, കേരള ക്ഷേത്ര സംരക്ഷണസമിതി, കോഴിക്കോട്.
4. ,, വി. സി. വേലായുധൻ നായർ, ഏരിയകമ്മിറ്റി മെമ്പർ, കോഴിക്കോട്.
5. ,, എൻ. വാസുദേവൻ നമ്പൂതിരി, മാനേജിംഗ് ട്രസ്റ്റി, തളിപ്പറമ്പ് ദേവസ്വം, മാവൂർ.
6. ,, പി. കെ. നാരായണൻനായർ, ഗോവിന്ദപുരം, കോഴിക്കോട്.
7. ,, പി. കെ. ശശിധരൻ, ഗോവിന്ദപുരം, കോഴിക്കോട്.

8. ശ്രീ. കെ. സി. എട്ടൻരാജ, പന്തീരാങ്കാവ്, കോഴിക്കോട്.
9. ,, സി. എൻ. മേനോൻ, പ്രസിഡൻറ്, എൻ. എസ്. എസ്. യൂണിയൻ, കോഴിക്കോട്.
10. ,, കെ. സി. മാരേൺരാജ സാമൂതിരിപ്പാട്, കോഴിക്കോട്.
11. ,, എം. മാധവൻനായർ, ചെയർമാൻ, പിഷാരിക്കാവ് ദേവസ്വം, കൊയിലാണ്ടി.
12. ,, ഒ. കെ. കുട്ടിശങ്കരമേനോൻ, ദേവസ്വം സൂപ്രണ്ട്, തളി, കോഴിക്കോട്.
13. ,, കെ. സോമൻ, പിഷാരികാവ് ദേവസ്വം, കൊയിലാണ്ടി.
14. ,, കെ വി. ജനാർദ്ദനൻ, സെക്രട്ടറി, ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം ദേവസ്വം, കോഴിക്കോട്.
15. ,, കുറുമ്പൂർ ദേവരാജൻ, കോഴിക്കോട്.
16. ,, വി. ജി. ശ്രീധരൻ, ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം, കോഴിക്കോട്.
17. ,, സി. പ്രഭാകരൻ, ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം, കോഴിക്കോട്.
18. ,, സി. വി. നാരായണൻ, മാനേജർ, ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം ദേവസ്വം, കോഴിക്കോട്.
19. ,, പി. രാമചന്ദ്രൻ, കേരളാക്ഷേത്ര സംരക്ഷണസമിതി, കോഴിക്കോട്.
20. ,, വി. ജി. കെ. നായർ, പ്രൊഫസർ, ഫറോക്ക്.
21. ,, ബി. കൈലാസ് മിശ്ര, വൈരാഗി മഠം, കോഴിക്കോട്.
22. ,, എം. അനന്തപത്മനാഭൻ, റിട്ടയേർഡ് അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, കോഴിക്കോട്.
23. ,, വി. കെ. ഗോപാലൻ, ശ്രീ ഗണപതി ദേവസ്വം, ചെറുവണ്ണൂർ.
24. ,, കെ. വി. രവീന്ദ്രൻ, അലങ്കാര പരമേശ്വരി ക്ഷേത്രം, കോഴിക്കോട്.
25. ,, കെ. ശങ്കരൻനായർ, ശ്രീനരസിംഹ ക്ഷേത്ര സമിതി, ഉള്ളിയേരി.

കണ്ണൂർ ജില്ല

1. ശ്രീ. എം. പി. കൃഷ്ണൻനായർ, റിട്ടയേർഡ് ഡെപ്യൂട്ടി കലക്ടർ, തലശ്ശേരി.
2. ,, സി. മാധവൻ നായർ, തിരുവങ്ങാട് ദേവസ്വം, തലശ്ശേരി.
3. ,, വി. വി. നാരായണൻ നമ്പൂതിരി, ഹെഡ്മാസ്റ്റർ, ചേളേരി.
4. ,, ജയന്തൻ നമ്പൂതിരി, തളിപ്പറമ്പ്.
5. ,, റ്റി. നാരായണൻ നായർ, മലബാർ ദേവസ്വം ഓഫീസേഴ്സ് അസോസിയേഷൻ, തളിപ്പറമ്പ്.
6. ,, വി. എം. വിഷ്ണുനമ്പീശൻ, മാനേജർ, റ്റി. റ്റി. കെ. ദേവസ്വം, തളിപ്പറമ്പ്.

7. ശ്രീ. പി. ആർ. രാമവർമ്മരാജ, ആലക്കോട്.
8. ,, കെ. എം. നമ്പൂതിരിപ്പാട്, അഡ്വക്കേറ്റ്, തലശ്ശേരി.
9. ,, കെ. വി. ഗോപാലൻ അടിയോടി, അഡ്വക്കേറ്റ്, തലശ്ശേരി.
10. ,, കെ. രാഘവൻ, തിരുവങ്ങാട് ദേവസ്വം, തലശ്ശേരി.
11. ,, കെ. എം. കേശവൻ ഭട്ടതിരി, ചിറക്കൽ, കടലായി.
12. ,, തൃക്കേട്ടനാഥം കേരളവർമ്മവലിയരാജ, ചിറക്കൽ കോവിലകം, കടലായി.
13. ,, പി. എം. നാരായണൻ, ട്രസ്റ്റി, പറശ്ശിനിക്കടവ് മുത്തപ്പൻക്ഷേത്രം.
14. ,, വി. എം. ബാലകൃഷ്ണൻ നമ്പീശൻ, അഡ്വക്കേറ്റ്, തളിപ്പറമ്പ്.
15. ,, കെ. വി. ജനാർദ്ദനൻ, ക്ഷേത്രസംരക്ഷണ സമിതി, തളിപ്പറമ്പ്.
16. ,, കെ. നാരായണൻ നമ്പ്യാർ, പ്രസിഡന്റ്, എൻ. എസ്. എസ്. യൂണിയൻ, തളിപ്പറമ്പ്.
17. ,, ഇ. എൻ. നാരായണൻനമ്പൂതിരി, തളിപ്പറമ്പ്.
18. ,, കെ. എം. നാരായണവാര്യർ, തളിപ്പറമ്പ്.
19. ,, കെ. എൻ. ജയന്തൻനമ്പൂതിരി, തളിപ്പറമ്പ്.
20. ,, റ്റി. കെ. കൃഷ്ണവാര്യർ, തളിപ്പറമ്പ്.
21. ,, പി. കെ. വാസുദേവൻ നമ്പൂതിരി, ട്രസ്റ്റിബോർഡ് പ്രസിഡന്റ്, തളിപ്പറമ്പ് ക്ഷേത്രം.
22. ,, കെ. ശങ്കരറാവു, പ്രസിഡന്റ്, മദനാനന്ദേശ്വരവിനായകർ ദേവസ്വം, മഥൂർ, കാസർകോട്.
23. ,, ബി. വിഷ്ണുകക്കില്ലായ, മഥൂർ.
24. ,, എ. ശങ്കരനാരായണഭട്ട്, മഥൂർ.
25. ,, വി. വാസുദേവഭട്ട്, അഗംപാടി, കാസർകോട്.
26. ,, ശ്രീനാരായണ സരളാലയ പുരോഹിത്, മഥൂർ.
27. ,, എ. വി. ഭട്ട്, ലീഗൽ അഡ്വൈസർ, ഇടനീർ മഠം, കാസർകോട്.
28. ,, എ. കെ. ബാലഗോപാലൻ, ചന്ദ്രഗിരി.
29. ,, കെ. സി. രാധാകൃഷ്ണൻ, ലോകനാർകാവ്, വടകര.
30. ,, കെ. പി. രത്നാകരൻ, പ്രസിഡന്റ്, വിജ്ഞാനോദയ യോഗം, തലശ്ശേരി.
31. ,, എ. ഗോവിന്ദൻ നായർ, മാനേജിംഗ് ട്രസ്റ്റി, കൊട്ടിയൂർ പെരുമാൾ ദേവസ്വം, കൊട്ടിയൂർ.
32. ,, സി. പത്മനാഭൻ, ജനറൽ സെക്രട്ടറി, കേരള ഹരിജൻ സൊസൈറ്റി, തലശ്ശേരി.
33. ,, കെ. വിശ്വനാഥകമ്മത്ത്, പ്രസിഡന്റ്, ശ്രീ അനന്തേശ്വർ ക്ഷേത്രം, മഞ്ചേശ്വരം.
34. ,, എം. കൃഷ്ണകമ്മത്ത്, മഞ്ചേശ്വരം.
35. ,, എം. ആർ. പ്രഭു, മഞ്ചേശ്വരം.

വയനാട് ജില്ല

1. ശ്രീ. പി. കെ. നാരായണൻനായർ, എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർ, തിരുനെല്ലി ദേവസ്വം.
2. ,, ആർ. എൻ. കുപ്പത്തോട്, മാനേജർ, പുൽപ്പള്ളി ദേവസ്വം.
3. ,, കുപ്പത്തോട് ബാലകൃഷ്ണൻനായർ, മീനങ്ങാടി.
4. ,, പി. കേശവൻ മൂസത്ത്, പടിഞ്ഞാറില്ലം, തിരുനെല്ലി.
5. ,, ലക്ഷ്മിനാരായണശർമ്മ, തിരുനെല്ലി ദേവസ്വം, തിരുനെല്ലി.
6. ,, പി. ബാലകൃഷ്ണൻ, സംസ്കൃതിരക്ഷായോജന, തിരുനെല്ലി.
7. ഡോക്ടർ എം. രാഘവൻ, തിരുനെല്ലി.
8. ശ്രീ. ജി. പുരുഷോത്തമൻ, തിരുനെല്ലി.

അനുബന്ധം 5

കമ്മീഷൻ സന്ദർശിച്ച ക്ഷേത്രങ്ങളും മറ്റുസ്ഥാപനങ്ങളും

1. ദണ്ഡായുധപാണിക്ഷേത്രം, പഴനി, തമിഴ്നാട്
2. സ്ഥാണുമാലയപെരുമാൾക്ഷേത്രം, ശുചീന്ദ്രം
3. കന്യാകുമാരി ദേവീക്ഷേത്രം, കന്യാകുമാരി
4. ശ്രീ സുബ്രഹ്മണ്യസ്വാമിക്ഷേത്രം, തൃച്ചന്തൂർ
5. ശ്രീ മീനാക്ഷി ക്ഷേത്രം, മധുര
6. ബ്രഹദേശ്വര ക്ഷേത്രം, തഞ്ചാവൂർ
7. ശിങ്കാരവിള കോവിൽ, നാഗപട്ടണം
8. മൂകാംബികാ ക്ഷേത്രം, കൊല്ലൂർ, കർണാടകം
9. ശ്രീമഞ്ജുനാഥക്ഷേത്രം, ധർമ്മസ്ഥല, കർണാടകം
10. ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രം, തിരുവനന്തപുരം
11. മഹാവിഷ്ണു ക്ഷേത്രം, തിരുവല്ലം
12. മഹാഗണപതി ക്ഷേത്രം, കൊട്ടാരക്കര
13. ശിവഗിരി ക്ഷേത്രം, വർക്കല
14. മണ്ണടിക്കാവ്, കൊട്ടാരക്കര
15. മണ്ണടി അറപ്പുര ക്ഷേത്രം, മണ്ണടി
16. പരബ്രഹ്മ ക്ഷേത്രം, ഓച്ചിറ
17. മഹായക്ഷികാവ്, ഓച്ചിറ
18. ധർമ്മശാസ്താ ക്ഷേത്രം, പുല്ലുകുളങ്ങര, കീരിക്കാട്
19. രാമപുരം ദേവീക്ഷേത്രം, കീരിക്കാട്
20. ധന്വന്തരി ക്ഷേത്രം, മാവേലിക്കര
21. ശ്രീ വേലായുധ ക്ഷേത്രം, ഹരിപ്പാട്
22. ശ്രീകൃഷ്ണസ്വാമി ക്ഷേത്രം, മാവേലിക്കര
23. നാഗരാജ ക്ഷേത്രം, മണ്ണാറശാല
24. ശ്രീ. കാർത്ത്യായനി ക്ഷേത്രം, കുമാരനല്ലൂർ
25. പാർത്ഥസാരഥി ക്ഷേത്രം, ആറൻമുള
26. നാഗരാജ ക്ഷേത്രം, വെട്ടിക്കോട്

27. മഹാദേവക്ഷേത്രം, തിരുനക്കര, കോട്ടയം
28. മഹാദേവക്ഷേത്രം, ഏറ്റുമാനൂർ
29. മഹാദേവക്ഷേത്രം, വൈക്കം
30. അനന്തനാരായണപുരം ക്ഷേത്രം, ആലപ്പുഴ
31. തിരുമല ക്ഷേത്രം, ആലപ്പുഴ
32. ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം, അമ്പലപ്പുഴ
33. തിരുമല ക്ഷേത്രം, പത്തും, കൊച്ചി
34. ദേവീക്ഷേത്രം, ചോറ്റാനിക്കര
35. പൂർണ്ണത്രയീശക്ഷേത്രം, തൃപ്പൂണിത്തുറ
36. ശ്രീ വീരാദ്രീനാഥക്ഷേത്രം, തിരുവില്വാമല
37. വടക്കുംനാഥൻ ക്ഷേത്രം, തൃശൂർ
38. പാറമേക്കാവ് ദേവി ക്ഷേത്രം, തൃശൂർ
39. തിരുവമ്പാടി ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം, തൃശൂർ
40. തൃപ്രയാർ ശ്രീരാമക്ഷേത്രം, തൃപ്രയാർ
41. കൂടൽമാണിക്യം ക്ഷേത്രം, ഇരിങ്ങാലക്കുട
42. ദേവീക്ഷേത്രം, കൊടുങ്ങല്ലൂർ
43. ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം, ഗുരുവായൂർ
44. ശിവക്ഷേത്രം, മമ്മിയൂർ
45. തളിശിവക്ഷേത്രം, കോഴിക്കോട്
46. ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം ക്ഷേത്രം, കോഴിക്കോട്
47. തിരുവങ്ങാട് ശ്രീരാമസ്വാമി ക്ഷേത്രം, തലശ്ശേരി
48. മുത്തപ്പൻ ക്ഷേത്രം, പറശ്ശിനിക്കടവ്
49. രാജരാജേശ്വര ക്ഷേത്രം, തളിപ്പറമ്പ്
50. തൃച്ഛംബരംക്ഷേത്രം, തളിപ്പറമ്പ്
51. മദനാന്തേശ്വര വിനായക ക്ഷേത്രം, മഥൂർ
52. അനന്തപത്മനാഭ ക്ഷേത്രം, കുമ്പള
53. ആനന്ദേശ്വര ക്ഷേത്രം, മഞ്ചേശ്വരം
54. മല്ലികാർജുന ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
55. വൈരാഗി മഠം, കോഴിക്കോട്
56. ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം, കടലായി
57. ലോകനാർകാവ്, വടകര
58. പിഷാരികാവ്, വടകര
59. മങ്കാര അമ്മൻ കോവിൽ, പാലക്കാട്
60. സുബ്രഹ്മണ്യ ക്ഷേത്രം, കൊടുമ്പ്
61. ദേവീ ക്ഷേത്രം, വടക്കുംതറ, പാലക്കാട്
62. മണപ്പുള്ളിക്കാവ് ദേവീക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
63. യാക്കര വിശ്വേശ്വര ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
64. തിരുമാന്ധാംകുന്ന് ദേവീ ക്ഷേത്രം, അങ്ങാടിപ്പുറം
65. തളി ക്ഷേത്രം, അങ്ങാടിപ്പുറം
66. ഇടത്തുപുറം ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം, അങ്ങാടിപ്പുറം
67. കാടാംപുഴ ദേവീ ക്ഷേത്രം, തിരൂർ
68. തൃക്കണ്ടിയൂർ ക്ഷേത്രം, തിരൂർ
69. ജഗന്നാഥ ക്ഷേത്രം, തലശ്ശേരി
70. കൊട്ടിയൂർ പെരുമാൾ ക്ഷേത്രം
71. വാശ്വനാഥസ്വാമി ക്ഷേത്രം, കൽപ്പാത്തി, പാലക്കാട്
72. പുൽപ്പള്ളി ക്ഷേത്രം, പുൽപ്പള്ളി
73. തിരുനെല്ലി വിഷ്ണുക്ഷേത്രം, തിരുനെല്ലി

74. ഹേമാംബിക ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
75. കാച്ചാംകുറിശി ക്ഷേത്രം, കൊല്ലങ്കോട്
76. പടിഞ്ഞാറെമഠം വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം, പട്ടാമ്പി
77. കരിക്കാട്ട് സുബ്രഹ്മണ്യ ക്ഷേത്രം, മഞ്ചേരി
78. പഴയന്നൂർ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, ചിറ്റൂർ
79. ശിവാനന്ദാശ്രമം, ഒലവക്കോട്
80. ശുഭാനന്ദാശ്രമം. ചെറുകോൽ, മാവേലിക്കര
81. അദ്വൈതാശ്രമം, സദാനന്ദപുരം
82. ശ്രീരാമകൃഷ്ണ നിരഞ്ജനാശ്രമം, പാലപ്പുറം
83. ശിവഗിരി മഠം, ശിവഗിരി
84. രാമകൃഷ്ണമഠം, പുറനാട്ടുകര
85. രാമകൃഷ്ണ മഠം, ശാസ്തമംഗലം
86. രാമകൃഷ്ണ അദ്വൈതാശ്രമം, കാലടി
87. നടുവിൽ മഠം, തൃശൂർ
88. തെക്കെ മഠം, തൃശൂർ
89. വേദാദ്ധ്യയന പാഠശാല, വടക്കെമഠം, തൃശൂർ
90. ബ്രഹ്മ വിദ്യാലയം, ശിവഗിരി
91. തന്ത്രവിദ്യാപീഠം, ചൊവ്വന്നൂർ, കുന്നംകുളം

അനുബന്ധം 6

തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം വിളംബരം

1097 മീനം 30-ാം തീയതിക്ക് തുല്യമായ 1922 ഏപ്രിൽ 12-ാം തീയതി തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവ് തിരുമനസുകൊണ്ട് പുപ്പെടുവിച്ച ദേവസ്വം വിളംബരം.

ദുർഭരണത്തിന് വിധേയമായ ഏതാനും ദേവസ്വങ്ങൾ അവയുടെ സൽ ഭരണത്തേയും ശരിയായ പരിപാലനത്തേയും ലാക്കാക്കി, നമ്മിൽ നിക്ഷി പ്തമായിരിക്കുന്ന മേൽക്കോയ്മ അധികാരം ഉപയോഗിച്ച് 987-ാമാണ്ട്, സർക്കാരിൽനിന്നും ഏറ്റെടുത്തിരിക്കകൊണ്ടും, അങ്ങനെ ഏറ്റെടുക്കുന്ന കാലത്ത് ഈ ദേവസ്വങ്ങളുടെ സ്ഥാവര ഭൂമികളിലെ ആദായം മാത്രം ആണ്ടി നാൽ 15,80,491 പറ നെല്ലും 53,092 രൂപായും ആയതിനാലും;

കാലക്രമേണ ഈ ആദായം സർക്കാരിന്റെ പൊതുവരുമാനങ്ങളിൽ ലയി പ്പിക്കാനും, ദേവസ്വങ്ങളുടെ ചെലവ് സർക്കാരിന്റെ വരവുകളിൽനിന്നും നടത്തുവാനും ഇടയാകകൊണ്ടും;

പല കാരണങ്ങളാലും ഈ ദേവസ്വങ്ങളുടെ ഭൂരിഭാഗം ഭൂമികളും കാലക്ര മേണ ''പണ്ടാരവക'' വസ്തുക്കളായി പരിഗണിക്കപ്പെട്ട് തിരിച്ചറിയാൻ വയ്യാത്ത നില സംജാതമായിരിക്കുന്നതിനാലും;

നമ്മുടെ സർക്കാരിന് ഈ ദേവസ്വങ്ങളുമായി ഉണ്ടായിട്ടുള്ള ബന്ധം കണക്കാക്കി, വസ്തുക്കളിൽ നിന്നുമുള്ള ആദായം പ്രത്യേകം കൈകാര്യം ചെയ്തിരുന്നെങ്കിൽ, അവയുടെ ശരിയായ പരിപാലനത്തിന് മതിയാകുമാ യിരുന്നതിനാലും;

നമ്മുടെ മതത്തിന്റെയും വിശ്വാസത്തിന്റെയും അടിസ്ഥാനത്തിൽ നമ്മുടെ രാജ്യത്തെ ഹിന്ദുമതസ്ഥാപനങ്ങളെ, അവയുടെ ആദായം പരിഗണിക്കാതെപോലും, ശരിയായി സംരക്ഷിക്കാനുള്ള പാവനമായ അവകാശവും ചുമതലയും നമ്മിൽ നിലനിൽക്കുകയും, അതനുസരിച്ച് പുരാതനകാലം മുതൽ നമ്മുടെ ഖജനാവിൽനിന്നും ഈ ആവശ്യങ്ങൾക്ക് സംഭാവനകൾ നൽകിവരികയും ചെയ്തിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടും;

നമ്മുടെ സർക്കാരിന് ഈ ദേവസ്വങ്ങളുമായുള്ള ബന്ധത്തെപ്പറ്റി സംശയങ്ങൾ ഉത്ഭവിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടും;

ആ സംശയങ്ങൾ ദൂരീകരിച്ച് ഈ ദേവസ്വങ്ങളുടെ കൂടുതൽ മെച്ചപ്പെട്ട ഭരണവും ഫലപ്രദമായ നിയന്ത്രണവും വ്യവസ്ഥ ചെയ്യേണ്ടതുകൊണ്ടും;

താഴെപ്പറയുംവിധം ആജ്ഞാപിക്കുന്നതിന് നമുക്ക് സന്തോഷമുള്ളതാകുന്നു:

1. (1) ഈ വിളംബരത്തിന്റെ പേര് 1097-ലെ ''ദേവസ്വം വിളംബരം'' എന്നായിരിക്കും.

(2) 1098 ചിങ്ങം ഒന്നാം തീയതി മുതൽ ഇത് നടപ്പിൽ വരുന്നതാണ്.

(3) പട്ടികയിൽ വിവരിക്കുന്ന എല്ലാ ദേവസ്വങ്ങൾക്കും ഇത് ബാധകമായിരിക്കും.

2. ''പട്ടിക''യെന്നാൽ ഈ വിളംബരത്തോട് ചേർത്തിട്ടുള്ള പട്ടിക എന്നാണ് അർത്ഥമാക്കേണ്ടതു്,

3. താഴെ നാലാം വകുപ്പനുസരിച്ച് രൂപീകരിക്കുന്ന ''ദേവസ്വം ഫണ്ട്'' ഉപയോഗിച്ച് പട്ടികയിൽ വിവരിക്കുന്ന ദേവസ്വങ്ങളും അവയുടെ കെട്ടിടങ്ങളും മറ്റു ചമയങ്ങളും ശരിയായും ആവശ്യാനുസരണവും പരിപാലിക്കുകയും, കീഴ്നടപ്പുകളും ആചാരങ്ങളും അനുസരിച്ച് അവയുടെ ഭരണം നടത്തുന്നതുമാണ്.

4. താഴെ പട്ടികയിൽ വിവരിക്കുന്ന ദേവസ്വങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഒരു ''ദേവസ്വം ഫണ്ട്'' രൂപീകരിക്കുന്നതാണ്. ഈ ഫണ്ടിൽ താഴെ പറയുന്ന ഇനങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കും:

(1) സർക്കാരിന്റെ സഞ്ചായം—ഭൂനികുതി ഇനങ്ങളിൽ ഉള്ള വരവിന്റെ നാല്പത് ശതമാനത്തിൽ കുറയാതെയുള്ളതും, വാർഷിക ബഡ്ജറ്റിൽ നീക്കിവക്കുന്നതുമായ തുക.

(2) മുൻ പറഞ്ഞ ദേവസ്വങ്ങളുടെ ജംഗമ വസ്തുക്കൾ വിറ്റു കിട്ടുന്ന തുകകൾ.

(3) ആരാധകരിൽനിന്നും ലഭിക്കുന്ന സംഭാവനകളും കാണിക്കകളും

(4) മുൻപറഞ്ഞ ദേവസ്വങ്ങളുടെ ആസ്തികൾ നിക്ഷേപിക്കുന്നതിൽനിന്നും കിട്ടുന്ന പലിശ.

(5) മുൻപറഞ്ഞ ദേവസ്വങ്ങളുടെ വകയും അവക്ക് മേലാൽ ലഭിക്കുന്നതുമായ എല്ലാ തുകകളും.

5. നാലാം വകുപ്പിന്റെ ഒന്നാം ഉപവകുപ്പിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്ന തുകയിൽ, ചെലവ് കഴിച്ച് മിച്ചം വരുന്ന തുകയും ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽ ചേർക്കേണ്ടതാണ്.

6. റവന്യൂ രേഖകളിൽ ''ദേവസ്വം വക'' എന്നു കാണിച്ചിരിക്കുന്നതും, മുൻപറഞ്ഞ ദേവസ്വങ്ങളുടെ വകയായിട്ടുള്ളതുമായ എല്ലാ സ്ഥാവര വസ്തുക്കളും ഇനിമേലാൽ എല്ലാതരത്തിലും ''പണ്ടാരവക ഭൂമികളായി'' കരുതി കൈകാര്യം ചെയ്യപ്പെടും.

7. (1) പട്ടികയിൽ പറയുന്ന ദേവസ്വങ്ങളുടെ മെച്ചപ്പെട്ടതും, ഫല പ്രദവുമായ ഭരണത്തിനാവശ്യമുള്ള ജീവനക്കാരും ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ''ദേവസ്വം ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ്'' രൂപീകരിക്കുന്നതാണ്.

(2) മേൽ മൂന്നും നാലും വകുപ്പുകളിൽ എന്തുതന്നെ പറഞ്ഞിരുന്നാലും, ഈ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിൻെറ എല്ലാ ചെലവുകളും സർക്കാരിൻെറ പൊതുവരവിൽനിന്നും വഹിക്കുന്നതാണ്.

8. താഴെ പറയുന്ന കാര്യങ്ങൾക്ക് അപ്പോഴപ്പോൾ സർക്കാരിൽനിന്നും വ്യവസ്ഥകളുണ്ടാക്കുന്നതാണ്;

(1) ദേവസ്വം ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിലെ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ അധികാരങ്ങളും ചുമതലകളും നിർവചിക്കുക.

(2) ദേവസ്വങ്ങളുടെ പതിവ് ചെലവുകൾ നിയന്ത്രിക്കുക.

(3) ഈ വിളംബരത്തിൻെറ ഉദ്ദേശലക്ഷ്യങ്ങൾ നടപ്പാക്കുന്നതിനാവശ്യമായ ചട്ടങ്ങളുണ്ടാക്കുക.

9. താഴെ പറയുന്ന വിഷയങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കി നമ്മുടെ സർക്കാരിനെതിരായി യാതൊരു വ്യവഹാരവും സിവിൽ കോടതികളിൽ നിലനിൽക്കുന്നതല്ല.

(1) ഈ വിളംബരം നടപ്പാക്കുന്ന തീയതിക്ക് മുൻപ്, പട്ടികയിൽ പറയുന്ന ദേവസ്വങ്ങളുമായോ അവയുടെ വസ്തുക്കളുമായോ ബന്ധപ്പെട്ടുള്ള നടപടികൾ.

(2) ഈ വിളംബരത്തിനെ ആസ്പദമാക്കി സ്വീകരിച്ചുകഴിഞ്ഞതോ, സ്വീകരിക്കുന്നതോ ആയ നടപടികൾ.

10. സർക്കാർ ഫണ്ടിൽനിന്നും താഴെ പറയുന്ന കാര്യങ്ങൾക്ക് സംഭാവന നൽകാനുള്ള നമ്മുടെ അധികാരത്തെ ഈ വിളംബരം യാതൊരു വിധത്തിലും ബാധിക്കുകയില്ല.

(1) ശ്രീ പണ്ടാരവക ചെലവുകൾക്കു വേണ്ടിവരുന്നതായി നാം നിശ്ചയിക്കുന്ന തുകകൾ.

(2) സംസ്ഥാനത്തിനകത്തോ പുറത്തോ ഉള്ള ദേവസ്വങ്ങൾക്കുള്ള സംഭാവനകൾ.

(3) നമ്മുടെ കൽപ്പന അനുസരിച്ചും, കീഴ്വഴക്കങ്ങളനുസരിച്ചും, നടത്തപ്പെടുന്ന മതപരമായ ചടങ്ങുകൾ.

അനുബന്ധം 7

തിരുവിതാംകൂറിലെ ബോർഡ്-ഭരണക്ഷേത്രങ്ങൾ

നെയ്യാറ്റിൻകര താലൂക്ക്

1. നെയ്യാറ്റിൻകര കൃഷ്ണസ്വാമി
2. പാറശ്ശാല
3. പരശുവക്കൽ
4. ഒറ്റശ്ശേഖരമംഗലം
5. മലയിൻകീഴ്
6. തിരുവല്ലം
7. രാമേശ്വരം
8. മാവേലികണ്ടൻ ശാസ്താ
9. ഐങ്കാമം
10. പഞ്ചശാന്തി
11. തെക്കുംകര
12. കക്കുന്നിയൂർ
13. ചെഴുങ്ങാന്നൂർ
14. മണിനാട്
15. വെള്ളറട
16. രാമപുരം
17. പച്ചയത്ത് കണ്ടൻ ശാസ്താ
18. തൃപ്രവൂർ
19. ആങ്കോട്
20. തോന്നമലക്കാവ്
21. കോളൂർ
22. കേരയിക്കൽ
23. ശങ്കരനാരായണപുരം
24. തൃക്കുട സുമഹാദേവർ
25. തൃക്കുട സുകണ്ഠൻ ശാസ്താ
26. പഴമല
27. മേക്കൊല്ല
28. അയ്യൻകുഴി
29. ദേവേശ്വരം
30. തിരുനാരായണപുരം
31. അറയൂർ
32. അരുവല്ലൂർ
33. കീഴ്ശേരിമഠം
34. കുറ്ററയ്ക്കൽ
35. കോയിക്കൽ
36. കാന്തല്ലൂർശാല
37. കഴുകപാറ
38. നീലകണ്ഠേശ്വരം
39. വെള്ളറാൽ
40. ആലന്തറ
41. കൊനയാർമംഗലം
42. മലന്തറക്കൽ
43. ചാത്തോട്ടം
44. ഉഴപ്പഴഞ്ഞി
45. വെങ്ങൻകുളങ്ങര
46. തൃക്കണ്ണപുരം
47. കൂട്ടപ്പന
48. പൊറ്റക്കൽ തെക്കേത്
49. പള്ളിയറ ഭഗവതി
50. അരങ്ങൽ
51. കൊട്ടിയൽ
52. ഭദ്രാജ ട്ടഷീശ്വരം
53. മങ്കാരമുട്ടം
54. പുകിലൻതറ
55. തിരുപുറം
56. ഇടകൂർ
57. വിഴിഞ്ഞം
58. തളിയൂർ
59. അണികുലത്ത് കണ്ഠൻ ശാസ്താ
60. മണ്ണടി ഭഗവതി
61. തൃക്കുളങ്ങര
62. തളിയാദിച്ചപുരം
63. നമ്പ്യാർമൂല
64. ചെറുബാലമന്ദം
65. വേവിള
66. ഉദയമാർത്തേണ്ഡേശ്വരം
67. തൃപ്പറ്റിയൂർ
68. കേളേശ്വരം
69. അയത്തിയൂർ
70. വെങ്ങാന്നൂർ
71. കഴനിമംഗലം
72. മാർത്തേണ്ഡേശ്വരം
73. നയകമണ്ഡലം
74. കരിങ്കൽ
75. തച്ചോട്ടുകാവ്
76. എരിത്താവൂർ
77. വിളപ്പിൽശാല

തിരുവനന്തപുരം താലൂക്ക്

78. വലിയശാല
79. ചെന്തിട്ട
80. മണക്കാട്
81. ശ്രീവരാഹം
82. മിത്രാനന്ദപുരം
83. ശങ്കുമുഖം
84. ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം
85. പാൽക്കുളങ്ങര
86. വലിയ ഉദയാദിച്ചപുരം
87. ഗൗരീശപട്ടം
88. കഴക്കൂട്ടം
89. കഠിനംകുളം
90. തൃപ്പാപ്പൂർ
91. ഉള്ളൂർ
92. പേരൂർ
93. ചെങ്കളളൂർ
94. കോവിൽവിള
95. പുന്നപുരം കൃഷ്ണൻ കോവിൽ
96. കക്കാട് കണ്ടേശാസ്താ
97. കമ്മട്ടം ഗണപതി
98. പാൽക്കുളങ്ങര ഗണപതി
99. കുന്നം
100. ആര്യശാല
101. തിരുനാരായണപുരം
102. വടക്കേതെരുവ് രാമസ്വാമി കോവിൽ
103. വടക്കേ നർമ്മദേശം
104. വേട്ടക്കൊരുമകൻ കോവിൽ
105. പത്മതീർത്ഥക്കരശിവൻ
106. അനന്തൻകാവ് ഗണപതി
107. തെക്കേതെരുവ് അമ്മൻ
108. തെക്കേതെരുവ് നർമ്മദേശ്വരം
109. തളിയൽ
110. അണിയൂർ
111. കേളമംഗലം
112. കാവല്ലൂർകോണം
113. തോന്നൽ
114. കരൂർ
115. കോഴിമട
116. വാമനപുരം കുറ്റൂർ
117. പുളിമാത്ത് കുറ്റൂർ
118. കാമൻകുളങ്ങര
119. കരകണ്ഠേശ്വരം
120. കുന്നം
121. തുറ്റുവിള
122. തുരുത്തിപ്പള്ളി
123. കീഴാറാട്ടുകാവ്
124. കുശമുട്ടം
125. ഇളംപുളിങ്കൽ
126. തീപ്പെട്ടി
127. കപാലേശ്വരം
128. വഴയില
129. പുളിയനാട്
130. മണ്ണടി
131. ചൂഴമ്പാല
132. വട്ടവിള
133. കമലാദിച്ചപുരം
134. ഗോസായിച്ചാവടി
135. പടിപ്പുര കോവിൽ
136. ചെറുപഴഞ്ഞിക്കാവ്
137. കേശവാദിച്ചപുരം
138. ചിലന്തിവല
139. ഉളിയാഴത്തുറ
140. ഇരവിപുരം
141. കീഴ്കുന്നം
142. കാവിൽകടവ്
143. കുളങ്ങര
144. പെരുമൺ
145. കുറ്റിച്ചൽ
146. നാഗമണ്ഡലം
147. മല്ലശ്ശേരി
148. മൊളക്കോട്
149. പാറക്കോട്
150. രാമപുരം
151. കല്ലൂർ
152. കാരോട്
153. തളിയൂർ
154. രാജരാജേശ്വരി

നെടുമങ്ങാട് താലൂക്ക്

155. പിരപ്പൻകോട്
156. വലിയതൃക്കോവിൽ
157. കുളപ്പട
158. പച്ചാർ
159. കോയിക്കൽ മല്ലൻ തമ്പുരാൻ
160. വീരണക്കാവ്

നെടുമങ്ങാട് താലൂക്ക്—(തുടർച്ച)

161. ആലന്തറ
162. തൃക്കാഞ്ഞിരപുരം
163. വിളളൂർ
164. ചന്ദിരമംഗലം
165. കാട്ടാൽ
166. പെരുങ്കുളത്തൂർ
167. കുറ്റിച്ചൽ
168. തെന്നൂർ
169. തിരുനെല്ലൂൽകോണം
170. പ്ലാക്കീഴ്
171. തിരുനെല്ലൂർശാല
172. പുനലാൽ
173. മുടവരം
174. തൃക്കണ്ണപുരം
175. കുരിയാത്തി
176. എലിയാവൂർ
177. പെരുന്തറ
178. കോട്ടുകുന്നം
179. മുഖവൂർ
180. അരശ്ശൂപറമ്പ്
181. തെക്കരത്തല
182. പഴവടി ഗണപതി
183. പഴവടി ശിവൻ
184. കോയിക്കൽ മഹാദേവർ
185. നെടുമൺ
186. കീഴുപാങ്ങാം
187. കല്ലംപൊറ്റ
188. ആലന്തറ കീഴീട്
189. തേവലക്കര
190. മണ്ണടി
191. പരമേശ്വരം
192. മാണിക്കോട്
193. ആയന്നേശ്വരം
194. ഗണപതിയാൻകുന്ന്
195. തിരുചിറ്റൂർ
196. കുറ്റിയാണി
197. മുറമേൽ
198. ഏണിക്കര
199. തെക്കേടം
200. കുന്നൂർക്കൽ
201. തിരുമാന്നൂർ
202. വെള്ളാണിക്കര
203. തലയാറ്റുമല
204. കാവിൽക്കുഴി

ചിറയിൻകീഴ് താലൂക്ക്

205. വർക്കല
206. തിരുവാറാട്ടുകാവ്
207. ശാർക്കര
208. ഐരൂർ
209. വിളക്കാട്
210. ആനകുന്നം
211. കേളേശ്വരം
212. കുന്നത്തു മഹാദേവൻ
213. മേൽപേരൂർ
214. കുളത്തൂപ്പുഴ
215. കുളമുട്ടം
216. പളളിയറക്കാവ്
217. വിലക്കിനിമംഗലം
218. ഇലകമൺ
219. ഇളങ്ങളളൂർക്കാവ്
220. ചേന്നങ്കോട്
221. ചെറുകുന്നം
222. വെള്ളിയാഴ്ച കാവ്
223. നാവായിക്കുളം യക്ഷ്
224. ഗോദാവരി
225. കോട്ടാർ
226. അറത്തി
227. സീമന്തപുരം
228. കുളപ്പുറം
229. കുരിശ്ശിക്കോട്
230. കാക്കോട്
231. വിളക്കുടി
232. പുരപ്പയം
233. കേളമംഗലം
234. കൂന്തളളൂർക്കാവ്
235. വയൽക്കുളം
236. ഉദയകുന്നം
237. പളളിയറക്കാവ്
237എ. കാപ്പിൽ

കൊല്ലം താലൂക്ക്

238. ആനന്ദവല്ലീശ്വരം
239. രാമേശ്വരം
240. ലക്ഷ്മിനട
241. ചിറ്റടീശ്വരം
242. ചിന്താദുരവിനായകർ
243. ആശ്രാമം
244. മണക്കാട്ടുശാസ്താ
245. കണ്ടൻശാസ്താ കളരി
246. പുതിയകാവ്
247. ചാത്തോലിൽ
248. നെല്ലിവിള
249. അയ്യൻ കോയിക്കൽ
250. മുഖത്തല
251. പെരുമാംകുന്നം
252. പോർക്കുളം
253. കണ്ണനല്ലൂർ
254. ആമ്പല്ലൂർക്കാവ്
255. മുണ്ടപ്പള്ളി
256. മാർത്താണ്ഡപുരം
257. വേരാന്നൂർ
258. കൊടുവിള
259. ചിറ്റൂർക്കാവ്
260. ആരുകുഴികാവ്
261. ഇലവൂർക്കാവ്
262. ശക്തികുളങ്ങര
263. ശൂരന്തോടികാവ്
264. ഇളംപള്ളൂർക്കാവ്
265. പള്ളിക്കാവ്
266. തേവരുകാവ്
267. കരണകേത്തുംകാവ്
268. കടപ്പുഴകാവ്
269. അരവിളകാവ്
270. കണ്ണഞ്ഞാറ കാവ്
271. വിളയിൽകാവ്
272. എഴുത്തിവിളകാവ്
273. വാളാഞ്ചേരികാവ്
274. വള്ളിക്കീഴ്
275. പൂവംപുഴകാവ്
276. മുക്കാട്ടുകാവ്
277. പള്ളിപ്പുറത്തുകാവ്
278. പൂമുഖത്തുകാവ്
279. വട്ടമനകിഴക്കേകാവ്
280. വട്ടമന പടിഞ്ഞാറേകാവ്
281. കൺമുഖത്തുകാവ്
282. വാറുക്കാവ്
283. തിരുമുല്ലവാരം
284. മണലിൽ
285. വിഷ്ണുത്തുകാവ്
286. ഓഞ്ചോലിക്കാവ്
287. ഇടയ്ക്കാട്ടുകാവ്
288. വയലിൽകാവ്
289. പഴഞ്ഞിക്കാവ്
290. മരുതുമനക്കാവ്
291. ചെപ്പള്ളിക്കാവ്
292. കിഴക്കേകാവ്
293. പടിഞ്ഞാറേകാവ്
294. കല്ലൂർകാവ്
295. കുന്നുകൽ
296. പുത്തരഴികത്ത്കാവ്
297. കിഴക്കനിഴകത്ത്കാവ്
298. കരിപ്പഴികത്ത്കാവ്
299. ഇലങ്കത്തിൽകാവ്
300. ഇടമനക്കാവ്
301. കിഴക്കേകല്ലട ഭരണിക്കാവ്
302. പൊഴിക്കര
303. തോട്ടുകര
304. വഴിയിൽകാവ്
305. ആലാട്ടുകാവ്
305.(എ) ചെന്തുപ്പ്

കൊട്ടാരക്കര താലൂക്ക്

306. കുലശേഖരനല്ലൂർ
307. ചിറക്കടവ്
308. പുല്ലാമല
309. താമരഞ്ചിറ
310. അതൂരികോവിൽ
311. ഇളവൂർ
312. പനയ്ക്കൽ
313. കണ്ണൻകരകളരി
314. ചീരൻകാവ്
315. തിരുവായാൻകാവ്
316. ചിറക്കടവ്
317. അയർക്കാട്
318. മങ്കാട്ടുകളരി
319. ചൊപ്പള്ളൂർ
320. ഇടയ്ക്കടത്തുമണ്ണൂർകാവ്
321. മാനനാട്ടുമണ്ണൂർക്കാവ്

കൊട്ടാരക്കര താലൂക്ക്—(തുടർച്ച)

322. മാരൂർ
323. വെട്ടിക്കവല
324. കോയിക്കൽ ശാസ്താ
325. മേലില
326. അമ്മണംകോട്
327. കരിമലയ്ക്കാട്
328. ഗുരുസ്വീകാമൻ
329. ജൻമിയംകോട്
330. തെറ്റിയോട്
331. വെളിനെല്ലൂർ
332. കുമ്പല്ലൂർ
333. നെട്ടയം
334. കുരികേശ്വരം
335. പോരേടം
336. പുള്ളുള്ളി
337. പുതിയിടം
338. ചടയമംഗലം
339. പുലിക്കോട്
340. മുല്ലുപ്പറ ആയിരവല്ലി
341. വിലയന്നൂർകാവ്
342. കൽ്തിക്കോവിൽ
343. കടയക്കൽ
344. തളിയിൽ
345. കടയക്കൽ പീടിക
346. കിളിമരത്ത്
347. മണികണ്ഠനല്ലൂർ
348. കുമിഠം
349. മധുര കടലുമഠം
350. മധുര്പീഠിക
351. മധുര കോയിക്കൽ
352. ഭരതന്നൂർ
353. കൊട്ടാരക്കര

പത്തനാപുരം താലൂക്ക്

354. കുളത്തുപ്പുഴ
355. അച്ഛൻ കോവിൽ
356. ആര്യങ്കാവ്
357. തത്തമംഗലം
358. താമരക്കുടി
359. കുരം
360. മണക്കാട്
361. ഗുരുതികാമൻ
362. ഇടമുളയ്ക്കൽ
363. കൂയപ്പള്ളി
364. തളിക്കൽ
365. ഭരണിക്കാവ്
366. പുലമൺഭരണിക്കാവ്
367. തൃക്കപാലേശ്വരം
368. കടക്കുളം
369. കാര്യാപീഠിക
370. കവല
371. വിളക്കുടി
372. നടക്കാവിൽ
373. കിടങ്ങയിൽ
374. തലമണ്ഡലത്ത്ശാസ്താ
375. കുട്ടമംഗലത്ത് മഹാദേവർ
376. ശേഖം
377. അരുവിത്തറ
378. പ്ലാക്കോട്
379. പിടവൂർ
380. തൃക്കോദേശ്വരം
381. കരവാളൂർപീഠിക
382. പുതിയിടത്ത് കൃഷ്ണസ്വാമി
383. ഭരണിക്കാവ്
384. ശാസ്താകോണം
385. കൈപ്പുഴ മഹാദേവർ
386. പാണയം
387. ഗോശാല കൃഷ്ണസ്വാമി
388. പടിഞ്ഞാറുകര മഹാദേവർ
389. പടിഞ്ഞാറുകര ശാസ്താവ്
390. അഷ്ടമംഗലം
391. മാത്ര ആയിരവല്ലി
392. മാമ്പഴത്തറ
393. ചാലിയക്കര ഭഗവതി
394. ചാലിയക്കര കൃഷ്ണസ്വാമി
395. ചാലിയക്കര മഹാദേവർ
396. ഭൂതത്താൻ കാവിൽ ദേവർ
397. കണ്ണംകര
398. കരിംപാപൂർ
399. ശ്രീ നീലകണ്ഠപുരം
400. പയഞ്ചേരി
401. അഞ്ചൽ ഗണപതി
402. അഗസ്ത്യൻകോട്
403. മാവിള ആയിരവല്ലി
404. തഴമേൽ
405. കോട്ടുകഠം വഞ്ചിപ്പുഴ
406. കൈതോട്
407. കണയത്ത്കാവ്
408. അസുരമംഗലം
409. ഏരൂർ
410. ഏരൂർ ഗണപതി
411. ഏരൂർ ആയിരവല്ലി

കുന്നത്തൂർ താലൂക്ക്

412. ശാസ്താൻകോട്ട
413. കുറുമ്പക്കര
414. പോരുവഴി ഭരണിക്കാവ്
415. അമ്പലത്തുംഭാഗം
416. ചെപ്പള്ളി
417. വഞ്ചിപ്പുറം
418. പള്ളിയറ
419. ചാണായികുന്നം
420. കണ്ണംപള്ളി
421. പാലപ്പള്ളി
422. പാട്ടുപുരയ്ക്കൽ
423. കുറിച്ചികുളങ്ങര
424. ചാങ്ങേർക്കാവ്
425. ഉപരികുന്നം
426. അമ്പലത്തുങ്കൽ
427. തിരുവാറ്റാർ
428. ആവണിപുരം
429. വാണവർക്കാവ്
430. മാന്നാത്തുകാവ്
431. ഗന്ധർവ്വൻകാവ്
432. കൊടുംതുരുത്തി
433. ചക്കുളം
434. വെളിന്തറ
435. പുതിയടം
436. ശ്രീനാരായണപുരം
437. പീറ്റികയിൽ
438. പുതിയകാവ്
439. കുന്നത്താർകുന്നം
440. കോമളം
441. മാടവന
442. പള്ളിക്കൽ
443. പള്ളിക്കൽ മായയക്ഷി
444. കൊക്കൻകാവ്
445. അറുകാലിക്കൽ
446. ശക്തിമംഗലം
447. പെരുമല തളി
448. മാമ്പിലാവിൽ ശാസ്താവ്
449. പുത്തൻ കാവിൽ ഭഗവതി
450. ശണ്ഠനല്ലൂർ
451. നിഴലിമംഗലം
452. വെള്ളാരംകുന്ന്
453. കുത്തരേടി
454. അടൂർമായയക്ഷികാവ്

കരുനാഗപ്പള്ളി താലൂക്ക്

455. പൻമന
456. കാമൻകുളങ്ങര
457. കൈപ്പള്ളിൽ
458. ഓലയക്കാട്
459. ആക്കൽ
460. തേവലക്കര
461. ആമഞ്ചിറ
462. കോവൂർ ഭരണിക്കാവ്
463. മുട്ടയ്ക്കൽ ഭരണിക്കാവ്
464. പാലയ്ക്കൽ ഭരണിക്കാവ്
465. കൈക്കുളങ്ങര
466. അങ്ങാടിയിൽ ഗണപതി
467. പടനായർകുളങ്ങര
468. പാവുമ്പ
469. കൃഷ്ണപുരം
470. തേവാരക്കോട് കൃഷ്ണസ്വാമി
471. പുതിയിടം
472. അമ്പലപ്പാട്
473. തെക്കുംകാവ്
474. കോയിക്കൽ
475. അറത്തിക്കാവ്
476. മണപ്പള്ളി
477. പുതുക്കുളങ്ങര
478. പുതിയകുളങ്ങര
479. ആദിനാട് ശക്തികുളങ്ങര
480. പുതിയകാവ്
481. പ്രയാർ ശക്തികുളങ്ങര
482. ആനന്ദേശ്വരം
483. ഭരണിക്കാവ്
484. ഓച്ചിറമായ യക്ഷി
485. ചിറക്കടവ്
486. കണ്ണേറ്റിതേവർ
487. ചവറ കൃഷ്ണസ്വാമി
488. കൊട്ടൻ കുളങ്ങര
489. പുതിയകാവ്
490. അരത്തകണ്ഠൻ
491. പള്ളിയറ ഭഗവതി
492. ചവറ ഭരണിക്കാവ്
493. ചോല
494. വട്ടത്തറ
495. കാമ്പഴക്കാവ്
496. പഴനിക്കാവ്

കരുനാഗപ്പള്ളി താലൂക്ക്—(തുടർച്ച)

497. കുണ്ടാളൻകാവ്
498. മായയക്ഷിക്കാവ്
499. പട്ടത്താനം
500. ചിറക്കരെക്കാവ്
501. കാവുവിള
502. പരിമണം
503. കൈപ്പവിള
504. തെക്കുംഭാഗം ഗണപതി
505. കൈപ്പടത്തിക്കൽ
506. കളിയക്കൽ
507. കാരയ്ക്കൽ
508. മുളയക്കകാവ്

പത്തനംതിട്ട താലൂക്ക്

509. ഓമല്ലൂർ
510. ശബരിമല
511. പെരിനാട്
512. രാമപുരം
513. വെട്ടൂർ
514. മുരിങ്ങമംഗലം
515. ഇളങ്ങവട്ടം
516. കൊടുന്തറ
517. പത്തനംതിട്ട ശാസ്താ
518. കടമുക്ക്
519. ചക്കുളത്ത്
520. ഉഴുവത്ത് ഭഗവതി
521. ഇലവന്തിട്ട
522. മാടമൺഋഷികേശ്വരം
523. തോട്ടമൺ ഋഷികേശ്വരം
524. മേക്കോഴൂർ ഋഷികേശൻ
525. കുമരം പേരൂർ പ്രയാർ
526. നാരങ്ങാനം ഋഷികേശം
527. കടമന്തിട്ട ഋഷികേശം
528. പൊറക്കുളം
529. കൊണ്ടോട്ടി
530. കാട്ടൂർ മഠം
531. റാന്നി ശാസ്താ

തിരുവല്ലാ താലൂക്ക്

532. തിരുവല്ല
533. ആറൻമുള
534. ചെങ്ങന്നൂർ
535. കവിയൂർ
536. കുരട്ടി
537. ഐരൂർ പുതിയകാവ്
538. കൈപ്പുഴ
539. തേവരിക്കൽ
540. വിഷവർശേരിക്കര
541. മാന്നാർകോയിക്കൽ
542. തളത്തിൽ
543. പിള്ളർക്കാവ്
544. പുന്നത്തോട്ടം
545. കുറുങ്ങഴിക്കാവ്
546. ബുധനൂർ
547. തിരുവൻവണ്ടൂർ
548. പള്ളിയറത്തളം ഭഗവതി
549. പ്രാപ്പള്ളികുളങ്ങര
550. അനിരുദ്ധേശ്വരം
551. ഉത്രമേൽ
552. കേശവപുരം
553. കാരക്കൽ കൂട്ടുമേൽ
554. പെരിങ്ങോൾ
555. കരിനാട്ടുകാവ്
556. കുറിച്ചികുളങ്ങര
557. തൃക്കക്കുടി
558. പടപ്പാട്
559. കുന്നന്താനം
560. സോമേശ്വരം
561. നെല്ലിക്കൽകാവ്
562. പള്ളിയറക്കാവ്
563. ഐരൂർമഠം
564. ഐരൂർ സുബ്രഹ്മണ്യൻ
565. നാരായണത്ത
566. ഗന്ധർവമുട്ടുകാവ്
567. ചെറുവല്ലൂർ
568. കുരുമുളക്കാവ് ഭഗവതി
569. കൈപ്പുഴ ദേവൻ
570. കാഞ്ഞിരവേലിൽ ശാസ്താ
571. വഞ്ചിത്തറ അരത്തകണ്ഠൻ
572. കണ്ണൻ കാട്ടുമഠം
573. പാറമേൽ സുബ്രഹ്മണ്യൻ
574. പാറമേൽ ദേവൻ
575. പാലക്കാട്ടുമഠം
576. ഇടച്ചിറമല
577. പന്നിപ്പയ്യാർ

തിരുവല്ലാ താലൂക്ക്—(തുടർച്ച)

578. തൃക്കണ്ണപുരം വിഷ്ണു
579. തൃക്കണ്ണപുരം ശാസ്താ
580. പൂഴിക്കുന്നു ഭഗവതി
581. കടയ്ക്കൽ ഭഗവതി
582. കടയ്ക്കൽ ദേവർ
583. എണ്ണയക്കാട്
584. കൃഷ്ണൻ കുളങ്ങര
585. മഴുക്കീറിൽ
586. മിത്രക്കരി
587. ശ്രീധരമംഗലം
588. നിരണത്തുചാല
589. അയ്യൻ കോവിൽ
590. മരുത്തൂർക്കാവ്
591. മണപ്പുറം
592. മണിപ്പുഴ
593. തിരുവാർമംഗലം
594. കുറുംപേശ്വരം
595. ശ്രീപുഷ്ക്കരം
596. ശ്രീമത്ദ്വാരക
597. മേപ്പറാൽ കൂട്ടുമ്മൽ
598. അന്തിമഹാകാളൻ
599. തിരുവാമ്പാടി
600. വെമ്പാലതൃക്കയിൽ
601. പാലിയക്കര സുബ്രഹ്മണ്യൻ
602. ചേരാനല്ലൂർ ശിവൻ
603. കുന്നേക്കാട്
604. പുള്ളമലപൂക്കാവ്
605. തൃക്കണ്ണാപുരം കൃഷ്ണ സ്വാമി
606. അയ്യൻകുളങ്ങര
607. ചുമത്ര
608. മഴുക്കീറിൽ കുന്നൻകുളം
609. മൂർത്തിട്ട ഗണപതി
610. കളരിക്കൽ ശിവൻ
611. പുതിയ മഠം

മാവേലിക്കര താലൂക്ക്

612. മാവേലിക്കര കൃഷ്ണസ്വാമി
613. കണ്ടിയൂർ
614. ചെട്ടികുളങ്ങര
615. കണ്ണമംഗലം
616. തട്ടാരമ്പലം
617. പന്തളം വലിയ കോയിക്കൽ
618. പള്ളിയറക്കാവ്
619. കാട്ടുവള്ളി
620. മറ്റം
621. ചെറുകോൽ
622. ചാല
623. കാർത്ത്യായനിപുരം
624. കൊയ്പള്ളി കാരാൺമ
625. പള്ളിപ്പുറം
626. നെടിയാനിക്കൽ
627. കീർത്തിപുരം
628. ആവണഞ്ചേരി
629. കൊറ്റാർകാവ്
630. മത്തായി
631. കൊഴിഞ്ഞനല്ലൂർ
632. കണ്ണംപള്ളി
633. ശ്രീനാരായണപുരം
634. ഉലച്ചിയക്കാട്
635. ഇരട്ടക്കുളങ്ങര
636. ചെറുമൺ
637. വലിയവീട്
638. കണ്ണനാകുഴി
639. പുതിയവീട്
640. ശകുന്തികുളങ്ങര
641. പാലമേൽ ശാസ്താ
642. മുടിയൂർക്കോണം
643. ഗുരുനാഥൻകാവ്
644. കടവൂർ
645. കണ്ണംപള്ളി
646. തെങ്ങിനാൽമലനട

കാർത്തികപ്പള്ളി താലൂക്ക്

647. ഹരിപ്പാട്
648. ഏവൂർ
649. എരുവ
650. പത്തിയൂർ
651. വെട്ടിക്കുളങ്ങര
652. നങ്ങ്യാർകുളങ്ങര
653. തൃപ്പക്കുടം
654. നഗരി
655. വലിയകുളങ്ങര
656. വാതല്ലൂർ കോയിക്കൽ
657. പനയന്നാർകാവ്
658. കാർത്തികപ്പള്ളി കോയിക്കൽ

കാർത്തികപ്പള്ളി താലൂക്ക്—(തുടർച്ച)

659. പാതിരംകുളങ്ങര
660. കരുവാറ്റാകുളങ്ങര
661. കന്യാട്ടുകുളങ്ങര
662. പാണ്ഡവർക്കാവ്
663. പോരുമഠം
664. മണിമംഗലം
665. കരിമ്പാലിക്കോയിക്കൽ
666. കൊറ്റുകുളങ്ങര
667. നീണ്ടൂർ
668. പായിപ്പാട്
669. വീയപുരം
670. വെള്ളളൻകുളങ്ങര
671. കുറ്റികുളങ്ങര
672. പള്ളിയറക്കാവ്
673. തെക്കുംകാവ് കുളങ്ങര
674. തിരുവാണിക്കാവ്
675. പനച്ചൂർ
676. മുണ്ടോലി
677. ഇടക്കണ്ണംപള്ളി
678. കരിനാട്
679. കടുവൻകുളങ്ങര
680. കല്ലേലി
681. കണ്ണനാകുളങ്ങര
682. കൊല്ലകൽ
683. ഇലങ്കത്തിൽ
684. മലമേൽക്കോട്
685. കാഞ്ഞൂർ
686. കണിച്ചനെല്ലൂർ
687. മുട്ടം
688. നമ്പാട്ടിൽ
689. പുല്ലൻപട
690. കൊടന്താട്ട്
691. വഴുതാനം
692. കാട്ടുവള്ളി
693. മണിമംഗലത്ത്കാവ്
694. കൊച്ചുരയങ്കുളങ്ങര
695. ആലുംമൂട്
696. മാങ്ങാംകുളങ്ങര
697. വാത്തികുളങ്ങര
698. പടനിലം
699. കലയംകുളങ്ങര
700. കന്യാട്ടുകുളങ്ങര
701. ആനാരി
702. പുളിവേലി
703. രാമപുരം—രേണിക്കാവ്

ചേർത്തല താലൂക്ക്

704. ചേർത്തല
705. കേരളാദിച്ചപുരം
706. തൃച്ചാറ്റുകുളം
707. അരൂർ
708. പട്ടണക്കാട്
709. പുല്ലാരിമംഗലം
710. നെടുങ്കണ്ട
711. കമ്പനാട്
712. ഇളംകുറ്റി
713. മധുരക്കുളം
714. കുമരങ്കോട്ടുഗണപതി
715. പഴയകൽ ഗേവതി

അമ്പലപ്പുഴ താലൂക്ക്

716. അമ്പലപ്പുഴ
717. ചങ്ങൻകരി
718. പള്ളിയറക്കാവ്
719. മങ്കൊമ്പ്
720. മുല്ലയ്ക്കൽ
721. കളളർകോട്
722. കല്ലമ്പള്ളി
723. തേവലക്കാട്
724. കൂട്ടുമ്മേൽ
725. ചക്കുങ്കരി
726. ഊരുക്കരി
727. മേക്കാട്
728. കൊടുപുന്നക്കാവ്
729. കാമപ്പുരം
730. അയ്യൻകോയിക്കൽ
731. പനയന്നാർകാവ്
732. വണ്ടാനം
733. ഇരട്ടക്കുളങ്ങര
734. പുതുക്കുളങ്ങര
735. നീർക്കുന്നം
735. എ. ആനന്ദേശ്വരം
736. കോഴിമുക്ക് കോട്ടയിൽ ശാസ്താ
737. നെടുമുടിമഠം

അമ്പലപ്പുഴ താലൂക്ക് —(തുടർച്ച)

738. ചെറുവള്ളിക്കാവ്
739. കുന്നിൻമേൽ
740. മാടത്തുങ്കര
741. ചമ്പക്കുളത്തുമഠം
742. കലവൂർ
743. തോട്ടപ്പള്ളി
744. നവരായ്ക്കൽ
745. തലവടിമഠത്തിൽ ഗണപതി
746. കോഴിമുക്കു മഠത്തിൽ സർപ്പങ്ങൾ
747. പ്രാക്കാട്ടുമഠം
748. ശെക്കുടിക്കാട്ടുമഠം
749. കൈനകരി മഠം
750. പനവേലിൽ നെൽപ്പുര
751. തലവടി മഠത്തിൽ സർപ്പങ്ങൾ
752. വലിയ കലവൂർ

വൈക്കം താലൂക്ക്

753. വൈക്കം
754. ഉദയനാപുരം
755. ഇളങ്കാവ്
756. ഉദയംപേരൂർ
757. തിരുമണിവെങ്കിടപുരം
758. കടുത്തുരുത്തി
759. തൃപ്പക്കുടം
760. തിരുമൂഴിക്കുളം
761. തോട്ടകം
762. കീഴൂർ
763. കുന്നപ്പള്ളിക്കാവ്
764. മാന്നാർ
765. മാഞ്ഞൂർ എളങ്കാവ്
766. ഞീഴൂർ
767. മങ്ങാട്ടുക്കാവ്
768. കൂട്ടുമ്മേൽ
769. പൂത്തോട്ട
770. ഏനാദിമഠം
771. തെരുങ്കോവിൽ
772. അരിമ്പുകാവ്
773. മാടപ്പള്ളി
774. ഗോശാലകൃഷ്ണസ്വാമി
775. പള്ളിയറക്കാവ്
776. ഗോവിന്ദപുരം
777. പൈക്കര
778. വടുകുന്നപ്പുഴ
779. തെക്കുംദേവർ
780. തേവർതാനം
781. ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം
782. പൂതിക്ക

കോട്ടയം താലൂക്ക്

783. ഏറുമാനൂർ
784. തിരുനക്കര
785. തിരുവാർപ്പ്
786. വാസുദേവപുരം
787. ഇരവീശ്വരം
788. ഐമനം
789. പാറപ്പാടം
790. തള്ളിയിൽ
791. കിളിരൂർ കുന്നിൻമേൽ
792. കുമരകം ശാസ്താ
793. പരിപ്പിൽ
794. പറക്കിൽ
795. വടവാതൂർ
796. മറിയപ്പള്ളി
797. കേരളപുരം
798. പാണ്ഡവം
799. എളംബ്രാക്കോട് ഭഗവതി
800. ചെങ്ങളം
801. കുമരകം പുതിയകാവ്
802. കരിങ്ങളങ്ങര
803. പള്ളത്ത് ചെറുവള്ളിക്കാവ
804. താഴത്തോടത്ത് ശാസ്താ
805. തേവർകുന്ന്
806. തറമേലിടം
807. കൈപ്പുഴ
808. ചൂരക്കാവ്
809. കരിപ്പൂതൃക്ക
810. മുടിയൂർക്കര
811. കൃഷ്ണപുരം
812. പടിഞ്ഞാറുകാവ്
813. അയ്യപ്പൻകാവ്
814. ഒളശ്ശ വേട്ടക്കൊരുമകൻ
815. ഒളശ്ശ ചെറുവള്ളിക്കാവ
816. എളമ്പള്ളി
817. കിഴുകടമ്പ്
818. പുലിയന്നൂർകാവ്

കോട്ടയം താലൂക്ക്—(തുടർച്ച)

819. പൂവൻകുളങ്ങര
820. മാന്നാനം കൊട്ടാരം
821. കുടമാളൂർ സർപ്പക്കാവ്
822. പുതിയ തൃക്കോവിൽ ചെറുവള്ളിക്കാവ്
823. തുരുത്തിക്കാട് ചെറുവള്ളിക്കാവ്
824. പൂന്തുറക്കാട്
825. ചെറുകരക്കാവ്
826. കുമരകം കോയിക്കൽ
827. കുന്നുമ്പുറത്ത് ശാസ്താ
828. മംത്തിൽകാവ് ഭഗവതി
829. മാവിളങ്കാവ്
830. പൊയ്കമറ്റം
831. പുന്നത്ര തിരുവാമ്പാടി
832. കൊങ്ങാണ്ടൂർ
833. വള്ളിക്കാവ്
834. അയ്യമ്പപ്പട്ടർ ശാസ്താ
835. കാളിക്കാവ്
836. മറിയപ്പള്ളിക്കാവ്
837. യോഗീശ്വരം
838. എരട്ടക്കുളങ്ങര
839. മംത്തിൽകാവ്

മീനച്ചൽ താലൂക്ക്

840. തിടനാട്
841. ളാലം
842. അമ്പലപ്പുറത്ത്കാവ്
843. എടയാറ്റുകാവ്
844. ശക്തീശ്വരം
845. വെള്ളപ്പാട്ടുകാവ്
846. പഴനക്കാവ്
847. പുതിയകാവ്
848. ശാസ്താംകോട്ട
849. ചെറുവള്ളിക്കാവ്
850. വെള്ളാക്കാവ്
851. കീഴ്ത്തടിയൂർ
852. പിഷാരുകോവിൽ
853. ഏഴാച്ചേരി കൊട്ടാരം
854. പുത്തൻകാവ്
855. നെയ്യൂർകാവ്
856. പാട്ടുപുരയ്ക്കൽ
857. വട്ടക്കാവ്
858. പിറക്കാട്ടുകാവ്
859. പുലിയന്നൂർ പിഷാരു കോവിൽ
860. പയപ്പാറ
861. ചേറാടിക്കാവ്
862. കടപ്പൂകൊട്ടാരം

ചങ്ങനാശ്ശേരി താലൂക്ക്

863. വാഴപ്പള്ളി
864. മണികണ്ഠപുരം
865. ചങ്ങനാശ്ശേരിക്കാവ്
866. മാഞ്ചാടിക്കര
867. ചിറവംമുട്ടം
868. തോട്ടയ്ക്കാട്
869. വാകത്താനം
870. കൊടുങ്ങൂർ
871. കാഞ്ഞിരംപള്ളിൽ
872. വേഴപ്രാകൊട്ടാരം
873. മണലാടി ചെറുവള്ളിക്കാവ്
874. കുന്നങ്കരി ചെറുവള്ളിക്കാവ്
875. മുട്ടാർ കൂട്ടുമ്മൽ
876. തെങ്ങനാൽ
877. അയർക്കാട്ടുവേലി
878. മോർക്കുളങ്ങര
879. കീഴ്തൃക്കോവിൽ
880. പനയ്ക്കൽകാവ്
881. തെക്കേക്കര ചെറുവള്ളിക്കാവ്
882. തെറ്റാലിക്കര
883. മാമ്പില ശാസ്താ
884. മുഖ്യപ്പിറത്തുകാവ്
885. ചേനപ്പാടി
886. പീരുമേട്

മൂവാറ്റുപുഴ താലൂക്ക്

887. തൃക്കാരിയൂർ
888. രാമങ്കലം
889. ശാന്തൻപാറ
890. എക്കുന്നം
891. അറയിക്കാട്
892. പിൻമറ്റം

മൂവാറ്റുപുഴ താലൂക്ക്—(തുടർച്ച)

893. മാതിരപ്പള്ളി
894. ഏണീക്കാവ്
895. നേര്യമംഗലം ശാസ്താ
896. ശാന്തക്കാട്
897. കരിമ്പനയ്ക്കൽ
898. തിരുമാന്ധാംകുന്ന്
899. ശിവകുന്നം
900. ഞെള്ളൂർകാവ്
901. പൂണൻകാവ്
902. പെരുമ്പല്ലാത്തൃക്ക
903. പുത്തൻകാവ്
904. കൈപ്പള്ളിക്കാവ്
905. പള്ളിക്കപ്പറമ്പ്
906. നെല്ല്യാട്ടുകാവ്
907. ശാന്ത്യാട്ടുകാവ്
908. മാറാടിതൃക്ക
909. വലിയകുളങ്ങര

തൊടുപുഴ താലൂക്ക്

910. അറക്കുളത്തുകാവ്
911. അറക്കുളത്തു ശാസ്താ
912. തെറ്റിക്കാട്
913. പയനിക്കാവ്
914. മങ്കൊമ്പ്കാവ്
915. തലപ്പാറമല
916. മാളികപ്പുറത്തു ഭഗവതി
917. എഴുമുട്ടം മഹാദേവർ
918. എഴുമുട്ടം ശാസ്താ
919. കോട്ടയ്ക്കകത്ത് സർപ്പക്കാവ്
920. ഞാഴൂകോവിൽ
921. തൊടുപുഴ ഗണപതി
922. ആനക്കുടി
923. കിഴക്കേക്കാവ്
924. കൊല്ലപ്പുഴകാവ്

കുന്നത്തുനാട് താലൂക്ക്

925. തൃക്കാക്കര
926. ആലുവാ
927. കോതകുളങ്ങര
928. പാട്ടുപുരക്കാവ്
929. ആൽപ്പാറ
930. വട്ടൂർ
931. ഇളംകുറ്റി
932. പുത്തൂർപള്ളി
933. കീരങ്കുഴി
934. എരുമേലി
935. കഴുക്കമ്പലം
936. കാരൂർ
937. കൂട്ടുപുറം
938. കുട്ടനല്ലൂർ
939. ചെറുതൃക്കാ
940. ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം
941. വെമ്പിളിയം
942. ഓഞ്ഞാടം
943. ചാലപ്പിറ
944. നീലേശ്വരം ശിവൻ
945. നിലീശ്വരം ഭഗവതി
946. ചുറുകുന്നം
947. പിറക്കാട്

പറവൂർ താലൂക്ക്

948. പെരുവാരം
949. കണ്ണൻകുളങ്ങര
950. മൂകാംബി
951. മന്ദം
952. തിരുവാല്ലൂർ
953. തിരുമൂഴിക്കുളം
954. വേട്ടക്കൊരുമകൻ
955. മാർകണ്ഡേശ്വരം
956. നന്ദികുളങ്ങര
957. ഇരവിപുരം
958. രാമപുരം
959. ചെറായിക്കൽ
960. കടിയാകുളങ്ങര
961. രാമൻകുളങ്ങര
962. നീലീശ്വരം
963. തത്തപ്പള്ളി
964. നാരാണത്ത്
965. പകരപ്പള്ളി
966. പെരുവല്ലിയാകുളങ്ങര
967. തൃക്കേപ്പറമ്പ്
968. കൊല്ലമ്പറമ്പ്
969. വാതുറക്കാവ്

പറവൂർ താലൂക്ക്—(തുടർച്ച)

970. ഏഴിക്കര ശാസ്താ
971. പള്ളിയാക്കൽ ശാസ്താ
972. തോന്നിയകാവ്
973. പുതിയകാവ്
974. അണ്ടിപ്പള്ളിക്കാവ്
975. കൊമ്പത്തുകടവ്
976. പാറമേൽതൃക്ക
977. കോന്നംകുളങ്ങര

അനുബന്ധം 8

തിരുവിതാംകൂറിലെ പി. ഡി. ദേവസ്വങ്ങൾ

1. വെള്ളായണി
2. വേമ്പന്നൂർ കണ്ടൻ ശാസ്താ
3. നീറമൺകര
4. ഐനിമൂട് ഭൂതത്താൻ
5. മതിലകം കീഴേടം
6. പാളയം വിനായകർ
7. ഇരവിപേരൂർ
8. പാങ്ങോട്
9. കള്ളിയോട്
10. തൃച്ചിറ്റൂർ
11. കോട്ടൂർ തമ്പുരാൻ
12. അരുവിക്കര
13. കുറിഞ്ചിലക്കോട്
14. കുശക്കോട്
15. ശാസ്തമംഗലം
16. ത്രിവിക്രമമംഗലം
17. കുലശേഖരമംഗലം
18. മാതനാട് കണ്ടൻ ശാസ്താ
19. വെങ്കുളം കണ്ടൻ ശാസ്താ
20. പാലക്കുന്നിൽ
21. നാവായിക്കുളം
22. കവലയൂർ
23. ഒറ്റൂർ
24. വാമനപുരം
25. ആറ്റിപ്പുഴ
26. പനയ്ക്കൽതൊടി
27. കുമരഞ്ചിറ
28. തൃക്കടവൂർ
29. തഴവ
30. വെട്ടിക്കോട്
31. ചിറക്കര
32. മണികണ്ഠേശ്വരം
33. പൂന്തലവീട്ടിൽ ഭഗവതി
34. ശ്രീനാരായണപുരം
35. തൃക്കാപാലേശ്വരം
36. മൂന്നുമൂർത്തി
37. അറയ്ക്കൽ ചാവർ
38. പീലിക്കോട് ചാവർ
39. പട്ടാഴി
40. തിരുഏനാദിമംഗലം
41. കമുകഞ്ചേരി
42. മുരുക്കുവേലി
43. തുറവൂർ
44. തകഴി
45. കൊട്ടൻകുളങ്ങര
46. തിരുമണിമംഗലം
47. വട്ടയ്ക്കാട്
48. തിരുവിലങ്ങാൽ
49. മുല്ലവക്കുളങ്ങര
50. മാത്തിൽ ഭഗവതി
51. തിരുഅവിങ്കുന്നം
52. കരിമുട്ടം
53. ചെറുകോൽ സുബ്രഹ്മണ്യ സ്വാമി
54. തൃപ്പാറ
55. തൃക്കോവിൽ
56. ഉള്ളന്നൂർ
57. ഉമയാറ്റുകാവ്
58. തൃപ്പുലിയൂർ
59. ഇലഞ്ഞിമേൽ വളളിക്കാവ്
60. ചെറിയനാട്
61. തൃക്കണ്ണാപുരം
62. നാന്നൂർ ഭഗവതി
63. കമുകം പ്രയാർതൃക്ക
64. തുളുശ്ശാല
65. തൃക്കൊടിത്താനം
66. അമലക്കാവ്
67. വായ്പ്പൂര്
68. കിഴക്കേടത്ത് സുബ്രഹ്മണ്യൻ
69. കുളത്തൂർ
70. പുതിയ തൃക്കോവിൽ

തിരുവിതാംകൂറിലെ പി. ഡി. ദേവസ്വങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

71. പെരിങ്ങല്ലൂർ
72. ശ്രീപുരം
73. വിജയപുരം
74. പാലക്കാട്ടുമല
75. വേഴങ്ങാനം
76. മോനിപ്പള്ളി
77. കല്ലുവട്ടം
78. വടക്കേകാവ്
79. മീനച്ചിൽ ശാസ്താ
80. സരസ്വതി
81. മുടക്കാരി
82. തലയോലപ്പറമ്പ്
83. ബ്രഹ്മമംഗലം
84. തിരുമതിര
85. മൂവാറ്റുപുഴ
86. കരിമണ്ണൂർ
87. ദേവികുളം
88. പെരുമ്പാവൂർ
89. കോടനാട്
90. കീഴില്ലം
91. ഇരിങ്ങോൾ
92. കാരിക്കോട്
93. വള്ളിയാനിക്കാട്
94. കലവൂർ
95. തലമറ്റം
96. ശാന്തുക്കാട്
97. ചിറയ്ക്കൽ
98. വെള്ളോപ്പള്ളി
99. ആലുവാ മഹാദേവർ
100. ആലങ്ങാട്ടുകാവ്
101. ചിറക്കര
102. കോങ്ങോർപ്പള്ളി
103. നാരായണമംഗലം
104. കോട്ടയത്ത്കാവ്
105. കുറുങ്ങഴിപ്പ്
106. ഈശാനിമറ്റം
107. ആയൂർ ഭഗവതി
108. പനമറ്റം
109. മൂക്കന്നൂർ
110. പെരുമനം
111. എരുമേലി
112. പശ്ചിമ
113. വഞ്ചിപ്പുഴ
114. മലയങ്കീഴ് വഴിപാട്
115. കീവല്ലൂർ
116. കളമ്പുക്കാവ്
117. ചെമ്പിൽ ശാസ്താ
118. ചെമ്മനാട്ടുകര
119. വേങ്ങൂർ ശിവൻ
120. തിരുമാറാടി ശിവൻ

അനുബന്ധം 9

തിരുവിതാംകൂറിലെ ഊരാൺമ ദേവസ്വങ്ങൾ

1. കൊല്ലൻ വിളാകം ധർമ്മശാസ്താ
2. ഐക്കാമം ശാസ്താക്ഷേത്രം
3. പള്ളിച്ചൽ സുബ്രഹ്മണ്യ സ്വാമി
4. ആണ്ടൂർ കണ്ടേശാസ്താ
5. അമ്പാടി കൃഷ്ണസ്വാമി
6. കൃഷ്ണപുരം ഗ്രാമം
7. ആൽത്തറമൂട് ഗണപതി
8. പാറശ്ശാല അമ്മൻകോവിൽ
9. പാലയ്ക്കാപറമ്പ്
10. തട്ടാൻവിളാകം
11. അരുവിപ്പുറം
12. അരുമാണൂർ
13. മുരിയങ്കൽ എലങ്കം
14. തൈക്കമുക്ക് മുത്താരിയമ്മൻ
15. ചെട്ടികുളങ്ങര അമ്മൻകോവിൽ
16. പുത്തൻചന്ത ശൈവപ്രകാശ ക്ഷേത്രം
17. കൂവക്കരമഠം
18. കോട്ടയ്ക്കകം മാടൻകോവിൽ
19. പത്മതീർത്ഥക്കര ഹനുമാൻ
20. സ്വാമിയാർമഠം കൃഷ്ണൻകോവിൽ
21. ആറ്റുകാൽ ദേവിക്ഷേത്രം
22. പഴവങ്ങാടി ഗണപതി
23. അഭേദാശ്രമം
24. ബാലസുബ്രഹ്മണ്യക്ഷേത്രം
25. ചാമുണ്ടിക്ഷേത്രം
26. പുളിമൂട്ടിൽ ശാസ്താക്ഷേത്രം
27. അയ്യൻകാലമഠം

തിരുവിതാംകൂറിലെ ഊരാൺമ ദേവസ്വങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

28. കണിയാങ്കര പുന്നമൂട്
29. പേട്ട പുത്തൻകോവിൽ
30. പേട്ട കാഞ്ഞിരവിളാകം
31. കോയിക്കൽ മഹാദേവർ
32. തിരുമല കൃഷ്ണസ്വാമി
33. കുന്നുവിള ഭഗവതി
34. മണ്ണന്തല ആനന്ദവല്ലീശ്വരം
35. ഉദിയന്നൂർ ദേവസ്വം
36. തൈക്കാട് ശാസ്താൻകോവിൽ
37. തൈക്കാട് അമ്മൻകോവിൽ
38. ഠാണാമുക്ക് അമ്മൻകോവിൽ
39. തൈക്കാട് സഭാപതികോവിൽ
40. കിള്ളിപ്പാലം ആശാരി അമ്മൻകോവിൽ
41. ഊറ്റുകുഴി ഭൂതത്താൻ കോവിൽ
42. മുക്കോലക്കൽ ഭഗവതി
43. ആനയിറ അരശുംമൂട്ടിൽമഠം
44. കുളത്തിൻകര ശിവക്ഷേത്രം
45. മേലേത് ഭഗവതിക്ഷേത്രം
46. ആശ്രമം സുബ്രഹ്മണ്യൻ
47. കോട്ടത്തുകര ശിവക്ഷേത്രം
48. ആറ്റിപ്പാറ ശിവക്ഷേത്രം
49. ചിറക്കര ഭഗവതി
50. കരമന ബാലസുബ്രഹ്മണ്യൻ
51. കരിമ്പാല ഭഗവതി
52. ചെറിയ ഉദയേശ്വരം
53. വെള്ളയമ്പലം യക്ഷി അമ്മൻ
54. പുതിച്ചക്കോണം ഭഗവതി
55. പുതിച്ചക്കോണം ബാലസുബ്രഹ്മണ്യൻ
56. നന്ദംകോട് ഭഗവതി
57. കടപ്പാത്തല ഭഗവതി
58. ചിറ്റല്ലൂർ ഭഗവതി
59. മരിപ്പാംകോട് ഭഗവതി
60. കവടിയാർ ഗണപതികോവിൽ
61. മണ്ണന്തല ഭഗവതി
62. ശാസ്താംകോട് ഭഗവതി
63. കുണ്ണൂർശാല ശാസ്താ
64. തൈക്കാട് ഇശ്ശക്കിയമ്മൻ കോവിൽ
65. കോത്തുവാൾ മുത്തുരാമൻ കോവിൽ
66. സഭാപതി കോവിൽ
67. പുത്തൻചന്ത മാടൻകോവിൽ
68. പാച്ചല്ലൂർ ഭദ്രകാളിക്ഷേത്രം
69. വെള്ളായണി ദേവീക്ഷേത്രം
70. പുത്തൻചന്ത ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
71. വട്ടിയൂർക്കാവ് ഈശ്വരി അമ്മൻകോവിൽ
72. വർക്കല ദളവാപുരം
73. ഒറ്റൂർ കുമാരമംഗലം
74. ചെങ്കുളത്ത് മഹാദേവർ
75. തിരുനാരായണപുരം
76. ഇരവിപുരം
77. മുത്താണശിവൻകോവിൽ
78. അയ്യപ്പൻകാവ്
79. ഐരൂർമൂല
80. പാർവതീപുരം
81. വാരണക്കോട്
82. അവനവഞ്ചേരി
83. പരവൂർ തയ്യിൽ
84. കൊടുമൺ
84എ. പെരിയതുടയാർ
85. പുന്നമൂട്
86. തൃക്കുന്നത്ത് കാവ്
87. തിരുവാറാട്ടുകാവ്
88. മണമ്പൂർ
89. വിരളൂർക്കാവ്
90. പരവൂർ പുതിയകാവ്
91. അയ്യപ്പൻപാറ മാർത്താണ്ഡപുരം
92. ഐവർകാല പുത്തനമ്പലം
93. മണ്ണടി ഭഗവതി
94. ചേന്നമ്പള്ളിൽ ശാസ്താ
95. കൊടുമൺ കൊട്ടാരത്തിൽ
96. ചൂണാരിക്കുളങ്ങര
97. തൃക്കണ്ണമർകോട്
98. ദയാനന്ദപുരം
99. ഏഴംകുളം തേവന്നൂർ
100. ഇടമൺ ആയിരവല്ലി
101. കടമ്പനാട് ഭഗവതി
102. പള്ളിക്കൽ ഭഗവതി
103. ചൂണ്ടയ്ക്കാമല ഗണപതി
104. കടയ്ക്കൽ നെല്ലിപ്പള്ളി
105. പെരുങ്കുളത്ത്
106. പൂങ്കോട്
107. അവിൻകുന്നത്ത് മണ്ണടി
108. മണ്ണടി ഭഗവതി
109. പേരകത്ത് മണ്ണടി
110. തൃക്കണ്ണാമംഗൽ
111. എരുമ്പുഴികുന്ന്

തിരുവിതാംകൂറിലെ ഊരാൺമ ദേവസ്വങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

112. തലവൂർ
113. മൈലംകാവ്
114. നെടിയവിള ഭഗവതി
115. പടിഞ്ഞാറ്റുക്കര അമ്മൻകോവിൽ
116. പ്രായിക്കര ധന്വന്തരി
117. പന്തപ്പാവിൽ ക്ഷേത്രം
118. മണ്ണൂർമഠം
119. ഭരണിക്കാവ്
120. ഐരൂർ മഹാദേവർ
121. കുന്നത്ത് ശാസ്താ
122. കരുങ്കുഴിയക്ഷി
123. കാട്ടൂർ ദേവസ്വം
124. കളരിക്കൽകാവ്
125. മൂടയിൽ ദേവസ്വം
126. പിത്തമ്പിൽ
127. മണക്കാട്
128. പുന്നൂരൂട്ട
129. പുല്ലുകുളങ്ങര ധർമ്മശാസ്താക്ഷേത്രം
130. ഓച്ചിറ പരബ്രഹ്മക്ഷേത്രം
131. പോക്കാട്ടുകളരി
132. കൊപ്പാറക്കളരി
133. വടക്കൻകോയിക്കൽ ദേവീക്ഷേത്രം
134. ഓണമ്പള്ളിൽ ദേവസ്വം
135. ഒറ്റപ്പറമ്പിൽ ദേവിക്ഷേത്രം
136. പനയന്നാർകാവ്
137. മറുതാച്ചി അമ്മൻകോവിൽ
138. മാടൻകുളങ്ങര
139. വാരിയമ്പള്ളിൽ ഭഗവതി
140. പുത്തുവിളള ഭഗവതി
141. ഒറ്റക്കാലിൽ ഭഗവതി
142. പുതിയകാവ് ദേവീക്ഷേത്രം
143. തോന്നല്ലൂർ മഹായക്ഷികാവ്
144. വെട്ടിക്കോട് നാഗരാജക്ഷേത്രം
145. വേളങ്ങാട്ട് ഭഗവതി
146. കൂടശ്ശനാട് ഭഗവതി
147. അരയൻകുളങ്ങര ക്ഷേത്രം
148. വലിയകുളങ്ങര ക്ഷേത്രം
149. ചങ്ങൻകുളങ്ങര
150. മാവേലിക്കര ബുദ്ധക്ഷേത്രം
151. മണ്ണാറശ്ശാല നാഗരാജ ക്ഷേത്രം
152. പെരുന്ന സുബ്രഹ്മണ്യ സ്വാമി
153. അനന്തപുരം കൃഷ്ണസ്വാമി
154. വാഴപ്പള്ളിൽ അന്നപൂർണ്ണേശ്വരി
155. നിലമ്പേരൂർ ഭഗവതി
156. പെരുന്ന തൃക്കണ്ണാപുരം
157. കൽക്കുളത്തുകാവ്
158. നാരാണത്തുകാവ്
159. വേഴക്കാട്ട് കൃഷ്ണസ്വാമി
160. ചിത്രക്കടവ്
161. വഴനക്കുളങ്ങര
162. വൈകുണ്ഠേശ്വരം
163. വേട്ടാടികാവ്
164. പെരുന്ന തിരുമല
165. നെടുങ്കുന്നം ഭഗവതി
166. മുകുന്ദപുരം കൃഷ്ണസ്വാമി
167. ചമ്പക്കര
168. നെയ്യത്തല്ലൂൽ ദേവസ്വം
169. മോർക്കുളങ്ങര
170. ശ്രീരാഘവപുരം
171. ആഞ്ഞിലിത്താനം തൃക്കാ
172. തുകലശ്ശേരി
173. വള്ളംകുളം ശിവൻ
174. നെയ്യൻതുരുത്തി ശാസ്താ
175. വേങ്ങൽ സുബ്രഹ്മണ്യൻ
176. മുത്തൂർ ഭഗവതി
177. പുതുക്കുളങ്ങര
178. ചേന്നമംഗലം
179. പറമ്പൂർ നാഗരാജക്ഷേത്രം
180. മൂരാണി ദേവസ്വം
181. കവിയൂർ കുരുതികാമൻ കാവ്
182. കീഴ്വായ്പ്പൂർ അന്തിമഹാകാളൻ
183. ഗോവിന്ദൻകുളങ്ങര
184. എഴുമറ്റൂർ മഹാദേവർ
185. പരുമല പനയന്നാർകാവ്
186. ആലംതുരുത്തി ഭഗവതി
187. തിരുവോങ്കാവ്
188. പനമ്പള്ളി കൃഷ്ണസ്വാമി
189. കടപ്പാറ ക്ഷേത്രം
190. മുന്നൂറ്റിമംഗലം
191. ഈശ്വരമംഗലം
192. ഒറ്റാർകാവ് ഭഗവതി
193. കാവുങ്കൽ ധർമ്മശാസ്താ
194. വെന്നിമല ദേവസ്വം
195. തോട്ടയ്ക്കാട്ട് ഗുരുതികാമൽകാവ്

തിരുവിതാംകൂറിലെ ഊരാൺമ ദേവസ്വങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

196. പള്ളിയറക്കാവ്
197. ആലപ്പാറ അന്നപൂർണ്ണേശ്വരി
198. കടയനിക്കാട് ശാസ്താ
199. കടയിനക്കാട് ഭഗവതി
200. കുമാരനല്ലൂർ കാർത്ത്യായനിക്ഷേത്രം
201. കടപ്പാട്ടൂർ ക്ഷേത്രം
202. പാട്ടമ്പലം
203. കുന്നത്തൂർ കുളങ്ങര
204. ഇലഞ്ഞിമേൽ ഭഗവതി
205. ഇലഞ്ഞിമേൽ മഹാദേവർ
206. മാലക്കര തൃക്കോവിൽ വിഷ്ണു
207. ചാത്തൻകുളങ്ങര
208. തോട്ടമൺകാവ്
209. ചേത്തക്കൽ ശാസ്താ
210. മാങ്കുന്നത്ത് ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം
211. ചേത്തക്കൽ ഭഗവതിക്ഷേത്രം
212. പള്ളിമുഖത്ത് ശിവൻ
213. നീർവിളാകം ശാസ്തൃ ക്ഷേത്രം
214. ഐരൂർ രാമേശ്വരം
215. കുളനട കൈപ്പുഴക്ഷേത്രം
216. തലവടി പുതുപ്പറമ്പ് ക്ഷേത്രം
217. കൊക്കോതമംഗലം
218. കളരിക്കൽ
219. തിരുവാമ്പാടി
220. തിരുമംഗലേശ്വരം
221. ആഞ്ഞിലിപ്പറമ്പ്
222. പുതുക്കാവ്
223. കരുമാടി കൃഷ്ണസ്വാമി
224. പെരുനൽമംഗലം
225. മരുതോർവട്ടം
226. മടപ്പാട്ട് ഭഗവതി
227. കിടങ്ങാംപറമ്പ് ക്ഷേത്രം
228. പുതുക്കുളങ്ങരക്ഷേത്രം
229. മാത്തൂർ ഭഗവതി
230. കാഞ്ഞാമഠം
231. ചന്ദനക്കാവ് ഭഗവതി
232. കൈപ്പള്ളി ദേവസ്വം
233. മൂടാമ്പാടി ഭഗവതിക്ഷേത്രം
234. ആരകത്തറ ദേവസ്വം
235. ഗോവിന്ദപുരം
236. കൊട്ടംകുളങ്ങര
236. എ. ഭരണങ്ങാനം
237. പള്ളികുന്നേൽ
238. വടക്കേക്കാവ്
239. പിറവിക്കാട്
240. കോങ്ങാട് ശാസ്താ
241. ഇടപ്പള്ളി ഷൺമുഖക്ഷേത്രം
242. കുടമാളൂർ അമ്മൻക്ഷേത്രം
243. കൊക്കരുണിക്കാവ്
244. ചെറുവള്ളിക്കാവ്
245. ഇലഞ്ഞിക്കുഴി
246. കടന്നക്കുടി ക്ഷേത്രം
247. ഇരവത്തൂർ ഭൂവനേശ്വരി
248. പള്ളിയാമ്പുറ ശിവൻ
249. വിളക്കുമാടം ഭഗവതി
250. മങ്കൊമ്പുകാവ്
251. കിടങ്ങൂർ ക്ഷേത്രം
252. മുരിക്കുമ്പുഴ ക്ഷേത്രം
253. പൂവരണി ദേവസ്വം
254. അയ്യംപാറ ശാസ്താ
255. ആമ്പാറക്ഷേത്രം
256. ഗോവിന്ദപുരം
257. പൊൻകുന്നത്തുകാവ്
258. മൂലവട്ടം
259. പനച്ചിക്കാട്ട് ഭഗവതി
260. കുമാരമംഗലം
261. കേരളപുരം കൃഷ്ണസ്വാമി
262. തിരുനക്കര രാമസ്വാമി
263. കാരാപ്പുഴ ഭഗവതി
264. എളങ്കുളം ശാസ്താ
265. പനമറ്റം ഭഗവതി
266. ആനിക്കാട് ഭഗവതി
267. മീനേടത്തുകാവ് ഭഗവതി
267. എ. മണർകാട് ഭഗവതി
268. ആനിക്കാട് സത്യനാരായണ ക്ഷേത്രം
269. തിരുവാളൂർ യക്ഷി ദേവസ്വം
270. നാഗമ്പടം ശിവക്ഷേത്രം
271. ആലങ്ങോട്ടുകാവ്
272. തൃക്കപ്പുരം
273. തൃക്കോവിൽ
274. കോട്ടയത്ത് കാവ്
725. തൊടുപുഴ കൃഷ്ണ സ്വാമി
276. ചാലക്കോട് ശാസ്താ
277. പെരിയാർ ശാസ്താ ക്ഷേത്രം
278. അയ്യമ്പാറ ശാസ്താക്ഷേത്രം

തിരുവിതാംകൂറിലെ ഊരാൺമ ദേവസ്വങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

279. ശാന്തുക്കാട്
280. തെക്കേവൊഴക്കുളം ശാസ്താ ക്ഷേത്രം
181. മറയൂർ തെങ്കശ്ശിനാഥൻ
282. അമ്പലമുകം ക്ഷേത്രം
283. ആനച്ചാൽ ശിവക്ഷേത്രം
284. അശമന്നൂർ
285. കടലക്കാവ്
286. കരിങ്കുന്നം
287. പൊൻകുന്നം പുതിയകാവ്
288. തമ്പലക്കാട്ടു ശിവൻ
289. തമ്പലക്കാട്ട് ഭഗവതി
290. കങ്ങഴ ഇളങ്കാവ്
291. മഞ്ചുക്കുളം കൃഷ്ണസ്വാമി
292. മണിമല ചെറുവള്ളിക്കാവ്
293. കുമളി ഗണപതി

അനുബന്ധം 10

കൊച്ചിയിലെ ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾ

1. അരികന്നിയൂർ
2. നമ്പുഴ
3. മൂഴിക്കുളം
4. മണിഗ്രാമം
5. മണത്തല
6. ആഞ്ഞൂർ
7. ആർത്താറ്റ്
8. മഹാലോകർ കാവ്
9. പെരക്കാട്
10. ആതൂർ
11. പൂങ്കുന്നം
12. കൃക്കുമാരംകുടം
13. അയ്യൻതോട്
14. തിരുവാണത്ത്
15. മണത്തിട്ട
16. ലാലൂർ
17. അഷ്ടമംഗലം
18. പുറനാട്ടുകര
19. തത്തമ്പിള്ളി
20. മുതുവറ
21. കുറുങ്കുളംകൊട്ടാരം
22. കാവതിയാട്
23. നെല്ലുവായ
24. മുല്ലയ്ക്കൽ
25. മാത്തൂർ
26. പാലയ്ക്കൽ
27. തയ്യൂർ
28. ലാത്തിക്കാവ്
29. എറക്കാട്
30. തുമ്പിൽ
31. നെല്ലികുളങ്ങര
32. പോത്തുണ്ടി
33. ഐലൂർ
34. തിരുവഴിയാട്
35. കോഴിക്കോട്ടു കാവ്
36. കണിമംഗലം
37. കിളിയിൽ
38. മഞ്ഞളൂർ ശംഭുശാല
39. പഴയന്നൂർ
40. വേട്ടക്കൊരുമകൻ കാവ്
41. സ്വർണ്ണക്കാവ്
42. കോടത്തൂർ
43. എളമണ്ണിൽ
44. മലച്ചി
45. മുണ്ടറക്കോട്
46. ഇലമണ്ണിൽ
47. എരമംഗലം
48. പന്തിരൊറക്കാവ്
49. തോലന്നൂർ
50. തായങ്കാവ്
51. തായങ്കാവ്ശിവൻ
52. തൂവാന്നൂർ
53. എരനെല്ലൂർ
54. തലക്കോട്ടുകര
55. പുലച്ചിക്കാട്
56. പെരുവൻമല
57. താണിക്കുടം
58. ചീനി അയ്യപ്പൻകാവ്
59. കുറുമുക്ക്
60. ചെറുതൃക്കാവ്
61. നവതൃക്കാവ്
62. ശ്രീകൃഷ്ണപുരം
63. മരുത്തൂർ
64. പാതിരിക്കോട് കാവ്

കൊച്ചിയിലെ ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

65. ചൂരക്കോട്
66. രാമഞ്ചിറ
67. കുരോരു
68. ഉത്രംകുളങ്ങര
69. വെളപ്പായ
70. പിഷാരിക്കൽ
71. തിരുത്തുമേൽ
72. പെരവത്ത്
73. പുത്തിശ്ശേരി
74. ചെങ്ങഴിതൃക്കോവ്
75. ചൂലിശ്ശേരി
76. തിരുവെങ്കിടം
77. വാലിപാമ്പ്
78. നൈതലക്കാവ്
79. വടക്കുംനാഥൻ
80. മണത്തുകാവ്
81. വളവശ്ശേരി
82. കൊളകുറിശ്ശി
83. നെല്ലിയങ്കാവ്
84. നാഗേശ്വരം
85. മംഗലം പയ്യല്ലൂർ
86. എരാമംഗലം
87. കോട്ടായി
88. കരിമരക്കാട്
89. രുധിര മഹാകാളികാവ്
90. എരട്ടകുളങ്ങര
91. കൊടുമ്പുകാവ്
92. കുറുമക്കാവ്
93. കർക്കിടത്തുകാവ്
94. ചിറ്റൂർകാവ്
95. പഴയന്നൂർകാവ്
96. ലങ്കേശ്വരം
97. കാക്കുറിച്ചി
98. പാലത്തുള്ളി
99. മന്നത്തുകാവ്
100. മുടപ്പിക്കാവ്
101. ശ്രീകൂരുമ്പകാവ്
102. വള്ളിക്കോട് ശ്രീകണ്ഠേശ്വര പുരം
103. വളയമ്പിള്ളികാവ്
104. തിരുവിളങ്ങോട്ടുകാവ്
105. അയ്യപ്പൻകാവ്
106. കൂട്ടാല
107. പാർത്തല
108. പാർത്തല സുബ്രഹ്മണ്യൻ
109. മണ്ണമ്പറ
110. പ്പാപ്പറ
111. കേറനാട്
112. തൂവാനശ്ശേരി
113. കുടപ്പനക്കാട്
114. തിരുവില്വാമല
115. പറക്കോട്ടുകാവ്
116. ചെറുതൃക്കോവ്
117. പൂതനിക്കര
118. മണ്ണൂർകുന്നം
119. തെഞ്ചേരി
120. ഓടിട്ടകൂട്ടാല
121. കോളക്കോട്ടിരി
122. പിലാപ്പിള്ളി
123. സോമേശ്വരം
124. നെട്ടിശ്ശേരി
125. കൂട്ടാല
126. അവിലിശ്ശേരി
127. കുളമിറ്റം
128. കടവല്ലൂർ
129. എടയൂർ
130. മലമക്കാവ്
131. കൂണ്ടൂർ
132. പൈറകുളങ്ങര
133. തിച്ചൂർ
134. കീഴൂർ
135. വന്തേരികോയിപ്പള്ളി
136. ചൊയ്വന്നൂർ സോമം
137. ഋഷിമണ്ണ
138. കല്ലൂർ
139. മായന്നൂർ
140. അങ്കളൂർകാവ്
141. പണ്ടാരംമ്പാറ്റാടി
142. വേട്ടക്കൊരുമകൻ
143. തൃത്തംതളി
144. നാട്ടുക്കൽ സത്രം
145. പനങ്ങാട്ടുകര
146. തിരുവാണിക്കാവ്
147. കുളപ്പുര മംഗലം
148. കുമരംകിണറ്റിൻകര
149. രവിപുരമംഗലം
150. താമരതുരുത്തി
151. കൂറുമാൽ
152. കുറുവത്തൂർ
153. മംഗലം അയ്യപ്പൻകാവ്
154. പള്ളിയിറക്കാവ്
155. ചെറുകണ്ണമ്പറ

കൊച്ചിയിലെ ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

156. കണക്കന്നൂർ
157. തിരുവേഴടി
158. മുളങ്കുന്നത്തുകാവ്
159. അച്ചുതപുരം
160. കാട്ടിപിള്ളി
161. ഏറണേശ്വരം
162. വാമേക്കാവ്
163. ശ്രീനാരായണസ്വാമി ക്ഷേത്രം
164. കോലാഴികൊട്ടാരം
165. പോട്ടോർ
166. കൊടുമുള്ളിക്കാവ്
167. വെങ്ങാനല്ലൂർ
168. ചേരക്കര കോവിലകം
169. പേരൂർസുബ്രഹ്മണ്യൻ
170. എടത്രകോവ്
171. വടശ്ശേരി
172. തളിയിൽ
173. ശ്രീകണ്ഠപുരം
174. എലിയാപ്പട്ട
175. ഏമൂർ
176. അന്തിമഹാകാളൻകാവ്
177. പര്യാരം
178. പറക്കോട്
179. കളപ്പുര
180. കുറുമല
181. പനങ്ങാട്ടുകര
182. തൃക്കണാവ്
183. ചൊവ്വക്കാവ്
184. മല്ലിശ്ശേരിക്കാവ്
185. കടുക്കശ്ശേരി
186. പനങ്കുന്ന്
187. വടക്കുംനാഥൻ
188. ഭഗവതിപ്രിയ
189. അശോകേശ്വരം
190. മിഥുനപിള്ളി
191. കാച്ചാനപ്പിള്ളി
192. കുളശ്ശേരി
193. കോട്ടപ്പുരം
194. മുടപ്പിലാവ്
195. കന്നിമംഗലം
196. തേൻകുളങ്ങര
197. ചെമ്പൂക്കാവ്
198. കീരങ്കുളം
199. വിയ്യൂർ
200. പട്ടിക്കാട്
201. പാണഞ്ചേരി
202. മുടിക്കോട്
203. തേരോത്ത്
204. ചിറയ്ക്കൽ
205. ഇരട്ടച്ചിറ
206. ശ്രീധരമംഗലം
207. പൂക്കാട്ടിക്കര
208. ശ്രീകുരുമ്പഭഗവതി
209. തൃപ്രയാർ
210. ഏരകുളം
211. ആനേശ്വരം
212. മുരിയൻകുളം
213. വയറിലാശ്ശേരി
214. കുട്ടൻകുളം
215. പെരുമനം
216. പടവരാട്
217. മണവൻകോവ്
218. കൈനില
219. മൂർക്കനാട്
220. ചെറുശ്ശേരി
221. ശ്രീകൃഷ്ണപുരം
222. ആറാട്ടുപുഴ
223. ഞെറുശ്ശേരി
224. തൊട്ടിപ്പാൾ
225. അന്തിക്കാട്
226. വടക്കേക്കര
227. പുത്തൻപിള്ളിക്കാവ്
228. ചെറിയാംകുളം
229. തോന്നിയകാവ്
230. ചാഴൂർ
231. തിരുവാണിക്കാവ്
232. എടതിരി
233. പാത്തിയാല
234. ചൂരക്കോട്
235. മുറ്റിച്ചൂർ
236. കാരമുക്ക്
237. സത്രം
238. കൂട്ടാല
239. കുഴൂർ
240 ഐരാണികുളം
241. നടുവത്തുശ്ശേരി
242. താനൂർ
243. തിരുമുക്കുളം
244. തേക്കാനം
245. ഊരകം
246. വാരണാകുളം
247. മമ്പിള്ളി

കൊച്ചിയിലെ ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

248. കൊട്ടംകുളം
249. കിടായിക്കുളം
250. കല്ലൂർ
251. പോത്താനി
252. എലമ്പിലക്കാട്
253. പതിയാൻകുളം
254. മുകുന്ദപുരം
255. ചാത്തന്നൂർ
256. കല്ലിശ്ശേരി
257. കുന്നത്തൃക്കോവൂർ
258. പൂവശ്ശേരിക്കാവ്
259. വട്ടപ്പറമ്പ്
260. എടയാറ്റ്
261. പഴുവം
262. വെണ്ടാശ്ശേരി
263. പൊഞ്ഞനം
264. ഞാലുകുളം
265. നന്ദിയേശ്വരം
266. മൂർക്കനാട്
267. വാതിൽമട
268. ശങ്കരമംഗലം
269. നമ്പിയൻകാവ്
270. ഇത്തിക്കുളം
271. അന്തരുളി
272. കണ്ണനാകുളം
273. എടത്തിരുത്തി
274. നെൽപ്പിനി
275. ശിവകൃഷ്ണപുരം
276. ആറേശ്വരം
277. കുമരംചിറ
278. എടത്തുട്ട്
279. ശ്രീധരമംഗലം
280. രാമേശ്വരം
281. കാഞ്ഞിരപ്പള്ളി
282. എടത്തറക്കാവ്
283. തിരുവഞ്ചിക്കുളം
284. തൃക്കുലശേഖരപുരം
285. ഉദകമംഗലം
286. ശൃംഗപുരം
287. ഉഴുവത്ത് അയ്യപ്പൻകാവ്
288. കേരളേശ്വരപുരം
289. മേത്തല
290. കൃഷ്ണപുരം
291. പന്തലാലുക്കൽ
292. വേട്ടക്കൊരുമകൻകാവ്
293. കുന്നത്തൃക്കോവ്
294. പാരിജാതപുരം
295. അഷ്ടമിച്ചിറ
296. മാംമ്പ
297. ചിറങ്ങര
298. പെറ്റാരിക്കൽ
299. ചില്ലേലി
300. സ്പടികം
301. അയ്യങ്കോവ്
302. പെരുവാളൂർ
303. അന്നമനട
304. അഴകിയകാവ്
305. കോതകുളങ്ങര
306. കുമ്പളം തൃക്കോവ്
307. കളത്തിൽ
308. എറണാകുളം
309. വെരുമാനൂർകാവ്
310. രവിപുരം
311. അയലൻറ് അയ്യപ്പക്ഷേത്രം
312. വൈറ്റില
313. കുത്തപാടി
314. ആനന്ദപുരം
315. എളങ്കുളം
316. പുതിയേടം
317. ചെങ്ങൽ
318. തിരുനാരായണപുരം
319. ആറങ്കാവ്
320. പൊവ്വരകൃഷ്ണസ്വാമി
321. പൊവ്വരപുതിയകാവ്
322. ചിത്രംബേശ്വരപുരം
323. ചാമക്കുന്നം
324. എരയാംബൂർ
325. ചിറങ്ങര
326. പന്തക്കൽ
327. നമ്പുളളി
328. കൊച്ചുപഴയന്നൂർ
329. പള്ളിയിറക്കാവ്
330. ചേരാനല്ലൂർ
331. എടയകുന്നം
332. മാരാപ്പറമ്പ്
333. തൃപ്പൂണിത്തുറ
334. ചക്കൻകുളങ്ങര
335. പൂണിത്തുറ കൊട്ടാരം
336. പുതിയതൃക്കോവ്
337. പള്ളിപ്പറമ്പ് കാവ്
338. പാണ്ടോത്ത്
339. എളുങ്കുന്നപുഴ

കൊച്ചിയിലെ ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

340. അയ്യമ്പള്ളി
341. കുഴുപ്പിള്ളി
342. അണിയിൽ
343. ഞാറയ്ക്കൽ പുതിയേടം
344. പള്ളിപ്പുറം
345. തിരുവൈനി
346. നെട്ടൂർ
347. വടക്കേപാട്ടുപുര
348. തെക്കേപാട്ടുപുര
349. മകളിയം
350. തൃക്കത്ര
351. പെരുന്നിനാകുളം
352. ഉദയത്തുംവാതുക്കൽ
353. പിഷാരിക്കോവിൽ
354. തിരുവാങ്കുളം
355. വടയമ്പാടികൊട്ടാരം
356. വടയമ്പാടികാവ്
357. അയ്യങ്കുഴി
358. വേളൂർ
359. മണക്കുന്നംപൂത്തോട്ട
360. ചിറ്റൂർ കൃഷ്ണസ്വാമി
361. കേരളേശ്വരപുരം
362. ചോറ്റാനിക്കര
363. കണ്ടങ്കാവ്
364. കാരിക്കോട്
365. പെരുമ്പിള്ളി

അനുബന്ധം 11

കൊച്ചിയിലെ ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങൾ

1. അമ്പാട്ടു ദുർഗ്ഗാഭഗവതി
2. ചിറ്റൂർ തെക്കേ ഗ്രാമം
3. നെമ്മാറ ചിതംബരേശ്വരം
4. നെമ്മാറ പഴയ ഗ്രാമം
5. നെമ്മാറ പുതിയ ഗ്രാമം
6. പട്ടഞ്ചേരി അയ്യപ്പൻകാവ്
7. തത്തമംഗലം മഠം
8. തത്തമംഗലം ശാസ്താവ്
9. തത്തമംഗലം സുബ്രഹ്മണ്യം
10. അയില്ലൂർ ഗ്രാമജന സമൂഹം
11. നഞ്ചമ്മാം സത്രം
12. തത്തമംഗലം പടിഞ്ഞാറേ ഗ്രാമം
13. ആറൂർ
14. അരങ്ങോട്ടുകര
15. അഴകിമല
16. കർക്കിടാത്തുകാവ്
17. ചേലക്കര നരസിംഹസ്വാമി
18. ചെമ്മന്തിട്ട
19. ചേന്നപുരം
20. ചിങ്ങങ്കാവ്
21. വെള്ളാറക്കാട്
22. ചിറയ്ക്കൽ
23. ചിറമങ്ങാട് അയ്യപ്പൻകാവ്
24. മണിമലർകാവ്
25. വേളൂർ
26. ചിറങ്കര
27. കാലംകണ്ടത്തൂർ
28. പടിഞ്ഞാറൂർ
29. ചിറവരംപത്തുകാവ്
30. ചിറയകാട്
31. കാട്ടുകമ്പാൽ
32. ചിറണ്ട
33. ശങ്കരമംഗലം
34. ചിറാഞ്ഞൂർകാവ്
35. ചൊവ്വല്ലൂർ
36. പാലക്കോട്
37. വീരാണിമംഗലം
38. ഈയാൽ
39. കല്ലാഴി
40. കൊടുവായൂർ
41. ശങ്കരപുരം
42. കണ്ടിയൂർ
43. കൈക്കുളങ്ങര
44. മണ്ടൻപറമ്പ്
45. കരിയണ്ണൂർ
46. കാവിൽവട്ടം
47. തിപ്പല്ലൂർ
48. കാട്ടൂർകാവ്
49. കീരാളൂർ
50. കൊടുംപകാവ്
51. കൊണ്ടയൂർ
52. കൊരട്ടിക്കര

കൊച്ചിയിലെ ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

53. കുലശേഖരനെല്ലൂർ
54. തൃത്താഴപ്പറ
55. കുമാരപുരം
56. കരിവണ്ണൂർ
57. പാത്രമംഗലം
58. തോന്നല്ലൂർ
59. വെളളാട്ടാഞ്ഞൂർ
60. മങ്കാട്ടുഭഗവതി
61. മങ്കാട്ടുകാവ്
62. മാണിക്കുട്ടി
63. മേത്രിക്കോവ്
64. പന്തിശ്ശേരി
65. നെല്ലുവായ
66. പളളിക്കരകാവ്
67. പളളിമണ്ണ
68. പനങ്ങാട്ടുകര
69. തിരുവാണികാവ്
70. പാഞ്ഞാൾ
71. പുലക്കാട്
72. പട്ടിമുറി
73. പോരാവൂർ
74. പഴുമന
75. തയ്യൂർ
76. തിപ്പല്ലൂർ
77. തിപ്പിലശ്ശേരി
78. നെടുംബ്രയാർ
79. തിരുവഞ്ചിക്കുഴി
80. ഉദയൂർ
81. വാസുദേവപുരം
82. വിരുത്താനത്ത് ഭഗവതി
83. അടാട്ട്
84. അവനൂർ
85. അയ്യംകുന്ന്
86. ചേരാട്ടുതൃക്കോവിൽ
87. ശങ്കരൻകുളങ്ങര
88. സീതാരാമസ്വാമി
89. ചാങ്ങരായിൽ
90. കോടലൂർ
91. മിത്രാനന്ദപുരം
92. മുലയംപോത്രിക്കോവ്
93. ചാത്തകുടം
94. ചേർപ്പ് ഭഗവതി
95. തായംകുളങ്ങര
96. ചെറുപത്തേരി
97. ഇടക്കുന്നി
98. ഇടക്കോലത്തൂർ
99. കരിപ്പുക്കാവ്
100. തൃത്താമരശ്ശേരി
101. കിഴത്തുള്ളി
102. കൂടോത്ത്
103. മങ്ങാട്ടുകര
104. കൂത്തനാലുക്കൽ
105. കുരിക്കാട്ടുകര
106. കുട്ടനല്ലൂർ
107. പനങ്ങാട്ടുകര
108. മനക്കോടി നമ്പോർകാവ്
109. മണലാറുകാവ്
110. തൃക്കുന്നത്ത്
111. മണലൂർ
112. മേക്കാവ്
113. മേപ്പറമ്പ്
114. മുഖത്തുകര
115. മുല്ലൂർ
116. പെരിഞ്ചാല
117. മുണ്ടയൂർ
118. മുന്നില
119. മുതുപാറ
120. നറുക്കുളങ്ങര
121. ഉള്ളുതൃക്കോവിൽ
122. പാലിശ്ശേരി
123. പനഞ്ചിയം
124. പാറക്കുളങ്ങര
125. പാറക്കാട്
126. പാറമേക്കാവ്
127. തിരുവാംപാടി
128. പഴംപുഴ
129. പേരാൽ
130. പുതുമങ്കര
131. ശ്രീമാധവപുരം
132. താമരപ്പളളി
133. തിരുവാണിക്കാവ്
134. തോലൂർ
135. വടകുരുംപകാവ്
136. വലിയാലുക്കൽ
137. അനന്തപുരം
138. ആനക്കൽ
139. അവിട്ടത്തൂർ
140. ചക്കുംകുളങ്ങര
141. തലോർ
142. എടയാട്ട്
143. വാസുപുരം
144. കടുപ്പശ്ശേരി

കൊച്ചിയിലെ ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

145. കാലടി
146. കരിമ്പനക്കാവ്
147. കീഴാടൂർ
148. വെണ്ണൂർ
149. കൊക്കോത്ത്
150. കോണൂർ
151. കുമരഞ്ചിറ
152. തരണനല്ലൂർ
153. കുറുമളിക്കാവ്
154. മാരടംപള്ളി
155. പിഷാരിക്കൽ
156. മാടായിക്കോണം
157. മംത്തിൽകാവ്
158. മോങ്കുളങ്ങര
159. നന്ദിപുരം
160. നവനീതാധാരം
161. നെല്ലായി ആലത്തൂർ
162. വയലൂർ
163. പത്മനാഭപുരം
164. പൈങ്കണ്ണിക്കാവ്
165. പൂനിലകാവ്
166. പുതുകാവ്
167. നെൻമാനിക്കര
168. പറപ്പൂക്കര
169. താങ്കുളം
170. തൃപ്പയ
171. വെട്ടികുന്നത്ത്
172. ആനംപുഴ
173. പറമ്പിക്കുളങ്ങര
174. ലോകമാലേശ്വരം
175. ആമ്പല്ലൂർകാവ്
176. ആമ്പല്ലൂർതൃക്കോവ്
177. ചെപ്പണം കോതേശ്വരം
178. കാമോത്ത്
179. എറണാകുളം ഹനുമാൻ കോവിൽ
180. കൈപ്പട്ടൂർ
181. തിരുമാറയൂർ
182. കുണ്ടന്നൂർ
183. മാങ്കായിൽ
184. മരട്ടിൽകൊട്ടാരം
185. കുരീക്കാട്
186. മുക്കോട്ടിൽ ഭഗവതി
187. പള്ളിതൃക്കോവിൽ
188. പാവംകുളങ്ങര
189. തിരുഐരാണികുളം
190. പുതിയകാവ് ഭഗവതി
191. പുതുവതൃക്കോവ്
192. എടക്കാട്ടുവയൽ
193. തിരുത്തിക്കര
194. വൈലോപ്പള്ളി
195. തൃപ്പക്കുടം
196. വടുതല
197. ശ്രീരാമദേവസ്വം
198. അഴിക്കൽ ശ്രീവരാഹം
199. കൊച്ചിൻ ദാരിയസ്ഥാൻ
200. മട്ടാഞ്ചേരി ശ്രീകൃഷ്ണസ്വാമി
201. രാമേശ്വരം
202. കുറിക്കാട്ടു ഭഗവതി
203. വേണുഗോപാലകൃഷ്ണ സ്വാമി
204. നായരമ്പലം
205. പാലിയം
206. പള്ളത്തുംകുളങ്ങര
207. ശ്രീവെങ്കിടാചലപതി
208. കുഴിപ്പള്ളി
209. തൃക്കടകപ്പള്ളി

അനുബന്ധം 12

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ

നോട്ട്:—എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണർ, വരവിൻെറ അടിസ്ഥാനത്തിൽ മലബാർ ക്ഷേത്രങ്ങളേയും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളേയും ഏഴ് ശ്രേഢുകളായി തിരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഒരു ലക്ഷം രൂപായിൽ അധികം വരുമാനമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെ ഒന്നാം ശ്രേഢായും, 60,000 രൂപാ മുതൽ ഒരു ലക്ഷം രൂപാ വരെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെ രണ്ടാം ശ്രേഢായും, 20,000 രൂപാ മുതൽ

60,000 രൂപാ വരെ വരുമാനമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെ മൂന്നാം ഗ്രേഡായും, 15,000 രൂപാ മുതൽ 20,000 രൂപാ വരെ വരുമാനമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെ നാലാം ഗ്രേഡായും, 10,000 രൂപാ മുതൽ 15,000 രൂപാ വരെ വരുമാനമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെ അഞ്ചാം ഗ്രേഡായും, 7,000 രൂപാ മുതൽ 10,000 രൂപാ വരെ വരുമാനമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെ ആറാം ഗ്രേഡായും, 7,000 രൂപായിൽ താഴെ വരുമാനമുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളെ ഏഴാം ഗ്രേഡായും തരം തിരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇവയിൽ ഒന്നും ഉൾപ്പെടാതെ 864 ക്ഷേത്രങ്ങളും ''മൈനർ'' വിഭാഗത്തിൽ ഉള്ളതായിട്ടാണ് കാണുന്നത്.

ഗ്രേഡ് 1

1. കല്ലേക്കുളങ്ങര ഏമൂർ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
2. തിരുപുരായ്ക്കൽ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, വടക്കുംതറ, പാലക്കാട്
3. തിരുമാന്ധാംകുന്ന് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, അങ്ങാടിപ്പുറം
4. ശ്രീമദനാന്തേശ്വര വിനായകർ ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
5. ശ്രീമദ് അനന്തേശ്വർ ക്ഷേത്രം, മഞ്ചേശ്വരം
6. ഇടനീർമഠം, കാസർകോട്
7. കടലായി ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം; ചിറയ്ക്കൽ
8. പെരളശ്ശേരി ക്ഷേത്രം, കണ്ണൂർ
9. പറശ്ശിനിക്കടവ് മുത്തപ്പൻ ക്ഷേത്രം, തളിപ്പറമ്പ്
10. തളിപ്പറമ്പ് രാജരാജേശ്വര ക്ഷേത്രം
11. ശ്രീരാമസ്വാമി ക്ഷേത്രം, തിരുവങ്ങാട്
12. കൊട്ടിയൂർ ക്ഷേത്രം, മണത്തണ
13. കാടാംപുഴ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, തിരൂർ

ഗ്രേഡ് 2

1. തിരുമാന്ധാംകുന്ന് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
2. തിരുവാലത്തൂർ ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
3. തൃപ്പല്ലാവൂർ ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
4. അയ്യപ്പൻകാവ് ക്ഷേത്രം, ചെർപ്പളശ്ശേരി
5. അഗംപാടി ദുർഗ്ഗാ പരമേശ്വരി ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
6. കാണിപ്പുറ ഗോപാലകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം, കുമ്പള
7. ഇരവിൽ മാധവൻ വാഴുന്നവർ ധർമ്മസ്ഥാപനം
8. ചെറുകുന്ന് അന്നപൂർണ്ണേശ്വരി ക്ഷേത്രം, കണ്ണൂർ
9. തൃച്ചംബരം ക്ഷേത്രം, തളിപ്പറമ്പ്
10. പിഷാരിക്കാവ്, കൊയിലാണ്ടി
11. ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം ക്ഷേത്രം, കോഴിക്കോട്
12. തളിക്ഷേത്രം, കോഴിക്കോട്
13. കാരിക്കാട് സുബ്രഹ്മണ്യസ്വാമി ക്ഷേത്രം, ഏറനാട്

ഗ്രേഡ് 3

1. ചെങ്ങാറൂർ അയ്യപ്പൻ ക്ഷേത്രം, എടത്തറ
2. കർണ്ണകി അമ്മൻ ക്ഷേത്രം, കൊപ്പം
3. കരുമ്പ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, പുതുശ്ശേരി
4. മണപ്പുള്ളിക്കാവ് ക്ഷേത്രം, യാക്കര
5. മാങ്കര അമ്മൻ കോവിൽ, പാലക്കാട്
6. ഊട്ടുകുളങ്ങര ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

7. ശ്രീരാമപുരം വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
8. ശ്രീ സുബ്രഹ്മണ്യസ്വാമി ക്ഷേത്രം, കൊടുമ്പ്
9. തൃപ്പലമുണ്ടക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
10. കീഴക്കേത്ത ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, ആലത്തൂർ
11. മാങ്കോട്ട്കാവ് ക്ഷേത്രം, ആലത്തൂർ
12. പറക്കാട്ടുകാവ് ക്ഷേത്രം, കാവശ്ശേരി
13. തൃപ്പവല്ലൂർ ക്ഷേത്രം, വടക്കേത്തറ
14. പെരിങ്ങോട്ടു ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, ചിറ്റൂർ
15. തിരുകാച്ചാംകുറിശ്ശി ക്ഷേത്രം, ചിറ്റൂർ
16. മമ്മിയൂർ ക്ഷേത്രം, ഗുരുവായൂർ
17. മേത്തിക്കോവിൽ ക്ഷേത്രം, പെരിന്തൽമണ്ണ
18. പച്ചായിൽ ക്ഷേത്രം, ഒറ്റപ്പാലം
19. പടിഞ്ഞാറെ മഠം ഗുരുവായൂരപ്പൻ ക്ഷേത്രം, പട്ടാമ്പി
20. പരിയനാംപറ ക്ഷേത്രം, ഒറ്റപ്പാലം
21. രാമസ്വാമി ക്ഷേത്രം, കരിമ്പുഴ
22. തിരുമുല്ലപ്പള്ളി ക്ഷേത്രം, ഒറ്റപ്പാലം
23. തിരുവേഗപ്പുറ ക്ഷേത്രം, ഒറ്റപ്പാലം
24. വൈലാംകുന്ന് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, കടമ്പഴിപ്പുറം
25. പള്ളിക്കുറുപ്പ് ക്ഷേത്രം, മണ്ണാർക്കാട്
26. ജനാർദ്ദന ക്ഷേത്രം, അമരാവതി, ഫോർട്ടുകൊച്ചി
27. ചന്ദ്രഗിരി ശാസ്താ ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
28. കാടംകുഴു പഞ്ചലിംഗേശ്വര ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
29. കാണിപ്പുറ ഗോപാലകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
30. മല്ലദുർഗ്ഗ പരമേശ്വരീ ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
31. മല്ലികാർജുനക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
32. ശങ്കരനാരായണ ക്ഷേത്രം, കോളിയൂർ
33. വരദരാജ വെങ്കിടേശ്വര ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
34. ലക്ഷ്മീ വെങ്കിടേശ്വര ക്ഷേത്രം, ഹോസ്ദുർഗ്ഗ്
35. മടിയൻകുളം ക്ഷേത്രപാലക ക്ഷേത്രം, ഹോസ്ദുർഗ്ഗ്
36. മണ്ണംപറത്ത് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, നീലേശ്വരം
37. പാലക്കുന്ന് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, പള്ളിക്കര
38. കളരിവാതുക്കൽ ക്ഷേത്രം, ചിറക്കൽ
39. ഊർപ്പഴശ്ശിക്കാവ് ക്ഷേത്രം, എടക്കാട്
40. പിള്ളയാർ കോവിൽ, കണ്ണൂർ
41. സുന്ദരേശ്വര ക്ഷേത്രം, കണ്ണൂർ
42. തിരുവർക്കാട്ടുകാവ്, മാടായി
43. കാദംബരി ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, തളിപ്പറമ്പ്
44. പടപ്പങ്ങാട് ക്ഷേത്രം, തളിപ്പറമ്പ്
45. വായത്തൂർ കാളിയാർ ക്ഷേത്രം, പടിയൂർ
46. വെള്ളാട്ടു ക്ഷേത്രം, നടുവിൽ
47. വെള്ളോറ ചുഴലി ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, കുറ്റൂർ
48. ആണ്ടില്ലൂർകാവ് ക്ഷേത്രം, ധർമ്മടം
49. ജഗന്നാഥ ക്ഷേത്രം, കല്ലായി
50. എരനെല്ലൂർ നരസിംഹ ക്ഷേത്രം, കുപ്പത്തോട്
51. തിരുനെല്ലി ക്ഷേത്രം, വയനാട്
52. വള്ളിയൂർക്കാവ്, വയനാട്

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

53. ലോകനാർകാവ്, വടകര
54. വൈരാഗി മഠം, കോഴിക്കോട്
55. വളയനാട് ഭഗവതി, കോഴിക്കോട്
56. നെടുംകൈതക്കോട് ക്ഷേത്രം, തിരൂർ
57. തൃക്കൈക്കാട്ടു മഠം, തിരൂർ
58. തൃക്കൈക്കാട്ട് ക്ഷേത്രം, പെരിയപുരം
59. തൃക്കണ്ടിയൂർ ശിവക്ഷേത്രം, തിരൂർ
60. തൃപ്രങ്ങോട് ക്ഷേത്രം, തിരൂർ
61. പുൽപ്പള്ളി ക്ഷേത്രം, വയനാട്
62. പുറക്കാടി ക്ഷേത്രം, വയനാട്
63. കാളികാവ്, ഏറനാട്
64. മൂത്തിക്കുന്നു ക്ഷേത്രം, മഞ്ചേരി
65. പോരൂർ ശിവക്ഷേത്രം, ഏറനാട്
66. തൃക്കളയൂർ ക്ഷേത്രം, ഏറനാട്
67. വൈരങ്കോട് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, തിരുനാവായ

ഗ്രേഡ് 4

1. ചാത്തൻകുളങ്ങര ഭഗവതി, അകത്തേതറ
2. മുത്താത്തറ ഭഗവതി, പാലക്കാട്
3. സുബ്രഹ്മണ്യസ്വാമി, സുൽത്താൻപേട്ട്
4. വിശ്വനാഥസ്വാമി, കൽപ്പാത്തി
5. ചിമ്പക്ഷേത്രം, ചമ്പക്കുളം
6. കൂട്ടുകുളങ്ങര ക്ഷേത്രം, ആലത്തൂർ
7. പൂക്കുളങ്ങര ക്ഷേത്രം, കുനുശ്ശേരി
8. പുതുക്കോട് ക്ഷേത്രം, ആലത്തൂർ
9. തിരുവറ ക്ഷേത്രം, കിഴക്കഞ്ചേരി
10. ചിനക്കത്തൂർ ക്ഷേത്രം, ഒറ്റപ്പാലം
11. കിളളിക്കുറിശ്ശി മംഗലം, ലക്കിടി
12. കോട്ടുലാക്കൽ അസുരമഹാകാളൻ, ഒറ്റപ്പാലം
13. പെരുമങ്കോട് ക്ഷേത്രം, ഒറ്റപ്പാലം
14. പാണങ്കുറിശ്ശി ക്ഷേത്രം, മണ്ണാർകാട്
15. ശ്രീ സുബ്ബരായ ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
16. വിഷ്ണുമൂർത്തി ക്ഷേത്രം, തൃക്കരിപ്പൂർ
17. ഉപേന്ദ്രകേശവ ട്രസ്റ്റ്, പല്ലൂർ
18. നാറത്ത് ക്ഷേത്രം, കണ്ണൂർ
19. അരങ്ങം ക്ഷേത്രം, തളിപ്പറമ്പ്
20. പയ്യാവൂർ ക്ഷേത്രം, തളിപ്പറമ്പ്
21. മേലൂർ ക്ഷേത്രം, ധർമ്മടം
22. പൂക്കായൂർ ക്ഷേത്രം
23. തിരുനാവായ ക്ഷേത്രം, തിരൂർ
24. തൃക്കലങ്ങകോട് ക്ഷേത്രം, ഏറനാട്

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

ഗ്രേഡ് 5

1. ശ്രീദൈവം കൊലു ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
2. മാരിയമ്മൻ ക്ഷേത്രം, ഹോസ്ദുർഗ്ഗ്
3. വിഷ്ണുമൂർത്തി ക്ഷേത്രം, പുല്ലാർ
4. ഉതിയനൂർ ക്ഷേത്രപാലക്ഷേത്രം, ഹോസ്ദുർഗ്ഗ്
5. കണ്ണാടിപ്പറമ്പ് ക്ഷേത്രം, കണ്ണൂർ
6. പള്ളിക്കുന്ന് ക്ഷേത്രം, കണ്ണൂർ
7. രാഘവപുരം ക്ഷേത്രം, ചെറുതാഴം
8. തയ്യിൽ വെങ്കിട രമണ ക്ഷേത്രം
9. കാഞ്ഞിരങ്കാട് ക്ഷേത്രം, കുറ്റിയേരി
10. ശങ്കരനാരായണ ക്ഷേത്രം, രാമന്തളി
11. കുന്നത്തൂർപടി മുത്തപ്പൻ, എരുവശ്ശി
12. കോങ്കാതക്ഷേത്രം, പാട്ടിയം
13. മുണ്ടിയംപറമ്പ് ക്ഷേത്രം, ആറളം
14. പാടവിളയിക്കാവ്, തലശ്ശേരി
15. തൃശ്ശിലേരി ക്ഷേത്രം, വയനാട്
16. ചാലബാലുശ്ശേരി ക്ഷേത്രം, കൊയിലാണ്ടി
17. പൊയിലകാവ് ക്ഷേത്രം, എടക്കുളം
18. പരമേശ്വരി ക്ഷേത്രം, കോഴിക്കോട്
19. വരയ്ക്കൽ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, എടക്കാട്
20. മണ്ണൂർ ക്ഷേത്രം, തിരൂർ
21. അനന്തയൂർ ക്ഷേത്രം, ഏറനാട്
22. ചേലക്കര ക്ഷേത്രം, തൃക്കലംകോട്
23. പാലക്കാട് കരിങ്കാളി ക്ഷേത്രം, ഏറനാട്
24. വെങ്കിട തേവർ ക്ഷേത്രം, കോട്ടയ്ക്കൽ
25. അയ്യപ്പൻ പെരുമാൾ ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
26. പട്ടിക്കര കന്നികാപരമേശ്വരി ക്ഷേത്രം, കൊപ്പം
27. തിരുനെല്ലി ക്ഷേത്രം, കുണ്ടാലശ്ശേരി
28. തിരുവെങ്കിടപ്പൻ ക്ഷേത്രം, വടക്കുംതറ
29. പൈത്തിരി ക്ഷേത്രം, യാക്കര
30. എളമണ്ണ ക്ഷേത്രം, തെങ്കുറിശ്ശി
31. മഹാഗണപതി ക്ഷേത്രം, കിഴക്കഞ്ചേരി
32. കേരളപുരം വിശ്വനാഥസ്വാമി ക്ഷേത്രം, കൊടുവായൂർ
33. പുതുക്കുടി ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, ചിറ്റൂർ
34. രാമപുരം ക്ഷേത്രം, പുഴക്കാട്ടിരി
35. ചുടുവാളത്തൂർ ക്ഷേത്രം, ഒറ്റപ്പാലം
36. കോടർമണ്ണ ക്ഷേത്രം, മണ്ണംപാറ
37. മഹാദേവ മംഗലം, ചെറുകോട്
38. മൂന്ന് മൂർത്തി ക്ഷേത്രം, തൃക്കടേരി
39. നാഗത്രി ക്ഷേത്രം, തൃത്താല
40. മനമണ്ണ ക്ഷേത്രം, ഒറ്റപ്പാലം
41. തിരുമിറക്കോട് ക്ഷേത്രം, ഒറ്റപ്പാലം
42. കൊടികുന്ന് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, ഒറ്റപ്പാലം
43. ഉത്രത്തിൽക്കാവ്, ഒറ്റപ്പാലം
44. തിരുവളയനാട്, ഒറ്റപ്പാലം
45. ശുകപുരം ദക്ഷിണാമൂർത്തി, പൊക്കാനി

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

ഗ്രേഡ് 6

1. അളിഭൂത ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
2. ആര്യകാർത്ത്യായനി, കാസർകോട്
3. അരുളദുർഗ്ഗ, കാസർകോട്
4. കിണിവാണദേവ, കാസർകോട്
5. മഹാദേവസ്വാമി, കാസർകോട്
6. മഹാലിംഗേശ്വരം, കാസർകോട്
7. ശാലത്തൂർ മല്ലരായ, പുത്തൂർ
8. ദുർഗ്ഗാപരമേശ്വരി, കണ്ടുക്ക
9. കാമടത്ത് ഭഗവതി, ഹോസ്ദുർഗ്ഗ
10. കിരാതേശ്വരം, ഹോസ്ദുർഗ്ഗ
11. കൊച്ചിക്കടവ് വിഷ്ണുമൂർത്തി, ഹോസ്ദുർഗ്ഗ
12. കോട്ടത്ത വേട്ടക്കൊരുമകൻ, നീലേശ്വരം
13. അഗിളിയത്ത് ക്ഷേത്രം, കണ്ണൂർ
14. ചാലഭഗവതി, എടക്കാട്
15. ചാലാട്ടു ക്ഷേത്രം, കണ്ണൂർ
16. ചൊവ്വാശിവ ക്ഷേത്രം, കണ്ണൂർ
17. എടയക്കാട് വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം, കണ്ണൂർ
18. വീരചാമുണ്ടി, കുഞ്ഞിമംഗലം
19. പുതിയകാവ് ക്ഷേത്രം, അഴിക്കോട്
20. വേദേശ്വരം ക്ഷേത്രം, പാപ്പിനിശ്ശേരി
21. കരിങ്കാവ് ക്ഷേത്രം, കണ്ണപുരം
22. കണ്ടോതിട ക്ഷേത്രം, പയ്യന്നൂർ
23. കൊയ്യം ക്ഷേത്രം, തളിപ്പറമ്പ്
24. മുത്തുരാട്ടുകാവ്, എരമ
25. നടുവിൽ ക്ഷേത്രം, തളിപ്പറമ്പ്
26. നാണിയൂർ ക്ഷേത്രം, കൊലശ്ശേരി
27. പത്തൂർ ശിവക്ഷേത്രം, പേരളം
28. സുബ്രഹ്മണ്യസ്വാമി, പയ്യന്നൂർ
29. മൂകാംബിക, തളിപ്പറമ്പ്
30. കാളികാവ്, തൃപ്പങ്കോട്ടൂർ
31. ലക്ഷ്മി നരസിംഹം, തലശ്ശേരി
32. മാലുപ്പടി സങ്കേതം, ശിവപുരം
33. കൊലശ്ശേരി ശിവക്ഷേത്രം, വടകര
34. അവിട്ടനെല്ലൂർ ക്ഷേത്രം, കൊയിലാണ്ടി
35. കീഴൂർ ശിവക്ഷേത്രം, കൊയിലാണ്ടി
36. ഊരുപുണ്യകാവ്, മൂടാടി
37. കോടശ്ശേരി വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം, ചെമ്പറശ്ശേരി
38. കണ്ണഞ്ചേരി ഗണപതി, പന്തിയങ്കര
39. നടുവത്ത് ക്ഷേത്രം, ഏറനാട്
40. സാളി ഗ്രാമം, അരിക്കോട്
41. തൃപുരാന്തക ക്ഷേത്രം, മലപ്പുറം
42. പെരിംതൃക്കോവിൽ, ഏറനാട്
43. കല്പൂർ വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
44. ലക്ഷ്മി നാരായണസ്വാമി, പുത്തൂർ

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

45. നെടുംപ്രയാർ ക്ഷേത്രം, പുതുശ്ശേരി
46. പണിക്കഞ്ചേരി ഭഗവതി, പള്ളത്തേരി
47. സിംഹാനന്ദേശ്വരീ ക്ഷേത്രം, പുത്തൂർ
48. കന്നികപരമേശ്വരി ക്ഷേത്രം, കൊപ്പം
49. അഴിക്കുളങ്ങര ഭഗവതി, മുടപ്പല്ലൂർ
50. കോടിക്കാട്ടു ഭഗവതി, വടക്കഞ്ചേരി
51. ആലംപള്ളം വരദരാജസ്വാമി, വടവന്നൂർ
52. കാഴയൂർ ശിവക്ഷേത്രം, ചിറ്റൂർ
53. പെരുമാൾ കോവിൽ, കിഴക്കേത്തറ
54. പുതുഗ്രാമം വിശ്വനാഥസ്വാമി, കൊല്ലങ്കോട്
55. ചിറയ്ക്കൽ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, അണ്ണക്കര
56. കുരുവംബലം ശിവക്ഷേത്രം, കീഴ്ടൂർ
57. പുത്തിക്കോവിൽ, പുലമന്തോൾ
58. പുരന്തമണ്ണ ക്ഷേത്രം, തളിപ്പറമ്പ്
59. തിരുർക്കാട്ട് ശിവക്ഷേത്രം, വെള്ളാളൂർ
60. അന്തിമഹാകാളൻ ക്ഷേത്രം, കേരളശ്ശേരി
61. ശ്രീകുരുമ്പ ക്ഷേത്രം, തൃക്കങ്ങോട്
62. കിള്ളിക്കുളങ്ങര ഭഗവതി, കണ്ണിയംപുറം
63. മാങ്കോട്ടുകാവ്, വീരമംഗലം
64. ഓങ്ങല്ലൂർ തളിക്ഷേത്രം, കല്ലടിപ്പറ
65. പെരുംതട്ടക്കോവിൽ, കുലുക്കല്ലൂർ
66. രണ്ടുമൂർത്തിക്ഷേത്രം, തൃക്കങ്ങോട്
67. തിരുവാണിപാറക്ഷേത്രം, മാള
68. തൃത്താലക്ഷേത്രം, ഒറ്റപ്പാലം
69. ഉള്ളന്നൂർ ക്ഷേത്രം, തൃത്താല
70. വളയനാട് ഭഗവതി, ഒറ്റപ്പാലം
71. പുത്തനാലിക്കൽ ക്ഷേത്രം, ചേർപ്പുളശ്ശേരി
72. പുലാപ്പറ കൂത്താളക്ഷേത്രം, കല്പടിക്കോട്
73. കാട്ടുപുറം വേട്ടക്കൊരുമകൻ, കൊടിക്കാട്
74. ആദിത്യപുരം ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
75. ആമയൂർ ക്ഷേത്രം, കിഴക്കംപുരം
76. അംബികാപുരം ക്ഷേത്രം, പുത്തൂർ
77. അംഗാളാമ്മൻ ക്ഷേത്രം, കൊപ്പം
78. അന്തിമഹാകാളൻ, ഓലശ്ശേരി
79. അത്താഴനെല്ലൂർ ശിവക്ഷേത്രം, കൊടുന്തിരപ്പുള്ളി
80. ആറാറുപുരത്ത് വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം, എടത്തറ
81. അയ്യപ്പൻ പെരുമാൾ ക്ഷേത്രം, പുത്തൂർ
82. ബാലികുരുംപ ക്ഷേത്രം, കണ്ണന്നൂർ
83. ശ്രീഗണപതി ക്ഷേത്രം, കൽപ്പാത്തി
84. ചന്ദ്രശേഖരസ്വാമി, എടത്തറ
85. ചാത്തൻകാവ്, മണ്ണൂർ
86. ചമട്ടിയക്കാവ്, തിരുവാളത്തൂർ
87. ചൊക്കനാഥപുരം, കൽപ്പാത്തി
88. ഏഴക്കാട് ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
89. ജ്ഞാനശിവാചാരിയർമഠം, വടക്കുംതറ
90. കക്കൂത്തു ഭഗവതി, കൊടുംതൃപ്പള്ളി

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

91. കിഴക്കഞ്ചേരി ഭഗവതി, കല്ലേക്കാട്
92. കൊറ്റുകുളങ്ങര ഭഗവതി, കണ്ണാടി
93. കുമരപുരം വിഷ്ണു, കുമരപുരം
94. ലക്ഷ്മിനാരായണ പെരുമാൾ, പുത്തൂർ
95. മണലൂർ ശിവക്ഷേത്രം,കണ്ണാടി
96. മഞ്ചേരി ക്ഷേത്രം, പരുമങ്ങോട്ട്
97. മാങ്കുറുശ്ശി ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
98. മദ്ധ്യാരണ്യക്ഷേത്രം, തേനാരി
99. മുക്കശിവക്ഷേത്രം, പുത്തൂർ
100. മുനികൂടംക്ഷേത്രം, കുനിശ്ശേരി
101. നാഗൻകുളങ്ങര ഭഗവതി, തടുക്കശ്ശേരി
102. ഗണപതി ക്ഷേത്രം, കൽപ്പാത്തി
103. നൂറാണി ഗ്രാമം ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
104. പാലക്കിഴി ക്ഷേത്രം, മുണ്ടൂർ
105. പാലനേരി ശിവക്ഷേത്രം, കരിങ്കരപ്പള്ളി
106. പള്ളിപ്പുറം ലക്ഷ്മിനാരായണ ക്ഷേത്രം, പിരയിരി
107. പാൽനേരി ശിവക്ഷേത്രം, പുതുപ്പരിയാരം
108. പരളി ഗ്രാമക്ഷേത്രം, എടത്തറ
109. പെരിങ്കുറിശ്ശി ശിവൻ, കൊലപ്പുള്ളി
110. പൂവക്കാട്ടു ക്ഷേത്രം, കിണാശ്ശേരി
111. പുതുക്കുളങ്ങര ഭഗവതി, പുതിശ്ശേരി
112. രാമനാഥപുരം ക്ഷേത്രം, പുത്തൂർ
113. ശങ്കരമംഗലം ക്ഷേത്രം, പലേക്കാട്
114. സാഗരപുരം ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
115. ശെൽവവിനായക ക്ഷേത്രം, കൊപ്പം
116. താരേക്കാട് വിശ്വനാഥസ്വാമി, പുത്തൂർ
117. തെക്കിനിയേടത്ത് ക്ഷേത്രം, കിനാവല്ലൂർ
118. തെക്കിനിയാടത്ത് വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം, പുതുപെരിയാരം
119. തിരുമങ്കനംകാട് വിഷ്ണുക്ഷേത്രം, കാവിൽപ്പടി
120. തിരുനെല്ലായിഗ്രാമം ക്ഷേത്രം, പിരയിരി
121. തൃക്കോവിൽ ക്ഷേത്രം, പെരിങ്ങോട്
122. തൃപ്പല്ലേശ്വരം ക്ഷേത്രം, കൊപ്പം
123. ഉക്കാനിക്കോട്, കല്ലൂർ
124. വടവർകോട് കുറിശ്ശിക്ഷേത്രം, മണ്ണൂർ
125. വൈദ്യനാഥസ്വാമി, പുത്തൂർ
126. വേട്ടക്കൊരുമകൻ, പുത്തൂർ
127. വേമ്പത്തുക്ഷേത്രം, പെരുവമ്പ
128. വിക്രമുണ്ടേശ്വര ക്ഷേത്രം, മുണ്ടൂർ
129. മീനാക്ഷി സുന്ദരേശ്വര സ്വാമി, കണ്ണാടി
130. മഹാഗണപതി ക്ഷേത്രം, ചാത്തപ്പുറം
131. പരണപ്പുള്ളി ക്ഷേത്രം, പുൽപ്പുള്ളി
132. ചെറുവാളൂർ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, പുൽപ്പുള്ളി
133. കണ്ടമംഗലം ക്ഷേത്രം, മണ്ണൂർ
134. ഉച്ചിനിമഹാകാളി, സുൽത്താൻപേട്ട
135. കടുക്കാംകുന്ന് ക്ഷേത്രം, പാലക്കാട്
136. കരിങ്കുന്നത്ത്കാവ്, മണ്ണൂർ

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

137. അഞ്ചുമൂർത്തി, മംഗലം
138. അയ്യപ്പൻകാവ് ക്ഷേത്രം, മഞ്ഞപ്ര
139. അഴകത്ത് ക്ഷേത്രം, കുഴൽമന്ദം
140. അയ്യപ്പൻ ക്ഷേത്രം, ചമ്പക്കുളം
141. എരട്ടക്കുളം ക്ഷേത്രം, പുളിനെല്ലി
142. ഗണപതി ക്ഷേത്രം, ആയക്കാട്
143. കാരേയാട് ലക്ഷ്മി ക്ഷേത്രം, കാട്ടുശ്ശേരി
144. കരിമാണശ്ശേരി കൃഷ്ണമൂർത്തി, ചമ്പക്കുളം
145. കോതമംഗലം ക്ഷേത്രം, പുത്തനൂർ
146. ശ്രീകൃഷ്ണമൂർത്തി, കാട്ടുശ്ശേരി
147. കുരുതി രാമൻ ക്ഷേത്രം, ആലത്തൂർ
148. കുരുമ്പ ഭഗവതി, കിഴക്കഞ്ചേരി
149. കാവിൽ ഭഗവതി, കൊടുന്തിരപ്പുള്ളി
150. ലക്ഷ്മി നാരായണ ക്ഷേത്രം, കുഴൽമന്ദം
151. ലക്ഷ്മി പെരുമാൾ ക്ഷേത്രം, വടക്കഞ്ചേരി
152. മടപ്പുള്ളിക്കാവ്, ബെമ്മണിയൂർ
153. മാമാത്തു ഭഗവതി, പെരിങ്ങോട്ടുകുറുശ്ശി
154. മണ്ണത്തൂർ ക്ഷേത്രം, കുട്ടന്നൂർ
155. മാകംകുളം ക്ഷേത്രം, പാലുള്ളി
156. നെടുമ്പയാർ ക്ഷേത്രം, വീളയന്നൂർ
157. ഊട്ടുപുരഗണപതി, കാവശ്ശേരി
158. പരുത്തിപിള്ളിക്കളം ക്ഷേത്രം, കാവശ്ശേരി
159. പൂത്തക്കോട് ശിവക്ഷേത്രം, താന്നൂർ
160. പുതുക്കോടപ്പൻ ക്ഷേത്രം, കണ്ണൂർ
161. ഋഷിനാരദമംഗലം, കണ്ണമ്പ്ര
162. പെരിങ്കുളം ശിവക്ഷേത്രം, കാട്ടുശ്ശേരം
163. അയ്യപ്പക്ഷേത്രം, മാമ്പ
164. തലച്ചിലെവൻക്ഷേത്രം, തൃത്തന്നൂർ
165. തായങ്കാവ്, തേങ്കുറിശ്ശി
166. തെന്നിലാപുരം ഗ്രാമക്ഷേത്രം, തെന്നിലാപുരം
167. തേവർ ക്ഷേത്രം, എത്തന്നൂർ
168. തെക്കേഗ്രാമം ക്ഷേത്രം, ആലത്തൂർ
169. വടക്കേഗ്രാമം ക്ഷേത്രം, വടക്കേത്തറ
170. വരദരാജപെരുമാൾ ക്ഷേത്രം, കാട്ടുശ്ശേരി
171. ശ്രീവിളയന്നൂർ ക്ഷേത്രം, വിളയന്നൂർ
172. മൂകാംബിക ക്ഷേത്രം, കൽപ്പാത്തി
173. പാടൂർ ശിവക്ഷേത്രം, പാടൂർ
174. തീർത്ഥമാലകക്ഷേത്രം, പൈമണ്ണിയൂർ
175. വടക്കേഗ്രാമം സമൂഹകക്ഷേത്രം, പുതുക്കോട്
176. അരുവന്നൂർ ഭഗവതി, കൊല്ലങ്കോട്
177. കിഴക്കേഗ്രാമം ക്ഷേത്രം, പല്ലശ്ശാന
178. കിഴക്കേഗ്രാമം ഗണപതി, കൊല്ലങ്കോട്
179. കൂടല്ലൂർ ഭഗവതി, കൊല്ലങ്കോട്
180. ശ്രീകൃഷ്ണസ്വാമി, പയ്യലൂർ
181. മാരിയമ്മൻ ക്ഷേത്രം, കൊടുവായൂർ
182. നെൻമേനി പെരിംതൃക്കോവിൽ, കൊല്ലങ്കോട്
183. നൊച്ചൂർ ഭഗവതി, കൊടുവായൂർ

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

184. തൊണ്ടിക്കുളങ്ങര ക്ഷേത്രം, പിരിയാരി
185. ഗോപാലകൃഷ്ണസ്വാമി, പാടൂർ
186. പടിഞ്ഞാറെഗ്രാമം ക്ഷേത്രം, പല്ലശ്ശന
187. പുത്തൻകാവ് ക്ഷേത്രം, പല്ലശ്ശന
188. രാമനാഥപുരം ക്ഷേത്രം, വടവണ്ണൂർ
189. പെരുംതൃക്കോവിൽ, കൊല്ലങ്കോട്
190. സൗന്ദംബാൾ ക്ഷേത്രം, കൊല്ലഞ്ചിറ
191. പെരുമന സഭായോഗം, പല്ലശ്ശന
192. തില്ലമന്നാട്ടി ക്ഷേത്രം, കൊടുവായൂർ
193. തേവേർകുളം ക്ഷേത്രം, എലവഞ്ചേരി
194. ഉദയാതര ക്ഷേത്രം, കൊടുവായൂർ
195. വെളളന്തിറ ക്ഷേത്രം, കിഴക്കഞ്ചേരി
196. വെങ്കിടാചലപതി, പനങ്ങാട്ടിരി
197. വിശ്വനാഥസ്വാമി, പനങ്ങാട്ടിരി
198. മഹാഗണപതി ക്ഷേത്രം, പനങ്ങാട്ടിരി
199. തിരുവിളംപറ ക്ഷേത്രം, വടവണ്ണൂർ
200. ശ്രീകൃഷ്ണക്ഷേത്രം, വടവണ്ണൂർ
201. അഗസ്തീശ്വരപുരം, കൈപ്പമംഗലം
202. ആലക്കൽ ക്ഷേത്രം, പൂക്കോട്
203. ഐരൂർ ക്ഷേത്രം, കൈപ്പമംഗലം
204. ബ്രഹ്മകുളം ക്ഷേത്രം, ചാവക്കാട്
205. എലവളളി ക്ഷേത്രം, ചാവക്കാട്
206. എങ്ങണ്ടിയൂർ ക്ഷേത്രം, ചാവക്കാട്
207. ചെട്ടിയാലക്കൽ ഭഗവതി, ഗുരുവായൂർ
208. ഗണേശമംഗലം ക്ഷേത്രം, വാടാനപ്പളളി
209. കടവല്ലൂർ ക്ഷേത്രം, ഗുരുവായൂർ
210. കാപാലേശ്വരം, പൂക്കോട്
211. മങ്കരക്ഷേത്രം, എലവളളി
212. മരുതയൂർ ക്ഷേത്രം, പാവറട്ടി
213. ശ്രീനാരായണപുരം, പനങ്ങാട്
214. നീലത്ത് തെക്കേഭഗവതി, ഇടക്കഴിയൂർ
215. പാലപ്പാട്ടു ഭഗവതി, പല്ലശ്ശന
216. പളളിയിൽ ഭഗവതി, പരിങ്കന
217. പണയൻകുളങ്ങര, എങ്ങണ്ടിയൂർ
218. പാണ്ടൻകുളങ്ങര, നാട്ടിക
219. പറമ്പൻ തളി ക്ഷേത്രം, മുല്ലശ്ശേരി
220. പരകം ക്ഷേത്രം
221. പെരിങ്കോട്ട് അയ്യപ്പൻ ക്ഷേത്രം
222. പുലിവായ ചാവക്കോട്ടു ക്ഷേത്രം
223. തെച്ചിക്കോവിൽ അയ്യപ്പൻ ക്ഷേത്രം, ചന്ദ്രഗിരി
224. തിരുവാത്ര ക്ഷേത്രം, മണത്തല
225. തൃകുല സാഗരപുരം, അന്നകര
226. തൃപ്പാവല്ലൂർ ക്ഷേത്രം, പാപ്പിനിവട്ടം
227. തൃത്താലൂർ ക്ഷേത്രം, വെളളിളപതി
228. വാടാനപ്പളളി ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
229. വേമനാട് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

230. വെങ്കിടങ്ങ് ക്ഷേത്രം
231. വേട്ടക്കൊരുമകൻ, അന്നകര
232. ചെട്ടിയാലിക്കൽ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
233. കോഴിവിളങ്ങ ക്ഷേത്രം, പാപ്പിനിവട്ടം
234. അളയക്കാട് വിഷ്ണുക്ഷേത്രം
235. ആട്ടത്യക്കോവിൽ, മേലാറ്റൂർ
236. ബലദേവപുരം, പെരിന്തൽമണ്ണ
237. ചേലക്കാട് ക്ഷേത്രം, പുലാമന്തോൾ
238. ചെമ്മനംതിട്ട ക്ഷേത്രം, കീഴാറ്റൂർ
239. ചരക്കാട്ടുകാവ്, കുറുവ
240. ചെറുതൃക്കോവിൽ, മൂർക്കനാട്
241. ചേന്തങ്കുറിശ്ശി ക്ഷേത്രം, അനയൻകാട്
242. എളാട്ടുക്ഷേത്രം, എളംകുളം
243. എപ്പക്കാട് വിഷ്ണുക്ഷേത്രം, എടപ്പറ
244. ഈശ്വരമംഗലം ക്ഷേത്രം, മേലത്തൂർ
245. കടന്നമണ്ണ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
246. കടുങ്ങോത്ത് ക്ഷേത്രം, കൂട്ടിലങ്ങാടി
247. കൈപ്പള്ളി സമൂഹം, മേലാത്തൂർ
248. കൈനിക്കാട്ട് വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം
249. കരുതീപുരം ക്ഷേത്രം
250. കാട്ടുപുത്തൂർ ശിവക്ഷേത്രം
251. കരിങ്കാളിക്ഷേത്രം, എടപ്പറ
252. കാവുകാണികോട് ക്ഷേത്രം
253. കൊടുർ പുത്രിക്കോവിൽ
254. കൊടുവളളിക്കോട് ക്ഷേത്രം
255. കോളിയൂർ ശിവക്ഷേത്രം
256. ശ്രീകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം, ചെമ്മറശ്ശേരി
257. കുളന്തിറക്കോവിൽ, മങ്കട
258. മലങ്കീഴ്നാട്, ചെമ്പ്രശ്ശേരി
259. മലാമ്പറത്ത് അയ്യപ്പക്ഷേത്രം
260. മൊതൃക്കോവിൽ ക്ഷേത്രം, ഏലങ്കുളം
261. മൊതൃക്കോവിൽ ക്ഷേത്രം, പുലാമന്തോൾ
262. മൂലമണ്ണ് ശിവക്ഷേത്രം
263. മുത്തുക്കുറുശ്ശി ക്ഷേത്രം, കീഴാറ്റൂർ
264. നീർപുത്തൂർ ക്ഷേത്രം, പെരിന്തൽമണ്ണ
265. പച്ചേരി ക്ഷേത്രം, കാര്യവട്ടം
266. പാലത്തൂർ വിഷ്ണുക്ഷേത്രം
267. പുഴക്കോട്ടിരി ക്ഷേത്രം
268. പാട്ടുക്കൊട്ടിൽ ക്ഷേത്രം, മൂർക്കനാട്
269. പഴയിടത്ത് ക്ഷേത്രം, മേലത്തൂർ
270. പെരിന്തൽമണ്ണ ക്ഷേത്രം
271. പൂതർമണ്ണ ക്ഷേത്രം, മേലത്തൂർ
272. വരമണ്ണ ക്ഷേത്രം, പെരിന്തൽമണ്ണ
273. ശിവമംഗലം, മൂർക്കനാട്
274. വേട്ടത്തൂർ ശിവൻ, എടപ്പറ
275. സുബ്രഹ്മണ്യസ്വാമിക്ഷേത്രം, എരവിമംഗലം

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

276. താമ്പലക്കോട് ക്ഷേത്രം, കിഴാറ്റൂർ
277. തലക്കാടി ക്ഷേത്രം, കാര്യവട്ടം
278. തിരുനാരായണപുരം ക്ഷേത്രം
279. തിരുവളളിക്കോട് ക്ഷേത്രം
280. തിയ്യാടിക്കാവ്, മണ്ണംപറ
281. തോണിക്കര ശിവക്ഷേത്രം
282. തൃത്തംപുഴ ക്ഷേത്രം
283. ഉപ്പമക്കാവ് ക്ഷേത്രം, പട്ടിയക്കര
284. വാളാക്കുറിശ്ശിക്ഷേത്രം, താഴേക്കോട്
285. വാണിയംപുറക്ഷേത്രം
286. പാലുപുരം ക്ഷേത്രം
287. വാഴേങ്കട ക്ഷേത്രം
288. വാഴങ്കോട് ക്ഷേത്രം, മെല്ലക്കുറിശ്ശി
289. പിഷാരിക്കൽ ക്ഷേത്രം, പാങ്ക്
290. അടയ്ക്കാ പുത്തൂർ ക്ഷേത്രം, ഒറപ്പാലം
291. അഗളൂർ ഭഗവതി, പേരൂർ
292. അണ്ണയൂർ ക്ഷേത്രം
293. അമ്മന്നൂർ ദേവസ്വം
294. അണ്ടലോടി ക്ഷേത്രം
295. അന്തിമഹാകാളൻ, കല്ലടിപ്പറ
296. അറഞ്ചുകുന്നത്ത്കാവ്, തൃക്കടേരി
297. അറവക്കാട് ക്ഷേത്രം, വടക്കുംപുറം
298. ആട്ടാശ്ശേരി ഭഗവതി, കരിമ്പുഴ
299. അയനിക്കിഴിക്ഷേത്രം, പാലപ്പുറം
300. അയ്യമ്പളളി ക്ഷേത്രം, മണ്ണംപ്പെറ
301. അയ്യപ്പൻകാവ്, മുണ്ടമുക
302. ആമക്കാവ് ക്ഷേത്രം, കോതച്ചിറ
303. അണ്ണക്കര ശിവക്ഷേത്രം
304. അകിലനാംക്ഷേത്രം, ചാഴിയാത്തിരി
305. വല്ലപ്പുഴ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
306. പട്ടിത്തറ ക്ഷേത്രം
307. ചമ്പക്കുഴി ക്ഷേത്രം
308. ചൊങ്ങനിക്കോട്ടുകാവ്, വെളളിനാഴി
309. ചങ്കുംകുന്ന് ക്ഷേത്രം, പട്ടാമ്പി
310. ചണ്ണമ്പേട്ട ക്ഷേത്രം, കരിക്കോട്
311. ചാന്ദാപുരം ക്ഷേത്രം, പറവൂർ
312. ചെറുമണ്ണിൽ വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം
313. ചെറുകാട്ടുകുളം ശിവക്ഷേത്രം
314. ചെറുകുന്നുകാവ്, ആലങ്ങാട്
315. ചെറുനീർക്കര ക്ഷേത്രം
316. ചെറുമുണ്ടിയൂർ ക്ഷേത്രം
317. ചോലക്കാവ് ക്ഷേത്രം, തിരുവേകപ്പുറം
318. ചുനയ്ക്കൽ ക്ഷേത്രം, തൃക്കാക്കേരി
319. ചിമ്മനിക്കാവ്, പട്ടിത്തറ
320. എടപ്പുറ തൃക്കോവിൽ ക്ഷേത്രം
321. തെങ്കണം കുറിശ്ശി ക്ഷേത്രം, എഴുവന്തല

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

322. എരിപുരം ക്ഷേത്രം, എഴുവന്തല
323. ഗണപതി ക്ഷേത്രം, മുതുത്തല
324. ഗൗരികുന്ന്, അന്നകര
325. ഇല്ലിക്കോട് കുറിശ്ശിക്ഷേത്രം
326. ബലദേവപുരം ക്ഷേത്രം
327. ഇട്ടിയമ്പറമ്പ് ക്ഷേത്രം
328. കൈപ്പ ശിവക്ഷേത്രം, പേരൂർ
329. കൈതളി ശിവക്ഷേത്രം
330. കല്ലുവഴി ക്ഷേത്രം
331. കാരക്കാട് സുബ്രഹ്മണ്യക്ഷേത്രം
332. കരിപ്പമണ്ണ ക്ഷേത്രം
333. കുറുവായൂർ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
334. കിഴക്കേത്തറ വിഷ്ണുക്ഷേത്രം
335. കിഴക്കേകുറുവത്തൂർ ക്ഷേത്രം
336. കളരി ഭഗവതി, വിളയന്നൂർ
337. കൊടിക്കുന്നു ഭഗവതി, ചുണ്ടംപറ
338. കുടല്ലൂർ ക്ഷേത്രം
339. കൊടേക്കാവ് ക്ഷേത്രം
340. കോതകുറിശ്ശിക്ഷേത്രം
341. കോഴിക്കാട്ടിരിക്ഷേത്രം
342. കടപ്പമ്പറത്ത് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
343. ശ്രീകൃഷ്ണക്ഷേത്രം, കുലക്കിളിയാട്
344. കൃഷ്ണപുരം ക്ഷേത്രം, വെള്ളിനേഴി
345. കുന്നേശ്വരം ക്ഷേത്രം
346. കുതിര കുറിശ്ശി ക്ഷേത്രം
347. കല്പടത്തൂർ ക്ഷേത്രം
348. കണ്ണനൂർ ക്ഷേത്രം, തൃത്താല
349. കാരക്കാട്ടിൽ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
350. കരുണപ്പുറ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
351. കറുകപുത്തൂർ ക്ഷേത്രം
352. കോടാലിൽ പെരുവമ്പലം ക്ഷേത്രം
353. കൊടാലിക്കാവ്, തിരുമിറ്റക്കോട്
354. കൊടനാട് ക്ഷേത്രം, മേഴാറ്റൂർ
355. കോമംഗളം ക്ഷേത്രം, നാഗലശ്ശേരി
356. കുമാരനല്ലൂർ ക്ഷേത്രം
357. മഹാദേവമംഗലം ക്ഷേത്രം
358. മാന്നനൂർ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
359. മരുതൂർ തളി ക്ഷേത്രം
360. മാവുണ്ടശ്ശേരി ക്ഷേത്രം
361. മേത്തിക്കോവിൽ ക്ഷേത്രം, കുറുവത്തൂർ
362. മേത്തിക്കോവിൽ ക്ഷേത്രം, പെരുമുടിയൂർ
363. മുതലിപ്രംകാവ്, വടക്കുംപുറം
364. മൂലന്നൂർ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
365. മുത്തശ്ശിയാർകാവ്, നടുവട്ടം
366. മലമക്കാവ്, കൂടല്ലൂർ
367. മാവീര വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം

368. മുടവണ്ണൂർ ക്ഷേത്രം
369. നിലവിളികുന്ന് ക്ഷേത്രം
370. നാലുശ്ശേരി ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
371. നാലൂച്ചിറക്ഷേത്രം, വല്ലപ്പുഴ
372. നെല്ലായ ക്ഷേത്രം
373. നിലയങ്കോട് ക്ഷേത്രം
374. ഊട്ടുപുര ഗണപതി ക്ഷേത്രം
375. പകരാവൂർ ക്ഷേത്രം
376. പാലക്കാവിൽ അയ്യപ്പൻ ക്ഷേത്രം
377. പാലന്നൂർ വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം
378. പാലപ്പുറത്ത് ക്ഷേത്രം
379. വിളയൂർ പാലപ്പുറം ക്ഷേത്രം
380. പാണഞ്ചേരി വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം
381. പാണിയൂർക്കാവ് ക്ഷേത്രം
382. പാറയിൽ ക്ഷേത്രം
383. പവിഴക്കാട് ക്ഷേത്രം
384. പഴനെല്ലിപ്പുറം ക്ഷേത്രം
385. പെരുമുടിയൂർ ക്ഷേത്രം
386. പിണലിക്കര ക്ഷേത്രം
387. പിഷാരിക്കൽ ക്ഷേത്രം
388. പൊൻമുഖം ക്ഷേത്രം
389. പൂത്തക്കാവ് ക്ഷേത്രം
390. ആലങ്ങാട് പുത്തിക്കോവിൽ ക്ഷേത്രം
391. പലവറപൂത്തിക്കോവിൽ ക്ഷേത്രം
392. പൂവക്കാട് ക്ഷേത്രം
393. പുത്തൽകുളങ്ങര ക്ഷേത്രം
394. പുലക്കാട് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
395. പുലിയകുറിശ്ശി ക്ഷേത്രം, ചെറുകോട്
396. പുലിയങ്കാവ് ക്ഷേത്രം, മണ്ണമ്പട്ട
397. പുത്തൂർ ക്ഷേത്രം, എളംപുളശ്ശേരി
398. പന്നിയൂർ ക്ഷേത്രം, കൂടല്ലൂർ
399. പൈങ്ങണ്ണൂർ ക്ഷേത്രം, കുന്ദമംഗലം
400. പൊയ്ലിയിൻ ക്ഷേത്രം, കാപ്പൂർ
401. പൊയ്ലം തൃക്കോവിൽ, നഗലശ്ശേരി
402. രണസാഗരനെല്ലൂർ ക്ഷേത്രം
403. രൈരിനെല്ലൂൽ ക്ഷേത്രം, നടുവട്ടം
404. കൃഷ്ണ ക്ഷേത്രം, തൃക്കങ്കോട്
405. ശ്രീകൃഷ്ണ നിരഞ്ജനാശ്രമം, പാലപ്പുറം
406. തലയങ്കാട് ക്ഷേത്രം
407. തെക്കേകുരുതി കാമൻ ക്ഷേത്രം
408. തിരുവരയ്ക്കൽ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
409. തിരുവമ്പലം ക്ഷേത്രം, ആലങ്ങാട്
410. തിരുവാഴിയോട് ക്ഷേത്രം
411. കാരക്കാട് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
412. തോണ്ടിയണ്ണൂർ ക്ഷേത്രം
413. ചളവ ക്ഷേത്രം

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

414. തൃതക്കൽ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
415. തൃങ്കാളി മേത്രിക്കോവിൽ, പെരുകാട്ടുപുറം
416. തൃച്ചമതൃക്കോവിൽ, ചാലവര
417. തൃക്കൈകുന്ന് ക്ഷേത്രം
418. തൃക്കറ മന്ദം ക്ഷേത്രം
419. തൃക്കോവിൽ ക്ഷേത്രം
420. തൃപ്പട്ട ക്ഷേത്രം, കൊലപ്പുള്ളി
421. തൃപ്പുളിക്കൽ ക്ഷേത്രം, വെള്ളിനേഴി
422. തൃത്തന്തോണി ക്ഷേത്രം, വാടാനംകുറിശ്ശി
423. തുഫലിക്കോട്ട് ക്ഷേത്രം, കരിമ്പുഴ
424. തലകശ്ശേരി ക്ഷേത്രം, മാള
425. തിരുമംഗലം ക്ഷേത്രം
426. തൃക്കരങ്ങോട് ക്ഷേത്രം
427. തൃപ്രങ്കോട്ടുകാവ് ക്ഷേത്രം
428. ഉമ്മത്തൂർ ക്ഷേത്രം, കുറ്റിപുറം
429. വാടാനാംകുറിശ്ശി ക്ഷേത്രം
430. വടുവണ്ണ ക്ഷേത്രം
431. വേളങ്കിരി ക്ഷേത്രം
432. വെള്ളിലപ്പതി ക്ഷേത്രം
433. വെള്ളൂർ ക്ഷേത്രം, നേത്രിമംഗലം
434. വേട്ടക്കൊരുമകൻ ക്ഷേത്രം, കുളിക്കിളിയാട്
435. വേട്ടക്കര അയോദ്ധ്യാ ക്ഷേത്രം
436. വേട്ടയ്ക്കാരക്കാവ് ക്ഷേത്രം
437. വാലടികുന്ന് ക്ഷേത്രം
438. വെള്ളാളൂർ ക്ഷേത്രം
439. ചിറ്റമംഗലം ക്ഷേത്രം
440. മുണ്ടനംകുറിശ്ശി ക്ഷേത്രം
441. ഇടപ്പറ ക്ഷേത്രം
442. തണ്ണീർക്കോട് ക്ഷേത്രം
443. വെള്ളക്കുളങ്ങര ക്ഷേത്രം, കീഴായൂർ
444. കാലടി അയ്യപ്പ ക്ഷേത്രം, കൊപ്പം
445. ഹരിയൂർ ക്ഷേത്രം, തൃത്താല
446. പടിഞ്ഞാറ കുറുവത്തൂർ ക്ഷേത്രം
447. പറയൻകുളങ്ങര, ഷൊർണ്ണൂർ
448. യജ്ഞേശ്വരം ക്ഷേത്രം, പട്ടിത്തറ
449. കുറുമുടി ക്ഷേത്രം, പട്ടാമ്പി
450. ത്രിവിക്രമപുര ക്ഷേത്രം, കല്ലുവഴി
451. ശേഖരപുരം ക്ഷേത്രം, അടയ്ക്കാപുത്തൂർ
452. പൂവിലശ്ശേരി ക്ഷേത്രം,
453. അയണിചെറുമുക്ക് ക്ഷേത്രം
454. വാസുദേവപുരം, വാടാനംകുറിശ്ശി
455. തിണ്ടിലം ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
456. എടപ്പാൾ തറ ക്ഷേത്രം
457. മലയങ്കാവ് ക്ഷേത്രം
458. ഗോവിന്ദപുരം ക്ഷേത്രം
459. പൂക്കോട്ടുകാളി കാവ് ക്ഷേത്രം, കാട്ടുകുളം

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

460. ആപത്കാത്ത ഗണപതി ക്ഷേത്രം, അരകുറിശ്ശി
461. ആര്യനമ്പി ക്ഷേത്രം, അരിയൂർ
462. ആര്യങ്കോട് ക്ഷേത്രം
463. കുമരമ്പുത്തൂർ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
464. ഇളംകുന്ന് ക്ഷേത്രം
465. ഇരട്ടക്കുന്ന് ക്ഷേത്രം
466. ഗോവിന്ദപുരം ക്ഷേത്രം
467. ഹരിഹരൻ കുളങ്ങര ക്ഷേത്രം
468. കർക്കിടാം കുന്ന് ക്ഷേത്രം
469. കോഴിക്കോട്ടിരി ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
470. കുറുമാലി ക്ഷേത്രം, തച്ചനാട്ടുകര
471. മണിമംഗലം ക്ഷേത്രം
472. മാരിയമ്മൻ ക്ഷേത്രം, അറകുറിശ്ശി
473. മേത്യക്കോവിൽ, അലനല്ലൂർ
474. മുക്കണ്ണൻ ക്ഷേത്രം, വീയ്യാംകുറിശ്ശി
475. നെൻമേനിപുരം ക്ഷേത്രം
476. ഞേറാളത്ത് ക്ഷേത്രം
477. പാതിരമണ്ണ് ക്ഷേത്രം
478. പുത്തൂർ കോതമല ക്ഷേത്രം
479. തെച്ചിക്കോട്ടു ക്ഷേത്രം
480. തെഞ്ചേരി ക്ഷേത്രം
481. തിരുവിളനാട്ട് ക്ഷേത്രം
482. തുപ്പനാട്ട് ക്ഷേത്രം
483. വേട്ടക്കൊരുമകൻ, തച്ചനാട്ടുകര
484. ചെങ്ങളേരി വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം
485. കാരകുറിശ്ശി ക്ഷേത്രം
486. ഇടപ്പാളം ക്ഷേത്രം
487. മുത്താറൂർ ക്ഷേത്രം
488. മല്ലീശ്വരൻ കോവിൽ, അട്ടപ്പാടി
489. ഐരൂർ അന്തിമഹാകാളൻ
490. ചെമ്പമണ്ണ് ക്ഷേത്രം
491. ചേന്ദമംഗലം ക്ഷേത്രം
492. ചെറുവൈക്കര ക്ഷേത്രം
493. പൈങ്കന്നൂർ ക്ഷേത്രം
494. ഗോവർദ്ധനപുരം ഈശ്വരമംഗലം
495. ഗോവിന്ദപുരം ക്ഷേത്രം
496. ഹരിഹരമംഗലം ക്ഷേത്രം
497. കാക്കൂർ വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം
498. കാപ്പിളിങ്ങാട് ക്ഷേത്രം
499. കാവുകോട്, ക്ഷേത്രം
500. കാവുമ്പറ ക്ഷേത്രം
501. കൊടലിൽ വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം
502. കോരച്ചനംകുളം ക്ഷേത്രം
503. മണികണ്ഠേശ്വരം ക്ഷേത്രം
504. മാറഞ്ചേരി ക്ഷേത്രം
505. മുഖത്തല ഭഗവതി ക്ഷേത്രം

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

506. മുണ്ടംതൃക്കോവിൽ ക്ഷേത്രം
507. ഓണല്ലൂർ ക്ഷേത്രം
508. പള്ളിയിൽ ക്ഷേത്രം
509. പട്ടിശ്ശേരി ക്ഷേത്രം
510. പെരുമ്പറമ്പ് ക്ഷേത്രം
511. പെരുമുടിശ്ശേരി ക്ഷേത്രം
512. പെരുമുണ്ടക്കാട്ട് ക്ഷേത്രം
513. പിഷാരിക്കൽ ക്ഷേത്രം
514. പോത്തനൂർ ഭഗവതി
515. പുരങ്കാവ് ക്ഷേത്രം
516. തലമുണ്ട ഭഗവതി
517. തിരുമാണിയൂർ ക്ഷേത്രം
518. തൊഴുമംഗലം
519. തൃക്കര ക്ഷേത്രം
520. തൃക്കണാമുക്കു ക്ഷേത്രം
521. തൃക്കോവിൽ ക്ഷേത്രം
522. തൃപ്പൂ ക്ഷേത്രം
523. വലിയപൊയിലം ക്ഷേത്രം
524. വേട്ടക്കൊരുമകൻ, കാലടി
525. തിണ്ടിലം ഭഗവതി
526. മാത്തൂർ ക്ഷേത്രം
527. മഹാബലേശ്വര ക്ഷേത്രം, അമരാവതി, ഫോർട്ട് കൊച്ചി
528. ചെത്തല്ലൂർ ക്ഷേത്രം

ഗ്രേഡ് 7

1. അഞ്ചേരി വിഷ്ണു മൂർത്തി
2. അടുക്കത്ത് ഭഗവതി
3. ആലങ്കോട് മഹാലിംഗേശ്വർ
4. അനന്തപത്മനാഭൻ, കാണൂർ
5. ഐലശ്വർഗ്ഗപൂർണ്ണേശ്വരി
6. ബദ്രടുക്ക കിണിമാണി ക്ഷേത്രം
7. ബലകുമ്പം വെങ്കിടരമണക്ഷേത്രം
8. പൈവിളക്ക്
9. ബേലൂർ ഗോപാലകൃഷ്ണൻ
10. ബാടൂർ ജഡാധാരി
11. കമ്പർദ്ദുർഗ്ഗാപൂർണ്ണേശ്വരി
12. മൂളിയാർ മഹാലിംഗേശ്വർ
13. കന്യാലഭൂത ക്ഷേത്രം
14. കവിസുബ്രായ ക്ഷേത്രം
15. കിണിമാണി ഭൂത ക്ഷേത്രം
16. കോലച്ചോപ്പ് ശാസ്താ
17. കൊമരചാമുണ്ടി
18. കൂട്ടാള അമ്മനവര
19. കുടുല മഹാദേവൻ
20. കുണ്ടികണ ശങ്കര നാരായണൻ
21. അടൂർ മഹാലിംഗേശ്വർ

22. ബേടാജി മഹാലിംഗേശ്വർ
23. ഓർക്കാടി ഭൂതക്ഷേത്രം
24. മോഗ്രുദുർഗ്ഗാ പരമേശ്വരി
25. പടിഞ്ഞാറേപ്പുറം ധൂമവതി
26. മായാർ പഞ്ചലിംഗേശ്വർ
27. പാണ്ഡരംഗക്ഷേത്രം
28. സന്താനഗോപാലകൃഷ്ണക്ഷേത്രം
29. മൂളിയാർ സുബ്രഹ്മണ്യൻ
30. ചെമ്മനാട് സുബ്രഹ്മണ്യൻ
31. പേർട്ടൽ ഉദ്ദനേശ്വർ
32. കുട്ടുക്കാല വിഷ്ണുമൂർത്തി
33. അടൂർ വിഷ്ണു മൂർത്തി
34. ആലന്താട്ട് ക്ഷേത്രം
35. കാമ്പല്ലൂർ ഭഗവതി
36. മടത്തുങ്കൽ മാടൻ
37. മർക്കാർ വീട് ഭഗവതി
38. മേലിരിപ്പ് വീരഭദ്രൻ
39. മലയന്നൂർ ഭഗവതി
40. പള്ളിക്കര ഭഗവതി
41. പീലിക്കോട് ഭഗവതി
42. പടുതക്കെ സദാശിവൻ
43. തളിയിൽ നീലകണ്ഠൻ
44. കയ്യൂർ വേട്ടക്കൊരുമകൻ
45. ചെറുവത്തൂർ വീരഭദ്രൻ
46. പുല്ലാർ വിഷ്ണു മംഗലം ക്ഷേത്രം
47. അരവത്ത് സുബ്രഹ്മണ്യൻ
48. കോരക്കാട്ട് ഭഗവതി
49. തീർത്ഥക്കര മഹാവിഷ്ണു
50. ചിറ്റേരിചാമുണ്ടേശ്വരി
51. തെയ്യന്നൂർ വിഷ്ണുക്ഷേത്രം
52. ഇന്ദ്ര ശിവക്ഷേത്രം
53. ആലക്കാട്ട് കണ്ണൻകോട് ക്ഷേത്രം
54. കുഞ്ഞിമംഗലം ഭഗവതി
55. ചെറുതാഴക്ഷേത്രം
56. പാപ്പിനിശ്ശേരി അരയാല
57. ചെറുതാഴം കൃഷ്ണമതിലകം
58. ചെങ്കൽ വേട്ടക്കൊരുമകൻ
59. ചിറ്റന്നൂർ കൃഷ്ണമതിലകം
60. ചൂണ്ടയിൽ വേട്ടക്കൊരുമകൻ
61. ചൂഴാരി ഭഗവതി
62. എച്ചൂർ കൊട്ടം ക്ഷേത്രം
63. എടനാട് കണ്ണങ്കാട് ക്ഷേത്രം
64. എലയാവൂർക്ഷേത്രം
65. എരഞ്ഞിക്കൽ ക്ഷേത്രം
66. എറിയത്ത് വേട്ടക്കൊരുമകൻ
67. കടക്കര ക്ഷേത്രം

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

68. കാക്കൻ കോവിൽ
69. കാനത്തൂർ
70. കണ്ടന്തളി
71. കാപ്പാട്ടുകാവ്
72. കീഴാറക്കുളം
73. കിഴുത്തൃക്കോവിൽ
74. കോലപ്പുറത്തുകാവ്
75. കൃഷ്ണക്കുറുവത്തു ക്ഷേത്രം
76. പാനപ്പുഴ മതിലകം
77. കുണിത്താലക്ഷേത്രം
78. കുന്നവിള
79. കാരുവക്കാവ്
80. മടത്തുംപടി
81. മകരേരിക്ഷേത്രം
82. മാവിലായിക്കാവ്
83. മേലേടത്തുക്ഷേത്രം
84. മേത്തൃക്കോവിൽ
85. അഴിക്കോട് ക്ഷേത്രം
86. മൂത്തപറമ്പ്
87. മുഴപ്പിലിങ്ങാട്
88. മയിലപ്പുറത്തുകാവ്
89. കണ്ണമ്പറമ്പ് ക്ഷേത്രം
90. ഊഴകൃത്ത് ക്ഷേത്രം
91. പാപ്പിനിശ്ശേരി ശിവക്ഷേത്രം
92. പനങ്കാവ്
93. പാനക്കോത്ത് ക്ഷേത്രം
94. ചെറുതാഴം വിഷ്ണുക്ഷേത്രം
95. പെരുക്കിയാരത്തുക്ഷേത്രം
96. പെങ്കിലാട്ട് വെട്ടക്കുളങ്ങര
97. പൂതോയിക്കോവിൽ
98. പ്രയങ്കോട്ട് ക്ഷേത്രം
99. പാത്തരിക്കാവ് ക്ഷേത്രം
100. പുഴാതിസോമേശ്വരി
101. രാമപുരം ക്ഷേത്രം
102. ശാസ്താംകൂട ക്ഷേത്രം
103. സ്വാമി മഠം
104. കാടാനപ്പള്ളി സോമേശ്വരി
105. ചിറക്കൽ ശിവേശ്വരം
106. ചേലോറ സോമേശ്വരി
107. താവത്ത് വേട്ടക്കൊരുമകൻ
108. തെക്കുംപാട് ക്ഷേത്രം
109. തെരുവത്ത് മണ്ഡപം
110. തെരുവത്ത് മുച്ചിലോട്ട് കാവ്
111. ഉദയമഠം ക്ഷേത്രം
112. ഉദയപുരം
113. വടക്കുന്നപ്പുഴ

114. വാസുദേവപുരം
115. വല്ലാലത്ത്
116. വേട്ടക്കൊരുമകൻ കടപ്പുള്ളി
117. പുത്തൻകോട്ടം ക്ഷേത്രം
118. മാങ്കുളങ്ങര ഭഗവതി
119. ചെറുതാഴം കൃഷ്ണമതിലകം
120. കല്ലിശ്ശേരി ക്ഷേത്രം
121. അനന്തേശ്വരം ക്ഷേത്രം
122. കക്കോട്ടകാവ്
123. ഗണപതി മണ്ഡപം
124. ഭൂതനാഥപുരം
125. വിഷ്ണുപുരം
126. കൈമിഴിയിൽ വിഷ്ണുക്ഷേത്രം
127. കൃഷ്ണപുരം ക്ഷേത്രം
128. ആലക്കാട് കളരിക്കൽ
129. ആലയങ്കാട്
130. അരിമ്പക്ഷേത്രം
131. ബാലിയേരിക്ഷേത്രം
132. ചെമ്പുക്കാവ് ക്ഷേത്രം
133. ചിടിച്ചേരി ക്ഷേത്രം
134. ചേലൻ ക്ഷേത്രം
135. ചെക്കിയാട്ടുകാവ്
136. പുതിയേടത്ത്
137. ചെങ്ങളായി
138. ചേന്ദങ്കാവ്
139. പൂഴാലി ഭഗവതി
140. നെടിയങ്കഭഗവതി
141. ദേവിയോട് ക്ഷേത്രം
142. ധർമ്മികുളങ്ങര ക്ഷേത്രം
143. ഈശ്വരമംഗലം
144. കാളീശ്വരം ക്ഷേത്രം
145. കാങ്കോലശിവൻ
146. കണ്ണങ്കോട് ഭഗവതി
147. കരിവള്ളൂർ ക്ഷേത്രം
148. കിഴക്കേടത്ത് ക്ഷേത്രം
149. കീഴ്തളി ക്ഷേത്രം
150. കൈരളം ക്ഷേത്രം
151. കോടേശ്വരം
152. കൃഷ്ണമതിലകം
153. കുറുവേലി ഭഗവതി
154. കുട്ടിയത്തൂർ ക്ഷേത്രം
155. ലാവിൽ ശിവക്ഷേത്രം
156. മഠത്തുംപടി
157. ബിലാവട്ടം ക്ഷേത്രം
158. മാണിയൂർ
159. മാവിഞ്ചേരി

160. മച്ചിറമേലേകുളങ്ങര
161. മോറാഴക്ഷേത്രം
162. മച്ചിലോട്ടുകാവ്
163. കോറം മച്ചിലോട്ടുകാവ്
164. കുട്ടിയാത്തൂർ ക്ഷേത്രം
165. നമ്പിയത്യക്കോവിൽ
166. രാമന്തളി
167. നാച്ച്യാട്ടുകാവ്
168. നെല്ലിയോട്ടുകാവ്
169. പ്പാലക്കുളങ്ങര
170. പട്ടിത്തറ അടക്കുന്നു കാവ്
171. പള്ളിത്തറ
172. പനങ്ങാട്ടൂർ വേട്ടക്കൊരുമകൻ
173. പനങ്ങാട്ടൂർ വിഷ്ണു.
174. പാട്ടുവ്വം ക്ഷേത്രം
175. കോയിരാളം
176. പാവണ്ണൂർ ക്ഷേത്രം
177. പേരളത്ത് ഭഗവതി
178. പെരിമ്പ ക്ഷേത്രം
179. പെരിങ്ങോട്ട് വേട്ടയ്ക്കൊരുമകൻ
180. പേരുവ്വം ശിവൻ
181. പേരുവ്വം വേട്ടക്കൊരുമകൻ
182. പെരിന്തട്ട
183. പെരുമുടിക്കാവ്
184. പൂമാല ഭഗവതി
185. പൂമംഗലം
186. മുച്ചിലോട്ടുകാവ്
187. പുലിമ്പിടാവ്
188. പുത്തൂർപച്ചേരി
189. സോമേശ്വരി ക്ഷേത്രം
190. സോമേശ്വരം ക്ഷേത്രം
191. പര്യാരം ക്ഷേത്രം
192. തവരിയാട്
193. അഷ്ടമച്ചാൽ ഗേവതി
194. തടിക്കടവ് ശിവൻ
195. തിരുവണ്ണാപുരം
196. തിരുവത്തൂർ
197. തിരുവിളംകുന്ന്
198. തൃച്ചമ്പരം തെക്കേമഠം
199. തൃക്കാപാലേശ്വരി
200. മയ്യിൽ ക്ഷേത്രം
201. കുറ്റിയേരി തൃക്കോവിൽ
202. പാട്ടൂരം ക്ഷേത്രം
203. എരമം ക്ഷേത്രം
204. തൃപ്പനികുന്ന്
205. വടക്കേടത്ത് സോമേശ്വരി

മലബാറിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

206. വടശ്ശേരി കൃഷ്ണ മതിലകം
207. വാനേശ്വരം ക്ഷേത്രം
208. വേലംഗണപതി
209. വള്ളുറക്കാവ്
210. ആണ്ടൂർ ക്ഷേത്രം
211. കോലഞ്ചേരി ക്ഷേത്രം
212. കുറ്റൂർ ക്ഷേത്രം
213. കൊയിരാളം ക്ഷേത്രം
214. പെരുന്തയൂർ ക്ഷേത്രം
215. കോട്ടൂർ ശാസ്താ ക്ഷേത്രം
216. കരുവനത്തിട്ട ഭഗവതി
217. കോറം ക്ഷേത്രം
218. രാമന്തളി മൂകാംബിക
219. അയിലപ്പുറം
220. ചേറക്കാവ്
221. എരുവട്ടിക്കാവ്
222. കളരിക്കൽ
223. കല്ലായി ക്ഷേത്രം
224. കാഞ്ഞിലേരി ക്ഷേത്രം
225. കീഴാതിൽ ക്ഷേത്രം
226. കോടാലിപ്പുറം
227. കോട്ടാത്തൂർ
228. കാട്ടിയോലി
229. മുണ്ടേടിയാട് ക്ഷേത്രം
230. മൂരിയാട്ടുകാവ്
231. മഴുപ്പഞ്ചേരി
232. നായിക്കിളി ഭഗവതി
233. നീലകണ്ഠി ഭഗവതി
234. നിറവേലി ക്ഷേത്രം
235. പാലയാട്
236. പള്ളിക്കുന്നം
237. പാനോലിക്കാവ്
238. പരിമടം
239. പേരാവൂർ
240. പെരിഞ്ചേരി
241. പൂരാളപ്പം
242. ശങ്കരൻ കുളങ്ങര
243. ശിവപുരം
244. കതിരൂർ സൂര്യനാരായണ ക്ഷേത്രം
245. തില്ലങ്കേരി
246. കീഴാറ്റൂർ ശിവൻ
247. തോട്ടുകുളം
248. വാലനേടത്ത് ക്ഷേത്രം
249. മണപ്പുറം ക്ഷേത്രം
250. പെരുവഞ്ചേരി ക്ഷേത്രം
251. പുതിയ ഭഗവതി

252. കീഴൂർ ഭഗവതി
253. പൂവത്തൂർ വിഷ്ണു
254. പൂടാളിക്കാവ്
255. അടുവത്ത് വിഷ്ണു
256. അരയന്നൂർ
257. അഞ്ചുകുന്നു ബധിനൂർ ക്ഷേത്രം
258. അഞ്ചുകുന്നു ഈഹം ക്ഷേത്രം
259. ഇരനല്ലൂർ ക്ഷേത്രം
260. കരിമ്പിൽ ഭഗവതി
261. മുത്തൻകോട് അമ്മൻ
262. മുഴവന്നൂർ
263. പനമരത്ത്
264. പള്ളിമാരിയമ്മൻ
265. രവിമംഗലം
266. ഭഗവതി പെരുമാൾ ക്ഷേത്രം
267. പാറക്കുന്നു അന്നപൂർണ്ണേശ്വരി
268. വാടക്കാതി ഭഗവതി
269. പുരമംഗലം
270. തൃപ്പുര ദേവസ്വം
271. അറക്കിലോട്ട് പരദേവത
272. അഴിയൂർ നാഗഭഗവതി
273. ചെറുവട്ടായി ക്ഷേത്രം
274. എളാടത്ത് ക്ഷേത്രം
275. കരിവഞ്ചേരി കഴകം
276. കാടമെറി ക്ഷേത്രം
277. കൂരാട് ക്ഷേത്രം
278. കോട്ടത്ത് ക്ഷേത്രം
279. കുട്ടോത്ത് വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം
280. കരിമീൻ കുളങ്ങര
281. കിണല്ലൂർ ക്ഷേത്രം
282. കുന്നുമ്മൽ ഭഗവതി
283. നാരിക്കാത്രി ക്ഷേത്രം
284. പയ്യങ്കോട് പരദേവത
285. പുതിയതറ ഗണപതി
286. താന്നൂർ ശങ്കരനാരായണൻ
287. തിരുമണ വിഷ്ണു
288. തൂണേരി ക്ഷേത്രം
289. വാപ്പിറത്തു കഴകം
290. വട്ടോളി ക്ഷേത്രം
291. വെള്ളാരങ്കോട്ടിടം
292. വിഷ്ണു മംഗലം
293. ചെമ്മടിയിൽ കഴകം
294. അരിയന്തേരി ഗണപതി
295. ചാത്തോത്ത് ക്ഷേത്രം
296. ഇടക്കയിൽ ഗണപതി
297. ഇടവെല്ലൂർ

298. ഇളമരം കുളങ്ങര
299. ഇലമ്പിലാട്ട് പരദേവത
300. ഇലവത്തൂർ ഭഗവതി
301. കുഞ്ഞിലശ്ശേരി ക്ഷേത്രം
302. കുണിയോട്ട് ക്ഷേത്രം
303. കോതമംഗലം
304. കോട്ടൂർ ക്ഷേത്രം
305. മങ്കലാനയിറ ക്ഷേത്രം
306. മാണിക്കോത്ത് കഴകം
307. മങ്കോട്ട് കോവിലകം
308. മൂടാണിത്തറ ഗണപതി
309. മുടക്കല്ലൂർ
310. നിർമ്മല്ലൂർ
311. നച്ചാട്ട് ക്ഷേത്രം
312. മാറല്ലൂർ ക്ഷേത്രം
313. പന്തലായനി ശിവൻ
314. രായാട്ട് മംഗലം
315. തിരുവാങ്കയ്യൂർ
316. വാകമോം ക്ഷേത്രം
317. വള്ളിക്കാട്ട് ക്ഷേത്രം
318. വിമങ്കലം ക്ഷേത്രം
319. ചെറുശ്ശേരി ക്ഷേത്രം
320. അച്ചേരിത്തറ ഗണപതി
321. കൊരയങ്കാട്ട് പുതിയതറ
322. നെടുമ്പകുളങ്ങര
323. അമൃതമംഗലം
324. ആനയംകുന്ന്
325. അഴക്കൊടിക്കാവ്
326. ആട്ടതൃക്കോവിൽ
327. അഴത്രികോവിൽ
328. ബെയ്പ്പൂർ ക്ഷേത്രം
329. ബിലാത്തിക്കുളം അയ്യപ്പൻ
330. ചേലൂർ ക്ഷേത്രം
331. ചെറുവണ്ണൂർ
332. ഇരിങ്ങാടപ്പള്ളി
333. കാച്ചിറ ക്ഷേത്രം
334. കന്നിപ്പറമ്പ്
335. കോട്ടയോട് ക്ഷേത്രം
336. കേളുകുട്ടി ഭണ്ഡാരം
337. തിരുവാമ്പാടി ക്ഷേത്രം
338. കോട്ടയിൽ ഭഗവതി
339. കൂഴക്കോട്
340. കൃഷ്ണപുരം
341. കുനിയിൽ ക്ഷേത്രം
342. കുഞ്ഞിമംഗലം
343. മാരിയമ്മൻ ക്ഷേത്രം

344. പഠിഞ്ഞാറ്റും മുറി ക°ഷേത്രം
345. മുതലം ക°ഷേത്രം
346. നാടുകിൽ ക°ഷേത്രം
347. ഒല്ലൂർ ക°ഷേത്രം
348. പന്നിയങ്കര ക°ഷേത്രം
349. പറമ്പിൽ
350. പെരുമണ്ണ
351. പെരുമൺപുര
352. പിഷാരുകാവ°
353. പൂക്കാഴിക്കോട°
354. പുറങ്ങോട്ടൂർ
355. പുത്തൂർ
356. രാമല്ലൂർ
357. രവിപുരം
358. ൃഷിപുരം
359. ചെറുവണ്ണൂർ സുബ്രഹ°മണ്യൻ
360. തലക്കുളത്തൂർ
361. തലഫ°മന
362. തവനൂർ
363. തിരുവണ്ണൂർ
364. തൃക്കരമണ്ണ
365. തൃക്കോവിൽ
366. വലിയവീട്ടിൽ
367. വക്കോളി
368. വെണ്ണൂർ
369. അഗ്രശാല ഗണപതി
370. തേതൂർവിഷ°ണു
371. തൃക്കോയിക്കൽ
372. ബിലാത്തിക്കുളം ശിവൻ
373. ഉഛക്കാവ°
374. പോലൂർ ക°ഷേത്രം
375. ചെറുവണ്ണൻ നീലേശ്വരം
376. പാറകുറുമ്പ°
377. അലമണ്ണ
378. ആലത്തിയൂർ
379. അയവന്തം കാവ°
380. ചാലിയകൂടം
381. ചന്ദനക്കാവ°
382. ചമ്പവട്ടത്തയ്യപ്പൻ
383. ചെന്തലവിഷ°ണു
384. ചെറുകുന്നു ഭഗവതി
385. ചെറുനെല്ലിക്കോട°
386. ഇടക്കുട ക°ഷേത്രം
387. ഇറക്കര ദുർഗ°ഗ
388. ഇരനെല്ലൂർ
389. നാലിയക്കുന്ന°

390. കൈത്തിക്കോവിൽ
391. കാളാട്ടു ക്ഷേത്രം
392. കല്ലാർമംഗലം
393. കൺമണം ക്ഷേത്രം
394. കരയക്കാട്ടുകുളം
395. കരിനാഗപ്പുര
396. കരുമരക്കാട്
397. കരിവൻ കുളങ്ങര
398. കരിവട്ടിശ്ശേരി
399. കാട്ടിയകാവ്
400. കീറാനെല്ലൂർ
401. കോടഞ്ചേരി
402. കൊടുവായൂർ
403. കുളങ്ങര
404. കുന്നിക്കുളങ്ങര
405. കുനിശ്ശിനിൽ
406. മണത്തല
407. മാങ്കുളംകര
408. മണ്ണൂർ
409. മരുതിൽ ക്ഷേത്രം
410. മറങ്ങിയൂർ ക്ഷേത്രം
411. മൂർക്കനാട്
412. നല്ലൂർ ശിവൻ
413. വലിയകുന്ന് നരസിംഹം
414. നാണംമ്പ
415. ഓഴൂർ വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം
416. പൈകണ്ണാർ ക്ഷേത്രം
417. പളളിപ്പുറം
418. പപ്പാനൂർ
419. പറമ്പത്ത്കാവ്
420. പഴയന്നാർ
421. പെരിയപുരം
422. പെരുമണ്ണ
423. പുന്നത്തല
424. പുതുക്കുളങ്ങര
425. ഇരുമ്പിളിയം രൗദ്രമഹാകാളി
426. രാക്ഷസേശ്വരം
427. രായിരിമംഗലം
428. തൈക്കാട് വിഷ്ണു
429. തളിയിൽ
430. താമരക്കാവ്
431. തണലൂർ
432. തിണ്ടിലം ശിവൻ
433. തിരുമങ്ങാട്
434. ത്രിപുരാന്തക ക്ഷേത്രം
435. തിരുവളളൂർ

436. തിരുവണ്ണിയാട്
437. തൃക്കുളം
438. തൊഴുവന്നൂർ
439. ഉള്ളാനം ക്ഷേത്രം
440. വൈകുത്തൂർ ക്ഷേത്രം
441. വാലിശ്ശേരി
442. വള്ളമണതൂർ
443. വലിയകുന്ന്
444. വളുവിൻ ക്ഷേത്രം
445. വെള്ളാമശ്ശേരി
446. വെള്ളിയോട് ക്ഷേത്രം
447. വേമണ്ണ ക്ഷേത്രം
448. വെണ്ണിയൂർ ക്ഷേത്രം, തെൻമം
449. വെട്ടത്തുകാവ്
450. പ്രഭാകര ക്ഷേത്രം
451. പുരമണ്ണൻ ക്ഷേത്രം
452. എടത്തറ ക്ഷേത്രം
453. അയ്യോടിക്കാവ്
454. കോട്ടയിൽ ഭഗവതി
455. കാപ്പാടി ക്ഷേത്രം
456. കുറുമല ക്ഷേത്രം
457. കുറുങ്കക്കോടം
458. മാണിക്കാവ്
459. മേപ്പാടി മാരിയമ്മൻ
460. മാരോട്ട് കണ്ടൻപുലി
461. മരുതംപറമ്പ്
462. മുട്ടിൽ ക്ഷേത്രം
463. പൊങ്കിണി ഭദ്രകാളി
464. പുത്തൂർ കീഴേ ക്ഷേത്രം
465. വെണ്ണയോട് ക്ഷേത്രം
466. വേങ്ങപ്പള്ളി
467. മണിയങ്കോടപ്പൻ
468. തേതനഭഗവതി
469. പാഴുപുത്തൂർ
470. അമരംബലം
471. അരികിഴയ ശിവൻ
472. ചെമ്മന്തട്ട
473. ചെറുവായൂർ
474. പോരൂർ ശാസ്താ
475. എരണമണ്ണ
476. കടങ്ങല്ലൂർ
477. കണ്ടമംഗലം
478. കപ്പാട്ടുമാം
479. കാപ്പിൽ കരിങ്കാളി
480. കരുവിൽ മങ്കാട്
481. കരുമകൻ കാവ്

482. കാവിൽ മങ്കാട്
483. കിടാംകുഴി
484. കീഴ് തൃക്കോവിൽ
485. മാമ്മാവിൽ
486. മണ്ണൂർ ശിവൻ
487. മുടുവല്ലൂർ
488. നല്ലൂർപ്പള്ളി
489. നറുകര ക്ഷേത്രം
490. നീലംപ്രകരിങ്കാളി
491. നീരമങ്ങാട്ട്
492. പാണ്ടമംഗലം
493. പന്തലൂർ ഭഗവതി
494. പഴങ്കര ഭഗവതി
495. പൊയിൽകാവ്
496. പൊൻമല ശിവൻ
497. പൊടമണ്ണു ക്ഷേത്രം
498. പൂത്തിക്കോവിൽ
499. പെരുടിയാട്ട് ക്ഷേത്രം
500. പുലപ്പറ്റ ക്ഷേത്രം
501. പുളളനൂർ ക്ഷേത്രം
502. പുല്ലാനൂർ സമൂഹം
503. പുന്നപ്പാല ശിവൻ
504. രവിമംഗലം
505. തിരുമാന്ധാംകുന്ന്
506. തിരുവരായ്ക്കൽ
507. തിരുവർച്ചനാംകുന്ന്
508. തൃക്കൈകുന്ന്
509. തൃക്കാട്ടുവിഷ്ണു
510. തൃപ്പക്കടം ക്ഷേത്രം
511. തോട്ടയ്ക്കാട് ക്ഷേത്രം
512. ഉണ്ണിമൂറ ക്ഷേത്രം
513. വാകതൊടി കരിങ്കാളി
514. തൂവൂർ വേട്ടക്കൊരുമകൻ
515. വണ്ടൂർ ക്ഷേത്രം
516. ചേന്നമംഗലം
517. പോറയൂർ സുബ്രഹ്മണ്യൻ
518. അരിപ്പുഴ കൃഷ്ണൻ സ്വാമി
519. വലിയകുട്ടിശ്ശേരി
520. മാറക്കാട്ടിരി ശ്രീവക ക്ഷേത്രം
521. പുതുപ്പിരിയം ക്ഷേത്രം
522. ചെറുകുട്ടിശ്ശേരി സമൂഹം
523. ഇരവത്തൂർ കരിങ്കാളി
524. പളളിയറക്കാവ് ഭഗവതി
525. പാനപ്പുഴ
526. വെണ്ണിയൂർ ക്ഷേത്രം, ചേലമ്പറ

അനുബന്ധം 13

ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങൾ

1. മുട്ടത്ത് തിരുമല ദേവസ്വം, ചേർത്തല
2. തിരുമല ക്ഷേത്രം, കൊല്ലം
3. ശ്രീവിട്ടോബാ ക്ഷേത്രം, കായംകുളം
4. ശ്രീ വെങ്കിടാചലപതി ക്ഷേത്രം, കോട്ടയം
5. ശ്രീവേണു ഗോപാല ക്ഷേത്രം, പുറക്കാട്
6. ശ്രീഅഗ്നി ഭൈരവ ക്ഷേത്രം, തിരുവല്ല
7. ശ്രീവെങ്കിടാചലപതി തിരുമല ക്ഷേത്രം, ആലപ്പുഴ
8. അനന്തനാരായണപുരക്ഷേത്രം, ആലപ്പുഴ
9. അർത്തിക്കുളങ്ങര ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, തുറവൂർ
10. തിരുമല ദേവസ്വം, തുറവൂർ
11. ശ്രീകൃഷ്ണ സ്വാമി ക്ഷേത്രം, കോഴഞ്ചേരി
12. ശ്രീപത്തും തിരുമല ക്ഷേത്രം, പള്ളുരുത്തി
13. ശ്രീതിരുമല ദേവസ്വം, കൊച്ചി
14. ശ്രീതിരുമല ദേവസ്വം, എറണാകുളം
15. ശ്രീവേണു ഗോപാല കൃഷ്ണ സ്വാമി ക്ഷേത്രം, ചേന്ദമംഗലം
16. ശ്രീരാജഗോപാലകൃഷ്ണ സ്വാമി ക്ഷേത്രം, കൊടുങ്ങല്ലൂർ
17. ശ്രീ വരാഹ ക്ഷേത്രം, വരാപ്പുഴ
18. ശ്രീരാമ ദേവസ്വം, തൃപ്പൂണിത്തുറ
19. ശ്രീവെങ്കിടാചലപതി ക്ഷേത്രം, പറവൂർ
20. ശ്രീപ്രസാദപുരം മുകുന്ദ കൃഷ്ണ സ്വാമി ക്ഷേത്രം, മാള
21. ശ്രീലക്ഷ്മി നാരായണ രഘുപതി ക്ഷേത്രം, പള്ളിപ്പുറം
22. ശ്രീവരാഹസ്വാമി ക്ഷേത്രം, ചെറായി
23. ശ്രീആനന്ദപുര വെങ്കിടാചലപതി ക്ഷേത്രം, അണ്ടിക്കടവ്
24. ശ്രീബാലകൃഷ്ണ സ്വാമി ക്ഷേത്രം, കുഴിപ്പള്ളി
25. ശ്രീപാണ്ഡുരംഗമന്ദിർ, കോഴിക്കോട്
26. ശ്രീലക്ഷ്മിനരസിംഹക്ഷേത്രം, തലശ്ശേരി
27. ശ്രീവെങ്കിട രമണക്ഷേത്രം, കണ്ണൂർ
28. ശ്രീലക്ഷ്മി വെങ്കിടേശ്വര ക്ഷേത്രം, ഹോസ്ദുർഗ്
29. ശ്രീവെങ്കിട രമണ ക്ഷേത്രം, കാസർകോട്
30. ശ്രീവിട്ടോബാ ക്ഷേത്രം, പയ്യന്നൂർ
31. ശ്രീ വീര വിട്ടള ക്ഷേത്രം, കുമ്പള
32. ശ്രീ അനന്തേശ്വര ക്ഷേത്രം, മഞ്ചേശ്വരം
33. ശ്രീതിരുമല ക്ഷേത്രം, കാർണ്ണകോടം

അനുബന്ധം 14

ആശ്രമങ്ങൾ—മഠങ്ങൾ—മതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾ

1. ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മഠം, നെട്ടയം, തിരുവനന്തപുരം
2. അദ്വൈതാശ്രമം, തിരുവനന്തപുരം
3. ചിന്മയാമിഷൻ, തിരുവനന്തപുരം
4. ശ്രീരമാദേവി മന്ദിരം, തിരുവനന്തപുരം
5. ബ്രാഹ്മണ സമൂഹം, കരമന, തിരുവനന്തപുരം
6. ശ്രീരാമദാസമിഷൻ, ചെങ്കോട്ടുകോണം, തിരുവനന്തപുരം

7. പാർവതീപുരം ഗ്രാമസമുദായം, ആറ്റുങ്ങൽ
8. ശ്രീശിവഗിരിമഠം, വർക്കല
9. സദാനന്ദാശ്രമം, കൊട്ടാരക്കര
10. ബ്രാഹ്മണ സമൂഹം, കൊട്ടാരക്കര
11. ശുഭാനന്ദാശ്രമം, ചെന്നിത്തല, മാവേലിക്കര
12. ശ്രീരാമകൃഷ്ണാശ്രമം, കായംകുളം
13. ചക്രകൃഷ്ണാളനപുരം സഭായോഗം, തിരുവല്ല
14. വാഴപ്പള്ളി ബ്രാഹ്മണ സമൂഹം, ചങ്ങനാശ്ശേരി
15. ശ്രീരാമകൃഷ്ണാശ്രമം, മാവേലിക്കര
16. ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, തിരുവല്ല
17. ബ്രാഹ്മണ സമൂഹം, ഹരിപ്പാട്
18. മാങ്കൊമ്പ് ബ്രാഹ്മണ സമൂഹം
19. വൈക്കം ബ്രാഹ്മണ സമൂഹം
20. പെരുമ്പാവൂർ ബ്രാഹ്മണ സമൂഹം
21. തിരുവാർപ്പ് ബ്രാഹ്മണ സമൂഹം
22. പറവൂർ പാലക്കാട് ബ്രാഹ്മണ സമൂഹം, പറവൂർ
23. ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, കാലടി
24. അദ്വൈതാശ്രമം, ആലുവ
25. ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം, പുറനാട്ടുകര, തൃശൂർ
26. അയലൂർ ഗ്രാമജന സമൂഹം, നെൻമാറ
27. നടവിൽ മഠം, തൃശൂർ
28. ആതുരാശ്രമം, ചങ്ങനാശ്ശേരി
29. തെക്കേമഠം, തൃശൂർ
30. തൃക്കൈക്കാട്ടു മഠം, താന്നൂർ
31. എടനീർ മഠം, കാസർകോട്
32. തിരുവാർപ്പ് മഠം, കോട്ടയം
33. ശ്രീരാമകൃഷ്ണ മഠം, കല്പായി, കോഴിക്കോട്
34. ശ്രീരാമകൃഷ്ണ നിരഞ്ജനാശ്രമം, ഒറ്റപ്പാലം
35. ചൊവ്വന്നൂർ സഭാ മഠം, കുന്നംകുളം
36. പടിഞ്ഞാറേ ഗ്രാമ സമൂഹം, തത്തമംഗലം
37. തിരുവിലാമല ബ്രാഹ്മണ സമൂഹം
38. എറണാകുളം ഗ്രാമജന സമൂഹം
39. കടവല്ലൂർ ബ്രാഹ്മണസമൂഹം
40. കൈപ്പിള്ളി സമൂഹം, പെരിന്തൽമണ്ണ
41. ശിവാനന്ദാശ്രമം, പാലക്കാട്
42. നെയ്യമൃത് സംഘം, കൊട്ടിയൂർ

നോട്ട്: ഈ ലിസ്റ്റ് അപൂർണ്ണമാണ്.

അനുബന്ധം 15

കേരള ഊരാൺമ ദേവസ്വം ബോർഡ് ഭരണം നടത്തുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങൾ

1. "ദക്ഷിണമൂകാംബി" പനച്ചിക്കാട് സരസ്വതീ ക്ഷേത്രം
2. ഓണക്കൂർ ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, മൂവാറ്റുപുഴ
3. വാഴൂർ മഹാദേവർ ക്ഷേത്രം

കേരള ഗവൺമെന്റ് ദേവസ്വം ബോർഡ് ഭരണം നടത്തുന്ന
ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

4. മൂത്തലപുരം ക്ഷേത്രം
5. പെരുവ ക്ഷേത്രം, വൈക്കം
6. കളംപൂർക്കാവ് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, വെള്ളൂർ
7. ചെങ്ങമനാട് മഹാദേവ ക്ഷേത്രം
8. തിരുമുപ്പത്ത് ക്ഷേത്രം
9. പെരുന്ന ശ്രീ സുബ്രഹ്മണ്യ സ്വാമി ക്ഷേത്രം
10. അമർകുളം ക്ഷേത്രം, പിറവം
11. ആർക്കുന്നു ശിവക്ഷേത്രം, കാലടി
12. തൃപ്പക്കുളം ശിവക്ഷേത്രം, ചാലക്കുടി
13. കിടങ്ങൂർ ക്ഷേത്രം, അങ്കമാലി
14. തിരുവെള്ളമൻതുള്ളിക്ഷേത്രം
15. കുമരക്കുളം ക്ഷേത്രം, കാലടി
16. തിരുനായത്തോട് ക്ഷേത്രം, കാലടി
17. കാർപ്പിള്ളിക്കാവ് മഹാദേവർ ക്ഷേത്രം, മഞ്ഞപ്ര
18. എളവൂർ പുത്തൻകാവ് ക്ഷേത്രം
19. അയ്യൻകോവിൽ ക്ഷേത്രം, തലയോലപറമ്പ്
20. മേൻമുഖം ക്ഷേത്രം, പിറവം
21. നൂലേലി ക്ഷേത്രം, പെരുമ്പാവൂർ
22. വേളോർവട്ടം ശിവക്ഷേത്രം
23. ഇന്ദിരാംചിറക്കൽ ക്ഷേത്രം
24. മുണ്ടയൂർ ശിവക്ഷേത്രം
25. കൈലാസപുരം ക്ഷേത്രം, കടുത്തുരുത്തി
26. മണക്കാട് നരസിംഹസ്വാമി ക്ഷേത്രം
27. മാമലശ്ശേരി ക്ഷേത്രം
28. തിരുവഞ്ചിയൂർ ക്ഷേത്രം
29. ആമ്പല്ലൂർ കാവ്
30. പുതിയിൽ ക്ഷേത്രം, ആലുവ
31. പുരുഷമംഗലം വിഷ്ണു ക്ഷേത്രം, പാഴൂർ
32. പെരിങ്ങിലിപ്പുറം ക്ഷേത്രം
33. കുടപ്പലം ക്ഷേത്രം
34. ചെന്നിത്തല തൃപ്പെരുന്തുറ മഹാദേവർ ക്ഷേത്രം
35. തൃക്കയിൽകുന്ന് ശിവക്ഷേത്രം
36. കോഴ നരസിംഹ മൂർത്തി ക്ഷേത്രം
37. ചിറയ്ക്കൽ ശ്രീകൃഷ്ണ സ്വാമിക്ഷേത്രം
38. തൃപ്രയാർ മഹാദേവക്ഷേത്രം, ചൊവ്വര
39. ശ്രീ കുറുംപക്കാവ് ക്ഷേത്രം, ചെങ്ങമനാട്
40. പിച്ചേരിക്കാവ് ക്ഷേത്രം
41. തൃപ്പക്കുടം ശിവക്ഷേത്രം, കീച്ചേരി
42. ആമ്പല്ലൂർ തൃക്കോവ് ക്ഷേത്രം
43. ആയക്കാട്ട് മഹാദേവ ക്ഷേത്രം, തൃക്കാരിയൂർ
44. തിരുമാറാടി മഹാദേവർ ക്ഷേത്രം
45. കീവെള്ളൂർ വാമനമൂർത്തിക്ഷേത്രം, പിറവൂർ
46. ആവണങ്കോട് ദേവീ ക്ഷേത്രം
47. പള്ളിമണ്ണ് ശിവ ക്ഷേത്രം, കുന്നുംകുളം
48. ചാലക്കൽ ശിവ ക്ഷേത്രം, കുന്നംകുളം
49. ചെമ്മംതിട്ട ശിവക്ഷേത്രം

കേരള ഊരാൺമ ദേവസ്വം ബോർഡ് ഭരണം നടത്തുന്ന
ക്ഷേത്രങ്ങൾ—(തുടർച്ച)

50. പിഷാരിക്കാവിൽ
51. ചേരാനല്ലൂർ മഹാദേവർ ക്ഷേത്രം
52. വൈലോപ്പിള്ളി ശ്രീകൃഷ്ണക്ഷേത്രം
53. പള്ളിക്കര മഹാദേവ ക്ഷേത്രം
54. ആദിശേഷമംഗലം കൃഷ്ണക്ഷേത്രം
55. വേങ്ങൂർ ദേവീ ക്ഷേത്രം
56. കാടമുറി നരസിംഹമൂർത്തി ക്ഷേത്രം
57. വെന്നിമല ക്ഷേത്രം
58. മൂലവട്ടം തൃക്കയിൽ ക്ഷേത്രം
59. പള്ളിക്കാവ് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം, വടുതല
60. കോട്ടുവള്ളിക്കാവ് ഭഗവതി ക്ഷേത്രം
61. പ്രളയക്കാട് തൃച്ചമംഗലം ക്ഷേത്രം
62. ആയാംകുടി മഹാദേവ ക്ഷേത്രം
63. പര്യാരം മഹാവിഷ്ണു ക്ഷേത്രം

അനുബന്ധം 16

തന്ത്രിമാരുടെ ലിസ്റ്റ്

1. കുഴിക്കാട്ടില്ലത്ത് വാസുദേവൻ ഭട്ടതിരി, തിരുവല്ല
2. കണ്ടരര് കൃഷ്ണരര്, താഴമൺമഠം, ചെങ്ങന്നൂർ
3. തരണനല്ലൂർ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, തിരുവനന്തപുരം
4. കടയിക്കോലില്ലത്ത് നമ്പൂതിരിപ്പാട്, അയ്മനം, കോട്ടയം
5. മനയാത്താറില്ലം, തലയോലപ്പറമ്പ്, വൈക്കം
6. ദേവൻ നാരായണൻ നമ്പൂതിരി, പുല്ലാംവഴിയില്ലം, ഹരിപ്പാട്
7. ദാമോദരൻ നമ്പൂതിരി, പുതുമനയില്ലം, അമ്പലപ്പുഴ
8. അക്കീരമൺ ഭട്ടതിരി, തറയിൽകുഴിക്കാട്ടില്ലം, തിരുവല്ല
9. ചിങ്ങൻ നാരായണൻ ഭട്ടതിരി, പറമ്പൂർ ഇല്ലം, തിരുവല്ല
10. ഭാനുഭാനുപണ്ടാരത്തിൽ, താമരശ്ശേരി മഠം, കുളക്കട
11. ദേവൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, ഭദ്രകാളി മറ്റപ്പള്ളിയില്ലം, അങ്കമാലി
12. പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരി, കിഴക്കേപുല്ലാംവഴിയില്ലം, ഹരിപ്പാട്
13. ശങ്കരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, കിഴക്കിനിയേടത്ത് മേക്കാട്ടില്ലം, കുറുവിലശ്ശേരി, മാള
14. കൃഷ്ണൻ ഭട്ടതിരിപ്പാട്, കുന്നത്ത് പടിഞ്ഞാറേടത്തുമന, പെരുമനം
15. മുണ്ടനാട്ടു മനക്കൽ രാമൻ നമ്പൂതിരി, മായന്നൂർ
16. പറപ്പുക്കര ഇല്ലം, പൂതക്കാട്
17. ഇലവള്ളി പുലിയന്നൂർമന, പൊന്നാനി
18. ചേന്നമംഗലത്തുമന, പെരുമ്പാവൂർ
19. കായാണിക്കര വടക്കേടത്ത് മന, തൃപ്രങ്ങോട്, തിരൂർ
20. ആനാമ്പറമ്പത്തില്ലം, ഒല്ലൂർ
21. പാലക്കാട്ടിരിമന, ചാലിശ്ശേരി
22. വടക്കേടത്ത് മനയ്ക്കൽ തുപ്പൻ നമ്പൂതിരി, പോർക്കളം
23. ആവണം പറമ്പ് മനയ്ക്കൽ, നമ്പ്യാത്താൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, കാഞ്ഞിരക്കോട്

തന്ത്രിമാരുടെ ലിസ്റ്റ്—(തുടർച്ച)

24. പുലിയന്നൂർമന ആര്യൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, എലവള്ളി
25. പേരമംഗലത്ത് നമ്പൂതിരിപ്പാട്
26. കിടങ്ങശ്ശേരി തരണനല്ലൂർ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, കുട്ടൂർ
27. പഴങ്ങാം പറമ്പ് പനയ്ക്കൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, അന്തിക്കാട്
28. തെക്കിനിയേടത്ത് തരണനല്ലൂർ പടിഞ്ഞാറേ മനയ്ക്കൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, പെരിങ്ങോട്ടുകര
29. തെക്കേടത്ത് പെരുമ്പടപ്പിൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, വല്ലച്ചിറ
30. വടക്കേടത്ത് പെരുമ്പടപ്പിൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, വല്ലച്ചിറ
31. കുന്നത്തൂർ പടിഞ്ഞാറേടത്ത് ഭട്ടതിരിപ്പാട്, പെരുമനം
32. കോലങ്ങാട്ടു മനയ്ക്കൽ അടിതിരിപ്പാട്, അന്തിക്കാട്
33. കല്ലേലി താമരപ്പള്ളി മനയ്ക്കൽ അടിതിരിപ്പാട്, മണലൂർ
34. ഭദ്രകോളി മറ്റപ്പള്ളി മനയ്ക്കൽ നമ്പൂതിരി, മൂഴിക്കുളം
35. വട്ടപ്പറമ്പു നമ്പൂതിരി, കരിവണ്ണൂർ
36. താമരശ്ശേരി മേക്കാട്ടുമനയ്ക്കൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, പൊയ്യ
37. അണിമംഗലത്ത്, നമ്പൂതിരി, മാടായികോണം
38. നഗര മണ്ണില്ലത്ത് നമ്പൂതിരിപ്പാട്, ഇരിങ്ങാലക്കുട
39. പുലിയന്നൂർ മനയ്ക്കൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, തൃപ്പൂണിത്തുറ
40. ചേന്നാസ് മനയ്ക്കൽ നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, തൃപ്പൂണിത്തുറ
41. വേഴപ്പറമ്പ് തന്ത്രി, കരിമല്ലൂർ
42. കിടങ്ങശ്ശേരി തരണനല്ലൂർ പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, ഇരിങ്ങാലക്കുട
43. കൂട്ടലയ്ക്കാട്ട് മേക്കാട്ട് ശങ്കരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, അങ്കമാലി
44. താമരശ്ശേരി മേക്കാട്ട് നമ്പൂതിരിപ്പാട്, ഐരാണിക്കുളം
45. ആയാമ്പറമ്പ് മനയ്ക്കൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, വടക്കാഞ്ചേരി
46. അഴകത്ത് മനയ്ക്കൽ രാമൻ നമ്പൂതിരി, കൊടകര
47. എരങ്ങൂർ മനയ്ക്കൽ കൃഷ്ണൻ നമ്പൂതിരി, കൊടകര
48. മാടശ്ശിമനയ്ക്കൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, വെള്ളാപ്പള്ളി
49. ബെമ്പ്യൂലോസ് മനയ്ക്കൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, അങ്കമാലി
50. പൊതിയിൽ ചേന്നമംഗലത്തില്ലം, വാഴക്കുളം
51. പാങ്കോട് ചേന്നമംഗലത്തില്ലം, വാഴക്കുളം
52. ചേന്നാസ് പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, ഗുരുവായൂർ
53. അണ്ടലോടിമന, പട്ടാമ്പി
54. ചെറുമുക്കുമന, തിരുവേഗപ്പുറം
55. മന്ത്രേടത്ത് മന, ലക്കിടി
56. തരണനല്ലൂർ, പടിഞ്ഞാറേ മന, തൃപ്രയാർ
57. പന്തലക്കോടത്തുമന, അങ്ങാടിപ്പുറം
58. പനവൂർമന, ലക്കിടി
59. കരിയണ്ണൂർ മന, പട്ടാമ്പി
60. പദമുള്ളി മന, അങ്ങാടിപ്പുറം
61. മാറനാട്ടുമന, കോടശ്ശേരി
62. വെള്ളയാക്കാട്ടുമന, വാണിയമ്പലം
63. നെടുമ്പള്ളിമന, തൃപ്രയാർ
64. കാട്ടുമാടംമന, വലിയകുന്ന്
65. കോലപ്പിറമന, പട്ടാമ്പി

തന്ത്രിമാരുടെ ലിസ്റ്റ്—(തുടർച്ച)

66. ആമയൂർ ഭട്ടതിരിപ്പാട്, പട്ടാമ്പി
67. എക്കാട്ടുമന, പട്ടാമ്പി
68. കാലടിമന, വലിയകുന്ന്

അനുബന്ധം 17

ഹിന്ദുമത സംഘടനകൾ—ക്ഷേത്രാരാധക സംഘടനകൾ

1. കേരളാ ക്ഷേത്ര സംരക്ഷണ സമിതി, കോഴിക്കോട്
2. ഗൗഡസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണ ക്ഷേത്രസമിതി, എറണാകുളം
3. ചോറ്റാനിക്കര ഭഗവതി സേവാസമിതി, ചോറ്റാനിക്കര
4. കേരള ഊരാണ്മ ദേവസ്വം ബോർഡ്, എറണാകുളം
5. ഗൗഡസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണ ദേവസ്വം ബോർഡ്, കൊച്ചി
6. വിശ്വഹിന്ദു പരിഷത്ത്, എറണാകുളം
7. അഖില ഭാരത അയ്യപ്പ സേവാസംഘം, തിരുവനന്തപുരം
8. അഖില കേരള പൗർണ്ണമി സംഘം, ചെങ്ങന്നൂർ
9. കേരളാ ബ്രാഹ്മണ സഭ, കൽപ്പാത്തി, പാലക്കാട്
10. കേരള നമ്പൂതിരിയോഗക്ഷേമസഭ, തിരുവല്ല
11 കേരള തന്ത്രിസമാജം, അമ്പലപ്പുഴ
12. ശ്രീഗുരുവായൂരപ്പൻ സങ്കീർത്തന ട്രസ്റ്റ്, ഗുരുവായൂർ
13. കേരളാ ഹരിജൻ സമാജം
14. ശ്രീനാരായണ വിചാര പരിഷത്ത്, കോഴിക്കോട്
15. ഭാരതീയ മഹിളാസമാജം, കോഴിക്കോട്
16. ചിൻമയാ മിഷൻ, തിരുവനന്തപുരം

(ലിസ്റ്റ് അപൂർണ്ണം)

അനുബന്ധം 18

ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണത്തിന് എ. ഡി. 1554-ൽ കാശിമഠ സംസ്ഥാനാധിപതി ആയ ഉപേന്ദ്രതീർത്ഥസ്വാമിയാർ പുറപ്പെടുവിച്ച ആജ്ഞാപത്രിക

''ഈ ഗോശ്രീപുരവാസികളാൽ സ്ഥാപിതമായ ശ്രീവെങ്കിടാചലപതി ക്ഷേത്രം ഇവിടെ ഇതര ദേശത്തിൽ വസിക്കുന്ന കൊങ്കണസ്ഥസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണ സമുദായങ്ങൾക്ക് പ്രധാന ദേവാലയമായിരിക്കുന്നതും, ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽനിന്നും മറ്റു ദേശങ്ങളിൽ നിവസിക്കുന്ന സ്വജാതി ബ്രാഹ്മണരുടെ വർണ്ണാശ്രമധർമ്മങ്ങളേയും ആചാരനടപടികളേയും പരിപാലിച്ച് പോരേണ്ടതാണെന്നും, നാം ഇതിനാൽ അജ്ഞാപനം ചെയ്യുന്നു. ഈ കാര്യ നിർവഹണത്തിനായി മഹാജനങ്ങളിൽ പ്രധാനികളേയും വൈദികൻമാരുടെ 22 കുടുംബങ്ങളേയും നാം ഇന്നു മുതൽ അധികാരപ്പെടുത്തുന്നു.

ഉത്തരോത്തരാഭിവൃദ്ധിയോടുകൂടിയുള്ള ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിനായി രണ്ടു മേലധികാരിമാർ, 8 ഭരണാധികാരിമാർ, 8 ഗ്രഹസ്ഥൻമാർ ഇങ്ങനെ 18 അംഗങ്ങളുള്ള ഒരു നിർവാഹക സംഘത്തെ ഏർപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു.

ശേഷമുള്ളവർ 'മഹാജനങ്ങളെന്നും' മേൽപ്പറഞ്ഞ രണ്ട് കൂട്ടരേയും കൂട്ടിചേർക്കുമ്പോൾ ''അശ്ശേഷ മഹാജനമെന്നും'' വ്യവഹരിക്കേണ്ടതാകുന്നു കൂടാതെ പൂർവ ഗുരുപാദരാൽ നൽകപ്പെട്ട സ്മൃതി–മുക്താവലി

പ്രമാണമാക്കി, ആചാര്യമുഖ്യരായ വൈദികരാൽ ധർമ്മകൃത്യങ്ങൾ നടത്തപ്പെടേണ്ടതാകുന്നു. ഇവിടെ മഹാജനം എന്നു പറയുന്നത്—

(1) ആചാര്യ മുഖ്യവൈദികൻമാർ
(2) അധികാരിസമൂഹം
(3) ശിഷ്ടജനസമൂഹം

ഈ ത്രിസമൂഹമായ മഹാജനങ്ങൾ സ്വയാർജിതമായ ധനം വ്യയം ചെയ്ത് ക്ഷേത്രം പണിയിച്ചും, വെങ്കിടാചലപതിയെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചും, സ്വാമിക്ക് പഞ്ചകാല പൂജാനൈവേദ്യം, സമാരാധനം, ഉൽസവങ്ങൾ മുതലായ അടിയന്തിരങ്ങൾ നടത്തുന്നതിനുവേണ്ടി ഓരോരുത്തരും യഥാശക്തി ധനദാനം ചെയ്ത്, ആകയാൽ ഈ ക്ഷേത്രത്തിന് ''ത്രിസമൂഹ സംസ്ഥാനം'' എന്ന് നാം അഭിധാനം ചെയ്യുന്നു. ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ പഞ്ചകാലപൂജ മുതലായ സകല കൃത്യങ്ങളും ആചാര്യമുഖ്യവൈദികൻമാർ പഞ്ചരാത്രാഗമത്തിലെ തന്ത്രസാര പ്രകാരം നടത്തേണ്ടതാകുന്നു.....
അങ്ങനെ നടത്തുന്നതിൽ വല്ല വീഴ്ചകളും വന്നുപോയാൽ, പൂർവ പദ്ധതിയനുസരിച്ച് മേലധികാരികളും ഗൃഹസ്ഥൻമാർ മുതലായ അതിഥികളും കൂടി വൈദികൻമാരോട് ആലോചിച്ച് പ്രായശ്ചിത്തം കൽപ്പിക്കേണ്ടതും, അതിന് വിസമ്മതിക്കുന്നവരുടെ ഹവ്യകവ്യാദികൾ ചെയ്തുകൂടായെന്ന് വൈദികൻമാരെ അധികാരികൾ വിരോധിക്കേണ്ടതുമാകുന്നു എന്ന് ആജ്ഞ.

.....സ്വജാതിയിൽ അനാഥരായി മരിച്ചവരുടെ സ്വത്ത് ദേവസ്വത്തിൽ മുതൽ കൂട്ടേണ്ടതും, അനാഥബാലികാബാലൻമാരുടെ വിദ്യാഭ്യാസ ഉപനയനങ്ങളും, അനാഥമായി മരിച്ചവരുടെ അന്ത്യസംസ്ക്കാരങ്ങളും, അനാഥ വിധവമാർക്ക് അന്നദാനം മുതലായവയും ദേവസ്വത്തിൽനിന്നും നടത്തേണ്ടതാകുന്നു.

മേലധികാരികൾ തങ്ങളുടെ അധികാരം പാരമ്പര്യമായി നടത്തേണ്ടതും, ഗൃഹസ്ഥൻമാരിലോ, അധികാരിമാരിലോ അന്തരം വന്നാൽ ആ സ്ഥാനത്ത് ത്രിസമൂഹം യോഗംകൂടി യോഗ്യതയുള്ള അംഗങ്ങളെ തെരഞ്ഞെടുത്ത്, ഒഴിഞ്ഞ സ്ഥാനങ്ങളിൽ നിയമിച്ച് സംസ്ഥാനിക കാര്യങ്ങൾ വീഴ്ച വരുത്താതെ നടത്തേണ്ടതാകുന്നു.

ദേവസ്വത്തിൽ പതിവുപോലെയുള്ള ചിലവ് കഴിച്ച് അധികാരികൾ ''ശേണായിയെ'' കൊണ്ട് (അക്കൗണ്ടന്റ്) കണക്കാക്കിച്ച് വർഷാവസാനത്തിൽ സംഗ്രഹഭണ്ഡാരത്തിൽ നിക്ഷേപിപ്പാനായി മേലധികാരിയാരെ ഏൽപ്പിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

സംസ്ഥാനത്തിന്റെ രക്ഷാധികാരം നടത്തേണ്ട ക്രമം താഴെ ചേർക്കുന്നു. വൈദികൻമാരും അധികാരി സമൂഹവും പരസ്പരം യോജിപ്പോടുകൂടി ക്ഷേത്ര കാര്യങ്ങൾ സകലതും വേണ്ടപോലെ നടത്തേണ്ടതാകുന്നു. വൈദികൻമാർ മന്ത്രതന്ത്രാദി കൃത്യങ്ങളും; അധികാരിമാർ ആയ–വ്യയാദി സകലധർമ്മദായ രേണവും സാമുദായിക ധർമ്മാചാര സംബന്ധമായി ഉണ്ടാകുന്ന വൈകല്യാദികൾക്ക് ശിക്ഷാരക്ഷാധികാരവും നിർവഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

.....മഹാജനങ്ങളിൽതന്നെ വല്ല ഭിന്നിപ്പോ, മൽസരമോ ഉണ്ടായാൽ മാധിപതി ആയ ഗുരുസന്നിധിയിൽ വിവരം ബോധിപ്പിച്ച് അവിടത്തെ നിശ്ചയമനുസരിച്ച് നടത്തേണ്ടതാകുന്നു. മേലധികാരികളുടെ താക്കോലുകൾ വർഷാരംഭത്തിലെ പ്രതിപാദം ദിവസം ശ്രീസ്വാമിസന്നിധിയിൽ

കൊണ്ടുപോയിവച്ച് അവർതന്നെ വീണ്ടും എടുക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഭരണാധികാരികളും മേൽപറഞ്ഞപ്രകാരം താക്കോലുകളും ശ്രീസന്നിധിയിൽ വക്കേണ്ടതും, മേലധികാരികളും താക്കോലുകളും എടുത്ത് അവർക്ക് തിരികെ കൊടുക്കേണ്ടതുമാകുന്നു. മേലധികാരിമാർ മുതലായ എല്ലാ അധികാരികളും കൂടി വർഷാവസാനത്തിൽ തന്നാണ്ട് കണക്കുകളും സകലതും പരിശോധിച്ച് അടയാളം വക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഉത്തമാംഗം വൈദിക സമൂഹമാകുന്നു. ദേവസ്വം ഭരണാധികാരികളും ദേവസ്വത്തിന്റെ കരങ്ങളാകുന്നു. മേലനേഷണം നടത്തുന്ന ഗൃഹസ്ഥൻമാർ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ചരണങ്ങളാകുന്നു. മേലധികാരിമാർ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ നേത്രങ്ങളാകുന്നു. മറ്റു മഹാജനങ്ങളും ക്ഷേത്രത്തിന്റെ പ്രാണാദികളാകുന്നു. ആകയാൽ ഈ ത്രിസമൂഹവുംകൂടി ചേർന്ന്, കൊച്ചി തിരുമല ദേവസ്വം ഉത്തരോത്തരം അഭിവൃദ്ധിയുണ്ടാകുംവണ്ണം ഭരിച്ച്, സമുദായത്തിലെ വർണ്ണാശ്രമ ധർമ്മങ്ങളെ പരിപാലിച്ച്, ഗുരുകേതിയോടുകൂടി, കാശിമഠാധിപതിമാരുടെ ആജ്ഞയെ പ്രമാണിച്ച് നടന്നുകൊളളണമെന്ന് ആജ്ഞ..... ഈ ആജ്ഞക്ക് വിരുദ്ധമായി നടക്കുന്ന ഏവനും കേവലം ഗുരുദ്രോഹിയായി തീരുന്നതാകുന്നു.'' എന്ന് മഹാജനങ്ങളും എല്ലാവരും അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഇപ്രകാരം ഗോശ്രീപുരസ്ഥ മഹാജനങ്ങൾക്ക് പ്രധാന ആജ്ഞാപത്രിക കൊടുത്തു.

നാരായണ സ്മരണാനി (ഒപ്പ്)

അനുബന്ധം 19

നിത്യനിദാനസാധനങ്ങളുടെ വിലക്കയറ്റം

ക്രമ നമ്പർ	സാധന വിവരം	യൂണിറ്റ്	1949-ലെ വില	1984-ലെ വില	വിലക്കയറ്റ ശത്മാനം
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1.	അരി	ലിറ്റർ	0·75	4·50	600
2.	വെളിച്ചെണ്ണ	കി.	2·00	30·00	1500
3.	പഞ്ചസാര	കി.	0·50	6·00	1200
4.	പാല്	ലിറ്റർ	0·75	3·75	500
5.	നെയ്യ്	ലിറ്റർ	8·00	40·00	500
6.	ശർക്കര	കി.	1·00	4·00	400
7.	നാളികേരം	100	25·00	300·00	1200
8.	കടലിപ്പഴം	100	5·00	75·00	1500
9.	കടല എണ്ണ	കി.	3·00	18·00	600
10.	കർപ്പൂരം	പെട്ടി	0·75	6·00	800
11.	ചന്ദനം	കി.	5·00	50·00	1000
12.	ഏലക്കാ	കി.	15·00	150·00	1000
13.	വിറക്	കി.	0·05	0·60	1200

അനുബന്ധം 20

ബഡ്ജറ്റുകാലം—താരതമ്യ പഠനം

ഭരണ സ്ഥാപനം	മൊത്തം വരവ് ലക്ഷം	മേൽ ഭരണ ചെലവ് ലക്ഷം	ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ ശമ്പളം ലക്ഷം	നിത്യനിദാന ചെലവ് ലക്ഷം	മൊത്തം വരവിൽ നിത്യ നിദാന ചെലവിന്റെ ശതമാനം	റിമാർക്ക്
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ്	552	167	142	30·50	5·50	1982–83 ബഡ്ജറ്റ്
കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡ്	137	25	20	20·00	14·60	1983–84 ബഡ്ജറ്റ്
ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ്	200	9	14	38·00	19·00	1983–84 ബഡ്ജറ്റ്
കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വം	4·30	1·63	0·40	1·82	42·00	1982–83 ബഡ്ജറ്റ്
പാറമേക്കാവ് ദേവസ്വം, തൃശ്ശൂർ	20·00	0·30	0·40	3·50	17·00	1983–84 ബഡ്ജറ്റ്
തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡ് (1956–57 വർഷം)	71	9·00	8·00	19·00	27·00	1956–57 കണക്ക്

അനുബന്ധം 21

തമിഴ്നാട്ടിലെ ക്ഷേത്ര ഭരണ സംവിധാനം

1959-ലെ ഹിന്ദുമത-ധർമ്മാർത്ഥ-ദാന നിയമം അനുസരിച്ചാണ് തമിഴ്നാട്ടിലെ ഹിന്ദുമത ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണം നടത്തുന്നത്. ഭരണത്തിനായി ഒരു പ്രത്യേക ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റ് രൂപീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. 1951-ലെ നിയമത്തിലെ പല വ്യവസ്ഥകളും സുപ്രീംകോടതി അസ്ഥിരപ്പെടുത്തിയതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലാണ്, 1959-ലെ നിയമം നടപ്പാക്കിയത്. ഇതനുസരിച്ച് ദേവസ്വം വകുപ്പുമന്ത്രി അദ്ധ്യക്ഷനായി, ഒരു 15 അംഗ ''ഉപദേശകസമിതി'' രൂപീകരിക്കാൻ വ്യവസ്ഥ ഉണ്ട്. ദേവസ്വം ഭരണത്തിൽ അനൗദ്യോഗിക ഭാഗഭാഗിത്വം ഉറപ്പു വരുത്താൻ വേണ്ടിയാണ് ഈ പുതിയ വ്യവസ്ഥകൾ കൂട്ടിച്ചേർത്തത്.

ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിന്റെ ഭരണത്തലവൻ ''ഹിന്ദുമത ധർമ്മസ്ഥാപന കമ്മീഷണറാണ്''. ഇന്ത്യൻ അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റീവ് സർവീസിലെ ഒരു സീനിയർ ഉദ്യോഗസ്ഥനാണ് ഈ സ്ഥാനം വഹിക്കുന്നത്. ദൈനംദിന ഭരണത്തിന്റെ പൂർണ്ണമായ ചുമതലകളും വിപുലമായ അധികാരങ്ങളും കമ്മീഷണറിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീഴിൽ 5 മേഖലാ കമ്മീഷണറൻമാർ സേവനമനുഷ്ഠിക്കുന്നു. ഇവരിൽ ചിലരും ഐ.എ.എസ്. ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരാണ്. ഓരോ മേഖലാ കമ്മീഷണറുടെ കീഴിലും 4 അസിസ്റ്റൻറ് കമ്മീഷണറൻമാരുണ്ട്. ഇവരുടെ അധികാര പരിധിയിൽ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം ''എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർമാരാണ്'' നടത്തുന്നത്. ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരെ പ്രാദേശിക അടിസ്ഥാനത്തിൽ നിയമിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ഭരണപരമായ കാര്യക്ഷമത നിലനിർത്താൻ സാധിക്കുന്നു. 1951-ലെ നിയമമനുസരിച്ച് രൂപീകരിച്ചിരുന്ന ''ഏരിയാകമ്മിറ്റി''കളെല്ലാം 1968-ൽ നിർത്തലാക്കി. തിരുവാഭരണങ്ങളുടെ സുരക്ഷിതത്വത്തിനും പരിശോധനയ്ക്കുംവേണ്ടി, രണ്ട് ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരെ പ്രത്യേകം നിയമിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇതു കൂടാതെ ദേവസ്വം മരാമത്തു പണികൾ, ഭൂമി സംബന്ധമായ പ്രശ്നങ്ങൾ, കണക്കുകളുടെ ആഡിറ്റ് എന്നീ വിഷയങ്ങൾക്കായും പ്രത്യേകം വകുപ്പുകൾ രൂപീകരിച്ച് പ്രവർത്തനം നടത്തിവരികയാണ്. തമിഴ്നാട്ടിലെ ഹിന്ദുമത ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണത്തിൽ ഗവൺമെന്റ് നിയന്ത്രണം നിലനിൽക്കുന്നുണ്ടെന്നുള്ളത് ശരിയാണ്. എന്നാൽ, സംസ്ഥാനത്തിന്റെ പൊതുമുതലിൽനിന്നും ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പുനരുദ്ധാരണത്തിനും നവീകരണത്തിനും ആണ്ടുതോറും സംഭാവനകൾ നൽകിവരുന്നു എന്നുള്ള യാഥാർത്ഥ്യവും അവശേഷിക്കുന്നു.

അനുബന്ധം 22

ശ്രീശങ്കര ഭഗവത് പാദാചാര്യ പരമ്പരാഗത, പരമപൂജനീയ ശ്രീ കാഞ്ചികാമകോടി പീഠാധിപതി, ജഗത്ഗുരു ശ്രീശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികളുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ

1. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണത്തിന് പ്രത്യേകം നിയമങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തണം.

2. വിഭാഗീയ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് അവയുടെ കീഴ്വഴക്കങ്ങളും സമ്പ്രദായങ്ങളും സംരക്ഷിക്കാനുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ ഉണ്ടായിരിക്കണം.

3. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും കാര്യങ്ങളും ഉപദേശക രൂപേണ നിയന്ത്രിക്കുന്നതിന് ആരാധകരുടെ പ്രാതിനിദ്ധ്യമുള്ള സമിതികളും രൂപീകരിക്കണം. മേൽ ഭരണത്തിന് നിയമാധിഷ്ഠിത സംവിധാനമുണ്ടാക്കണം. കേന്ദ്രഭരണ സമിതിയിലെ അംഗങ്ങളെ, മഠാധിപതികളും, മതപണ്ഡിതൻമാരും നൽകുന്ന പാനലിൽനിന്നും, ഗവർണ്ണറും (ഹിന്ദുവാണെങ്കിൽ) ഹൈക്കോടതിയിലെ ഏറ്റവും സീനിയറായ രണ്ടു ഹിന്ദു ജഡ്ജിമാരും ചേർന്ന് തെരഞ്ഞെടുക്കണം.

4. ലൗകീകമായ എല്ലാ വിഷയങ്ങളും കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതിന് സ്വയം ഭരണാധികാരമുള്ള സംവിധാനം ഉണ്ടാക്കേണ്ടതാണ്. ആദ്ധ്യാത്മികവും, മതപരവുമായ കാര്യങ്ങളുടെ നിയന്ത്രണം, ആഗമ–ശാസ്ത്ര–വേദങ്ങളിൽ പ്രാവീണ്യമുള്ള ഒരു സമിതിയിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കണം.

5. ക്രിസ്ത്യൻ–മുസ്ലീം പള്ളികളിൽ നിലവിലുള്ള ഭരണരീതി സ്വീകാര്യമാണ്. മതസ്ഥാപനത്തിന്റെ ഭരണാധികാരിക്ക് താഴെ പറയുന്ന യോഗ്യതകളുണ്ടായിരിക്കണം:—

(1) പ്രായപൂർത്തി

(2) സാമ്പത്തിക ഭദ്രത

(3) ക്രിമിനൽ ശിക്ഷയിൽ ഉൾപ്പെടാതിരിക്കുക

(4) ക്ഷേത്രാനുഷ്ഠാനങ്ങളിൽ വിശ്വാസം എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും ''ആരാധകരുടെ രജിസ്റ്റർ'' തയ്യാറാക്കി സൂക്ഷിക്കണം.

6. ക്ഷേത്ര ഭരണ കാര്യങ്ങളിൽ യാതൊരു വിധമായ രാഷ്ട്രീയവും കടന്നുകൂടരുത്.

7. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ സ്ഥാവര ജംഗമസ്വത്തുക്കൾ സുരക്ഷിതമാണെന്നും, ദുരുപയോഗപ്പെടുത്തുന്നില്ലെന്നും ഉറപ്പുവരുത്താനും, കണക്കുകൾ ആഡിറ്റ് ചെയ്യാനുമുള്ള നിയന്ത്രണംമാത്രം ഗവൺമെൻറിനുണ്ടായിരിക്കണം.

8. എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും വരവുകൾ സമാഹരിച്ച്, എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളിലും നിത്യനിദാനങ്ങളും, ആട്ടവിശേഷങ്ങളും നടത്തുന്നതിനും, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പരിപാലനത്തിനും, നവീകരണത്തിനും ഉപയോഗപ്പെടുത്തണം.

9. മതേതരകാര്യങ്ങൾക്കായി ക്ഷേത്ര ഫണ്ട് ഉപയോഗിക്കരുത്. മിച്ച ഫണ്ടുള്ള പക്ഷം വേദം, ആഗമം തുടങ്ങിയവ പഠിപ്പിക്കാനും, പൂജാരികളെ പരിശീലിപ്പിക്കാനുമുള്ള വിദ്യാപീഠങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ച് നടത്തണം.

10. ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ഉത്സവാദി അടിയന്തിരങ്ങൾ നടത്തുന്നതിന് ഭരണാധികാരികളെ സഹായിക്കാൻ പ്രാദേശിക സ്വാധീനമുള്ള വ്യക്തികൾ ഉൾപ്പെടുന്ന ഉപദേശക സമിതികൾ രൂപീകരിക്കാവുന്നതാണ്.

11. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ അധഃപതനത്തിന്റെ പ്രധാന കാരണം; നിയമ നിർമ്മാണങ്ങൾ വരുത്തിവച്ച സാമ്പത്തിക തകർച്ചയും, ഹിന്ദു കുട്ടികൾക്ക് മതപരമായ വിദ്യാഭ്യാസം പകരാനുള്ള സംവിധാനത്തിന്റെ അഭാവവുമാണ്.

12. ഹിന്ദുമതത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനപരമായ തത്വങ്ങളുടെയും പാരമ്പര്യങ്ങളുടെയും വെളിച്ചത്തിൽ ഒരു ''മതാധിപതിയെ'' അംഗീകരിക്കുക എന്ന ആശയം അപ്രായോഗികമാണ്.

13. വാടക നിയന്ത്രണ നിയമത്തിന്റെ പരിധിയിൽനിന്നും ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും കെട്ടിടങ്ങളെ ഒഴിവാക്കണം.

14. ക്ഷേത്രങ്ങളിൽവച്ച് കുട്ടികൾക്ക് ആഴ്ചതോറും ജ്ഞാനസ്തോത്രപാരായണ ക്ലാസുകൾ നടത്തണം. മുതിർന്നവരെ പങ്കെടുപ്പിച്ചുകൊണ്ട് മതപ്രഭാഷണങ്ങളും മതപരമായ പരിപാടികളും കൃത്യമായി നടത്തണം.

15. കാഴ്ച കാണാനെത്തുന്ന വിനോദ സഞ്ചാരികളെ ക്ഷേത്രത്തിൽ പ്രദർശിപ്പിക്കാൻ പാടില്ല.

16. ശുചീകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഒഴികെയുള്ള യാതൊരു ജോലിക്കും ദേവസ്വം ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ സ്ത്രീകളെ നിയമിക്കരുത്.

17. ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിൽ മേശ, കസേര തുടങ്ങിയവ ഉപയോഗിക്കരുത്.

അനുബന്ധം 23

പരമ പൂജനീയ ശൃംഗേരി മഠാധിപതി ജഗദ്ഗുരു ശ്രീശങ്കരാചാര്യ സ്വാമികളുടെ അഭിപ്രായം

കേരളത്തിലെ വിവിധ പ്രദേശങ്ങളിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പ്രവർത്തനത്തെപ്പറ്റി നമുക്ക് പൂർണ്ണമായ അറിവില്ലാത്തതിനാൽ, താങ്കളുടെ എല്ലാ ചോദ്യങ്ങൾക്കും മറുപടി പറയാൻ ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ട്. മൗലികമായ കാര്യങ്ങളിൽ നമ്മുടെ അഭിപ്രായം താഴെ ചേർക്കുന്നു:

കേരളത്തിലെ എല്ലാ മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ബാധകമായ ഏകീകൃത നിയമവും, ഭരണ സംവിധാനവും ഉണ്ടാക്കുന്നത് ആശാസ്യമാണ്. തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൽ സൽഭരണം നടക്കുന്നിടത്തോളം കാലം ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്ര ഭരണത്തിൽ മാറ്റങ്ങൾ ആവശ്യമില്ല. മതവിശ്വാസവും, അർപ്പണമനോഭാവവും ഉള്ള വ്യക്തികളെമാത്രം ഉൾക്കൊള്ളിച്ചുകൊണ്ട് ''കേന്ദ്ര ഭരണ സമിതി'' രൂപീകരിക്കാവുന്നതാണ്. ഈ സമിതിയുടെ അംഗസംഖ്യ കഴിവതും ചുരുക്കണം. ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിന്റെ യാതൊരു തലത്തിലും രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനം ഉണ്ടാകാതെ സൂക്ഷിക്കണം. ഭൂപരിഷ്ക്കരണ നിയമങ്ങളുടെ ഫലമായി ബഹുഭൂരിഭാഗം ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, അവയുടെ ആദായത്തിൽ ഗണ്യമായ ഭാഗം നഷ്ടപ്പെട്ടു. ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ നിത്യപൂജകളും, അടിയന്തിരങ്ങളും ശരിയായി നടത്തുന്നതിനാവശ്യമുള്ള ധനസഹായം നൽകാൻ ഗവൺമെൻറിന് ബാദ്ധ്യതയുണ്ട്.

തീരെ ഉപയോഗയോഗ്യമല്ലാത്തവ ഒഴിച്ചുള്ള യാതൊരു തിരുവാഭരണങ്ങളും വിൽക്കാൻ പാടില്ല. അങ്ങനെ വിറ്റാൽതന്നെ, ആ മുതൽകൊണ്ട് പുതിയ ആഭരണങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കി വയ്ക്കണം. മറ്റാവശ്യങ്ങൾക്ക് ആ മുതൽ ഉപയോഗിക്കരുത്.

മതപണ്ഡിതൻമാരുടെ പരിശോധനക്ക് ശേഷം യോഗ്യത ഉണ്ടെന്ന് കാണുന്നവരെമാത്രം പൂജാരികളായി നിയമിക്കണം. പൂജാരികൾക്ക് ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം പൂജകൾ നടത്താനുള്ള താല്പര്യം നിലനിർത്തുന്നതിന് അനുയോജ്യമായ വേതനം നൽകണം.

ക്ഷേത്രങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ച് ഈശ്വര വിശ്വാസമുള്ള ആരാധകരുടെ സമിതികളും രൂപീകരിക്കുകയും ആചാരപരമായ എല്ലാ അടിയന്തിരങ്ങളും അവരുടെ സഹകരണത്തോടെ ആർഭാടമായി നടത്തുകയും വേണം.

ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്കും ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും പ്രത്യേകം സർവീസ് ചട്ടങ്ങളും ഏർപ്പെടുത്തണം. അവർക്ക് സംഘടനാ സ്വാതന്ത്ര്യം നൽകുന്നത് ആശാസ്യമല്ല.

സംസ്കൃതം, വേദം ഇവ പഠിപ്പിക്കുന്നതിന് പാഠശാലകളും ഏർപ്പെടുത്താൻ ശ്രദ്ധിക്കണം. ദേവസ്വങ്ങളുടെ മിച്ചഫണ്ട് ഉപയോഗിച്ച് ഹൈന്ദവർക്ക് പ്രയോജനകരമായ വിദ്യാപീഠങ്ങളും തുടങ്ങുന്നതിൽ തെറ്റില്ല.

അനുബന്ധം 24

കാശി മഠസംസ്ഥാനാധിപതി, പരമപൂജനീയ സുധീന്ദ്രതീർത്ഥ സ്വാമികളുടെ അഭിപ്രായം

''മതസംബന്ധമായ കാര്യങ്ങളിൽ ഇടപെടുന്നതിന് മതേതര ഗവൺമെൻറുകൾക്ക് വളരെ പരിമിതമായ അവകാശം മാത്രമേയുള്ളു. മതേതര ഗവൺമെൻറിൻെറ നിർവചനം നമ്മുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ ഇപ്രകാരമാണ്. എല്ലാ മതങ്ങളേയും ഒന്നുപോലെ ബഹുമാനിക്കുന്ന ഗവൺമെൻറ്; മതപരമായ കാര്യങ്ങളിൽ വലിയ താല്പര്യം കാണിക്കാത്ത ഗവൺമെൻറ്; എല്ലാ മതങ്ങളേയും ഒന്നുപോലെ ബഹുമാനിക്കുന്ന ഗവൺമെൻറ്, പള്ളികളേയും, മുസ്ലീം ദേവാലയങ്ങളേയും സ്വതന്ത്രമായി വിട്ടിട്ട്, ഹിന്ദു ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ കാര്യങ്ങളിൽ ഇടപെടുന്നത് ശരിയല്ല. അതുപോലെ തന്നെ മതപരമായ കാര്യങ്ങളിൽ താൽപര്യമില്ലാത്ത ഗവൺമെൻറിനും, ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ നിലമെച്ചപ്പെടുത്താനും സാധിക്കുകയില്ല. മാത്രമല്ല, അവയുടെ അഭ്യുന്നതിക്ക് തടസ്സം സൃഷ്ടിച്ചേക്കാനും ഇടയുണ്ട്. എല്ലാ പ്രകാരത്തിലും, ഇന്ന് നിലവിലുള്ള മതേതര സർക്കാരിന് മതപരമായ കാര്യങ്ങളിൽ ഇടപെടാൻ അവകാശമില്ല.

മതപരമായ കാര്യങ്ങളും കൈകാര്യം ചെയ്യേണ്ടതും, മതവിഷയങ്ങളിൽ പ്രാഗത്ഭ്യമുള്ളവരും, മതപരമായ സേവനമനുഷ്ഠിക്കാൻ താല്പര്യമുള്ളവരും, പുരാതന കാലംമുതൽ മതത്തിനു വേണ്ടി പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്ന മഠാധിപതികളെപോലുള്ളവരുമാകുന്നു.

.....ആർക്കുവേണ്ടി ആരാധനാലയങ്ങളും സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടുവോ; അവരുടെ—ആരാധകരുടെ—പ്രതിനിധികളാണ് ക്ഷേത്ര ഭരണം നടത്തേണ്ടത്. സാർവ്വജനീന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം ആ ക്ഷേത്രങ്ങളുമായി ആഭിമുഖ്യമുള്ള ആരാധകർ നടത്തട്ടെ. ''ആരാധകനല്ലാത്ത'' ഹിന്ദുവിന് ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിൽ ഇടപെടാൻ അവകാശമില്ല. ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിന് സമുചിതമായ വ്യവസ്ഥകളും തയാറാക്കേണ്ടതും അതിനർഹതയുള്ളവരായിരിക്കണം..... ഗൗഡസാരസ്വതരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, അവരുടെ ഓരോ ക്ഷേത്രത്തിനും ''ഉപാസകരുടെ'' രജിസ്റ്റർ തയാറാക്കി സൂക്ഷിക്കുന്നുണ്ട്. ''ഉപാസകർ'' ക്ഷേത്രവുമായി ധർമ്മിക ബന്ധവും വിശ്വാസപ്രമാണങ്ങളും നിലനിർത്തുന്ന സമുദായാംഗങ്ങളാണ്. അവരുടെ പ്രതിനിധികളാണ് ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ചുമതല വഹിക്കുന്നതും, ഈ രീതി സാർവജനീന ക്ഷേത്രങ്ങളും സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്. ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിൽ യാതൊരു വിധമായ രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനവും ഉണ്ടാകാൻ പാടില്ല.

കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഏകീകൃത നിയമവും ഭരണ സമ്പ്രദായവും നടപ്പാക്കുന്ന പക്ഷം, പരമ്പരാഗത ആചാരങ്ങളും, പൂജാവിധികളും, വിശ്വാസങ്ങളും പുലർത്തുന്ന ഗൗഡസാരസ്വത ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ആഭ്യന്തര ഭരണത്തിൽ ഇടപെടാൻ പാടില്ല. അതിനുള്ള പരിരക്ഷാ വ്യവസ്ഥകം നിയമത്തിൽ ചേർക്കേണ്ടതാണ്.....ഹിന്ദുക്കളുടെ അച്ചടക്കരാഹിത്യവും താൽപര്യക്കുറവുമാണ് ഹിന്ദു ദേവാലയങ്ങളുടെ അധഃപതനത്തിനിടയാക്കിയത്. എല്ലാ വിഭാഗം ഹിന്ദുക്കളേയും ഉൾക്കൊള്ളിച്ചുകൊണ്ട്, ഒരു ''ആചാര്യനോ'', ''മതാധിപതിയോ'' ഉണ്ടാകുന്നത് നല്ലതാണെങ്കിലും അപ്രായോഗികമാണ്.

അനുബന്ധം 25

പൂജനീയ രംഗനാഥാനന്ദസ്വാമികളുടെ അഭിപ്രായം

1983 ഡിസംബർ 19-ാം തീയതി മാവേലിക്കര വച്ച് ശ്രീ. കെ. പി. ശങ്കരൻ നായർ നടത്തിയ അഭിമുഖ സംഭാഷണത്തെ ആശ്രയിച്ചുള്ളത്. ''കേരളത്തിലെ പരമ്പരാഗത ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങൾക്കും, ഹിന്ദുധർമ്മാർത്ഥ ദാനങ്ങൾക്കും ഏകീകൃത നിയമം ഉണ്ടാക്കുന്നത് ആശാസ്യമാണ്. എന്നാൽ അവയുടെ ദൈനംദിന ഭരണത്തിൽ ഇടപെടാനുള്ള വ്യവസ്ഥകം ഒഴിവാക്കണം. രാഷ്ട്രീയ ശക്തികൾക്ക്, നല്ല നിലയിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളെ താറുമാറാക്കാനുള്ള വിചിത്രമായ കഴിവുണ്ട്.

രാഷ്ട്രീയ ലക്ഷ്യങ്ങൾക്കായ് യാതൊരു മതസ്ഥാപനത്തേയും സ്വാധീനിക്കാനോ ഉപയോഗിക്കാനോ ഇടയാകരുത്. നമ്മുടെ ക്ഷേത്രങ്ങളേയും, മത സ്ഥാപനങ്ങളെയും രാഷ്ട്രീയ സ്വാധീനങ്ങളിൽ നിന്ന് അകറ്റി നിർത്തണം.

ഏതെങ്കിലും ഒരു സമുദായത്തിന്റെ മതസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ആരാധനാലയങ്ങൾക്കും മാത്രം നിയമ നിർമ്മാണം നടത്തുന്നത് നമ്മുടെ ഭരണഘടനാ പ്രകാരം വിവേചനപരമായിരിക്കും. അത് അസ്വീകാര്യമാണ്. ദുർഭരണം ഉണ്ടാകാതെ കരുതുന്നതിൽ ഉപരിയായി, മതേതര ഗവൺമെന്റുകൾക്ക് മത സ്ഥാപനങ്ങളെ നിയന്ത്രിക്കാൻ അധികാരമില്ല. ക്ഷേത്ര ഫണ്ടുകൾ ദുർവിനിയോഗം ചെയ്യാതിരിക്കാൻ ശ്രദ്ധിക്കുന്ന നയം ഗവൺമെന്റിന് സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്.

ഹിന്ദുക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണ സമിതിയെ തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടത് ആരാധകരാണ്. ഭരണ ചുമതല ഏൽക്കുന്ന വ്യക്തികൾ താഴെ ചേർക്കുന്ന രീതിയിൽ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യണം:

''ഹിന്ദുമതധർമ്മങ്ങളിലും ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ആരാധനാക്രമങ്ങളിലും ഞാൻ ദൃഢമായി വിശ്വസിക്കുന്നു. അയിത്തം, ജാതി വിവേചനം തുടങ്ങിയ ദുരാചാരങ്ങൾ ഹിന്ദുധർമ്മത്തിന്റെ അന്തസ്സത്തയ്ക്ക് യോജിച്ചതല്ലെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. വേദങ്ങളിലും ഉപനിഷത്തുകളിലും അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള; മനുഷ്യരാശിയുടെ സമത്വം, സ്വാതന്ത്ര്യം, അന്തസ്സ്, ആത്മവൈഭവം എന്നീ പ്രമാണങ്ങൾക്കനുസരണമായി, സമൂഹത്തിലെ തിൻമകൾ അകറ്റുന്നതിന് ഞാൻ എന്റെ കഴിവുകൾ ഉപയോഗിച്ച് പ്രവർത്തിക്കുന്നതാണ്.''

നമ്മുടെ ഭരണഘടനയും ഈ തത്വങ്ങൾക്കാണ് ഊന്നൽ കൊടുക്കുന്നത്. സാമന്ത വ്യവസ്ഥിതിയിലാണ് ജാതി ചിന്തയും അയിത്തവുമെല്ലാം വളരാനിടയായത്. മുൻപറഞ്ഞ രീതിയിലുള്ള പ്രതിജ്ഞ രേഖപ്പെടുത്തുന്ന

പക്ഷം, ഒരു ക്രിസ്ത്യാനിക്കോ മുസൽമാനോ പോലും ഹിന്ദുക്ഷേത്രങ്ങളിലെ കർമ്മങ്ങളിൽ പങ്കെടുക്കാൻ അവകാശമുണ്ടായിരിക്കുമെന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം.

ഓരോ ക്ഷേത്രത്തേയും കേന്ദ്രീകരിച്ച് ''ആരാധകരുടെ രജിസ്റ്റർ'' തയാറാക്കി സൂക്ഷിക്കുന്നത് നല്ല ആശയമാണ്. ശബരിമല, ഗുരുവായൂർ തുടങ്ങിയ മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് ഇത് പ്രായോഗികമാണെന്ന് തോന്നുന്നില്ല. ''ക്ഷേത്രാരാധകരുടെ'' ഉപദേശസമിതികൾ രൂപീകരിക്കുന്നത് നല്ലതു തന്നെ.

ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ കേന്ദ്ര ഭരണ സമിതിയിലേക്ക് നിയമിക്കപ്പെടുന്നവരും മുൻപ് പറഞ്ഞ പ്രതിജ്ഞാപത്രം ഒപ്പിടണം. മതപണ്ഡിതൻമാരേയും, തന്ത്രിമാരേയും കേന്ദ്രസമിതിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്.

പൂജാരികളായും, തന്ത്രിമാരായും പരിശീലനം നേടുന്നതിന് സമൂഹത്തിലെ എല്ലാ ശ്രേണിയിലുമുള്ള ഹിന്ദുക്കൾക്കും തുല്യാവകാശമുണ്ട്. പരിശീലനകാലത്ത് ശുചിത്വം, അഭിരുചി, അഭിനിവേശം തുടങ്ങിയ സംസ്കാരങ്ങൾ പരിശീലകർ സ്വായത്തമാക്കണം. ജാതിയുടെയും അയിത്തത്തിന്റെയും അടിസ്ഥാനത്തിൽ വിവേചനത്തിന് വേണ്ടി വാദിക്കുന്ന സ്മൃതികളെല്ലാം അപ്രയുക്തങ്ങളായികഴിഞ്ഞു. ക്ഷേത്ര പുരോഹിതൻമാരാകാനുള്ള പരിശീലനം ബാല്യത്തിൽതന്നെ സമാരംഭിക്കണം. സാമാന്യ വിദ്യാഭ്യാസവുമായി സംയോജിപ്പിച്ചുകൊണ്ടുള്ള പരിശീലനമാണ് നൽകേണ്ടത്. ശരിയായി തയാറാക്കിയ പാഠ്യപദ്ധതിയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലുള്ള ''ഗുരുകുലവിദ്യാഭ്യാസം'' ആശാസ്യമാണ്. പ്രവേശനത്തിനുള്ള യോഗ്യതകളുടെ കൂട്ടത്തിൽ സംസ്കൃതത്തിലുള്ള അഭിരുചികൂടി ഉൾപ്പെടുത്തണം.

എല്ലാ മനുഷ്യരേയും അത്യുൽകൃഷ്ടമായ ''ബ്രഹ്മണത്വത്തിലേക്ക്'' നയിക്കുക, എന്നതാണ് ഹിന്ദുമതത്തിന്റെ സാമൂഹിക ലക്ഷ്യമെന്ന് സ്വാമി വിവേകാനന്ദൻ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. മനുഷ്യന്റെ അദ്ധ്യാത്മീകവും ധാർമ്മീകവുമായ വികാസത്തിന് അനുപേക്ഷണീയമായ ഈ ലക്ഷ്യം, എല്ലാ വർഗത്തിലും മതവിഭാഗത്തിലും ഉള്ള വ്യക്തികൾ കൈവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ''ധർമ്മപാദത്തിലെ'' ''ബ്രാഹ്മണാവഗ'' എന്ന അദ്ധ്യായത്തിൽ ഭഗവാൻ ബുദ്ധനും ഈ യാഥാർത്ഥ്യങ്ങൾ അംഗീകരിക്കുന്നു. നമ്മുടെ മതസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും സമുദായത്തിന്റെയും പരിഷ്കാരത്തിന് വേണ്ടിയുള്ള സംരംഭത്തിൽ ഈ ആശയങ്ങളും ആദർശങ്ങളും, കാഴ്ച്ചപ്പാടും ശ്രദ്ധിക്കപ്പെടണം.

''ധർമ്മാചാര്യൻമാർ'' എന്ന അഭിധാനത്തിൽ, പൂജാരികളുടെയും തന്ത്രിമാരുടെയും ഒരു പരമ്പര നിലനിർത്തുന്നതിനാവശ്യമായ പരിശീലന കേന്ദ്രങ്ങൾ ദേവസ്വം ഭരണ സംവിധാനത്തിന്റെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ ആരംഭിക്കണം. സംസ്കൃതവിദ്യാഭ്യാസം സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള ബിരുദധാരികൾക്ക് രണ്ടു വർഷത്തെ എങ്കിലും പരിശീലനം നൽകണം. തന്ത്ര-മന്ത്ര പൂജാവിധികളോടൊപ്പം, ഉപനിഷത്തുകളിലും ഭഗവദ് ഗീതയിലും അടങ്ങിയിട്ടുള്ളതും, നമ്മുടെ ദ്രഷ്ടാശ്വരൻമാരായ ആദിശങ്കരനും, ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവനും, ശ്രീ. വിവേകാനന്ദനും വിശദീകരിച്ചുതന്നിട്ടുള്ളതുമായ ഹിന്ദുധർമ്മതത്വ

ങ്ങളും പഠിപ്പിക്കണം. കാലക്രമേണ നമ്മുടെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കെല്ലാം ഇങ്ങനെ പരിശീലനം സിദ്ധിച്ച ''ധർമ്മാചാര്യൻമാർ'' ഉണ്ടാകട്ടെ. ആരാധകർക്കും സാമാന്യജനങ്ങൾക്കും ഹിന്ദുമതതത്വങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കി കൊടുക്കാൻ കൂടി ഈ പുരോഹിത വർഗ്ഗം പ്രയോജനപ്പെടും. ഇവർക്ക് സമുദായ മദ്ധ്യത്തിൽ അർഹമായ സ്ഥാന ബഹുമാനങ്ങളും ശരിയായ വേതനവും നൽകണം.

ഹിന്ദുദേവാലയങ്ങളുടെ അധഃപതനത്തിനിടയാക്കിയ കാരണങ്ങൾ ഇവയാണ്—

(1) ആത്മീയവും സാംസ്ക്കാരികവുമായ നമ്മുടെ ദേശീയ പാരമ്പര്യത്തെപ്പറ്റി ബോധവാൻമാരാകാൻ ഇന്നത്തെ വിദ്യാഭ്യാസരീതി സഹായിക്കുന്നില്ല.

(2) ജാതിചിന്തയും അയിത്തവും നിലനിർത്തുന്നത് കാരണം ഹിന്ദുമതത്തിന്റെ സ്വാധീനത്തിൽ നിന്നും ദുർബല വിഭാഗങ്ങൾ അകന്നു പോകാനിടയാകുന്നു.

(3) ആധുനികശാസ്ത്രവുമായി കൃത്രിമബന്ധം പുലർത്തുന്ന ഭൗതിക വാദത്തിന്റെ പ്രലോഭനവും ദുരഭിമാനവും തുടരുന്നു.

(4) കേരളത്തിൽ ഇല്ലെങ്കിലും; ഇന്ത്യയുടെ ഇതര ഭാഗങ്ങളിലുള്ള ഹിന്ദുക്കളുടെ സാംസ്ക്കാരികവും വിദ്യാഭ്യാസപരവുമായ താണ നിലവാരത്തെ മതപുരോഹിതൻമാർ ചൂഷണം ചെയ്യുന്നു.

ഇന്നത്തെ സാഹചര്യങ്ങളിൽ, ക്ഷേത്രാരാധനയിൽ വിശ്വസിക്കുന്ന എല്ലാ ഹിന്ദുക്കൾക്കും സ്വീകാര്യനായ ഒരു ''മതാചാര്യനെ'' അംഗീകരിക്കുന്നത് ആശാസ്യമാണ്. പക്ഷേ ഈ ആശയം അടിച്ചേൽപ്പിക്കാൻ പാടില്ല, സ്വാഭാവികമായി രൂപീകരിച്ചു നിലവിൽ വരണം. ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിന് രൂപീകരിക്കപ്പെടുന്ന ''കേന്ദ്ര സമിതിയിലെ'' അർഹതയുള്ള വ്യക്തിയെ തൽക്കാലത്തേക്ക് ആചാര്യനായി അംഗീകരിക്കുന്നതിൽ തെറ്റില്ല. ....ആറാം നൂറ്റാണ്ടിലെ രാജർഷിയും കവിയുമായ ''ഭർതൃഹരി'' സമൂഹത്തിലെ മനുഷ്യരെ നാലായി തരം തിരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഒന്നാമത്തെ വിഭാഗം ''സത്പുരുഷൻമാരാണ്''. ഇവർ നിസ്വാർത്ഥമായി അന്യർക്ക് നൻമ ചെയ്യുന്നു. ഇവരാണ് ''ബ്രാഹ്മണ്യം'' ഉള്ളവർ. രണ്ടാമത്തെ വിഭാഗം ''സാമാന്യർ'' എന്ന് അറിയപ്പെടുന്നു. സമൂഹത്തിലെ ബഹുഭൂരിഭാഗം വരുന്ന ഇക്കൂട്ടർ, അവരുടെ സ്വാർത്ഥ താൽപര്യങ്ങൾക്ക് ഊനം തട്ടാതെ; മറ്റുള്ളവർക്ക് ഗുണം ചെയ്യുന്നു. മൂന്നാമത്തെ വിഭാഗത്തെ, കവി ''മാനവരാകഷസൻമാരെന്ന്'' വിളിക്കുന്നു, ഇവരാകട്ടെ സ്വാർത്ഥ താൽപര്യങ്ങൾക്കായി മറ്റുള്ളവരുടെ നൻമ നശിപ്പിക്കുന്നു. കൈക്കൂലി, അഴിമതി, കള്ളക്കടത്ത്, ആഹാരസാധനങ്ങളിലും ഔഷധങ്ങളിലും മായം ചേർക്കൽ തുടങ്ങിയ ദുഷ്പ്രവൃത്തികളും ചെയ്യുന്ന സാമൂഹ്യവിരുദ്ധരാണ് ഈ വിഭാഗത്തിൽപെടുന്നത്. നാലാമത്തെ വിഭാഗത്തിനെ വിവക്ഷിക്കാൻ കവിക്ക് വാക്കുകളും കിട്ടുന്നില്ല. തങ്ങൾക്ക് യാതൊരു നേട്ടവുമില്ലാതെ, മറ്റുള്ളവരുടെ ക്ഷേമത്തെ തോന്ന്യാസമായി നശിപ്പിക്കുന്ന കൂട്ടരാണ് ഈ അധമൻമാർ. മൂന്നും നാലും വിഭാഗത്തിൽപ്പെടുന്നവരെ ഉൻമൂലനം ചെയ്യാനുള്ള എല്ലാ നടപടികളും സ്വീകരിക്കേണ്ടത് നമ്മുടെ സാമൂഹിക കർത്തവ്യമാണ്.

അനുബന്ധം 26

മലബാറിലെ ദേവസ്വം ഭരണ സംവിധാനത്തിന്റെ സാമ്പത്തിക നില

ഈ കണക്കുകൾ ഞാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടതനുസരിച്ച് എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണർ അയച്ചുതന്നിട്ടുള്ളതാണ്. ''നിയമാധിഷ്ഠിത സംഭാവന'' കളുടെയും ആഡിറ്റ് ഫീസ് പിരിവിന്റെയും കണക്കുകൾ 1977, 1978 1979 വർഷങ്ങൾക്കുള്ളതാണ്. 1980 മുതൽക്കുള്ള കണക്കുകൾ ഇനിയും തയ്യാറാക്കിയിട്ടില്ല. ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ കുടിശ്ശിക പിരിവ് മെച്ചപ്പെടാനിടയില്ലെന്നാണ് കമ്മീഷണറുടെ അഭിപ്രായം. കമ്മീഷണറുടെ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിനുവേണ്ടി ചെലവാക്കുന്ന തുകയും താഴെ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്:

1. നിയമാധിഷ്ഠിത സംഭാവന

ആണ്ട്	പിരിഞ്ഞു കിട്ടേണ്ട തുക (രൂപ)	പിരിവ് തുക (രൂപ)	ബാക്കി (രൂപ)
(1)	(2)	(3)	(4)
1977	3,76,593	1,48,136	2,28,457
1978	3,04,541	83,272	2,21,269
1979	2,62,037	1,24,004	1,38,033

2. ആഡിറ്റ് ഫീസ്

ആണ്ട്	പിരിഞ്ഞു കിട്ടേണ്ട തുക (രൂപ)	പിരിവ് തുക (രൂപ)	ബാക്കി (രൂപ)
(1)	(2)	(3)	(4)
1977	1,24,295	24,134	1,00,161
1978	1,00,583	17,724	82,859
1979	1,09,897	29,501	80,396

3. ഡിപ്പാർട്ട്മെൻറ് ചെലവ്

	രൂപ
1980–81	9,28,605
1981–82	9,27,112
1982–83	10,19,296

അനുബന്ധം 27

(എ) ആരാധക രജിസ്റ്റർ

1. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ പേര്.....

2. ക്ഷേത്രഗണം..... 3. ക്ഷേത്ര മണ്ഡലം.....

ക്രമനമ്പർ	ആരാധകന്റെ പേര്	മേൽവിലാസം	വയസ്	ജന്മ നക്ഷത്രം തീയതി	വഴിപാട് നടത്തുന്നതിന്റെ വിവരം	റിമാർക്സ്
1	2	3	4	5	6	7

(ബി) ആരാധക രജിസ്റ്ററിൽ പേര് ചേർക്കാനുള്ള അപേക്ഷ

1. പേര്.....
2. മേൽവിലാസം.....
3. വയസ്.....
4. ജൻമനക്ഷത്രം.....
5. പതിവായി ദർശനം നടത്തുന്ന ക്ഷേത്രം.....
6. ദർശനം നടത്തുന്ന മറ്റു ക്ഷേത്രങ്ങൾ.....
   .....
7. വഴിപാട് നടത്തുന്നതിനുള്ള വിവരം.....

പ്രതിജ്ഞ

ഞാൻ സ്ഥിരബുദ്ധിയുള്ള ഹിന്ദു ആകുന്നു. ക്രിമിനൽ ശിക്ഷകളിൽ ഞാൻ ഉൾപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ക്ഷേത്ര സങ്കൽപ്പത്തിലും, വിഗ്രഹാരാധനയിലും, ഹിന്ദുമതതത്വങ്ങളിലും ഞാൻ പരിപൂർണ്ണമായി വിശ്വസിക്കുന്നു. അയിത്തം, വർണ്ണവർഗ്ഗവിവേചനം തുടങ്ങിയ ദുരാചാരങ്ങൾ ഹിന്ദുമത ധർമ്മത്തിന് യോജിച്ചവയല്ലെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു.

സ്ഥലം.....

തീയതി.....

അപേക്ഷകന്റെ ഒപ്പ്

അനുബന്ധം 28

ഏകീകൃത നിയമത്തിന്റെ കരടു രേഖ

കേരള ഹിന്ദുമത–ധർമ്മസ്ഥാപന നിയമം 1984

(നോട്ട്:—ഇത് നിയമത്തിന്റെ നക്കലല്ല, രൂപരേഖ മാത്രമാണ്.)

അദ്ധ്യായം 1

1. ആമുഖം.—ഉദ്ദേശ ലക്ഷ്യങ്ങളും.

2. വ്യാപ്തി.—കേരള സംസ്ഥാനം ഒട്ടാകെ.

3. നടപ്പാക്കുന്ന തീയതി.—കേരള ഗസറ്റിൽ പ്രഖ്യാപിക്കുന്ന തീയതി.

4. ഒഴിവാക്കൽ.—(1) ഗൗഡസാരസ്വത ബ്രാഹ്മണരാൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടതും, അവർമാത്രമായി ഭരണം നടത്തുന്നതുമായ ക്ഷേത്രങ്ങളും മതധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും—ലിസ്റ്റ് അനുബന്ധമായി ചേർക്കണം.

(2) ജയിന–ബുദ്ധ–സിക്ക് ക്ഷേത്രങ്ങളും സ്ഥാപനങ്ങളും

(3) ''കേന്ദ്രസമിതി'' (ധർമ്മസമിതി) ഗസറ്റിൽ വിജ്ഞാപനം ചെയ്തു ഒഴിവാക്കുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളും

വിശദീകരണം.—ഈ നിയമത്തിലെ 27–ം 34–ം വകുപ്പുകളും മേൽ പറഞ്ഞ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ബാധകമായിരിക്കും.

5. നിർവചനങ്ങൾ.—

(1) ക്ഷേത്രം
(2) മതസ്ഥാപനം
(3) മഠം—ആശ്രമം
(4) ധർമ്മാർത്ഥദാനം
(5) ധർമ്മസ്ഥാപനം
(6) ക്ഷേത്ര സങ്കേതം
(7) അർച്ചകൻ—പൂജാരി
(8) ആരാധകൻ
(9) ട്രസ്റ്റി
(10) പരമ്പരാഗത ട്രസ്റ്റി
(11) ഊരാൺമ ക്ഷേത്രം
(12) ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രം
(13) എഴുതിത്തീരുവ ദേവസ്വം
(14) പി. ഡി. ദേവസ്വം
(15) പതിവ്–നിത്യനിദാനം
(16) തിരുവാഭരണങ്ങൾ
(17) ക്ഷേത്രഗണം
(18) മണ്ഡലം
(19) മണ്ഡലസമിതി
(20) മേഖല
(21) ധർമ്മസഭ
(22) ധർമ്മസമിതി

(23) തല്പരകക്ഷി
(24) ഗവൺമെൻറ്
(25) കോടതി
(26) പ്രഖ്യാപിത തീയതി
(27) വാർഷികാശനം
(28) ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ
(29) ജോയൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ
(30) അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ
(31) ദേവസ്വം സബ് ഗ്രൂപ്പ്
(32) ചട്ടങ്ങൾ
(33) തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം സർവീസ്
(34) കൊച്ചി ദേവസ്വം സർവീസ്
(35) മലബാർ ദേവസ്വം സർവീസ്
(36) കേരള ദേവസ്വം സർവീസ്
(37) പരമ്പരാഗതമാം

അദ്ധ്യായം 2

ഭരണം നിക്ഷിപ്തമാക്കൽ

6. 4-ാം വകുപ്പനുസരിച്ച് ഒഴിവാക്കപ്പെട്ട സ്ഥാപനങ്ങൾ ഒഴികെയുള്ളതും, കേരളത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതുമായ എല്ലാ ഹിന്ദു പൊതു ആരാധനാലയങ്ങളുടെയും ഹിന്ദുമത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഹിന്ദു ധർമ്മാർത്ഥദാനങ്ങളുടെയും ഭരണം, ഈ നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകളനുസരിച്ചും ഈ നിയമപ്രകാരം രൂപീകരിക്കപ്പെടുന്ന ''കേരള ദേവസ്വം ധർമ്മ സമിതി''യുടെ നിയന്ത്രണത്തിലും നടത്തേണ്ടതാണ്.

വിശദീകരണം.—കേരളത്തിൽ പ്രവർത്തനം നടത്തുന്ന പരമ്പരാഗത സന്യാസിമഠങ്ങളും അവയോട് ബന്ധപ്പെട്ട സ്ഥാപനങ്ങളും ഈ നിയമത്തിലെ 27-ാം 34-ാം വകുപ്പുകൾക്കുമാത്രം വിധേയമായി ഭരണം നടത്തുന്നതിന് അവയുടെ മഠാധിപതികൾക്ക് അധികാരം ഉണ്ടായിരിക്കും.

ഭരണമേഖലകൾ

7. ഭരണപരമായ സൗകര്യത്തെ കരുതി, കേരള സംസ്ഥാനത്തെ ദക്ഷിണ-മദ്ധ്യ-ഉത്തര മേഖലകളായി വിഭജിക്കണം. ദക്ഷിണമേഖലയിൽ തിരുവനന്തപുരം, കൊല്ലം, പത്തനംതിട്ട, ആലപ്പുഴ എന്നീ റവന്യൂ ജില്ലകളും മദ്ധ്യമേഖലയിൽ കോട്ടയം, ഇടുക്കി, എറണാകുളം, തൃശ്ശൂർ, പാലക്കാട് എന്നീ ജില്ലകളും ഉത്തരമേഖലയിൽ മലപ്പുറം, കോഴിക്കോട്, കണ്ണൂർ, വയനാട് എന്നീ ജില്ലകളും ഉൾപ്പെടുന്നതാണ്.

ഭരണസംവിധാനം

8. (1) (എ) ആരാധക രജിസ്റർ.—രണ്ടുനേരമെങ്കിലും പൂജയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ നിശ്ചിതമാതൃകയിലുള്ള ''ആരാധകരജിസ്റർ'' തയ്യാറാക്കി സൂക്ഷിക്കണം.

(ബി) എല്ലാവർഷവും ചിങ്ങമാസത്തിൽ ആരാധകരജിസ്റർ പുതുക്കണം. രജിസ്ട്രേഷൻ സംബന്ധമായ ആക്ഷേപങ്ങൾ ''ക്ഷേത്ര സമിതി'' മുഖേന സമർപ്പിക്കാം. അന്തിമതീരുമാനം ''ധർമ്മസമിതിക്ക്''.

(2) ക്ഷേത്രഗണങ്ങൾ.—കേരളത്തിലെ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളും മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും പ്രധാനപ്പെട്ട ഓരോ ക്ഷേത്രത്തെ കേന്ദ്രീകരിച്ച് ''ഗണം'' തിരിച്ച് ലിസ്റ്റ് തയ്യാറാക്കി പ്രസിദ്ധം ചെയ്യണം. ഓരോ ''ഗണ''ത്തിലും എട്ടോപത്തോ സ്ഥാപനങ്ങൾ വരെയാകാം. സ്ഥാപനങ്ങളുടെ സാമീപ്യം, വരുമാനം, പ്രാധാന്യം ഇവയൊക്കെ പരിഗണിക്കണം. ഭാവി ഭരണസംവിധാനത്തിൽ, ഇങ്ങനെ രൂപീകരിക്കുന്ന ''ക്ഷേത്രഗണം'' അടിസ്ഥാന ഘടകമായിരിക്കും. ഗുരുവായൂർ, ശബരിമല, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് പ്രത്യേകമായും, മറ്റുമുള്ള ''ക്ഷേത്രഗണ''ങ്ങൾക്കും ആരാധകരുടെ ''ക്ഷേത്ര സമിതി''കളെ രൂപീകരിക്കണം. അതാത് ''ക്ഷേത്രഗണ''ത്തിൽ ഉൾപ്പെടുന്ന ''ആരാധക''രാണ് ഈ സമിതിയെ തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടത്. ഈ സമിതിയുടെ അംഗസംഖ്യ, കാലാവധി തുടങ്ങിയ വിശദാംശങ്ങൾ ചട്ടപ്രകാരം നിജപ്പെടുത്തണം. ''ക്ഷേത്ര സമിതി''കളിൽ ബന്ധപ്പെട്ട ഊരാളൻമാർക്കും തന്ത്രിക്കും പ്രാതിനിദ്ധ്യം ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഈ സമിതിയുടെ എക്സ്–ഒഫീഷ്യോ സെക്രട്ടറി പ്രധാന ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഭരണച്ചുമതല വഹിക്കുന്ന ദേവസ്വം ഉദ്യോഗസ്ഥനായിരിക്കും. (ശ്രീകാര്യം–സബ്–ഗ്രൂപ്പാഫീസർ–മാനേജർ) ഈ സമിതികൾ തൽക്കാലം ഉപദേശകരൂപേണ പ്രവർത്തിക്കണം.

(3) ക്ഷേത്രമണ്ഡലങ്ങൾ.—ഭരണപരമായ സൗകര്യത്തെ ആസ്പദമാക്കി നിലവിലുള്ള റവന്യൂ–താലൂക്കുകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ 59 ''ക്ഷേത്രമണ്ഡല''ങ്ങൾ രൂപീകരിക്കണം. ഓരോ മണ്ഡലത്തിനും പ്രത്യേകം ''മണ്ഡലസമിതി''കൾ. അതാത് മണ്ഡലത്തിൽപ്പെടുന്ന ''ക്ഷേത്രസമിതി''കളിലെ അംഗങ്ങളാണ് ''മണ്ഡലസമിതി'' അംഗങ്ങളെ തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടത്. ഈ സമിതിയുടെ അംഗസംഖ്യ, കാലാവധി, ചുമതലകൾ ഇവയ്ക്കെല്ലാം നിയമാധിഷ്ഠിതമായ ചട്ടങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കണം. ''ക്ഷേത്രസമിതി'' അംഗങ്ങൾ ''മണ്ഡലസമിതി'' അംഗങ്ങളാകാൻ പാടില്ല. ഈ സമിതിയുടെ എക്സ്–ഒഫീഷ്യോ സെക്രട്ടറി ദേവസ്വം മണ്ഡലത്തിന്റെ ഭരണച്ചുമതല വഹിക്കുന്ന ദേവസ്വം ഉദ്യോഗസ്ഥനായിരിക്കും.

(4) ദേവസ്വം ധർമ്മസഭ.—ഓരോ ദേവസ്വം മണ്ഡലവും ഓരോ പ്രതിനിധിയെവീതം തെരഞ്ഞെടുത്തയയ്ക്കണം. മണ്ഡലാതിർത്തിയിലുള്ള ''ക്ഷേത്രസമിതി''കളിലെ അംഗങ്ങളാണ് പ്രതിനിധിയെ തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടത്. ''ക്ഷേത്രസമിതി''യിലോ, ''മണ്ഡലസമിതി''യിലോ അംഗങ്ങളായിട്ടുള്ളവർ, ''ധർമ്മസഭ''യിൽ അംഗമാകാൻ പാടില്ല. 35 വയസ്സ് കുറഞ്ഞ പ്രായപരിധി–തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന 59, ''മണ്ഡലം പ്രതിനിധികളെ'' കൂടാതെ, പത്തുപേരെ ''ധർമ്മസമിതി'' നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്തു നിയമിക്കണം. കേരളത്തിലെ പരമ്പരാഗത മഠങ്ങളുടെ രണ്ടു പ്രതിനിധികളും അംഗീകൃത ''ക്ഷേത്രസംഘടന''കളുടെ രണ്ട് പ്രതിനിധികളും തന്ത്രിസമാജം, തച്ചുശാസ്ത്രജ്ഞർ, ജ്യോതിശാസ്ത്രജ്ഞർ, ക്ഷേത്രകലാകാരൻമാർ, ക്ഷേത്രജീവനക്കാർ, ഹരിജനസംഘടനകൾ എന്നിവയുടെ ഓരോ പ്രതിനിധിയും ആയിരിക്കണം ഇങ്ങനെ നിയമിക്കപ്പെടുന്നത്. ഇവരെകൂടാതെ ഗുരുവായൂർ, ശബരിമല, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രങ്ങളിലേക്ക് രൂപീകരിക്കപ്പെടുന്ന ''ക്ഷേത്രസമിതികൾ'' ഈരണ്ടുപേരെവീതം നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യണം. മൊത്തം 75 അംഗങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കും. ദേവസ്വം ''മേഖല''കളുടെ ചുമതല വഹിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർ ''ധർമ്മസഭ''യിലെ എക്സ്–ഒഫീഷ്യോ അംഗങ്ങളായിരിക്കും. ''ധർമ്മസഭ''യുടെ ആസ്ഥാനം തൃശ്ശൂർ. തൃശ്ശൂർ മേഖലയിലെ ജോയിന്റ്-കമ്മീഷണർ

''ധർമ്മസഭ''യുടെ എക്സ്-ഒഫീഷ്യോ സെക്രട്ടറി, ധർമ്മസഭയുടെ കാലാവധി, അധികാരങ്ങൾ, ചുമതലകൾ ഇവയെല്ലാം ചട്ടപ്രകാരം നിജപ്പെടുത്തണം.

(5) കേന്ദ്രബോർഡ്.— (എ) ''കേരള ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതി'' എന്ന പേരിൽ വിവക്ഷിക്കപ്പെടും. സ്ഥിരമായ പിന്തുടർച്ചയും പൊതുമുദ്രയും ഉള്ള നിയമാധിഷ്ഠിത ഭരണ സ്ഥാപനം.

(ബി) ആസ്ഥാനം തിരുവനന്തപുരം.

(സി) അംഗസംഖ്യ ഏഴ്.

ഓരോ ദേവസ്വം ''മേഖല''യിൽ നിന്നും ഓരോ അംഗത്തെ ''ധർമ്മസഭാംഗങ്ങൾ'' തെരഞ്ഞെടുക്കും. ഓരോ അംഗത്തിനും മൂന്ന് വോട്ട്—നാലു പേരെ സംസ്ഥാന ഗവർണ്ണറെ, അദ്ദേഹം അഹിന്ദുവാണെങ്കിൽ, സംസ്ഥാന ചീഫ് ജസ്റ്റീസോ, അദ്ദേഹവും അഹിന്ദുവാണെങ്കിൽ, കേരള ഹൈക്കോടതിയിലെ ഏറ്റവും സീനിയറായ ഹിന്ദു ജഡ്ജിയോ നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്തു നിയമിക്കണം. ''ധർമ്മസമിതി'' നൽകുന്ന എട്ടംഗ പാനലിൽ നിന്നുമാണ് നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യേണ്ടത്. * ''പാനൽ'' സമർപ്പിക്കാൻ ''ധർമ്മസമിതി'', ഒരു ''വിദഗ്ദ്ധ കമ്മിറ്റി''യെ നിയമിക്കണം. ഈ കമ്മിറ്റിയിൽ, വർക്കല ശിവഗിരിമഠം, ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠം എന്നിവയുടെ ഓരോ പ്രതിനിധിയും ഒരു റിട്ടയേഡ് ഹിന്ദു ഹൈക്കോടതി ജഡ്ജിയും അംഗങ്ങളായിരിക്കണം. ഈ പാനലിൽ നിയമജ്ഞൻമാർ, മതപണ്ഡിതൻമാർ, പരമ്പരാഗതമഠങ്ങളുടെ പ്രതിനിധികൾ, ക്ഷേത്രാഭിമുഖ്യമുള്ള സംഘടനകളുടെ പ്രതിനിധികൾ, വനിതകൾ, ഹരിജനങ്ങൾ തുടങ്ങിയവരെ ഉൾപ്പെടുത്തണം.

(ഡി) പ്രായം ചുരുങ്ങിയത് 45 വയസ്.

(ഇ) കാലാവധി 5 വർഷം.

(എഫ്) ''ധർമ്മസമിതി''യുടെ എക്സ്-ഒഫീഷ്യോ സെക്രട്ടറി, ''ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ'' ആയിരിക്കും.

(ജി) ''ധർമ്മസമിതി'' അംഗങ്ങൾ ചേർന്ന്, അവരിലൊരാളെ ''പ്രസിഡണ്ടാ''യി തെരഞ്ഞെടുക്കണം.

(എച്ച്) ''ക്ഷേത്രസമിതി''യിലോ, ''മണ്ഡല സമിതി''യിലോ അംഗങ്ങളായിട്ടുള്ളവർ ''ധർമ്മസമിതി''യിൽ അംഗമാകാൻ പാടില്ല.

(ഐ) ആറാം വകുപ്പിൽ പറയുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണപരമായ മേൽനോട്ടവും നിയന്ത്രണവും ''ധർമ്മസമിതി'' വഹിക്കും. നയപരമായ വിഷയങ്ങളും ഉയർന്ന തസ്തികകളിലേയ്ക്കുള്ള നിയമനങ്ങളും ''ബഡ്ജറ്റ്'', ''ആഡിറ്റ്'' എന്നീ വിഷയങ്ങളും ചട്ടപ്രകാരം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്ന രീതിയിൽ, ''ധർമ്മസമിതി'' കൈകാര്യം ചെയ്യണം. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ദൈനംദിന ഭരണത്തിന്റെ പൂർണ്ണമായ ചുമതലയും അധികാരവും ''ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ''ക്കായിരിക്കും.

അദ്ധ്യായം 3

ഉദ്യോഗസ്ഥ സംവിധാനം

9. (1) ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതി''യുടെ നിയന്ത്രണത്തിൽ, ഈ നിയമമനുസരിച്ച്, കേരളത്തിലെ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണം നടത്തുന്നത് ''ഹിന്ദു-ധർമ്മാർത്ഥാന കമ്മീഷണർ''

(ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ) ആയിരിക്കും. ഹിന്ദുമത തത്വങ്ങളിലും വിഗ്രഹാരാധനയിലും വിശ്വാസംരേഖപ്പെടുത്തി പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യുന്ന, മൂന്ന് സീനിയർ ഐ. എ. എസ്. ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ''പാനൽ'' വരുത്തി അവരിൽനിന്നും ഒരാളെ ''ധർമ്മസമിതി'' നിയമിക്കണം. കാലാവധി 5 വർഷം.

(2) ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ, ധർമ്മസമിതിയുടെ ''എക്സ്-ഒഫീഷ്യോ'' സെക്രട്ടറി—ദേവസ്വം കമ്മീഷണർക്ക്, ഗവൺമെൻറ് സർവീസിലുള്ള ഒരാളെ ''കോൺഫിഡൻഷ്യൽ അസിസ്റ്റൻറായി'' നിയമിക്കാം.

(3) കമ്മീഷണറുടെ നടപടികളിൽ, കൃത്യവിലോപമോ, ക്രമക്കേടോ ഉണ്ടായാൽ ചട്ടപ്രകാരം അന്വേഷണം നടത്താനും വേണ്ടിവന്നാൽ ആ ഉദ്യോഗസ്ഥനെ മടക്കി അയക്കാനും ''ധർമ്മസമിതി''ക്ക് അധികാരമുണ്ട്.

(4) നിയമപരമായ നടപടികളിലെല്ലാം ''ധർമ്മസമിതി''യെ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നത് കമ്മീഷണറായിരിക്കും.

(5) കമ്മീഷണറുടെ അധികാരങ്ങളും ചുമതലകളും മറ്റും നിർവചിക്കുന്ന ചട്ടങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കണം.

(6) നാല് ജോയിൻറ് കമ്മീഷണർമാർ—കേന്ദ്ര ആഫീസിൽ ഒരാളും (കമ്മീഷണറുടെ പേഴ്സണൽ അസിസ്റ്റൻറ്); ഓരോ മേഖലയിലും ഓരോരുത്തരും ഉണ്ടായിരിക്കണം. മേഖലാസ്ഥാനം തിരുവനന്തപുരം-തൃശ്ശൂർ-കോഴിക്കോട്.

(ഇവരെ നിലവിലുള്ള തിരുവിതാംകൂർ-കൊച്ചി-മലബാർ ദേവസ്വം സർവീസുകളിൽനിന്നും നിയമിക്കണം)
ഇവരുടെ അധികാരങ്ങളും മറ്റും ചട്ടപ്രകാരം നിർവചിക്കണം.

(7) ദേവസ്വം അക്കൗണ്ടാഫീസ്—കേരള അക്കൗണ്ടൻറ് ജനറലാഫീസിൽനിന്നും ഒരു സീനിയർ ഹിന്ദു ഉദ്യോഗസ്ഥനെ ''ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ'' വ്യവസ്ഥയിൽ ''ആഡിറ്റ് കൺട്രോളറായി'' നിയമിക്കണം. ഈ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിലേക്കാവശ്യമുള്ള മറ്റുദ്യോഗസ്ഥൻമാരെ, നിലവിലുള്ള സർവീസുകളിൽനിന്നും നിയമിക്കണം.

(8) ദേവസ്വം ചീഫ് എഞ്ചിനീയർ—മരാമത്തുപണികളുടെ ചുമതല വഹിക്കുന്ന ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറ്—നിലവിലുള്ള സർവീസുകളിൽ യോഗ്യതയുള്ളവരെ നിയമിക്കണം.

(9) തിരുവാഭരണം സ്പെഷ്യൽ ആഫീസർ—ജോയിൻറ് കമ്മീഷണറുടെ ഗ്രേഡിലുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻ—ഓരോ മേഖലയിലും ആവശ്യാനുസരണമുള്ള കീഴുദ്യോഗസ്ഥൻമാർ—ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളും ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെയും തിരുവാഭരണങ്ങളും വസ്തുനിഷ്ഠമായി പരിശോധിച്ച്, തിട്ടപ്പെടുത്തി, രജിസ്റ്റർ തയ്യാറാക്കണം. ഉപയോഗയോഗ്യമല്ലാത്തതും ആചാരപരമായ പ്രസക്തിയില്ലാത്തതുമായ ഉരുപ്പടികളും പ്രത്യേകം തരംതിരിക്കണം. ''ക്ഷേത്രസമിതി'' ഭാരവാഹികളുടെ സാന്നിദ്ധ്യത്തിൽ മഹസ്സർ തയ്യാറാക്കണം.

(10) വിജിലൻസ് ആഫീസർ.—ജോയിൻറ് കമ്മീഷണറുടെ ഗ്രേഡിലുള്ള ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥനായിരിക്കണം— ഗവൺമെൻറിൽനിന്നും വ്യക്തിത്വവും സ്വഭാവശുദ്ധിയുമുള്ള മൂന്ന് ഹിന്ദു ഐ. പി. എസ്.

ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ പാനൽ വരുത്തി, അവരിൽ ഒരാളെ ''ധർമ്മസമിതി'' നിയമിക്കണം. അധികാരങ്ങളും നടപടിക്രമങ്ങളും ചട്ടപ്രകാരം നിർവചിക്കണം.

(11) അച്ചടക്ക ട്രിബ്യൂണൽ.—ജില്ലാ ജഡ്ജിയാകാൻ യോഗ്യതയുള്ള ഹിന്ദു അഭിഭാഷകൻമാരിൽനിന്നും തെരഞ്ഞെടുപ്പുനടത്തണം. തൽക്കാലത്തേക്ക് ''കേരള സിവിൽ സർവീസ്'' (ക്ലാസിഫിക്കേഷൻ, കൺട്രോൾ, അപ്പീൽ) റൂളുകളനുസരിച്ച് പ്രവർത്തനം നടത്തണം.

(12) ഉദ്യോഗസ്ഥ പുനഃസ്സംവിധാന സ്പെഷ്യൽ ആഫീസർ, (താല്ക്കാലികം).—ഗവൺമെൻറിൽനിന്നും ഭരണപരിചയമുള്ള ഒരു ഹിന്ദു ഉദ്യോഗസ്ഥനെ നിയമിക്കണം. ആവശ്യമില്ലാത്ത തസ്തികകളും കുറവു ചെയ്യാനും; തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ സർവീസുകളിലെ ഉദ്യോഗങ്ങളും പുനസ്സംവിധാനം ചെയ്യാനും, ഘട്ടം ഘട്ടമായി ''സർവീസ് സംയോജനം'' നടപ്പാക്കാനും, മറ്റുമുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങളും സമർപ്പിക്കണം.

(13) അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർമാർ, ഓരോ മണ്ഡലത്തിലും ഉൾപ്പെടുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണപരമായ നിയന്ത്രണവും ചുമതലയും ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർ വഹിക്കും. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പ്രാധാന്യം കൂടെ കണക്കിലെടുത്ത് ആവശ്യാനുസരണം നിയമിക്കണം.

(14) ദേവസ്വം സബ്-ഗ്രൂപ്പാഫീസറൻമാർ, മാനേജരൻമാർ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പ്രാധാന്യം കൂടെ പരിഗണിച്ച് ആവശ്യാനുസരണം നിയമിക്കണം. ഓരോ ''ക്ഷേത്രഗണ''ത്തിനും ഓരോരുത്തരെങ്കിലും ആവശ്യമാണ്. പ്രധാനപ്പെട്ട ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക്, ഉയർന്ന ഗ്രേഡിൽ ''മാനേജരൻമാരെ'' നിയമിക്കണം.

(15) ക്ഷേത്രജീവനക്കാർ.—ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ പതിവുകളും നിത്യനിദാനങ്ങളും അടിസ്ഥാനമാക്കി നിയമിക്കണം.

10. ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ചുമതലകളും അധികാരങ്ങളും ചട്ടപ്രകാരം നിർവചിക്കണം.

11. അസിസ്റ്റൻറ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ തുടങ്ങി മേലോട്ടുള്ള തസ്തികകൾ ''സിലക്ഷൻ പോസ്റ്റുകൾ''—''ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറൽ പ്രൊമോഷൻ കമ്മിറ്റി'' മുഖേന നിയമനം നടത്തണം.

12. ദേവസ്വം സർവീസുകൾക്ക് അനുയോജ്യമായ സേവന ചട്ടങ്ങൾ തയ്യാറാക്കി നടപ്പാക്കണം. തൽക്കാലം, ദേവസ്വം സേവനങ്ങൾക്ക് വിരുദ്ധമല്ലാത്ത രീതിയിൽ, ''കേരള സർവീസ് റൂളുകൾ'' അനുകരിക്കാവുന്നതാണ്.

13. ദേവസ്വം സബ്-ഗ്രൂപ്പാഫീസറൻമാർ തുടങ്ങിയ, ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കെല്ലാം, ചട്ടപ്രകാരം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്ന ''കോൺഫിഡൻഷ്യൽ രജിസ്റ്റർ'' സൂക്ഷിക്കണം.

നിയമന കമ്മീഷൻ

14. ഊരാൺമ ഭരണത്തിലുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളും, മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളും ഒഴികെയുള്ള എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഭരണത്തിനു ആവശ്യമുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ നിയമനം;

''ധർമ്മസമിതി'' അദ്ധ്യക്ഷനും; ദേവസ്വം കമ്മീഷണറും; ഒരു തന്ത്രി മുഖ്യനോ, മതപണ്ഡിതനോ, ഉൾപ്പെട്ട ''നിയമനക്കമ്മീഷനർ'' ആഭി മുഖ്യത്തിൽ നടത്തണം. ഹിന്ദുമതതത്വങ്ങളും ഉൾപ്പെടെയുള്ള വിഷയങ്ങളിൽ എഴുത്തുപരീക്ഷയും, അഭിമുഖപരിശോധനയും നടത്തിയായിരിക്കണം നിയമനങ്ങളും നടത്തുന്നത്. ''ക്ഷേത്രജീവനക്കാരുടെ'' നിയമനം, ദേവസ്വം കമ്മീഷണറും, ഒരു തന്ത്രിമുഖ്യനും, മതപണ്ഡിതനും ഉൾപ്പെട്ട സമിതി യുടെ ''അഭിമുഖപരിശോധനയുടെ'' അടിസ്ഥാനത്തിൽ നടത്തണം. ഈ നിയമം നടപ്പാകുന്നതിനു ശേഷമുള്ള എല്ലാ നിയമനങ്ങളും ''കേരള ദേവസ്വം സർവീസ്'' അടിസ്ഥാനത്തിലായിരിക്കും.

15. ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളിലേയും, പ്രൈവറ്റ് മത-ധർമ്മ സ്ഥാപന ങ്ങളിലേയും നിയമനങ്ങളിൽ പരാതി ഉണ്ടാകുന്നപക്ഷം, അതേപ്പറ്റി അന്വേഷണം നടത്താനും ഉചിതമായ നടപടി സ്വീകരിക്കാനും ''ധർമ്മ സമിതി''ക്ക് അധികാരം ഉണ്ടായിരിക്കണം.

അദ്ധ്യായം 4

ട്രസ്റ്റിമാരുടെ ചുമതലകൾ

18. ''പരമ്പരാഗതട്രസ്റ്റി''മാർ ഒഴികെയുള്ള ട്രസ്റ്റിമാരുടെ നിയമനം, ബന്ധപ്പെട്ട ''മണ്ഡലസമിതി''യുടെ ശുപാർശകൂടി കണക്കി ലെടുത്ത് കമ്മീഷണർ നടത്തണം—പരാതി ഉള്ളപക്ഷം, ''ധർമ്മസമിതി''ക്ക് അപ്പീൽ.

19. ട്രസ്റ്റിമാരുടെ അധികാരങ്ങളും ചുമതലകളും ചട്ടപ്രകാരം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം.

20. നിശ്ചിത ഫാറത്തിൽ, എല്ലാ ട്രസ്റ്റിമാരും രജിസ്റ്ററുകൾ സൂക്ഷിക്കണം.

21. ഊരാൺമ ദേവസ്വം ജീവനക്കാരുടെമേൽ ശിക്ഷണനടപടികൾ സ്വീകരിക്കാൻ, ട്രസ്റ്റിമാർക്ക് അധികാരം ഉണ്ട്. ട്രസ്റ്റിമാരുടെ തീരു മാനത്തിന്മേൽ, ''ധർമ്മസമിതി''ക്ക് അപ്പീൽ.

22. ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മാങ്ങളുടെയും, മത-ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയുംമേൽ, കമ്മീഷണർക്കുള്ള അധികാരം നിർവചിക്കണം.

23. ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മാങ്ങളുടെയും 4-ാം വകുപ്പനുസ രിച്ച് ''ഒഴിവാക്കപ്പെട്ട'' സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും, രേണത്തിൽ, ക്രമക്കേടോ പണാപഹരണമോ ആരോപിക്കപ്പെടുന്നപക്ഷം അതേപ്പറ്റി കമ്മീഷണറോ; അധികാരപ്പെടുത്തുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥനോ അന്വേഷണം നടത്തണം. അന്വേഷണ ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ റിപ്പോർട്ടിൻമേൽ ''ധർമ്മസമിതി'' തീരുമാനം എടുക്കും. ''ധർമ്മസമിതിയുടെ'' തീരുമാനം തല്പരകക്ഷികൾക്ക്, കോടതിയിൽ ചോദ്യം ചെയ്യാവുന്നതാണ്.

24. ''കാരാൺമ'' വിഭാഗത്തിൽപ്പെടുന്ന ജീവനക്കാരുടെയും ''തന്ത്രി''മാരുടെയുംമേൽ തക്കതായ കാരണങ്ങൾ ഉള്ളപക്ഷം നടപടി സ്വീകരിക്കാൻ കമ്മീഷണർക്ക് അധികാരം ഉണ്ടായിരിക്കും.

25. ഈ വ്യവസ്ഥകളെല്ലാം, ഹിന്ദുധർമ്മാർത്ഥ-ദാനങ്ങൾക്കും ബാധ കമാക്കണം.

അദ്ധ്യായം 5

സാമ്പത്തിക വിഷയങ്ങൾ

ദേവസ്വം ഫണ്ടുകൾ

26. (1) നിലവിലുള്ള തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടും കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടും തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ''സർപ്ലസ് ഫണ്ടും'' ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടും അതേപടി തുടരുന്നതാണ്. ഈ ഫണ്ടുകളുടെയും മലബാർ എൻഡോവ്മെൻറ് കമ്മീഷണറുടെ ഫണ്ടിൻെറയും ഭരണം ''ധർമ്മസമിതിയിൽ'' നിക്ഷിപ്തമാക്കണം.

(2) താഴെ പറയുന്ന ഫണ്ടുകൾ പുതിയതായി രൂപീകരിക്കണം.

പൊതുഭരണ ഫണ്ട്

ഈ ഫണ്ട് ''കേരള ദേവസ്വം ഫണ്ട്'' എന്ന് വിവക്ഷിക്കപ്പെടും. ഈ ഫണ്ടിൽ താഴെ പറയുന്ന തുകകൾ സമാഹരിക്കണം—

(എ) തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ബോർഡിൻെറയും, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡിൻെറയും 1983–84 ബഡ്ജറ്റിൽ, ''ഭരണനിയന്ത്രണ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ'' ചെലവിലേക്ക് വക കൊള്ളിച്ച തുകകൾ, ഈ തുകകൾ ആണ്ടുതോറും പുനർനിർണ്ണയം ചെയ്യണം.

(ബി) തിരുവിതാംകൂറിലെ പി. ഡി. ദേവസ്വങ്ങളുടെയും, തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ പ്രദേശങ്ങളിലെ എല്ലാ ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും; ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മൊത്തം വാർഷികാദായത്തിൻെറ ഏഴര ശതമാനം വരുന്ന തുക.

പൊതുനൻമ ഫണ്ട്

തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽനിന്നും കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽനിന്നും ഗുരുവായൂർ ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ദേവസ്വം ഫണ്ടുകളിൽനിന്നും മൊത്തം വാർഷികാദായത്തിൻെറ പതിനഞ്ചുശതമാനം വരുന്ന തുക ഈ ഫണ്ടിലേക്ക് വർഷം തോറും നിക്ഷേപിക്കണം. ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ 1983–84-ലെ വാർഷികവരുമാനം 10,000 രൂപയിൽ അധികം ഉള്ളവ അവയുടെ വരുമാനത്തിൻെറ അഞ്ചുശതമാനം ഈ ഫണ്ടിലേക്ക് സംഭാവന നൽകണം. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ജീർണ്ണോദ്ധാരണത്തിനും വികസനത്തിനും മററും പൊതുജനങ്ങൾ നൽകുന്ന സംഭാവനകളും ഈ ഫണ്ടിൽ സമാഹരിക്കണം.

(3) മേൽവിവരിച്ച ഫണ്ടുകളുടെ നിയന്ത്രണവും വിനിയോഗാധികാരവും ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതിക്കു''വേണ്ടി ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ വഹിക്കും.

(4) ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതിയുടെ'' നിയന്ത്രണത്തിൽ രൂപം കൊള്ളുന്ന ദേവസ്വം ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിലെ എല്ലാ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും വേതനചെലവുകൾ ''കേരള ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽ'' നിന്നും നിർവഹിക്കണം. ഈ നിയമം നടപ്പാകുന്ന തീയതി മുതൽ, തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡുകളിലും; ഹിന്ദുമത-ധർമ്മാർത്ഥദാന കമ്മീഷണറുടെ ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിലും, കൂടൽമാണിക്യം അഡ്മിനിസ്ട്രേററുടെ ആഫീസിലും സേവനം അനുഷ്ഠിക്കുന്ന ''ക്ഷേത്രജീവനക്കാർ'' ഒഴികെയുള്ള എല്ലാ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും ജീവനക്കാരുടെയും വേതനമാണ് ഈ ഫണ്ടിൽനിന്നും നൽകേണ്ടത്. കൂടൽമാണിക്യം ദേവസ്വം ഫണ്ട്, ഈ

നിയമം നടപ്പാക്കുന്നതോടെ കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽ ലയിപ്പിക്കണം. ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ഭരണം നടത്തുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെയും ജീവനക്കാരുടെയും വേതനം തുടങ്ങിയ ചെലവുകളെല്ലാം അതാത് ദേവസ്വം ഫണ്ട് വഹിക്കണം.

(5) തിരുവിതാംകൂറിലെയും കൊച്ചിയിലെയും ''ബോർഡ്–ഭരണ. ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ'' ജീവനക്കാർക്കുള്ള വേതനം, നിത്യനിദാനങ്ങൾ, തുടങ്ങിയ എല്ലാ ചെലവുകൾക്കും, യഥാക്രമം, തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ടും, കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടും വിനിയോഗിക്കണം. കൂടൽമാണിക്യം ക്ഷേത്രത്തിന്റെയും കീഴേടങ്ങളുടെയും ഫണ്ട് കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടിൽ ലയിപ്പിക്കുന്നതിനാൽ; ആ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ ജീവനക്കാരുടെ ശമ്പളം, നിത്യനിദാനാദിചെലവുകളെല്ലാം കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടാണ് വഹിക്കേണ്ടത്.

(6) ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ പുനരുദ്ധാരണം, വികസനം, നവീകരണം തുടങ്ങിയ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് ''പൊതുനൻമഫണ്ട്'' ഉപയോഗിക്കണം. ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ജീർണ്ണോദ്ധാരണത്തിനും .ഈ ഫണ്ടിൽനിന്നും ധനസഹായം നൽകാവുന്നതാണ്. തന്ത്ര–വേദാന്തപാഠശാലകൾ നടത്താനും. മതബോധനത്തിനും, മതപ്രചരണത്തിനും ''പൊതുനൻമഫണ്ടാണ്'' വിനിയോഗിക്കേണ്ടത്. മതേതരപ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി ഈ ഫണ്ട് വിനിയോഗിക്കാൻ പാടില്ല.

(7) ക്ഷേത്രസമതി; മണ്ഡലസമിതി; ധർമ്മസഭ എന്നിവയുടെ പ്രവർത്തനചെലവുകൾക്കായി ''കേരള ദേവസ്വം ഫണ്ട്'' വിനിയോഗിക്കണം.

ബഡ്ജറ്റ്—കണക്കുകൾ

27. (1) ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതിയുടെ'' വാർഷികബഡ്ജറ്റ് തയ്യാറാക്കേണ്ടത് ''ദേവസ്വം കമ്മീഷണറാണ്''. ഈ ബഡ്ജറ്റിൽ കേരള ദേവസ്വം ഫണ്ടും, പൊതുനൻമഫണ്ടും ഉൾപ്പെടും.

(2) തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ടുകളുടെ ബഡ്ജറ്റുകളും ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ തയ്യാറാക്കി, ''ധർമ്മസഭ''യിൽ അവതരിപ്പിച്ച്, ചർച്ചചെയ്തശേഷം, ഉചിതമായ ഭേദഗതികളോടും നിർദ്ദേശങ്ങളോടും, ''ധർമ്മസമിതിക്ക്'' സമർപ്പിക്കണം.

(3) ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ ബഡ്ജറ്റുകൾ അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർമാർ തയ്യാറാക്കി ''ക്ഷേത്രസമിതി'' കളിൽ ചർച്ച ചെയ്തശേഷം ''ധർമ്മസമിതിക്ക്'' സമർപ്പിക്കണം.

(4) ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ബഡ്ജറ്റുകൾ അതാത് പ്രദേശത്തെ ''മണ്ഡലസമിതി''കൾക്ക് അയക്കണം—ഭേദഗതികൾ വേണമെന്നുള്ള പക്ഷം ''മണ്ഡലസമിതിയുടെ'' ശുപാർശയോടുകൂടെ ''ധർമ്മസമിതിക്ക്'' അയക്കണം.

(5) ബഡ്ജറ്റ് സംബന്ധമായ കാര്യങ്ങൾക്ക് പ്രത്യേകം ചട്ടങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കണം.

(6) തിരുവിതാംകൂർ ദേവസ്വം ഫണ്ട്, കൊച്ചി ദേവസ്വം ഫണ്ട്, തിരുവിതാംകൂർ സർപ്ലസ് ഫണ്ട്, കേരള ദേവസ്വം ഫണ്ട്, പൊതുനൻമ ഫണ്ട് ഇവയുടെ കണക്കുകൾ, ചട്ടപ്രകാരം തയ്യാറാക്കി സൂക്ഷിക്കണം. ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ

ഊരാൺമ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, പി. ഡി. ദേവസ്വങ്ങൾക്കും, 4-ാം വകുപ്പനുസരിച്ച് ഒഴിവാക്കപ്പെടുന്നവ ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ മത-ധർമ്മ-ധർമ്മാർത്ഥ ദാനസ്ഥാപനങ്ങൾക്കും, പ്രത്യേകം കണക്കുകൾ തയ്യാറാക്കി സൂക്ഷിക്കണം. സാമ്പത്തികവർഷം ഏപ്രിൽ 1 മുതൽ അടുത്ത കൊല്ലം മാർച്ച് 31 വരെ ആയിരിക്കും.

(7) ബോർഡ് ഭരണ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഗുരുവായൂർ, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഫണ്ടുകണക്കുകൾ ''ആഡിറർ കൺട്രോളറുടെ'' ചുമതലയിൽ നടത്തണം. 4-ാം വകുപ്പിൽ ഒഴിവാക്കപ്പെടുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ ഊരാൺമ വിഭാഗീയക്ഷേത്രങ്ങളും, മത-ധർമ്മ-ധർമ്മാർത്ഥദാന സ്ഥാപനങ്ങളും വാർഷിക കണക്കുകളുടെ ആഡിറർ യോഗ്യതയുള്ളവരെക്കൊണ്ട് നടത്തിക്കണം. ഈ ആഡിറർ റിപ്പോർട്ടുകൾ, ബന്ധപ്പെട്ട ''മണ്ഡലസമിതി'' മുഖേന, ''ധർമ്മസമിതിക്ക്'' സമർപ്പിക്കണം. ഏതെങ്കിലും ഊരാൺമ ക്ഷേത്രത്തിന്റെയോ മതസ്ഥാപനത്തിന്റെയോ കണക്കുകൾ പ്രത്യേകമായി ആഡിറർ ചെയ്യിക്കാൻ ''ധർമ്മസമിതിക്ക്'' അധികാരം.

(8) ആഡിറർ റിപ്പോർട്ടുകളിൽ വെളിപ്പെടുന്ന ക്രമക്കേടുകൾ പരിഹരിക്കാനും, പണാപഹരണങ്ങൾക്ക് എതിരായി നടപടികൾ സ്വീകരിക്കാനും, ബന്ധപ്പെട്ടവരുടെമേൽ ''സർചാർജ്'' ചുമത്തി തുകകൾ വസൂലാക്കാനും ''ധർമ്മസമിതിക്ക്'' അധികാരം ഉണ്ടായിരിക്കും.

(9) ''സർചാർജ്'' ബാദ്ധ്യതകൾ ബന്ധപ്പെട്ട കളക്ടർ മുഖേന ''കരക്കുടിശ്ശിക നിയമ''പ്രകാരം ഈടാക്കാനുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ ഏർപ്പെടുത്തണം.

(10) ''സർചാർജ്'' ഉത്തരവിൻമേൽ ബന്ധപ്പെട്ട ഉദ്യോഗസ്ഥനു പരാതിയുള്ള പക്ഷം, അധികാരാതൃത്തിയിലുള്ള ജില്ലാ കോടതിയിൽ ഹർജി ബോധിപ്പിച്ച് പരിഹാരം തേടാം.

(11) 5,000 രൂപയിൽ കവിഞ്ഞുള്ള എല്ലാ ചെലവാക്കലുകളും ''പ്രീ ആഡിറിനു'' വിധേയമാക്കണം.

(12) തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡുകളുടെയും, മലബാർ ഹിന്ദുമത–ധർമ്മാർത്ഥദാന ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിന്റെയും സാമ്പത്തികമായി നിലവിലുള്ള എല്ലാ ബാദ്ധ്യതകളും; അവകാശങ്ങളും ''കേരള ദേവസ്വം ധർമ്മസമിതി'' ഏറ്റെടുക്കുന്നതാണ്.

അദ്ധ്യായം 6

നിർബന്ധിത ചെലവുകളും കർത്തവ്യങ്ങളും

28. (എ) താഴെപറയുന്നവ ''നിർബന്ധിത കർത്തവ്യങ്ങളായി'' വ്യവസ്ഥചെയ്യണം. ദേവസ്വം ഫണ്ടുകൾ ഈ വകയ്ക്കായി, മുൻഗണന നൽകി ചെലവാക്കണം.

1. നിത്യനിദാനങ്ങൾ, വിശേഷാൽ പൂജകൾ, അടിയന്തിരങ്ങൾ
2. ശുദ്ധി, പുണ്യാഹാദികർമ്മങ്ങൾ
3. അഷ്ടബന്ധകലശം തുടങ്ങിയ ആനുകാലിക കർമ്മങ്ങൾ.
4. തന്ത്രിമാർ, ശാന്തിക്കാർ, ക്ഷേത്രജീവനക്കാർ എന്നിവരുടെ ശമ്പളം, താമസസൗകര്യം
5. ആരാധകരുടെ വിശ്രമത്തിനുള്ള സൗകര്യങ്ങൾ
6. ക്ഷേത്ര സംബന്ധമായ മരാമത്ത് പണികൾ

7. നന്ദാവനങ്ങൾ
8. ക്ഷേത്ര സമതികളുടെ ചെലവുകൾ, ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരുടെ ശമ്പളം
9. മതബോധനം, മതപ്രചരണം
10. നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിട്ടുള്ള ഫണ്ടുകളിലേക്ക് സംഭാവനകൾ

(ബി) താഴെപറയുന്ന ഇനങ്ങൾക്ക്, മിച്ചഫണ്ടുള്ളപക്ഷം വിവേചനാധികാരം ഉപയോഗിച്ച്, പണം ചെലവാക്കാവുന്നതാണ്

1. മത–ധർമ്മസ്ഥാപന ഗ്രാൻറുകൾ
2. ഹിന്ദുമതവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സാംസ്കാരിക പ്രവർത്തനങ്ങൾ
3. ഹൈന്ദവരായ അനാഥർക്കുള്ള അഭയകേന്ദ്രങ്ങൾ
4. ആതുരശാലകൾ

അദ്ധ്യായം 7

ഗുരുവായൂർ ക്ഷേത്രം

29. ഗുരുവായൂർ ശ്രീകൃഷ്ണക്ഷേത്രത്തിൻെറ ഭരണത്തിന് പ്രത്യേക വ്യവസ്ഥകൾ:

(1) പ്രത്യേകം ''ക്ഷേത്രസമതിയും'' അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററും ആകാവുന്നതാണ്. ''ക്ഷേത്രസമതിയിൽ'' കോഴിക്കോട് സാമൂതിരിരാജ; മല്ലിശ്ശേരി നമ്പൂതിരി; തന്ത്രി ചേന്നാസ്സ് നമ്പൂതിരിപ്പാട് എന്നിവർ സ്ഥിരാംഗങ്ങൾ. ഇവരെകൂടാതെ ആറുപേർ—പത്തുപേരുടെ പാനലിൽ നിന്നും ''ധർമ്മസമതി'' ആറുപേരെ നിയമിക്കണം—പാനൽ സമർപ്പിക്കാൻ കമ്മറ്റി—ശ്രീഗുരുവായൂരപ്പൻ സങ്കീർത്തന ട്രസ്റ്റ് അദ്ധ്യക്ഷൻ; കാലടി ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠത്തിൻെറ മഠാധിപതി; സാമൂതിരിരാജ എന്നിവരാണ് കമ്മിറ്റി അംഗങ്ങൾ—''ക്ഷേത്രസമതി അംഗങ്ങൾക്ക്'' കുറഞ്ഞത് 45 വയസ്സ് പ്രായം ഒരാളെങ്കിലും നിയമിക്കണം; ഒരാളെങ്കിലും ഹരിജൻ— ''അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ'' ഈ സമതിയുടെ എക്സ്–ഒഫിഷ്യോ സിക്രട്ടറി— ''ധർമ്മ സമതിയുടെ'' നിയന്ത്രണത്തിന് വിധേയമായി; ''ക്ഷേത്രസമതി'' ഉപദേശകരൂപേണ പ്രവർത്തിക്കും—അധികാരങ്ങളും ചുമതലകളും മറ്റും ചട്ടപ്രകാരം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം.

(2) ഗവൺമെൻറിൽ നിന്നും ഒരു ഐ. എ. എസ്. ഉദ്യോഗസ്ഥനെ ''അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററായി'' ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ വ്യവസ്ഥയിൽ നിയമിക്കണം. ''ദേവസ്വം കമ്മീഷണർ'' നിയമനത്തിന് ഏർപ്പെടുത്തുന്ന വ്യവസ്ഥകൾ ഈ നിയമനത്തിനും ബാധകമാക്കണം.

(3) ''ഗുരുവായൂർ ദേവസ്വം സർവീസ്'' തൽക്കാലം പ്രത്യേക ഘടകമായിതുടരും. ഘട്ടംഘട്ടമായി സർവീസ് സംയോജനം നടപ്പാക്കണം. പുതിയ നിയമനങ്ങൾ ''കേരള ദേവസ്വം സർവീസ്'' അടിസ്ഥാനത്തിൽ മാത്രം.

(4) ഭരണപരമായ വീഴ്ചയോ, ക്രമക്കേടോ, ആചാരലംഘനമോ ഉണ്ടായാൽ ഇടപെടുന്നതിനും നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനും ''ധർമ്മ സമതി''ക്ക് അധികാരം.

(5) ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാരും ജീവനക്കാരും അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററുടെ ഭരണപരമായ നിയന്ത്രണത്തിനും, അച്ചടക്കനിയന്ത്രണത്തിനും വിധേയം—ശിക്ഷണനടപടികളിൻമേൽ, ''ധർമ്മസമതിക്ക്'' അപ്പീൽ സമർപ്പിക്കാൻ വ്യവസ്ഥ,

അദ്ധ്യായം 8

ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രം

30. (1) തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവിൻെറയും രാജകുടുംബത്തിൻെറയും പരമ്പരാഗത അവകാശങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കി നിലനിർത്തണം.

(2) ഭരണചുമതല, ഗവൺമെൻറിൽനിന്നും ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ വ്യവസ്ഥയിൽ നിയമിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു സീനിയർ ഹിന്ദു ഉദ്യോഗസ്ഥൻ—(അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ) മൂന്നുപേരുടെ പാനൽ വരുത്തി, അവരിൽ ഒരാളെ ഇപ്പോഴത്തെ തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവ് നിയമിക്കും. ബാലരാമവർമ്മ മഹാരാജാവിൻെറ കാലശേഷം നിയമനം നടത്തുന്നത് ''ധർമ്മസമതി'' ആയിരിക്കും. കാലാവധി, അധികാരങ്ങൾ തുടങ്ങിയവ ചട്ടപ്രകാരം വ്യവസ്ഥചെയ്യണം.

(3) പ്രത്യേകം ''ക്ഷേത്രസമതി'' (ഉപദേശകസമതി) രൂപീകരിക്കണം. ''ധർമ്മസമതി'' നൽകുന്ന പാനലിൽനിന്നും, ഇപ്പോഴത്തെ മഹാരാജാവ് 5 പേരെ നിയമിക്കും. ഇവരിൽ ഒരാൾ തന്ത്രിമാരുടെ പ്രതിനിധി—ഒരാൾ രാജകുടുംബാംഗങ്ങളുടെ പ്രതിനിധി—ബാലരാമവർമ്മമഹാരാജാവിൻെറ കാലശേഷം ''ക്ഷേത്രസമതിയുടെ'' രൂപീകരണം, ''ധർമ്മസമതി'' നടത്തും.

(4) തൽക്കാലം ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും ജീവനക്കാർക്കും പ്രത്യേക സർവീസ്. ഭാവിയിലെ നിയമനങ്ങൾ ''കേരള ദേവസ്വം സർവീസ്'' അടിസ്ഥാനത്തിൽ ''ധർമ്മസമതി'' നടത്തുന്നതാണ്.

(5) ജീവനക്കാർ,അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററുടെ അച്ചടക്ക നിയന്ത്രണത്തിന് വിധേയരായിരിക്കും. ശിക്ഷണ നടപടികളിൻമേൽ ''ധർമ്മസമതി''ക്ക് അപ്പീൽ സമർപ്പിക്കാം.

അദ്ധ്യായം 9

ശബരിമല ക്ഷേത്രം

31. (1) ശബരിമല ക്ഷേത്രത്തിൻെറ ദൈനംദിന ഭരണചുമതല വഹിക്കാൻ, ഗവൺമെൻറിൽനിന്നും അഡീഷണൽ സിക്രട്ടറിയുടെ പദവിയിലുള്ള ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥനെ, ഡെപ്യൂട്ടേഷൻ വ്യവസ്ഥയിൽ നിയമിക്കണം—''അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ''—മൂന്നു പേരുടെ പാനൽ വരുത്തി ''ധർമ്മസമതി'' യാണ് നിയമനം നടത്തേണ്ടത്.

(2) ''ധർമ്മസമതിയുടെയും ദേവസ്വം കമ്മീഷണറുടെയും'' നിയന്ത്രണത്തിൽ ''അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റർ'' ഭരണം നടത്തും—അധികാരാവകാശങ്ങൾ ചട്ടപ്രകാരം വ്യവസ്ഥചെയ്യണം.

(3) പ്രത്യേകം ''ക്ഷേത്രസമതി'' രൂപീകരിക്കണം—ഒൻപത് അംഗങ്ങൾ—''ധർമ്മസമതി'' നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്തത് രൂപീകരിക്കും. അയ്യപ്പസേവാ സംഘത്തിനും, തന്ത്രിമാർക്കും പ്രാതിനിധ്യം നൽകണം.

(4) ശബരിമല വികസനപരിപാടികളും ആസൂത്രണം ചെയ്തു നടപ്പാക്കുന്നതിനു ഉപദേശം നൽകാൻ ഒരു ''വിദഗ്ദ്ധ സമതി''—ഈ സമതിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷൻ, ഗവൺമെൻറിൻെറ ''ചീഫ് കോ–ഓർഡിനേറ്റർ''—തന്ത്രിമാരുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും അയ്യപ്പസേവാസംഘത്തിൻെറ ഒരു പ്രതിനിധിയും ''ധർമ്മസമതി'' യുടെ ഒരു പ്രതിനിധിയും ''ദേവസ്വം കമ്മീഷണറും'' ''ശബരിമല അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററും'' ''ദേവസ്വം ചീഫ് എഞ്ചിനീയറും'' ഈ സമതിയിൽ അംഗങ്ങളായിരിക്കും.

അദ്ധ്യായം 10

സർവീസ് സംയോജനം

32. (1) തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി ദേവസ്വം ബോർഡുകളിലും മലബാർ ഹിന്ദുമത–ധർമ്മാർത്ഥദാനം ഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിലും ''പ്രഖ്യാപിത തീയതിയിൽ'' സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചുവരുന്ന എല്ലാ ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും, ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്കും നിലവിലുള്ള വേതന വ്യവസ്ഥകൾക്ക് ന്യൂനതവരാത്തവിധം ക്രമാനുഗതമായി ''സർവീസ് സംയോജനം'' നടപ്പാക്കും. ''പ്രഖ്യാപിത തീയതിക്കുശേഷം'' നടത്തുന്ന എല്ലാ നിയമനങ്ങളും ''കേരളാദേവസ്വം സർവീസായി'' മാത്രം പരിഗണിക്കപ്പെടും.

(2) ദേവസ്വം ജീവനക്കാരുടെ ലാവണങ്ങൾ, ഓരോ ക്ഷേത്രത്തിൻെറയും പ്രാധാന്യവും, ആവശ്യവും ''ക്ഷേത്രസമീതിയുടെ'' അഭിപ്രായവും പരിഗണിച്ച് പുനഃസംവിധാനം ചെയ്യണം.

(3) ദേവസ്വം സേവനത്തിൻെറ ആചാരപരമായ സവിശേഷതകൾക്ക് അനുയോജ്യമായി, പ്രത്യേക സർവീസ് ചട്ടങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്താൻ ''ധർമ്മ സമതിക്ക്'' അധികാരം ഉണ്ട്.

(4) ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളിലേയും പ്രൈവറ്റ് ഉടമയിലുള്ള മത–ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളിലെയും ജീവനക്കാർക്ക് കുറഞ്ഞ വേതനവും, സേവന സ്ഥിരതയും ഏർപ്പെടുത്തും.

(5) എല്ലാ വിഭാഗം ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാർക്കും, ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും ബാധകമായ ''ഏകീകൃത സേവന വ്യവസ്ഥകൾ'' ഏർപ്പെടുത്തും.

അദ്ധ്യായം 11

സംഘടനാ സ്വാതന്ത്ര്യം

33. (1) ''ബോർഡ് ഭരണ'' ക്ഷേത്രങ്ങളിലെയും ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെയും മറ്റ് മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളിലേയും ജീവനക്കാർക്കും ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർക്കും സംഘടിക്കാൻ അവകാശമുണ്ട്. എന്നാൽ, പുറമേ നിന്നുള്ള യാതൊരാൾക്കും, ഈ സംഘടനകളിൽ സ്ഥാനം ഉണ്ടായിരിക്കരുത്.

(2) പ്രാതിനിധ്യസ്വഭാവം കണക്കിലെടുത്ത് ഓരോ വിഭാഗം ജീവനക്കാർക്കും ഓരോ സംഘടനമാത്രമേ അംഗീകരിക്കയുള്ളൂ.

(3) ക്ഷേത്രോചിതമല്ലാത്ത യാതൊരു പരിപാടികളും ക്ഷേത്ര സങ്കേതങ്ങളിൽ നടത്താൻ പാടില്ല.

അദ്ധ്യായം 12

ദുർഭരണ നിവാരണം

34. (1) ഊരാണ്മ ക്ഷേത്രങ്ങളിലോ, 4-ാം വകുപ്പനുസരിച്ച് ഒഴിവാക്കപ്പെടുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളിലോ, ഭരണവൈകല്യമോ, ദുർഭരണമോ, ഫണ്ടിന്റെ ദുർവിനിയോഗമോ, ആരോപിക്കപ്പെടുന്ന പക്ഷം, ചട്ടപ്രകാരം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്ന രീതിയിൽ, അന്വേഷണം നടത്താൻ ''ധർമ്മസമതി'' ക്ക് അധികാരം ഉണ്ടായിരിക്കും. അന്വേഷണത്തെ തുടർന്ന് വേണ്ടിവന്നാൽ, ക്ഷേത്രത്തിന്റെയോ സ്ഥാപനത്തിന്റെയോ ഭരണം ഏറ്റെടുക്കാനും അധികാരം.

(2) ''ധർമ്മ സമതി''യുടെ തീരുമാനത്തിൻമേൽ ആക്ഷേപം ഉള്ള പക്ഷം, കോടതിയിൽ ചോദ്യം ചെയ്യാൻ വ്യവസ്ഥ.

(3) ''ക്ഷേത്രസമതി'', ''മണ്ഡലസമതി'', ''ധർമ്മസഭ''—അംഗങ്ങളെപ്പറ്റി ഉന്നയിക്കപ്പെടാവുന്ന ആരോപണങ്ങളും, ''ധർമ്മസമതി'' അന്വേഷണം നടത്തി ഉചിതമായ നടപടികളും സ്വീകരിക്കും.

(4) ഊരാളൻമാരോ, ട്രസ്റ്റിമാരോ സ്വമേധയാ വിട്ടുതരുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളും സ്ഥാപനങ്ങളും, ''ധർമ്മസമതിയുടെ തീരുമാനപ്രകാരം ഏറ്റെടുക്കാനുള്ള വ്യവസ്ഥകളും.

(5) ''കാരാണ്മ ജീവനക്കാരെയോ'', ''തന്ത്രിമാരെയോ'' സംബന്ധിച്ച് ഉണ്ടാകുന്ന കൃത്യവിലോപം, ദുർനടപടി തുടങ്ങിയ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി, ചട്ടപ്രകാരം അന്വേഷണം നടത്താനും, ഉചിതമായ നടപടികളും സ്വീകരിക്കാനും ''ധർമ്മസമതിക്ക്'' അധികാരം—''ധർമ്മസമതിയുടെ'' തീരുമാനം അന്തിമമായിരിക്കും.

അദ്ധ്യായം 13

സ്വത്തുക്കളുടെ അന്യാധീനം—സംരക്ഷണം

35. (1) ഊരാണ്മ ഉംപ്പെടെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും, മത–ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും, സ്ഥാവരസ്വത്തുക്കളും, അതാത് സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ആവശ്യത്തിനുവേണ്ടി പണയപ്പെടുത്താനോ, അന്യാധീനപ്പെടുത്താനോ, ''ധർമ്മസമതി''യുടെ മുൻകൂട്ടിയുള്ള അനുമതി വാങ്ങണം. ''ആരാധകരുടെ'' ആക്ഷേപങ്ങളും പരിഗണിച്ചശേഷം മാത്രമേ അനുമതി നൽകുകയുള്ളൂ.

(2) നാമാവശേഷമായ ക്ഷേത്രങ്ങളും സമുദ്ധരിക്കാൻ സാദ്ധ്യമല്ലെന്ന് ബന്ധപ്പെട്ട ''ക്ഷേത്രസമതി'' അഭിപ്രായപ്പെടുന്നപക്ഷം, അവയുടെ സ്വത്തുക്കളും സമുചിതമായി കൈകാര്യം ചെയ്യാൻ ''ധർമ്മ സമതി''ക്ക് അധികാരം ഉണ്ടായിരിക്കും.

(3) ആചാരപരമായ പ്രസക്തിയോ ഉപയോഗമോ ഇല്ലാത്ത ഉരുപ്പടികളും, 'ക്ഷേത്രസമതികളുടെ' സാന്നിദ്ധ്യത്തിൽ തിട്ടപ്പെടുത്തി, പരസ്യ ലേലത്തിൽ വിറ്റ് മുതൽ കൂട്ടാനുള്ള വ്യവസ്ഥകളും.

36. ക്ഷേത്ര–മത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളുടെവക വസ്തുക്കളിൽ കയ്യേറ്റം ഉണ്ടാകുന്ന പക്ഷം, അവ കാലതാമസം കൂടാതെ ഒഴിപ്പിക്കാനുള്ള അധികാരം, അസിസ്റ്റന്റ് ദേവസ്വം കമ്മീഷണർമാർക്ക് വ്യവസ്ഥ ചെയ്യണം. (കേരള പഞ്ചായത്ത് നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾക്ക് തുല്യമായവ)

37. ദേവസ്വം ഉടമയിലുള്ള എല്ലാ കെട്ടിടങ്ങളും 'കെട്ടിടവാടക നിയന്ത്രണ നിയമത്തിന്റെ' വ്യവസ്ഥകളിൽനിന്നും ഒഴിവാക്കപ്പെടണം.

അദ്ധ്യായം 14

ഗവൺമെന്റ് നിയന്ത്രണം

38. (1) ''ദേവസ്വം ധർമ്മസമതിയുടെ'' പേരിൽ, ദുർഭരണമോ ഗുരുതരമായ ക്രമക്കേടുകളോ ആരോപിക്കപ്പെടുന്ന പക്ഷം അതെപ്പറ്റി അഡ്വക്കേറ്റ് ജനറൽ മുഖേന പ്രാഥമിക അന്വേഷണം നടത്താൻ ഗവൺമെന്റിന് അധികാരം ഉണ്ടായിരിക്കും.

(2) പ്രാഥമികാന്വേഷണത്തിൽ, പ്രഥമദൃഷ്ട്യാ കേസുണ്ടെന്ന് തെളിയുന്നപക്ഷം ഹൈക്കോടതിയിൽ സമർപ്പിക്കണം. അന്തിമതീരുമാനം ഹൈക്കോടതിക്ക്.

39. ''ധർമ്മസമതി'' കണക്കുകളുടെ ആഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടും, ബഡ്ജറ്റും ഗവൺമെന്റിന് അയച്ചുകൊടുക്കണം.

അദ്ധ്യായം 15

പലവക വിഷയങ്ങൾ

40. ക്ഷേത്ര സമിതികൾ—മണ്ഡല സമിതികൾ—ധർമ്മസഭ—ഇവയുടെ തെരഞ്ഞെടുപ്പുകൾ നടത്താനും തെരഞ്ഞെടുപ്പു പരാതികളെപ്പറ്റി അന്വേഷണം നടത്താനും ഉള്ള വ്യവസ്ഥകൾ.

41. ''ധർമ്മസമിതി''യുടെ ഭരണത്തിൽ വരുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളെ; ''പി.ഡി.'' എന്നോ ''വഴിപാട്'' എന്നോ ഉള്ള വ്യത്യാസം ഒഴിവാക്കി ഒരേ ഗണത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്താനുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ.

42. മറ്റ് മതങ്ങളുടെ സ്ഥാപനങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചു ഉണ്ടായേക്കാവുന്ന പ്രശ്നങ്ങൾ സമചിത്തതയോടെ പരിഹരിക്കുന്നതിനും, മത സൗഹാർദ്ദവും, സഹവർത്തിത്വവും നിലനിർത്തുന്നതിനും ഒരു ''സർവ്വമത ഉപദേശകസമിതി'' രൂപീകരിക്കണം.

43. ഈ നിയമത്തിൽ വ്യക്തമായി വ്യവസ്ഥ ചെയ്യപ്പെടാത്തയാതൊരു തീരുമാനങ്ങളെയും കോടതിയിൽ ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെടാൻ പാടില്ല.

44. (1) നിയമവ്യവസ്ഥകൾ നടപ്പാക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായ ചട്ടങ്ങൾ ''ധർമ്മസമിതി'' തയ്യാറാക്കണം.

(2) ''കേരള ദേവസ്വം സർവീസ് ചട്ടങ്ങൾ'' നടപ്പാക്കുന്നതുവരെ തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി, മലബാർ സർവീസുകളിൽ നിലവിലിരിക്കുന്ന ചട്ടങ്ങൾക്ക് പ്രാബല്യം ഉണ്ടായിരിക്കും.

45. നിലവിലുള്ള നിയമങ്ങളുടെ റദ്ദാക്കൽ.

46. പരിവർത്തന കാലഘട്ടത്തിൽ പ്രാബല്യത്തിൽ ഇരിക്കേണ്ട വ്യവസ്ഥകൾ.

അനുബന്ധം 29

സ്ഥിതി വിവര കണക്കുകൾ

(നോട്ട്:—ക്ഷേത്രങ്ങളെയും മത–ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളെയും സംബന്ധിച്ച പ്രസക്തമായ വിവരങ്ങൾ ശേഖരിക്കാൻ; കമ്മീഷൻ വിതരണം ചെയ്ത മാതൃകാഫാറം)

കേരള ദേവസ്വം ഭരണ പരിഷ്കാര കമ്മീഷൻ,
കെ. പി. ശങ്കരൻനായർ,
കമ്മീഷൻ ഓഫ് എൻക്വയറി.

റി. സി. 18—
ഗോവിന്ദമംഗലം റോഡ്,
വെള്ളയമ്പലം,
തിരുവനന്തപുരം–10,
.....7–1983.

സർ,

കേരളത്തിൽ ഒട്ടാകെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും, ഹിന്ദുമത–ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ഏകീകൃതവും നിയമാധിഷ്ഠിതവുമായ ഒരു ഭരണ സംവിധാനം രൂപീകരിക്കാൻ ആവശ്യമായ ശുപാർശകൾ സമർപ്പിക്കുന്നതിന് എന്നെ ഏകാംഗ കമ്മീഷനായി കേരള ഗവൺമെൻറ് നിയമിച്ചിരിക്കുകയാണ്. കമ്മീഷൻ പുറപ്പെടുവിച്ച ചോദ്യാവലിക്ക്, ബന്ധപ്പെട്ട വ്യക്തികളിൽനിന്നും, സംഘടനകളിൽനിന്നും, സ്ഥാപനങ്ങളിൽനിന്നും പ്രയോജനകരമായ ഉത്തരങ്ങളും നിർദ്ദേശങ്ങളും ഇതിനകം ലഭിച്ചു കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. കമ്മീഷൻ, പ്രധാനപ്പെട്ട കേന്ദ്രങ്ങൾ സന്ദർശിച്ച്, തെളിവ് ശേഖരിക്കുന്നതിന് മുൻപായി, നമ്മുടെ ക്ഷേത്രങ്ങളെയും മത–ധർമ്മ സ്ഥാപനങ്ങളെയും സംബന്ധിച്ചുള്ള പ്രസക്തമായ വിവരങ്ങൾ കിട്ടേണ്ടതുണ്ട്. അതിലേക്കായി കമ്മീഷൻ തയ്യാറാക്കിയ ഫാറം ഇത് സഹിതം അയക്കുന്നു. ഈ ഫാറം വസ്തുനിഷ്ഠമായി പൂരിപ്പിച്ച്, ഇന്നു മുതൽ പതിനഞ്ചു ദിവസത്തിനകം, കമ്മീഷനു കിട്ടത്തക്കവണ്ണം അയച്ചുതരണമെന്ന് അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നു. ക്ഷേത്രഭരണ ചുമതല വഹിക്കുന്ന വ്യക്തി എന്ന നിലക്ക്, ഈ വിഷയത്തിൽ താങ്കൾക്കുള്ള ഉത്തരവാദിത്വം മനസ്സിലാക്കി, കമ്മീഷന്റെ പ്രവർത്തനവുമായി സർവ്വാത്മനാ സഹകരിക്കുമെന്ന് പ്രത്യാശിക്കുന്നു.

വിധേയൻ,

(ഒപ്പ്)
കെ. പി. ശങ്കരൻനായർ,
ഏകാംഗ കമ്മീഷൻ.

കേരള ദേവസ്വം ഭരണ പരിഷ്ക്കാര കമ്മീഷൻ

ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും ഹിന്ദുമത–ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളെയും സംബന്ധിച്ച സ്ഥിതിവിവര കണക്കുകൾ.

1. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ/മതസ്ഥാപനത്തിന്റെ പേര്

2. സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന സ്ഥലം—പ്രദേശം
   പഞ്ചായത്ത്
   താലൂക്ക്

3. പ്രധാന ദേവതയും ഉപദേവതകളും

4. ക്ഷേത്രഭരണം നടത്തുന്നതാരാണ്

   ഊരാളൻ/ട്രസ്റ്റി ബോർഡ്/എക്സിക്യൂട്ടീവ് ആഫീസർ/ദേവസ്വംബോർഡ്.

5. ക്ഷേത്രചമയങ്ങളുടെ (കെട്ടിടങ്ങളുടെ) വിവരങ്ങളും അവയുടെ ഇപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതിയും—അറ്റകുറ്റപണികൾ ആവശ്യമുണ്ടെങ്കിൽ, വേണ്ടിവരുന്ന അടങ്കൽ തുക

6. നിത്യപൂജ എത്രനേരമെന്നും; പൂജാദികർമ്മങ്ങൾക്ക് ആണ്ടിനാൽ എന്തു തുക ചെലവാകുന്നു എന്നും (സാധന വില കൂടെ കണക്കാക്കുക)

7. ആട്ടവിശേഷങ്ങൾ എന്തെല്ലാം

8. ഉത്സവം സംബന്ധിച്ച വിശേഷാൽ പരിപാടികൾക്കും പണം ചെലവാക്കുന്നത് ആരാണ്

9. കാണിക്കവരവ് ഉൾപ്പെടെയുള്ള വാർഷിക മൊത്ത വരുമാനം.

10. മാസംതോറും ദർശനത്തിന് വരുന്ന ആരാധകരുടെ എണ്ണം.

11. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരുടെ എണ്ണം.

    വാർഷിക ചെലവ്—

    പൂജാരി.....കഴകം.....മേളം.....

    തളി.....വാച്ചർ.....മറ്റു ജീവനം....

12. അതേ പഞ്ചായത്തിലുള്ള മറ്റ് ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ വിവരങ്ങൾ (പേരും പ്രാധാന്യവും)

13. ക്ഷേത്ര സങ്കേതഭൂമിയുടെ വിസ്തീർണ്ണം

14. മറ്റു വസ്തുക്കളുണ്ടെങ്കിൽ, അവയുടെ വിസ്തീർണ്ണവും വാർഷികാദായവും

15. ഭൂനിയമങ്ങം/വനനിയമങ്ങംമൂലം നഷ്ടപ്പെട്ട ഭൂമിയുടെ വിസ്തീർണ്ണം—പകരം കിട്ടുന്ന ആന്യൂററി തുക

16. ക്ഷേത്രംവക ജംഗമങ്ങളുടെ ഏകദേശവില—ആനകളുണ്ടെങ്കിൽ എണ്ണവും വിലയും

17. തിരുവാഭരണങ്ങളുടെ ഏകദേശമൂല്യം

18. ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങളിൽ ആരാധകരുടെ പങ്കാളിത്തം ഉണ്ടോ? ഉണ്ടെങ്കിൽ ഏതുവിധം?

19. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഉദ്ദേശം പഴക്കവും ഐതിഹ്യപരമായ വിവരങ്ങളും

20. പ്രസക്തമായ മറ്റു വിവരങ്ങം

സ്ഥലം: വിവരങ്ങം തരുന്ന ആളിന്റെ പേരും,
തീയതി: ഉദ്യോഗപ്പേരും, ഒപ്പും.

അനുബന്ധം 30

ആന്ധ്രാ പ്രദേശിലെ ഹിന്ദു-ധർമ്മ സ്ഥാപനനിയമത്തിന്റെ പ്രവർത്തനം

ആന്ധ്രാ പ്രദേശിലെ ഹിന്ദുമത-ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങംക്കും, പൊതുസ്വഭാവമുള്ള എല്ലാ ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങംക്കും (''വാക്കഫ്'' ഒഴികെയുള്ള അഹിന്ദുധർമ്മാർത്ഥാനങ്ങംക്കും) ബാധകമായ ഏകീകൃത നിയമം ഉണ്ടാക്കണമെന്ന്, ''ആന്ധ്രാപ്രദേശ് ലാ കമ്മീഷൻ'' ശുപാർശ ചെയ്തതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലാണ് 1966-ലെ നിയമം നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ളത്. ''തിരുമല-തിരുപ്പതി'' ദേവസ്ഥാനം ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ ഹിന്ദു ദേവാലയങ്ങംക്കും ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങംക്കും ഈ നിയമം ബാധകമാക്കിയിരുന്നു. 1967 ജനുവരി 26-ാം തീയതി മുതൽക്കാണ് നിയമം പ്രാബല്യത്തിൽ വന്നത്. 1979-ൽ ''തിരുമല-തിരുപ്പതി ദേവസ്വത്തിന്'' പ്രത്യേകമായ നിയമം നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടു. ഇന്നും ആ നിയമം പ്രാബല്യത്തിലുണ്ട്. 1966-ലെ ആന്ധ്രാപ്രദേശ് നിയമത്തിന്റെ പതിനാറു വർഷത്തെ പ്രവർത്തനത്തെപ്പറ്റി വസ്തുനിഷ്ഠമായ പഠനം നടത്തിയശേഷം, നിയമത്തിന് വ്യാഖ്യാനം എഴുതിക്കൊണ്ട് ആന്ധ്രാപ്രദേശിലെ പ്രഗത്നിയമജ്ഞനായ പാഡലരാമറെഡ്ഡി പ്രസിദ്ധീകരിച്ച ബൃഹത്തായ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ആമുഖത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ചില കാര്യങ്ങം പ്രസക്തവും ശ്രദ്ധേയവുമാണ്. അവ താഴെ ചേർക്കുന്നു:—

''എന്റെ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ അഞ്ചാം പതിപ്പ് പ്രകാശനം ചെയ്യുന്നതിനു മുൻപായി, ക്ഷേത്ര ഭരണത്തിലും മതവിശ്വാസത്തിലും, 1966–ലെ നിയമത്തിന്റെ പ്രവർത്തനം വരുത്തിയിട്ടുള്ള ആഘാതത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ വസ്തുനിഷ്ഠമായി പഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. ദൈവത്തെപ്പോലും തത്വദീക്ഷയില്ലാതെ ചൂഷണം ചെയ്യുന്ന ഭയനീയമായ സ്ഥിതിവിശേഷമാണ് എനിക്കു കാണാനിടയായത്. മോഷണത്തിനു വിരുതരായ ഭരണ കർത്താക്കന്മാർ, ക്ഷേത്രങ്ങളെ പാപ്പരാക്കി നശിപ്പിക്കാനിടയായിരിക്കുന്നു.

ഓരോ ക്ഷേത്രവും തദ്ദേശീയരായ ട്രസ്റ്റിമാരുടെയും പുരോഹിതൻമാരുടെയും നിയന്ത്രണത്തിൽ, നൂറ്റാണ്ടുകളായി സൽഭരണം നടത്തിവന്നിരുന്നതാണ്. മതേതര സർക്കാരിന്റെ രംഗപ്രവേശനം ഈ ക്ഷേത്രങ്ങളെ സാമ്പത്തിക തകർച്ചയിലേക്കാണ് നയിച്ചത്. സ്വയം പര്യാപ്തമല്ലാത്ത ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കുപോലും സർക്കാരിന്റെ ''എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഓഫീസർമാർ'' നിയമിക്കപ്പെട്ടതോടെ, ക്ഷേത്ര ഫണ്ടുകളും ഒരുപരിധി ഉദ്യോഗസ്ഥൻമാർ സ്വായത്തമാക്കാൻ ഇടയായി. ഇവർക്ക് ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങളിൽ വിശ്വാസമോ താൽപര്യമോ ഇല്ല. ക്ഷേത്ര ജീവനക്കാരെ പീഡിപ്പിക്കാനും സ്വയം സമ്പന്നരാകാനും മാത്രമേ ഇവർ ഉപകരിച്ചിട്ടുള്ളു. ഇതിലേറെ ഹൃദയഭേദകമായ വസ്തുതകളും എന്റെ ശ്രദ്ധയിൽ പെട്ടിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അവ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ചേർക്കാൻ ഞാൻ അറയ്ക്കുന്നു. അമ്പതു ലക്ഷത്തിലേറെ വരുമാനം ഉള്ളവ ഒഴികെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളും, സർക്കാർ ഭരണത്തിൽനിന്നും എത്രയുംവേഗം വിമുക്തമാക്കുകയും തദ്ദേശീയരായ ക്ഷേത്ര വിശ്വാസികളോട് വിധേയത്വമുള്ള ട്രസ്റ്റിമാരെ തിരികെ ഏൽപിക്കുകയുമാണ് വേണ്ടത്.

പാട്ടക്കുടിയാൻ നിയമങ്ങളും, ക്ഷേത്രങ്ങളെ പാപ്പരാക്കിയിട്ടുണ്ട്. സ്വാധീനശക്തിയുള്ള പണക്കാരും മന്ത്രിമാരുമാണ്, ''പാട്ടക്കാരുടെ'' പട്ടികയിൽ ഉള്ളത്. ഇവരാരും ക്ഷേത്രങ്ങൾക്ക് അവകാശപ്പെട്ട പാട്ടം നൽകാറില്ല. ഇതിന് എത്രയുംവേഗം പ്രതിവിധി കാണണം. ഒന്നുകിൽ ക്ഷേത്രഭൂമികളെ പാട്ടക്കുടിയാൻ നിയമങ്ങളിൽനിന്നും ഒഴിവാക്കുക; അല്ലാത്തപക്ഷം, ഈ വസ്തുക്കളെ നടപ്പു കമ്പോള വിലക്ക് വിട്ടു കിട്ടുന്ന മുതൽ സ്ഥിരമായി നിക്ഷേപിച്ച്, അതിൽനിന്നുള്ള പലിശകൊണ്ട് ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങൾ തൃപ്തികരമായി നടത്താൻ അനുവദിക്കുക.....

.....തിരുമല–തിരുപ്പതി ദേവസ്ഥാനത്തിനേറ്റുംപ്പെടെയുള്ള ഫണ്ടുകൾ വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങളും ആതുരശാലകളും മറ്റും നടത്താൻ വിനിയോഗിക്കുന്നത് തികച്ചും അധാർമ്മികമാണ്. ''വാക്കഫ് ഫണ്ട്'' ഇങ്ങനെ ചെലവാക്കാൻ ഗവൺമെന്റ് ധൈര്യപ്പെടുമോ എന്നു ഞാൻ ചോദിക്കുന്നു. ഈ വിഷയത്തിൽ, സി. പി. രാമസ്വാമി അയ്യർ കമ്മീഷന്റെ റിപ്പോർട്ടിലെ പരാമർശങ്ങൾ ശ്രദ്ധേയമാണ്. ''തിരുമല–തിരുപ്പതി ദേവസ്വം ഫണ്ടുകൾ ആ നിയമത്തിലെ പട്ടികയിൽ വിവരിക്കുന്ന പതിനേഴു സ്ഥാപനങ്ങൾക്കായി വിനിയോഗിക്കാൻ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്നു. മത വിദ്യാഭ്യാസം നടത്തുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചും, വികലാംഗ ക്ഷേമത്തിനുള്ള സ്ഥാപനത്തെ സംബന്ധിച്ചും ഞങ്ങൾക്ക് ആക്ഷേപമില്ല. എന്നാൽ, മതേതര വിദ്യാഭ്യാസം നൽകുന്നതിന് ഏർപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന സ്ഥാപനങ്ങൾക്കായി കോടിക്കണക്കിനു രൂപാ ചെലവാക്കുന്നത്, മിതമായ ഭാഷയിൽ പറഞ്ഞാൽ; അസാൻമാർഗ്ഗികമാണ്. ഈ ഫണ്ടുകൾ മതേതര കാര്യങ്ങൾക്ക് ഉപയോഗിക്കാനല്ല ആരാധകർ നൽകിയിട്ടുള്ളത്,

ഈ ഫണ്ടുകളും മതേതര കാര്യങ്ങൾക്കായി ഉപയോഗിക്കുന്നത് വിശ്വാസ ലംഘനമാണ്. ഹിന്ദു മതവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കാര്യങ്ങൾക്കല്ലാതെ ഈ ഫണ്ടുകളും വിനിയോഗിക്കരുത്.....''

പലർക്കും ഹിതകരമല്ലാത്ത കാര്യങ്ങളും ഈ പ്രസിദ്ധീകരണത്തിൽ ചേർക്കേണ്ടതു്, യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളോട് നീതി പുലർത്താൻ ആവശ്യ മാണെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു.''

ശുദ്ധിപത്രം

പേജ്	വരി	തെറ്റ്	ശരി
7	19	.....	346
7	21	.....	139
44	18	1917	1971
70	10	മന്ത്രിമാരുടെ	തന്ത്രിമാരുടെ
71	22	എൻ.ഡി.പി.	എസ്.എൻ.ഡി.പി.
77	35	ദേവസ്വം മണ്ഡല	ക്ഷേത്ര
109	8	കേന്ദ്ര	ക്ഷേത്ര
113	36	ട്രസ്റ്റുംപടി	ട്രസ്റ്റുടമ്പടി
126	5	മുഗ	മുഖ
136	3	ശതമാനം	(വെട്ടണം)
140	30	1969	1963
140	32	1968	1969
143	13	വിശ്വാസങ്ങം	വിശ്വാസികം
176	35	ഭൗമമായ	അഭൗമമായ
192	18	പതിനാല്	നാല്
288	24	ബ്രഹ്മണതത്വ	ബ്രാഹ്മണതത്വ

NAME OF AGENTS—(Continued from inner cover)

131. Elsamma Joseph, Proprietor, Priya Stores, Thodupuzha.
132. T. Kanaran, Santha Stores, Court Road, Tellicherry.
133. K. Thrivikraman Warrier, National Book Stall, Kayamkulam.
134. V. Ayyappan Nair, Devi Book Stall, Kattakada, Trivandrum.
135. Executive Secretary, Kerala Cardamom Growers Union, Giri Bhavan, Vandanmettu, Idukki.
136. Papees Book Stall, Edodi, Badagara, Calicut.
137. V. Sankarankutty Menon, S. M. Book Stall, Irinjalakuda.
138. Royal Agency, Camp Bazar, Cannanore.
139. P. H. Syed Muhammed, Janatha Book Stall, Opposite K.S.R.T.C., Changancherry.
140. K. A. Indira Devi, Book Centre, Y.M.C.A. Road, Kottayam.
141. K. R. Muraleedharan, Chandra Press & Book Depot, Haripad.
142. N. Kumaran, Proprietor, Kumar Printers, Ottappalam.
143. N. Elsy, Proprietor, Pitmans Commercial Institute, Sasthamangalam, Trivandrum.
144. M. J. Ponnamma, Book Seller, Krishna Mandiram, Kappil Mekku, Kayamkulam.
145. V. N. Gopinathan, Ayithara Puthen Veedu, Venniyoor, Trivandrum.
146. Manager, Deshabhimani Book House, K.S.R.T.C. Bus Station, Alleppey.
147. T. Muhammed Husan, Vadakke Panayullathil Parambil Thiruvil, Ezhamkulam, Quilon.
148 M. K. Sumathy, Proprietor, Wynad Book House, Down Bazar, Manantoddy.
149. G. Velappan, Aeyus Books, College Road, Pathanapuram.
150. R. Krishnan Nair, Malaya Printing Works & Books Stall, Attingal.
151. P. Bhramhanayakom Pillai, Jayashri Stores, Nedumangad, Trivandrum.
152. K. K. Pavithran, Rekha Stationery, Books & Pen Dealers, Court Road, Tellicherry.
153. N. X. Varghese, Law Book Sellers, Kadavantra, Cochin.
154. V. Mohammed Ali, Amina Book Stall, Manjeri.
155. K. Pazhanimala, Students Corner, Alathur, Palghat.
156. K. Lalitha, Bharat Publications, Ottappalam.
157. James Lukose, Cherupushpam Book Depot, Palai.
158. M. S. Gopalan, M/s B.B.S., Books, Kottayam.
159. Thomas Mathew, Aby Nivas, Service Bureau Book Stall, P.B. No. 2, Kumarakom P. O., Kottayam District.
160. N. V. Yagna Raman, Proprietor, Swamy Law House, Dwaraswamy Iyer Road, Ernakulam.
161. Alex Abraham, A. One Book House, Kottayam.
162. E. K. Sadasivan Sastry, Students Book Centre, Shertallai.
163. Vidhyarambham Publishers, Mullakkal, Alleppey.
164. H. Subrahmanian, Santhosh Book House, Trivandrum.
165. M. I. Itty, Aroma Book Stall, Mavelikara.

NAME OF AGENTS—(Continued from inner cover)

95. M/s D. K. Book Organisations, 74-D, Anand Nagar (Inderlok), Delhi-110035.
96. P. R. Dilipkumar, Asok Trades, Market Junction, Kottarakara.
97. R. Viswanathan, Viswanatha Stores, P. O. Chelakara, Trichur District.
98. M/s Vijnan Bhavan Book Stall, Publishers & Book Sellers, Kayamkulam, Alleppey.
99. N. Krishnan Nair, Edupadickal Puthen Veedu, Kattakada P. O. Neyyattinkara Taluk.
100. K. Mohanan, Proprietor, S.N.V. Press & Book Depot, Kottarakkara.
101. M/s Students Centre, Ottapalam.
102. T. G. Jacob, Pavoor House, Inchavila, Perinad, Quilon.
103. K. Ali, Ali Stores, Badagara.
104. C. Parameswaran Nair, Ceepees Books & Periodicals, Kaithamukku, Trivandrum.
105. K. C. Balan Nair, Book Centre, Opp. B.E.M.P High School, Tellicherry-1.
106. P. Mahadevan Pillai, M. S. Book Depot, Main Road, Quilon.
107. N. G. Raveendranathan Nair, Rajasree Traders, P. P. Road, Perumbavoor.
108. M. Subhain, Students, Stores, Book Seller, Kesavadasapuram, Trivandrum.
109. M/s Jyothi Book Centre, Round West, Trichur.
110. M. P. Rajendran, M/s. Gift House, Convent Road, Badagara.
111. A. P. Thankappan Nair, New College Book Stall, Book Sellers, Moovattupuzha.
112. P. Hamza, Premier Book Stall, Up-hil, Opp. Government Hospital, Manjeri Road, Malappuram.
113. P. R. Rajasekharan, Sree Lakshmy Vilasom Book Depot, Broadway, Ernakulam.
114. K. T. Varkey, Sam Agencies, Ponkunnam.
115. R. Radhakrishna Pillai, Kallidukkil Veedu, Chadayamangalam.
116. K. Vasu Pillai, Malloor Mani Mandiram, Kanjiracode, Kundara, Quilon District.
117. N. Bhoothalingam Pillai, Swamy Book Centre, Opp. Ayurveda College, Trivandrum.
118. V. Ramakrishna Pillai, Proprietor, Raja Stores, Karunagappally.
119. N. E. Balakesavan, Modern Book Centre, T.C. 26/1599, G.P.O Junction, Trivandrum.
120. Proprietor, Book Stall, S. M. Street, Calicut.
121. R. Velappan Pillai, Proprietor, Santha Book Depot, C.C.S.B. Road, Alleppey.
122. A. Narayanan Nair, Retired Deputy Secretary to Government, Block I (Upstairs), Santhinagar, Trivandrum.
123. S. Parameswaran Namboothiri, Saradhi Book Dealers, Kottayam.
124. M/s Parishat Book Stall, Court Road, Manjeri.
125. M. M. Job, Book Centre, Ottappalam.
126. M/s General Papers, Paper, Books & Stationery, Cour. Road, Perinthalmanna.
127. K. A. Mathew, S. H. Book Stall, Pandalam.
128. M/s Guru Book Stall, Palayam Road, Calicut.
129. M/s Sahitya Pravarthaka Co-operative Society, Proprietor of National Book Stall, Kottayam.
130. A. Sreedharan, Kottuvallil Veetil, Cheravally Muri, Kayamkulam.

13151

NAME OF AGENTS—(Continued from outer cover)

48. P. K. Chacko, Proprietor, Peekaycee Trades, Kottayam.
49. Managing Director, National Book Agency (P) Ltd., Calcutta
50. M/s Janatha Book Stall, Near PMG's Office, Trivandrum.
51. Secretary, Govt. Servant's Co-operative Society Ltd. No. A 208, Alleppey.
52. Manager, St. Thomas Press, Palai.
53. The National Stores, Cannanore.
54. K. Kunhambu, Bharat Printing Press, Kanhangad (P.O.) Cannanore.
55. N. Chellappan Pillai, Narayana Press & Book Stall, Attingal.
56. Koshy P. John, Vidyarthy Mithram Press & Book Depot, Kottayam.
57. Y. Habeebulla, Proprietor, New Book Centre, Near Collectorate, Quilon.
58. Vijaya Kumar Jain, Prabhu Book Service, Gurgoan, Hariyana.
59. Haji Abdul Rahman Sait, Merchant, Kesavadasapuram, Trivandrum.
60. M. Balan, Manager, City Book Stall, R. S. Road, Ottapalam.
61. K. Kunjiraman, Manager, Jaya Stores, Vazhuthacaud, Trivandrum.
62. P. N. Narayana Pillai, M. N. Printers, Adoor, Quilon District.
63. V. M. Noohu, Book Seller, Ansari Book Stall, Nilamel.
64. A. Narayanan Potti, Book Seller, Near Civil Station, Quilon.
65. G. Prabhakaran Nair, Manager, Premier Book House, Moovattupuzha.
66. Manager, Desabhimani Book House, M. G. Road, Trivandrum.
67. K. V. Devassy, Manager, Perinthalmanna Printing Works, Perinthalmanna.
68. K. Bhaskara Pillai, Prahla Book Depot, Attingal P.O.
69. K. A. George, Proprietor, Students Stores, 74/XII, Sub Jail Road, Alwaye.
70. V. K. N. Pillai, Polayil Veedu, Manayilkulangara, Quilon-12.
71. V. Gopinathan Nair, Book Seller, Kacheri Junction, Nedumangad.
72. A. Poornambal, Proprietor, Bhagya Enterprises, M. G. Road, Trivandrum.
73. M. C. Cheriyan, M. C. C. Book Depot, Chengannur.
74. M/s Radha Stores, Shoranur.
75. A. T. A. Mustafa, Mustafa Book Company, P. O. Payangad.
76. S. M. C. Babu, Babu Brothers Book Depot, R. S. Junction, Alwaye.
77. P. C. Cheriyan, St. Mary's Press & Book Depot, Changanacherry
78. K. J. Cheriyan, Manager, Victory Book House, Muvattupuzha.
79. R. Radhakrishnan Nair, Proprietor, Modern Books, Near Boat Jetty Road, Quilon.
80. Smt. K. Thankamma, M/s M. G. Book Stall, Kottayam.
81. M. A. Joseph, Proprietor, House of Knowledge, Publishers & Book Sellers, Round South, Trichur.
82. V. Krishna Iyer, Retired R.T.O., T.C. 18/201, Valia Chalai, Trivandrum.
83. M/s New Ladies Fancy Centre, Mannarghat, Trichur District.
84. T. V. Thomas Panicker, Indu Book Depot, Angamali P. O., Ernakulam District.
85. M. M. Varghese, Proprietor, Book Centre, West Nada, Guruvayoor.
86. K. J. Raphael, Santha Book Stall, G. B. Road, Sultanpet, Palghat.
87. M/s Ashoka Book Agency, 2/27, Roopnagar, Delhi.
88. M/s St. Joseph's Book Stall, Convent Square, Alleppey.
89. N. Sadanandan, Proprietor, Sadananda Printers, Publishers & Book Sellers, P.O. Alathur, Palghat.
90. K. R. Sukumaran Nair, Sukumar Book Stall, T.C. 23/652, Thampanoor, Trivandrum.
91. V. G. Abraham, St. Thomas Press & Book Depot, Kozhencherry.
92. P. Aravindakshan, Book Seller, Near Post Office, Kottakkal.
93. P. Vasu, M/s P. V. Book Sellers, Stationeries & Book Binders, S. M. Street, Calicut-1.
94. George Avokaran, Manager, Janatha Stores, College Road, Trichur-1.

LIST OF AGENTS APPOINTED FOR THE SALE OF GOVERNMENT PUBLICATIONS

1. J. S. Paul and Sons, Cannanore.
2. G. Vital Prabhu, News Agent, Manjeswar.
3. M/s K. R. Brothers, Calicut.
4. M/s Moulavi Book Depot, Kasaragod.
5. Kottayi Gopalan, Tellicherry.
6. M/s Touring Book Stall, Calicut.
7. M/s K. P. Ahammed Kunhi & Bros., Cannanore.
8. M/s George Press, Ottappalam.
9. M/s Pallipat Stores, Irinjalakuda.
10. M/s St. Joseph Press, Perinthalmanna.
11. M/s Travancore Law House, Ernakulam.
12. M/s P. K. Brothers, Calicut.
13. M. V. Johnson, Law Book Seller, Near Civil Courts, Tellicherry.
14. Manager, Higginbothams (Pvt.) Ltd., Trivandrum.
15. M/s Current Books, Publishers & Book Sellers, Trichur.
16. M/s Educational Supplies, Book Sellers, Publishers & Printers, Palghat.
17. M/s H & C Stores, Dealers in Books, Kunnamkulam.
18. Manager, Reddiar Press & Book Depot, Trivandrum.
19. K. Parameswaran Pillai, Stamp Vendor, Pulimood, Trivandrum.
20. M/s Educational Supplies Depot, Trivandrum.
21. M/s Jayachandra Book Depot, Chalai, Trivandrum.
22. S. Subramonia Iyer, Book Seller & Stamp Vendor, Kazhakoottam, Trivandrum.
23. N. Parameswaran Pillai, Alummoodu Veedu, Stamp Vendor, Kottarakara.
24. S. Krishna Iyer, Stamp Vendor, Ayurveda College View, Trivandrum.
25. N. Neelakanta Iyer, Stamp Vendor, Padmavilasam Street, Fort, Trivandrum.
26. Manager, K. V. Press & Book Depot, Main Road, Attingal.
27. K. Bhaskaran Nair, News Agent, Trivandrum.
28. Proprietor, Kerala Book House, Cranganore.
29. K. K. Raghava Menon, Popular Book Depot, Cranganore.
30. C. M. Book Stall, Publishers, Parayil, Kunnamkulam.
31. A. Jose, Proprietor, S. V. Press & Book Depot, Neyyattinkara.
32. M. Paramanandam, Proprietor, Ambika Press & Book Depot, Neyyattinkara.
33. The New Order Book Company, Ellise Bridge, Ahamedabad.
34. M/s Pai & Company, Broadway, Ernakulam.
35. S. Hariharakrishna Iyer, Vinayaka Book Stall, Pazhavangadi, Trivandrum.
36. K. P. Gopalan, Swaraj Book Stall, Court Road, Quilandy.
37. Ambat Sekhara Menon, Proprietor, Menon Stores, Chittur, Cochin.
38. M. I. Abraham, News Agent & Book Seller, Punalur.
39. K. G. Thomas, K. V. Book Depot, Chengannur.
40. C. L. Joseph, National Stores & Book Sellers, Thana, Irinjalakuda.
41. N. Krishna Moorthy, Merchant, Manantoddy.
42. T. I. Joseph & Sons, Prakasam Press & Book Depot, Irinjalakuda.
43. P. Radhakrishna Pillai, Sivavilasom, Kizhakkekara, Kottarakara.
44. Vidyarambham Press & Book Depot (P) Ltd., Mullakkal, Alleppey.
45. K. S. Kumara Pillai, Sreekumar Stores, Nedumangad.
46. E. K. John, Stamp Vendor, c/o Popular Trading Co., Kottayam.
47. Secretary, Co-operative Printing and Publishing House Ltd. No. (Mahatma Press) Townhall Road, Trichur.